

NARVA KREENHOLMI KOOLI ÕPPEKAVA ÜLDOSA

*Heaks kiidetud 20.01.2025. a hoolekogu otsusega nr nr 16.1-5/111,
õppenõukogu 05.12.2024.a otsusega nr 16.1-6/2134
ja õpilasesinduse 07.01.2025.a otsusega nr 16.1 – 7/70*

**Kehtestatud direktori 21.01.2025. a käskkirjaga nr 16.4-1/112
Jõust. 22.01.2025. a**

1. ÜLDSÄTTED

Kooli õppekava on koolis õpingute (õppe- ja kasvatustegevuse) alusdokument, mis on koostatud järgmiste dokumentide alusel:

- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (09.06.2010);
- Põhikooli riiklik õppekava (Vabariigi Valitsuse määrus nr 1, 06.01.2011);
- Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava (Vabariigi Valitsuse määrus nr 182, 16.12.2010);
- Laste liikluskasvatuse kord (Vabariigi Valitsuse määrus nr 136, 20.10.2011).

Kooli õppekava on kehtestatud ühe tervikdokumendina ning koosneb järgmistest osadest:

- 1) õppekava üldosast;
- 2) põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava lihtsustatud õppe ainekavadest aineti ja klassiti;
- 3) põhikooli riikliku õppekava ainevaldkondade õppeainete ainekavadest ainevaldkonniti ja klassiti.

Põhikooli kooliastmed on:

I kooliaste – 1.–3. klass;

II kooliaste – 4.–6. klass;

III kooliaste – 7.–9. klass.

Kooli õppekava on väljundipõhine õppekava, milles kõrgeim õpiväljund on omandatud üldpädevused, so suutlikkus asjatundlikult, loovalt, ettevõtlikult ja paindlikult toimida teatud tegevusalal või -valdkonnas, perekonnas, tööl, avalikus elus, kultuurikandjana.

Väljundipõhises õppes on rõhuasetus õpilaste poolt õppimise kaudu õppeprotsessi lõpuks omandatavate õpitulemuste/pädevuste omandamisel ja nende hindamisel. Õpilastel lastakse näidata õpitulemuste/pädevuste omandatust võimalikult erinevates olukordades tulenevalt õpitulemuse väljundverbist ja antakse soorituste kohta tagasisidet tuues välja õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning andes soovitusi edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpitulemuse/pädevuse omandamist. Kooli õppekavas esitatud õppesisule pühendatakse arvestatav hulk aega, lähenedes õppesisule mitmekesiselt nii, et õpilased õpivad õpitut kasutama erinevates situatsioonides.

Väljundipõhise õppe õpikäsitus väljendub selles, et õpetamine on õpilase vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õpikeskkonna organiseerimine viisil, et õpilane saavutab õppekavas kavandatud õpitulemused/pädevused.

Kooli õppekava üldosas, lähtudes antud volitusnormist, esitatakse:

1. ÜLDSÄTTED	2
2. KOOLI VÄÄRTUSED JA ERIPÄRA.....	4
3. ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID	6
3.1. Põhikooli riiklikust õppekavast lähtuvad õppe- ja kasvatusesmärgid	6
3.2. Põhikooli õppe- ja kasvatusesmärgid lihtsustatud õppes	7
4. VALDKONNASISESED JA ÜLESED LÕIMINGUVÕIMALUSED	7
5. RIIKLIKUS ÕPPEKAVAS MÄÄRATLETUD ÜLDPÄDEVUSTE KUJUNDAMINE	9
6. LÄBIVATE TEEMADE KÄSITLEMINE.....	17

7. ÕPPEKORRALDUS	18
8. ÕPPEKESKKONNA MITMEKESISTAMISEKS KAVANDATUD TEGEVUSED, SH ÕPPEKAVA RAKENDAMIST TOETAVAD TEGEVUSED, ÕPPEKÄIGUD.	26
9. KOOLI ÕPPEKAVA VÄLISE ÕPPIMISE VÕI TEGEVUSE ARVESTAMINE KOOLIS ÕPETATAVA OSANA	27
10. LIIKLUSKASVATUSE TEEMAD KOOLIASTMETI	29
11. LOOVTÖÖ TEMAATIKA VALIKU, JUHENDAMISE, TÖÖ KOOSTAMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED	32
12. ÕPILASRE ARENGU JA ÕPPIMISE TOETAMISE JA HINDAMISE KORRALDUS	33
13. HARIDUSLIKE ERIVAJADUSTEGA ÕPILASTE ÕPPEKORRALDUSE PÕHIMÕTTED JA TUGITEENUSTE RAKENDAMISE KORD	39
14. ÕPILASE JÄRGMISESSE KLASSI ÜLEVIIMISE, TÄIENDAVALLE ÕPPETÖÖLE JA KLASSIKURSUST KORDAMA JÄTMISE KORD	42
15. PÕHIKOOLI LÕPETAMINE	44
16. KARJÄÄRIÕPPE JA NÕUSTAMISE KORRALDAMINE	44
17. ÕPILASTE JA LASTE SEADUSLIKE ESINDAJATE TEAVITAMISE JA NÕUSTAMISE KORRALDUS	46
18. ÕPETAJATE KOOSTÖÖ JA TÖÖ PLANEERIMISE PÕHIMÕTTED	47
19. KOOLI ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	49

2. KOOLI VÄÄRTUSED JA ERIPÄRA

Väärtused

Kool on areneva õpikeskkonnaga iseenast analüüsiv organisatsioon, mis võimaldab õpilasel kujuneda mitmekülgseks, haritud, hoolivaks ja iseseisvalt toimetulevaks inimeseks. Kooli peaeesmärk on olla arenev kool, mis põhineb positiivsel, turvalisel ja väärtuspõhisel koolikultuuril ja koostööl ning mille aluseks on individuaalne ja innustav lähenemine üksteisele.

Kogu pedagoogiline personal lähtub oma tegevuses põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud üldinimlikest ja ühiskondlikest alusväärtustest, milleks on ausus, hoolivus, aukartus elu vastu, õiglus, inimväärikus, lugupidamine enda ja teiste vastu, vabadus, demokraatia, austus riigikeele, emakeele ja erinevate kultuuride vastu, patriotism, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, keskkonna jätkusuutlikkus, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus.

Koolil on järgmised põhiväärtused: avatus koostööle, loovus, hoolivus ja vastutus. Õpetaja oma käitumises lähtub õpetaja kutseeetikast. Nii õpetajate ja õpilaste, õpetajate ja lapse seadusliku esindaja kui ka kolleegide omavahelises suhtlemises väärtustatakse lugupidamist ja konstruktiivsust.

Avatus koostööle

Narva Kreenholmi Kooli kollektiiv on koostöövalmis ning avatud muutustele. Kiire ning tõhus infovahetus koolijuhtkonna, õpetajate, õpilaste ja lapse seaduslike esindajate vahel saavutatakse koosolekute, kogunemiste, ühiste projektide, ainetevahelise lõimingu, kooli kodulehe ja e-posti kaudu. Pidev koostöö toimub järgmiste asutustega:

Linna tasandil:

- Koolieelsed lasteasutused;
- Narva Noortekeskus;
- Narva muuseum;
- Narva keskraamatukogu ja selle filiaalid;
- Ida-Virumaa kutsehariduskeskus;
- Tartu Ülikooli Narva Kolledž;
- Narva Laste Loomemaja;
- Narva Spordikoolid.

Riiklikul tasandil:

- RMK;
- AHHAA teaduskeskus;
- Politsei- ja piirivalveamet;
- Transpordiamet;
- Tartu Ülikooli liikumislabor;
- HARNO;
- Haridus- ja Teadusministeerium;
- Töötukassa;
- SA Rajaleidja.
- SA KiVa
- Eesti Keele Instituut

Loovus ja ettevõtlikkus

Õpetajal on vabadus õppematerjali loovalt käsitleda. Õpilaste loovtegevused on nähtaval (näitused, esinemised). Korraldatakse kooliüritusi, mis toetavad õpilaste loovuse arengut. Põhikooli õpilaste kohustuslike loovtööde koostamise raames viiakse üritusi läbi koolitasandil või toimub loovtöö esitlus ülekooliliselt (väljapanekud, näitused, esitlused, esinemised jms).

Koostöö ettevõtetega ja IVEKiga (töövarjupäevad, karjäärpäevad, koosolemised jne) on õpilaste ettevõtlikkuse arendamise eeliseks.

Õpilaste ettevõtlikkuse kujunemist toetavad igasugused kaasavad tegevused, näiteks rollimängud, rühmategevused, ajurünnakud ning erinevate situatsioonide analüüsid.

Hoolivus

Kool väärtustab teiste märkamist ja abistamist. Suhtlemine õpilaste, nende seaduslike esindajate ja personaliga on toetav, nõustav ja tunnustav.

Kiire infovahetus, üksteise teavitamine ning avatud suhtlemine toetab personal heade ja konstruktiivsete omavaheliste suhete kujunemist.

Vastutus

Igaüks koolis vastutab oma sõnade, tegude ja käitumise eest nii enda kui ka koolipere ees. Vastutus enda ees tähendab oma rolli mõistmist ja selle täitmist.

Õpetaja on oma sõnade, tegude ja käitumisega eeskujuks õpilastele.

Muutunud õpikäsituse juurutamine aitab kaasa ennastjuhtiva õpilase kujunemisele, kus õppija vastutab õppimise eest, seab eesmärgid ja otsib lahendusi.

Eripära

Narva Kreenholmi Kool asub Narva linna Kreenholmi elamurajoonis, mis on ajalooliselt olnud linna tööstusrajoon. Kool asub Kreenholmi pargi vahetus läheduses. Koolil on oma ujula ning spordivariustuse baas (kaks võimlat, tantsusaal, jõusaal ja suur uus staadion).

Kooli eripära avaldub järgmistes aspektides:

- Kreenholmi ja selle elamurajooni ajaloo käsitlemine õppeprotsessis ja klassivälises tegevuses;
- Põlvkondade sidusus;
- mitmekultuurilisuse ühiskonna väärtuste hoidmine;
- koolikultuur aktsepteerib iga õpilase eripära ja võimeid;
- põhikoolis on kooli poolt lisatud valikaine „Loovtööõpetus“, mis toetab põhikooli lõpetamiseks vajaliku loovtöö koostamise, läbiviimise ja kaitsmise tulemuslikkuse;
- koolis võõrkeelena õpitakse inglise ja saksa keelt;
- liikuma kutsuva kool;
- arvestades kooli asukoha ja eripära kasutatakse koolis laialdaselt õuesõppe vormi erinevate õppeainete raames;
- globe programmis osalemine;
- põhikoolis viiakse iga-aastaselt läbi jalgratturite koolitused;
- kooli jätkusuutlikkuse tagamiseks töötab eelkool.

Kool on rikas oma ajaloo ja traditsioonide poolest. Iga-aastaselt toimuvad traditsioonilised üritused nagu aabitsapidu, tänuüritus õppeaasta lõpus, kirjanduslik salong, muusikapäev, töövarjupäev, vilistlaste õhtu, mis on tavapäraselt seotud kooli juubeli tähistamisega iga viie aasta tagant.

3. ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

3.1. Põhikooli riiklikust õppekavast lähtuvad õppe- ja kasvatuseesmärgid

Koolil on nii hariv kui ka kasvatav ülesanne. Teadmiste, väärtushinnangute ja praktiliste oskuste omandamine ja arendamine toimub kogu kooli õppe- ja kasvatustöö, kodu ja kooli koostöö ning õpilase vahetu elukeskkonna ühistoime tulemusena. Koolis pööratakse nii õppe- kui ka kasvatustöös erilist tähelepanu eesti keele õppele.

Kool aitab kaasa põhikooli õpilaste kasvamisele loovateks, mitmekülgseteks isiksusteks, kes suudavad ennast täisväärtuslikult teostada erinevates rollides: perekonnas, tööl ja avalikus elus.

Koolis on õpetuse ja kasvatuse põhitaotlus tagada põhikooli õpilase eakohane tunnetuslik, kõlbeline, füüsiline ja sotsiaalne areng ning tervikliku maailmapildi kujunemine.

Koolis on loodud põhikooli õpilasele eakohane, turvaline, positiivselt mõjuv ja arendav õppekeskkond, mis toetab tema õpihimu ja õpioskuste, eneserefleksiooni ja kriitilise mõtlemisvõime, teadmiste ja tahteliste omaduste arengut, loovat eneseväljendust ning sotsiaalse ja kultuurilise identiteedi kujunemist.

Põhikooli õpilasel, kes on läbinud kooli õppekava, on kujunenud põhilised väärtushoiakud ning õpilane mõistab oma tegude aluseks olevaid väärtushinnanguid ja tunneb vastutust tegude tagajärgede eest. On loodud alus enese määratlemisele eneseteadliku isiksusena, perekonna, rahvuse ja ühiskonna liikmena, kes suhtub sallivalt ja avatult maailma ja inimeste mitmekesisusse. Põhikooli õpilased on jõudnud selgusele oma huvides, kalduvustes ja võimetes ning omavad valmisolekut õpingute jätkamiseks järgneval haridustasemel ja elukestvaks õppeks. Põhikooli lõpetanud noorukil on arusaam oma tulevastest rollidest perekonnas, tööelus, ühiskonnas ja riigis.

Põhikooli lõpetamisel saavutatavad õpitulemused on kooskõlas üldnõuetega: õpilasel, kes lõpetab põhikooli, on teadmised ainevaldkonnaalaste faktide, põhimõtete, protsesside ja üldiste mõistete kohta, kognitiivsed ja praktilised oskused ülesannete täitmiseks ja probleemide lahendamiseks, valides ja rakendades põhimeetodeid, töövahendeid, materjale ja teavet ning suutlikkus vastutada õppeülesannete täitmise eest, kohandada probleemide lahendamisel enda käitumist vastavalt olukorrale.

Narva Kreenholmi Koolis on õppe- ja kasvatuseesmärkide saavutamine pedagoogilise kollektiivi keskne eesmärk. Eesmärkide saavutamiseks toimub õppe- ja kasvatusalane töö õppetöö ning klassivälise tegevuse kaudu.

Õppetöös toimub õppe- ja kasvatuseesmärkide saavutamine ainetundide, õppekäikude, õppesõitude ja loovtööde kaudu. Õppeainete lõimimine ning seoste loomine õppeainete vahel toimub õpetajatevahelises koostöös valminud lõimitud tegevuskava alusel.

Klassivälises tegevuses korraldatakse õppe- ja kasvatuseesmärkide saavutamine projektitegevuse, klassivälise ürituste ja ringitöö kaudu. Kooli õpilasesinduse töö toetab aine- ja kasvatusalaseid eesmärke.

Töö andekate õpilastega hõlmab nii õppe- kui ka klassivälise tegevust. Õppetöös on ette nähtud diferentseeritud lähenemine, õpilaste arengut toetavate ülesannete esitamine jms. Klassivälises tegevuses on eelistatud individuaalsed konsultatsioonid.

3.2. Põhikooli õppe- ja kasvatuseesmärgid lihtsustatud õppes

Lihtsustatud õppe sihiseade lähtub põhikooli riikliku õppekava üldosa §-s 3 sätestatust, arvestades seejuures lihtsustatud õppel õpilaste individuaalseid hariduslikke erivajadusi.

- 1) Lihtsustatud õppe põhiülesanne on toetada ja suunata tõhustatud või erituge vajava õpilase arengut. Iga õpilase hariduslike erivajaduste ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava.
- 2) Igale lihtsustatud õppe õpilasele koostatakse individuaalse arengu jälgimise kaart. Individuaalse õppekava koostamisel lähtutatakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil olevast teabest.
- 3) Lihtsustatud õppe sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Õpetamine, kasvatamine ja arengu toetamine toimub valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu. Reegleid ja teoreetilisi teadmisi õpetatakse minimaalselt, aga sel määral, et üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatud.
- 4) Kooli õppe- ja kasvatusprotsessis kujundatakse õpilastel suutlikkust ja oskusi, et pingutada jõukohasel viisil ning teha koostööd nii eakaaslaste kui ka erinevate täiskasvanutega. Taotletakse, et õpilastel kujuneksid teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad neil (vajaduse korral suunamise või abiga) jälgida, hinnata ning kohendada oma käitumist ja õpitegevust.
- 5) Väärtushoiakute kujundamisel taotletakse, et õpilane tunneb vastutust oma tegude tagajärgede eest, järgib üldlevinud väärtusi, määratleb end riigi kodanikuna.
- 6) Lihtsustatud õppel põhikooli lõpetaja on praktilist tööd väärtustav ja täiendus- ning kutseõppeks valmis olev ühiskonnaliige. Kool aitab kaasa õpilaste kasvamisele isiksusteks, kes on motiveeritud jätkama õpinguid ja tulevad võimalikult iseseisvalt toime erinevates rollides: perekonnas, võimetekohasel töö- ja avalikus elus.
- 7) Teadmiste, väärtushinnangute ja praktiliste oskuste kujunemist toetab järjepidev koostöö erinevate osaliste vahel. Tähtis on õpetajate, tugispetsialistide ja laste esinduslike esindajate koostöö (ühised nõudmised, samalaadne abi jms). Vajaduse korral kaasatakse tugispetsialiste väljastpoolt kooli, kohaliku omavalitsuse esindajaid jt.

4. VALDKONNASISESED JA ÜLESED LÕIMINGUVÕIMALUSED

Lõimingu eesmärgiks on pakkuda õpilastele motiveeritud õppimist, seostada teadmisi õpilasest ja tema huvidest lähtuvalt ning soodustada sellega õpilase aktiivsust.

Õppetegevus ja selle tulemused kujundatakse lõimingu kaudu üheks tervikuks. Lõiming toetab õpilaste üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist. Lõimingu saavutamist kavandatakse kooli õppekava arenduse ning õppe- ja kasvatustegevuse planeerimise käigus õpetaja töö planeerimise ja kooli üldtööplaani tasandil.

Lõimingu mõte avaldub selles, et ühel või teisel moel seostatakse eraldiseisvaid õpetatavaid teadmisi ja oskusi, asetatakse need reaalse elu konteksti ning aidatakse õpilastel neid mõtestada ning seostada üheks tervikuks.

Õppeainetevahelise ja õppetöövälise tegevuse lõimingu põhimõtted:

- 1) kool kujundab õpitegevused õppeainete sisu lõimides, muutes need õpilastele kergemini

omandatavaks ja andes rohkem võimalusi huvitavaks ning motiveerivaks õppimiseks;

2) õpetajad planeerivad lõimingu aine- ja töökavades ning korraldavad õpet ja kujundavad õppekeskkonda koostöös viisil, mis võimaldab õppeaineülest käsitletust;

3) lõimingu kaudu vähendatakse päheõppimist ja soodustatakse seoste leidmist, õpitut seostatakse reaalse eluga;

4) lõiminguks võivad olla erinevad õppeviisid (individuaalne, avastusõpe, paaris- ja rühmatöö, diskussioon, probleemõpe, ajurünnak, õppekäik, ekskursioon, matk jt), mis aitavad õpilasel omandada erinevaid töövõtteid ja saada kogemusi; õppeülesanded (projekt, referaat, uurimistöö, loovtöö, essee), mis täidavad olulist rolli sisemise lõimingu saavutamisel. Lõiminguks võib olla ka mis tahes probleem, meetod või vahend, millega kaks või enam õpikogemust seostatakse;

5) õpetajad kasutavad erinevaid lõiminguviise: ainetevahelised seosed, ainete kombineerimine, teemakeskne, valdkonnasisene ja valdkondade vaheline lõiming. Lõimingu viisi valik on õpetajale vaba ning viisi valik sõltub sellest, mida tahetakse lõimimisega saavutada: kas luua seoseid üksikute õpitulemuste vahel, ainevaldkondade sees ja ainevaldkondade vahel või soovitakse lõiminguga saavutada kooliastme pädevusi, üldpädevusi või valdkonnapädevusi.

Õpetuse lõimumine toimub mitmel erineval moel:

- ainetevahelised seosed - erinevate õppeainete õppesisu elementide seosed;
- ajaline kooskõla - kaht iseseisvat õppeainet seostatakse ajaliselt; ühes aines õpitu toetab teises õppeaines õpitavat;
- õppeainete kombineerimine- luuakse seoseid kahe või enama õppeaine vahel ja sees;
- teemakeskne lõiming - erinevate õppeainete ja läbivate teemade lõiming, ühiste temaatiliste rõhuasetuste, õppeülesannete ja viiside abil.

Õppe lõimine saavutatakse erinevate ainevaldkondade õppeainete ühisosa järgimise, õppeainete, kooliõppesüsteemide projektide ja läbivate teemade ühiste temaatiliste rõhuasetuste, õppeülesannete ning viiside abil. Lõimingu saavutamiseks korraldab kool õpet ja kujundab õppekeskkonda ning õpetajate koostööd viisil, mis võimaldab aineülest käsitletust; täpsustades pädevusi, seades õppe-eesmärgid ning määrates erinevate õppeainete ühiseid probleeme ja mõistestikku.

Lõimingu puhul on oluline lõimingutsentri määratlemine. Lõimingutsentriks võivad olla:

- mingi teadmine, oskus, suhtumine, keskne idee;
- aineühine idee: pädevused;
- õppeviisid (individuaalne, paaris- ja rühmatöö, ajurünnak);
- õppeülesanded (projekt, referaat, uurimistöö, loovtöö);
- probleem, meetod või vahend Lõimingu õnnestumiseks on oluline õpetajate koostöö.

Õpetaja on lõimingu viiside valikul vaba ning lõiming kajastub õpetaja tööplaanides, kooli üldtööplaanis ja igakuistest tegevusplaanides.

Lõimingu saavutamiseks õpetaja kasutab

- õpilaskeskset õpetegevust;
- õpilase aktiivsust ja motiveeritust;
- päheõppimise vähendamist;
- leidmist, lahendamist ja lahenduste põhjendamist;
- kriitilist ja läbi mõeldud teadmiste õppimist;
- õppimise seostamist reaalse eluga;

- tähenduslikumat ja tulemuslikumat õppimist;
- arutelusid ja suhtlemist;
- tänapäevaseid õpetamismeetodeid;
- uurimisliku õppe ja probleemõppe kasutamist: vaatlus, hüpotees, katse, analüüs;
- õppematerjali süstematiseerisust;
- teadmiste omandamist kogemuste põhjal ja seostatuna

5. RIIKLIKUS ÕPPEKAVAS MÄÄRATLETUD ÜLDPÄDEVUSTE KUJUNDAMINE

Riiklikus õppekavas määratletud üldpädevusi on kaheksa: kultuuri- ja väärtuspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus, ettevõtlikkuspädevus ja digipädevus.

Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu. Üldpädevuste kujundamine toimub peamiselt õppemeetodite valiku kaudu ning ainevaldkonna kirjeldustes esitatud viisil. Valdkonnapädevused realiseeruvad õpitulemuste saavutamisel.

Üldpädevuste kujundamine ei ole midagi sellist, mis on delegeeritud ainult õppeainetele või ainevaldkondadele. Üldpädevused väljendavad kogu kooli tegevuse üldist taotlust, milleks on õpilasel vajaliku suutlikkuse kujundamine. Seetõttu määratletakse koolis üldpädevuste kujundamisel rõhuasetused, millele keskendutakse koolis kõiki õppeaineid ja kooliastmeid läbivalt.

Kooli kogu tegevus on korraldatud üldpädevuste kontekstis, sh õpetuse kavandamine, mõtestamine, läbiviimine ja tagasisidestamine. Ka õppetunnivälises tegevuses on peidus õppimisvõimalused ning üldpädevused aitavad paigutada koolis tehtavad tegevused laiemasse konteksti. Näiteks on kooli üritused nii kavandatud ja läbi viidud, et nad lähtuvad üldpädevustest. Kuna üldpädevuste omandamine on efektiivsem kontsentreeritult ja reflekteeritult ning koos võimalusega kinnistada ja harjutada, siis ei panustata koolis mitte ühekordsetele üritustele, vaid traditsioonilistele üritustele. Kooli üritusi ei kavandata mitte eraldi seisvate üritustena, vaid üldpädevuste kujundamise osana.

Üldpädevustest lähtuvalt on nii aineõpetus kui õppetunniväline tegevus sihipäraselt läbi mõeldud. Üldpädevused realiseeruvad kogu koolipere tegevuse ning õpikeskkonna kujundamise kaudu.

5.1. Põhikooli riiklikust õppekavast lähtuvalt üldpädevuste kujundamine

Põhikooli riiklikust õppekavast lähtuvalt üldpädevuste kujundamiseks ja õpikeskkonna mitmekesistamiseks on koolis kavandatud järgmised tegevused

Pädevus	Pädevuse kirjeldus	Pädevus kujundatakse
Kultuuri- ja väärtuspädevus	suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt;	• kõikide ainete teemavaldkondade kaudu; • koolis toimuvate heategevusürituste kaudu; • klassi- ja koolivälise tegevuse kaudu (riigipühade ja rahvakalendri tähtpäevadega seotud üritused);

	hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid	• näitused kooliraamatukogus • arenguvestluste läbiviimise kaudu õpilastega; • õpetaja isikliku eeskuju kaudu suhtluses ja käitumises; • ühisürituste ja ühistegevuste kaudu politsei- ja piirivalveametiga; • õppekäikude kaudu.
Sotsiaalne ja kodanikupädevus	suutlikkus ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvuste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel; õpilane tunnustab Eesti riiklikku iseseisvust, austab Eesti seadusi ja järgib neid.	• tunnis aruteludes ja ajurünnakutes osalemine; • kodanikupäeva üritused; • KiVa programmi põhimõtete järgimine; • rühmatööde korraldamine õppeprotsessis; • koolis toimuvate heategevusürituste kaudu; • klassi- ja koolivälise tegevuse kaudu (riigipühade seotud üritused, koolis korraldatavad väitlused); • näitused kooliraamatukogus • õppekäikude kaudu (Riigikogu); • kooli õpilasesinduse töö ja tegevuse kaudu; • õpilaste loovtööde koostamise protsessi jooksul; • riigipühade tähistamine; • projektõppe nädalad; • heategevuslik tegevus; • eesti riikliku iseseisvuse tunnustamine erinevate tegevuste ja ettevõtmiste kaudu (riigipühade ja tähtpäevade tähistamine, üritused, näitused, osalemine projektides).
Enesemääratlus-pädevus	suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme.	• kõikide ainete teemavaldkondade kaudu; • arenguvestluste läbiviimise kaudu õpilastega; • ühisürituste ja ühistegevuste kaudu erinevate ametitega (politsei- ja piirivalveamet, haigla, ohvriabikeskus, sotsiaalabiosakond); • õppekäikude kaudu; • tugisüsteemi töö kaudu (sotsiaalpedagoogi ja eripedagoogi

		töö); • kooli õpilasesinduse töö ja tegevuse kaudu; • projektitegevuse kaudu.
Õpipädevus	suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi;	• kõikide ainete teemavaldkondade ja huviringitöö kaudu; • koolis toimuvate heategevusürituste kaudu; • klassi- ja koolivälise tegevuse kaudu; • näitused kooliraamatukogus • arenguveestluste läbiviimise kaudu õpilastega; • õpetaja isikliku eeskuju kaudu suhtluses ja käitumises; • õppekäikude kaudu • õpilaste loovtööde koostamise protsessi jooksul; • tugisüsteemi töö kaudu (sotsiaalpedagoogi ja erpedagoogi töö); • õpilaste ettevalmistamise kaudu aineolümpiaadidel, konkurssidel ja võistlustel; • projektitegevuse kaudu; • eelkooli töö kaudu; • koolilaagri töö kaudu.
Suhtluspädevus	suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi.	• kõikide ainete teemavaldkondade kaudu; • klassi- ja koolivälise tegevuse kaudu; • arenguveestluste läbiviimise kaudu õpilastega; • õpetaja isikliku eeskuju kaudu suhtluses ja käitumises; • õppekäikude kaudu • õpilaste loovtööde koostamise protsessi jooksul • projektitegevuse kaudu; • õpilaste ettevalmistamise kaudu aineolümpiaadideks, konkurssideks ja võistlusteks; • erinevatel tasanditel esinemine konverentsidel, aruteludel.
Matemaatika-,	suutlikkus kasutada matemaatikale omast	• kõikide ainete teemavaldkondade

loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõenduspõhiseid otsuseid; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt.	kaudu; • õppekäikude ja õuesõppe kaudu; • õpilaste loovtööde koostamise protsessi jooksul; • projektitegevuse kaudu; • kohaste õppemeetodite valiku ja õpetajatevahelise koostöö kaudu.
Ettevõtlikkuspädevus	suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärgid, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske, rakendada finantskirjasoskust.	• projektõpe; • avastusõpe; • I-II kooliastmes huvirngitööna pakutav majandus- ja ettevõtlusprogramm „7 sammu“; • Töövajupäev; • õpilaste loovtööde koostamise protsessi jooksul; • projektitegevuse kaudu; • õpilasfirma ja kooli õpilasesinduse töö ja tegevuse kaudu; • heategevuslaad; • rahatarkuse teemad õppeainetes; • rahatarkuse teadmised karjääriplaneerimisel; • koostöö Töötukassaga; • õpilasfirmade laad.
Digipädevus	suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvast ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.	• kõikide ainete teemavaldkondade kaudu; • õpilaste loovtööde koostamise protsessi jooksul • projektitegevuse kaudu; • õpilaste osalemine aineolümpiaadidel, konkurssidel ja võistlustel erinevates e-keskkondades; • koolis kasutatavate e-õppe keskkondade kaudu (classroom, e-Kool); • aineõpetajate loodud e-õppe keskkondade ja/või materjalide kaudu; • Internetikeskkonna usaldusväärsuse ja sellesse kriitilise suhtumise kujundamise kaudu õpilastes; • osalemine digikoristusnädalas.

5.2. Põhikooli lihtsustatud riiklikust õppekavast lähtuvalt lihtsustatud õppes üldpädevuste kujundamine

Põhikooli lihtsustatud riiklikust õppekavast lähtuvalt lihtsustatud õppes üldpädevuste kujundamiseks ja õpikeskkonna mitmekesistamiseks on koolis kavandatud järgmised tegevused

Pädevus	Arenguperiood	Pädevuse kirjeldus	Pädevus kujundatakse
Kultuuri- ja väärtuspädevus	2.klassi lõpuks	Tunneb end oma pere liikmena, oma klassi ja kooli õpilasena; hindab käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi- tasandil; oskab looduses käituda õpitu ulatuses ning hinnata oma ja teiste käitumist looduses õige/vale põhimõttel; märkab ilu.	Kõikides õppeainetes Õuesõpe Vestlused
	5.klassi lõpuks	Suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamuste vabalt ja lugupidavalt; tunneb ja austab oma keelt	Kõikides õppeainetes Kooli üritustes osalemine Lugemine, raamatukogu külastamine
	7.klassi lõpuks	Mõistab, et inimesed ja seisukohad võivad olla erinevad; hindab objektiivselt kaaslaste käitumist, saab aru iseloomude ja võimete erinevusest, lahendab konflikte rahumeelselt.	Õppetegevus, mis soodustab eneseväljendusoksuse ja julguse kujundamist, tähtsal kohal oma arvamuse väljendamine ja kaaslaste arvamuse aktsepteerimine ; praktiline harjutamine.
	9.klassi lõpuks	Väärtustab oma rahvust ja kultuuri teiste rahvuste ning kultuuride seas; suhtub inimestesse eelarvamusteta; tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi.	Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta; õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel; õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga.
Enesemääratluspädevus	2.klassi lõpuks	Eristab oma-võõrast-ühist; hoiab (õpetaja suunamisel) oma lähiümbruses korda ja puhtust; hoiab korras oma koolitarbeid; hoiab korras oma välimuse.	Õpetaja osaleb laste tegevustes suurel määral. Õpilaste koostegevus, matkimise, näidise järgimise toel ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Olulisel kohal on õppimine praktilise tegevuse või

			didaktilise mängu kaudu. Õppetöö korraldamisel on eelistatud üldõpetuslik tööviis või üldõpetuse ja aineõpetuse kombineeritud variant.
	5.klassi lõpuks	Hoidub kaaslast kahjustavast käitumisest; mõistab omandisuhteid OMA – VÕÕRAS – ÜHINE tasandil ja käitub vastavalt; eristab tuttavates situatsioonides ja oma tegevuses põhjust, tagajärge ja eesmärki; hoiab puhtust ja korda kodus ning koolis.	Õpilastel kujundatakse oskust mõista ning järgida lühikesi ja lihtsaid tööjuhiseid, nii suulisi kui ka kirjalikke lihtkorraldusi. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Õpilased vajavad õpitegevustes abivahendeid, näitlikkust, sh algoritme.
	7.klassi lõpuks	Käitub viisakalt, tunneb kombeid; kirjeldab oma käitumist, hindab seda ja vajaduse korral korrigeerib; tunneb tervisliku eluviisi põhitõdesid ja järgib neid	Toetatakse iga õpilase eneseusku ja õpimotivatsiooni. Praktiline harjutamine nt sööklas, kehalises kasvatuses
	9.klassi lõpuks	Esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus ja arvestab teistega; mõistab kompromisside vajalikkust; oskab seista oma õiguste eest ning lahendada konflikte rahumeelselt, arvestades ühiselunorme;	Inimese õpetuse tunnid, osalemine kooli üritustes, õppekäikudes.
Õpipädevus	2.klassi lõpuks	Loeb jõukohast õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa; leiab paberilehelt ja raamatu leheküljelt vajaliku teabe (suunamisel); viib kokku eseme või kujutluse ja keelelise väljendi; tunneb tuttavaid esemeid kirjelduse järgi; täidab ülesanded koostevuses, eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi.	Kõikides õppeainetes õppetegevuses Paaristööd
	5.klassi lõpuks	Täidab ülesandeid eeskuju, näidise ja õpitud oskuse piirides verbaalse korralduse (sh kirjaliku instruksiooni) järgi; õpib üksi, klassis ning kodus, osaleb ühistöös; kasutab tuttavaid abivahendeid õpiülesannete täitmisel (sh lihtsaid skeeme ja sümboleid); kasutab õpitud	Suunatakse ja reguleeritakse õpitegevust; koostööoskuste arendamine; toetatakse õpilaste eneseusku.

		enesekontrollivõtteid (resultaadi kontroll, operatsioonaalne kontroll); loeb jõukohast õppeteksti ladusalt, tõlgendab õpitud teksti oma sõnadega, kujutab kirjeldatud objekte ja situatsioone ette; vormistab oma õpiülesanded nõuetekohaselt.	
	7.klassi lõpuks	Kasutab õpioskusi ja tuttavaid abivahendeid; oskab märgata oma õpiraskusi, küsib raskuste puhul abi ja kasutab seda; valdab emakeele praktilist grammatikat, st mõistab ja kasutab süntaktilisi konstruktsioone nende tähendust arvestades; valdab omandatud õpitoimingute struktuuri: formuleerib ülesande, kavandab tegevuse, täidab ülesande, kontrollib ja hindab tulemust; täidab õpitud erialal tööülesandeid, kasutab juhendaja abi; loeb ladusalt, hangib informatsiooni oma teadmistele vastavast tekstist.	Kujundatakse oskust märgata õppetöös tekkivaid raskusi, küsida vajaduse abi ja seda kasutada; suunatakse aktiivsemalt kasutama algoritme ja oma tegevust kontrollima
	9.klassi lõpuks	Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas; loeb, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel; eristab vahendeid tarbekeemias ja füüsikas; kasutab jõukohaseid teabevahendeid, teeb märkmeid (konspekteerib), koostab tarbekirja.	Vastutustundliku suhtumise ja võimalikult iseseisvate õpi- ja tööoskuste kujundamine. Eesmärgiks on, et õpilased tulevad igapäevaelus toime iseseisvalt ning jätkavad õpinguid vastavalt oma võimetele
Sotsiaalne ja kodanikupädevus	2.klassi lõpuks	Käitub tuttavas situatsioonis viisakalt.	Praktiline harjutamine
	5.klassi lõpuks	Käitub koolis ja avalikes kohtades viisakalt, tunneb ja järgib lihtsamaid kombeid.	Praktiline harjutamine Osalemine üritustes
	7.klassi lõpuks	Hindab objektiivselt kaaslaste käitumist; saab aru iseloomude ja võimete erinevustest; selgitab rahulikult oma seisukohta kaaslastele.	Tähtsal kohal on oma arvamuse väljendamise ja selgitamise, kaaslaste arvamuste aktsepteerimise, suhtlusprobleemide lahendamise ning viisaka käitumise oskuste kujundamine.
	9.klassi lõpuks	Tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna; teab nimetada oma	Tähtsal kohal oma arvamuse väljendamine ja

		peamisi õigusi ja kohustusi, oskab seista oma õiguste eest, lahendab konflikte seadusi ning moraalinorme arvestades	kaaslaste arvamuse aktsepteerimine ; praktiline harjutamine
Suhtluspädevus	2.klassi lõpuks	Kuulab ja vastab küsimustele; väljendab ennast 3–4- sõnaliste lihtlausetega; kontakteerub ühistegevuses teiste inimestega, palub abi ja osutab ise abi kaaslastel.	Väljendusoskuse arendamine
	5.klassi lõpuks	Alustab ja jätkab dialoogi; väljendab ennast arusaadavalt (sh lühitekstide abil); kirjeldab oma tegevust nii tegevuse ajal kui ka tagantjärele.	Väljendusoskus arendamine; Individuaalsed vestlused.
	7.klassi lõpuks	Kirjeldab oma praktilist ja vaimset tegevust.	Esinemisoskuse kujundamine
	9.klassi lõpuks	Suhtleb vastavalt olukorrale, arvestab partneriga; esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus ja arvestab teistega.	Osalemine aruteludes
Matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	2.klassi lõpuks	Kujutab ette ja modelleerib lühitekstis kirjeldatud situatsiooni; selgitab mõisteid ööpäev ja aastaajad; võrdleb ja rühmitab esemeid ja kujutisi erinevate tajutavate tunnuste alusel; eristab objekte ja nende kujutisi kuju, suuruse ja värvuse järgi; tajub ruumisuhteid esemete ja kujutiste ning nende osade vahel; vaatlleb esemeid ja märkab nende erinevusi *arvutab 20 piires.	Lõimituna kõikides õppeainetes Praktiline tegevus
	5.klassi lõpuks	Vaatleb sihipäraselt, võrdleb ning rühmitab objekte ja nähtusi, kui rühmitusalus on antud; mõistab ruumi ja aja suhteid, väljendab neid kõnes.	Vaatlused Rühmitamine
	7.klassi lõpuks	Loeb lihtsat plaani, kaarti, tabelit; tegutseb vastavalt päevakavale; teeb vaatluse põhjal järeldus.	Praktiline tegevus
	9.klassi lõpuks	Mõistab ülesannete õige tõlgendamise ning enesekontrolli tähtsust, kasutab omandatud töövõtteid.	suur osakaal praktilisel harjutamisel, õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga.
Ettevõtlikkuspädevus	2.klassi lõpuks	Osaleb klassi ühistegevuses (sh õpitud süžee mängudes).	Rollimängud, dialoogid, ühistegevus
	5.klassi lõpuks	Osaleb jõukohaselt ühistegevuses, abistab kaaslast	Ühistegevus Praktilised tööd, tutvumine erinevate ametidega
	7.klassi lõpuks	Täidab ühistegevuses erinevaid ülesandeid, käitub vastavalt rollile;	Püstitab ja täidab endale seatud eesmärgid

		mõistab töö vajalikkust.	
	9.klassi lõpuks	Hindab õigesti oma võimeid ning kujutab ette oma toimetulekut elus (sh tööturul); teab kutseõppe ja täiendusõppe võimalusi; väärtustab praktilist tööd ja on omandanud valmisoleku kutseõppeks.	Praktilised tööd Kutseõppekeskuse külastamine Karjäärpäevad
Digipädevus	5.klassi lõpuks	Oskab kasutada lihtsamaid arvutiprogramme ning kodus ja koolis kasutatavaid infotehnoloogilisi vahendeid; on teadlik digikeskkonna ohtudest; oskab kaitsta oma isikuandmeid.	eKooli kasutamine, eis-s süteemis ülesannete täitmine.
	7.klassi lõpuks	Oskab kasutada infotehnoloogilisi vahendeid ja koolis õpitud arvutiprogramme	Lihtsate presentatsioonide tegemine, WORDi kasutamine nt e-kirjad
	9.klassi lõpuks	Oskab kasutada arvutit ja interneti suhtlusvahendina ning oskab arvutiga vormistada tekste	Tekstide vormistamine, testide täitmine

6. LÄBIVATE TEEMADE KÄSITLEMINE

Õpetuses ja kasvatuses käsitletavat läbivad teemad on:

- 1) elukestev õpe ja karjääri kujundamine;
- 2) keskkond ja jätkusuutlik areng;
- 3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus;
- 4) kultuuriline identiteet;
- 5) teabekeskkond ja meediakasutus;
- 6) tehnoloogia ja innovatsioon;
- 7) tervis ja ohutus;
- 8) väärtused ja kõlblus.

Läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade lõimingu vahendiks ning neid arvestatakse koolikeskkonna kujundamisel. Läbivad teemad on ainevaldkonnaülesed ja ühiskonnas tähtsustatud ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

Läbivate teemade õpe realiseerub eelkõige:

- 1) õpikeskkonna korralduses – kooli vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õpikeskkonna kujundamisel arvestatakse läbivate teemade sisu ja eesmärgi;
- 2) aineõppes – läbivatest teemadest lähtudes tuuakse aineõppesse sobivad teemakäsitletlused, näited ja meetodid, viiakse koos läbi aineteüleseid, klassidevahelisi ja ülekoolilisi projekte. Õppeainete roll läbiva teema õppes on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev, olenevalt sellest, kui tihe on ainevaldkonna seos läbiva teemaga;
- 3) valikainete valikul – valikained toetavad läbivate teemade eesmärgi;

4) läbivatest teemadest lähtuvas või õppeaineid lõimivas loovtöös – õpilased võivad läbivast teemast lähtuda selle loovtöö valikul, mida tehakse kas iseseisvalt või rühmatööna;

5) korraldades võimaluse korral koostöös kooli pidaja, paikkonna asutuste ja ettevõtete, teiste õppe- ja kultuuriasutuste ning kodanikuühendustega klassivälist õpitegevust ja huviringide tegevust ning osaledes maakondlikes, üle-eestilistes ja rahvusvahelistes projektides.

Aineõppel põhinev läbivate teemade kasutamine arvestab ainekavades toodud seoseid läbivate teemade taotlustega ning õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu vajadust läbivate teemade käsitlemisel. Läbivate teemade taotluste elluviimine toimub ka valikainete kaudu. Õppeainete ja ainevaldkondade panus läbiva teema käsitlemisse on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev.

Õpikeskkonna korraldamise kaudu luuakse võimalused läbivate teemadega tegelemiseks. Läbivate teemade taotluste elluviimiseks kasutatakse nii vaimset, sotsiaalset kui ka füüsilist õpikeskkonda. Klassi- ja koolivälisel tegevusel põhinev läbivate teemade käsitlemine toimub projekti- ning partnerlustegevuste kaudu, mille eesmärgid ja tulemused on seotud läbivate teemade taotlustega.

7. ÕPPEKORRALDUS

7.1. Õppekorraldus

Vastavalt „Põhikooli ja gümnaasiumiseadusele” kestab õppeaasta 1.septembrist kuni järgmise aasta 31.augustini.

Õppeaasta koosneb trimestritest ja koolivaheaegadest. Koolivaheajad kehtestab Haridus- ja teadusminister. Koolivaheajad toimuvad viis korda, üldise kestvusega mitte vähem kui kaksteist nädalat, sealjuures suvine koolivaheaeg kestab mitte vähem kui kaheksa järjestikust nädalat.

Reeglina õppetöö toimub kontaktõppe vormis.

Koolisiseste üllatuslike ürituste/ettevõtmiste/eksamite toimumisel korraldatakse õppetööd distantsilt, mis soodustab ennastjuhtiva õpilase kujundamist.

Õppeperioodis kokku on mitte vähemalt 175 õppepäeva.

Lõpueksamite sooritamise päeval ja vähemalt kaks päeva enne eksamit, õppetööd ei toimu. Lõpueksami sooritamise päev ja kaks päeva enne eksamit loetakse õppepäevade hulka.

Nädalas on viis õppepäeva. Õppetunni arvestuslik pikkus on 45 minutit. Õppetund vaheldub vahetunniga. Õppetunni võib jagada mitmeks osaks ning kuni kaks õppetundi võib toimuda järjest, ilma vahetunnita. Vahetunni pikkus on vähemalt kümme minutit iga õppetunni kohta. Õppetunni kestus on 45 minutit. Õppetund vahetub vahetunniga, (vahetund vähemalt 10 minutit).

Juhendatud õpe on kooli määratud viisil toimuv õpe, näiteks loeng, individuaaltund, konsultatsioon, e-õpe ja õppekäik, mis on suunatud teadmiste ja oskuste omandamisele.

Õpetamine on organiseeritud järgmiselt:

- suurem osa õppeaineid õpitakse terve klassiga kogu õppeaasta vältel traditsioonilises tunnisüsteemis;
- osa õppeaineid võib õpetada klassideta õppe mudelil kogu õppeaasta vältel tasemeõppe sisseviimise eesmärgil;
- keeli (näiteks eesti ja inglise keelt) õpitakse gruppides või klassideta õppe mudelil, grupi täituvus määratakse lähtudes vastavatest seadusandlikest aktidest; gruppideks jagamisel (kui klassis on üle 20 õpilase) jälgitakse poiste ja tüdrukute võrdset arvu, klassideta õppe rakendamisel (kui klassis on vähem kui 20 õpilast) võetakse arvesse ka keeleoskuse taset.

- kehalise kasvatuse tunnid viiakse reeglina terve klassiga läbi, alates VI kuni IX kl. võimaluste korral eelistatakse tundide läbiviimist tütarlastele ja poistele eraldi; kehalise kasvatuse tunnid viiakse läbi kooli võimla, kooli staadioni, ujumisbasseini ja linna jäähalli baasil;
- tööõpetus I kuni V klassini viiakse läbi terve klassiga; käsitöö ja kodundus ja tehnoloogiaõpe VI kuni IX kl viiakse läbi tööõpetuse kabinettide baasil kooli territooriumil. Õpilaste jagunemine õpperühmadesse on sooneutraalne ning lähtub õpilaste huvidest ja eelistustest.
- õpet võib korraldada ka väljaspool kooli ruume (sealhulgas kooliõues, looduses, muuseumides, arhiivides, keskkonnahariduskeskustes, ettevõtetes ja asutustes) ning virtuaalses õppekeskkonnas;
- väljaspool kooli toimuvat õpet reguleerib kooli direktori poolt kinnitatud õppekäikude korraldamise kava ja ainekavad.
- vajadusel koolil on õigus korraldada iseseisva õppe päevad, mis soodustab õpipädevuse kujundamist ja toetab enastjuhtiva õppija kujunemist
- Kool korraldab põhikooli riikliku õppekava alusel õppivatele õpilastele III. kooliastme klassides lõimiva loovtöö, milleks on uurimus, projekt, kunstitöö või muu taoline.
- Lihtsustatud õppe õpilane teeb loovtöö juhul, kui kooli õppenõukogu on otsustanud, et loovtöö tegemine on võimalik.
- Kõiki õppeaineid õpetatakse kogu õppeaasta vältel.
- Õppeperioodideks on trimestrid.
- Koolis on:
 - 1) eesti õppekeele klassid
 - 2) vene õppekeele klassid (kuni 1.09.2030);
 - 3) osalise eesti õppekeele klassid sh keelekümbelklassid;
 - 4) varajase keelekümbelklassid;
 - 5) eriklassid.

Eesti õppekeele klassides õppetöö toimub 100% eesti keeles

Keelekümbelklassides toimuv õpe moodustab eesti keeles vähemalt 60 protsenti riiklikes õppekavades määratud väiksemaist lubatud õppe koormusest.

Vene õppekeele klassis toimuv õpe moodustab vene keeles vähemalt 60 protsenti riiklikes õppekavades määratud väiksemaist lubatud õppe koormusest.

Vene õppekeele klassides on eesti keele õpe kohustuslik.

Keelteõpe toimub järgmiselt: eesti keelt õpetatakse ja õpitakse teise keelena; inglise keelt ja saksa keelt A-võõrkeelena, vene keelt õpitakse emakeelena vene õppekeele klassides, eesti õppekeele klassides luuakse võimalused keele- ja kultuuri õppeks (<https://www.riigiteataja.ee/akt/111092012007?leiaKehtiv>)

Inglise ja saksa keele õpperühmad moodustatakse seadusliku esindaja avalduste alusel. Avaldus esitatakse direktori nimele hiljemalt märtsikuu viimasel õppenädalal.

Õpetuses ning kasvatuses pööratakse erilist tähelepanu eesti keele õppele, kuna tulenevalt põhikooli riikliku õppekava §3 lõikest 7 seisab eesti kool eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise ja arengu eest.

Lihtsustatud õppes toetatakse ja suunatakse tõhustatud või erituge vajava õpilase arengut. Iga õpilase hariduslike erivajaduste ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele

Õppeaineid õpetatakse ja õpitakse vene või eesti keeles, mis on selgelt nähtav tunnijaotusplaanides.

Õppetöö toimub kas klasside kaupa, paralleelklasse läbivalt keelerühmades.

7.2. Tunnijaotusplaan

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 25 lõikes 2 on sätestatud põhikooli õpilase suurim lubatud nädala õppekoormus tundides. Põhikooli riikliku õppekava § 15 lõikes 3 on sätestatud põhikooli kohustuslike õppeainete nädalatundide arv. Tulenevalt põhikooli riiklikus õppekavas esitatud kohustuslikust nädalatundide arvust ning lubatud vabast tunniressurssist, mis jääb kohustusliku ja maksimaalselt lubatu vahele, on koostatud tunnijaotusplaanid vene õppekeele klassidele, osalise eesti õppekeele klassidele, keelekümbelklassidele ja eriklassidele.

7.2.1. Tunnijaotusplaan eesti õppekeele klassides alates 2024./2025.õa

Õppeaine	Klass				Klass				Klass			
	1	2	3	K	4	5	6	K	7	8	9	K
1. Keel ja kirjandus												
Vene keel												
Kirjandus						2	2		2	2	2	6
Eesti keel teise keelena (E2)	6	6	7	19	5	5	5	15	5	5	5	15
2. Võõrkeeled												
A-võõrkeel			3	3	3	3	3	9	3	3	3	9
3. Matemaatika												
Matemaatika	4	3	3	10	4	4	5	13	5	4	4	13
4. Loodusained												
Loodusõpetus	1	1	1	3	2	2	3	7	2			2
Geograafia									1	2	2	5
Bioloogia									1	2	2	5
Keemia										2	2	4
Füüsika										2	2	4
5. Sotsiaalsained												
Ajalugu						1	2	3	2	2	2	6
Inimesõpetus	1	1		2	1	1		2	1	1		2
Ühiskonnaõpetus							1	1			2	2
6. Kunstiained												
Muusika	2	2	2	6	2	1	1	4	1	1	1	3
Kunst	1	2	1,5	4,5	1	1	1	3	1	1	1	3
7. Tehnoloogia												
Käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus					2	2	1	5	2	2	1	5
Tööõpetus	1	2	1,5	4,5								
8. Kehaline kasvatus												
Kehaline kasvatus	2	3	3	8	3	3	2	8	2	2	2	6
Valikained (vaba tunniressurss)												
Keel ja kultuur	2	3	3	10	2	3	4	9	2	1	1	4
KOKKU TUNDE	20	23	25	68	25	28	30	83	30	32	32	94
RÕK-i norm	20	23	25		25	28	30		30	32	32	

7.2.2. Tunnijaotusplaan vene õppekeele põhikooli klassidele aastad 2024. – 2030.

Õppeaine	Klass									
	2	3	K*	5	6	K	7	8	9	K
1. Keel ja kirjandus										
Vene keel	4	4	13*	3	2	8	1	1	1	3
Kirjandus				2	2	4	2	2	2	6

Eesti keel teise keelena (E2)	4	4	12	5	5	15	5	5	5	15
2. Võõrkeeled										
A-võõrkeel (inglise /saksa keel)		3	3	3	3	9	3	3	3	9
3. Matemaatika										
Matemaatika	3	4	10	4	5	13	5	4	4	13
4. Loodusained										
Loodusõpetus	1	1	3	2	3	7	2			2
Geograafia							1	2	2	5
Bioloogia							1	2	2	5
Keemia								2	2	4
Füüsika								2	2	4
5. Sotsiaalsained										
Ajalugu				1	2	3	2	2	2	6
Inimesõpetus	1	1	2	1	1	2	1	1		2
Ühiskonnaõpetus					1	1			2	2
6. Kunstiained										
Muusika	2	2	6	1	1	4	1	1	1	3
Kunst	1,5	1	4,5	1	1	3	1	1	1	3
7. Tehnoloogia										
Käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus				2	2	5	2	2	1	5
Tööõpetus	1,5	2	4,5			0				
8. Kehaline kasvatus										
Kehaline kasvatus	3	3	8	3	2	8	2	2	2	6
Valikained (vaba tunniressurss)							1			
Vene keel	1		1			1				
Loodusõpetus	1		1							
Loovtööõpetus							1			1
KOKKU TUNDE	23	25	68	28	30	83	30	32	32	94
RÕK-i norm	23	25		28	30		30	32	32	

II klassis 1 kehalise kasvatus tunde, 1 muusika tunde, 1 inimesõpetuse tunde ja 1 loodusõpetuse tunde õpitakse eesti keeles.

III klassis 1 kehalise kasvatus tunde, 1 muusika tunde, 1 loodusõpetuse tunde ja 1 inimesõpetuse tunde õpitakse eesti keeles.

V klassis 2 loodusõpetuse tundi ja 1 inimesõpetuse tunde õpitakse eesti keeles.

VI klassis 1 loodusõpetuse tunde ja 1 inimesõpetuse tunde õpitakse eesti keeles.

VII klassis 1 inimesõpetuse tunde õpitakse eesti keeles.

Üleminekuperioodil võivad eesti keeles ja vene keeles õpetatavate tundide mahud ja vahed muutuda sõltuvalt aineõpetajate olemasolust.

*kooliastme lõpuks

7.2.3. Tunniarvutuspalaan varajase keelekümblusklassidele (vastuvõtt 2022/2023 ja 2023/2024)*

Ained	1	2	3	I KA
1. Keel ja kirjandus				
Vene keel ja kirjandus	0	2 (0/4)	4	6

Eesti keel teise keelena E2	6	8 (10/6)	7	19
2. Võõrkeeled				
A-võõrkeel (inglise keel/saksa keel)			3	3
3. Matemaatika				
Matemaatika	4	3	3	10
4. Loodusained				
Loodusõpetus	1	1	1	3
Geograafia				
Bioloogia				
Keemia				
Füüsika				
5. Sotsiaalsained				
Ajalugu				
Inimeseõpetus		1	1	2
Ühiskonnaõpetus				
6. Kunstiained				
Muusika	2	2	2	6
Kunst	2	1,5	1	4,5
7. Tehnoloogia				
Käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus				
Tööõpetus	2	1,5	1	4,5
8. Kehaline kasvatus				
Kehaline kasvatus	3	3	2	8
<i>Valikained (vaba tunniressurs)</i>				
Loovtööõpetus				
Tundide arv (eesti keeles)	20	21	18	59
tunde eesti keeles %	100%	91%	72%	88%
KOKKU TUNDE	20	23	25	68

Kollasega on märgitud tunnid, milised õpetatakse eesti keeles. I kooliastme lõpuks 88% õppeainetest õpetatakse eesti keeles.

*alates 2025./2026.õa-st jätkatakse eestikeelse õppega vastavalt tunniarvutusplaanile 7.2.1

7.2.4. Tunniarvutusplaan osalise eesti õppekeelega põhikooli klassile (B. klass vastuvõtt 2020/2021)

Ained	1	2	3	I KA	4	5	6	II KA	7	8	9	III KA
1. Keel ja kirjandus												
Vene keel ja kirjandus	3	3	0	6	3	3/2	2/2	12	1/2	1/2	1/2	9
Eesti keel ja kirjandus	6	7	6	19								
Eesti keel teise keelena					5	5	5	15	5	5	5	15
2. Võõrkeeled												
A-võõrkeel (inglise/saksa)			3	3	3	3	3	9	3	3	3	9

keel)												
3. Matemaatika												
Matemaatika	4	4	2	10	4	4	5	13	5	4	4	13
4. Loodusained												
Loodusõpetus	1	1	1	3	2	2	3	7	2			2
Geograafia									1	2	2	5
Bioloogia									1	2	2	5
Keemia										2	2	4
Füüsika										2	2	4
5. Sotsiaalsained												
Ajalugu						1	2	3	2	2	2	6
Inimeseõpetus		1	1	2		1	1	2	1	1		2
Ühiskonnaõpetus							1	1			2	2
6. Kunstiained												
Muusika	1	1	4	6	2	1	1	4	1	1	1	3
Kunst	2	1	1,5	4,5	1	1	1	3	1	1	1	3
7. Tehnoloogia												
Käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus					1	2	2	5	2	2	1	5
Tööõpetus	1	2	1,5	4,5								
8. Kehaline kasvatus												
Kehaline kasvatus	2	2	4	8	3	3	2	8	2	2	2	6
Valikained												
Vene keel ja kirjandus		1	1	1	1							
Loovtööõpetus									1			1
Tundide arv (eesti keeles)	13	15	21	49	18	16	18	50	19	16	16	47
tunde eesti keeles %	65%	65%	84%	71%	72%	57%	60%	63%	63%	50%	50%	54%
KOKKU TUNDE	20	23	25	68	25	28	30	83	30	32	32	94

Kollasega on märgitud tunnid, milised õpetatakse eesti keeles. Kokku on 245 tundi, eesti keeles on 147 tundi (60%).

Kollasega on märgitud tunnid, milised õpetatakse eesti keeles. Kokku on 245 tundi, eesti keeles on 150 tundi (61%).

7.2.5. Tunniarvutusplaan eriklassidele (eesti keelest erineva õppekeele klassis)

Õppeaine	Klass				Klass				Klass			
	1	2	3	K	4	5	6	K	7	8	9	K
1. Keel ja kirjandus												
Vene keel	5	4	4	13	3	3	2	8	1	1	1	3
Kirjandus						2	2	4	2	2	2	6
Eesti keel teise keelena	4	4	4	12	5	5	5	15	5	5	5	15
2. Võõrkeeled												
A-võõrkeel (inglise/saksa keel)			3	3	3	3	3	9	3	3	3	9
3. Matemaatika												
Matemaatika	3	3	4	10	4	4	5	13	5	4	4	13
4. Loodusained												
Loodusõpetus	1	1	1	3	2	2	3	7	2			2

Geograafia									1	2	2	5
Bioloogia									1	2	2	5
Keemia										2	2	4
Füüsika										2	2	4
5. Sotsiaalsained												
Ajalugu						1	2	3	2	2	2	6
Inimesõpetus		1	1	2	1	1	1	2	1	1		2
Ühiskonnaõpetus							1	1			2	2
6. Kunstiained												
Muusika	2	2	2	6	2	1	1	4	1	1	1	3
Kunst	2	1,5	1	4,5	1	1	1	3	1	1	1	3
7. Tehnoloogia												
Käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus					1	2	2	5	2	2	1	5
Tööõpetus	1	1,5	2	4,5				0				
8. Kehaline kasvatus												
Kehaline kasvatus	2	3	3	8	3	3	2	8	2	2	2	6
<i>Valikained (vaba tunniressurss)</i>												
Loovtööõpetus									1			1
Eripedagoogika tund		2		2				1				
KOKKU TUNDE	20	23	25	68	25	28	30	83	30	32	32	94

Kollasega on märgitud tunnid, milised õpetatakse eesti keeles. Lisaks keeltundidele õpetaja võib õpetada eesti keelt lõimituna teiste õppeainetega (nt kunsti, tööõpetuse ja kehalise kasvatusesega)

7.2.6. Tunniarvustust plaan lihtsustatud õppes eesti keelest erineva õppekeele klassis

Õppeaine	Klass				Klass				Klass			
	1	2	3	K	4	5	6	K	7	8	9	K
1. Keel ja kirjandus												
Vene keel	7	5	5	17	5	5	4	14	4	4	4	12
Eesti keel teise keelena	-	4	4	4	4	4	4	12	4	4	4	12
2. Matemaatika												
Matemaatika	5	5	5	15	5	5	5	15	4	5	5	14
3. Loodusained												
Loodusõpetus	1	1	2	4	2	2	4	8	4	4	4	12
4. Sotsiaalsained												
Ajalugu							1	1	2	2	1	5
Inimesõpetus	1	1	1	3	2	2	2	6	2	2	1	5
5. Kunstiained												
Muusika	1	1	1	3	1	1	1	3	1	1	1	3
Kunst	1	1	1	3	1	1	1	3	1	1	1	3
6. Tehnoloogia												
Tööõpetus	2	2	2	6	2	4	4	10	4	5	7	16

7. Kehaline kasvatus												
Kehaline kasvatus	2	3	3	8	2	2	2	6	2	2	2	6
Valikained												
Eripedagoogika tund			1	1	1	2	2	5	2	2	2	6
KOKKU TUNDE	20	23	25	68	25	28	30	83	30	32	32	94

Lisaks keeltundidele õpetaja võib õpetada eesti keelt lõimituna teiste õppeainetega (nt kunsti, tööõpetuse ja kehalise kasvatusesega)

7.2.7. Tunnijaotusplaan lihtsustatud õppes eesti õppekeele klassides (alates aastast 2024./2025.õa-st)

Õppeaine	Klass				Klass				Klass			
	1	2	3	K	4	5	6	K	7	8	9	K
1. Keel ja kirjandus												
Eesti keel teise keelena	7	9	8	23	7	7	6	20	6	6	6	18
2. A - võõrkeel												
Inglise keel	-	-	-	0	-	2	2	4	2	2	2	6
3. Matemaatika												
Matemaatika	5	5	5	15	5	5	5	15	4	5	5	14
4. Loodusained												
Loodusõpetus	1	1	2	4	2	2	4	8	4	4	4	12
5. Sotsiaalsained												
Ajalugu							1	1	2	2	1	5
Inimesõpetus	1	1	1	3	2	2	2	6	2	2	1	5
6. Kunstiained												
Muusika	1	1	1	3	1	1	1	3	1	1	1	3
Kunst	1	1	1	3	1	1	1	3	1	1	1	3
7. Tehnoloogia												
Tööõpetus	2	2	2	6	2	4	4	10	4	5	7	16
8. Kehaline kasvatus												
Kehaline kasvatus	2	3	3	8	2	2	2	6	2	2	2	6
Valikained												
Eripedagoogika tund			1	1	1	1	1	3	1	1	1	3
Keele ja kultuuriõpe	1*	1	1	4	2	1	1	4	1	1	1	3
KOKKU TUNDE	20+1	23+1	25	70	25	28	30	83	30	32	32	94

* PGS § 21 lg 2 kohaselt põhiharidust omandavatele õpilastele, kelle emakeel ei ole õppekeel või kes koduses suhtluses räägivad õppekeelest erinevat keelt, mis on vähemalt ühe vanema emakeel, korraldab kool keele- ja kultuuriõpet, kui seda soovivad vähemalt kümme sama emakeele või koduse suhtluskeele õpilast. Keele- ja kultuuriõppe läbiviimiseks on koolil õigus vaba tunnimahu puudumisel õpilase suurimat lubatud nädala õppekoormust suurendada ühe tunni võrra.

7.3. Valikainete ja võõrkeelte valik

Valikained põhikoolis on kooli valik ning nende õpetamine toimub vaba tunniressursi arvelt pidades silmas põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 25 lõikes 2 sätestatud suurimat lubatud õppekoormust nädalas.

Inglise ja saksa keele õpperühmad moodustatakse seadusliku esindaja avalduste alusel. Avaldus esitatakse direktori nimele hiljemalt märtsikuu viimasel õppenädalal.

Õpetaja valikul ja algatusel võib lõimida kõiki õppeaineid erinevate keeltega. Õppeaines, kus õpetaja kasutab aine õppekeelest erinevat keelt, ei muuda aine õppekeelt. Õpetaja võib, kui see on õpitulemuse saavutamiseks vajalik, õppetunni tasandil kasutada õppekeelest erinevas keeles õppematerjale või teatud tunni etappides keele vahetust.

Lihtsustatud õppes õpitakse võõrkeelena ühte keelt. Eesti õppekeelega õpilaste puhul on selleks A-võõrkeel, mille õppimist alustatakse 5. klassist ning mille valib kool arvestades oma võimalusi ja õpilaste soove.

Lihtsustatud õppes eripedagoogika tunnis arendatakse õpilaste õpioskusi ja aidatakse kaasa suhtluspädevuse ning sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujunemisele.

8. ÕPPEKESKKONNA MITMEKESISTAMISEKS KAVANDATUD TEGEVUSED, SH ÕPPEKAVA RAKENDAMIST TOETAVAD TEGEVUSED, ÕPPEKÄIGUD.

Õpetamisprotsess on korraldatud traditsioonilisel tundide süsteemil.

Õpet kavandades ja ellu viies võimaldatakse õpilastele mitmekesiseid kogemusi erinevatest valdkondadest. Tundides kasutatakse teadmisi ja oskusi reaalses olukorras, tehakse uurimistööd ja loovtööd ning seostatakse erinevates valdkondades õpitavat igapäevase eluga; kutsutakse ainetundi oma valdkonna spetsialiste; korraldatakse filmiõhtuid.

Arvestades õpilase individuaalsust, kasutatakse ainetundides diferentseeritud õpiülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad õpilastel sobiva pingutusastmega õppida.

Koolis kasutatakse nüüdisaegset ja mitmekesist õppemetoodikat, viise ja vahendeid.

Õpet korraldatakse ka väljaspool kooliruumi (kooliõues, looduses, muuseumides, arhiivides, keskkonnahariduskeskustes, ettevõtetes ja asutustes) ning virtuaalses õppekeskkonnas.

Õpilase arengu toetamiseks, mitmekesiste õppimisvõimaluste ja õpikogemuste pakkumiseks ning erinevate õppeainete ja läbivate teemade lõimimiseks korraldatakse koolis ainealaseid üritusi, õppekäike ja viiakse läbi projekte; tehakse klassivahelisi võistlusi; korraldatakse viktoriine

Õues ja muuseumiõppeks ning ekskursioonideks ja õppekäikudeks vajalik aeg kavandatakse vastava aine tundi. Kui käik kestab kauem, kui etteantud ainetund, siis kasutatakse üldjuhul põhikoolis õppeperioodi viimast nädalat ja õppeaasta lõpupäevi. Vajadusel võib kooskõlastatult kooli juhtkonnaga kasutada õppekäikudeks ja ekskursioonideks lisaks teisi aegu.

Õppekeskkonda mitmekesistavad õppelaagrid ja - ekskursioonid, temaatilised näitused, erinevad olümpiaadid ja konkursid, traditsioonilised ülekoolilised üritused, maakondlikel aineüritustel osalemine,

vabariiklikel projektipakkumistel osalemine, ühisprojektid sõpruskoolide ja -klassidega, üleriigilistes ja rahvusvahelistes projektides osalemine; temaatilised päevad (karjääripäev); loengud noortele

Kasvatustöö toimub koolis kasvatustööplaani, projekttegevuse kohaselt, aga ka klassijuhatajate kasvatustööplaanide alusel. Klassiväline töö realiseerub läbi niisuguste tegevuste nagu klassivälised üritused, klassitunnid, osavõtt kooliühistest, linna- ja maakonnaüritustest, aga ka vabariiklikutest ja rahvusvahelistest üritustest.

Õppimine muusika-, kunsti- või spordikoolis võib olla arvestatud kui õpetamise tulemus kooliõppekava alusel kahe poole kokkulepel: lapse seaduslik esindaja ja direktor (või direktori poolt määratud aineõpetaja). Töö niisuguste õpilastega toimub individuaalprogrammi järgi, milles on õppetingimused ja oodatavad tulemused.

Lapse seaduslikud esindajad on kaasatud kooli õppetegevusse, näiteks «Tagasi kooli!» programmi raames tutvustab seaduslik nõustaja õpilastele oma ametit või põnevat hobi; korraldatakse ühisüritusi seaduslike esindajatega (avatud uste päev).

Õpilaste liikumisaktiivsuse suurendamiseks kasutatakse „Liikuma kutsuva kooli“ programmi raames pakutavaid võtteid ja võimalusi.

Õppekeskkonna mitmekesistamiseks kavandavad tegevused õppeaineti kavandavad aineõpetajad oma tööplaanides.

Õppeaasta kahel viimasel õppenädalal korraldatakse projektõppe päevad.

9. KOOLI ÕPPEKAVA VÄLISE ÕPPIMISE VÕI TEGEVUSE ARVESTAMINE KOOLIS ÕPETATAVA OSANA

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 17 lõike 4 ja „Põhikooli riikliku õppekava“ § 15 lõike 9 kohaselt võib kool õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul seaduslik esindaja ja direktori või direktori volitatud pedagoogi kokkuleppel arvestada kooli õppekava välist õppimist või tegevust, sealhulgas õpinguid mõnes teises üldhariduskoolis koolis õpetatava osana, tingimusel et see võimaldab õpilasel saavutada kooli või individuaalse õppekavaga määratletud õpitulemusi.

Kui kooli õppekava välist õppimist või tegevust arvestatakse koolis õpetatava osana, siis peab olema aru saada, millise õppimise põhjal on seda tehtud ja milliste õpitulemuste saavutamisel on kooli õppekava välist õppimist või tegevust arvestatud.

Keskne põhimõte on, et lähtutakse õpitu sisust ja õpitulemustest, mitte sellest, kelle juures ja kus õpilane õppis või tegevusi sooritas. Koolil on õigus nõuda täiendavaid materjale, kui tõendusmaterjal pole piisav. Täiendavat materjali ei küsita selle kohta, kes õpetas või kus õpiti. Täiendav materjali vajadus on seotud sellega, et paremini mõista, kas taotletavad õpitulemused on omandatud. Väljundipõhises õppes ei ole keskne küsimus selles, kuidas ja kus mingi pädevus või õpitulemus omandati, vaid pigem selles, kas see

pädevus või õpitulemus on olemas ja kuidas selle olemasolu on võimalik hinnata. Kooli õppekava välist õppimist või tegevust ei hinnata mitte kogemuse, vaid sellest toimunud õppimise põhjal.

Õpitu peab kokku sobima nende õpitulemustega, mille saavutamist taotletakse. Kindlasti peab õpitu olema määratletav ka tasemega.

Kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamine kooli õppekava osana võimaldab suurendada õpilaste, sealhulgas erivajadustega õpilaste hariduslikku mobiilsust ning avardada võimalusi kooliväliseks õppeks. Muijal õppimine annab paindlikuma võimaluse hariduse omandamiseks ja andekamatele õpilastele võimaluse ennast teostada. Kooli õppekavavälise õppe või tegevuse arvestamisel loetakse tulemused samaväärseks õppekava läbimisel saavutatud õpitulemustega.

Kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamine kooli õppekava osana on protsess, mis koosneb järgmistest etappides: taotleja nõustamine, taotluse koostamine ja esitamine direktorile, taotluse hindamine, direktori otsus, (vajadusel) otsuse vaidlustamine ja vaidemenetlus.

Kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamisel kooli õppekava osana võivad võimalikud äraütlemised olla seotud:

- tähtajalise aegumisega – kui õppimine on toimunud enam kui kolm aastat tagasi;
- sisulise aegumisega – kuna teatud õpitulemused aeguvad ajas, näiteks seoses infotehnoloogia arenguga;
- topeltarvestamise vältimisega - muijal (näiteks muusikakoolis) õpitu, mille tõenduseks on antud muusikakooli tunnistus, ei ole automaatselt üle kantav muusika õppeaine läbimisena.

Kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamiseks moodustab direktor taotluse hindamise komisjoni, mis koosneb pedagoogilisest personalist ning kelle ülesanne on selgitada, kas kooli õppekavavälised õpingud või tegevused on võimaldanud nõutud õpitulemuste omandamist ning kas õpingute või tegevuste käigus omandatu on ajakohane.

Hindamisse kaasatakse vähemalt kaks õpetajat, kes tunnevad terviklikult ja põhjalikult õppekava, kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamise erinevaid hindamise vahendeid ja nende kasutamise võimalusi.

Kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamisel tagatakse kvaliteet selle kaudu, et uuritakse õpilase esitatud õpitulemuste omandatuse tõendamist võimaldavaid materjale ning nende vastavust õpitulemustega, mille arvestamist taotletakse. Hindamisel eristatakse otseseid ja kaudseid tõendeid. Kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamise hindamine toetub vaid tõendusmaterjalidele. Tõendusmaterjalideks võivad olla primaarsed tõendusmaterjalid (töönäidised, kirjutatud projektid, uurimistööd, artiklid, kavandid, projekti ja/või uurimistöö aruanded jm, mis otseselt tõestavad taotleja pädevusi või õpitulemusi), sekundaarsed tõendusmaterjalid (õpisoorituste tõend või hinneteleht, juhendaja või kogenud kolleegi hinnang, õppeaine kava, kus on kirjas õppeaine/kursuse eesmärgid, õpitulemused, sisu lühikirjeldus, maht tundides, tõendus tegevuste sooritamise kohta) või narratiivsed tõendusmaterjalid (igasugused oma õppimise ning tegevuse analüütilised käsitlused, kus taotleja seostab õpitut taotletava õppeaine õpitulemustega, taotleja kogemuse-alane refleksioon). Tavaliselt on tõendusmaterjalid omavahel kombineeritud. Hindamiskomisjonil on õigus nõuda täiendavaid tõendusmaterjale, kui esitatud tõendusmaterjalid ei ole piisavad õpitulemuse omandatuse tõendamiseks.

Õpilasel, piiratud teovõimega õpilase puhul, seaduslikul esindajal tuleb esitada taotlus etteantud taotluse vormil kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamise taotlemiseks. Koos taotlusega esitatakse ka vastav tõendusmaterjal. Tõendusmaterjal võib olla vormistatud õpimapina. Enne taotluse esitamist toimub õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul seadusliku esindaja nõustamine taotluse esitamise ja nõutavate tõendusmaterjalide vormistamise ja esitamise kohta. Nõustamist viib läbi kooli õppealajuhataja.

10. LIIKLUSKASVATUSE TEEMAD KOOLIASTMETI

Üldiseid teadmised ja oskused ohutuks liiklemiseks

Vastavalt liiklusseaduse § 4 lõikele 1 on liikluskasvatuse eesmärk kujundada üksteisega arvestavaid liiklejaid, kellel on:

- 1) ohutu liiklemise harjumused ja kes tajuvad liikluskeskkonda ning hoiduvad käitumast teisi liiklejaid ohustavalt ja liiklust takistavalt;
- 2) teadmised ja oskused, mis toetavad nende enda ja teiste liiklejate toimetulekut ja ohutust mitmesugustes liiklusolukordades nii jalakäija, sõitja kui ka juhina.

Kooli rolliks on vastavalt liiklusseaduse § 4 lõikele 2 viia läbi laste liikluskasvatust ja valmistada õpilasi ette ohutuks liiklemiseks.

Kooli poolt läbiviidav liikluskasvatus toimub vastavalt ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 20. oktoobri 2011. a määrusega nr 136 „Laste liikluskasvatuse kord“.

Juhindudes maanteeameti veebilehel antud soovitustest, kujundatakse koolis liikluskasvatuse teemade kaudu alljärgnevat üldiseid teadmisi ja oskuseid ohutuks liiklemiseks kooliastmeti.

I kooliastme lõpuks õpilane:

- väärtustab ohutust ja iseenda turvalisust;
- teab hädaabi numbrit (112), oskab ohust teatada;
- oskab ohutult evakueeruda koolihoonest;
- teab tuletõrje päästevahendite asukohti koolis;
- teab lõhkekehade kaasnemise ohte, oskab lõhkekeha leiu korral kutsuda abi;
- oskab käituda pommiähvarduse korral koolis või mõnes muus ühiskondlikus asutuses;
- oskab kirjeldada ohtusid oma kooliteel, põhjendada ning selgitada ohtude vältimist kooliteel;
- oskab kasutada ohutust tagavaid kaitsevahendeid, sh helkur, turvavöö, jalgratturikiiver, põlve ning küünarnuki kaitsed, vajadusel ujumisrõngast, päästevesti;
- oskab käituda ühissõidukeis, siseneda, väljuda ning ohutult sõiduteed ületada;
- oskab valida jalgrattaga, rulaga, rulluiskeudega sõitmiseks ohutut kohta;
- oskab ohutult liikuda/liigelda märjal, libedal, lumisel teel;
- oskab valida tee, sh raudtee ületamiseks kõige ohutum koht; peatuda, kuulata, vaadata ning ohutuses veendununa sõidutee ületada;
- oskab määrata sõidukite liikumise suunda ning hinnata liikumise kiirust;
- oskab eristada valet/ohutlikku liikluskäitumist õigest/ohutust käitumisest.

I kooliastmel on liikluskasvatuse eesmärgiks:

- 1) ohutuse väärtustamine ning tähelepanu pööramine ohutusele igapäevases õppe- ja kasvatustegevuses;
- 2) oskus mõista ja väärtustada iseenda ohutust ning ohutut käitumist; ohuolukordade tekkepõhjuste selgitamine, ohu ennetamine, ohutust tagavate turvavahendite kasutamine, abi kutsumine.

II kooliastme lõpuks õpilane:

- väärtustab ohutust ja iseenda turvalisust;
- oskab ohust kiiresti ja korrektselt teatada;
- oskab ohutult evakueeruda koolist;
- teab tuletõrje päästevahendite asukohti koolis ja oskab neid kasutada;
- oskab (vajadusel) kasutada tulekustutustekki;
- teab lõhkekehadega kaasnevaid ohte, oskab lõhkekeha leiu korral kutsuda abi;
- oskab käituda/tegutseda pommiähvarduse korral koolis või mõnes muus ühiskondlikus asutuses;
- oskab kasutada ohutust tagavaid kaitsevahendeid, sh helkur, turvavöö, jalgratturi-, mopeedijuhi kiiver, põlve ning küünarnuki kaitsed;
- oskab käituda ühissõidukeis, siseneda, väljuda ning sõiduteed ületada;
- oskab hinnata sõidukite liikumissuunda, -kiirust ja kaugust;
- oskab valida tee sh raudtee ületamiseks kõige ohutumat kohta;
- oskab hinnata sõiduki liikumiskiirust ja määrata vahemaid;
- tunneb/teab/mõistab liikluseeskirja nõudeid jalakäijale, juhile (jalgratturile);
- oskab leida informatsiooni ja lisamaterjali ohutusosalaste teemakäsitluste kohta;
- oskab kaardistada ohtlikud kohad kooliteel, kirjeldab ohtu ja kuidas ohtu vältida.

II kooliastmel on liikluskasvatuse eesmärgiks:

- 1) õpetada mõistma ja väärtustama ohutust, iseenda turvalisust ning ohutut käitumist; oskus osaleda diskussioonides ohtu ennetavate tegevuste analüüsimisel ja õigete hoiakute kujunemisel;
- 2) ohutusosalaste teadmiste, oskuste, vilumuste loomine. (Laste õpetamine reaalses liikluskeskonnas, praktilised õppused jne).

III kooliastme lõpuks õpilane:

- väärtustab ohutust, arvestab kaasliiklejatega ning on seaduskuulekas;
- oskab ohust teatada ja hinnata ohuolukorda;
- oskab ohutult evakueeruda koolist ja osutada evakueerumisel abi endast noorematele;
- teab tuletõrje päästevahendite asukohti koolis ja oskab neid kasutada;
- oskab kustutada väikeseid tulekoldeid, (sh lõke, süttinud rasv pannil jne);
- teab lõhkekehadega kaasnevaid ohte, oskab lõhkekeha leiu korral kutsuda abi;
- oskab ohtlike ainetega kokkupuutumisel end kaitsta nende tervist kahjustava toime eest;
- oskab käituda pommiähvarduse korral koolis või mõnes muus ühiskondlikus asutuses;
- oskab vaatluse teel hinnata helkuri peegelduvuse omadusi;
- oskab kasutada ohutust tagavaid kaitsevahendeid, sh helkur, turvavöö, jalgratturi- ja mootorratturi kiiver, põlve ning küünarnuki kaitsed;
- teab ja tunneb nõudeid jalgratturile ja mopeedijuhile ning oskab vastavalt nõuetele käituda;
- oskab kaardil tähistada ohtlikud kohad kooliteel ja valida ohutuma teekonna sihtpunkti jõudmiseks; kirjeldab ohutu teekonna valiku põhimõtteid;
- mõistab liikluseeskirja nõudeid jalakäijale, juhile (jalgratturile, mopeedijuhile);
- on teadlik ohutusosalastest kampaaniatest ning annab hinnangu ajas muutuvate hoiakute kujunemise kohta;
- oskab leida informatsiooni ja võrrelda Eesti (liiklus)ohutusosalast olukorda teiste riikidega.

III kooliastmel on liikluskasvatuse eesmärgiks:

- 1) õpetada mõistma ja väärtustama ohutust, iseenda turvalisust ning ohutut käitumist; oskus osaleda diskussioonides ohtu ennetavate tegevuste analüüsimisel ja õigete hoiakute kujunemisel;

2) ohutust tagavatest seadustest tulenevate käitumisharjumuste kujundamine (teadmiste rakendamine oskuste, vilumusteni), praktilised ohutusalsed õppused.

Liikluskasvatuse teemad

Liikluskasvatuse teemad on tuletatud põhikooli riikliku õppekava läbivast teemast „Tervis ja ohutus“ ning maanteeameti veebilehel esitatud soovitudest liikluskasvatuse osas ning liiklusseadusest ja selle alusel antud määrusest „Laste liikluskasvatuse kord“.

Vabariigi Valitsuse 20. oktoobri 2011. a määruse nr 136 „Laste liikluskasvatuse kord“ §-s 5 lõigetes 3 kuni 5 on sätestatud liikluskasvatuse sisu kooliastmeti:

- 1) Põhikooli esimeses astmes (1.–3. klass) on liikluskasvatuse sisuks jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise, käitumise ja liikluses toimetuleku õpetamine, lähtudes eelkõige lapse koduümbruse liikluskeskonnast;
- 2) Põhikooli teises (4.–6. klass) ja kolmandas astmes (7.–9. klass) on liikluskasvatuse sisuks erinevate liiklusolukordade selgitamine lapse enda ja teiste liiklejate seisukohalt ning linna ja maapiirkonna teedel ohutu liiklemise õpetamine;

Vabariigi Valitsuse 20. oktoobri 2011. a määruse nr 136 „Laste liikluskasvatuse kord“ § 6 lõike 3 kohaselt peavad olema kooli õppekavas määratud kooliastmeti liikluskasvatuse teemad, mis tulenevad riiklike õppekavade läbivast teemast „Tervis ja ohutus“ ning Vabariigi Valitsuse 20. oktoobri 2011. a määruse nr 136 „Laste liikluskasvatuse kord“ § 6 lõike 4 kohaselt tuleb kooli õppekavas määrata ka liikluskasvatuse teema käsitlemise ulatus.

Liikluskasvatuse teemad	Liikluskasvatuse ulatus tundides õppeaastas klassi kohta
Jalakäija liiklusreeglid	4
Ohutu liikluskäitumine	2
Liikluses kehtivate normide järgimine ja kaasliiklejatega arvestamine	1
Liikluse reeglitest tulenevad õigused, kohustused ja vastutus	1
Kokku:	8

Vabariigi Valitsuse 20. oktoobri 2011. a määruse nr 136 „Laste liikluskasvatuse kord“ § 6 lõike 5 kohaselt liikluskasvatuse teemad, mida käsitletakse integreerituna ainetundides määratakse kavandatakse õpetajate poolt õpitegevust kavandades.

Vabariigi Valitsuse 20. oktoobri 2011. a määruse nr 136 „Laste liikluskasvatuse kord“ § 6 lõike 6 kohaselt kooli üldtööplaanis kavandatakse väljaspool õppetundi toimuvad liikluskasvatust toetavad tegevused, mille läbiviimise eest vastutab kooli juhtkond.

Kooli õppekava üldosas sätestatud liikluskasvatuse eesmärgid on mõeldud riikliku õppekava alusel õppivatele õpilastele ning neid kohandatakse õppetöö käigus vastavalt lihtsustatud õppe õpilaste võimetele ja oskustele.

Liikluskasvatuse teemade käsitlemise ulatus ainetundides ei kajastu käesolevas õppekavas.

11. LOOVTÖÖ TEMAATIKA VALIKU, JUHENDAMISE, TÖÖ KOOSTAMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTED

Põhikooli lõpetamise tingimuseks on, et õpilane on kolmandas kooliastmes sooritanud loovtöö, mis lähtub läbivatest teemadest või on õppeaineid lõimiv.

Loovtöö on õpilase kavandatud, teostatud ja esitletud töö, mis on teostatud juhendamisel. Loovtööna ei esitata ainekava raames ettenähtud tööd. Loovtööd võib teha nii individuaalselt kui ka kollektiivselt.

Loovtöid saab ette valmistada kõikides „Põhikooli riiklikus õppekavas“ esitatud teemavaldkondades. Täpsema teemavaliku teeb õpilane kooli valitud loovtöö temaatika hulgast koostöös juhendajaga.

Loovtöö tähendab uurimus, projekt või loovtöö.

- Õpilasuurimus keskendub uurimisprobleemile vastuse või lahenduse leidmisele. Uurimuse läbiviimiseks peab õpilane vastavalt uurimuse iseloomule vaatluspäevikut, katsete päevikut vms, mille alusel teeb kokkuvõtteid ja järeldusi.
- Projekt on kindla eesmärgi ja ulatusega ettevõtmine. Tavaliselt hõlmab projekt õpilasuuringu või ürituste korraldamist ja läbiviimist, tööd vabatahtlikuna vms. Ürituse korraldamine peab olema seotud klassivälise tööga ning seetõttu see korraldatakse väljaspool tunniplaani. Projekti läbiviimiseks peab õpilane vastavalt projekti iseloomule protokollile või päevikut.
- Loovtöö on õpilase omaloominguna valminud muusika- või kunstiteos, isikliku tööna valminud praktiline ese või õppematerjal. Loovtöö läbiviimiseks peab õpilane päevikut.

Loovtöö on koolis korraldatud „Loovtöö läbiviimise ja koostamise juhendi“ alusel, mis on kinnitatud direktori käskkirjaga ja avalikustatud kooli veebilehel.

Õpilane valib temaatika, milles ta planeerib loovtööd. Seejärel määratakse õpilasele, arvestades üldjuhul tema soovidega, juhendaja. Koostöös juhendajaga tehakse täpsem teemavalik. Loovtöö teema peab lähtuma juhendaja kompetentsusest. Loovtöö teostab õpilane juhendatud õppeprotsessis. Juhendaja tutvustab õpilasele loovtöö kavandamise, teostamise ja vormistamise juhendit ning annab õpilasele vajaliku õppematerjali valitud teema kohta. Õpilane tutvub vastavasisulise kirjanduse ja varasemate loovtöödega, sõnastab koostöös juhendajaga idee, koostab loovtöö kavandi, koostab tegevuskava idee/ülesande lahendamiseks, teostab idee ja vormistab selle. Juhendaja annab loovtööle enne selle esitamist heakskiidu. Loovtöö tulemused salvestatakse elektroonsel viisil.

Loovtöö sooritatakse 8. klassis, mõjuval põhjusel võib loovtööd sooritada ka muul ajal (näiteks 9. klassis).

Loovtööde hindamisel kasutatakse mitteeristavat hindamist. Mitteeristavas hindamises kasutatakse termineid „arvestatud“ ja „mittearvestatud“.

Töö hindamisel arvestatakse järgmisi aspekte:

- Loovtöö kavandi läbimõeldus ja detailsus;
- Teema kohasus õpilase huvide ja võimetega;
- Töö eesmärgid ja nende saavutamine;
- Töö esitlemine ja kaitsmine;

- Töö autori panus;
- Töö tulemus.

Komisjonil on õigus mitme autoriga tööde puhul põhjendatud juhtudel hinnata erinevaid autoreid erinevalt.

Lihtsustatud õppe õpilane teeb loovtöö juhul, kui kooli õppenõukogu on otsustanud, et loovtöö tegemine on võimalik. Otsuse langetamisel lähtutakse õpilase saavutatud oskustest, teadmistest, üldisest arengust ja tugispetsialistide soovitudest. Õppenõukogu langetab vastava otsuse hiljemalt õpilase 7.klassi lõpuks, selleks teeb vastava ettepaneku õpilase klassijuhataja. Ettepanekus esitatakse loovtöö temaatika valik, juhendamise, töö koostamise ja hindamise põhimõtted.

Loovtöö sooritamine ei ole lihtsustatud õppe õpilase puhul põhikooli lõpetamise tingimuseks. Juhul kui õpilane loovtöö koostab, kantakse loovtöö teema põhikooli lõputunnistuse hinnatelehele.

Loovtööd hinnatakse mitmeeristava (arvestatud/ mittearvestatud) hindamise alustel.

12. ÕPILASRE ARENGU JA ÕPPIMISE TOETAMISE JA HINDAMISE KORRALDUS

12.1. Õpilase arengu ja õppimise toetamine

Kreenholmi koolis toetatakse õpilaste vaimset, füüsilist, kõlbelist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut ning luuakse tingimused õpilase võimete tasakaalustatud arenguks. Juhindudes õpilase vajadusest koolis kasutatakse erinevaid võimalusi õpilase arengu ja õppimise toetamiseks:

- õpilase arengu jälgimine ja kirjeldamine klassitöö tingimustes (sh kujundav hindamine);
- õppe kohaldamine sh tegevuste/õpetuse diferentseerimine ja individualiseerimine;
- sobivate õppemeetodite valimine;
- lapse tunniväline individuaalne abistamine (järeleaitamine, konsultatsioonid) klassi- või aineõpetajate poolt;
- individuaalse õppekava rakendamine, kui õpilasel ilmnevad õpiraskused ja/või kui ta on saanud mitterahuldava hinde õppeaines;
- arenguveestluse läbiviimine vähemalt üks kord õppeaastas;
- koostöö seadusliku esindajaga, seadusliku esindaja pedagoogiline juhendamine;
- tugispetsialistide teenuste kasutamine;
- KiVa programmis osalemine;
- mitmekesine huvitegevus ja koolisisesed üritused;
- õppimist soodustava füüsilise õppekeskkonna loomine (arvutiklass, IKT vahendid, õuesõpe, digiõpe jne);
- võimalus osaleda projektides, konkurssides, viktoriinides, olümpiaadides, sporditegevuses;
- Õppetunni vältel saab õpilane enamasti suulist või kirjalikku sõnalist tagasisidet õppeainet ja ainevaldkonda puudutavate teadmiste ja oskuste (sealhulgas üldpädevuste, kooliastme lõpuks taotletavate teadmiste, oskuste ja hoiakute ja läbivate teemade) kohta.
- Kogu õppepäeva vältel annavad õpetajad ja teised õppe- ja kasvatusalal töötavad isikud õpilasele tagasisidet, et toetada õpilase käitumise, hoiakute ja väärtushinnangute kujunemist.

12.2. Kasutatav hindedüsteem

Narva Kreenholmi Koolis kasutatakse viiepallist hindedüsteemi. Viie palli süsteemis hinnatavate kirjalike tööde koostamisel ja hindamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja õpetaja ei ole andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et hindegaga «5» („väga hea“) hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90-100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindegaga «4» („hea“) 75-89%, hindegaga

«3" („rahuldav“) 50-74%, hindegaga «2" („puudulik“) 20-49% ning hindegaga «1" („nõrk“) 0-19%.

1. keelekümblusklassis ja alates 1. septembrist 2024. a kõikides esimestes klassides kasutatakse õpilase hindamisel kirjeldavaid sõnalisi hinnanguid, millel puudub numbriline ekvivalent- sõnaline hinnang toetub ainekavades iga õpitulemuste kohta koostatud õpitulemuse hindamise kriteeriumitele, mis on väljendatud erinevatel tasanditel. Suuline kujundav hindamine 1. peab kindlasti kajastuma e-koolis „Kujundava hindamise“ all.

Lihtsustatud õppes kasutatakse õpilase hindamisel kirjeldavaid sõnalisi hinnanguid kuni I kooliastme lõpuni välja. Lihtsustatud õppe õpilase hindamisel ja järgmisesse klassi üleviimisel lähtutakse põhikooli riikliku õppekava §-des 19–22 sätestatud põhimõtetest.

Hindamine individuaalse õppekava järgi õppijatel

(1) IÕK koostamisel määratakse koostöös õpilase ja seadusliku esindajaga, milliseid oskusi ja teadmisi õpilaselt eeldatakse ja kuidas neid hinnatakse. Individuaalse hindamise põhimõtted kajastuvad IÕK koostamise ja rakendamise otsuses.

(2) Õpilase individuaalse hindamisjuhendi koostab õpetaja, kelle õpetatavas aines rakendub õpilasele IÕK.

(3) Individuaalse hindamisjuhendi koostamisel

- arvestatakse hindamise üldeesmärki;
- arvestatakse individuaalses õppekavas sätestatud erisusi;
- lähtutakse põhimõttest, et motiveeritud ja sihikindla õppimise korral on õpilasel võimalik saada hindeid „rahuldavast“ kuni „väga heani“;

(4) Kui õpilasele on võimaldatud õppeprotsessi käigus kasutada teatud eritingimusi, siis rakendatakse neidsamu tingimusi ka kontrolltööde, tasemetööde ja põhikooli lõpueksamite sooritamisel.

Kool kasutab loovtöö kaitsmise hindamisel koolieksamina ka hinnanguid „arvestatud“ ja „mittearvestatud“, neid hinnanguid ei teisendata viie palli süsteemi.

Kirjalikud tööd tagastab õpetaja hinnatult vähemalt 5 õppepäeva, suuremahuliste tööde puhul 10 õppepäeva jooksul pärast töö tegemist.

12.3. Tulemuse hindamine hindegaga „nõrk“, kui hindamisel tuvastatakse kõrvalise abi kasutamine või mahakirjutamine

Kui hindamisel tuvastatakse kõrvalise abi kasutamine või mahakirjutamine, võib kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust hinnata hindegaga „nõrk“.

12.4 Aastahinnete panemine

(1) Trimestrihinded koondatakse aastahinneteks. Aastahinne pannakse enne õppeperioodi lõppu.

(2) Vaieldava aastahinde puhul pannakse aastahinne trimestrihinnete aritmeetilise keskmise järgi.

(3) Kui õppeaine trimestrihinne on jäänud välja panemata ja õpilane ei ole kasutanud võimalust järele vastata, loetakse aastahinde väljapanekul antud trimestri vältel omandatud teadmised ja oskused vastavaks hindele «1».

(4) Eksamihinne ei mõjuta aastahinnet. Eksamihinnet märgitakse klassipäevikus ja tunnistusel.

(5) 9. klassi õpilasele pannakse aastahinded välja hiljemalt 1. juunil, välja arvatud õppeainetes, milles õpilane jäetakse täiendavale õppetööle.

(6) Aastahinnete põhjal määrab õppenõukogu otsuse õpilase järgmisse klassi üleviimise, õpilase täiendõppele suunamise ja korduva õppekursuse koostamise kohta. Otsust järgmisse klassi üleviimise

kohta tehakse enne õppeaasta lõpetamist.

(7) Punktides 5 ja 6 sätestatud tähtaegu ei kohaldata õpilase suhtes, kellele on koostatud individuaalne õppekava, kus on ette nähtud erisused järgmisse klassi üleviimise ajas.

(8) Kui õpilane jäetakse täiendavale õppetööle, pannakse õppeaine aastahinne välja pärast täiendava õppetöö lõppu, arvestades täiendava õppetöö tulemusi.

(9) Lihtsustatud õppel olevate õpilaste suhtes kohaldatakse põhikooli lihtsustatud riiklikus õppekavas hindamisele ja järgmisse klassi üleviimisele sätestatud tingimused.

12.5. Järelevastamise ja järeltööde sooritamise kord

Kui kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust on hinnatud hindegaga „puudulik“ või „nõrk“ või on hinne jäänud panemata, antakse õpilasele võimalus järelevastamiseks või järeltöö sooritamiseks. Järeleaitamis- ja järelevastamistundide graafik on õpilastele ning nende seaduslikule esindajale kättesaadav kooli stendil ja kodulehel, graafikut korrigeeritakse iga õppeperioodi alguses.

Õpilasel on võimalus parandada suulise või kirjaliku vastuse eest saadud hinnet kümne koolipäeva jooksul hinde välja panemisest. Hinnet on võimalik parandada üldjuhul üks kord. Erijuhul tuleb õpetajaga eraldi kokku leppida. Õpilase koolist puudumise korral mõjuval põhjusel arvestatakse järelevastamise võimaluseks antud päevade arvu õpilase kooli ilmumise päevast. Erandjuhul on hinnet võimalik parandada nimetatud tähtajast hiljem ainult aineõpetaja nõusolekul.

12.6. Hinnete ja hinnangute vaidlustamise kord

Õpilasel ja seaduslikul esindajal on õigus hindeid vaidlustada kümne päeva jooksul pärast hinde teada saamist.

Õpilase hindamisega seotud vaidlusküsimusi lahendab direktor õpilase või seadusliku esindaja kirjaliku põhjendatud taotluse alusel. Direktor võtab otsuse vastu kolmekümne päeva jooksul. Otsusest teavitab kool õpilast ja seaduslikku esindajat kirjalikult viie tööpäeva jooksul pärast otsuse vastuvõtmist.

Kui õpilane või seaduslik esindaja ei ole otsusega nõus, võib ta pöörduda kooli õppe- ja kasvatustegevuse üle järelevalvet teostava asutuse poole viie tööpäeva jooksul arvates otsusest teadasaamisest.

12.7. Kokkuvõtva hindamise sagedus

Kokkuvõttev hindamine 1.-9. klassides on hinnete või sõnaliste hinnangute koondamine trimestrihinneteks ning trimestrihinnete koondamine aastahinneteks.

Põhikooli õpilast ning tema seaduslikku esindajat teavitatakse kokkuvõtivatest hinnetest üldjuhul e-Kooli kaudu, seadusliku esindaja nõudmisel paberkanalil.

Kokkuvõtivate hinnete alusel otsustab õppenõukogu, kas viia õpilane järgmisse klassi, jätta täiendavale õppetööle või klassikursust kordama.

12.8. Põhikooli õpilase käitumise (sealhulgas hoolsuse) kohta õpilasele ja seaduslikule esindajale kirjaliku tagasiside andmise kord

Nõuded põhikooli õpilase käitumisele on esitatud kodukorras. Käitumise (sh hoolsuse) kohta toimub tagasisideastamine. Selleks, et anda õpilasele tagasisidet tema käitumise (hoolsuse) kohta, kirjeldas kool oodatava käitumise (hoolsuse) komponendid.

Käitumist ja hoolsust hindavad kõik aineõpetajad iga trimestri lõpus, aasta hinde paneb välja klassijuhataja koostöös aineõpetajatega. Käitumise aastahinne märgitakse klassitunnistusele ja õpilasraamatusse.

Käitumise aastahindeks pannakse «mitterahuldav» kooli õppenõukogu otsuse alusel. Selleks esitab klassijuhataja õppenõukogule põhjenduse, milles on arvestatud ka õpilasesinduse seisukohti ja ettepanekuid.

Kooliõppekavas on kirjeldatud kõrgeim tase, kuhu suunas peaks õpilase käitumine (hoolsus) pürgima. Käitumise kohta antakse numbrilist tagasisidet õpilasele ja ka seaduslikule esindajale käitumise (sealhulgas hoolsuse) kohta peale iga trimestrit. Õpilast ja tema seaduslikku esindajat teavitab kool käitumisest (hoolsusest) elektroonilise õppeinfosüsteemi (e-Kooli) ja seadusliku esindaja soovi korral paberkanalil klassitunnistuse kaudu.

Käitumise ja hoolsuse hindamise kriteeriumid kooliastmeti

I kooliaste

Käitumise hindamise kriteeriumid	
Koostöö püstitatud eesmärgi saavutamiseks	- töötab rühmas konstruktiivselt - nõustub teiste arvamuste/ettepanekutega - on valmis koostööks - annab endale aru eneseväljendusest - on vastutustundlik
Reeglite täitmine	- järgib kooli kodukorda - järgib klassi käitumisreegleid - täidab oma kohustusi
Teiste arvamuse austamine	- hoidub halvasti käitumast - peab lugu ja arvestab teiste arvamusega - kaitseb oma arvamust - on tolerantne - sulandub sotsiaalsesse keskkonda
Hoolsuse hindamise kriteeriumid	
Aktiivne osalemine õppetöös	- on huvitatud õppetööst - avaldata oma arvamust, esitab ideid, teeb ettepanekuid - näitab üles isiklikku initsiatiivi
Ülesande hoolas täitmine	- on hoolas õppematerjali jm kasutamisel - püüab hoida korda ja olla tähelepanelik - täidab ülesandeid hoolsalt - vormistab oma tööd hoolsalt ja tähelepanelikult - hoiab oma asjad korras (pingil, mapis, riulil jne)

Iseseisev töö	• iseseisvalt alustab tööd • täidab koduseid ülesandeid • sihikindlalt täidab ülesandeid • vajaduse korral leiab tuge • arendab oma tööstiili

II kooliaste

Käitumise hindamise kriteeriumid	
Koostöö püstitatud eesmärgi saavutamiseks	• töötab rühmas konstruktiivselt • nõustub teiste arvamuste/ettepanekutega • on valmis koostööks • annab endale aru eneseväljendusest • on vastutustundlik
Reeglite täitmine	• järgib kooli kodukorda • järgib klassi käitumisreegleid • täidab oma kohustusi
Teiste arvamuse austamine	• hoidub halvasti käitumast • peab lugu ja arvestab teiste arvamusega • kaitseb oma arvamust • on tolerantne • sulandub sotsiaalsesse keskkonda
Konfliktolukorra lahendamine	• keeldub füüsilisest ja moraalsest vägivallast • lahendab konflikte õiglaselt • püüab lahendada konflikti ilma täiskasvanute abita
Hoolsuse hindamise kriteeriumid	
Aktiivne osalemine õppetöös	• on huvitatud õppetööst • avaldab oma arvamust, esitab ideid, teeb ettepanekuid • näitab üles isiklikku initsiatiivi
Ülesande hoolas täitmine	• on hoolas õppematerjali jm kasutamisel • püüab hoida korda ja olla tähelepanelik • täidab ülesandeid hoolsalt • vormistab oma tööd hoolsalt ja tähelepanelikult • hoiab oma asjad korras (pingil, mapis, riulil jne)
Iseseisev töö	• iseseisvalt alustab tööd • täidab koduseid ülesandeid • sihikindlalt täidab ülesandeid • vajaduse korral leiab tuge • arendab oma tööstiili
Töös on kannatlik	• suudab pikka aega töötada ülesande kallal • tegeleb intensiivselt sisuga • on kannatlik ja töövõimeline • töötab keskendunult pikka aega • lõpetab alustatud töö ise

III kooliaste

Käitumise hindamise kriteeriumid	
Koostöö püstitatud eesmärgi saavutamiseks	- töötab rühmas konstruktiivselt - nõustub teiste arvamuste/ettepanekutega - on valmis koostööks - annab endale aru eneseväljendusest - on vastutustundlik
Reeglite täitmine	- järgib kooli kodukorda - järgib klassi käitumisreegleid - täidab oma kohustusi
Teiste arvamuse austamine	- hoidub halvasti käitumast - peab lugu ja arvestab teiste arvamusega - kaitseb oma arvamust - on tolerantne - sulandub sotsiaalsesse keskkonda
Konfliktolukorra lahendamine	- keeldub füüsilisest ja moraalsest vägivallast - lahendab konflikte õiglaselt - püüab lahendada konflikti ilma täiskasvanute abita
Konstruktiivne suhtumine kriitikasse	- kritiseerib taktitundeliselt, põhjendab oma arvamust - seob kriitika konstruktiivsete ettepanekutega - arvestab konstruktiivse kriitikaga
Hoolsuse hindamise kriteeriumid	
Aktiivne osalemine õppetöös	- on huvitatud õppetööst - avaldatakse oma arvamust, esitab ideid, teeb ettepanekuid - näitab üles isiklikku initsiatiivi
Ülesande hoolas täitmine	- on hoolas õppematerjali jm kasutamisel - püüab hoida korda ja olla tähelepanelik - täidab ülesandeid hoolsalt - vormistab oma tööd hoolsalt ja tähelepanelikult - hoiab oma asjad korras (pingil, mapis, riiulil jne)
Iseseisev töö	- iseseisvalt alustab tööd - täidab koduseid ülesandeid - sihikindlalt täidab ülesandeid - vajaduse korral leiab tuge - arendab oma tööstiili
Töös on kannatlik	- suudab pikka aega töötada ülesande kallal - tegeleb intensiivselt sisuga - on kannatlik ja töövõimeline - töötab keskendunult pikka aega - lõpetab alustatud töö ise
Iseloomuomaduste hindamine	- püstitab reaalsed eesmärgid - hindab objektiivselt oma nõrku ja tugevaid külgi - nõustub teiste arvamuste ja ettepanekutega - on vastutustundlik

12.9. E-koolis kasutatavad tähised

Lisaks numbrilistele hinnetele ning käitumis- ja/või hoolsuse hinnet tähistavatele märkidele on e-koolis kasutusel tähis „!“, mis annab edasi teate hindelise töö sooritamise vajalikkusest määratud tähtjaks. Kui õpilane ei kasutanud järelevastamise võimalust, siis hinnatakse tema oskusi ja teadmisi hindega „nõrk“

13. HARIDUSLIKE ERIVAJADUSTEGA ÕPILASTE ÕPPEKORRALDUSE PÕHIMÕTTED JA TUGITEENUSTE RAKENDAMISE KORD

Haridusliku erivajadusega õpilase õppe korraldamisel lähtutakse kaasava hariduse põhimõtetest. Tulenevalt õpilase individuaalsest vajadusest tagatakse õpilasele võimetekohane õpe ja vajalik tugi õpetajate, tugispetsialistide, abiõpetajate ja teiste spetsialistide koostöös.

Direktor on määranud haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija (edaspidi „Kordineerija“), kelle ülesanne on korraldada koolisest meeskonnatööd, mida on vaja õppe ja arengu toetamiseks, ning koordineerida koolivälises võrgustikutöös osalemist.

Kordineerija toetab ja juhendab õpetajat haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel, nõustab seaduslikku esindajat ning teeb õpetajale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või lisauuringute tegemiseks ning ühelt haridustasemelt teisele ülemineku toetamiseks.

Tõhustatud toe ja eritoe vajaduse määrab kooliväline nõustamismeeskond.

Tõhustatud tuge rakendatakse õpilasele, kes oma püsiva õpiraskuse, psüühika- ja käitumishäire või muu tervises seisundi või puude tõttu vajab vähemalt üht järgmistest teenustest:

- 1) pidevat tugispetsialistide teenust ja individuaalset õppekava ühes, mitmes või kõikides ainetes;
- 2) pidevat tugispetsialistide teenust ja osajaga õpet individuaalselt või rühmas;
- 3) pidevat tugispetsialistide teenust ja individuaalset tuge klassis toimuva õppetöö ajal;
- 4) õpet eriklassis.

Erituge rakendatakse õpilasele, kes tulenevalt tema raskest ja püsivast psüühikahäirest, intellekti- või meelepuudest või liitpuudest vajab:

- 1) puudespetsiifilist õppekorraldust, -keskkonda, -metoodikat, -vahendeid ning õppes osalemiseks pidevat tugispetsialistide teenust lõimituna sotsiaal- või tervishoiuteenustega või mõlemaga;
- 2) osajaga õpet individuaalselt või rühmas või pidevat individuaalset tuge klassis või õpet eriklassis.

Tõhustatud toe ja eritoe rakendamiseks on kooli direktoril ja haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerijal õigus töödelda hariduse infosüsteemi teise kooli või lasteasutuse ja koolivälise nõustamismeeskonna kantud andmeid koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ning tuge saavale õpilasele rakendatud tõhustatud toe ja eritoe kohta, kuid üksnes mahu ja ulatuses, mis on vajalik tõhustatud toe ja eritoe rakendamiseks.

Õpilase õppekavas sõnastatud eesmärkide täitmiseks ja talle vajaliku toe pakkumiseks võib lisaks tavaklassidele moodustada ka õpiabi- või tasemerühmi või eriklasse. Õpe õpiabi- või tasemerühmas või eriklassis peab olema õpilase vajadustest lähtudes põhjendatud ja ajaliselt piiritletud ning järgida tuleb haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija või koolivälise nõustamismeeskonna või mõlema soovitusi. Erituge vajava õpilase õpetamisel tavaklassis peab arvestama koolivälise nõustamismeeskonna soovitusi.

Kui õpilase hariduslik erivajadus tuleneb tema andekusest, tagatakse talle individuaalse õppekava rakendamine ning vajaduse korral täiendav juhendamine aineõpetajate poolt või teiste vastava valdkonna spetsialistide poolt haridusprogrammide või teiste haridusasutuste kaudu.

Meetme rakendamise perioodil jälgivad õpilasega tegelevad õpetajad ja tugispetsialistid õpilase arengut ja toimetulekut.

Õpilase individuaalsuse arendamine toimub kolmel tasandil.

I tasand - kõiki lapsi hõlmavad tegevused. Lapse arengu jälgimine ja kirjeldamine toimub klassitöö tingimustes, vastavalt vajadusele õpetaja diferentseerib ja individualiseerib tegevusi/õpetust ning nõustab ja juhendab seaduslikku esindajat.

Arengu jälgimine ja kirjeldamine toimub klassitöö tingimustes, vastavalt vajadusele õpetaja diferentseerib ja individualiseerib tegevusi/õpetust ning nõustab ja juhendab seaduslikku esindajat.

II tasand – hariduslike erivajadustega (sh andekaid) lapsi hõlmavad tegevused. Lapse arengutaseme täpsem hindamine toimub õpetajate ja/või vajalike spetsialistide poolt, määratakse vajadus ning rakendatakse koolis arengut toetavaid tugiteenuseid. Sellel tasandil tehakse pedagoogilis – psühholoogiline hindamine. Õpilase arengu hindamiseks täidab klassijuhataja koostöös teiste aineõpetajatega arengukaarti, kus tuuakse välja lapse tugevad ja arendamist vajavad küljed. Vähemalt üks kord aastas hinnatakse õpilase suhtes rakendatud tugiteenuste tõhusus ning võetakse vastu otsus.

III tasand - arenguliste ja hariduslike erivajadustega lapsi hõlmavad tegevused pärast täiendavaid uuringuid väljaspool haridusasutust. Kooliväline nõustamiskomisjon määrab võimetekohase õppekava ja/või vajalikud arendamis- ning õppimistingimused.

Meetmete rakendamise perioodi lõpul hindab koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega meetme tulemuslikkust ning teeb ettepanekud seaduslikule asendajale ja vajaduse korral kooli direktorile edasisteks tegevusteks: meetme rakendamise lõpetamine; meetme rakendamise jätkamine samal või tõhustatud viisil; meetme vahetamine või muu meetme lisamine; täiendavate uuringute teostamine, eriarsti, erispetsialisti või koolivälise nõustamismeeskonna poole pöördumise soovitamine.

Haridusliku erivajaduse tuvastamiseks läbiviidud pedagoogilis-psühholoogilise hindamise tulemused, õpetajate täiendavad tähelepanekud ja soovitusel õpilase tugevate ja arendamist vajavate külgede kohta, kooli tugispetsialistide soovitusel, testimiste ja uuringute tulemused ning koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel õppe korraldamiseks ja sellest tulenevalt õpilasele rakendatud meetmed dokumenteeritakse haridusliku erivajadusega õpilase arengu ja toimetuleku jälgimiseks koostatud individuaalse arengu jälgimise kaardil. Individuaalse arengu jälgimise kaardi koostamise ja täitmise eest vastutavad koolis töötavad tugispetsialistid.

Individuaalse õppekava koostamine või muu tugisüsteemi määramine õpilasele, et aidata omandada nõutavad teadmised ja oskused

Kool koostab õpilasele individuaalse õppekava jägmistel juhtudel:

kui kooli pedagoogilis-psühholoogilise komisjoni soovitusel tuleb teha õpilast õpetades muudatusi või kohandusi õppeajas, õppesisus, õppeprotsessis ja õppekeskkonnas;

Kui muudatuste või kohandustega kaasneb nädalakooormuse või õppe intensiivsuse oluline kasv või kahanemine võrreldes kooli õppekavaga või riiklikes õppekavades sätestatud õpitulemuste vähendamine või asendamine;

tugimeetmena õppimiskohustuse täitmise tagamiseks;

ajutise õppes osalemise keelu korral koos kohustusega saavutada selle perioodi lõpul nõutavad õpitulemused;

õppenõukogu otsusel tugimeetmena õpitulemuste saavutamise tagamiseks.

Individuaalse õppekava koostamisel kaasatakse õpilane või piiratud teovõimega õpilase puhul seaduslik esindaja ning vajaduse kohaselt õpetajaid ja tugispetsialiste.

Individuaalse õppekava määramisel ja koostamisel lähtutakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses § 18 sätestatust ja põhikooli riiklikus õppekavas § 17 lõikes 8 ja § 22 lõikes 7 sätestatust.

Individuaalse õppekava rakendamine tugimeetmena põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses § 58 lõikes 3 sätestatud tähenduses toimub põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses § 58 lõigetes 1 kuni 9 ja § 12 lõikes 1 sätestatud tingimustel ja korras.

Õpilane viiakse individuaalsele õppekavale üle Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a määruse nr 265 „Eesti Hariduse Infosüsteemi asutamine ning põhimäärus“ § 28 punkti 6 alusel, mille kohaselt individuaalsele õppekavale üleviimine vormistatakse käskkirjaga.

Haridus- ja teadusministri 25. augusti 2010. a määruse nr 52 „Kooli õppe- ja kasvatusalastes kohustuslikes dokumentides esitatavad andmed ning dokumentide täitmise ja pidamise kord“ § 6 lõike 2 kohaselt märgitakse õpilasraamatu õpilase leheküljele andmed individuaalse õppekava rakendamise kohta. Haridus- ja teadusministri 25. augusti 2010. a määruse nr 52 § 12 lõike 7 kohaselt individuaalse õppekava alusel õppiv õpilane kantakse klassipäeviku üldnimekirja vastava märkega.

Tugiteenuste rakendamine

Tulenevalt õpilase individuaalsest vajadusest ja kooli võimalustest tagatakse õpilasele võimetekohane õpe ja vajalik tugi õpetajate, tugispetsialistide, abiõpetajate ja teiste spetsialistide koostöös.

Koolis korraldab tuge vajavate õpilaste õppe ja arengu toetamiseks vajalikku koostööd haridusliku erivajadusega õpilaste **koordineerija**.

Õpilastele pakuvad vajadusel teenust tugispetsialistid: eripedagoog, psühholoog, logopeed ja sotsiaalpedagoog

Eripedagoogi töö eesmärgiks koolis on hariduslike erivajadustega õpilaste arengutaseme väljaselgitamine ja nende õpilaste õppe ning arengu toetamine. Eripedagoogi tööülesanneteks on eripedagoogilist abi vajavate õpilaste väljaselgitamine koostöös kooli tugisüsteemi spetsialistide ja õpetajatega; aineõpetajatele ja seaduslikule esindajale tagasiside andmine õpilase arengu kohta ning vajadusel õpilaste, seadusliku esindaja ja kolleegide nõustamine koolis; vähemalt kord õppeaastas

õpilasele rakendatud tugimeetme tulemuslikkuse hindamine (tulemuste dokumenteerimine õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil), muudatusettepanekute tegemine, vajadusel täiendavate uuringute või nõustamise soovitamine kooliväliste spetsialistide juures; õpiabirühma- või individuaaltundide ettevalmistamine ja läbiviimine õppeasutuses.

Psühholoogi töö eesmärk on laste, seadusliku esindaja, õpetajate ja vajadusel kooli juhtkonna nõustamine, toetamine ja abistamine. Psühholoogi tööülesanneteks on õpilaste esialgne hindamine õpiraskuste põhjuste välja selgitamiseks – testimine, intervjuerimine ja vaatlemine; erivajaduste väljaselgitamine; vajalike meetmete ja lahenduste väljatöötamine koostöös teiste spetsialistidega; õpilase toetamine vaimse tervise probleemide puhul; õpilaste toetamine erinevate murede ja suhteprobleemide korral; koolikiusamise ohvrite ja kiusajate nõustamine; õpilaste toetamine valikute ja otsuste tegemisel (kooli- ja kutsevalik).

Sotsiaalpedagoogi töö eesmärk on õpilaste sotsiaalsete oskuste õpetamine, parendamine, erinevate sotsiaalsete ja toimetulekuprobleemide ennetamine ning leevendamine. Sotsiaalpedagoogi tööülesanneteks on kohanemis-, käitumis- ja õpiprobleemidega tegelemine; õppimiskohustuse eiramise, kiusamise, vägivallajuhtumite ning suhtekonfliktide lahendamine; sotsiaalsete oskuste õpetamine; koostöö seadusliku esindaja, psühholoogi, eripedagoogi, klassijuhatajate, aineõpetajate ning kooli juhtkonnaga laste abistamisel ja suunamisel; koostöö koolivälise nõustamismeeskonna-, lastekaitse-, sotsiaalhoolekande-, korrakaitse- ja tervishoiusüsteemiga; sotsiaalameti tugispetsialistidega.

Igal õpilasel ja seaduslikul esindajal on õigus ja võimalus pöörduda kooli sotsiaalpedagoogi ja psühholoogi poole otse või HEV koordinaatori kaudu.

Kooli tugispetsialistid, hevko ja õppejuht moodustavad kooli nõustamismeeskonna, mis tegeleb abi vajavate õpilaste toetamise koordineerimise ja korraldamisega.

Koolitervishoiutöötaja teenust pakub Narva haigla, kes tegeleb õpilaste tervise edendamise, haiguste ennetamise, tervise järelvalve ning esmaabi osutamisega ja eneseabi oskuste arendamisega.

Abiõpetaja koostöös õpetajaga toetab õpilast igapäevaselt õppetundides või individuaalselt ning pikapäevarühmas.

14. ÕPILASE JÄRGMISESSE KLASSI ÜLEVIIMISE, TÄIENDAVALLE ÕPPETÖÖLE JA KLASSIKURSUST KORDAMA JÄTMISE KORD

Õpilase järgmisesse klassi üleviimine ja täiendavale õppetööle jätmine toimub vastavalt Põhikooli riikliku õppekava §22.

Täiendavale õppetööle jätmine

Kooli tegevused täiendava õppetöö korraldamisel:

1. Lapse seaduslik esindaja saab koolis isiklikult kätte õppenõukogu otsust täiendava õppetöö määramise kohta õppeaasta tulemuste järgi või, juhul, kui seaduslik esindaja ei saa tulla kohale, otsust saadetakse kirjana elukoha aadressi järgi.
2. Õppejuht koostab täiendava õppetöö tunniplaani ning avab selleks eraldi e-päevikud.
3. Klassijuhataja ja/või HEV-koordineerija teavitab õpilast ja tema seaduslikku esindajat täiendava õppetöö tunniplaanist kirjalikult e-kooli kaudu ning kasutades neid kontaktandmeid, mida ta on koolile andnud (PGS, § 11 lõike 1 punkti 2).
4. Õpetaja planeerib oma tööd täiendava õppetöö läbiviimisel arvestades:
 - õpilase erivajadustega;
 - kõige olulisemate aspektidega, millele tuleks keskenduda, et toetada õpilase arengut;

- tundide mahuga, mida talle on õppenõukogu või direktori otsusega antud täiendava õppetöö läbiviimiseks

5. Täiendava õppetöö raames täidab õpilane õpetaja juhendamisel spetsiaalseid õppeülesandeid. Täiendava õppetöö tulemusi kontrollitakse ja hinnatakse. Hinne kantakse e-päevikusse.

6. Pärast täiendava õppetöö lõpetamist õpilase üleviimine järgmisse klassi või klassikursust kordama jätmise otsustatakse õppenõukogus hiljemalt 31. augustiks.

Klassikursuse kordama jätmine

Õpilase klassikursuse kordama jätmiseks on kaks erinevat õiguslikku alust (PRÕK §22 lõige 10 ja 11):

1. Erandkorras võib õpilase klassikursuse kordama jätta seoses mahajäämusega õpitulemuste saavutamisel.

2. Klassikursust kordama jätta õpilase, kellel on mahajäämus õpitulemuste saavutamisel põhjendamata puudumiste tõttu.

Enne klassikursuse kordama jätmist rakendab kool järgmised meetmed:

1. Õpetaja kohandab õpet õpilase individuaalsete vajaduste ja võimete järgi.
2. Õpetaja rakendab jõukohase lähenemisviisi.
3. Õpetaja toetab õpilase arengut.
4. Õpetaja annab ainekonsultatsioonid.
5. Õpetaja edastab info murelapselt klassijuhatajale ja HEV-koordineerijale.
6. Klassijuhataja teavitab vähemalt 1 kord kuus seaduslikku esindajat õpilase edasijõudmisest ja olukorra muutmise võimalustest.
7. Klassijuhataja koostöös aineõpetajate ning tugispetsialistidega selgitab välja õpiraskuste tekkimise põhjusi.
8. Õppenõukogu otsusega antakse võimalust parandada mitterahuldavaid trimestrihindeid, aineõpetaja koostab mittejõudvatele õpilastele individuaalseid ülesandeid mitterahuldavate hinnete parandamiseks trimestri tulemuste järgi.
9. Tugispetsialistid (HEV-koordineerija, sotsiaalpedagoog ja koolipsühholoog) suunavad ja toetavad õpilase edasijõudmise valdkonnas ning töötavad õpimotivatsiooni tõstmisele.
10. Õppealajuhataja korraldab ümarlauad, kuhu kutsutakse õpilase seaduslik esindaja, KOV'i hariduse- ja lastekaitse spetsialistid, SA Innove Rajaleidja keskuse spetsialistid ja noorsoopolitsei.
11. HEV-koordineerija kutsub kokku vähemalt 1 kord trimestris tugikomisjoni, kus kaalutakse ja otsustatakse individuaalse arengu jälgimise kaardi avamist, tugiteenuste osutamise vajadust ja IÕK'i määramist õpilastele, kelle trimestrihinned on „puudulikud“ või „nõrgad“.

Õpilase puhul, kellel on mahajäämus õpitulemuste saavutamisel põhjendamata puudumiste tõttu enne klassikursuse kordama jätmist rakendab kool lisaks meetmed, mis on kajastatud Narva Kreenholmi Kooli õpilaste juhendamise ja hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse põhimõtted, tugiteenuste rakendamise korras.

Kui kaalutakse õpilase klassikursust kordama jätmist, siis aineõpetajad koostavad õpilase arengu ja toimetuleku suuline analüüs, mis koosneb järgmistest sisuelementidest ning esitatakse õppenõukogu liikmetele:

1. Tugimeede kirjeldus ja rakendamise periood.
2. Põhjendused, miks rakendatud tugimeede ei olnud tulemuslik ning mis põhjustas olukorra, et õpilase kokkuvõtvad hinned olid „puudulikud“ või „nõrgad“.
3. Ülevaade sellest, milliseid õpetaja käsutuses olevaid meetmeid ta kasutas, et ennetada õpilase „puudulikke“ või „nõrku“ õpitulemusi ning toetada õpilase arengut (diferentseeritud õpetamise ja

hindamise, sh kujundava hindamise võtteid ja meetodeid, haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija informeerimine, tugispetsialistide ja kolleegidega konsulteerimine jms).

4. Tähelepanekud õpilase tugevate külgede kohta.

5. Tähelepanekud õpilase arendamist vajavate külgede kohta, st millistele omandamata jäänud ainekava õpitulemuste omandamisele tuleks tähelepanu pöörata.

6. Ettepanekud õpilase arengu toetamiseks edaspidi.

Kooli tegevused klassikursust kordama jäetud õpilase arengu toetamisel

1. Õpilasele, kes on jäetud klassikursust kordama, on avatud individuaalse arengu jälgimise kaart.

2. Õpilasele, kellel tekivad õpiraskused, määratakse ja rakendatakse vajalikke tugimeetmeid (individuaalne õppekava, vajadusel logopeedi, psühholoogi, sotsiaalpedagoogi tugiteenuse osutamine, ainekonsultatsioonid, käitumise tugikava).

3. Mitterahuldavate tulemuste põhjuste väljaselgitamine.

4. Probleemide arutamine ümarlaual aineõpetajate, tugispetsialistide, kooli juhtkonna ning koolivälise spetsialistide kaasamisega.

5. Lapse seadusliku esindaja nõustamine õpilase õpiraskuste kohta.

6. Lapse seadusliku esindaja kaasamine probleemide lahendamisse.

7. Lapse seadusliku esindaja suunamine eriarsti ning koolivälise nõustamismeeskonna poole.

8. Õpilase arengu toetamine koostöös kooliväliste organisatsioonidega (kohalik omavalitsus, Rajaleidja keskus, vaimse tervise kabinet, noorsoopolitsei, sotsiaalkindlustusamet, SOS Lasteküla).

9. Õpilase erivajadusest lähtudes ning koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel olemasolul sobiliku keskkonna korraldamine ning vajaliku toetuse, teenuse ja tugimeetmete osutamine.

15. PÕHIKOOLI LÕPETAMINE

Põhikooli lõpetab õpilane, kellel õppeainete viimased aastahinded on vähemalt „rahuldavad“, kes on kolmandas kooliastmes sooritanud loovtöö ning kes on sooritanud vähemalt rahuldava tulemusega eesti keele teise keelena lõpueksami, matemaatikaeksami ning ühe eksami omal valikul. Põhikooli lõpetamine toimub vastavalt Põhikooli riikliku õppekava §23.

Lihtsustatud õppel õppiv õpilane sooritab eesti keele teise keelena ja matemaatika koolieksami ning kooli poolt kohustuslike õppeainete hulgast valitud õppeaine koolieksami, lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 30 lõike 2 alusel kehtestatud tingimustest ja korrast.

16. KARJÄÄRIÕPPE JA NÕUSTAMISE KORRALDAMINE

Koolis toimub karjääriõpe läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ käsitlemise kaudu. Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ sisu ja eesmärgid arvestatakse kooli õpikeskkonna kujundamisel. Sellest lähtudes tuuakse aineõppesse sobivad teemakäsitlelused, näited ja meetodid, viiakse koos läbi aineteüleseid, klassidevahelisi ja ülekoolilisi projekte. Tunnivälise tegevuse käigus saavad õpilased projekti- ja kutsepäevade, õppekäikude jms raames toetust karjääriotsuste ja eneseteostuse planeerimiseks.

Karjääriinfot edastavad, karjääriõpet ja karjääriõppega seotud üritusi korraldavad ning õpilasi nõustavad huvijuht, aineõpetajad ja klassijuhatajad.

Tulenevalt huvijuhi pädevusest on huvijuht abiks õpilastele, et:

- 1) toetada nende osalemist erinevates noorteprojektides ja -programmides ning rahvusvahelises suhtluses;
- 2) olla õpilase usaldus- ja kontaktisikuks suhetes täiskasvanute maailmaga;
- 3) vahendada õpilastele vajalikku informatsiooni vabaajategevuse ja kutsesuunitluse alal;
- 3) toetada õpilasi elukestva õppe põhimõtte väärtustamisel.

Karjääriõppe hulka kuulub ka karjääri- ja tööteemalise kirjanduse soovitamine ning kataloogide tutvustamine edasiõppimise või õppekavavälise õppimise võimaluste kohta.

Karjääriteemat käsitletakse koostöös Rajaleidja, Töötukassa, IVEK, kutsehariduskeskuse ning lapse seadusliku esindajaga

Karjääriteenuste kättesaadavus tagatakse:

- 1) ainetundides läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” käsitlemisel kõikides kooliastmetes. Sellega taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.;
- 2) ürituste kaudu (teaduspäev, töövarjupäev, õpilasfirma, teadlaste öö, tööle kaasa); klassivälise tegevuse korraldamisel sh kohtumised erinevate ametite esindajatega, õppekäigud ettevõttesse; karjääripäevad; temaatiliste joonistuste konkursid, rollimängud, temaatilised viktoriinid, temaatilised infopäevad, töövarjupäev, õpilasfirmad, Töötukassa üritustes osalemine. Õppeaasta karjäärialased tegevused on kavandatud klassijuhatajate tööplaanides.
- 3) edasiõppimist tutvustavate õppepäevad kaudu nii koolis kui väljapool kooli;
- 4) 7. - 9.kl arenguveestlustel selgitatakse õpilaste eelistusi edasise haridustee valikul.

Koolis korraldatakse õpilaste ja seaduslike esindajate teavitamist edasiõppimisvõimalustest ja tööturu üldistest suundumustest ning tagatakse õpilastele karjääriteenuste (karjääriõpe, -info või -nõustamine) kättesaadavus.

17. ÕPILASTE JA LASTE SEADUSLIKE ESINDAJATE TEAVITAMISE JA NÕUSTAMISE KORRALDUS

Teavitamisel juhendatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses § 55 sätestatust. Õpilaste ja seadusliku esindaja teavitamine toimub kooli kodukorras sätestatud kordade kohaselt.

Klassi- või aineõpetajad jälgivad õpilase arengut ja toimetulekut koolis ning vajaduse korral kohandavad õpet vastavalt õpilase vajadustele. Õpilase võimete ja annete kõrgeimale võimalikule tasemele arendamiseks selgitatakse koolis välja õpilase individuaalsed õpivajadused, valitakse sobivad õppemeetodid ning korraldatakse diferentseeritud õpet ja hindamist.

Kool tagab õpilasele, kellel tekib ajutine mahajäämus, eeldatavate õpitulemuste saavutamisel, täiendava pedagoogilise juhendamise väljaspool õppetunde.

Koolis nõustatakse vajaduse korral õpilase seaduslikku esindajat õpilase arengu toetamises ja kodus õppimises.

Koolis on tagatud õpilasele ning seaduslikule esindajale teabe kättesaadavus õppe ja kasvatuses korralduse kohta ning juhendamine ja nõustamine õppetööd käsitlevates küsimustes.

Peamised õppeteemad, vajalikud õppevahendid, hindamise korraldus ja planeeritavad üritused tehakse õpilasele teatavaks õppeaasta algul. Õpilasel on võimalus saada õppekorralduse kohta infot ja nõuandeid.

18. ÕPETAJATE KOOSTÖÖ JA TÖÖ PLANEERIMISE PÕHIMÕTTED

Õpetaja koostöö eesmärgiks on õppekavas kirjeldatud taotletavate õpitulemusteni/pädevusteni jõudmine õppe- ja kasvatustegevuse kaudu, lähtudes õpiväljunditest, etteantud ajast, õppekavas kirjeldatud õppesisust ja õpitegevusest.

Õpetaja töö planeerimine toimub kooli õppekava alusel lähtudes põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud üldistest põhimõtetest õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisele ja korraldamisele.

Väljundipõhises õppes on õpetaja pädevuses otsustada, mil määral ta soovib enda tegevust kavandades seda kirjeldada taasesitatavas vormis.

Kuna õpiväljundid on riiklikul tasandil kirjeldatud ning kavandatud on ka õppeaine sisu ning osaliselt õppemetoodika, siis õpetajal tuleb mõelda, kui palju õpilasel kulub aega iga õpiväljundi saavutamiseks. Õpetajal tuleb tagada õpiväljundite sidusus õppetöö mahu ja õppekorraldusega. Muu sidusus on tagatud põhikooli riikliku õppekava täitmisega.

Kavandamise aluseks on see, kui palju keskmine õpilane suudab kindla ajavahemiku jooksul õppida. Arvestuslik õppeaeg on tundide hulk, mida keskmine õpilane õpiväljundini jõudmiseks eeldatavalt vajab. Arvestuslikku õppeaega mõjutavad õpilase varasemad kogemused, teadmised, oskused jms.

Töömahu arvestamisel tuleb arvesse võtta õpilaste tegevus ja hindamise meetodid. Õpilasele õpiväljundite omandamiseks etteantud ajahulk on määratletud õigusaktidega ning tunnijaotusplaaniga. Üldiselt on õpilase õppetöö koormus vähem kui 8 tundi päevas.

Kavandades peab õpetaja teadvustama, et kunagi ei ole nii palju aega, et õpilane võiks selgeks õppida kõik, mida õpetaja tahab talle õpetada. Tuleb teha kompromisse ja leida kesktee olemasoleva aja ja soovitud tulemuste vahel.

Väljundipõhises õppes toimub õppeprotsessi kavandamine selliselt, et esmalt määratletakse eesmärgid, mida õppimise ja õpetamise kaudu soovitakse saavutada, seejärel kavandatakse, kuidas eesmärkide saavutatust hinnata ja alles seejärel konkretiseeritakse õppesisu ja -meetodid.

Selleks, et õpetajate koostöö oleks edukam ja otstarbekam, kuuluvad õpetajad vastavalt õpetatavatele ainetele ainekomisjoonidesse, kus kavandatakse õpetajate vaheline metoodiline koostöö (ainenädalad koolis, ettevalmistus ainealasteks olümpiaadideks, konkurssideks ja võistlusteks, on-line viktoriinideks jms), töö õpilastega ja ürituste korraldamise põhimõtted ning plaan õppeaastaks.

Ainekomisjoonid teevad omavahel koostööd lähtudes kooli arengu- ja õppekava ning üldtööplaani eesmärkidest ja kehtivatest õigusaktidest. Ainekomisjonid koostavad õppeaasta alguses tööplaani, kus fikseerivad planeeritavad üritused ja esitavad selle direktorile. Õppeaasta lõpus kuni 21.06 esitavad ainekomisjoonide esimehed direktorile oma tegevuse kokkuvõtte ja töö analüüsi.

Õpetajad teevad koostööd:

- õpiringide juhendamise planeerimisel ja läbiviimisel;
- konkreetse õpperühma õppe planeerimisel;

- ainevaldkondliku töö planeerimisel – metoodika arendamisel, õppematerjalide loomisel ja hankimisel, ainekava koostamisel ja selle täitmisel, õppekorralduse täpsustamisel, sündmuste korraldamisel jne;
- õppe- ja kasvatustööd toetavate sündmuste plaani koostamisel, kus lepitakse kokku õpilasürituste ajakava, mida täiendatakse jooksvalt ja vaadatakse üle vastavalt vajadusele;
- kolleegi vaatlustundide planeerimisel ja läbiviimisel;
- jagades omavahel kogemusi, teadmisi ja oskusi.

Õpetajad loovad ainevaldkonniti ainekavad, milles täpsustatakse kursuse eesmärgid, hindamismeetodid ja –kriteeriumid, õpitulemused ja õppesisu. Ainekavad on kooli õppekava lahutamatu osa.

Õpetajad juhinduvad oma õppetöö kavandamisel kooli õppekava üldosast ja ainekavadest.

Laiemate projektide või arenguprogrammide teostamiseks luuakse kooli direktori käskkirjaga või suulisel kõkkuleppel ühekordsed meeskonnad.

19. KOOLI ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

19.1. Kooli õppekava muutmise algatamine

Kooli õppekava uuendamine või täiendamine toimub algatustaoitluse alusel, mis tuleb esitada direktorile kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis koos ettepanekute ja põhjendustega. Direktor otsustab õppekava uuendamise või täiendamise vajaduse. Kooli õppekava uuendamist ja täiendamist võib taotleda iga asjast huvitatud isik.

Kui kooli õppekava uuendamise või täiendamise vajadus on tingitud muudatustest õigusaktides, siis algatab kooli õppekava muutmise direktor.

19.2. Kooli õppekava muudatuste ettevalmistamine

Kui direktor on otsustanud kooli õppekava uuendamise ja täiendamise vajaduse, siis kutsub direktor kokku töörühma, lähtudes põhikooli riikliku õppekava § 24 lõikes 3 ja gümnaasiumi riikliku õppekava § 19 lõikes 3 esitatud sättest, kes valmistab ette kooli õppekava muudatused.

Kooli õppekava muudatused vormistatakse kooli õppekava uuendamise või täiendamise eelnõuna. Kooli õppekava uuendamise või täiendamise eelnõu peab olema kooskõlas kehtivate õigusaktidega.

19.3. Kooli õppekava uuendamise või täiendamise eelnõu esitamine enne selle kehtestamist arvamuse saamiseks hoolekogule, õppenõukogule, õpilasesindusele

Direktor esitab kooli õppekava uuendamise või täiendamise eelnõu enne selle kehtestamist arvamuse andmiseks hoolekogule, õpilasesindusele ja õppenõukogule. Arvamuse küsimisel lähtub direktor kooli asjaajamiskorras sätestatud korrast.

Direktor vaatab hoolekogu, õpilasesinduse ja õppenõukogu arvamused läbi. Kui hoolekogu, õpilasesindus või õppenõukogu on leidnud, et kavandatavad õppekava muudatused on vastuolus kehtiva õigusega, siis kutsub direktor kokku töörühma, kes viib kooli õppekava muudatused vastavusse kehtiva õigusega.

19.4. Kooli õppekava kehtestamine

Tulenevalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 17 on kooli õppekava kehtestajaks direktor.

Kooskõlas põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 71 lõikega, toimub kooli õppekava kehtestamine käskkirjaga.

Kui direktor jätab kooli õppekava või selle muudatused kehtestamata, siis algab kooli õppekava uuendamise või täiendamise protsess algusest peale.

19.5. Kooli õppekava muudatuste avalikustamine

Kool avalikustab kooli õppekava koos muudatustega kooli veebilehel ja loob kooli raamatukogus võimalused kooli õppekavaga tutvumiseks.

AINEVALDKOND „KEEL JA KIRJANDUS“ PÕHIKOOLIS

1. AINEVALDKONNA ÜLDISELOOMUSTUS

1.1. Keele- ja kirjanduspädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust, mõista erinevaid kirjandustekste ning nende tähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:

- 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) leiab, hindab kriitiliselt ning kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu;
- 6) omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

1.2. Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuses rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingut valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;
- 6) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja olukordadega, seostatakse oskusi igapäeva elu ja jätkuõpingutega;

- 8) loetakse ja käsitletakse eri tüüpi ja liiki tekste ea- ja jõukohasuse, valikulisuse ja huvidele vastavuse põhimõttel ning ühise identiteedi kujundamise eesmärgil;
- 9) kujundatakse õpilase keeleteadlikkust, metakeele valdamist, suhtlus- ja väljendusoskust, keeleressursside ja -allikate teadliku kasutamise oskust;
- 10) kasutatakse digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, arendatakse info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 11) arendatakse eri liigis ning žanris ilukirjandustekstide avatud ja loovat analüüsi-, tõlgendamise- ja mõistmisoskust, ilukirjandusliku poeetika tundmist;
- 12) tegeldakse tekstilooma ja -esitlusega ning omaloomingulise kirjutamisega, kasutatakse selleks ka digivahendeid ja veebikeskkondi.

1.3. Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on vene keel, kirjandus ja eesti keel teise keelena. Vene õppekeelega klassides 2030.aastani õpitakse vene keelt 1.– 9. klassis, kirjandust 5.– 9. klassis. Ainevaldkonna õppeainete nädalatundide maht on kooliastmete kaupa järgmine:

Õppeaine	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Vene keel	13	8	3
Kirjandus		4	6
Eesti keele teise keelena	12	15	15

Ainevaldkonna õppeainete nädalatundide jaotus kooliastmete sees on kindlaks määratud kooli õppekava üldosa tunnijaotusplaanis.

1.4. Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Seda tehakse erinevate tekstide lugemise, nende üle arutlemise, reflekteerimise ja kirjutamise kaudu ning kasutades mitmesuguseid koostöövorme (ühisarutelud, projektid jne). Saavutatud üldpädevused kajastuvad tekstiloomes, esitlustes, arutlustes.

Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes oma väärtushinnangute ja enesekehtestamisoskusega loob sobiva õpikeskkonna ning mõjutab õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

I kooliaste		
Nr	Eesmärk	Rakendamise viisid

1.	Kultuuri- ja väärtuspädevus Õpilane suudab hinnata inimsuhteid; tajub ja väärtustab oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga; väärtustab loomingut; hindab looduslikku mitmekesisust; teadvustab oma väärtushinnanguid;	Klassiväline tegevus: projektõpe/õuesõpe, temaatilised õppetunnid, multifilmide vaatamine, ekskursioonid. Tunnis: paaristöö, rühmatöö, töö küsimustega, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, dialoogi kuulamine ja rääkimine, grammatika ülesanded, harjutamine, digiharjutused, luuletuse lugemine, lausete lõpetamine, töö piltidega.
2.	Sotsiaalne ja kodanikupädevus Õpilane suudab ennast teostada; teab ja järgib ühiskondlikke väärtusi ja norme; austab erinevate keskkondade reegleid; teeb koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerib inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi;	Klassiväline tegevus: projektõpe/õuesõpe, temaatilised õppetunnid, multifilmide vaatamine, ekskursioonid. Tunnis: mäng, paaristöö, rühmatöö, töö küsimustega, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, dialoogide koostamine, dialoogi kuulamine ja rääkimine, grammatika ülesanded, harjutamine, digiharjutused, luuletuse ilmekalt lugemine, funktsionaalne lugemine, lausete lõpetamine, Lausete koostamine piltide järgi, töö piltidega. Esitus. Töö kaartidega. Ära arvamine. Jutustamine. Tabeli täitmine. Töö sõnakaartidega. Kirjade ja lühitekstide koostamine.
3.	Enesemääratluspädevus suudab mõista; analüüsib oma käitumist; käitub ohutult;	Klassiväline tegevus: projektõpe/õuesõpe, temaatilised õppetunnid, multifilmide vaatamine, ekskursioonid. Tunnis: paaristöö, rühmatöö, töö küsimustega, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, dialoogi kuulamine ja rääkimine, grammatika ülesanded, harjutamine, digiharjutused, luuletuse lugemine, lausete lõpetamine, töö piltidega.
4.	Õpipädevus Õpilane oskab korraldada õpikeskkonda individuaalselt; kavandab ja järgib õppeplaani; seostab omandatud teadmisi varasema õppimisega; analüüsib oma teadmisi ja oskusi.	Klassiväline tegevus: õuesõpe Tunnis: rollimängud, mis hõlmavad kõige üldisemal kujul rääkimise ja kuulamise, küsimuste esitamise ja vastamise rolle; paaristöö, rühmatöö
5.	Suhtluspädevus Õpilane suudab ennast viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeles, arvestades olukordi ja mõistes suhtlemise turvalisust; esitab ja õpib põhjendama oma seisukohti; loeb eristab ja mõistab lihtsamaid teabetarbetekste ning ilukirjandust; kirjutab kirja, kasutades kohaseid keelevahendeid; väärtustab õigekeelsust;	Klassiväline tegevus: projektõpe/õuesõpe, KiVA programmi tunnid, kooli- ja linnaüritused, ekskursioonid. Tunnis: paaristöö; rühmatöö; töö tekstiga, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, oma seisukohta esitamine; dialoogi koostamine näidise järgi ja selle esitamine; pildi kirjeldamine; grammatika harjutamine, kirja kirjutamine; suhtlusmängud.

6.	Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus Õpilane suudab kasutada matemaatikale omast keelt, sümboloid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; mõistab matemaatilise mõisteid seoseid; kasutab meetodeid erinevate ülesannete modelleerimisel teistes valdkondades; kirjeldab ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite abil	Klassiväline tegevus: õuesõpe, loodusvaatused, temaatilised õppetunnid, olümpiaadid, võistlused, õppekäik Tunnis: lõimingutunnid, praktilised tööd, paaristöö, rühmatöö, digiharjutused, matemaatilised mängud, ülesannete lahendamine rühmades, elulised ülesanded, probleemülesanded, uurimuslik õppetöö, matemaatikaprogrammid nt GeoGebra ja Wiris, enesekontrolli mängud ja testid
7.	Ettevõtlikkuspädevus Õpilane aitab kaasa probleemide lahendamisele; seab lihtsaid eesmärgid; koostab plaane ja tutvustab neid; võtab osa ühistevõrgust; reageerib loovalt ja paindlikult muutustele;	Klassiväline tegevus: projektõpe/õuesõpe, temaatilised õppetunnid, multfilmide vaatamine, ekskursioonid. Tunnis: paaristöö, rühmatöö, töö küsimustega, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, dialoogi kuulamine ja rääkimine, grammatika ülesanded, harjutamine, digiharjutused, luuletuse lugemine, lausete lõpetamine, töö piltidega.
8.	Digipädevus Õpilane kasutab digitehnoloogiat õppimisel; leiab digivahendite abil infot; on teadlik digikeskkonna ohtudest;	Klassiväline tegevus: robootika- ja programmeerimisring, temaatilised õppetunnid, pildistamine, multfilmide tegemine, ekskursioonid, Tunnis: digiharjutuste täitmine, digisõnastiku kasutamine, töö piltidega, kuulamine, nutivahendite kasutamine
II kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viis
1.	Kultuuri- ja väärtuspädevus Õpilane suudab hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajub ja väärtustab oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvastega; väärtustab loomingut ja kujundab ilumeelt; hindab kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustab oma väärtushinnanguid;	Klassiväline tegevus: KiVA programmi tunnid, õppereisid, muuseumide külastamine, projektõpe/õuesõpe, temaatilised õppenädalad/õppetunnid, filmide vaatamine, ekskursioonid, loovtööd, linnaüritused. Tunnis: paaristöö, rühmatöö, töö tekstiga, töö küsimustega, vestlus, teksti lugemine ja küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, kirja kirjutamine, dialoogi kuulamine ja rääkimine, grammatika ülesanded, harjutamine, dialoogide esitamine, digiharjutused
2.	Sotsiaalne ja kodanikupädevus Õpilane suudab ennast teostada; toimib aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna; teab ja järgib ühiskondlikke väärtusi ja norme; austab erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust; teeb koostööd	Klassiväline tegevus: KiVA programmi tunnid, õppereisid, muuseumide külastamine, projektõpe/õuesõpe, temaatilised õppenädalad/õppetunnid, filmide vaatamine, ekskursioonid, loovtööd, linnaüritused. Tunnis: paaristöö, rühmatöö, töö

	teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerib inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestab neid suhtlemisel;	küsimustega, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, dialoogide koostamine, dialoogi kuulamine ja rääkimine, grammatika ülesanded, harjutamine, digiharjutused, luuletuse lugemine, töö tekstiga, funktsionaalne lugemine, lausete lõpetamine, Lausete koostamine piltide järgi, töö piltidega. Esitlus. Töö kaartidega. Ära arvamine. Jutustamine. Tabeli täitmine. Töö sõnakaartidega. Mängud. Vestlus. Kirja ja teate kirjutamine.
3.	Enesemääratluspädevus Õpilane suudab mõista ja hinnata iseennast; analüüsib oma käitumist erinevates olukordades; käitub ohutult ja järgib tervislikke eluviise; lahendab suhtlemisprobleeme;	Klassiväline tegevus: KiVA programmi tunnid, õppereisid, muuseumide külastamine, projektõpe/õuesõpe, temaatilised õppenädalad/õppetunnid, filmide vaatamine, ekskursioonid, loovtööd, linnaüritused. Tunnis: paaristöö, rühmatöö, töö tekstiga, töö küsimustega, vestlus, teksti lugemine ja küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, kirja kirjutamine, dialoogi kuulamine ja rääkimine, grammatika ülesanded, harjutamine, dialoogide esitamine, digiharjutused
4.	Õpipädevus Õpilane oskab korraldada õpikeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks vajalikku teavet; kavandab ja järgib õppeplaani; kasutab omandatud teadmisi erinevates olukordades; seostab omandatud teadmisi varasema õppimisega; analüüsib oma teadmisi ja oskusi ning selle põhjal määrab kindlaks oma edasise õppimise vajadused;	Klassiväline tegevus: õuesõpe, linnaüritused. Tunnis: rollimängud, mis hõlmavad kõige üldisemal kujul rääkimise ja kuulamise, küsimuste esitamise ja vastamise rolle; õppeprojektid, mis nõuavad küsitlusi, intervjuusid, vestlusi erinevate inimestega; paaristöö, rühmatöö, temaatilised õppenädalad
5.	Suhtluspädevus Õpilane suudab ennast viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeles, arvestades olukordi ja ning suhtlemise turvalisust; esitab ja põhjendab oma seisukohti; loeb ning eristab ja mõistab teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutab kirja ja teadet, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustab õigekeelsust ja väljendusrikast keelt;	Klassiväline tegevus: projektõpe/õuesõpe, KiVA programmi tunnid, kooli- ja linnaüritused, ekskursioonid. Tunnis: paaristöö; rühmatöö; töö tekstiga, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine; eesmärgipärane lugemine, teksti mõistmine ja oma seisukohta esitamine; oma dialoogi koostamine ja esitamine; pildi kirjeldamine ja vestlus pildi teema järgi; kirja ja teate kirjutamine, kõnekaartide kasutamine; suhtlusmängud.

6.	Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus Õpilane suudab kasutada matemaatikale omast keelt, sümboloid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; kirjeldab ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil; mõistab loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid	Klassiväline tegevus: uurimistööd, loodusvaatlused, projektõpe, õuesõpe, temaatiline õppenädal, olümpiaadid, seminarid, konverentsid, linnaüritused, loengud, loodusprojektid Tunnis: lõimingutunnid, praktilised tööd, rühmatööd, paaristööd, digiharjutused, ristsõnade lahendamine, graafikute ja diagrammide kasutamine, elulised ülesanded, erinevate mudelite ja mõõteriistade kasutamine, infootsinguga seotud ülesanded, matemaatikaprogrammid nt GeoGebra ja Wiris
7.	Ettevõtlikkuspädevus Õpilane näeb probleeme ja neis peituvaid võimalusi; aitab kaasa probleemide lahendamisele; seab eesmärged, koostab plaane, tutvustab neid ja viib ellu; Korraldab ühistegevusi ja võtab neist osa; näitab algatusvõimet ja vastutab tulemuste eest; reageerib loovalt ja paindlikult muutustele;	Klassiväline tegevus: tegevused KiVa raames, õppereisid, muuseumide külastamine, projektõpe/õuesõpe, temaatilised õppenädalad/õppetunnid, filmide vaatamine, ekskursioonid, loovtööd, linnaüritused. Tunnis: paaristöö, rühmatöö, töö tekstiga, töö küsimustega, vestlus, teksti lugemine ja küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, kirja kirjutamine, dialoogi kuulamine ja rääkimine, grammatika ülesanded, harjutamine, dialoogide esitamine, digiharjutused
8.	Digipädevus Õpilane kasutab uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvast ühiskonnas nii õppimisel kui ka kogukondades suheldes; leiab ja säilitab digivahendite abil infot ning hindab selle asjakohasust ja usaldusväärsust; kasutab probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhtleb ja teeb koostööd erinevates digikeskkondades; on teadlik digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti;	Klassiväline tegevus: robotika- ja programmeerimisring, temaatilised õppetunnid, pildistamine, multifilmide tegemine, orienteerumine, GPS-mängud Tunnis: digiharjutuste täitmine, digisõnastiku kasutamine, töö piltidega, esitluse koostamine, kuulamine, info otsimine, videokohtumine, tabeli loomine
III kooliaste		
Nr	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	Kultuuri- ja väärtuspädevus Õpilane suudab hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajub ja väärtustab oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustab loomingut ja kujundab ilumeelt; hindab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustab oma	Klassiväline tegevus: KiVA programmi tunnid, õppereisid, muuseumide külastamine, projektõpe/õuesõpe, temaatilised õppenädalad/õppetunnid, filmide vaatamine, ekskursioonid, loovtööd, linnaüritused. Tunnis: paaristöö, rühmatöö, töö tekstiga, töö küsimustega, vestlus, teksti lugemine ja küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, kirja kirjutamine, dialoogi kuulamine ja rääkimine, grammatika ülesanded, harjutamine, dialoogide esitamine,

	väärtushinnanguid;	digiharjutused
2.	Sotsiaalne ja kodanikupädevus Õpilane suudab ennast teostada; toimib aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetab ühiskonna demokraatlikku arengut ja Eesti riiklikku iseseisvust; teab ja järgib ühiskondlikke väärtusi ja norme; austab erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvuste omapära; teeb koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerib inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestab neid suhtlemisel;	Keele- ja kirjandustundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas. Tunnis: paaristöö, rühmatöö, töö küsimustega, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, dialoogide koostamine, dialoogi kuulamine ja rääkimine, grammatika ülesanded, harjutamine, digiharjutused, luuletuse lugemine, töö tekstiga, funktsionaalne lugemine, lausete lõpetamine, Lausete koostamine piltide järgi, töö piltidega. Esitluse koostamine. Töö kaartidega. Ära arvamine. Jutustamine. Tabeli täitmine. Töö sõnakaartidega. Mängud. Vestlus. Kirja, teate, jutu, avalduse kirjutamine. Kirjaliku kokkuvõtte tegemine. Statistika tutvumine. Diagrammi koostamine. Motivatsioonikirja koostamine. Ankeedi täitmine. Internetist info uurimine. Üksteise intervjuerimine. Videote vaatamine ja kommenteerimine.
3.	Enesemääratluspädevus Õpilane suudab mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsib oma käitumist erinevates olukordades; käitub ohutult ja järgib tervislikke eluviise; lahendab suhtlemisprobleeme;	Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate temadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade..

4.	Õpipädevus Õpilane oskab korraldada õpikeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobide, tervise ja karjäärivaliku jaoks vajalikku teavet; kavandab ja järgib õppeplaani; kasutab omandatud teadmisi erinevates olukordades ja lahendab probleeme; seostab omandatud teadmisi varasema õppimisega; analüüsib oma teadmisi ja oskusi, motivatsiooni ja enesekindlust ning selle põhjal määrab kindlaks oma edasise õppimise vajadused;	Klassiväline tegevus: projektõpe, õuesõpe, linnaüritused. Tunnis: rollimängud, mis hõlmavad kõige üldisemal kujul rääkimise ja kuulamise, küsimuste esitamise ja vastamise rolle; õppeprojektid, mis nõuavad küsitlusi, intervjuusid, vestlusi erinevate inimestega; telekommunikatsiooniprojektid, mis hõlmavad tekstide kirjutamist e-posti teel saatmiseks ning vastavate sõnumite vastuvõtmist ja lugemist; paaristöö, rühmatöö, temaatilised õppenädalad, loovtööd.
5.	Suhtluspädevus Õpilane suudab ennast selgelt, asjakohaselt, ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeles, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; esitab ja põhjendab oma seisukohti; loeb ning eristab ja mõistab teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutab eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustab õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi;	Klassiväline tegevus: projektõpe/õuesõpe, KiVA programmi tunnid, kooli- ja linnaüritused, ekskursioonid. Tunnis: paaristöö; rühmatöö; töö tekstiga, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine; eesmärgipärane lugemine, teksti mõistmine ja oma seisukohta esitamine; dialoogi koostamine ja esitamine; pildi kirjeldamine ja vestlus pildi teema järgi; dialoogid küsimuste- ja vastustekaartide järgi; eri liikide tekstide kirjutamine, kõnekaartide kasutamine; suhtlusmängud.
6.	Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus Õpilane kasutab uut tehnoloogiat ja tehnoloogilisi abivahendeid õppeülesandeid lahendades; teeb igapäevaelus tõenduspõhiseid otsuseid; kasutab uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt; suudab kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõenduspõhiseid otsuseid;	Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Vanemates tekstides kasutatud mõõtühikute teisendamise kaudu edendatakse arvutusoskust. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.

7.	Ettevõtlikkuspädevus Õpilane suudab ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi; aitab kaasa probleemide lahendamisele; seab eesmärged; koostab plaane, tutvustab neid ja viib ellu; korraldab ühistegevusi ja võtab neist osa ; näitab algatusvõimet ja vastutab tulemuste eest; reageerib loovalt ja paindlikult muutustele;	Klassiväline tegevus: tegevused KiVa raames, õppereisid, muuseumide külastamine, projektõpe/õuesõpe, temaatilised õppenädalad/õppetunnid, filmide vaatamine, ekskursioonid, loovtööd, linnaüritused., õpilasfirmad Tunnis: paaristöö, rühmatöö, töö tekstiga, töö küsimustega, vestlus, teksti lugemine ja küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, kirja kirjutamine, dialoogi kuulamine ja rääkimine, grammatika ülesanded, harjutamine, dialoogide esitamine, digiharjutused
8.	Digipädevus Õpilane kasutab digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvast ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leiab ja säilitab digivahendite abil infot ning hindab selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleb digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutab probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhtleb ja teeb koostööd erinevates digikeskkondades; on teadlik digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgib digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus	Klassiväline tegevus: robotika- ja programmeerimisring, õppereisid, projektide kirjutamine, pildistamine ja filmimine, orienteerumine, GPS-mängud. Tunnis: digiharjutuste täitmine, digisõnastiku kasutamine, töö piltidega, esitluse koostamine, kuulamine, info otsimine, videokohtumine, tabelite loomine, digisisu loomine, nutiseadmete paigaldamine

1.5. Läbivate teemade käsitlemise võimalusi

Läbivad teemad toetavad õpilase suutlikkust oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades rakendada, väärtusnorme, -hoiakuid ja -hinnanguid kujundada ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust. Läbivad teemad kui ühiskonnas tähtsustatud aineteülesed valdkonnad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu vahendiks, neid on oluline arvestada emakeele ja kirjanduse õppesisu ja õpitulemuste kavandamisel, kooli õppekava koostamisel ja koolikeskkonna kujundamisel. Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus.

I kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	Elukestev õpe ja karjääri kujundamine Õpilane tahab õppida, tunneb rõõmu teadasaamisest ja oskamisest, oskab õppida üksi ning koos teistega, paaris ja rühmas, oskab jaotada aega õppimise, harrastustegevuse, koduste kohustuste ning	Erinevad temaatilised jutud Elukutsete võrdlemine (õpetaja elukutse) Oma lemmikelukutse joonistamine Digioskusega seotud ülesanded Töölehed

	puhkamise vahel;	
2.	Väärtused ja kõlblus Õpilast suunatakse tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid; analüüsima kõlbelisi norme ja väärtusi; arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma; juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel;	Projektõpe, KiVA programmi tunnid, üldtunnustatud väärtuste (nt inimväärikus ja ausus) tundmaõppimine läbi mõistete, loovmängude, näidete, muinasjuttude, lugude ja arutelu. Väärtuste kogemine eakohaste temaatiliste rühmatööde, suhtlusmängude ja teiste tegevuste kaudu. Väärtustel põhinevate sotsiaalsete suhtlemisuskuste õppimine ja harjutamine eakaaslaste ja täiskasvanutega.
3.	Keskkond ja jätkusuutlik areng Õpilane hoiab puhtust ja korda, saab aru inimtegevusega kaasnevatest mõjudest	projektõpe/õuesõpe (tutvumine loodusega igapäevaelus), temaatilised õppenädalad/õppetunnid, linnaüritused (osalemine ökoloogilistel võistlustel), lõimingutunnid, rühmatööd, töö tekstiga, töö küsimustega, vestlus, dialoogi kuulamine ja rääkimine, mängud
4.	Kultuuriline identiteet Õpilane järgib üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi, teatab oma kultuuri tavasid ja kombeid Õpilane osaleb oma kultuurikeskkonna tavades ja kogeb sellega seonduvaid emotsioone. Õpilasel aidatakse jõuda mõistmiseni, et teatud tavad ja kombed on omased teatud kultuurile.	Läbivaid teemasid toetavad koolis tegutsevad huviringid: laulukoorid, rahvatantsu-, kunsti- ja käsitööringid; koolis toimuvad erinäolised kontserdid, näitused, teatrietendused, mille osalejateks on nii õpilased kui ka kooli külalised; rahvakalendri ja ülemaailmsete tähtpäevade tähistamine; projektides osalemine.
5.	Tehnoloogia ja innovatsioon Õpilane õpib tundma infotehnoloogia kasutamise põhivõtteid	Arvutiga lihtsate loovtööde vormistamine Otsingumootorite kasutamine Enesekontrollitestide kasutamine E-mängudes osalemine (nt kahoot jt) Digikeskkonna sihipärane kasutamine: arutlemine saadud teabe üle, uue sisu loomine koos teiste teabeallokatega: EKI, sõnaveeb Google'i kasutajakonto võimaluste kasutamine, nt õpetajaga suhtlemisel, ülesannete täitmisel ja tööde esitamisel.
6.	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Õpilane väärtustab koostööd, kodanikualgatusi; tunneb oma õigusi ja mõistab nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi	dialoogid teemal „Minu Eesti“, kampaaniate kavandamine teemal „Müümine või ostmise“, reklaamimine, tekstide lugemine- kirjutamine teemal „Minu kodumaa“, esitluste koostamine teemal „Tavad ja pühad“

7.	Teabekeskond ja mediakasutus Õpilane suudab kirjeldada oma tegevust eakohases meediakeskkonnas; õpib mõistma temale suunatud teadete suhtluseesmärki, toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskkonnas; harjub mõistma, millised käitumisnormid kehtivad privaatses ja millised avalikus ruumis, sealhulgas turvaline käitumine sotsiaalmeedias.	Ekskursioon, õppereis, digiharjutused, töö piltidega (reklaam), raadiosaate kuulamine, rollimängud, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, esitus, tekstide koostamine, temaatilised õppetunnid
8.	Tervis ja ohutus Õpilane õpib käituma tervislikult ja ohutult, käitub ohutulu liikluskeskkonnas, tutvub põhiliste ohukordade ja nende võimalike tekkemehhanismidega	tegevused KIVA raames, temaatilised õppetunnid tervishoius töötavate spetsialistidega, ekskursioonid tervise ja ohutusega seotud ettevõtetesse, temaatilised mängud, dialoogid (arst-patsient), töö temaatiliste piltide ja õppekaartidega, grammatikaülesanded, digiharjutused, sõnavaramängud
II kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viis
1.	Elukestev õpe ja karjääri kujundamine keskendutakse õpilase sotsiaalsetele ja toimetulekuoskustele, oma huvide ja võimete tundmaõppimisele ning arendamisele. Eesmärk on aidata õpilasel kujundada põhilisi õpioskusi, empaatiavõimet ning suhtlemis- ja enesekontrollioskusi	Erinevad temaatilised jutud Intervjuu küsimused Tööle avaldus Elukutsete võrdlemine (õpetaja elukutse) elukutsed/töövahendid Digioskusega seotud ülesanded/otsing Töölehed tutvustatakse erinevaid elukutseid ja töid ning nende seost inimeste individuaalsete eelduste ja huvidega
2.	Keskkond ja jätkusuutlik areng keskendub peamiselt koduümbruse ja Eesti keskkonnaprobleemide käsitlemisele. Arendatakse tahet osaleda keskkonnaprobleemide ärahoidmises ja lahendamises ning kujundatakse keskkonnavalast otsustamisoskust. Arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ja elukeskkonna väärtustamist, õpitakse teadvustama end tarbijana ning toimima keskkonda hoidvalt	Suhtlusolukorrad igapäevaelus, kodu ja lähiümbruse kirjeldamine, meediatekstide lugemine. tarbetekstide lugemine ja koostamine, temaatiline ilukirjandus, arutelud, jutustavate tekstide koostamine
3.	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Õpilast suunatakse olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi;	toetatakse õpilase initsiatiivi ning pakutakse talle võimalusi ja abi ühisalgatusteks. Õpilasi innustatakse iseseisvalt tegutsema ühise eesmärgi nimel ning võtma sellega kaasnevat vastutust ja kohustusi; suunatakse õpilasi leidma jõukohastele probleemidele loomingulisi lahendusi ning aidata neil kogeda koos tegutsemise kasulikkust ja vajalikkust. Uurimistööd teemal „Kodanikualgatuse tähtsus“, rühmatööd teemal

		„Keskonnaküsimused“, paaristööd teemal „Minu kodumaa“, küsitluste läbiviimine teemal „Reklaami tähtsus ettevõtjale“, toodete reklaameerimine, suhtlus teemal „Eestimaa“ Läbivat teemat käsitletakse õppides teemat „Kodu ja lähiümbrus“, Eesti ja maailm“, „Igapäevaelu“, 2õppimine ja töö“
4.	Kultuuriline identiteet Läbiva teema käsitlemisel II kooliastmes on tähtis kujundada positiivseid hoiakuid erinevate kultuuride ja inimeste suhtes ning vältida eelarvamusliku suhtumise kujunemist. Õpitakse respektima erisusi ja hindama neid kui kultuurilist mitmekesisust ning kultuuride vastastikuse rikastamise vahendit. Õppes ja kasvatuses leitakse võimalusi, kus õppija saab rakendada oma teadmisi ja oskusi omakultuuri tutvustamiseks näiteks koolide ja rahvusvaheliste projektide kaudu.	Läbivaid teemasid toetavad koolis tegutsevad huviringid: laulukoorid, rahvatantsu-, kunsti- ja käsitööringid; koolis toimuvad erinevad kontserdid, näitused, teatrietendused, mille osalejateks on nii õpilased kui ka kooli külalised; rahvakalendri ja ülemaailmsete tähtpäevade tähistamine; projektides osalemine. Läbiva teema käsitlemine seostub teemaga „Eesti ja maailm“
5.	Tehnoloogia ja innovatsioon Õpilast suunatakse mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes; kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi IKT) eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks; arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.	Läbiva teema käsitlemine põhineb eelkõige kooli ja õppetööga seonduvatel praktilistel ülesannetel, mis eeldavad tehnoloogia rakendamist erinevates ainetundides või huvitegevuses. Arvutipõhises õppes on soovitatav kasutada rühmatööd ja aktiivõppemeetodeid. Eri liiki tekstide ja audiovisuaalse meedia otsimine (sh märksõnadega) otsingumootorite abil. Digikeskkonna sihipärane kasutamine: arutlemine saadud teabe üle, uue sisu loomine koos teiste teabeallokataga: EKI, sõnaveeb, keeleklipid jt, Taskutark, opiq, ÕS jt sõnaraamatud, sünonüümisõnastik, antonüümisõnastik. Google'i kasutajakonto võimaluste kasutamine, nt õpetajaga suhtlemisel, ülesannete täitmisel ja tööde esitamisel. Suhtlus õpetajaga e-posti teel. Erinevate loovtööde nõuetekohane vormistamine Videote ja teiste postituste loomine ja kommenteerimine, suhtlus- ja käitumisharjumiste järgides. Powerpoint esitluse koostamine
6.	Väärtused ja kõlblus õpilast suunatakse: tunnustama väärtusi, kõlblisi norme ja viisakusreegleid; analüüsima süstemaatiliselt kõlblisi norme ja väärtusi; arutlema üldtunnustatud eetiliste	Õppemeetoditest on kesksel kohal lugude analüüs, aktiivõppemeetodid, rühmatöö, konfliktsete juhtumite arutelu ning rollimängud. Õppevara kaudu tutvustatakse õpilasele positiivseid kõlblisi eeskujusid ja

	printsipide üle ja neid omaks võtma; juhenduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel; osalema kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) käitumisreeglite väljatöötamises ning neid järgima; reflekteerima nii iseenda kui ka kaasinimeste käitumispõhimõtete üle, kasutades kõlbeliste konfliktide lahendamise ning vastutustundlike valikute tegemise oskusi.	ideaale. Igapäevases koolielus pakutakse võimalusi rakendada omandatud teadmisi. Läbiva teema käsitlemine seostub teemadega „Igapäevaelu“, „Vaba aeg“, „Mina ja teised“
7.	Teabekeskond ja meediakasutus õpilast suunatakse: mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; valida olukorrale vastava suhtluskanali ja -registri; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet; tegutsema meediakeskkonnas turvaliselt ja vastutustundlikult.	Läbiva teema käsitlemisel on keskmises avalikus ja privaatses ruumis toimimise seaduspärasused ning peamiste suhtluskanalite tundmaõppimine. Õpilane harjub internetis liikudes eristama avalikku ja isiklikku sfääri ning valib sobiva suhtlusviisi. Teise kooliastme jooksul harjutakse lugema ja kuulama uudist, hindama selle õigsust ning tuvastama uudises puuduvat teavet. Läbiva teema käsitlemine seostub teemadega „Igapäevaelu“, „Eesti ja maailm“, „Õppimine ja töö“, „Vaba aeg“
8.	Tervis ja ohutus õpilast suunatakse: leidma ja kasutama tõendusmaterjali informatsiooni tervise ja turvalisusega seotud otsuste tegemiseks; tutvuma põhiliste ohuallikate, ohuolukordade ja eristama ohtlikke ja ohutuid olukordi; tutvuma turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite (sh kaitsevahendite) ja võimalustega; seadma tervise ja ohutusega seotud eesmärgid ning analüüsima nende saavutamist; käituma tervist toetavalt, terviseriske ja ohte ennetavalt; kasutama turvalisust ja ohutust suurendavaid vahendeid; tegutsema ennetavalt ohtu seadmata vastavalt ohuolukorrale; märkama ja andma esmast abi ennetavalt ohtu seadmata; kutsuma abi erinevates ohuolukordades (liiklus-, vee- või tuleõnnetuse või terviseprobleemi korral, lõhkeaine leidmisel, hädaolukorras jne); pöörduma tervise, ohutuse ja turvalisusega seotud küsimustes usaldusväärse täiskasvanu poole; käituma hoolivalt ja lugupidavalt enda, teiste ning ümbritseva keskkonna suhtes; aktsepteerima ja järgima üldtunnustatud reegleid; looma tervist toetavat ja turvalist keskkonda ja olema oma käitumisega eeskujuks.	Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisel pööratakse teadmiste ja oskuste kujundamise kõrval tähelepanu eelkõige vastavasisuliste väärtushinnangute kujundamisele, õpetuse elulähedusele ja levinuma riskikäitumise ärahoidmisele (käitumine, millega kaasnevad nt vigastused, ohu tekkimine, alkoholi jt uimastite kuritarvitamine, suitsetamine, seksuaalne riskikäitumine, ebatervislik toitumine, vähene kehaline aktiivsus ja kehaline ülekoormus). Õppemeetoditest sobivad aktiivõppemeetodid, arutelu, rühmatöö, rollimängud ja demonstratsioonid. Õppetööd ainetundides saavad täiendada noortelt noortele metoodikal põhinevad tunnivälised projektid. Läbiva teema käsitlemine seostub teemaga „Tervis ja tervislik eluviis“, „Mina ja teised“, „Kodu ja lähiümbus“

III kooliaste		
Nr	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	Elukestev õpe ja karjääri kujundamine Õpilast suunatakse teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujunemisele ning haridustee jätkamisega seotud karjääriplaanide konkreetsemaks muutmisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi; arendama oskust seada endale eesmärgid ning tegutseda neid ellu viies süsteemselt; kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi; tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega, nende arenguga minevikus ja tulevikus, tundma õppima töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kodukoha majanduskeskkonda.	Erinevad temaatilised jutud Intervjuu küsimused Tööle avaldus Motivatsioonikirja koostamine ja kirjutamine CV koostamine Elukutsete võrdlemine (õpetaja elukutse) Teemalise filmi vaatamine ja arutlemine Joonistame elukutsed/töövahendid Digioskusega seotud ülesanded/otsing Töölehed
2.	Väärtused ja kõlblus õpilane kujuneb kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.	projektõpe, KiVA programmi tunnid, üldtunnustatud väärtuste tundmaõppimine läbi mõistete, loovmängude, näidete, lugude ja arutelu. Oma seisukohta esitamine ja kaitsmine. Väärtuste kogemine eakohaste temaatiliste rühmatööde, suhtlusmängude ja teiste tegevuste kaudu. Väärtustel põhinevate sotsiaalsete suhtlemisoskuste õppimine ja harjutamine eakaaslaste ja täiskasvanutega. Eri allikatest teabe kogumisega, erinevates õppeainetes käsitletu ning kogemuste põhjal juhitakse õpilasi arutlema väärtuste ja kõlblisuse teemade üle, võrdlema erinevaid seisukohti ja põhjendama oma seisukohti, pidades silmas eelarvamusteta, taktitundelist, avatud ja lugupidavat suhtumist erinevatesse arusaamadesse. Sobilik on teha uurimisprojekte, mis võimaldavad käsitleda küsimusi sügavamalt ja mitmekülgsemalt.

3.	Keskkond ja jätkusuutlik areng õpilane kujuneb sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele; arutleb keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundab isiklikke keskkonnavalikuid seisukohti ning pakub lahendusi keskkonnaprobleemidele; võtab vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutab loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindab ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.	õppereisid, projektõpe/õuesõpe (tutvustamine loodusega igapäevaelus), temaatilised õppenädalad/õppetunnid, loovtööd (loometööde näituste ja konkursside korraldamine), linnaüritused (osalemine ökoloogilistel võistlustel ja olümpiaadidel) Tunnis: lõimingutunnid, praktilised tööd, rühmatööd, töö tekstiga, töö küsimustega, vestlus, teksti lugemine ja küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, kirja kirjutamine, dialoogi kuulamine ja rääkimine, mängud. Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, rühmatööd, juhtumiuuringud, arutelud ning rollimängud. „Kliimamäng“
4.	Kultuuriline identiteet läbiva teema käsitlemisel III kooliastmes on keskne aidata õpilasel mõista, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teda teistes kultuurides orienteerumisel. Õpilast suunatakse: omandama teadmisi Eesti kultuuri, sealhulgas eesti rahvuskultuuri ja teiste kultuuride kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta; mõistma kultuuridevahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist; tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes ühelt poolt erinevates õppeainetes õpitule ning seda üldistades, teiselt poolt ka omaalgatuslikult loetule, nähtule ja kogetule; teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust.	Õpilasele pakutakse erinevaid võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest, saada elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest, sealhulgas võimalust kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises ja teostamises. Läbivat teemat toetavad koolis tegutsevad huviringid: laulukoorid, rahvatantsu-, kunsti- ja käsitööringid; koolis toimuvad erinäolised kontserdid, näitused, teatrietendused, mille osalejateks on nii õpilased kui ka kooli külalised; rahvakalendri ja ülemaailmsete tähtpäevade tähistamine; projektides osalemine; mõttetalgud ja arutelud
5.	Tehnoloogia ja innovatsioon õpilast suunatakse: aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest; mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes; kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi	Eri liiki tekstide ja audiovisuaalse meedia otsimine (sh märksõnadega) otsingumootorite abil. Digikeskkonna sihipärane kasutamine: arutlemine saadud teabe üle, uue sisu loomine koos teiste teabeallikatega: EKI, sõnaveeb, keeleklipid jt, Taskutark, opiq, ŌS jt sõnaraamatud, sünonüümisõnastik, antonüümisõnastik. Google'i kasutajakonto võimaluste kasutamine, nt õpetajaga suhtlemisel, ülesannete täitmisel ja tööde esitamisel.

	IKT) eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks; arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.	Veebitunnid jt vajalikute kohtumiste läbiviimine (videokõne) Suhtlus õpetajaga e-posti teel. Referaatide, kuulutuste ja muude loovtööde nõuetekohane vormistamine Muude kokkulepitud suhtluskanalite kasutamine (nt grupid Facebookis ja/või Messengeris) Videote ja teiste postituste loomine ja kommenteerimine, suhtlus- ja käitumisnormide järgides. Sotsiaalmeedias postituste täägimine. Kaasõpilaste loodud digitaalsele sisule tagasiside andmine. Valelikku, pahasoovliku või kallutatud informatsiooni märkamine ja sellele reageerimine Powerpoint esitluse koostamine Küsitluste koostamine Ajaleht rühmatööna ChatBoti kasutamine
6.	Kodanikualagatus ja ettevõtlikkus Õpilane kujuneb aktiivseks ja vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele, osaleb poliitiliste ning majanduslike otsuste tegemisel; mõistab enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandab oskusi osaleda otsustamisprotsessides; mõistab ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suhtub positiivselt ettevõtlusse ja selles osalemisse.	paaristööd teemal „Äriideed; Ettevõtte vormid; Meeskonnatöö“; ettevõtete külastamine; loovtööd teemal „Ettevõtlikkuse arendamine tundides enda loodud minifirma kaudu“; toodete reklameerimine; referaadid teemal „Vajalikud oskused tööks“; mängud teemal „Õpilaste töötamise seadusandlus“
7.	Teabekeskond ja meediakasutus Õpilane tajub ja teadvustab adekvaatselt teabekeskonda; suudab meediamailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada; tunnustab autorlust; oskab luua kvaliteetset meediasisu, arvestab oma eesmärgi ja ühiskonnas omaks võetud suhtlemise norme, ning toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskonnas.	Läbiva teema käsitlemine loob võimalused analüüsida meediaga seotud problemaatilisi olukordi (eraellu sekkumine, väärteabe edastamine, huvi kahjustamine, kallutatud teabe edastamine vms). Ekskursioon, dialoog – intervjuu, digiharjutused, oma dialoogi koostamine ja esitamine pildi kirjeldamine ja vestlus pildi teema järgi, töö piltidega (reklaam), raadio saate kuulamine rollimängud, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, esitlus, koostöö, projektõpe, õppereis, töö kaadritega, tekstide koostamine, temaatilised õppetunnid, teksti mõistmine ja oma seisukoha esitamine, vestlused erinevate

		inimestega
8.	Tervis ja ohutus kujuneb vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, järgib tervislikku eluviisi, käitub koolis ja ühiskonnas turvaliselt ning aitab kaasa tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele; rakendab teadmisi, enesekohaseid ja sotsiaalseid oskuseid tervise, ohutuse ja turvalisuse suurendamiseks; märkab ja analüüsib ohuallikaid ja ohuolukordi ning hindab enda ja teiste käitumise võimalikke tagajärgi;	Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, diskussioon, juhtumianalüüsid, rühmatöö, uurimisprojektid ja rollimängud. Tähtsal kohal on ka õpilastega korraldatavad klassivälised ennetusprogrammid ning õpilaste maksimaalne kaasamine tervist edendavatesse ja ümbritseva turvalisust suurendavatesse tegevustesse/tegevused KiVa raames, õppereisid tervise ja ohutusega seotud ettevõtetesse, tervishoiu muuseumi külastamine, projektõpe/õuesõpe, temaatilised õppenädalad/õppetunnid tervishoiu töötavate spetsialistidega, filmide vaatamine, loovtööd, linnaüritused, dialoogid haiglas (arst-patsient), rühmatöö(mõiste- ja ideekaartide loomine), töö temaatiliste tekstidega, arstile e-kirja kirjutamine, kuulamisülesanded, grammatikaülesanded, digiharjutused, loomingulised ülesanded.

1.6. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Keel on rahvuskultuuri ja rahvusliku identiteedi kandja. Keele valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldus. Eesti/vene keele hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeainetes. Ainevaldkonna õppeainetes omandavad õpilased keele- ja kirjandusteadmisi ning saavad lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Teadmiste ning kogemuste alusel kujuneb õpilasest põhikooli lõpuks teadlik, aktiivne ja vastutustundlik lugeja, kirjutaja ning suhtleja. Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt õpilase emakeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut, kuid ka tema identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

1.– 4. klassis arendatakse eesti/vene keele õppes kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ja õigekeelsust. Osaoskusi ja õigekeelsust arendatakse nii teabe- ja tarbetekstide kui ka ilukirjandustekstide lugemise/jutustamise ja kirjutamise kaudu.

Alates 5. klassist on kirjandus eraldi õppeained, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Kirjandustundides kujundatakse õpilaste kirjandushuvi ja lugejavõimeid ning kõlbelis-emotsionaalset arengut loetud kirjandusteoseid mõtestades, kuid vaadeldakse ka ilukirjanduskeele eripära ning arendatakse suulist ja kirjalikku väljendusoskust. Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on avar tekstikäsitlus, mis hõlmab nii suulisi kui ka kirjalikke tarbe- ja ilukirjandustekste, samuti pildilisi, graafilisi ning teist liiki tekste. Ainevaldkonna õppeainete koostoides omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada. Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendatakse teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu.

Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste põhjendatud proportsioone, nais- ja meesautorite esindatust ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Tervikteoste valikul võib õpetaja

jagada soovitusi, arvestades nii õpilaste eelistusi, huvisid kui ka lugemisvõimet. Põhikoolis on kohustuslik lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost, kuid soovitus on lektüürraamatute arvu võimaluse korral suurendada ja õpilasi valikutesse kaasata.

Eesti/vene keelt ja kirjandust õppides omandab õpilane keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendama, kuulnud ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduslike tekstide lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilaste kultuuri- ja elukogemust, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut. Keeleliste osaoskuste lõimimise tulemusel arenevad õpilaste mõtlemisvõime, suhtlusoskus ja enesetunnetus. Õpilased on võimelised eetilisel, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, teadlikumalt õppima ja tegutsema.

1.7. Ainevaldkonna õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeained toetavad pädevuste saavutamist teistes valdkondades. Keele- ja kirjandustundides arendavad õpilased kõikides õppeainetes vajalikku suulist ja kirjalikku väljendus- ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes sõnavara ning avardavad maailmapilti; õpivad kirjutama eri tüüpi tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja õpitud termineid ning sobivat stiili; õpivad koostama ja vormistama uurimistööd, kasutama allikaid ja viitama neile; harjuvad kasutama eri liiki sõna- ja käsiraamatuid. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse nii keele ja kirjanduse valdkonna kui ka teiste ainete õppes, töötades sisult erinevate tekstidega, samuti diskussioonide ja väitluste kaudu. Lõimingu toetab elementaarsete õigekirjanõuete järgimine teiste ainevaldkondade tundides.

Nr	Lõimingu tsempter	Viis	Õppeained
1.	Teemakeskne nt Eesti kuulsad inimesed	Loovtööd, paaris- ja rühmatöö, diskussioon, probleemõpe, õppekäik, ekskursioon, projekt, referaat, uurimistöö, essee, muuseumide külastamine, filmide vaatamine, linnaüritused, dialoogi kuulamine ja rääkimine, grammatika ülesanded, töö tekstiga, funktsionaalne lugemine, lausete koostamine piltide järgi, töö piltidega, esitluse koostamine, Internetist info uurimine.	kirjandus, ajalugu, inglise keel, muusika, loodusained, keheline kasvatus, matemaatika, loovtööõpetus
2.	Eesti keele nädal (iseseisvuspäev)	temaatilised õppenädalad/õppetunnid, kooli üritused	kirjandus, ajalugu, muusika, loodusained, matemaatika
3.	Eesti kirjanduse päev	Internetist info uurimine.	kirjandus, ajalugu, inglise keel, muusika, loodusained, keheline kasvatus, matemaatika
4.	Projektõpe (nt kunstiliigid ja kirjandus)	projektõpe/õuesõpe, reklaami koostamine, muusikapäev, temaatilised esitlused, plakatide koostamine, dramatiseeringud	kirjandus, ajalugu, inglise keel, muusika, loodusained, keheline kasvatus, matemaatika
5.	Suhtlemisoskus	paaris- ja rühmatöö, diskussioon, probleemõpe, ajurünnak, videote	inimeseõpetus, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu

		vaatamine ja kommenteerimine. Inimsuhete mõistmine	
6.	Õpipädevus	paaristöö, rühmatöö, töö küsimustega, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine	Kõik õppeained
7.	Kirjutamis- ja lugemisoskus	Tekstide loomine Teoste lugemine Maa ja kultuuri uurimine Arvsõnade õigekirja õppimine Loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja õppimine	Võõrkeeled Matemaatika Loodusained
8.	Esinemisoskus	Arutelud, ettekanded, probleemide käsitlemine	Sotsiaalsed
9.	Temaatilised päevad	Eri laadi tegevused: temaatilised tunnid, lõimitud tunnid, näitused, töötoad, õppekäigud, õuesõpe	Kõik õppeained

1.8. Hindamise alused

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja ennastjuhtiva õppija kujundamiseks. Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealaste teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid. Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Selleks rakendatakse nii **diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist**, mida väljendatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnetena. **Diagnostilise hindamise käigus** selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärarusaamad ja spetsiifilised õpiraskused, et kavandada järgnevat õppimist ja õpetamist.

Õppeprotsessi käigus rakendatakse **kujundavat hindamist**, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne võib kujuneda õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal. Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Vene keele õppimisel I kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamist, analüüsi ja mõistmist,
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja tekstiloomet.

Vene keele õppimisel II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,

- 2) tekstide vastuvõttu, s.o analüüsi ja mõistmist,
- 3) tekstiloomet, s.o eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist,
- 4) keeleteadmisi, s.o õigekeelsuse ja keelehoolde põhimõtete rakendamist ning keelevalikute teadvustamist.

Keeleõpetuses on suurem osakaal erinevate kirjalike tekstide hindamisel, sest kirjalik keel on peamine keeleoskuse näitaja. Õigekeelsust ja keeleteadlikkevalikuid hinnatakse üldjuhul tekstiloomes osana tekstiliigi eripära ja kirjutamise eesmärgi kontekstis.

Vene keeles hinnatakse peamiselt eri tüüpi ja liiki kirjalikke tekste.

I kooliastmes hinnatakse jutustavaid tekste, näiteks suulisi ja kirjalikke ümberjutustusi, kirjalikku jutustust pildi, pildiseeria või muu alusteksti põhjal, jutustusi enda elust.

II kooliastmes hinnatakse jutustavaid, kirjeldavaid ja põhjendavaid tekste, sealhulgas kirjalikku jutustust alusteksti põhjal, jutustavat kirjandit, arvustust. Teabetekstidest hinnatakse kirjeldust, iseloomustust, kokkuvõtteid, kultuuriainelisi lühimuusikusi, nende põhjal loodud esitlusi ja ettekandeid ning e-kirja kirjutamist. III kooliastmes hinnatakse ka arutlevat kirjandit, selle ülesehitust, vastavust teemale, asjakohaseid näiteid, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud argumentide toel.

III kooliastmes hinnatakse teabetekstidest kindlal eesmärgil kirjutatud ülevaateid ja kultuuriainelisi lühimuusikusi, nende põhjal loodud esitlusi ja ettekandeid ning avaliku suhtluse žanre, nagu näiteks avaldus. Peale selle hinnatakse oskust kirjutada levinumaid meediažanre. Tekstide hindamisel seatakse hindamiskriteeriumid, mis arvestavad tekstiliigile omaseid tunnuseid ja õpilase keelelist arengut. Hindamiskriteeriumid puudutavad tekstide sisu ja ülesehitust, konteksti sobivat lausestust ja sõnastust, õigekirja ja vormistust.

Eesti keele kui teise keele aines hinnatakse saavutatud õpitulemusi, mis põhinevad Euroopa keeleõppe raamdokumendi vastava taseme kirjeldustel. Eesti keele kui teise keele õppes käsitletakse keelevigu õppimise loomuliku osana ning neid parandatakse ja arvestatakse hindamisel vastavalt õppetegevuse eesmärgile. Keele ja kirjanduse valdkonna ainete hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest, hindamise nõuded ja korraldus, sh mittenumbrihinnanduse kasutamine ja mujal õpitu arvestamine täpsustatakse kooli õppekavas.

Hindamine I kooliastmes: I kooliastmes hinnatakse põhiliselt õpilase kuulatud tekstist arusaamist ja suulist väljendusoskust. Hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid, hinnates põhiliselt positiivset õpitulemust. Rõhk on sisulisel tagasisidel, mis toob esile õpilase tugevad küljed ja edusammud.

Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma. Õppe vältel toob ta koostöös õpetajaga esile

- 1) oskused ja teadmised, mis ta on enda arvates hästi omandanud;
- 2) oskused või teadmised, mille omandamiseks peab ta veel tööd tegema.

I kooliastmes võib enesehinnangut anda emakeeles, kuid õppe edenedes julgustab õpetaja õpilast kasutama ka eesti keelt.

Tagasiside, edasiside ja hindamine II kooliastmes

HINDAMINE LÄHTUB ÕPITULEMUSTE OSAOSKUSTE KONTROLLIMISEST

II kooliastmes hinnatakse saavutatud õpitulemusi, mis lähtuvad iga teema jaoks kirjeldatud õpitulemustest ja valitud meetoditest (osaoskustest). Eesti keele kui teise keele õppes käsitletakse keelevigu õppimise loomuliku osana ning neid parandatakse ja arvestatakse hindamisel vastavalt õppetegevuse eesmärgile.

KUULAMINE: kuulamisoskuse hindamisel arvestatakse teksti tüüpi, teemat, keerukust, pikkust ning kõne selgust ja tempot. B1 tasemel õpilane suudab mõista tavakõnet tuttavatel teemadel. Saab aru

faktilisest infost ja mõistab ka detaile, kui kõne on selge.

LUGEMINE: lugemisoskuse hindamisel on võetud arvesse lugemisteksti keelelist raskust, pikkust ja keerukust, teema tuntuust. Samuti tuleb hinnata ka seda, kui suurt iseseisvust on õppijalt ühel või teisel tasemel võimalik oodata (nt kas vajatakse korduvat ülelugemist, sõnaraamatu kasutamist). B1 tasemel suudab õpilane rahuldaval tasemel mõista teksti, mis on seotud tuttava teemaga.

KIRJUTAMINE: kirjutamisoskuse mõõtmisel hinnatakse neid keeleoskuse komponente, mida kirjutades rakendatakse:

- keeleline korrektsus (õigekiri, kirjavahemärgid, teksti vormistustavad, keelestruktuurid)
- sõnavara ulatuslikkus ja mitmekesisus;
- vormi- ja lausemoodustuse valdamine;
- kontekstile vastav keelekasutus ja loogiline lausestus, liitlausete kasutamine;
- lause/teksti nõutav pikkus ja struktuur;
- suutlikkus koostada seotud teksti, oskus kasutada teksti loogilise ülesehituse ja sidususe vahendeid;
- oskus kirjeldada, selgitada, põhjendada, veenda;
- oskus varieerida keelekasutust olenevalt suhtlusolukorrast (nt isiklik, poolametlik ja ametlik kiri)

RÄÄKIMINE: rääkimisoskuse mõõtmisel hinnatakse rääkimisel rakendatavaid keeleoskuse komponente:

- kõne on piisavalt sujuv ja hästi mõistetav, kuid esinevad suulisele kõnele omased tavalised takerdused;
- sõnavara mitmekesisus;
- fraasi struktuur ja pikkus;
- kõne arusaadavus;
- väljenduse loogilisus;
- argumenteerimisoskus;
- oskus reageerida erinevates suhtlusolukordades;
- oskus valida olukohaseid keelelisi vahendeid;
- parafraseerimisoskus;
- grammatika korrektne kasutamine.

Hindamine III kooliastmes: III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet kas sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Kasutatakse ülesandeid, mis hõlmavad erinevaid osaoskusi (nt projektitööd, iseseisev lugemine). Töid, mis sisaldavad kõigi osaoskuste kontrolli, tehakse mitte rohkem kui neli õppeaastas. Õpilane seab koostöös õpetajaga endale õpieesmärgid ning annab oma teadmiste ja oskuste hinnangu. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle eesti keeles.

2. EESTI KEEL TEISE KEELENA AINEKAVAD

2.1. Õppeaine kirjeldus

Muu kodukeelega õpilased õpivad eesti keelt teise keelena eesmärgiga lõimuda Eesti ühiskonda ning tulla edukalt toime nii koolis kui ka väljaspool kooli. Eesti keel on paljudele muu kodukeelega õpilastele emakeele kõrval esimene õpitav keel. Seetõttu on eriti oluline õppe huvitavus ja jõukohasus, et tekiks ja säiliks õpimotivatsioon. Õppetöös kasutatakse tänapäevaseid ja kaasahaaravaid õppematerjale ning autentseid lugemis- ja kuulamistekste, mis hoiavad õpilasi kursis ühiskonnas toimuvaga ja tekitavad eesti keele kasutamise soovi. Keeletundides kasutatakse inspireerivaid aktiivõppemeetodeid, mis toetavad eri õpistiiliga õpilasi, võimaldavad õpilastel keelt eesmärgipäraselt kasutada ja aitavad luua keelest süsteemse arusaamise. Õppeprotsessis arendatakse

õpilaste õpioskusi, oskust teha koostööd ja töötada iseseisvalt ning kasutada tõhusaid keeleõppevõtteid. Kasutatakse keelekeskkonna võimalusi: õpilasi suunatakse jälgima eestikeelset meediat, suhtlema eesti keeles väljaspool koolitunde, osalema eestikeelsetel üritustel, kutsutakse tundidesse eestikeelseid külalisi jmt. Eesti keelt õppides väärtustatakse ka teisi keeli ja kultuure, eriti õpilaste päritolukultuuri. Eesti keele kui teise keele õppes keskendutakse järgmistele teemavaldkondadele: mina ja teised; kodu ja lähiümbrus; Eesti ja maailm; igapäevaelu; õppimine ja töö. Iga valdkonnaga tegeldakse korduvalt vastavalt õpilaste keeleoskustasemele, kogemustele, huvidele ning vajadustele. Eesti keele tunnis suheldakse eesti keeles. Vajaduse korral kohandab õpetaja oma keele tasemekohaseks ja/või jagab toetavaid selgitusi. Eesti keele kui teise keele õpetaja teeb koostööd teiste õppeainete õpetajatega, et toetada keeleliselt teiste ainete omandamist ning aidata õpilastel näha ainetevahelisi seoseid. Eesti keele kui teise keele õpetamisel lähtutakse ainevaldkonna üldpõhimõtetest.

2.2. I kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

3. klassi lõpetaja väärtustab eesti keelt kui avaliku suhtluse vahendit ning saavutab eakohase A2-keeleoskustaseme, mis tähendab, et ta:

- 1) saab aru lihtsatest kirjalikest ja suulistest tekstidest;
- 2) väljendab oma vajadusi, kirjeldab lähiümbrust, inimesi ja toiminguid, osaleb lihtsas lühivestluses;
- 3) leiab vajalikku infot ümbritsevast keskkonnast;
- 4) koostab kirjalikke lihtsaid lühitekste;
- 5) teab mõningate Eestis ja oma kodukohas toimuvate ürituste nimetusi ja tuntud inimeste nimesid;
- 6) tunneb ja järgib esmaseid viisakusnorme.

I kooliastme õpitulemused

Õpilane:

- 1) saab aru lihtsast selgest aeglasest seotud kõnest;
- 2) saab aru eakohastest lühikestest lihtsatest suulistest tekstidest, nagu juhised, teated, sõnumid jmt;
- 3) saab üldiselt aru lühikestest aeglastest selgetest salvestistest, nagu saatelõigud, lühifilmid jmt;
- 4) leiab ja mõistab vajalikku olmeteavet lihtsamatest tarbetekstidest, näiteks sõidu- ja tunniplaanid, ajakavad, kuulutused, teated, reklaamid, menüüd, juhised, hoiatused jmt;
- 5) saab üldjoontes aru tava-suhtluse lihtsatest kirjalikest sõnumitest ja kirjadest;
- 6) saab aru lihtsamases keeles ilukirjandus- ja meediatekstide põhisisisust;
- 7) leiab talle vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest;
- 8) kasutab igapäevaseid viisakusväljendeid;
- 9) kirjeldab ja tutvustab lihtsal viisil inimesi, kohti, asju ja tegevusi;
- 10) jutustab endale olulistest sündmustest;
- 11) väljendab ja selgitab lühidalt oma arvamusi, kavatsusi, vajadusi, meeldimist ja mittemeeldimist;
- 12) suhtleb vestluspartneri toel lihtsamates endale vajalikes ja huvipakkuvates olukordades;
- 13) esitab küsimusi tavatoimingute kohta ja vastab küsimustele, teeb ettepanekuid ja vastab teiste ettepanekutele, väljendab nõustumist või keeldumist;
- 14) kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid endale olulistel teemadel;
- 15) kirjutab sidusat teksti oma eluoluga seotud teemadel;
- 16) paneb kuulmise järgi kirja lühikest lihtsat infot;
- 17) valdab tavaolukordades suhtlemisel vajalikku põhisisõnavara;
- 18) tuletab konteksti põhjal mõne tundmatu sõna tähenduse;

19) kasutab grammatika põhitarindeid tuttavas olukorras üldjoontes arusaadavalt;

20) hääldab sõnu ja lauseid piisavalt selgelt ja arusaadavalt.

2.3. I kooliastme õpitulemused ja õppesisu

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest	Saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest	Saab aru igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest
Teab 1. klassi eesti keele õppekavas esitatud temaatika piires sõnu, peamiselt nimetavas käändes	Kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks	Kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu) kirjeldamiseks
Loeb teksti sõnahaaval, kõne tekstist aeglasemalt	Loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu.	Oskab tuntumate sõnade algusesse kirjutada g, b, d ning h sõna algusesse
Kirjutab k, p, t sõna algusesse	Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele.	Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele.
Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele	Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.	Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.
Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse	Mõistab loetu sisu ja oskab vastata küsimustele.	Kirjutab sidusat teksti oma eluoluga seotud teemadel
Oskab vastata küsimuste toel loetust	Saab aru õppimata tekstist.	On lugenud jõukohaseid lasteraamatuid.
Moodustab pildi põhjal lihtlauseid	Koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel.	Töötab tekstiga juhiste alusel.
Tutvub tähestikuga	Leiab tekstist iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel.	Koostab suulist ja kirjalikku juttu pildiseeria, tugisõnade, küsimuste abil.

Teeb häälikuanalüüsi	Mõtleb jutule alguse või lõpu	Oskab tähestikku, teab ja tunneb eesti keele häälikuid.
Oskab õpetaja juhendamisel töötada paaris	Kirjeldab sündmuse, isiku, looma, eseme tugisõnade, skeemi, tabeli abil.	Tunneb ära sõnaliikidest nimi-, omadus- ja tegusõnu ning liitsõnu
Kirjutab lauselõpumärgid	Jutustab kuulnud jutu ümber; jälgib pikemat dialoogi, annab hinnangud tegelastele ja sisule.	Teab komaga ja komata sidesõnu
Teeb ära kirja tahvlilt, tahvli näidise järgi täidab õpilaspäevikut	. Koostab loetud jutustuse ja	Oskab märkida mitmuse lõppu ja tegusõna pöördelõppe
Oskab etteütlemise järgi kirjutada lihtsamaid sõnu (2-3 tähte)	muinasjutu kohta kava, jaotab teksti osadeks	Oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.
	Oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.	Piiritleb lauset ja paneb lause lõppu määrke.
	Väljendab end arusaadavalt suhtlusolukordades: palumine, küsimine, keeldumine, vabandamine, tänamine,	Kasutab suurt algustähte lause algul, inimese- ja loomanimedes ning tuntumates kohanimes.
	Oskab eristada jutukest ja luuletust	Oskab õigesti kirjutada asesõnu
	Teeb ära kirja nii tahvlilt kui õpikust	Silbitab, poolitab sõnu
	Oskab vihikusse paigutada tööd, kirjutada pealkirja, kuupäeva	Teab i ja j õigekirjareegleid
	Kasutab suurt algustähte inimeste, loomade ja kooli nimes, tuntud kohanimes	
	Annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;	
	Vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste	

	toel;	
ÕPPESISU Mina ja teised 1. Tervitamine, vabandamine, enese-, pereliikmete- ja kaaslaste tutvustamine ja kirjeldamine. Perekonnaliikmed. Minu klass, minu õpetaja. Värvide nimetused. Värvid. Kool ja klassiruum, seal leiduvad esemed. Käitumine koolis. Õppeainete nimetused. Tegevused tunnis. Tunniplaan. Trüki- ja kirjatähtede tundmine pildis ja kirjas. 2. Enese, pereliikmete, kaaslaste ja sõprade tutvustamine ning kirjeldamine. Jutustab oma perest: nimed, kes on peres. Kirjeldab pereliikmete välimust, iseloomujooni. Tervitamine. Kooliasjad. Riideesemed. 3. Kirjeldamine. Mina olen. Minu sõber on Minu ema on... jne. Tunniplaan. Kooliruumis. Järgarvud. Spordialad. Transport		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
On omandanud õppekava raames esmased teadmised Eestist	On omandanud õppekava raames esmased teadmised Eestist ja eesti kultuurist	On omandanud õppekava raames esmased teadmised Eestist ja eesti kultuurist
Teab 1. klassi eesti keele õppekavas esitatud temaatika piires sõnu, peamiselt nimetavas käändes	Loeb dialoogi	Kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks
Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse	Kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid	Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse
Teeb ära kirja tahvlilt, tahvli näidise järgi täidab õpilaspäevikut	Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse	Saab aru igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest
Oskab õpetaja juhendamisel töötada paaris.	Teeb ära kirja nii tahvlilt kui õpikust	Oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.
Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele	Oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.	Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele
Moodustab pildi põhjal lihtlauseid	Leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab	Koostab suulist ja kirjalikku juttu pildiseeria, tugisõnade, küsimuste abil

	õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;	
On lugenud vähemalt üht lasteraamatut	Koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel;	Oskab tuntumate sõnade algusesse kirjutada g, b, d ning h sõna algusesse
Loeb teksti sõnahaaval, kõne tekstist aeglasemalt	Loeb ladusalt, ilmekalt ja õigesti õpitud teksti	Kasutab suurt algustähte lause alguses ning tuntumates kohanimedes
Kirjutab k, p, t sõna algusesse	Mõistab loetu sisu ja oskab vastata küsimustele	Kirjutab sidusat teksti oma eluoluga seotud teemadel;
Oskab vastata küsimuste toel loetust	Saab aru õppimata tekstist	Oskab nimetada vastandtäheendusega sõnu
Teeb hääliku analüüsi	Mõtleb jutule alguse või lõpu;	Tunneb ära sõnaliikidest nimi-, omadus- ja tegusõnu ning liitsõnu
Oskab määrata suuliselt häälikute olemasolu ja järjekorda sõnas (kahe kuni nelja häälikulistes sõnades).	Annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;	Oskab tähestikku, teab ja tunneb eesti keele häälikuid
Eristab ja märgib kirjas lühikest ja pikka täishäälikut	Vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;	Piiritleb lauset ja paneb lause lõppu märke;
Kirjutab lauselõpumärgid	Kirjutab loetava käekirjaga	töötab tekstiga juhiste alusel
Oskab etteütlemise järgi kirjutada lihtsamaid sõnu (2-3 tähte)	Oskab vihikusse paigutada tööd, kirjutada pealkirja, kuupäeva	Kasutab kõnes ja kirjas terviklauseid
	Oskab eristada jutukest ja luuletust	Teab komaga ja komata sidesõnu
		Oskab märkida mitmuse lõppu ja tegusõna pöördelõppe
		Silbitab, poolitab sõnu
		Leiab talle vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest
ÕPPESISU		

Eesti ja teised riigid
1.Eesti sümboolika. Suuremad linnad; Eesti Noorsoo Teatri külastus, koos Nukumuseumiga. Rahvakalendri tähtpäevad; Laulupidu – Kui sul tuju hea. Söögikorrad, söögid, joogid, toiduainete nimetused. Lemmikmultifilm „Lotte”. Metsloomad Tegevused õues.
2.Naaberriigid, pealinnad, põhirahvused, keel. Eesti kaart, linnad. Eesti sümboolika. Menüü
3.Rahvakalendri tähtpäevad. Riigid ja nende kultuur. Sünnipäeva kutse. Toidud

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
On lugenud vähemalt üht lasteraamatut.	On lugenud jõukohaseid lasteraamatuid.	On lugenud vähemalt kaks lasteraamatut.
Saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest.	Saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest	Saab aru igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest
Teab 1. klassi eesti keele õppekavas esitatud temaatika piires sõnu, peamiselt nimetavas käändes.	Kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks	Kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning kirjeldamiseks
Loeb teksti sõnahaaval, kõne tekstist aeglasemalt.	Loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu.	On omandanud õppekava raames esmased teadmised Eestist ja eesti kultuurist
Kirjutab k, p, t sõna algusesse.	Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele	Oskab tuntumate sõnade algusesse kirjutada g, b, d ning h sõna algusesse.
Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele.	Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.	Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele
Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.	Leiab tekstist iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;	Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.
Oskab vastata küsimuste toel	Mõistab loetu sisu ja oskab	Koostab suulist ja kirjalikku

loetust.	vastata küsimustele	juttu pildiseeria, tugisõnade, küsimuste abil
Moodustab pildi põhjal lihtlauseid.	Koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu;	Oskab tähestikku, teab ja tunneb eesti keele häälikuid.
Tutvub tähestikuga.	Teeb ära kirja nii tahvlilt kui õpikust	Piiritleb lauset ja paneb lause lõppu märke; kasutab kõnes ja kirjas terviklauseid.
Teeb häälikuanalüüsi.	Oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.	Oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.
Oskab määrata suuliselt häälikute olemasolu ja järjekorda sõnas (kahe kuni nelja häälikulistest sõnades).	Saab aru õppimata tekstist	Töötab tekstiga juhiste alusel
Eristab ja märgib kirjas lühikest ja pikka täishäälikut.	Kirjeldab sündmuse, isiku, looma, eseme tugisõnade, skeemi, tabeli abil.	Kirjutab sidusat teksti oma eluoluga seotud teemadel.
Kirjutab lauselõpumärgid.	Koostab loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava, jaotab teksti osadeks	Kasutab suurt algustähte lause algul, inimese- ja loomanimedes ning tuntumates kohanimedes.
Teeb ära kirja tahvlilt, tahvli näidise järgi täidab õpilaspäevikut.	Jutustab kuuldud jutu ümber; jälgib pikemat dialoogi, annab hinnangud tegelastele ja sisule.	Tunneb ära, mis on jutustus, luuletus, näidend, muinasjutt.
Oskab õpetaja juhendamisel töötada paaris.	Väljendab end arusaadavalt suhtlusolukordades: palumine, küsimine, keeldumine, vabandamine, tänamine	Leiab sama- ja vastandtäheendusega sõnu, teab komaga ja komata sidesõnu.
Oskab etteütlemise järgi kirjutada lihtsamaid sõnu (2-3 tähte).	Kasutab suurt algustähte inimeste, loomade ja kooli nimes, tuntud kohanimedes	Tunneb ära sõnaliikidest nimi-, omadus- ja tegusõnu ning liitsõnu.
	Oskab vihikusse paigutada tööd, kirjutada pealkirja, kuupäeva	Oskab märkida mitmuse lõppu ja tegusõna pöördelõppe.
	Oskab eristada jutukest ja	Oskab õigesti kirjutada

	luuletust	asesõnu.
	Annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;	Silbitab, poolitab sõnu.
	Vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;	Kasutab lihtsamat sõnastikku, teatmeteost.
		Leiab talle vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest.
ÕPPESISU Kodu ja lähiümbrus 1.Kodu: asukoht, mööbel, kodus olevad asjad. Koduümbrus, kodukoha loodus. Koduloomad. Kodused tegevused. Perekondlikud sündmused. Liiklusvahendid ja koolitee. Aastaajad ja kuud, nädalapäevad, ilm. Kuud. Silvi Väljal "Jussikese seitse sõpra". Margit Sarapik "Kalendrilinna lood" 2. Värvid. Kodukoht. Turul-puu-,juur ja köögiviljad. Muinasjutu "Naeris" lavastamine. Liiklusvahendid. Ellen Niit "Rongisõit" Rongisõit. Loomaaed, võõramaaloomad. Koduloomad. Ametid. Jõulu sümboolika ja talverõõmud. Eesti. Naaberriigid, pealinnad, põhirahvused, keel. Eesti kaart, linnad. Eesti sümboolika. Menüü 3. Perekondlikud sündmused. Võrdlus. Vastandsõna. Raamatukogu ja raamatud. Asesõnad. Laste vabaaja mängud.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest.	Leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel.	Saab aru igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest.
Teab 1. klassi eesti keele õppekavas esitatud temaatika piires sõnu, peamiselt nimetavas käändes.	Kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid.	Kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks.
Loeb teksti sõnahaaval, kõne tekstist aeglasemalt.	Loeb ladusalt ja ilmekalt pähe õpitud nelja realist luuletust.	Oskab tuntumate sõnade algusesse kirjutada g, b, d ning h sõna algusesse.

Kirjutab k, p, t sõna algusesse.	Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele.	Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele.
Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele.	Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.	Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.
Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.	Mõistab loetu sisu ja oskab vastata küsimustele.	Töötab tekstiga juhiste alusel.
Oskab vastata küsimuste toel loetust.	Koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel;	Koostab suulist ja kirjalikku juttu pildiseeria, tugisõnade, küsimuste abil
Moodustab pildi põhjal lihtlauseid.	Teeb ära kirja nii tahvlilt kui õpikust.	Oskab tähestikku, teab ja tunneb eesti keele häälikuid.
Tutvub tähestikuga.	Oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.	Piiritleb lauset ja paneb lause lõppu märke; kasutab kõnes ja kirjas terviklauseid.
Teeb häälikuanalüüsi.	Oskab vihikusse paigutada tööd, kirjutada pealkirja, kuupäeva.	Oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.
Oskab määrata suuliselt häälikute olemasolu ja järjekorda sõnas (kahe kuni nelja häälikulistest sõnades).	Täidab õpilaspäevikut (kirjutab tunniplaani üks nädal ette, märgib kodused tööd õpetaja juhendamisel).	Kirjutab sidusat teksti oma eluluga seotud teemadel.
Eristab ja märgib kirjas lühikest ja pikka täishäälikut.	Oskab eristada jutukest ja luuletust.	Oskab nimetada vastandtähendusega sõnu.
Kirjutab lauselõpumärgid.	Mõtleb jutule alguse või lõpu.	Oskab märkida mitmuse lõppu ja tegusõna pöördelõppe.
Teeb ära kirja tahvlilt, tahvli näidise järgi täidab õpilaspäevikut.	Annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu.	Silbitab, poolitab sõnu.
Oskab etteütlemise järgi kirjutada lihtsamaid sõnu (2-3 tähte).	Vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;	
Oskab õpetaja juhendamisel töötada paaris.	Parandab oma lugemisviga lauses, kui vastavale lausele	

	juhitakse tähelepanu. Annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õpitud pala, loetud raamatu sisu.	
ÕPPESISU Igapäevaelu, õppimine ja töö 1.Koolitee, koolipäev (kool ja klass, õppeained ja tunniplaan, koolitarbed, õppetegevused, kell ja kellaaeg). Kellaaeg, täis-ja pooltund. Kehaosad. Riitusesemed. Müts, sall ja kindad. Emotsioonid. Tervis (nt enesetunne, arsti juures käimine). 2.Tervis; koolipäev, koolitee. Teater, kino, muuseum, liuväli, noortekeskus. Huviringid. Vabaaja veetmise kohad. Päeva osad, nädal, kuu, kalender, kell. 3. Tervis, haigused, arsti juures. Kodumasinad. Sõbrad		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest.	Kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid.	Saab aru igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest.
Teab 1. klassi eesti keele õppekavas esitatud temaatika piires sõnu, peamiselt nimetavas käändes.	Vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel.	Kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks.
Loeb teksti sõnahaaval, kõne tekstist aeglasemalt.	Parandab oma lugemisviga lauses, kui vastavale lausele juhitakse tähelepanu.	Töötab tekstiga juhiste alusel.
Kirjutab k, p, t sõna algusesse.	Mõistab loetu sisu ja oskab vastata küsimustele.	Oskab tuntumate sõnade algusesse kirjutada g, b, d ning h sõna algusesse.
Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele.	Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele.	Reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele.
Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.	Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.	Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.
Oskab vastata küsimuste toel loetust.	Leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel.	Koostab suulist ja kirjalikku juttu pildiseeria, tugisõnade, küsimuste abil.

Moodustab pildi põhjal lihtlauseid.	Koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel.	Piiritleb lauset ja paneb lause lõppu määrke; kasutab kõnes ja kirjas terviklauseid.
Teeb hääliku analüüsi.	Teeb ära kirja nii tahvlilt kui õpikust.	Oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.
Oskab määrata suuliselt häälikute olemasolu ja järjekorda sõnas (kahe kuni nelja häälikulistest sõnades).	Oskab vihikusse paigutada tööd, kirjutada pealkirja, kuupäeva.	Kasutab suurt algustähte lause alguses ning tuntumates kohanimedes.
Eristab ja märgib kirjas lühikest ja pikka täishäälikut.	Oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.	Kirjutab sidusat teksti oma eluluga seotud teemadel.
Kirjutab lauselõpumärgid.	Kasutab suurt algustähte inimeste, loomade ja kooli nimes, tuntud kohanimedes.	Oskab tähestikku, teab ja tunneb eesti keele häälikuid.
Teeb ära kirja tahvlilt, tahvli näidise järgi täidab õpilaspäevikut.	Oskab eristada jutukest ja luuletust.	Silbitab, poolitab sõnu.
Oskab etteütlemise järgi kirjutada lihtsamaid sõnu (2-3 tähte).	Esitab peast kahte luuletust.	Oskab märkida mitmuse lõppu ja tegusõna pöördelõppe.
Oskab õpetaja juhendamisel töötada paaris.	Mõtleb jutule alguse või lõpu.	
	Annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu.	
ÕPPESISU Vaba aeg 1.Minu huvid. Huviringid. Muusikainstrumendid. Mängud, mänguasjade nimetused, mängujuhendid. Laulu- ja ringmängud, mängude käsklused ja juhendid. Tegevused õues. Vaba aeg koos perega. Puhkepäevade ja koolivaheaja tegevused. Lemmiktegevused. Kauplused: kaupade nimetused, suhtlemine müüjaga, ostmine, maksmine. Rahaühikud. Suvised tegevused. 2.Lemmiktegevused. Mängude käsklused ja juhendid. Piknik. Leiutised. Suveplaanid. 3. Lemmiktegevused. Ootan suve		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Tutvub tähestikuga.	Kirjutab väikesi ja suuri kirjatähti (lahuskiri või siduskiri).	Oskab tähestikku, teab ja tunneb eesti keele häälikuid.
Teeb häälikuanalüüsi.	Eristab täis- ja kaashäälikut, sõna, liitsõna, lauset.	Tunneb ära sõnaliikidest nimi-, omadus- ja tegusõnu ning liitsõnu.
Oskab määrata suuliselt häälikute olemasolu ja järjekorda sõnas(kahe kuni nelja häälikulistest sõnades).	Kasutab suurt algustähte inimeste, loomade ja kooli nimes, tuntud kohanimes	Kasutab suurt algustähte lause algul, inimese- ja loomanimeses ning tuntumates kohanimes
Eristab ja märgib kirjas lühikest ja pikka täishäälikut.	Oskab lause lõppu panna kas punkti või küsimärgi.	Piiritleb lauset ja paneb lause lõppu mäkke.
Kasutab suurt algustähte lause alguses, tuttavate nimedes.		Oskab tuntumate sõnade algusesse kirjutada g, b, d ning h sõna algusesse.
Lauselõpumärgid.		Oskab märkida mitmuse lõppu ja tegusõna pöördelõppe
Kirjutab k, p, t sõna algusesse.		Teab komaga ja komata sidesõnu.
Õigesti kirjutab mitmuse tunnust -d.		Leiab sama- ja vastandtähendusega sõnu
Õigesti kirjutab tegusõna lõppu -b ja -vad.		Oskab õigesti kirjutada asesõnu
		Silbitab, poolitab sõnu.
		Teab i ja j õigekirjareegleid.
ÕPPESISU Grammatika 1. Tähestik, täis-,kaas-, sulghäälik, kes?, mis?, mida teeb? mida teevad? mitmus. Suur algustäht-lause algus, nimed. Lauselõpumärgid. 2. Tähestik, täis-,kaas-, sulghäälik, täis- ja kaashäälikuühend. Pööramine.. Suur algustäht-lause algus, nimed. Lauselõpumärgid. 3. Tähestik, täis-,kaas-, sulghäälik,täis- ja kaashäälikuühend. Pööramine. Suur algustäht-lause algus,		

nimed.	Lauselõpumärgid.	Omadussõna,	tegusõna,	küsisõna.
Kellega? millega? Kus? Asesõna.	Vastandsõna.	Võõrsõna.	Silbitamine, poolitamine.	I ja j õigekiri.
Sidesõnad.	Võrdlus.	Samatähenduslikud sõnad,	H- sõna alguses.	

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	A1.2	A1.2	A1.2	A1.2
Taotletav tase	A 2	A 2	A 2	A 2

2.4. II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

6. klassi lõpetaja väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab eakohase B1- keeleoskustaseme, mis tähendab, et ta:

- 1) saab aru kirjalikest ja suulistest tekstidest;
- 2) väljendab ja põhjendab oma arvamust, räägib oma kogemustest ja kavatsustest, tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
- 3) kasutab leitud infot suhtlusülesannete täitmiseks;
- 4) koostab isiklikke lihtsaid eri tüüpi tekste;
- 5) on kursis mõningate Eestis ja oma kodukohas toimuvate või toimunud üritustega ja tuntud inimeste tegevusega;
- 6) tunneb ja kasutab mõningaid eestikeelseid meediaväljaandeid;
- 7) tunneb ja järgib üldisi viisakusnorme.

II kooliastme õpitulemused

Õpilane:

- 1) tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
- 2) saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhustest ja kirjadest;
- 3) saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
- 4) saab aru eakohase eestikeelse filmi põhisistust;
- 5) leiab ja mõistab asjakohast teavet tarbetekstidest, näiteks teated, kirjad, voldikud, kuulutused, reklaamid, juhised, hoiatused jmt;
- 6) loeb eakohast ilukirjandusteksti ja mõistab selle põhisisu;
- 7) leiab vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest;
- 8) räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
- 9) vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;
- 10) jagab lihtsaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
- 11) kirjeldab sündmusi, olukordi, kohti, tegevusi ja inimesi;
- 12) väljendab ja selgitab oma vajadusi, soove ja emotsioone, tuleb toime igapäevaelu olukordades;
- 13) vahendab raamatu või filmi põhisisu ning väljendab oma muljeid ja mõtteid;
- 14) avaldab arvamust tuttavatel teemadel ja põhjendab oma seisukohta;
- 15) kirjutab ja täidab lihtsaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, e-kiri, avaldus, ankeet;
- 16) kirjutab kirjeldavaid ja jutustavaid tekste tuttavatel teemadel;
- 17) valdab põhisõnavara, vajaduse korral lihtsustab sõnumit või sõnastab oma teksti ümber;
- 18) tuletab konteksti põhjal sõnade tähendusi;
- 19) kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;

20) hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.

2.5. II kooliastme õpitulemused ja õppesisu

ÕPITULEMUSED		
4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades õpitud sõnavara ulatuses (nt poes, apteegis ühistranspordis);	tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;	tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhustest ja kirjadest (kuulutus, küsitlus, tööjuhised, päevaplaanid);	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
valdab põhisõnavara;	vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;
kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, ankeet, e-kiri	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse
vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil)	suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil)
kirjeldab kohti, tegevusi ja inimesi	oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;	oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;
jagab lihtsamaid juhiseid (käskiv kõneviis);	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu ja, aga ning sest;	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu ja, aga ning sest;
oskab lihtsal viisil kirjeldada ja	mõistab fraase ja väljendeid, mis	mõistab sündmusi, tundeid ja

tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;	seostuvad esmatähtsate valdkondadega (nt põhiline isiku- ja pereteave, sisseostud, kodukoht, töö), kui esitus on selge ja aeglane;	soove kirjeldavaid isiklikke kirju piisavalt, et pidada kirjavahetust;		
oskab esitada küsimusi ja küsimustele vastata ning vahetada mõtteid ja infot tuttavatel teemadel ootuspärastes igapäevastes olukordades;	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse slaidide, konkreetsete näidetega.	mõistab olulist infot ajalehe või ajakirja lihtsates otsesõnalistes reklaamides, kui neis ei ole liiga palju lühendeid.		
suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	oskab arutada, mida õhtul või nädalavahetusel ette võtta;	oskab avaldada isiklikku arvamust, vahetada infot teda huvitavate või igapäevaelu puudutavate teemade kohta (nt perekond, harrastused, kool, reisimine, päevasündmused);		
oskab arutada, mida õhtul, nädalavahetusel või koolivajheajal ette võtta;	suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	oskab pidada ettevalmistatud otsesõnalise ettekande tuttavat teemal, nii et ettekanne on piisavalt selge.		
		oskab katkenud vestlust uuesti alustada, kasutades teistsugust taktikat või parandada valesti kasutatud ajavormi või väljendeid, kui vestluskaaslane probleemile tähelepanu juhib;		
ÕPPESISU Mina ja teised 4.klass - suhtlemine pereliikmete ja koolikaaslastega; viisakusväljendid. 5. klass - suhted peres ja koolis, emotsioonid ja tuju, ootused ja hirmud, unistused ja pettumused 6. klass - suhtlemine kaaslastega, tunded ja emotsioonid, teistega arvestamine, toimetulek rasketes olukordades, abi ja toetamine, heategevus, suhted koolis ja peres, kiusamine ja vägivald.				
	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
Taotletav tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

ÕPITULEMUSED

4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades õpitud sõnavara ulatuses (nt poes, apteegis ühistranspordis);	tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;	tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhustest ja kirjadest (kuulutus, küsitlus, tööjuhised, päevaplaanid);	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
valdab põhisõnavara;	mõistab fraase ja väljendeid, mis seostuvad esmatähtsate valdkondadega (nt põhiline isiku- ja pereteave, sisseostud, kodukoht, töö), kui esitus on selge ja aeglane;	Oskab objekte kirjeldada tunnuste kaudu, kuid vajalik sõna ei meenu;
kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, ankeet, e-kiri	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse
vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil)	suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil)
kirjeldab kohti, tegevusi ja inimesi	oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;	oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;
jagab lihtsamaid juhiseid (käskiv kõneviis);	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu ja, aga ning sest;	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu ja, aga ning sest;
oskab lihtsal viisil kirjeldada	mõistab fraase ja väljendeid,	mõistab sündmusi, tundeid ja

ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;	mis seostuvad esmatähtsate valdkondadega (nt põhiline isiku- ja pereteave, sisseostud, kodukoht, töö), kui esitus on selge ja aeglane;	soove kirjeldavaid isiklikke kirju piisavalt, et pidada kirjavahetust;		
oskab esitada küsimusi ja küsimustele vastata ning vahetada mõtteid ja infot tuttavatel teemadel ootuspärastes igapäevastes olukordades;	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse slaidide, konkreetsete näidetega.	mõistab olulist infot ajalehe või ajakirja lihtsates otsesõnalistes reklaamides, kui neis ei ole liiga palju lühendeid.		
suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	oskab arutada, mida õhtul või nädalavahetusel ette võtta;	oskab avaldada isiklikku arvamust, vahetada infot teda huvitavate või igapäevaelu puudutavate teemade kohta (nt perekond, harrastused, kool, reisimine, päevasündmused);		
oskab arutada, mida õhtul, nädalavahetusel või koolivajheajal ette võtta;	suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	oskab pidada ettevalmistatud otsesõnalise ettekande tuttavat teemal, nii et ettekanne on piisavalt selge.		
		oskab katkenud vestlust uuesti alustada, kasutades teistsugust taktikat või parandada valesti kasutatud ajavormi või väljendeid, kui vestluskaaslane probleemile tähelepanu juhib;		
ÕPPESISU Kodu ja lähiümbrus 4.klass - elu linnas ja maal; looduse märgid; kodu kirjeldamine; lemmikloomad; töövahendid ning kohustused kodus; rõõmsad ja kurvad sündmused peres; peretraditsioonid. 5. klass - erinevad kodud, elu linnas ja maal, koduümbrus, kodutööd, aia- ja õuetööd, unistuste kodu, liiklus, tee juhatamine, õnnetused teel. 6. klass - elu linnas ja maal (tegevused erinevatel aastaaegadel); lemmikloomad (hoolitsemine ja tähtsus), keskkonnahoid ja looduskaitse.				
	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
Taotletav tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

ÕPITULEMUSED

4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
saab aru eakohase eestikeelse filmi põhisust;	suudab üsna vabalt suhelda selgelt piiritletud olukordades ja tuleb toime lühivestlustes, kui vestluskaaslane teda vajaduse korral aitab;	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhustest ja kirjadest (kuulutus, küsitlus, tööjuhised, päevaplaanid);	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;
valdab põhisoovavara;	vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust;
loeb eakohast ilukirjandusteksti ja mõistab selle põhisisu (vahendab raamatu või filmi põhisisu);	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;	suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil)
räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil)	kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;
kirjeldab kohti, tegevusi ja inimesi	kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu ja, aga ning sest;
jagab lihtsamaid juhiseid (käskiv kõneviis);	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu ja, aga ning sest;	mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju piisavalt, et pidada kirjavahetust;

mõistab kõige tähtsamat infot lühikestes reklaamides, mis tutvustavad huvipakkuvaid reisisitustusi;	hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.	mõistab olulist infot ajalehe või ajakirja lihtsates otsesõnalistes reklaamides, kui neis ei ole liiga palju lühendeid.		
oskab esitada küsimusi ja küsimustele vastata ning vahetada mõtteid ja infot tuttavatel teemadel ootuspärastes igapäevastes olukordades;	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse slaidide, konkreetsete näidetega.	hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.		
suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;	oskab pidada ettevalmistatud otsesõnalise ettekande tuttavatel teemal, nii et ettekanne on piisavalt selge.		
	suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	oskab katkenud vestlust uuesti alustada, kasutades teistsugust taktikat või parandada valesti kasutatud ajavormi või väljendeid, kui vestluskaaslane probleemile tähelepanu juhib;		
	valdab põhisõnavara, vajaduse korral lihtsustab sõnumit.			
ÕPPESISU Eesti ja maailm 4.klass - Eesti geograafiline asukoht; ilm; riigi- ja rahvussümboolika; riigipühad ja riiklikud tähtpäevad; üldrahvalikud sündmused; naaberriigid; pealinnad, põhirahvused, keel, kultuuritavad, huvipakkuvad paigad, muuseumid. 5. klass - ilm ja kliima; Eesti looduslikud kohad (metsad, sood, looduskaitsealad, jõed, järved), Eesti meedia (ajakirjandus, televisioon, raadio, internetiallikad), Eesti ja teiste riikide traditsioonid ja tähtpäevad. 6.klass - ilm ja kliima; kultuur ja traditsioonid, riiklikud tähtpäevad; meedia (teater, ilukirjandus, ajakirjandus, televisioon, filmikunst, muusika, raadio), Euroopa riigid ja nende kultuur; vaatamisväärsused, muuseumid, sambad; maailmaimeid.				
	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
Taotletav tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

ÕPITULEMUSED		
4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades õpitud sõnavara ulatuses (nt poes, apteegis ühistranspordis);	tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;	tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhistest ja kirjadest (kuulutus, küsitlus, tööjuhised, päevaplaanid);	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
valdab põhisõnavara;	vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;
kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, ankeet, e-kiri	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse
räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil)	suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil)
kirjeldab kohti, tegevusi ja inimesi	oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;	oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;
kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;	kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;	kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;
jagab lihtsamaid juhiseid (käskiv kõneviis);	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu ja, aga ning sest;	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu ja, aga ning sest;

oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;	mõistab fraase ja väljendeid, mis seostuvad esmatähtsate valdkondadega (nt põhiline isiku- ja pereteave, sisseostud, kodukoht, töö), kui esitus on selge ja aeglane;	mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju piisavalt, et pidada kirjavahetust;		
oskab esitada küsimusi ja küsimustele vastata ning vahetada mõtteid ja infot tuttavatel teemadel ootuspärastes igapäevastes olukordades;	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse slaidide, konkreetsete näidetega.	mõistab olulist infot ajalehe või ajakirja lihtsates otsesõnalistes reklaamides, kui neis ei ole liiga palju lühendeid.		
suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	oskab arutada, mida õhtul või nädalavahetusel ette võtta;	oskab avaldada isiklikku arvamust, vahetada infot teda huvitavate või igapäevaelu puudutavate teemade kohta (nt perekond, harrastused, kool, reisimine, päevasündmused);		
oskab arutada, mida õhtul, nädalavahetusel või koolivajheajal ette võtta;	suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	oskab pidada ettevalmistatud otsesõnalise ettekande tuttavat teemal, nii et ettekanne on piisavalt selge.		
hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.	hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.	oskab katkenud vestlust uuesti alustada, kasutades teistsugust taktikat või parandada valesti kasutatud ajavormi või väljendeid, kui vestluskaaslane probleemile tähelepanu juhib;		
ÕPPESISU Igapäevaelu 4.klass - aja planeerimine; avalikud kohad/asutused (poes, apteegis, ühistranspordis, haiglas/polikliinikus jm); turvaline liiklemine; tee küsimine ja juhatamine; igapäevased tegevused ja olukorrad. 5.klass - meedia (ajakirjandus, televisioon, internet, sotsiaälvõrgustikud, interneti ohud ja võimalused). 6.klass - rahatarkus, taaskasutus, raha teeminime, suveks tööle, õpilasmalev, vabatahtlikud; liiklusvahendid; tehnika (nutiseadmed); käitumine avalikes kohtades (toidu- ja riidepoes, kohvikus, restoranis)..				
	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1

Taotletav tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

ÕPITULEMUSED		
4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades õpitud sõnavara ulatuses (nt poes, apteegis ühistranspordis);	tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;	tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhustest ja kirjadest (kuulutus, küsitlus, tööjuhised, päevaplaanid);	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
valdab põhisõnavara;	vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;
kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, ankeet, e-kiri	hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust;
vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;	hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.
kirjeldab kohti, tegevusi ja inimesi	oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;	kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;
kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu, ja, aga ning, sest;	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu, ja, aga ning, sest;
oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;	mõistab fraase ja väljendeid, mis seostuvad esmatahtsate valdkondadega (nt	mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju piisavalt, et pidada

	õppeasutus, töö), kui esitus on selge ja aeglane;	kirjavahetust;		
oskab esitada küsimusi ja küsimustele vastata ning vahetada mõtteid ja infot tuttavatel teemadel ootuspärastes igapäevastes olukordades;	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse slaidide, konkreetsete näidetega.	mõistab olulist infot ajalehe või ajakirja lihtsates otsesõnalistes reklaamides, kui neis ei ole liiga palju lühendeid.		
suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	oskab avaldada isiklikku arvamust, vahetada infot teda huvitavate või igapäevaelu puudutavate teemade kohta (nt perekond, harrastused, kool, reisimine, päevasündmused);		
hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt		oskab pidada ettevalmistatud otsesõnalise ettekande tuttavat teemal, nii et ettekanne on piisavalt selge.		
		oskab katkenud vestlust uuesti alustada, kasutades teistsugust taktikat või parandada valesti kasutatud ajavormi või väljendeid, kui vestluskaaslane probleemile tähelepanu juhib;		
ÕPPESISU Õppimine ja töö 4 klass - koolielu (tunni tegevused, koolitoit, koolitarbed, tunniplaan); ametid, töökohad, tegevused tööl. 5.klass - koolielu, lemmiktegevused koolis/tunnis; koolimeedia (kooliraadio/TV/ajaleht), vahetundide tegevused; koolimaja/ruumide kirjeldamine, kooliraamatukogu; korrapidamine, koolimaja hoidmine; koolivorm (selle eeldused ja puudused), huviharidus (spordi-, kunstiringid); kooli traditsioonid ja tähtpäevad; e-õpe, koolitoit, õpilasvahetused, koolivahetused, unistuste kool. 6.klass - ametid ja töökohad (elukutse valik, elukestev õpe); huvid ja fännlus.				
	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
Taotletav tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

ÕPITULEMUSED

4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades õpitud sõnavara ulatuses;	tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;	tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhustest ja kirjadest (kuulutus, küsitlus, tööjuhised, päevaplaanid);	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
valdab põhisõnavara;	vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;
kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, ankeet, e-kiri	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse
vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil)	suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil)
kirjeldab kohti, tegevusi ja inimesi	oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;	oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;
jagab lihtsamaid juhiseid (käskiv kõneviis);	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu ja, aga ning sest;	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu ja, aga ning sest;
oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;	mõistab fraase ja väljendeid, mis seostuvad esmatähtsate valdkondadega (nt põhiline isiku- ja pereteave, sisseostud, kodukoht, töö), kui esitus on	mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju piisavalt, et pidada kirjavahetust;

	selge ja aeglane;	
oskab esitada küsimusi ja küsimustele vastata ning vahetada mõtteid ja infot tuttavatel teemadel ootuspärastes igapäevastes olukordades;	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse slaidide, konkreetsete näidetega.	mõistab olulist infot ajalehe või ajakirja lihtsates otsesõnalistes reklaamides, kui neis ei ole liiga palju lühendeid.
suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	oskab arutada, mida õhtul või nädalavahetusel ette võtta;	oskab avaldada isiklikku arvamust, vahetada infot teda huvitavate või igapäevaelu puudutavate teemade kohta (nt perekond, harrastused, kool, reisimine, päevasündmused);
oskab arutada, mida õhtul, nädalavahetusel või koolivajheajal ette võtta;	suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	oskab pidada ettevalmistatud otsesõnalise ettekande tuttavat teemal, nii et ettekanne on piisavalt selge.
hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.	hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.	oskab katkenud vestlust uuesti alustada, kasutades teistsugust taktikat või parandada valesti kasutatud ajavormi või väljendeid, kui vestluskaaslane probleemile tähelepanu juhib;

ÕPPESISU

Vaba aeg

4.klass - kooliväline tegevus; huvid; laagrid; lugemiseelistused; perepuhkus; spordialad ning sportlikud tegevused.

5.klass - koolivaheaegade tegemised.

6.klass - meelelahutus (kinos, teatris, kontserdil), reisimine Eestis ja maailmas.

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
Taotletav tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

ÕPITULEMUSED

4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades õpitud	tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;	tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;

sõnavara ulatuses (nt poes, apteegis ühistranspordis);		
saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhustest ja kirjadest (kuulutus, küsitlus, tööjuhised, päevaplaanid);	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;	saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
valdab põhisõnavara;	vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;
kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekeste, nagu kutse, sõnum, ankeet, e-kiri	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse	suudab jälgida lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse
vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;	jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;	suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil)	suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil)
kirjeldab kohti, tegevusi ja inimesi	oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;	oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;
jagab lihtsamaid juhiseid (käskiv kõneviis);	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu ja, aga ning sest;	oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu ja, aga ning sest;
oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elutingimusi ning igapäevatoiminguid;	mõistab fraase ja väljendeid, mis seostuvad esmatahtsate valdkondadega (nt põhiline isiku- ja pereteave, sisseostud, kodukoht, töö), kui esitus on selge ja aeglane;	mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju piisavalt, et pidada kirjavahetust;
oskab esitada küsimusi ja	suudab jälgida lihtsat, selge	mõistab olulist infot ajalehe

küsimustele vastata ning vahetada mõtteid ja infot tuttavatel teemadel ootuspärastes igapäevastes olukordades;	ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse slaidide, konkreetsete näidetega.	või ajakirja lihtsates otsesõnalistes reklaamides, kui neis ei ole liiga palju lühendeid.		
suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	oskab arutada, mida õhtul või nädalavahetusel ette võtta;	oskab avaldada isiklikku arvamust, vahetada infot teda huvitavate või igapäevaelu puudutavate teemade kohta (nt perekond, harrastused, kool, reisimine, päevasündmused);		
oskab arutada, mida õhtul, nädalavahetusel või koolivajheajal ette võtta;	suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi;	oskab pidada ettevalmistatud otsesõnalise ettekande tuttavatel teemal, nii et ettekanne on piisavalt selge.		
kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;	kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;	oskab katkenud vestlust uuesti alustada, kasutades teistsugust taktikat või parandada valesti kasutatud ajavormi või väljendeid, kui vestluskaaslane probleemile tähelepanu juhib;		
ÕPPESISU Tervis ja tervislik eluviis 4.klass - tervis (haigused, põhjused, ravimine), sport, tervislik toitumine. 5.klass - terviseprobleemid (õnnetusjuhtumid, haigused: ennetamine, ravimine). 6.klass - tervisesest hoolitsemine; toitumine; füüsiline, sotsiaalne ja vaimne tervis; sõltuvused				
	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
Taotletav tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

2.6. III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

9. klassi lõpetaja väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab eakohase B2- keeleoskustaseme, mis tähendab, et ta

- 1) mõistab konkreetset ja abstraktsel teemal tekste;
- 2) suhtleb loomulikult ja ladusalt erinevatel teemadel;
- 3) väljendab, põhjendab ja kaitseb oma seisukohti;
- 4) loob sidusaid ja loogilisi eri tüüpi tekste eri teemadel;
- 5) on üldiselt kursis Eestis ja oma kodukohas toimuvate või toimunud olulisemate üritustega ja tuntud inimeste tegevusega;
- 6) tunneb ja kasutab mõningaid eestikeelseid meediaväljaandeid;

7) teadvustab eesti kultuuri suhtlustavade eripära ning arvestab neid suhtluses

III kooliastme õpitulemused

Õpilane:

- 1) kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi;
- 2) saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisisust;
- 3) jälgib vilunud kõnelejate elavat mõttevahetust ning saab aru selgelt struktureeritud diskussioonist;
- 4) jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;
- 5) saab aru enamikust suulistest ja kirjalikest üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;
- 6) jälgib ja mõistab eakohaste arvamusi- ja probleemartiklite arutluskäiku;
- 7) loeb eakohaseid eri žanris ilukirjandustekste, analüüsib nende sisu ja mõistab sõnumit;
- 8) suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;
- 9) osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi;
- 10) peab selgelt struktureeritud ettekande, toob esile olulisemad seisukohad ning poolt- ja vastuargumendid;
- 11) kirjutab eri tüüpi tarbetekste, näiteks avaldus, motivatsioonikiri, elulookirjeldus, seletuskiri, e-kiri, ning vormistab need korrektselt;
- 12) kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis;
- 13) kirjutab arutlevaid tekste, esitab poolt- ja vastuargumente, toob näiteid ning sõnastab kokkuvõtte;
- 14) kirjutab raamatu-, filmi- või teatriarvustuse;
- 15) valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt;
- 16) valdab grammatika tarindeid;
- 17) hääldab sõnu ja lauseid selgelt ja loomulikult;
- 18) arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda;
- 19) ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;
- 20) järgib õigekirjareegleid.

2.7. III kooliastme õpitulemused ja õppesisu

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi;	saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisisust;	ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks: e-kiri, lühendid, emotikonid, släng, uudissõnad
järgib õigekirjareegleid.	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	loob eri tüüpi tarbetekste: tänukiri;
saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisisust;	suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja	arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda;

	soove, reageerib kaaslaste jutule.	
jälgib vilunud kõnelejate elavat mõttevahetust ning saab aru selgelt struktureeritud diskussioonist;	saab aru enamikust suulistest ja kirjalikest üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;	valdab grammatika tarindeid;
kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis.	kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis.	järgib õigekirjareegleid.
jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.	
ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;	saab aru enamikust üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest.	
saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisust;	loob arutlevaid tekste, esitab poolt- ja vastuargumente, toob näiteid ning sõnastab kokkuvõtte;	
kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis.	ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.	
jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;	
arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda.	osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi.	
suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove,	mõistab erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisust.	

reageerib kaaslaste jutule;		
osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi.	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	
	kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis;	

ÕPPESISU

Mina ja teised

7.klass - Kes ma olen? Sündmused peres ja peretraditsioonid. Minu juured ja päritolu. Kelle moodi ma olen? Põnev sugulane. Minu eeskujud. Toimetulek raskustega perekonnas. Koostöö teistega, head grupisuhted.

Mina internetis: mida ja kui palju avaldada. Netisõber.

- <https://harno.ee/> põhikooli eksamid – piltide kirjeldamine

- arvamuste avaldamine

8.klass - Isikuomadused, võimed, tugevad ja nõrgad küljed erinevates olukordades. Sõprus, armastus ja heade suhete hoidmine. Erilised inimesed: erivajadused, anded ja omapärad.

Füüsiline ja vaimne tervis, tervislikud eluviisid, liikumine

9.klass - Avalik ja privaatne suhtlemine. (digisuhtlus: e-kiri, sotsiaalvõrgustikud). meilietikett. Turvaline digisuhtlus, koostöö veebikeskkonnas. Digisuhtluses kasutatav släng ja lühendid. Küberkiusamine ja viisakas käitumine võrgus. Küberturvalisus ja pahavara.

Lähisuhted, põlvkondlik erinevus mõtteviisis, sugulased ja sugupuu, armastus- ja sõprussuhted, psühholoogiline suhtlusbarjäär, suhte probleemide ja konfliktide ennetamine ning lahendamine. Enesejuhtimisoskus ja eneseanalüüs.

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2
Taotletav tase	B22	B2	B2	B2

ÕPITULEMUSED

7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi;	kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi.	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte: kuulutus, reklaamvoldik, reklaamleht;
suhtleb ettevalmistuseta	saab aru erisuguse pikkuse ja	jälgib ja mõistab eakohaste

küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;	keerukusega suuliste tekstide põhisisust;	arvamus- ja probleem-artiklite arutluskäiku: arvamus, arvustus;
kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis.	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte.	kirjutab eri tüüpi tarbetekste ning vormistab need korrektselt: kampaania plakat.
kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi.	saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisisust.	
saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisisust;	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	
jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte.	ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.	
	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	
	suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;	
	kirjutab eri tüüpi tarbetekste ning vormistab need korrektselt: ettepanek KOV-le.	
	loob eri tüüpi tarbetekste: ülevaate toimunud üritusest;	
	ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.	
ÕPPESISU Kodu ja lähiümbrus 7.klass - Erinevad elamutüübid: eramaja, kortermaja, ühiselamu, suvila. Erinevad piirkonnad, nt keskus, puhkeala, kesklinn, äärelinn, tööstusrajoon. Nn tark maja. Remont. Kinnisvarakuulutused. 8.klass - Ümbruskond ja elukeskkond. Kodukoha rajatised, asutused ja ettevõtted. Tähtsad sündmused kodukandis. Liiklemisvõimalused, vahendid ja taristu. Jalakäija sõbralik linn.		

9.klass - Kogukondlikud rahvaalgatused, „Teeme ära!” talgud. Rohepööre. Looduskaitse ja -hoid, prügi sorteerimine, taaskasutus ja pakendiringlus. Säästlik eluviis. Heakord ja heakorranõuded.				
	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2
Taotletav tase	B2	B2	B2	B2

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisist;	valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt.	saab aru enamikust üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;
peab selgelt struktureeritud ettekande, toob esile olulisemad seisukohad ning poolt- ja vastuargumendid;	saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisist.	jälgib ja mõistab eakohaste arvamus- ja probleem- artiklite arutluskäiku;
kirjutab arutlevaid tekste, esitab poolt- ja vastuargumente, toob näiteid ning sõnastab.	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte.	arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda;
valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt;	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte.	loeb eakohaseid eri žanris ilukirjanduse tekste, analüüsib nende sisu ja mõistab sõnumit;
kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi.	saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisist;	
jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi.	
ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.	suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;	
kirjutab raamatu-, filmi- või	osaleb arutelus, väljendub	

teatriarvustuse: arvamuse kunstiteose kohta	selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi.	
saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisisust: saab aru lugudest (juhtumitest);	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	
peab selgelt struktureeritud ettekande, toob esile olulisemad seisukohad ning poolt- ja vastuargumendid: ühe tänavakunstiteose tutvustuse.	osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi;	
jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte.	loob jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis: uudislugu;	
kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi;	ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.	
valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt: filmiliigid ja žanrid.		
saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisisust;		
jälgib vilunud kõnelejate elavat mõttevahetust ning saab aru selgelt struktureeritud diskussioonist;		
kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi;		
saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide		

põhisust.		
ÕPPESISU Eesti 7.klass - Eesti looduse omapära võrreldes teiste maadega. Looduskaitsealad. Põnev taime- või loomaliik. Traditsioonilised muusikaüritused. Muusikakonkursid ja -saated. Kujutava kunsti liigid. Muuseumid, näitused, galeriid. Tänavakunst. Lähem tutvus ühe Eesti kunstniku või muusikuga. 8.klass - Loodusväärtused ja kultuuriväärtused. UNESCO maailmapärand Eestis. Muuseumid, külastused ja virtuaaltuurid. Õppekäigud. 9.klass - Eesti eripära/koht/tuntus maailmas: e-riik, puhas keskkond, PISA-testide tulemused. https://www.puhkaeestis.ee/et/puhka-eestis/milles-on-eestlased-parimad. Eesti keele kui riigikeele väärtustamine ja tähtsus, eestlaste välja- ja sisseränne; eesti keel ja kultuur maailmas. https://ekkm.estinst.ee/; https://ekkm.estinst.ee/eesti-keele-ope-valismaal/ Eesti noored ja teadus. Vabariiklikud teema-aastad. Eesti keele keskkonnad, eesti tuntumad kirjanikud ning tüvitekstid. Rakett 69 https://rakett69.ee/; telesaade NOVA		
	Kuulamine	Lugemine
	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.2	B1.2
Taotletav tase	B2	B2

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
loob eri tüüpi tarbetekste: pretensioon;	osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi.	saab aru enamikust üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;
valdab grammatika tarindeid;	saab aru enamikust üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;	jälgib ja mõistab eakohaste arvamus- ja probleem- artiklite arutluskäiku.
järgib õigekirjareegleid;	osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi;	peab selgelt struktureeritud ettekande, toob esile olulisemad seisukohad ning poolt- ja vastuargumendid.
ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.	arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda.	loob eri tüüpi tarbetekste: kutse;

loob jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis: realistlik või välja mõeldud reisikiri;	saab aru enamikust üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest	ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;
ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.	osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi;	valdab grammatika tarindeid;
	loob arutlevaid tekste, esitab poolt- ja vastuargumente, toob näiteid ning sõnastab kokkuvõtte;	järgib õigekirjareegleid.
	ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.	

ÕPPESISU

Riigid ja nende kultuur

7.klass - Reisikogemused. Reisikaaslased, reisimise viisid, reisieesmärgid ja sihtkohad. Reisi korraldamine.

8. klass - Euroopa Liit, sümbolid, riigid ja keeled. Eesti roll Euroopa Liidus. Tuntud eestlased maailmas. Tuntud teistest rahvustest inimesed Eestis.

9.klass - Riigiparaat ja selle valitsemine.

<https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/tegevuskava/>

Erinevate rahvaste stereotüübid, tavad ja kombad.

<https://www.taskutark.ee/study/uhiskonnaopetus-6-klassile/83597/>

Heategevusüritused, tänuüritused.

Noorteorganisatsioonid, noortevahetus; õpilaste õpiränne. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/et/opportunities/opportunities-for-individuals/pupil-mobility>;

<https://www.yfu.ee/vahetusopilane/taotlemine/>

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2
Taotletav tase	B2	B2	B2	B2

ÕPITULEMUSED

7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
saab aru erisuguse pikkuse ja	Mõistab erisuguse pikkuse ja	saab aru erisuguse pikkuse ja

keerukusega suuliste tekstide põhisisust;	keerukusega suuliste tekstide põhisisu.	keerukusega suuliste tekstide põhisisust;
jälgib ja mõistab eakohaste arvamus- ja probleemartiklite arutluskäiku.	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	kirjutab arutlevaid tekste, esitab poolt- ja vastuargumente, toob näiteid ning sõnastab kokkuvõtte.
saab aru enamikust üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;	arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda.	jälgib vilunud kõnelejate elavat mõttevahetust ning saab aru selgelt struktureeritud diskussioonist;
suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;	saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisisust.	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;
osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi.	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte.	ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks: CV, motivatsioonikiri, kutse, tänukiri;
saab aru enamikust üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest.	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;
saab aru enamikust üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;	osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi.	valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt: ettevõtlus ja ettevõtlikkus;
valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt: rahandus.	arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda.	järgib õigekirjareegleid.
loob eri tüüpi tarbetekste: järelepärimine;	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	järgib õigekirjareegleid;

ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.	ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;	valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt: ettevõtlus ja ettevõtlikkus;
osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi.	jälgib ja mõistab eakohaste arvamus- ja probleem- artiklite arutluskäiku;	
saab aru enamikust üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;	osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi;	
loob arutlevaid tekste, esitab poolt- ja vastuargumente, toob näiteid ning sõnastab kokkuvõtte;	valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt: vabatahtlik töö.	
ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.	arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda.	

ÕPPESISU

Igapäevaelu. Õppimine ja töö

7.klass – Pere eelarve ja taskuraha. Ostukohtade võrdlus, internetikaubandus. Ostunimekirja koostamine. Kokkuhoid ja säästmine. Õpilasesinduse roll koolis. AI ja tõlkeprogrammide kasutamine koolitöös. Vastutustundlik loomapidamine.

8.klass - Tõhus õppimine. Mina õppijana. Õpikeskkonna mõju õppimisele. Erinevad õppimisvõimalused ja koolid. Ohutus. Liiklusohutus liigeldes ratta või tõukerattaga. Veeohutus. Ohutud peod ja suhtlemine võõraga. Hädaabinumbri helistamine. Mittetulundusühingud Eestis ja nende roll ühiskonnas. Vabatahtliku töö võimalused õpilastele. Aktiivse puhkuse vajalikkus ja võimalused. Infotehnoloogia: riistavara, kasutusvõimalused keeleõppes. Sotsiaalmeedia ja äpid. Turvaline internet. Eesti Rahvusringhääling: meediakanalid, rubriigid err.ee lehel. Noortele suunatud saated. Uudistesaaetud.

9.klass - Formaalse ja mitteformaalse keeleõppe võimalused: tandemõpe, õpilasvõistlused, kohtumisõhtud, keelesõber, keepleklubid ja -kohvikud jt; Edasiõppimine: kutseõpe; õpipoisi õpe, õpilasvahetus; noorte tööhõive ja teenimisvõimalused: õpilasfirmad, töövarjupäevad, äriideede arendusnädalavahetused ehk *hackatonid*, *start-up'id*. Kandideerimiseks vajalikud tarbetekstid.

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

Taotletav tase	B2	B2	B2	B2

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisistust;	valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt: eri tüüpi raamatud.	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte: e-kiri, sõnum, meediatekst, aruanne, seletuskiri.
saab aru enamikust suulistest ja kirjalikest üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest.	suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;
loob eri tüüpi tarbetekste: avaldus;	osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi.	osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi;
valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt;	loob eri tüüpi tarbetekste: ülevaate toimunud üritusest.	peab selgelt struktureeritud ettekande, toob esile olulisemad seisukohad ning poolt- ja vastuargumendid
ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;	ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.	arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda;
valdab grammatika tarindeid.	kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi;	loeb eakohaseid eri žanris ilukirjanduse tekste, analüüsib nende sisu ja mõistab sõnumit;
	saab aru enamikust suulistest ja kirjalikest üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;	valdab grammatika tarindeid.
	loeb eakohaseid eri žanris ilukirjandus tekste, analüüsib nende sisu ja mõistab sõnumit;	
	kirjutab eri tüüpi tarbetekste	

	ning vormistab need korrekselt: e-kiri.			
	kirjutab raamatu-, filmi- või teatriarvustuse;			
	arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärgi, partnerit ja olukorda;			
	ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;			
	järgib õigekirjareegleid.			
ÕPPESISU Vaba aeg 7.klass – Minu ajakasutus. Kuidas leida sobiv harrastusvõimalus. Harrastusest saab kutsumus. Spordiüritused, harrastussport ja võistlussport. Peod, pidulikud sündmused, perepeod ja peod sõpradega. 8.klass - Aktiivse puhkuse vajalikkus ja võimalused. 9.klass - Noorte vaba aeg ja tegevusetus. Tegevusetuse põhjused ja tagajärjed (suitsetamine, e-sigaretid, uimastid, ülekaal jt). Turvalisuse tagamine. Aktiivne puhkus: matkad, jalgrattaretked, kultuurireisid, noortelaagrid; Huvitegevus: kujutav kunst, muusika, kirjandus, film, teater, fotograafia, sport, tants, käsitöö, kogumine jt loovtegevused;				
	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2
Taotletav tase	B2	B2	B2	B2

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte.	saab aru enamikust üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;	saab aru enamikust üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;
kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi;	jälgib ja mõistab eakohaste arvamus- ja probleem-artiklite arutluskäiku.	jälgib ja mõistab eakohaste arvamus- ja probleem-artiklite arutluskäiku.
saab aru enamikust suulistest ja kirjalikest üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;	saab aru enamikust üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;	

kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis.	suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;	
jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis.	
jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte.	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte.	
kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi;	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	
saab aru enamikust suulistest ja kirjalikest üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;	valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt.	
kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis.	kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi.	
	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;	
	osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi;	
	kirjutab arutlevaid tekste, esitab poolt- ja vastuargumente, toob näiteid ning sõnastab kokkuvõtte.	
	kirjutab raamatu-, filmi- või teatriarvustuse.	

	jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte.			
ÕPPESISU				
Tervis				
7.klass – Tervislikud eluviisid. Terviserisk. Liikumine.				
8.klass - Füüsiline ja vaimne tervis. Vaimse tasakaalu toetamine.				
Soovituslik lugemisvara: Aidi Vallik “Kuidas elad, Ann?” ja “Mis teha, Ann?”				
Soovituslikud meediaallikad: ERR, “Postimees juunior”,				
Soovituslikud saatet: “Maailma kõige targem rahvas”, üks portreesaasade, “Novaator”, ERR “Nova”, ERR “Ringvaade”, ERR “Osoon” - eestikeelsete subtiitrite võimalus, ERR “Kuula rändajat”				
Soovituslikud filmid: “Kalev”, “Tagurpidi torn				
9.klass - Füüsilise ja vaimse tervise tasakaal, terviseriskid, istuv eluviis, netisõltuvus jne, tasakaalustatud toitumine.Kriisiabi numbrid.				
https://www.112.ee/et/juhend/aita-ennast-ja-teisi/112-lastele				
https://www.112.ee/et/juhend/aita-ennast-ja-teisi/ohvriabi-kriisitelefoni-116-006				
ETV, ETV+, Vikerraadio, Eesti Päevaleht; Postimees;				
	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hea tase	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2
Taotletav tase	B2	B2	B2	B2

2.4. Vene keel vene õppekeele klassis

2.4.1. Õppeaine kirjeldus

Keeleoskus võimaldab mõista ja väärtustada rahvuskultuuri. Õpilane väärtustab vene keelt kui oma emakeelt ja kogukondliku suhtluse vahendit, mis toetab teda oma identiteedi loomisel ning teadlikuks õppijaks kujunemisel.

Vene keele hea valdamine on vene õppekeele klassis eduka õppimise eeldus kõigis õppeainetes. Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt põhikooliõpilaste emakeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut. Põhikoolis pannakse alus õpilaste teadmiste ja oskustele, mis hõlmavad keele variante ning lubavad tulevikus toime tulla eriliigiliste tekstide vastuvõtu ja loomisega. Neis õppeainetes omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning saadakse erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi.

1.–4. klassis on vene keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärgi. Alates 5. klassist on keel ja kirjandus eraldi, kuid tugevasti lõimitud õppeained, mille kaudu arendatakse sihispärase lugemise, suulise keelekasutuse ja kirjutamise oskust. I kooliastmes ja 4. klassis keskendutakse õpilaste teadmiste ja oskuste kujundamisele nii suulisele kui ka kirjalikule keelele. Kuulamine, kuuldust arusaamine ja kõnelemine on tihedalt seotud lugemis- ja kirjutamisoskuse arendamisega. Suuline keelekasutus hõlmab siin eneseväljendust tavaolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edastamist. Tähtis on jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja ettenähtud teema põhjal. Lugemise õpetamisel arendatakse lugemistehnilist vilumust ja kujundatakse oskust loetud tekstiga jõukohaste juhiste järgi eesmärgistatult töötada. Kirjutamise õpetamisel viimistletakse kirjatehnikat, kujundatakse õigekirjaoskust õpitud keelendite

piires ning arendatakse suutlikkust väljendada end loovalt ja eesmärgipäraselt. Ilukirjanduse terviktekste valib õpilane õpetaja soovitusel lugemiseks nii vene, eesti kui ka välisautoritelt, arendades oskust loetud teost tutvustada, selle põhjal jutustada ja arutleda. Tähtis on kujundada lugemisharjumust, soodustada positiivset lugemiskogemust ja pakkuda lugemirõõmu.

II kooliastmes on eesmärk arendada õpilase lugemis- ja kirjutamisoskust, eneseväljendus- ja suhtlusoskust, selleks et edukalt sotsialiseeruda. Suulise ja kirjaliku suhtluse juures on oluline saavutada just praktilised oskused, mis loovad õpioskuste arenguks olulise baasi. Igapäevaste ja koolikesksete suhtlustoimingute valdamine valmistab õpilast ette iseseisvaks suhtlemiseks keelekeskkonnas. Eneseväljendus, sealhulgas korrektse kirjakeele valdamine laiendab keele kasutusvaldkonda. Teksti vastuvõtt on aluseks õpioskustele, mistõttu on siin rõhutatud just sobiva lugemisviisi valimist ja enda kui lugeja arengu suunamist. Arendada tuleb oskust leida teavet mitmesugustest veebikeskkondadest ja kasutada infoallikaid tulemuslikult, kasutades sobivaid digivahendeid ning eri strateegiaid. Oluline on eesmärgile vastavalt infot leida ja sirvida, seda hallata ja hinnata ning sellele ka viidata (autoriõigus ja litsentsid). Tekstiloomes on rõhk kirjutamise protsessil, mitte ainult tulemusel. Tähtis on see, et õpilane järgiks kirjutamise etappe alates ettevalmistamisest kuni lõpptulemuse viimistlemiseni. Teksti vastuvõtt ja -loome on lõimitud õigekeelsusega, see tähendab, et teksti lugemisel ja kirjutamisel juhitakse pidevalt tähelepanu keelevahenditele. Nii kujuneb õpilases esmane keeleteadlikkus. Õigekeelsusteemade õppimisel on soovitatav kasutada elulähedasi ja õpilasele tähenduslikke tekste, sealhulgas ilukirjandustekste.

III kooliastmes taotletakse, et õpilane väljendub selgelt ja õigesti, keelenormidele vastavalt erinevates suhtlusolukordades. Tõhus ja tulemuslik suhtlemine on keeleteadmisteta võimatu. Suulise ja kirjaliku suhtluse käigus kujundatakse praktilisi oskusi, mis loovad õpioskuste arenguks olulise põhja. Igapäevaste ja koolikesksete suhtlustoimingute valdamine valmistab õpilast ette iseseisvaks suhtlemiseks keelekeskkonnas. Eneseväljendus, sealhulgas korrektse kirjakeele valdamine laiendab keele individuaalset kasutusvaldkonda. Õpilane peab saama koolist kaasa oskuse arutleda ja selgitada oma seisukohti silmast silma, telefoni, kirja ja e-kirja teel ning internetikeskkonnas.

Teksti vastuvõtt ja mõistmine on aluseks kõikidele õpioskustele, mistõttu III kooliastme lõpuks peab õpilane olema iseseisev ja kriitiline lugeja, et ta saaks edaspidi teha teadlikke ja õigeid valikuid. Tähtis on oskus kasutada teabeallikaid ning leida infot mitmesugustest keskkondadest, kasutades sobivaid digivahendeid ja eri strateegiaid. Seejuures on väga oluline arendada kriitilist mõtlemist, oskust eristada väärinfot ja manipulatsiooni tegelikkusest ning teadlikkust valida teaduspõhiseid infoallikaid. Tekstiloomes on rõhk kirjutamise protsessil, mitte ainult tulemusel. Tähtis on see, et õpilane järgiks kirjutamise etappe alates ettevalmistamisest kuni lõpptulemuse viimistlemiseni. Õpilane peab kirjutama eesmärgistatult, teadvustades, kellele ja miks ta kirjutab, ning vastavalt sellele järgima tekstiliigile omast keelekasutust. Tekstide vastuvõttu ja kirjalikku loomet lõimitakse õigekeelsusega, see tähendab, et tekstide lugemisel ja kirjutamisel juhitakse pidevalt tähelepanu keelevahenditele, arendamaks õpilase keeleteadlikkust. Kogu põhikooli vältel kujundatakse õiget ja sidusat kõnet ning rikastatakse õpilase sõnavara. Sammhaaval suureneb iseseisvuse osakaal õppetöös. Et õpilane osaleks aktiivselt ja vahetult õppeprotsessis, peavad keeleõppe tegevused olema mitmekülgsed ja funktsionaalsed. Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldut, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning tegeldakse loovkirjutamisega. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata, tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine. Õppesisu valib aineõpetaja arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkondlikud ning ainealased pädevused oleksid saavutatavad.

2.4.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Õpilane: 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust; 2) väärtustab vene keelt kui kogukondliku kultuuri kandjat ja suhtluse vahendit; 3) omandab vene keele lugemistehnika; 4) loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondades; 5) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja eri keskkondades; 6) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult; 7) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste; 8) tunneb eri laadis ja žanris tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu; 9) kujundab lugemise kaudu esmased hoiakud ja tõekspidamised, väärtustab lugemist.	Õpilane: 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust; 2) teadvustab vene keelt kui kogukondliku kultuuri kandjat ja suhtluse vahendit; 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, kasutab oma keeleoskusi kõnetegevuses; 4) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades; 5) omandab vene keele erinevate lugemisstrateegiate alused; 6) kuulab, loeb ja loob eri liiki tekste eesmärgistatult eri keskkondades; 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste; 8) tunneb eri laadis ja žanris tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu;	Õpilane: 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust; 2) teadvustab vene keelt kui kogukondliku kultuuri kandjat ja suhtluse vahendit; 3) väljendab end selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt nii suuliselt kui ka kirjalikult; 4) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eri liiki tekste eri allikate toel ning eri keskkondades; 5) kuulab, loeb ja loob eri liiki tekste eesmärgistatult eri keskkondades; 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga; 7) tunneb eri laadis ja žanris tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu; 8) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi; 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist; 10) arendab lugedes oma sõnavara. 9) arendab lugedes oma sõnavara.

2.4.3. I kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I kooliaste

Õpilane:

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) kuulab eesmärgistatult ja väljendab oma mõtteid;
- 3) kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
- 4) eristab helisid, hääli ja häälikuid;
- 5) omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
- 6) tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
- 7) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseega;

- 8) kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
- 9) kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
- 10) vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
- 11) jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
- 12) loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
- 13) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
- 14) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogu infosüsteemi;
- 15) kujundab lugemise kaudu nii mõtte- kui ka tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
- 16) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid	kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid
	osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
ÕPPESISU Kuulamisoskus. Õpetaja, kaaslaste ja tehnilise vahendiga esitatud teksti kuulamine, suulise juhendi järgi toimimine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.	

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis	osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga	kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga
ÕPPESISU Suhtlemisoskus. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) ja viisakusväljendite valik suhtlemisel. Eri teemadel vestlemine, arutamine paaris ja rühmas. Oma suhtumise väljendamine, kaaslaste arvamuse küsimine.	

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS

eristab helisid, hääli ja häälikuid	eristab helisid, hääli ja häälikuid; tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga
ÕPPESISU Graafika. Foneetika. Ortoeepia. Tähestik. Vene keele täis- ja kaashäälikute süsteem, hääliku ja tähe suhe. Tähtede E, Ё, Ю, Я funktsioonid.	

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamise	sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamise;
	tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
ÕPPESISU Kirja eelharjutuste sooritamise, joonis- ja kirjatähtede kirjutamine. Väikeste ja suurte kirjatähtede õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida.	
ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse	omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
	jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
ÕPPESISU Lugemisoskus. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendamisel. Käsikirjalise teksti lugemine tahvlilt ja vihikust. Sõna, lause ja teksti lugemine ning sisu mõistmine.	

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.	rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.
ÕPPESISU Leksikoloogia ja fraseoloogia. Sõna kui keeleühik. Vanasõnad, kõnekäänud.	

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;	kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
	kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
ÕPPESISU Morfeemika (sõna koostis) ja morfoloogia. Juur, eesliide, sufiks, muutelõpp. Sõnatüvi. Nimisõna üldiseloostus. Nimisõnade sugu. Nimisõnade ainsus ja mitmus. Omadussõna üldiseloostus. Omadussõna sugu, arv. Tegussõna üldiseloostus. Eessõna üldiseloostus.	

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
kirjutab mõtestatud lihtsaid lauseid, jutustavaid tekste;	kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt	kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
ÕPPESISU Ortograafia ja interpunktsioon. Väike- ja suurtähe kasutamine. Täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna juurmorfeemis. Tähtede Ъ ja Ь kasutamine. Täishäälikute õigekiri tähtede Ж, Ч, Ш, Ц ja Л järel. Eessõnade õigekiri. Interpunktsioon: kirjavahemärgid lause lõpus. Poolitamisreeglid.	

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;	tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga; sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;
	kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
	kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud	

juhendi ja juhendamise; kirjutab mõtestatud lihtsaid lauseid, jutustavaid tekste;	
ÕPPESISU Kirjalik väljendusoskus. Töö vormistamine. Töö vormistamine paberil loetavas käekirjas. Teksti ära kiri tahvlilt ja õpikust. Oma kirjavea parandamine. Tarbetekste (kutse, õnnitus) kirjutamine näidise järgi.	

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;	loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;	sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
ÕPPESISU Jutustamis- ja kirjeldamisoskus, suuline väljendusoskus. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti lugemine. Lihtsamate sümbolite, skeemide, kaartide ja tabelite lugemine.	

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;	loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
	sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
sõnastab teksti kohta küsimusi ja vastab küsimustele;	kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
ÕPPESISU Tekst. Teksti sidusus. Pealkiri, lõigud, jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus, loetava kohta küsimuste koostamine. Suuliste ja kirjalike tekstide mitmekesisus (sissejuhatus).	

ÕPITULEMUSED

2. KLASS	3. KLASS
kirjutab mõtestatud lihtsaid lauseid, jutustavaid tekste;	kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
	kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
	vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
ÕPPESISU Tekstiloomine. Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks.	

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest	valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;
loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;	osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis; kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
ÕPPESISU Lugemiskogemus. Vabalugemiseks sobivate teoste leidmine eesti, vene ja maailmakirjandusest.	

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest; rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.	rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.
ÕPPESISU Sõnavara arendamine. Sõna tähendus(t)e selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine.	

ÕPITULEMUSED	
2. KLASS	3. KLASS
kirjutab mõtestatud lihtsaid lauseid, jutustavaid tekste;	kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;	
ÕPPESISU Süntaks. Sõnaühendi põhisõna ja laiend. Lause põhitunnused. Lauseliigid suhtluseesmärgi järgi: väit-, käsk- ja küsilauseid.	

2.4.4. II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

II kooliaste

Õpilane:

- 1) järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetiketi norme;
- 2) eristab keelevariante, toob näiteid nende kasutusest;
- 3) esitab oma mõtteid vabalt, loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt suuliselt;
- 4) väljendab oma mõtteid vabalt, loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt kirjalikult;
- 5) valib juhendamise abil eesmärgile ja olukorrale vastava suhtluskanali ja -viisi;
- 6) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;
- 7) kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörsõna vorme;
- 8) leiab ja hindab kriitiliselt teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutab leitud (usaldusväärset) informatsiooni enda tekstides;
- 9) hindab kuuldud informatsiooni usaldusväärsust;
- 10) annab tekstile või seisukohale põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;
- 11) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
- 12) teeb loetust kokkuvõtte ning annab lugemissoovitusi kaaslasele;
- 13) loeb mõtestatult, nimetab teksti teema ja sõnastab lühidalt peamõtte;
- 14) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, sõnastab järelduse;
- 15) jutustab ja kirjutab loetust, nähtust ning kuuldust, suhtleb kaaslasega ja rühmas;
- 16) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 17) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 18) valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
- 19) tunneb teabekeskondi ning visuaalseid ja tekstilisi infoallikaid, leiab neist vajaliku teabe;
- 20) kavandab oma tekstide kirjutamist, täiendab ja muudab oma teksti, loeb kirjutatu üle ja teeb parandusi, vormistab korrektse töö nii käsikirjas kui ka arvutis;
- 21) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 22) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
- 23) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- 24) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab

sõnaartiklist vajaliku teabe.

ÕPITULEMUSED	
5. KLASS	6. KLASS
järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetiketi norme;	järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetiketi norme;
eristab keelevariante, toob näiteid nende kasutusest;	eristab keelevariante, toob näiteid nende kasutusest;
kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe	kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe
ÕPPESISU Kirjakeele mõiste. Keelenormi mõiste ja variatiivsus. Kõnekultuur. Vene keele trüki- ja veebisõnastikud.	

ÕPITULEMUSED	
5. KLASS	6. KLASS
järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetiketi norme;	järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetiketi norme;
eristab keelevariante, toob näiteid nende kasutusest;	eristab keelevariante, toob näiteid nende kasutusest;
kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;	kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;
digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe	digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe
kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;	kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;
ÕPPESISU Foneetika. Graafika. Ortoepia. Häälikumuutused kõnes. Vene keele hääldus.	

ÕPITULEMUSED

5. KLASS	6. KLASS
esitab oma mõtteid loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt suuliselt;	esitab oma mõtteid vabalt, loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt suuliselt;
väljendab oma mõtteid loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt kirjalikult;	väljendab oma mõtteid vabalt, loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt kirjalikult;
valib juhendamise abil eesmärgile ja olukorrale vastava suhtluskanali ja -viisi;	valib juhendamise abil eesmärgile ja olukorrale vastava suhtluskanali ja -viisi;
valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;	annab tekstile või seisukohale põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;
jutustab ja kirjutab loetust, nähtust ning kuuldust, suhtleb kaaslasega ja rühmas;	sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, sõnastab järelduse;
rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;	esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.	kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.
ÕPPESISU Leksikoloogia ja fraseoloogia. Sünonüümid. Antonüümid. Homonüümid. Paronüümid. Mitmetähenduslikud sõnad. Oma- ja laensõnad. Vananenud sõnad ja neologismid. Üldkasutatav leksika ja piiratud kasutusega leksika. Fraseologismid	

ÕPITULEMUSED	
5. KLASS	6. KLASS
kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;	kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid; kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;
kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;	kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;

ÕPPESISU
Morfoloogia ja sõnamoodustus. Nimisõna: käänduvad, ebareeglipäraselt käänduvad ning käändumatud nimisõnad. Omadussõna: kvalitatiivsed, relatiivsed ning possessiivsed omadussõnad. Omadussõnade võrdlusastmed. Omadussõnade täis- ja lühivormid. Arvsõnade iseloomustus, kasutamise normid. Asesõnade käänamine ja liigitus. Tegusõna: perfektiivsed ja imperfektiivsed tegusõnad. Sihilised ja sihitud tegusõnad. Isikuta tegusõnad. Tegusõna kõneviisid. Tegusõnade pööramine. Määrsõnade iseloomustus. Eessõnad iseloomustus. Abisõnad iseloomustus. Hüüdsõnad.

ÕPITULEMUSED	
5. KLASS	6. KLASS
kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;	kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid; kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;
kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;	kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;
ÕPPESISU	
Süntaks. Sõnaühendi struktuur. Lause. Lause pealiikmed ja kõrvalliikmed. Liht- ja laiendatud laused. Samaliigilised lauseliikmed. Liht- ja liitlause. Üte.	

ÕPITULEMUSED	
5. KLASS	6. KLASS
kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;	kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid; kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;
kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;	kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;
ÕPPESISU	
Ortograafia ja interpunktsioon. Täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna lihttüves ja eesliidetes. Sufiksrite õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. Sõnalõppude õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. Tähed <i>H</i> ja <i>HH</i> eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. не ja ни kokku- ja lahkukirjutamine	

eri sõnaliikidesse kuuluvate sõnadega. Arvsõnade õigekiri. Määrsõnade õigekiri. Samaliigiliste sõnade ja üte eraldamine kirjavahemärkidega. Interpunktsioon liitlausetes. Vene keele trüki- ja veebisõnastikud.

ÕPITULEMUSED	
5. KLASS	6. KLASS
leiab teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutab leitud informatsiooni enda tekstides;	leiab ja hindab kriitiliselt teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutab leitud (usaldusväärset) informatsiooni enda tekstides;
annab tekstile või seisukohale tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;	hindab kuuldud informatsiooni usaldusväärsust;
esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;	sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, sõnastab järelduse
kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liike eakohaseid tekste;	kavandab oma tekstide kirjutamist, täiendab ja muudab oma teksti, loeb kirjutatu üle ja teeb parandusi, vormistab korrektse töö nii käsikirjas kui ka arvutis;
rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;	kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust	sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, sõnastab järelduse
	rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
ÕPPESISU Tekst. Tekstiliigid: instruktsioon, seletuskiri, SMS-teade, jutustus, luuletus, näidend. Kommunikatsioon internetis (jututuba, foorum, blogid) ja seal kasutatavad tekstiliigid. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine. Teksti teema, allteemad ja peamõtte. Tekstitüübid: kirjeldus, jutustus, arutlus. Teksti žanrid: traditsiooniline ja elektronkiri, avaldus, seletuskiri, allkirjastatud dokument. Dialoog. Monoloog. Sõnavara kasutamine erinevates tekstides. Teksti koostamine ja kirjutamine. Lihtsama teksti toimetamine. Loovtöö kirjutamine (jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava põhjal, fantaasiajutt).	

ÕPITULEMUSED

5. KLASS	6. KLASS
valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;	annab tekstile või seisukohale põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;
teeb loetust kokkuvõtte ning annab lugemissoovitusi kaaslastele	valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
loeb mõtestatult, nimetab teksti teema ja sõnastab lühidalt peamõtte;	teeb loetust kokkuvõtte ning annab lugemissoovitusi kaaslastele;
sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust;	loeb mõtestatult, nimetab teksti teema ja sõnastab lühidalt peamõtte;
lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;	sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, sõnastab järelduse;
loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutabelisi ning huvivaldkondade tekste;	jutustab ja kirjutab loetust, nähtust ning kuuldust, suhtleb kaaslasega ja rühmas;
tunneb teabekeskondi ning visuaalseid ja tekstilisi infoallikaid, leiab neist vajaliku teabe;	lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
	loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutabelisi ning huvivaldkondade tekste;
	valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
ÕPPESISU Lugemiskogemus. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, kokkuvõtte tegemine. Raamatust kokkuvõtte ning raamatu kohta lugemissoovituse kirjutamine.	

ÕPITULEMUSED	
5. KLASS	6. KLASS
kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.	kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.
ÕPPESISU Sõnavara ja suulise kõne arendamine. Ilukirjanduse teoste leksika aktiveerimine, sõnavara laiendamine. Oma arvamuse väljendamine ja põhjendamine.	

2.4.5. III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

III kooliaste

Õpilane:

- 1) väärtustab vene keelt emakeelena ja ühena maailma keeltest;
- 2) suhtub austusega teiste keelte ja inimeste erinevustesse ning eripärasse;
- 3) arvestab suhtlemisel eesmärki ja olukorda, valdab kõnekultuuri;
- 4) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
- 5) järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;
- 6) kasutab digitaalset kirjaoskust, loob tekste erinevates keskkondades, arvestab suhtlusetiketti;
- 7) annab suulisele või kirjalikule tekstile põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;
- 8) arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ning osaleb diskussioonis;
- 9) eristab ja analüüsib kuuldu ja loetu põhjal peamist informatsiooni ning olulisi seisukohti;
- 10) teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 11) esitab loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
- 12) sõnastab probleemi, väljendab oma arvamust, esitab argumente ja toob näiteid;
- 13) loeb tabeleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid ning kasutab neid enda koostatud tekstides;
- 14) hindab kriitiliselt suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;
- 15) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;
- 16) koostab jutustavaid, kirjeldavaid ja arutlevaid tekste ning esitab neid;
- 17) ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid;
- 18) kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;
- 19) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
- 20) analüüsib enda ja teiste keelevahendite valiku sobivust olukorrast lähtudes;
- 21) vormistab korrektselt eri liiki tekste, arvestab olukorda ja adressaati, järgib keelenorme ja vormistusnõudeid;
- 22) iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
- 23) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, -liigist ja autorist;
- 24) leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;
- 25) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid.

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
väärtustab vene keelt emakeelena ja ühena maailma keeltest;	väärtustab vene keelt emakeelena ja ühena maailma keeltest;	väärtustab vene keelt emakeelena ja ühena maailma keeltest;
suhtub austusega teiste keelte ja inimeste erinevustesse ning	suhtub austusega teiste keelte ja inimeste erinevustesse ning	suhtub austusega teiste keelte ja inimeste erinevustesse ning

eripärasse;	eripärasse;	eripärasse;
ÕPPESISU Vene keel ühiskonnas. Vene keel maailma teiste keelte seas. Keel kui arenev nähtus: võimalused ja ohud.		

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
rikastab lugemise kaudu oma sõnavara.	rikastab lugemise kaudu oma sõnavara.	rikastab lugemise kaudu oma sõnavara.
ÕPPESISU Ortoeepia. Sõnarõhu rasked juhud. Ortoeepiasõnastikud.		

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;	järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;	järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;
leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;		
rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid.		
ÕPPESISU Morfoloogia. Tegusõna vormid. Keksõna grammatilised tunnused. Keksõnaga sõnaühendid. Keksõna kõnes kasutamise normid. Gerundiumi grammatilised tunnused. Gerundiumiga sõnaühendid. Gerundiumi kõnes/ tekstis kasutamise normid. Eessõnade iseloomustus. Abisõnade iseloomustus.		

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS

järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;	järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid	järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;
leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;	leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;	leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;
rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid.	rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid.	rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid.
ÕPPESISU Süntaks. Sõnade ühendamise normid (leksikaalsed, grammatilised, stilistilised). Aluse tekstifunktsioonid. Öeldise tekstifunktsioonid. Täiend, lisand, sihitis, määruse liigid. Lihtlause laiendamine (lauselühendid, sõnad ja konstruktsioonid, mis lauseliikmete hulka ei kuulu). Kiilsõnad ja kiillaused. Rindlause, põimlause, sidesõnata liitlause. Lausete grammatilised seosed. Otsekõne. Dialog.		

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;	järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;	järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;
leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;	leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;	leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;
rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid.	rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid.	rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid.
ÕPPESISU Ortograafia ja interpunktsioon. HE kokku- ja lahkukirjutamine kesksõnade ning gerundiumiga. Lauseliikmete kirjavahemärkidega eraldamine. Vahemärgid koondlause, komplitseeritud		

lausetes. Kirjavahemärgid liitlauses: rindlauses, põimlauses, sidesõnata lauses ning erinevate seoseliikidega liitlauses. Vahemärgid otse kõnega lausetes. Vene keele trüki- ja veebisõnastikud. Eessõnade õigekiri.

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
arvestab suhtlemisel eesmärgi ja olukorda, valdab kõnekultuuri;	arvestab suhtlemisel eesmärgi ja olukorda, valdab kõnekultuuri;	arvestab suhtlemisel eesmärgi ja olukorda, valdab kõnekultuuri;
nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;	nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest	nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
annab suulisele või kirjalikule tekstile põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;	annab suulisele või kirjalikule tekstile põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;	annab suulisele või kirjalikule tekstile põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;
arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ning osaleb diskussioonis;	arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ning osaleb diskussioonis;	arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ning osaleb diskussioonis;
	sõnastab probleemi, väljendab oma arvamust, esitab argumente ja toob näiteid;	sõnastab probleemi, väljendab oma arvamust, esitab argumente ja toob näiteid;
	analüüsib enda ja teiste keelevahendite valiku sobivust olukorrast lähtudes;	analüüsib enda ja teiste keelevahendite valiku sobivust olukorrast lähtudes;
ÕPPESISU Suuline ja kirjalik suhtlus. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Suhtluseesmärkidele sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmas arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslaste arvamuse täiendamine. Kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine. Väitlus, väitluse reeglid. Argumenteerimine, veenmine. Esinemine etteantud teemal. Ettekande ja kõne koostamine, näitlikustamine ja esitamine. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebisuhtluskanalid: jututoad, blogid, vlogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.		

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
kasutab digitaalset kirjaoskust, loob tekste erinevates keskkondades, arvestab suhtlusetiketti;	kasutab digitaalset kirjaoskust, loob tekste erinevates keskkondades, arvestab suhtlusetiketti;	kasutab digitaalset kirjaoskust, loob tekste erinevates keskkondades, arvestab suhtlusetiketti;
ÕPPESISU Teabeallikad, alustekstid, tekstiloomed. Veebist ja trükistest teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine. Refereerimine ja tsiteerimine. Loov- ja uurimistöö vormistamine: struktuur ja keel. Projekt, teadaanne, avaldus, iseloomustus. Tekstid elektroonilises keskkonnas.		

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
eristab ja analüüsib kuuldu ja loetu põhjal peamist informatsiooni ning olulisi seisukohti;	eristab ja analüüsib kuuldu ja loetu põhjal peamist informatsiooni ning olulisi seisukohti;	eristab ja analüüsib kuuldu ja loetu põhjal peamist informatsiooni ning olulisi seisukohti;
teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte nii suuliselt kui ka kirjalikult;	teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte nii suuliselt kui ka kirjalikult;	teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte nii suuliselt kui ka kirjalikult;
esitab loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;	esitab loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;	esitab loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
loeb tabelleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid ning kasutab neid enda koostatud tekstides;	loeb tabelleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid ning kasutab neid enda koostatud tekstides;	loeb tabelleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid ning kasutab neid enda koostatud tekstides;
ÕPPESISU Tekst. Teksti liigid ja teksti stiil. Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediatekstid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Tekstid elektroonilises keskkonnas. Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine. Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ning ülesehitus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Teabe ning ilukirjanduse tekstide tõlgendamine, analüüsimine ja hindamine.		

2.5. Kirjandus

2.5.1. Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on alates 5. klassist eraldi õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Ilukirjanduse ja rahvaluule lugemise, analüüsi ja tõlgendamise kaudu kujundab õpilane oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab enda mõtte- ja tundemaailma. Kirjandusõpetus toetab õpilase isiksuse kujunemist, individuaalse ja kogukondliku identiteedi määratlemist, laiemalt aga kultuuri eripära ja mitmekülgse teadvustamist. Lugemis- ja tekstitoimingud on kirjandusõpetuse loomulik ja vajalik alus, sest kirjandust saab õppida vaid lugedes. Eesmärgistatud lugemine, eri lugemisviiside ja -mudelite kasutamine, lugemisülesannete täitmine, oma lugemisoskuse hindamine ja lugemiskogemuse jagamine toetab õpilase kujunemist oskuslikuks lugejaks. Põhikooli kirjandusõpetuses loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid ilukirjandusteoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist motivatsiooni lugeda. Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad, tundes paberraamatu kui peamise trükise kõrval ka audio- ja eraamatute kasutamise ning sisu omandamise spetsiifikat. Järk-järgult kirjanduse väljendusvahendeid tundma õppides ja muid tekstist arusaamist toetavaid oskusi omandades jõuab õpilane teose kui terviku tähendusvälja mõistmiseni ja selle väärtustamiseni. Eri liiki ilukirjandustekste, nii tervikteoseid kui ka tekstikatkendeid lugedes saab õpilane erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi, arendab oma interpreteerimis- ja sünteesivõimet, täiendab oma keelepädevust, sh sõnavara ja õigekeelsust, suhestab ennast aktuaalsete eluliste teemade ja probleemidega, kujundades seeläbi mina- ja maailmapilti. Tekstianalüüsi ja -tõlgendamise oskus on põhikooli kirjandusõpetuse põhieesmärk, mis on lahutamatu kirjanduse poeetika tundmisest, sealhulgas kujundlikkuse mõistmisest selle mitmetähenduslikkuses ja terviklikkuses. Ilukirjandusteose eritlemiseks peab õpilane valdama metakeelt kui tööriistakasti, mis avaks talle poeetilise teksti väljenduslikud võtted ja tähenduste paljususe. Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilastele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbelisel kasvatamisel ning sallivuse kujundamisel. Samuti peetakse teoste valikul silmas õpilaste eakohaseid psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huvisid. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste põhjendatud proportsioone, nais- ja meesautorite esindatust ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Tervikteoste valikul võib õpetaja jagada soovitusi, arvestades nii õpilaste eelistusi, huvisid kui ka lugemisvõimet. Põhikoolis on kohustuslik lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost, kuid soovitus on lektüüriraamatute arvu võimaluse korral suurendada ja õpilasi valikutesse kaasata. Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades peab tervikteoste soovituslik valik sisaldama rohkesti eesti väärtkirjandust (sh tüvitekste, klassikateoseid), mida käsitletakse ühiselt. II kooliastmes kuuluvad olulise lugemisvara hulka E. Raua „Kalevipoja“ adaptatsioon, E. Bornhöhe „Tasuja“, J. Krossi „Mardileib“, F. R. Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ või muud eesti muinasjutu- või muistendikogumikud. III kooliastmes kuuluvad olulise lugemisvara hulka A. Kitzbergi „Libahunt“, E. Vilde „Pisuhänd“, O. Lutsu „Kevade“, A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“ ja A. Kiviräha „Rehepapp“. Eesti luule esindusautorid põhikoolis on L. Koidula, Juhan Liiv, M. Under, H. Runnel ja L. Tungal. Et toetada paikkondlikku identiteeti ja teadvustada rahvapärимuse rolli kultuuris, pööratakse kirjandusõpetuses tähelepanu regionaalsele kirjandusele ja folklooripärandile. Traditsioonilist folkloorikäsitlust tuleb tänapäevastada, et õpilane mõistaks paremini pärimuskultuuri olemust ja funktsioone, suudaks õpituga paremini suhestuda ning tajuks, et folkloor on elav ja ajas muutuv nähtus. Pärimuskultuuri tundmine õpetab õpilast väärtustama ja hoidma rahvus- ja omakultuuri. Kirjandustundides tegeleb õpilane ka aimetekstidega, mis on seotud kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega (nt elulugu, intervjuu autoriga), ja meediatekstidega, mis vahendavad kirjandusteoste kohta arvustavaid seisukohti (nt raamatututvustus, arvustus, blogi). Kultuuriloolised tekstid avavad identiteeti kujundavaid asjaolusid, aitavad mõista minevikku ja olevikku, kujundavad ajaloo- ja kultuuriteadvust. Ühtlasi õpib õpilane tundma teose kirjanduslikku ja ajaloolist konteksti ning

autorist lugejani kulgevad kirjandusprotsessi. Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjandusteaduslikku mõistestikku ja kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Eelkõige on tähtis, et säiliks lugemishuvi ja areneksid tõlgenduoskused, kuid selleks on tarvis ka faktiteadmisi ja mõistevaramut. Õppeprotsessis pakutakse õpilasele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et ergutada ja väärtustada loovust ning tuua esile oma isikupära ja anne. Eneseväljenduoskuse igakülgse arendamise huvides analüüsib õpilane tekste ja katsetab omaloomingut nii kirjalikult kui ka suuliselt. Suulised sooritusülesanded, sh jutustamine ja esitamine on olulised just jagamis- ja tagasisidekogemuse saamiseks. Loominguline eneseväljendus kirjanduse õppimisel hõlmab muu hulgas suhtlemist veebikeskkondades, info hankimist ja kriitilist hindamist, digitaalse sisu loomist, selle muutmist ja taasesitamist. Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstiliikide vahelisi seoseid, avastama viise, kuidas kirjanduslikud süžeed, karakterid, teemad ja motiivid leiavad kasutamist ning edasiarendamist teatris, filmis, muusikas ja kujutatavas kunstis. Kirjandus lõimub eeskätt keeleõpetusega, aga ka kõikide teiste õppeainetega ning toetab õppesisu ja õpitulemuste kaudu õppekava üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjandustekstide valikuga.

2.5.2. II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt kaheksa tervikteost;
- 2) loeb latusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- 4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;
- 5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
- 6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- 7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;
- 8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- 10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- 11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- 12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- 13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisa ja -koha valikut;
- 14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- 15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- 16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- 17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- 18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- 19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;

- 20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;
21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

2.5.3. II kooliastme õpitulemused ja õppesisu

ÕPITULEMUSED	
5. KLASS	6. KLASS
loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt neli tervikteost;	loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt kaheksa tervikteost;
ÕPPESISU Autoreid ja teoseid 5 klass: Vene muinasjutud. Eesti muinasjutud. Mõistatused. Vanasõnad ja kõnekäänud. Paikkondliku algupäraga (nt Tallinna) legendid. Jaan Kross „Mardileib”. O.Luts „Ülemiste vanake”. Hans Christian Andersen „Metsluigid”. P.Jeršov „Küürselg sälg”. Wilhelm Hauffi muinasjutt. Anton Tšehhov „Lapsed”. Eno Raud „Roostevaba möök”. Friedebert Tuglase „Siil”. Leonid Andrejev „Kussaka”. A.Puškini luuletused. F.Tjutševi luuletused. A.Fet luuletused. I.Bunini luuletused. M.Lermontovi luuletused. N. Gogol „Õhtud külas Dikanka lähedal”. Ray Bradbury teosed. A. Lindgren, „Kalle Blomkvist”, „Hulkur Rasmus”, „Röövlitütar Ronja”. C. S. Lewis, „Lövi, nõid ja riidekapp” jm „Narnia” sari. G. Rodari, „Cipollino seiklused”. J. K Rowling, „Harry Potteri” sari. „Kalevipoeg” 6klass: O.Henry „Viimane leht”. H.C.Andersen „Ööbik”. K.Paustovski „Vana kokk”. J.Kuskemaa Tallinna legendid. A.Puškini luuletused, „Dubrovski”. M.Lermontovi luuletused. V.Žukovski „Svetlana”. Maurice Maeterlinck „Sinine lend”.L.Tolstoi „Lapse jõud”. V.Nabokov „Malts”. A.Kuprin „Valge puudel”. R.Kipling „ Kass, kes kõndab omapead”. H.Jõgisalu „Rästik”. A de Saint –Exupery „Väike prints”. I.Krõlovi valmid. I.Turgenev „Bežini aas”. J.Rannap „Agu Sihvka annab aru”. M.Twain „ Prints ja kerjus”. Ch. Dickens „Oliver Twist”. J.Švarts „Alasti kuningas”. M.Lermontovi luuletused, „Mtsõri”. V. Brjussovi luuletused. F.Tjutševi luuletused. A. Gavalda „35 kilo lootust”. E. Raua „Kalevipoja” adaptatsioon, E. Bornhöhe „Tasuja”, J. Krossi „Mardileib”, F. R. Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistsed jutud” või muud eesti muinasjutu- või muistendikogumikud.	

ÕPITULEMUSED	
5. KLASS	6. KLASS
loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt neli tervikteost;	loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt neli tervikteost;
loeb latusalt ja mõtestatult eri žanris luule-,	loeb latusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa-

proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;	ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;	tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
	loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;
ÕPPESISU Kirjandustekstide valik ja lugemine Loeb vähemalt kaheksa laste- ja noortekirjanduse tervikteost nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine ning lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt. Lugemise mõistmine. Aktiivne ja tõhus (üle)lugemine. Lugemise eesmärgistamine. Süvenenud ja ülelibisev lugemine. Lugemistehnika arendamine: häälega ja hääleta lugemine, pauside ja intonatsiooni jälgimine. Lugemiskiiruse valimine vastavalt võimetele ja tekstile. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine. Raamatukogu külastamine ja selle võimalustega tutvumine. Raamatukogude infosüsteemide e-raamatukogu kasutamine. Autoriõiguse mõistmine.	

ÕPITULEMUSED	
5. KLASS	6. KLASS
väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;	väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;	õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;
	eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
ÕPPESISU Kultuuri- ja kirjandusteadmised Eesti kirjanike muuseumidega tutvumine ja külastamine. Eesti Lastekirjanduse Keskuse	

tegevustega tutvumine.

Pärimuskultuur. Kooli- ja kodukandipärimus. Rahvaluule ja selle lühivormid. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Mõistatuste lahendamine ja loomine. Muinasjutu tunnused ja tüüptegelased. Eri liiki muistendid.

Kirjandusteose dramatiseering. Lühilavastuse loomine. Dialoogi ja tegelaskuju loomine. Eesti teatritega tutvumine.

Kirjandusteose ekraniseering. Kirjandusteose põhjal valminud filmi vaatamine ja nende võrdlemine. Tutvumine filmi loomise protsessiga. Tutvumine eakohaste filmižanritega.

Mõisted: ajalooline jutustus, epiteet, ilukirjandus, kõnekäänd, luule, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, näidend, proosa, pärimus, seiklusjutt, valm, vanasõna, võrdlus.

ÕPITULEMUSED	
5. KLASS	6. KLASS
nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;	nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;	koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;	nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;	iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;	järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid	rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
	kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid
ÕPPESISU	
Teksti analüüs ja tõlgendamine Teksti kui terviku mõistmine. Teksti põhjal eri liiki küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnadega või näidetega tekstist. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausete ning märksõnadena.	

Teose teema ja kesksete mõtete leidmine ming sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine. Näidete (nt tsitaadid, detailid) leidmine teosest. Koomika leidmine teosest. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.

Tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendused. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Sündmuste järjekord, põhjuse ja tagajärje seosed. Jutustaja kui loo edastaja.

Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika tundmaõppimine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Epiteedi, metafoori ja võrdluse tundmine ning kasutamine. Luuletuse teema määramine, aja ja koha kirjeldamine, meeleolu sõnastamine. Luuletuse vorm, riim, rütm ja kõla. Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused. Päevikuvormis ilukirjandus. Valmi tunnused.

ÕPITULEMUSED	
5. KLASS	6. KLASS
kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;	kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;	rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;	kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;	osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;	mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid	kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid
ÕPPESISU	
Tekstiloom Oma kogemuste ja mõtete väljendamine. Kirjeldavad ja jutustavad omaloomingulised tööd eri žanrites (muistend, muinasjutt, seiklusjutt, päevik vm). Tegelase ja olustiku kirjeldamine. Luuleteksti loomine. Loovkirjutamine loetu põhjal. Tekstiloomine paaris- ja rühmatööna. Loetu põhjal oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.	

ÕPITULEMUSED

5. KLASS	6. KLASS
esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;	esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;	jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;	jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;
ÕPPESISU Teksti esitamine ja kuulamine Luuletuse ja lühikese proosateksti esitamine. Rolliteksti esitamine. Esituse eesmärgistamine. Esitamiseks kohase tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Tekstilähedane sündmustest jutustamine. Iseenda või kellegi teisega toimunud sündmusest jutustamine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.	

2.5.4. III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt kahteteist loetud tervikteost;
- 2) loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;
- 5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- 6) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;
- 7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- 9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- 10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- 11) teeb kokkuvõtte teose süžees, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;

- 12) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
- 13) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- 14) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- 15) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- 16) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- 17) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- 18) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- 19) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- 20) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- 21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

2.5.5. III kooliastme õpitulemused ja õppesisu

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;	loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;	loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
ÕPPESISU		
Autoreid ja teoseid 7. klass: Daniel Defoe „Robinson Crusoe“, N.Leskov „Metsloom, William Shakespeare'i „Romeo ja Julia“, O.Henry teosed, S.Jesenini luuletused, A.Puškini luuletused, E.Enno luuletused, Oskar Luts „Kevade“, Anton Tšehhov „Kameeleon“, „Paks ja peenike“; A.Puškin „Väikesed tragöödiad“, Jevgeni Švarts „Draakon“; I.Bunin „Lapti“, Lev Tolstoi „Lapsepõlv“, M.Gorki „Lapsepõlv“, „Inimeste seas“; Friedebert Tuglas „Väike Illimar“, Aleksandr Puškini luuletused, M.Lermontovi luuleteosed, Fjodor Tjuttševi luuletused; Afanassi Feti luuletused; L.Koidula luuleteosed, D.Vaarandi Luuleteos, V. Hugo « Hüljatud », F. R. Kreutzwald, „Kalevipoeg“ (katkendeid); J. R. R. Tolkien, „Sõrmuste isand“ 8.klass: Aleksandr Puškini luuletused, M.Lermontovi luuletused, Walter Scott „Ivanhoe“, A.Puškin „Kapteni tütar“, Ivan Turgenev „Mumuu“, A.Puškin „Belkini jutustused“; N.Gogol „Revident“, „Sinel“, Fjodor Dostojevski „Valge ööd“; Byroni luuletused, Fjodor Tjuttševi luuletused; Afanassi Feti luuletused; J.Liiva luuletused, Eduard Vilde „Nende poeg“, Jack Londoni „Valgekihv“, N.Gogol „Portree“.		

9.klass: Maksim Gorki „Vanaeit Izergil“, Aleksandr Bloki luuletused; Anna Ahmatova luuletused, Valeri Brjussovi luuletused, Nikolai Gumiljovi luuletused, Vladimir Majakovski luuletused; Vladimir Nabokov „Juhus“; Mihhail Šolohhov „Inimese saatus“; Aleksandr Solženitsõn „Küll on kahju“; Mihhail Bulgakov „Koera süda“, Aleksandr Kuprini „Junkur“; Leonid Andrejev „Noorsugu“; Aleksandr Vampilov „Kohtumine“, Mati Unt „Hüvasti, kollane kass“, A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“; E. Vilde „Pisuhänd“.

A. Kitzbergi „Libahunt“, E. Vilde „Pisuhänd“, O. Lutsu „Kevade“, A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“ ja A. Kiviräha „Rehepapp“. Eesti luule esindusautorid põhikoolis on L. Koidula, Juhan Liiv, M. Under, H. Runnel ja L. Tungal.

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt kahteteist loetud tervikteost;	loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt kahteteist loetud tervikteost;	loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt kahteteist loetud tervikteost;
loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;	loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;	loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;	loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;	loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
ÕPPESISU		
Kirjandustekstide valik ja lugemine Loeb vähemalt kaksteist tervikteost nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid.		

Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.

Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.

Lugemisstrateegiad ja lugemisprotsess. Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud (üle)lugemine. Eri lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Teksti eesmärgistatud jälgimine ja eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Kriitiline lugemine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.

Raamatukogu. Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades. Eesti Kirjandusmuuseumi digikeskkonnad.

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;	selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;	selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;	eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;	eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;	leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi	leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi
leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi	võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;	võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;	kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.	kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.
kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse		

põhimõisteid.		
ÕPPESISU Kultuuri- ja kirjandusteadmised Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Looduspärimus ja linnalegendid. Kohanimed folklooris. Eesti kirjanike muuseumid. Rahvaluule tunnusjooni. Rahvaluule põhiliigid ja žanrid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu liigid ja tunnused. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Tänapäeva folkloor, selle kogumine ja kogemine. Rahvaluule veebilehed. Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Draamateksti temaatika, narratiivi ja poeetika eritlemine. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater. Eesti teatritega tutvumine. Kirjandusteose ekraniseering. Mängu- ja dokumentaalfilmid. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader ja plaan, valgus, värv ja heli. Stsenarium. Montaaž. Loo, tegelaste ja miljöö kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis. Kirjandusteose ja filmi kompositsioon. Kirjandusteosest filmilike episoodide leidmine. Kirjandus ja visuaalsed kunstid, nt koomiks, graafiline romaan, ühismeedialelu. Kirjandus ja fotograafia. Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja dramaatika tunnused. Lüroeeepika. Eepose, romaani, jutustuse ja novelli tunnused. Ulme- ja krimiromaani tunnused. Reisikiri ja elulooraamat. Lüürlise luule põhitunnused. Ballaad, sonett, haiku ja ood luules. Vabavärsiline luule. Piltluule. Ühismeedia- ja räppluule. Nüüdisluule vormid ja žanrid. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused. Mõisted: algriim, arvustus, ballaad, biograafia, draama, dramaatika, eepika, eepos, haiku, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, müüt, novell, ood, parallelism, regivärss, reisikiri, romaan, siire, sonett, žanr, tragöödia, vabavärss, vanasõna.		

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürlisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;	toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürlisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;	toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürlisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;	nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;	nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
teeb kokkuvõtte teose	teeb kokkuvõtte teose süžest,	teeb kokkuvõtte teose süžest,

süžees, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;	põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;	põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;	analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;	analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta	rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;	rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;	kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;	kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.	kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.	kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

ÕPPESISU

Teksti analüüs ja tõlgendamine

Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Teksti põhjal eri tüüpi küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlauset ja märksõnadena. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.

Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse ja tagajärje seoste leidmine. Näidete ja tsitaatide leidmine teosest, valiku põhjendamine. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.

Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduslikud tüüptegelased. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega. Tegelase sisekonflikti ja tegelastevahelise põhikonflikti määratlemine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine.

Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljö kirjeldamine. Teose loomise kontekst. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tegelikuse ja väljamõeldise suhted kirjandusteoses. Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus.

Kirjelduse eesmärk teoses.

Ilukirjandusteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Kujundliku keelekasutuse mõistmine. Iseenda kujundliku väljendusoskuse ja sõnavara hindamine ning arendamine. Olulisemate kõla-, kõne- ja lausekujundite määratlemine ja seostamine teksti kui tervikuga. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine teosest. Teksti allegooria ja allteksti mõistmine.

Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika eritlemine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Luuletuse temaatika, aegruum, kompositsioon, riim, rütm ja kõla. Luule eri kogemisviisid. Luuletuse seostamine isikliku kogemusega.

ÕPITULEMUSED

7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;	kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;	kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;	hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;	hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;	osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;	osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;	koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;	koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;

ÕPPESISU

Tekstiloomed

Omaloomingulised tööd kirjeldavas ja jutustavas laadis ning eri žanrites. Tekstiloomed paaris- ja rühmatöona. Alustekstile tuginev kirjutamine. Arutleva teksti loome. Kirjandusteose, filmi või lavastuse arvustuse kirjutamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja tekstinäidete varal.

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust	esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust	esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust
ÕPPESISU Suuline väljendusoskus Luule-, proosa- või draamateksti esitamine. Esituse eesmärgistamine ja ettevalmistamine. Esitamiseks sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.		

..

INEVALDKOND „KEHALINE KASVATUS“ PÕHIKOOLIS

1. AINEVALDKONNA ÜLDISELOOMUSTUS

1.1. Valdkonnapädevus

Kehalise kasvatus kaudu rakendatakse põhikoolis liikumisõpetuse põhimõtteid, et toetada õpilaste positiivset hoiakut liikumise suhtes ning kujundada neis eakohast liikumispädevust, s.o motivatsiooni, teadmisi, oskusi ja harjumust iga päev aktiivselt liikuda, tegelda liikumisharrastusega ning suhtuda liikumisesse positiivselt.

Liikumispädevust arendava õppe tulemusena põhikooli lõpetaja:

1. on omandanud mitmekülgseid liikumisoskusi ja -kogemusi, et harrastada erinevaid liikumistegevusi;
2. mõistab tervise ja kehaliste võimete seost ning analüüsib liikumise ja toitumise tasakaalu;
3. on igapäevaselt kehaliselt aktiivne ja mõistab tervisliku liikumise põhimõtteid;
4. väärtustab liikumist, sporti ja tantsu kultuuri osana ning ennast selle kandjana ja loojana;
5. mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate ning emotsioonide juhtimist toetavate tegevuste mõju enda heaolule, et tulla toime pingeliste olukordadega;
6. tunneb rõõmu liikumisest ja on saanud sellest positiivse kogemuse.

1.2. Ainevaldkonna õppeaine arvestuslik maht

Õppeaine nädalatundide maht kooliastmeti on järgmine:

	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
kehaline kasvatus	8	6	6

Õppeaine nädalatundide jagunemine kooliastmete sees ja õppesisu klasside kaupa määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestusega, et õpitulemused ning kooliastmete lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud oleksid saavutatavad.

Kehalist kasvatust õpetatakse nii eesti keeles kui ka vene keeles sõltuvalt konkreetse klassi õppekeelest ja kaadrite olemasolust.

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus

Liikumisõpetuse põhimõtetest lähtuva kehalise kasvatus õppe kaudu aidatakse põhikoolis kaasa terve ja liikuva inimese kujunemisele ning tekitatakse seosed koolis õpitu ja selle kasutamise võimaluste vahel vabal ajal, st väljaspool kooli. Liikumispädevust kujundatakse kõigis kooliastmes taotletavate õpitulemuste kaudu viies liikumisvaldkonnas: liikumisoskused; tervis ja kehalised võimed; kehaline aktiivsus; liikumine ja kultuur; vaimne ja kehaline tasakaal.

Liikumisoskused jagunevad neljaks oskuste alarühmaks ja need kujunevad erinevate liikumisviiside rakendamise kaudu. Liikumisoskused on järgmised:

- 1) edasiliikumisoskused on kõndimis-, jooksmis-, hüppamis-, ronimis- ja ujumisoskus ning nende rakendamine igapäevaelus, liikumisharrastuses, spordialades, rütmis ja muusika saatel, tantsus ning koostööd tehes. I kooliastmes omandavad õpilased ujumisoskuse, mille arendamisega, sh tähelepanuga veeohutusele, on soovitatav jätkata ka järgmistes kooliastmetes;
- 2) oskus liikuda vahendil on seotud igapäevase liikumisega, harrastus- ja sportliku tegevusega, kus edasiliikumiseks kasutatakse vahendit;
- 3) oskus käsitseda vahendit ehk oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ning muu vahendiga;
- 4) oskus kontrollida keha asendites, liikumisel ja nende kombinatsioonides.

Liikumisoskusi kujundatakse läbivalt kooliastmete jooksul, et õpilastel tekiks mitmekülgsete oskuste kasutamist tegevustega liikuda eri tingimustes ja keskkondades. Selleks seostatakse õpitud oskuste kasutamist tegevustega väljaspool õppetundi (nt aktiivne vahetund).

Tervis ja kehalised võimed. Õpilane omandab teadmised tervisega (aeroobne vastupidavus, jõud ja painduvus) ning oskustega (kiirus, osavus, võimsus, koordineerimine, tasakaal) seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Korrapärane kehaliste võimete mõõtmine kujundab õpilaste teadlikkust tervisega seotud kehalistest võimetest ja loob eeldused enda kehaliste võimete arendamiseks. Kehalisi võimeid mõõdetakse ning analüüsitakse viisil, mis toetab õpilase motivatsiooni end arendada ega ole seotud standardiseeritud hindamisega.

Kehaline aktiivsus. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest ning eelduse olla kogu elu kehaliselt aktiivne. Selleks kasutatakse mitmekesiseid õppemeetodeid, nagu enda kehalise aktiivsuse hindamine nii tehnoloogiliste kui ka subjektiivsete vahendite kaudu, liikumispäeviku pidamine valitud perioodi vältel, igapäevase liikumisaktiivsuse plaanimine jne. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki õppetegevusi sooritada või suure intensiivsusega liikuda, kaasatakse tegevustesse nende tervisliku seisundi põhjal ning vajaduse korral kohandatakse tegevusi.

Liikumine ja kultuur. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool koolikeskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Õpilane saab teadmised liikumis-, spordi- ja tantsutraditsioonidest ning liikumise seosest eri kultuurivaldkondadega. Ta omandab oskused ohutult liikuda ja isiklikku hügieeni järgida ning ausa mängu põhimõtteid järgida. Õpilane saab kogemused väljaspool kooli toimival liikumis-, spordi- ja tantsuüritusel osalejana või vabatahtlikuna, liikumisest looduses ja suhtluskultuurist. Ta väljendab ennast liikumise ja tantsu kaudu ning koostöös kaaslastega, teab enda võimalusi olla kultuurikandja ja -mõjutaja ning selle looja.

Vaimne ja kehaline tasakaal. Õpilane omandab esmased teadmised ja oskused vaimse ja kehalise tasakaalu hoidmisest ning mõistab võimalusi korrastada enda vaimset ja kehalist seisundit.

Taotletavad õpitulemused on aluseks kooli ainekava koostamisel, kuid nende saavutamise viisid on paindlikud ning võimaldavad arvestada õpilaste huve, kooli kultuuri, traditsioone, õpikeskkonda ja muutuvat ühiskonda.

1.4. Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Liikumispädevuse kujundamine hõlmab kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut. Üldpädevuste saavutamist toetab õppeainete eesmärgipärane lõimimine teistesse valdkondadesse kuuluvate õppeainetega ning läbivate teemade tähenduslik käsitlemine õpilase jaoks. Õpilaste aktiivne kaasamine õppeaineid lõimivasse õppesse toetab enastjuhtiva inimese kujunemist terveks, teadlikuks ja liikumist nautivaks inimeseks. Selle tulemusel kujuneb õpilasel suutlikkus rakendada oma teadmisi ja oskusi eri olukordades, kujundada enda väärtushoiakuid ja -hinnanguid ning võimalus saada ettekujutus ühiskonna kui terviku arengust.

I kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	Kultuuri- ja väärtuspädevus Kehalises kasvatuses tähtsustatakse tervist ning jätkusuutlikku eluviisi. Arusaam, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada. Austus looduse ning inimeste loodud materiaalsete väärtuste Abivalmis ja sõbralik suhtumine	mitmekesine õppemetoodika õpikeskkond (spordisaal, ujula, koolistaadion, kooliõu, looduskeskkond) võistlused liikumisüritused; rääkivad seinad, näitlikustamine

	kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete järgimine sportlikes tegevustes.	
2.	Sotsiaalne ja kodanikupädevus Kehakultuur kujundab viisakat, tähelepanelikku, abivalmis ja sallivat suhtumist kaaslastesse.	töö tunnis (nt rühmatöö) võistlused liikumisüritused
3.	Enesemääratluspädevus Kehalise kasvatuse kaudu kujundatakse oskust hinnata enda kehalisi võimeid ning valmisolekut neid arendada, samuti suutlikkust jälgida ja kontrollida oma käitumist, järgida tervislikku eluviisi ning vältida ohuolukordi.	enesehindamine hindamine (numbriline/sõnaline) mitmekesine õppemetoodika arenguestlused
4.	Õpipädevus Koolis tekkinud huvi liikumise/sportimise vastu loob aluse ja eeldused õppida uusi sobivaid liikumisviise.	mitmekesine õppemetoodika õpikeskkond (spordisaal, ujula, koolistaadion, kooliõu, looduskeskkond) võistlused liikumisüritused avatud tunnid erinevate spordialadega tutvumine
5.	Suhtluspädevus Oluline on tunda ja kasutada spordi ning tantsu oskussõnavara, arendada eneseväljendusoskust ning lugeda/mõista teabe- ja tarbetekste.	mitmekesine õppemetoodika ja õppevahendid õpikeskkond (spordisaal, ujula, koolistaadion, kooliõu, looduskeskkond)
6.	Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus Sporditehniliste oskuste analüüs, kehalise töövõime näitajate ja sporditulemuste dünaamika selgitamine eeldavad õpilastelt matemaatikale omase keele, seoste, meetodite jm kasutamise oskust ning toetavad matemaatikapädevuse kujunemist.	mitmekesine õppemetoodika mitmekesine õpikeskkond lõiming
7.	Ettevõtlikkuspädevus Koostöö kaaslastega sportimisel/liikumisel kujundab toimetulekuoskust ja riskijulgust.	võistlused liikumisüritused
8.	Digipädevus Kehalises kasvatuses rakendatakse digivahendeid internetis spordi-, tervise- ja muu sportimiseks vajaliku teabe otsimiseks ning saadud teabe kasutamiseks eluliste probleemide üle arutledes ja hoiakuid kujundades. Rakendatakse tervislikke eluviise ning sportimist toetavaid digivahendeid ja rakendusi.	mitmekesine õppemetoodika tehnoloogilised vahendid ja rakendused
II kooliaste		

Nr.	Eesmärk	Rakendamise viis
1.	Kultuuri- ja väärtuspädevus Kehalises kasvatuses tähtsustatakse tervist ning jätkusuutlikku eluviisi. Arusaam, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilastel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Austus looduse ning inimeste loodud materiaalsete väärtuste vastu soodustab keskkonda säästvat liikumist/sportimist. Abivalmis ja sõbralik suhtumine kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete järgimine sportlikes tegevustes toetavad kõlbelise isiksuse kujunemist.	mitmekesine õppemetoodika õpikeskkond (spordisaal, ujula, koolistaadion, kooliõu, looduskeskkond) võistlused liikumisüritused diferentseeritud ülesandeid
2.	Sotsiaalne ja kodanikupädevus Koostöö liikudes/sportides õpetab inimeste erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama. Kehakultuur kujundab viisakat, tähelepanelikku, abivalmis ja sallivat suhtumist kaaslastesse.	töö tunnis (nt rühmatöö) võistlused liikumisüritused
3.	Enesemääratluspädevus Kehalise kasvatus kaudu kujundatakse oskust hinnata enda kehalisi võimeid ning valmisolekut neid arendada, samuti suutlikkust jälgida ja kontrollida oma käitumist, järgida tervislikku eluviisi ning vältida ohuolukordi.	enesehindamine hindamine mitmekesine õppemetoodika arenguveestlused
4.	Õpipädevus Õpilasel kujuneb oskus analüüsida ja hinnata enda liigutuoskusi ja kehalisi võimeid ning kavandada meetmeid, kuidas neid täiustada. Koolis tekkinud huvi liikumise/sportimise vastu loob aluse ja eeldused õppida uusi sobivaid liikumisviise.	mitmekesine õppemetoodika õpikeskkond (spordisaal, ujula, koolistaadion, kooliõu, looduskeskkond) võistlused liikumisüritused avatud tunnid erinevate spordialadega tutvumine
5.	Suhtluspädevus Oluline on tunda ja kasutada spordi ning tantsu oskussõnavara, arendada eneseväljendusoskust ning lugeda/mõista teabe- ja tarbetekste.	mitmekesine õppemetoodika ja õppevahendid õpikeskkond (spordisaal, ujula, koolistaadion, kooliõu, looduskeskkond)
6.	Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus Sporditehniliste oskuste analüüs, kehalise töövõime näitajate ja sporditulemuste dünaamika selgitamine eeldavad õpilastelt matemaatikale omase keele, seoste, meetodite jm kasutamise oskust ning	mitmekesine õppemetoodika mitmekesine õpikeskkond lõiming

	toetavad matemaatikapädevuse kujunemist. Õpitakse analüüsima tervisespordiga seotud teavet ja tegema tõenduspõhiseid otsuseid. Õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid.	
7.	Ettevõtlikkuspädevus Kehalises kasvatuses õpivad õpilased analüüsima oma kehalisi võimeid ja liigutuoskusi, kavandama tegevusi ning tegutsema sihipäraselt, selleks et tugevdada tervist ja parandada töövõimet. Koostöö kaaslastega sportimisel/liikumisel kujundab toimetulekuoskust ja riskijulgust.	võistlused liikumisüritused enesehindamine koostöö
8.	Digipädevus Kehalises kasvatuses rakendatakse digivahendeid internetis spordi-, tervise- ja muu sportimiseks vajaliku teabe otsimiseks ning saadud teabe kasutamiseks eluliste probleemide üle arutledes ja hoiakuid kujundades. Rakendatakse tervislikke eluviise ning sportimist toetavaid digivahendeid ja rakendusi.	mitmekesine õppemetoodika tehnoloogilised vahendid ja rakendused
III kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	Kultuuri- ja väärtuspädevus Kehalises kasvatuses tähtsustatakse tervist ning jätkusuutlikku eluviisi. Arusaam, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilastel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Austus looduse ning inimeste loodud materiaalsete väärtuste vastu soodustab keskkonda säästvat liikumist/sportimist. Abivalmis ja sõbralik suhtumine kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete järgimine sportlikes tegevustes toetavad kõlbelse isiksuse kujunemist.	mitmekesine õppemetoodika õpikeskkond (spordisaal, ujula, koolistaadion, kooliõu, looduskeskkond) võistlused liikumisüritused diferentseeritud ülesandeid
2.	Sotsiaalne ja kodanikupädevus Koostöö liikudes/sportides õpetab inimeste erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama, ent ka ennast kehtestama. Kehakultuur kujundab viisakat, tähelepanelikku, abivalmis ja sallivat suhtumist kaaslastesse.	töö tunnis (nt rühmatöö) võistlused liikumisüritused
3.	Enesemääratluspädevus Kehalise kasvatus kaudu kujundatakse oskust hinnata enda kehalisi võimeid ning	enesehindamine hindamine mitmekesine õppemetoodika

	valmisolekut neid arendada, samuti suutlikkust jälgida ja kontrollida oma käitumist, järgida tervislikku eluviisi ning vältida ohuolukordi.	arenguveestlused
4.	Õpipädevus Õpilasel kujuneb oskus analüüsida ja hinnata enda liigutuoskusi ja kehalisi võimeid ning kavandada meetmeid, kuidas neid täiustada. Koolis tekkinud huvi liikumise/sportimise vastu loob aluse ja eeldused õppida uusi sobivaid liikumisviise.	mitmekesine õppemetoodika õpikeskkond (spordisaal, ujula, koolistaadion, kooliõu, looduskeskkond) võistlused liikumisüritused avatud tunnid erinevate spordialadega tutvumine
5.	Suhtluspädevus Oluline on tunda ja kasutada spordi ning tantsu oskussõnavara, arendada eneseväljendusoskust ning lugeda/mõista teabe- ja tarbetekste.	mitmekesine õppemetoodika ja õppevahendid õpikeskkond (spordisaal, ujula, koolistaadion, kooliõu, looduskeskkond)
6.	Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus Sporditehniliste oskuste analüüs, kehalise töövõime näitajate ja sporditulemuste dünaamika selgitamine eeldavad õpilastelt matemaatikale omase keele, seoste, meetodite jm kasutamise oskust ning toetavad matemaatikapädevuse kujunemist. Õpitakse analüüsima tervisespordiga seotud teavet ja tegema tõenduspõhiseid otsuseid. Õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid.	mitmekesine õppemetoodika mitmekesine õpikeskkond lõiming
7.	Ettevõtlikkuspädevus Kehaline kasvatus toetab õpilaste oskust näha probleeme ja leida neile lahendusi, seada eesmärged, genereerida ideid ning leida sobivaid vahendeid ja meetodeid, kuidas neid teostada. Kehalises kasvatuses õpivad õpilased analüüsima oma kehalisi võimeid ja liigutuoskusi, kavandama tegevusi ning tegutsema sihipäraselt, selleks et tugevdada tervist ja parandada töövõimet. Koostöö kaaslasega sportimisel/liikumisel kujundab toimetulekuoskust ja riskijulgust.	võistlused liikumisüritused enesehindamine koostöö loovtöö
8.	Digipädevus Kehalises kasvatuses rakendatakse digivahendeid internetis spordi-, tervise- ja muu sportimiseks vajaliku teabe otsimiseks ning saadud teabe kasutamiseks eluliste probleemide üle arutledes ja hoiakuid	mitmekesine õppemetoodika tehnoloogilised vahendid ja rakendused

kujundades. Rakendatakse tervislikke eluviise ning sportimist toetavaid digivahendeid ja rakendusi.	

1.5. Läbivate teemade käsitlemise võimalusi

Läbivad teemad toetavad õpilase suutlikkust oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades rakendada, väärtusnorme, -hoiakuid ja -hinnanguid kujundada ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust. Läbivad teemad kui ühiskonnas tähtsustatud aineteülesed valdkonnad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu vahendiks.

I kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	Tervis ja ohutus Tervislikuks eluviisiks vajalike teadmiste, arusaamade, oskuste ja kogemuste omandamist toetatakse nii aineõppes kui ka tunnivälises tegevuses, samuti füüsilise ja sotsiaalse õpikeskkonna loomise kaudu.	spordireeglid käitumisreeglid tunnivälised tegevused õuesõpe eetika ja hügieeni kohta rääkimine
2.	Elukestev õpe ja karjääri kujundamine Kehalises kasvatuses innustatakse õpilasi olema terve ning kandma muutuvast õpi-, elukeskkonnas hoolt oma töövõime suurendamise eest. Kujundatakse arusaama, kuidas mõjutab inimese füüsiline tervis tema edasist tööelu. Õppetegevus võimaldab õpilastel tutvuda tervise ja kehakultuuri valdkonnaga seotud töömaailmaga. Võimekuse ja huvi ilmnemise korral mõne spordiala ja/või liikumisharrastuse vastu suunatakse õpilasi sellega süvendatult tegelema.	erinevad spordiringid ja spordiringi külastused spordivõistlused Eesti spordiajalugu (tuntud sportlased) päevaplaani koostamine spordipäev avatud tunnid
3.	Keskkond ja jätkusuutlik areng. Looduses harrastatavate spordialadega tegelemine aitab väärtustada keskkonda ning kujundada õpilastest keskkonnateadliku liikumise järgijad.	Õuesõpe mitmekesine õppekeskkond (staadion, spordiväljak, mänguväljak jne) kelgutamine
4.	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Õpilasi innustatakse organiseerima tunniväliseid liikumisharrastuslikke tegevusi (omalgatuslikud spordi- ja tantsuüritused, võistlused, õpilaste juhendamisel tegutsevad liikumis- ja treeningrühmad jm).	omalgatuslikud spordi- ja tantsuüritused, võistlused, õpilaste juhendamisel tegutsevad liikumis- ja treeningrühmad erinevad spordiringid
5.	Kultuuriline identiteet Kehalise kasvatuses tundides õpitakse tundma spordialasid/liikumisi viise, mis kuuluvad rahvuslikku ja teiste maade	rahvatantsud rütmika tantsu- ja laulumängud

	liikumiskultuuri ning aitavad õpilastel kujuneda kultuuriteadlikeks, omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust väärtustavateks ühiskonnaliikmeteks. Kultuurilise identiteedi kujundamisel on oluline väärtustada Eesti tantsupidude traditsiooni ja osaleda tantsupidudel.	
6.	Teabekeskond ja meediakasutus ning Tehnoloogia ja innovatsioon. Kehalises kasvatuses kasutatakse spordiinfot hankides erinevaid teabeallikaid, sh internetti.	rääkivad seinad spordiviktoriinid nutitelefonid (sammulugeja) nutikellad
7.	Väärtused ja kõlblus Kehalises kasvatuses ning tunnivälises sportlikus tegevuses järgitakse spordi ülimalt aadet – ausa mängu põhimõtteid. Sportlikus tegevuses kehtivate reeglite mõistmine ja nende järgimine toetab õpilaste kujunemist kõlbelisteks isiksusteks.	mängureeglid spordivõistlustest osalemine tunniväline sportlik tegevus koostöö teiste koolidega ja linna spordiasutustega
II kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viis
1.	Tervis ja ohutus Tervislikuks eluviisiks vajalike teadmiste, arusaamade, oskuste ja kogemuste omandamist toetatakse nii aineõppes kui ka tunnivälises tegevuses, samuti füüsilise ja sotsiaalse õpikeskkonna loomise kaudu.	spordireeglid käitumisreeglid tunnivälised tegevused õuesõpe eetika ja hügieeni kohta rääkimine
2.	Elukestev õpe ja karjääri kujundamine Kehalises kasvatuses innustatakse õpilasi olema terve ning kandma muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas hoolt oma töövõime suurendamise eest. Kujundatakse arusaama, kuidas mõjutab inimese füüsiline tervis tema edasist tööelu. Õppetegevus võimaldab õpilastel tutvuda tervise ja kehakultuuri valdkonnaga seotud töömaailmaga. Võimekuse ja huvi ilmnemise korral mõne spordiala ja/või liikumisharrastuse vastu suunatakse õpilasi sellega süvendatult tegelema. Õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud erialasid, elukutseid, ameteid ja edasiõppimise võimalusi.	erinevad spordiringid ja spordiringi külastused spordivõistlused Eesti spordiajalugu (tuntud sportlased) tervisepäevik spordipäev avatud tunnid erinvate spordiklubidega koostöö
3.	Keskkond ja jätkusuutlik areng.	Õuesõpe

	Looduses harrastatavate spordialadega tegelemine aitab väärtustada keskkonda ning kujundada õpilastest keskkonnateadliku liikumise järgijad.	mitmekesine õppekeskkond (staadion, spordiväljak, mänguväljak jne) terviserada linna spordiobjektide külastamine (nt Äkkeküla, Jäähall)
4.	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Õpilasi innustatakse organiseerima tunniväliseid liikumisharrastuslikke tegevusi (omalgatuslikud spordi- ja tantsuüritused, võistlused, õpilaste juhendamisel tegutsevad liikumis- ja treeningrühmad jm).	omalgatuslikud spordi- ja tantsuüritused, võistlused, õpilaste juhendamisel tegutsevad liikumis- ja treeningrühmad erinevad spordiringid
5.	Kultuuriline identiteet Kehalise kasvatuses tundides õpitakse tundma spordialasid/liikumiseviise, mis kuuluvad rahvuslikku ja teiste maade liikumiskultuuri ning aitavad õpilastel kujuneda kultuuriteadlikeks, omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust väärtustavateks ühiskonnaliikmeteks. Kultuurilise identiteedi kujundamisel on oluline väärtustada Eesti tantsupidude traditsiooni ja osaleda tantsupidudel.	rahvatantsud erinevate maade rahvatantsu tutvustamine (video, esitlus, referaat jne)
6.	Teabekeskond ja meediakasutus ning Tehnoloogia ja innovatsioon. Kehalises kasvatuses kasutatakse spordiinfot hankides erinevaid teabeallikaid, sh interneti.	plakatid spordiviktoriinid referaat nutitelefonid (sammulugeja) nutikellad
7.	Väärtused ja kõlblus Kehalises kasvatuses ning tunnivälises sportlikus tegevuses järgitakse spordi ülimalt aadet – ausa mängu põhimõtteid. Sportlikus tegevuses kehtivate reeglite mõistmine ja nende järgimine toetab õpilaste kujunemist kõlbelisteks isiksusteks.	mängureeglid spordivõistlustest osalemine tunniväline sportlik tegevus koostöö teiste koolidega ja linna spordiasutustega
III kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	Tervis ja ohutus Tervislikuks eluviisiks vajalike teadmiste, arusaamade, oskuste ja kogemuste omandamist toetatakse nii aineõppes kui ka tunnivälises tegevuses, samuti füüsilise ja sotsiaalse õpikeskkonna loomise kaudu.	spordireeglid käitumisreeglid tunnivälised tegevused õuesõpe eetika ja hügieeni kohta rääkimine
2.	Elukestev õpe ja karjääri kujundamine Kehalises kasvatuses innustatakse õpilasi olema terve ning kandma muutuvast õpi-,	erinevad spordiringid ja spordiringi külastused spordivõistlused

	elu- ja töökeskkonnas hoolt oma töövõime suurendamise eest. Kujundatakse arusaama, kuidas mõjutab inimese füüsiline tervis tema edasist tööelu. Õppetegevus võimaldab õpilastel tutvuda tervise ja kehakultuuri valdkonnaga seotud töömaailmaga. Võimekuse ja huvi ilmnemise korral mõne spordiala ja/või liikumisharrastuse vastu suunatakse õpilasi sellega süvendatult tegelema. Õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud erialasid, elukutseid, ameteid ja edasiõppimise võimalusi.	Eesti ja maailma spordiajalugu (tuntud sportlased) tervisepäevik spordipäev avatud tunnid erinivate spordiklubidega koostöö kohtumine treeneritega ja tuntud sportlastega
3.	Keskkond ja jätkusuutlik areng. Looduses harrastatavate spordialadega tegelemine aitab väärtustada keskkonda ning kujundada õpilastest keskkonnateadliku liikumise järgijad.	Õuesõpe mitmekesine õppekeskkond (staadion, spordiväljak, mänguväljak jne) terviserada linna spordiobjektide külastamine (nt Äkkeküla, Jäähall, Joaoru jõusaal)
4.	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Õpilasi innustatakse organiseerima tunniväliseid liikumisharrastuslikke tegevusi (omalgatuslikud spordi- ja tantsuüritused, võistlused, õpilaste juhendusel tegutsevad liikumis- ja treeningrühmad jm).	omalgatuslikud spordi- ja tantsuüritused, võistlused, õpilaste juhendamisel tegutsevad liikumis- ja treeningrühmad erinevad spordiringid loovtööd
5.	Kultuuriline identiteet Kehalise kasvatuses tundides õpitakse tundma spordialasid/liikumiseviise, mis kuuluvad rahvuslikku ja teiste maade liikumiskultuuri ning aitavad õpilastel kujuneda kultuuriteadlikeks, omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust väärtustavateks ühiskonnaliikmeteks. Kultuurilise identiteedi kujundamisel on oluline väärtustada Eesti tantsupidude traditsiooni ja osaleda tantsupidudel	rahvatantsud erinevate maade rahvatantsudega tutvumine (video, esitlus, referaat jne) loovtöö
6.	Teabekeskond ja meediakasutus ning Tehnoloogia ja innovatsioon. Kehalises kasvatuses kasutatakse spordiinfot hankides erinevaid teabeallikaid, sh interneti.	plakatid spordiviktoriinid referaat nutitelefonid (sammulugeja) nutikellad
7.	Väärtused ja kõlblus Kehalises kasvatuses ning tunnivälises sportlikus tegevuses järgitakse spordi ülimalt aadet – ausa mängu põhimõtteid.	mängureeglid spordivõistlustel osalemine tunniväline sportlik tegevus

Sportlikus tegevuses kehtivate reeglite mõistmine ja nende järgimine toetab õpilaste kujunemist kõlbelisteks isiksusteks.	koostöö teiste koolidega ja linna spordiasutustega

1.6. Valdkonnaüleline lõiming

Nr.	Lõimingu tsepter	Viis	Õppeained	Valdkonnasisesed või valdkonnaülesed lõiminguvõimalused
1.	Tervis ja kehalised võimed	vestlus õppetegevus saalis õuesõpe tervisepäevik liikumisega seotud aktiivtööd	Matemaatika Inimeseõpetus Eesti keel	kehaliste võimete mõõtmine õpetaja abiga, loendamine, liitmine, lahutamine, korduste arvud, pikkus-, ajaühikud, nende tajumine ja teisendamine toitumine, uni, liikumine kehaliste võimetega seotud mõisted
2.	Vaimne ja kehaline tasakaal	vestlus õppetegevus saalis õuesõpe tervisepäevik liikumisega seotud aktiivtööd ajupausid liikumislaulud vaikuseminuti harjutused lõdvestusharjutused	Loodusained/Sotsiaalsed Inimeseõpetus Loodusõpetus	Tervisliku eluviisi omaksvõtmine aitab õpilastel kujuneda aktiivseteks ning vastutustundlikeks kodanikeks. Kehalist kasvatust toetab keskkonna väärtustamine liikumisel/sportimisel. Kehalise kasvatuse kaudu kinnistuvad teadmised ja oskused, mis on omandatud inimeseõpetuses, bioloogias, füüsikas ja geograafias. tervisliku eluviisi teadmised, oskused ja hoiakud, emotsioonidega toimetulek, mina ja endasse suhtumine, probleemidega toimetulek emotsioonid, murdeiga, suhtlemine, mina ja endasse suhtumine, hingamine, puhkus ja uni looduseskeskkonna võimalused enda vaimu ja keha tasakaalustada, hapnikku olulisus organismile

			Muusika	erinevad rahustavad helid, helide ja muusika mõju enesetundele, vaikuse olulisus, endale sobiva liikumistegevuse ja heli leidmine
3.	Loominguline eneseväljendamine	võistlused kooli üritused (nt tantsud) loovtöö tunnitegevus	Kunst ja muusika Tehnoloogia	Õpilaste tähelepanu juhitakse spordi ja kehakultuuri kujutamise ning avaldumisvõimalustele kujutavas kunstis ja muusikas, spordialade/liikumisviiside, sh tantsu isikupärasele ja loomingulisele käsitlesele. Samuti kujundatakse valmisolekut leida ülesannetele uusi ja omanäolisi lahendusi ning oskust märgata ilu ümbritsevas elukeskkonnas.
4.	Võistluste ettevalmistus ja korraldamine	loovtöö spordipäev	Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled sotsiaalsed matemaatika	suuline ja kirjalik eneseväljendus; liikumisega seotud sõnavara, terminoloogia suulise juhise kuulamine
5.	Kehaline aktiivsus	tunnitegevus matk mänguväljak spordipäev (võistlused. matk, ekskursioon) liikumispausid erinevad liikumismängud õues/ õuesõpe	Loodusõpetus Matemaatika Eesti keel	toitumise ja kehalise aktiivsuse (liikumise) olulisus; õpilane oskab märgata, kas ja kui palju ta on kehaliselt aktiivne. kehalise aktiivsuse mõõtmine tehnoloogiliste vahendite abil, liikumise mõju elunditele, elundkondade ülesanded, tervislikud eluviisid vähemalt 60 minutit aktiivsust päevas ja südamelöögisageduse märkamine; loendamine; liitmine; lahutamine; jagamine; korrutamine; erinevad distantid; aeg suuline ja kirjalik eneseväljendus; liikumisega

			Inimeseõpetus	seotud sõnavara, terminoloogia, suulise juhise kuulamine
			Muusika	märgab abi vajamist tunnis ja kutsab abi ohuolukorras, märgab enda enesetunnet liikumisel, käitumisreeglid kehaline aktiivsus ja seda mõjutavad tegurid, liikumine, taastumine, keha reaktsioon kehalisele aktiivsusele; teab peamisi liikudes juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral.
				liikumine muusika saatel/tants kui kehalise aktiivsuse võimalus
6.	Liikumine ja kultuur	Referaat Loovtöö individuaalne töö, paaristöö, rühmatöö Orienteerumismängud terviserajad	Kunstiõpetus	uurimine, katsetamine, loomine, lahenduste leidmine
			Informaatika	informatsiooni otsimine erinevate tegevuste/ürituste/spordialade kohta
			Loodusõpetus	hügieen, riietumine, looduses liikumine, erinevates keskkondades liikumine; kooliümbruse plaan, ilmakaared
			Eesti keel	teksti mõistmine; suuline ja kirjalik eneseväljendus (oskus rääkida saadud kogemusest liikumisüritusel), liikumismängude ja spordialade nimetused informatsiooni hankimine, teksti lugemine ja analüüs, teadusliku kirjanduse analüüs, teksti kirjutamine ja töö vormistamine.
				Sporti ja tervist käsitlevate eriotstarbeliste ja eriliigiliste tekstide lugemise kaudu arendatakse oskust mõista

				kirjalikku teksti. Kujundatakse oskust väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt, kasutades kohaseid keelevahendeid ja ainealast terminoloogiat. Inimeseõpetus kultuuriline mitmekesisus, aus mäng/käitumine, emotsioonid ja nendega toimetulek Matemaatika geomeetrilised vormid tantsus Võõrkeel spordialade nimetused eesti keeles ja võõrkeeles. Spordi- ja terviseteemaliste võõrkeelsete tekstide lugemine toetab võõrkeelte omandamist. Muusika muusikaline liikumine - laulu- ja tantsumängud, eneseväljendus Tehnoloogia Ajalugu liikumis- ja sporditraditsioonid, teab rahvusvahelisi sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi
7.	Liikumisoskused	liikumispausid erinevad liikumismängud õues/ õuesõpe tunnitegevus matk mänguväljak tantsuline liikumine/rütmika ujumine, suusatamine	Eesti keel	suuline ja kirjalik eneseväljendus, liikumissõnavara
			Sotsiaallained	tervislikuks eluviisiks vajalikud oskused, teadmised ja hoiakud
			Matemaatika	ruumilised mõisted (ees, taga, kõrval jne), tempo, harjutuste sooritus ja korduste arv; võrdlused ja analüüsioskus.
			Tööõpetus	endale liikumisvahendi valmistamine (nt endale palli, reketi tegemine). mänguvahendite valmistamine
			Võõrkeel	võõrkeelne liikumissõnavara

			Loodusõpetus	liikumine erinevates keskkondades, sh maastikel
			Inimeseõpetus - riietumine, erinevate harjutuste toime tunnetamine	riietumine, erinevate harjutuste toime tunnetamine
			Muusika	muusikaline liikumine erineval viisil, rütm kuulamisoskus

1.7. Õppe kavandamine ja korraldamine

Õpe on õppijakeskne, toetab ja hoiab õpilase motivatsiooni liikuda ning suunab teda mõistma liikumise seost tervisega ja enda vastutust tervise hoidmisel. Õppe kaudu saavad õpilased arutleda, milliste eluks vajaminevate oskuste omandamise nimel tegutsetakse ning kuidas on omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud seotud elukestva liikumisharrastusega. Õppe kaudu toetatakse õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaks õppijaks ning loovaks ja kriitiliselt mõtlevaks ühiskonnaliikmeiks, kes suudavad teha valikuid ja vastutada oma õppimise eest.

Põhikoolis teevad õpetajad õpet kavandades ja korraldades koostööd, seejuures:

1. lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, valdkonnapädevusest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuses rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2. arvestatakse didaktika nüüdisaegseid käsitusi ja ainevaldkonna arengut, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
3. taotletakse, et õpilase õpikoormus on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
4. arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, eripära ja võimeid, rakendatakse diferentseeritud ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ning õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpi- ja eluraskustele, pakutakse õpiabi ja tuge õpivalikutes; võimaldatakse erivajadustega õpilastel osaleda aktiivselt liikumistes nende võimaluste kohaselt ning vajaduse korral kohandatakse selleks tarvilikke tegevusi;
5. võimaldatakse õpet nii üksi kui ka koos teistega, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi, suunatakse tegema valikuid, arvestades õpilaste vanust, arvu, võimekust ja sugu;
6. kaasatakse õpilasi õppe kavandamisse, võetakse aega eesmärkide ning taotletavate õpitulemuste saavutamise viiside ja hindamiskriteeriumide läbiarutamiseks, eneseanalüüsiks ning refleksiooniks;
7. rakendatakse uurivat õpet, mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid tegevusi, laiendatakse õpilaste teadmisi, arendatakse oskusi ja kujundatakse hoiakuid;
8. rakendatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid.

Grupi suurus

Kehaline kasvatus/liikumisõpetus on õppeaine, kus õpilased omandavad praktilisi liikumisoskusi väga erinevate liikumistegevuste kaudu. See tähendab, et nii õpetaja kui ka õpilane viibivad tunnis pidevalt muutuv keskkonnas. Selleks, et õppimine saaks toimuda turvalises, õppimist toetavas, individuaalsust ja erivajadusi arvestavas õpikeskkonnas nii, et õpetaja suudab tagada õpilasele selleks parima, on oluline, et õpe toimuks grupis, mille suurus on 12-14 õpilast. Grupid moodustatakse

erinevatel alustel arvestades erinevaid õppetegevusi, keskkondi, huvisid jne. Gruppide koosseis võib varieeruda õppeaasta jooksul.

Gruppide optimaalne suurus kehalises kasvatuses/liikumisõpetuses on otseselt seotud:

- Vigastuste ennetamisega.
- Kõikide õpilaste aktiivse kaasamisega tegevustesse.
- Õpilaste reaalse tegevusaja suurenemisega organiseerimisaja arvelt, mis kaasneb liiga suure grupi puhul.
- Vahendite ja liikumiseks vajamineva ruumi olemasoluga õpilase kohta.
- Suurenenud võimalused reaalseks harjutamiseks ja õppimiseks.
- Suurenenud võimalused individuaalseks õpetamiseks, erivajaduste märkamiseks ja tagasiside andmiseks.
- Tingimustega riietusruumis ja pesemisvõimalustega.

1.8. Hindamine

Hindamine on õppe osa, mille kaudu toetatakse õpilase õppimist ja arengut, tema kooliastme lõpuks taotletavate teadmiste ja oskuste omandamist ning hoiakute kujunemist. Hindamisel saadakse ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase isikupärasest arengust ning toetatakse selle kaudu õpilase kujunemist positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnanguga ennastjuhtivaks õppijaks. Hindamise kaudu saab õpilane tagasisidet oma edenemise kohta õppimisel ja liikumispädevuse kujunemise kohta. Õpetaja saab teavet oma õpetamise tulemuslikkuse kohta ning sisendit nii õppe kui ka iseenda pädevuste arendamiseks. Liikumisoskuste omandatuse hindamise kõrval antakse tagasisidet ka üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemise kohta antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangutega.

Rakendatakse nii **diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist**, mida esitatakse kas sõnaliste hinnangute või numbriliste hinnetena. Hinnates lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle alusel koostatud kooli hindamisjuhendist, mis kehtestab mittenumbrilise hindamise kasutamise, mujal (nt huvikoolis või huvitegevuses) õpitu arvestamise ja õpilase eneseanalüüsi koostamise põhimõtted kehaliste võimete arengu seisukohast.

Diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärtusaamad ning spetsiifilised õpiraskused, et kavandada edasist õppimist ja õpetamist.

Kujundava hindamise kaudu saab õpilane suulist ja kirjalikku tagasisidet õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta.

Kokkuvõtvalt hinnatakse üldjuhul õppeperioodi lõpul, et kontrollida nii aines seatud eesmärkide saavutamist kui ka taotletavate õpitulemuste saavutatust.

Õpilasele on õppe alguses teada, mis õpitulemuse saavutamise poole mis õpiülesannetega liigutakse, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Õpilast juhatakse õppe käigus oma õppimist ning seatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane nii oma tööd hindama kui ka kaasõpilaste saavutusi tagasisidestama. Aruteludes hinnatakse õpilase esitatud arvamuste ja seisukohtade põhjendatust, seostatust ning veenvust. Õpilase seisukohtadele ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta antakse sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Kirjalike ülesannete puhul arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid pööratakse tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh liikumis- ja sporditerminite õigele kasutusele ning õigekirjale, mida arvestatakse hindamisel ülesande eesmärgi ja kokkulepitud hindamiskriteeriumide põhjal.

Erineva keerukusastmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutatakse mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub seatud õppe-eesmärkidest ning eeldatavast õpitulemusest.

Õppimine ja selle tagasisidestamine on omavahel tihedalt seotud. Õppimist toetava õppe puhul võetakse fookusesse teatud valdkondade õpitulemused, mida õppeprotsess õppeperioodil toetab. See eeldab teadlikku õppeprotsessi ja hindamise planeerimist. Hindamise kaudu antakse tagasisidet õpitulemuste poole liikumise ja nendeni jõudmise kohta.

Kokkuvõttev hindamine

Kokkuvõttev hindamine antakse õppeperioodi lõpus ja toimub õpitulemustest lähtuvalt. Kokkuvõttes kajastatakse õppija aktiivsust protsessi vältel, õppija oskuseid ja arengut õpitulemuste saavutamisel. Soovitus kokkuvõtva hindamise andmiseks liikumisõpetuses. Kooliastme lõpuks saab õpilane kokkuvõtva tagasiside kõigi valdkonna õpitulemuste kohta. Lisaks kajastab see õpilase üldoskuseid. Üks osa kokkuvõtvast hinnangust on õpilase eneseanalüüs, millest kajastub tema hinnang: oskustele, aktiivsusele, hoiakutele, motivatsioonile, üldoskustele.

Hindamise alused

Kõigepealt on oluline läbi mõelda, miks üldse on vaja hinnata. Hindamise eesmärk on anda õpilastele ja lapsevanematele teada, mis on õppeprotsessi jooksul omandatud ja soovitud edasiseks arenguks.

Hindamise juures pööratakse tähelepanu järgmistele punktidele:

- Õpitulemused ja hindamiskriteeriumid on seotud, st hinnatakse seda, kas õpitulemused on saavutatud vähemalt algtasemel.
- Hindamiskriteeriumid on detailsed kirjeldused teadmistest, oskustest ja nende tasemest. Nende põhjal hinnatakse õpilase saavutamise taset, mida ta on demonstreerinud kindla hindamismeetodi kaudu (demonstreerimine, raport, nt orienteerumisraja läbimine jne).
- Õppeperioodi alguses on õpilastel hindamiskriteeriumid teada.
- Positiivse hinde kujunemiseks peavad õpilasel olema õpitulemused saavutatud minimaalsel positiivsel tasemel.
- Hindamise eesmärk on toetada õppija õppimist.
- Kehaliste võimete testide tulemusi ei tohi seostada hindegaga.
- Hindamine on kas kujundav või kokkuvõttev.
- Kujundava hindamise eesmärgiks on suunata õppeprotsessi eesmärgipäraselt, et õpilane jõuaks kokkuvõtva hindamiseks võimalikult positiivse tulemuseni.
- Kujundava hindamise juures on rõhk tagasiside andmisel sellisel viisil (suuline või kirjalik kirjeldus hetkeolukorrast), et see motiveeriks õpilast edasi tegutsema, end arendama. Loe rohkem raamatutest: Kujundava hindamise käsiraamat ja Kujundav hindamine kui õppimist toetav hindamine.
- Kokkuvõttev tagasiside koosneb mitmest komponendist – teadmine, rakendamine ja analüüs.

Õpetajal on oluline analüüsida ka enda õpetamist õpilastelt saadava tagasiside kaudu ja selle tulemusel arendama iseenda pädevusi ja teha vastavalt sellele muutusi enda õpetamise arendamiseks.

I kooliastmes hinnatakse õpilaste tegevust tundides (aktiivsus, kaasatööamine, püüdlikkus, reeglite, hügieeni- ja ohutusnõuete järgimine jm). Õpitulemustena esitatud liigutuoskusi hinnates arvestatakse nii saavutatud taset kui ka tööd, mida õpilased tegid tegevuse/harjutuse omandamiseks. 1.-3.klassides rakendatakse nii **diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist**, mida esitatakse **sõnaliste hinnangutena**.

4.-6. klassides õpitulemusi hinnatakse hindegaga „Arvestus“ või „A“ / „Mittearvestus“ või „MA“.

II kooliastmes hinnatakse teadmiste ja oskuste omandamist, teadmiste rakendamist ning õpilaste koostööoskust. Kehalistele võimetele hinnangut andes arvestatakse tulemuse kõrval ka õpilaste arengut ning tulemuse saavutamise nimel tehtud tööd. Hinnata tuleb ka õpilaste tunnivälist kehalist aktiivsust ning oma klassi ja/või kooli esindamist spordivõistlustel, tantsuüritustel jm.

Kehaliste hinnatavate harjutuste hindamine, mis on koostatud õpetaja või õpilase poolt:

"A" – harjutus on tehtud täies mahus plaanipäraselt. Sel juhul on lubatud erinevused nõuetest, mida saab seletada õpilase individuaalsete omadustega. Väiksemad vead on lubatud, sellised vead ei riku harjutustehnika alust, vaid mõjutavad ainult detaile (liigutuste rütmi, amplituudi jms). Testide sooritamisel ei mõjuta testi tulemus õpilase hinnet.

"MA" - harjutus ei ole tehtud kindlaksmääratud kujul. Harjutuse käigus tehti jämedaid vigu nii, et kaotatakse harjutuse terviklikkust. Test ei ole sooritatud.

III kooliastmes (7.-9.klassides) - rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida esitatakse **numbriliste hinnetena**.

III kooliastmes hinnatakse teadmiste ja oskuste omandamist ning nende seostamist kehalise aktiivsusega kehalise kasvatus tundides ning tunnivälises tegevuses. Teadmiste hinnangut andes arvestatakse eelkõige õpilaste võimet rakendada omandatud teadmisi praktilises tegevuses. Kehalistele võimetele hinnangut andes arvestatakse tulemuse kõrval õpilaste arengut ning tulemuse saavutamise nimel tehtud tööd. Kehalisele võimekusele hinnangut andes rakendatakse ka õpilaste enesehindamist.

Haigete ja vabastatud õpilaste puhul saab praktilisi ülesandeid asendada teoreetiliste ülesannetega, kuid samas mahus kui praktilised ülesanded.

1.9. Õppekeskkond

Õppimist toetav füüsiline, vaimne ja sotsiaalne õppekeskkond aitab kujundada liikumisvõimalusi ja liikumispädevust. Õpetaja loob kõiki õpilasi toetava õppekeskkonna, sõltumata õpilaste varasematest teadmistest, oskustest ja kehalisest võimekusest.

Vaimselt ja sotsiaalselt toetav õppekeskkond võimaldab õpilasel teha vigu, kartmata karistust või alavääristamist. Liikumis- ja sportmängudes väärtustatakse mängust osavõttu, kaaslaste ja reeglite arvestamist ning oskuste kasutamist mängus. Võistkonnamängudes võivad õpilased kanda eri rolle ja täita mängus erinevaid ülesandeid. Füüsilise keskkonna kujundamisel arvestatakse vajadust tagada õpilaste ohutus ja turvalisus. Füüsilise keskkonna moodustavad õpitulemuste saavutamiseks ja liikumispädevuse kujunemiseks nõuetekohased ruumid ning liikumis- ja spordivahendid sise- ja õuekeskkonnas. Liikumispädevuse saavutamiseks peab kool tagama nõuetele vastava võimla, sh võimaluse korral ujula või tegevusteks kohandatud aula, klassiruumid või muud ruumid. Õpilased peavad saama kasutada rõivistuid ning pesemisruume. Kooli õuealal luuakse eri vanuserühmadele

mitmekesised liikumisvõimalused, mis toetavad ainekavas märgitud õpitulemuste saavutamist, liikumispädevuse kujundamist ning liikumisoskuste kasutamist, sõltumata õpilaste vanusest ja soost.

2.KEHALISE KASVATUSE AINEKAVA

2.1. Õppeaine kirjeldus

Õppeaine hõlmab viis valdkonda – **liikumisoskused, tervis ja kehalised võimed, kehaline aktiivsus, liikumine ja kultuur, vaimne ja kehaline tasakaal** –, mis on liikumispädevuse kujunemisel võrdse kaaluga. Iga kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud moodustavad õpilase eakohase terviku, tuues esile õppija arengu dünaamika liikumispädevuse kujunemiseks alates esimesest kooliastmest kuni põhikooli lõpuni.

Taotletavad õpitulemused on kirjeldatud kooliastmete kaupa viies valdkonnas. Õpitulemuste saavutamist toetab rõhuasetuste seadmine õppe kavandamisel ja õpilaste kaasamine õpitavale tähenduse andmisel, eneseanalüüsi ning eri spordialade, tantsude, lihtsustatud sportmängude põhioskuste omandamisse erinevates kombinatsioonides ja keskkondades.

2.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Õpilane: - on omandanud erinevaid liikumisoskusi ja -kogemusi; - sooritab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ning teab liikumise ja toitumise seost tervisega; - on igapäevaselt kehaliselt aktiivne; - teab, et liikumine on kultuuri osa, ning on kogenud liikumisega seotud tegevuste loomist; - on omandanud kogemuse vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavatest tegevustest ning emotsioonide märkamisest.	Õpilane: - on omandanud mitmekülgseid liikumisoskusi ja -kogemusi; - sooritab kehalisi võimeid arendavaid ja neile tagasisidet andvaid tegevusi ning mõistab liikumise ja toitumise seost tervisega; - on korrapäraselt kehaliselt aktiivne ja teab tervisliku liikumise põhimõtteid; - mõistab ja kogeb liikumise ja kultuuri seost ning ennast liikumisega seotud tegevuste loojana; - teab vaimset ja kehalist tasakaalu ning emotsioonide juhtimist soodustavaid tegevusi.	Õpilane: - on omandanud mitmekülgseid liikumisoskusi ja -kogemusi, et harrastada erinevaid liikumistegevusi; - mõistab tervise ja kehaliste võimete seost ning analüüsib liikumise ja toitumise tasakaalu; - on igapäevaselt kehaliselt aktiivne ja mõistab tervisliku liikumise põhimõtteid; - väärtustab liikumist, sporti ja tantsu kultuuri osana ning ennast selle kandjana ja loojana; - mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate ning emotsioonide juhtimist toetavate tegevuste mõju enda heaolule, et tulla toime pingeliste olukordadega.

2.3. I kooliastme õpitulemused

ÕPITULEMUSED		
Teema: Kehaline aktiivsus		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
1) teab, kui palju ja milleks peab kehaliselt aktiivne laps iga päev liikuma;	1) teab, kui palju ja milleks peab kehaliselt aktiivne laps iga päev liikuma;	1) teab, kui palju ja milleks peab kehaliselt aktiivne laps iga päev liikuma;
2) märkab liikudes südamelöögisageduse ja enesetunde muutust;	2) märkab liikudes südamelöögisageduse ja enesetunde muutust;	2) märkab liikudes südamelöögisageduse ja enesetunde muutust;
3) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;	3) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;	3) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;
4) märkab abi vajamist tunnis ja kutsub abi ohuolukorras	4) märkab abi vajamist tunnis ja kutsub abi ohuolukorras	4) märkab abi vajamist tunnis ja kutsub abi ohuolukorras
ÕPPESISU Läbi mängu tutvustada lastele, milliste igapäeva tegevustega on võimalik koguda 60 minutit mõõduka või tugeva intensiivsusega liikumist (liikumise kaasnep soojatunne, hingeldamine). Teadmine, et lapsed ja noored peaksid olema päevas aktiivsed vähemalt 60 minutit nii, et hakkavad hingeldama ja higistama. Arvestab antud teadmisega igapäevase liikumisviisi ja liikumisteedkonna valikul. Märkab südamelöögisageduse ja enesetunde muutust vastavalt liikumistegevusele. Suunavad küsimused ja vestlus teemal: enesetunde ning südamelöögisageduse muutumine enne ja pärast liikumistegevust. Südamelöögisageduse viimine tasemele, mis oli enne kehalisi tegevusi, madala intensiivsusega tegevused peale haigusperioodi või vigastust. Erineva liikumisintensiivsusega liikumismängud (liikumismängude link). Ohtlike olukordade äratundmine, kelle poole pöörduda abi kutsumisel, kuidas kutsuda abi. Teab numbrit 112 ja millist infot ja kuidas sinna edastada. Põhimõisted: liikumisaktiivsus; südamelöögisagedus; enesetunne; 112.		

ÕPITULEMUSED		
Teema: Liikumine ja kultuur		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS

1) loob midagi liikumisega seotult;	1) loob midagi liikumisega seotult;	1) loob midagi liikumisega seotult;
	2) kirjeldab kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna;	2) kirjeldab kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna;
3) teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid;	3) teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid;	3) teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid;
4) teab Eesti sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi;	4) teab Eesti sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi;	4) teab Eesti sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi;
5) teab ning järgib isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid;	5) teab ning järgib isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid;	5) teab ning järgib isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid;
6) riietub liikumiseks sobilikult;	6) riietub liikumiseks sobilikult;	6) riietub liikumiseks sobilikult;
7) teab, mis võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond;	7) teab, mis võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond;	7) teab, mis võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond;
8) oskab liikuda tuttavas keskkonnas, määrates asukohta ja suunda;	8) oskab liikuda tuttavas keskkonnas, määrates asukohta ja suunda;	8) oskab liikuda tuttavas keskkonnas, määrates asukohta ja suunda;
9) tantsib üksi, paaris ja rühmas;	9) tantsib üksi, paaris ja rühmas;	9) tantsib üksi, paaris ja rühmas;
10) avastab liikumisvõimalusi tantsu kaudu.	10) avastab liikumisvõimalusi tantsu kaudu.	10) avastab liikumisvõimalusi tantsu kaudu.
ÕPPESISU Erinevate liikumist toetavate lahenduste loomine. Harjutuste ette näitamine kaaslastele, erinevate lihtsate liikumiste loomine üksi või kaaslastega. Osavõtja lihtne kirjeldus liikumisürituselt saadud kogemusest, tuues välja, mis oli uus, mida õppis, nägi. Toetudes saadud kogemustele toob näiteid, millistes kultuuriga seotud tegevustes ta on osalenud. Mängud põlvest põlve, sh õue- ja hoovimängud. Osaleb liikumisüritusel osalejana, pealtvaatajana, jälgib spordi- või liikumisüritusi meedias (tv, videod) ja arutleb saadud kogemusest. Osalemine õpetaja juhitud arutelus. Ausa mängu põhimõtted spordis: sõprus, ausus, hoolimine, rõõm. Liikumine koos kaaslastega, omavahel ülesannete jagamine, mängureeglite kokku leppimine. Kohtuniku otsuse austamine. Võit ja kaotus –käitumine erinevates situatsioonides. Õpetaja suunamisel info otsimine Eestis toimuvate liikumisürituste, suurvõistluste, sportlaste ja võistkondade kohta, enda/sõbra/klassikaaslase harrastatava liikumis-, spordiala või tantsustiili esindajate nimetamine.		

Ohutu käitumine ja liikumine erinevates keskkondades, erinevates tegevustes enese, kaaslaste ja keskkonna suhtes. Pesemis- ja riide vahetamisharjumuste kujundamine. Jalanõude paelte sidumine liikumiseks sobilikult.

Riietumine ja jalanõude valik vastavalt keskkonnale, ilmastikule ja liikumisviisile (spordialale, tantsule).

Erinevatel pinnastel ja reljeefidel liikumine. Liikumine tänaval, pargis, väljasõitudel matkaradadel, suusaradadel.

Liikumistegevused erinevates keskkondades: maastikumängud, peitumis- ja otsimismängud.

Liikumine plaani ja kaardi järgi, raja valik. Kooliümbruse ohutuse vaatlemine/analüüsimine.

Kooliteekonna ohutus, liikumisviiside mitmekesisus. Liikluseeskirjade järgimine liikudes tänaval.

Erinevad tantsud ja tantsumängud. Erinevate tantsude kultuuritausta tutvustamine, eri kultuuride sarnasuste ja erinevuste leidmine tantsus.

Tantsu kui liikumiskultuuri avastamine, tants kui eneseväljendusvahend erinevates kultuurides ja selle seos õpilase oma kodu ja kooliga. Erinevad tantsud ja tantsumängud.

Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus, "aus mäng"; riietumine; hügieen;

ÕPITULEMUSED		
Teema: Liikumisoskused		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes ja tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes ja tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes ja tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;
2) liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes	2) liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes	2) liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes
		3) teab esmast liikumisvahendi hoidmis- ja hooldusvajadust;
4) käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	4) käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	4) käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks;
	5) oskab ujuda, sh sukelduda, veepinnal hõljuda, rinnuli- ja seliliasendis kokku 200 meetrit edasi liikuda;	5) oskab ujuda, sh sukelduda, veepinnal hõljuda, rinnuli- ja seliliasendis kokku 200 meetrit edasi liikuda;

	6) hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutuslaseid oskusi;	6) hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutuslaseid oskusi;
7) hoiab tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;	7) hoiab tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;	7) hoiab tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;
8) korrigeerib kehahoidu õpetaja juhtimisel;	8) korrigeerib kehahoidu õpetaja juhtimisel;	8) korrigeerib kehahoidu õpetaja juhtimisel;
9) arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid ning saab aru erinevate liikumisviiside puhul vajaliku turvavarustuse kasutamise põhjustest;	9) arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid ning saab aru erinevate liikumisviiside puhul vajaliku turvavarustuse kasutamise põhjustest;	9) arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid ning saab aru erinevate liikumisviiside puhul vajaliku turvavarustuse kasutamise põhjustest;
10) arvestab tegevustes kaaslasi;	10) arvestab tegevustes kaaslasi;	10) arvestab tegevustes kaaslasi;
11) annab tagasisidet enda liikumisoskuste ja -ohutuse kohta etteantud kirjelduse alusel;	11) annab tagasisidet enda liikumisoskuste ja -ohutuse kohta etteantud kirjelduse alusel;	11) annab tagasisidet enda liikumisoskuste ja -ohutuse kohta etteantud kirjelduse alusel;
12) toob näiteid erinevate liikumisoskuste kohta	12) toob näiteid erinevate liikumisoskuste kohta	12) toob näiteid erinevate liikumisoskuste kohta
ÕPPESISU Oskuste arendamisel arvestada individuaalsust. Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni-, jooksumängud ja –harjutused. Kõnni ja jooksusammudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Kõndimine ja jooksmine sise- ja välistingimustes (sh erinevat tüüpi maastikul). Lühimatki või õppekäiki linna- või looduskeskkonnas. Hüppeoskus. Hüppemängud. Hüppeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud. Hüppeharjutused ja nende kombinatsioonid, sh hüpped vertikaal- ja horisontaalsuunas. Hüppe- ja jooksupühkimised. Hüpete kasutamine erinevates keskkondades. Hüppesaharjutused. Ronimisoskus. Ronimine erinevatel vahenditel, üle takistuste, erinevatel tasapindadel, vahendite alt, roomamine. Ohutusega arvestamine ja enda suutlikkuse mõistmine. Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Keha liikumine ajas ja erinevates rütmides. Keha liikumine ruumis. Keha liikumine heli ja muusika saatel. Liikumine eneseväljenduse vahendina. Liikumine koostöös teistega. Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas. Etteantud rütmi järgi liikumine ja ise rütmi tekitamine. Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga. Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis.		

Harjutused ja mängud kelkudel. Harjutused tõuke- ja jalgrattal. Harjutused uiskudel. Harjutused rullal. Harjutused suuskadel (murdmaa, mäesuusk, lumelaud). Harjutused vahenditel liikumiseks vees (nt sõudepaat). Võimalus rakendada nn jalgrattaveerandi ideed (vahendil liikumise oskuse arendamine), sh vigulemendid, jalgratturikoolituse toetamine (olemas õppematerjalid ja osaleda projektides).

Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka tehnilisele ABC-le keskendumise vajadus vastavalt vahendi eripärale. Näiteks: Jalgratta, suuskade hoidmisasendid. Ülevaade sellest, mida jälgida jalgratta tehnilise seisukorra puhul: keti õlitamine, rehvide tugevus, sadula kõrgus. Suuskade (lumelaua) puhul teadmine, et põhjasid on vaja hooldada libisemiseks, suuskadel pidamisala määramine ja määrimine klassikalise sõidustiili puhul.

Viske- ja püüdmisoskus. Vahendi hoidmine: vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes. Viske- ja püüdmisega liikumismängud. Viske- ja püüdmisharjutused: viskamine erinevalt kauguselt, ülaltkäge vise täpsusele, veeretamine täpsusele ja esemete alt, veereva palli püüdmine, enda ja paarilise visatud palli püüdmine, viskamine üle võrgu, individuaalharjutused palliga, viskamine üles ja püüdmine (variatsioonid), viskamine seina vastu ja püüdmine, viskamine horisontaalsesse (nt rõngas, kast) või vertikaalsesse märklauda (nt tähis seinal).

Põrgatamisoskus. Põrgatamisharjutused ja erinevad kombinatsioonid, põrgatamine parema ja vasaku käega, põrgatamine ja püüdmine, põrgatamine säilitades asukohta, põrgatamine liikumisel.

Palli löömisoskus käega. Palli löömine üles, ette-üles, üle takistuse (võrk, nõör), harjutused kergete pallidega (nt. õhu- või rannapallid), palli löömine erinevate kehaosade; palli löömine säilitades enda asukohta ja liikumisel.

Palli löömisoskus jalaga. Harjutused ja liikumismängud. Seisva ja liikuva palli löömine kaaslasele ja täpsusele. Palli vedamine ja peatamine.

Palli löömisoskus vahendiga (reketiga, hokikepiga) Kerge palli löömine õhku, edasi, üle takistuse (võrk) reketiga. Palli löömine seina vastu, üles, palli viskamine üles ja selle löömine, palli löömine altkäega peale põrget. Juurdeviivad harjutused reketi- ja hokimängudele. Palli vedamine, löömine, peatamine, söötmin, hokikepiga.

Vahendi abil teiste oskuste arendamine Kehatunnetuse, koordinaatsiooni, tasakaalu, koostöö, rütmisunnetuse harjutused vahendite abil.

Eraldi õppeprotsessi kirjeldus – <https://oppekava.innove.ee/oppeprotsesside-kirjeldused/kehaline-kasvatus/>

Kool korraldab ujumise algõpetuse nii, et õpitulemuseni jõuab õpilane 3.klassi lõpuks.

Eraldi õppeprotsessi kirjeldus – <https://oppekava.innove.ee/oppeprotsesside-kirjeldused/kehaline-kasvatus/>

Kool korraldab ujumise algõpetuse nii, et õpitulemuseni jõuab õpilane 3.klassi lõpuks.

Tasakaalu hoidmine asendites. Tasakaaluasendid erinevate kõrguste ja laiustega toepindadel; kehakujud (sümmeetrilised, mitesümmeetrilised) nii üksi kui ka koostöös. Toengud erinevate kehaosade peal. Lihtsamad ümberpööratud asendid. Maandumine. Rippumine. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal.

Tasakaalu hoidmine liikumisel. Liikumised erinevate kõrguste ja laiustega toepindadel. Lihtsamad pöörlemised. Erinevad veered. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused liikudes.

Tasakaalu hoidmine asendite ja liikumiste kombinatsioonides. Asendite ja liikumiste kombinatsioonid (nt harjutuste kombinatsioonid: liikumine-tasakaaluasend; takistusrajad jne);

kehahoid erinevates liikumistes. Kombinatsioonide koostamine (sh nt enda harjutuste seeria joonistamine) ja sooritamine. Kehakontroll tantsides (asendi hoidmised, pöörlemised, hüpped, maandumised, tasakaaluharjutused jne, nii individuaalselt kui paaristantsus).

Kehahoid vastavalt liikumis- ja igapäevasele tegevusele. Selle korrigeerimine õpetaja juhendamisel.

Tervis ja ohutus kui läbiv teema liikumisoskuste valdkonnas Läbiv teema "Tervis ja ohutus" keskendub ohutusega seotud teemadele (tinglikult jaotades ohutusõpetuseks ning riskikäitumise ennetamiseks). Liikumisega seonduvatest õpitulemustest saab liikumisoskuste valdkonnas toetada järgmiste õpitulemuste saavutamist: turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite kasutamine; õpilase enda ja kaaslaste käitumise jälgimine ja analüüsimine, ohutu ja ohtliku liikluskäitumise eristamine; ohutu teekonna kavandamine erinevaid liikumisviise ja abivahendeid kasutades. Konkreetsed õpitulemused koos toetavate õppeülesannetega on kirjeldatud ohutusteemalistes õpetajaraamatutes.

Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Õppesisu näited edasiliikumisoskustes Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine nii linna- kui maakeskkonnas (enda nähtavaks tegemine). Teekonna kavandamine, ilmastikutingimusi ja liikumisviisi arvestavalt. Seos läbiva teema "Tervis ja ohutus" liiklusalaste õpitulemustega: põhjendab ja kasutab vajalikku turvavarustust liikumisviisi silmas pidades (kiiver, enda nähtavaks tegemine - need seonduvad ka tervisespordiga).

Vahendil liikumises Turvavarustuse kasutamine: kiiver, kaitsmed, helkur, erksavärvilised riided jne. Liiklusohutus ohutu liikluskäitumise eristamine ohtlikust, oma käitumise analüüsimine. Liiklusreeglitega arvestamine vahendil (rula, tõukeratas, jalgratas jne) liikudes linna- või maakeskkonnas. Kaaslastega arvestamine vahendil liikumisel.

Vahendi käsitlemisoskustes Vahendite otstarbekas kasutamine; arvestamine keskkonna ja kaaslastega. kehakontrollioskustes asendites ja liikumisel Ohutuse arvestamine. Kehahoiu arvestamine asendites. veeohutusosalased oskused Ujumisoskus; oma võimete hindamine.

Õpilane annab etteantud skaalal hinnangu, kuidas on ta arvestab kaaslaste või kaaslastega liikumistegevuses.

Õpilase tagasiside andmine toimub etteantud oskuste alusel, kust ta saab valida kuidas ta antud oskuse on omandanud ja kuidas ta arvestab ohutusega.

Liikumisoskuste nimetamine oma igapäevaste liikumisviiside kirjeldamine

Põhimõisted: Kõnni- ja jooksuoskus, hüppeoskus, ronimisoskus, edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus; edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas; edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga; liikumised vahendil (liikumisevahend (ratas, suusk, uisk, kelk jne); vahendi käsitlemine; kehakontrolli oskus.

ÕPITULEMUSED		
Teema: Tervis ja kehalised võimed		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
1) osaleb aktiivselt kehalisi võimeid arendavates mängudes ja harjutustes;	1) osaleb aktiivselt kehalisi võimeid arendavates mängudes ja harjutustes;	1) osaleb aktiivselt kehalisi võimeid arendavates mängudes ja harjutustes;

2) nimetab kehalisi võimeid;	2) nimetab kehalisi võimeid;	2) nimetab kehalisi võimeid;
	3) mõõdab enda kehalisi võimeid õpetaja juhendamisel;	3) mõõdab enda kehalisi võimeid õpetaja juhendamisel;
4) teab liikumise ja toitumise olulisust tervisele	4) teab liikumise ja toitumise olulisust tervisele	4) teab liikumise ja toitumise olulisust tervisele
ÕPPESISU Erinevate tegevuste kaudu õpilane õpib tunnetama enda võimeid – nt kuidas suudan hoida tasakaalu seistes; kuidas jaksan joosta. Selle põhjal annab ta tagasisidet enda kehalistele võimetele. Kehaliste võimete (koordinatsioon, osavus, tasakaal, kiirus, paindumus, reaktsioon, jõud, vastupidavus, tasakaal) arendamine toimub mänguliste harjutuste ja liikumismängude kaudu. Et õpilasel saaks kinnistuda kehaliste võimete nimetused on oluline need teadlikult õppeprotsessi planeerida ja kasutada selleks erinevaid õpetamismeetodeid. Näiteks tegevuste käigus õpetaja suunab õpilasi mõtlema, millist kehalist võimet nad selle kaudu kõige rohkem arendasid. Toimub pidev tegevuse ja teadmise seostamine. Selleks on otstarbekas kasutada ka tegevuste jaamades kehaliste võimete postreid/silte, et teadmine saaks kinnistuda erineval viisil. Kolmanda klassi lõpuks peaks olema õpilastel esmane arusaam, mis on osavus, tasakaal, vastupidavus, jõud, paindumus, kiirus, koordinatsioon. Tervisega seotud kehaliste võimete mõõtmine ja tulemuse seostamine tervisega õpetaja juhendamisel. Teab, et liikumisega keha kulutab energiat ja toiduga saab energiat Põhimõisted: tervis; energia (toit, uni, liikumine); kehalised võimed.		

ÕPITULEMUSED Teema: Vaimne ja kehaline tasakaal		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
1) sooritab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;	1) sooritab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;	1) sooritab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;
2) märkab õpetaja juhendamisel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.	2) märkab õpetaja juhendamisel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.	2) märkab õpetaja juhendamisel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.
ÕPPESISU Vaimset ja kehalist tasakaalu toetavateks meelerahuharjutusteks on peamiselt keskendumis-, tähelepanelikkuse-, kehatunnetuse-, hingamis- ja venitusharjutused. Keskendumise- ja tähelepanelikkuseharjutuse erinevus on, et keskendumise harjutuse ajal keskendutakse ühele konkreetsele tegevusele ning tähelepanuharjutuse ajal ollakse vaatleja		

Õpetaja juhendamisel erinevad **kehatunnetusharjutused** (lastejooga, lõdvestusharjutused tunni lõpus, lõõgastus- ja puudutustegevused).

Enda emotsioonide ja nende muutuste märkamine.

Tähelepanuharjutuse juures ollakse vaatleja, märgates oma emotsioone ja tundeid ning seda, mis toimub minu sees või mis toimub minu ümber.

Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu.

2.4. II kooliastme õpitulemused

ÕPITULEMUSED Teema: Kehaline aktiivsus		
4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
1) teeb kindlaks enda igapäevase kehalise aktiivsuse ja analüüsib seda;	1) teeb kindlaks enda igapäevase kehalise aktiivsuse ja analüüsib seda;	1) teeb kindlaks enda igapäevase kehalise aktiivsuse ja analüüsib seda;
2) plaanib kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustesse;	2) plaanib kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustesse;	2) plaanib kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustesse;
3) mõõdab enda südamelöögisagedust;	3) mõõdab enda südamelöögisagedust;	3) mõõdab enda südamelöögisagedust;
4) kasutab tehnoloogilisi ja/või isiklikke vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust;	4) kasutab tehnoloogilisi ja/või isiklikke vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust;	4) kasutab tehnoloogilisi ja/või isiklikke vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust;
5) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi;	5) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi;	5) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi;
6) teab peamisi liikudes juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral.	6) teab peamisi liikudes juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral.	6) teab peamisi liikudes juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral.
ÕPPESISU Õpilane mõtleb, millised võimalused on tal igapäevaselt liikuda ja kuidas ta saab planeerida päevakava nii, et igapäevane liikumisaktiivsus oleks soovituslikul tasemel. Õpilane planeerib lühiajalise perioodi nii, et päevakavas on erinevad liikumisaktiivsust toetavad tegevused, mis kokku annaksid vähemalt 60 minutit aktiivset tegevust päeva jooksul. Südamelöögisageduse mõõtmine puhkeolekus ning erineva intensiivsusega tegevuste ajal ja järgselt. Tehnoloogilised vahendid: kehalist aktiivsust hindavad rakendused, sammulugejad ja aktiivsusmonitorid. Isiklikud vahendid on subjektiivsed enese aktiivsuse määramise küsimustikud/töölehed jne.		

Soojendusharjutused. Organismi taastumine peale kehalist aktiivsust – nt vedeliku olulisus taastumisel, lihaskonna taastamine – venitused, südamelöögisageduse taastamine. Organismi taastumine peale haigust või vigastust – sobilik tegevuse intensiivsus, harjutusvara. Organismi taastumine väsimusest – piisava une vajalikkus.

Põrutused, nihestused, luu- ja liigesevigastused, haavad jne, ülekuumenemine, jahtumine külmaga. Õnnetused, mis võivad juhtuda vahendil liikumisega (nt jalgrattaga kukkumine jms). Oskus saada aru, millal helistada 112 ja millist infot edastada telefoni teel.

Põhimõisted: liikumisaktiivsus; pingutamine; südamelöögisagedus; soojendusharjutused; enesetunne; 112; vigastused; taastumine.

ÕPITULEMUSED		
Teema: Liikumine ja kultuur		
4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
1) loob midagi liikumisega seotult ja annab selle kohta tagasisidet;	1) loob midagi liikumisega seotult ja annab selle kohta tagasisidet;	1) loob midagi liikumisega seotult ja annab selle kohta tagasisidet;
2) arutleb kogemuse üle, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna;	2) arutleb kogemuse üle, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna;	2) arutleb kogemuse üle, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna;
3) teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ning sellega seotud väärtusi;	3) teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ning sellega seotud väärtusi;	3) teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ning sellega seotud väärtusi;
4) teab rahvusvahelisi sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi;	4) teab rahvusvahelisi sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi;	4) teab rahvusvahelisi sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi;
5) mõistab isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning järgib neid;	5) mõistab isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning järgib neid;	5) mõistab isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning järgib neid;
6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;	6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;	6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;
7) avastab looduses liikumise võimalusi;	7) avastab looduses liikumise võimalusi;	7) avastab looduses liikumise võimalusi;

8) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda;	8) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda;	8) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda;
9) tantsib üksi, paaris ja rühmas;	9) tantsib üksi, paaris ja rühmas;	9) tantsib üksi, paaris ja rühmas;
10) mõistab pärimustantsu ja nüüdisaegsete tantsude rolli kultuuris;	10) mõistab pärimustantsu ja nüüdisaegsete tantsude rolli kultuuris;	10) mõistab pärimustantsu ja nüüdisaegsete tantsude rolli kultuuris;
11) avastab tantsukultuuri eneseväljendusvormina.	11) avastab tantsukultuuri eneseväljendusvormina.	11) avastab tantsukultuuri eneseväljendusvormina.

ÕPPESISU

Erinevate liikumist toetavate lahenduste loomine ja annab etteantud küsimuste kaudu sellele tagasisidet.

Arutelu enda kogemusest – milliseid oskuseid kasutas, mida tahaks veel arendada, mida uut kogemus pakkus. Oskuste seostamine erinevate eluvaldkondade ja üldpädevustega. Toob näiteid enda liikumis-, sh tantsu ja sporditegevusest ja selle seosest kultuuriga.

Ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonna vaim, aus võistlus, võrdsus. Teab, kust ausa mängu mõiste on alguse saanud. Eesti Olümpiaakadeemia.

Info otsimine maailmas (ja Eestis) toimuvate liikumisürituste, (suur)võistluste, tantsuürituste, sportlaste ja võistkondade kohta. Nimetab enda/sõbra/klassikaaslase harrastatava liikumis-, spordiala või tantsustiil rahvusvahelisel tasemel esindajaid.

Ohutusreeglid erinevatel liikumistel, spordialades ja liigeldes. Hügieeni järgimine – õpilane oskab ka põhjendada selle vajalikkust.

Riietumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialadele.

Looduskeskkonna võimaluste avastamine liikumiseks – milliseid võimalusi pakuvad erinevad maastikud, metsatüübid, pargid, terviserajad. Käitumine looduses ja teadmised looduses liikumisest ja ohtude ennetamisest.

Asukoha ja suuna määramine tundmatus keskkonnas liikudes kasutades abivahendeid (kaart, kompass, GPS). Reisiteekonna kavandamine. Käitumine eksimise korral. Koolitee ohutuse vaatlemine/analüüsimine nii jalakäija kui jalgratturina. Oskab tuua näiteid oma igapäevase lii kluskäitumise kohta lii kluskultuuriga seoses.

Erinevad tantsud ja tantsumängud. Tantsimine, vaatamine ja arutlemine. Tantsude loomine, vaatamine ja arutlemine.

Kultuuriliste eripärade mõistmine erinevate tantsude kaudu.

Tantsu kui liikumiskultuuri avastamine, tants kui eneseväljendusvahend erinevates kultuurides ja selle seos õpilase omakultuuriga.

Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus; aus mäng; riietumine; hügieen; orienteerumine; tantsud; tantsimine; omakultuur.

ÕPITULEMUSED

Teema: Liikumisoskus

4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;
2) liigub edasi vahendil muutuv keskkonnas;	2) liigub edasi vahendil muutuv keskkonnas;	2) liigub edasi vahendil muutuv keskkonnas;
3) rakendab esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;	3) rakendab esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;	3) rakendab esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;
4) käsitleb vahendit liikumiskombinatsioonides, mängudes, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	4) käsitleb vahendit liikumiskombinatsioonides, mängudes, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	4) käsitleb vahendit liikumiskombinatsioonides, mängudes, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;
5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone;	5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone;	5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone;
6) rakendab oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks;	6) rakendab oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks;	6) rakendab oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks;
7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;	7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;	7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
8) analüüsib enda tegevust rühmas tegutsejana;	8) analüüsib enda tegevust rühmas tegutsejana;	8) analüüsib enda tegevust rühmas tegutsejana;
9) analüüsib enda liikumisoskusi, -ohutust ja turvavarustuse kasutamist;	9) analüüsib enda liikumisoskusi, -ohutust ja turvavarustuse kasutamist;	9) analüüsib enda liikumisoskusi, -ohutust ja turvavarustuse kasutamist;
10) teab liikumisoskusi liikumisharrastuses.	10) teab liikumisoskusi liikumisharrastuses.	10) teab liikumisoskusi liikumisharrastuses.
ÕPPESISU 1)..Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni ja jooksu kombinatsioonid; jooksualad: sprint, keskmaajooks, kestvusjooks; liikumine õue- ja sisekeskkonnas; tempo planeerimine erinevat tüüpi jooksudel; ühtlase tempo hoidmine. (Lühi)matkad ja õppekäigud.		

Hüppeoskus. Jooksu ja hüpete kombinatsioonid. Hüpete kasutamine liikumisharrastuses (nt parkuur, hobby horse) erinevates keskkondades. Maandumine, takistuse ületamine. Hüpitsaharjutuste kombinatsioonid.

Ronimisoskus. Ronimine liikumisharrastuse vormina erinevates keskkondades ja tasapindadel.

Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Kõnni ja jooksusammudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Hüppeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud.

Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusika saatel. Rütmis liikumine muusikaga ja muusikata: erinevad kiirused, suunad, tasandid. Enda liikumise loomine vastavalt rütmile või muusikale. Rütmi- ja koordineerimisharjutused.

Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga. Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis. Paaris-, grupi- ja individuaalsed ülesanded liikumiste kombineerimiseks, loomiseks.

2).Vahendil liikumine linna- ja looduskeskkonnas, vahelduval maastikul ja erineva liiklustihedusega keskkondades. Jalgrattaga sõiduoskuse arendamiseks, võimalik rakendada näiteks rattanädalat/-kuud.

3).Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete vajadus vastavalt vahendi eripäradele. Näiteks: jalgrattal oskab seada sadulat õigele kõrgusele, kontrollib rehvide õhuga täituvust, keti olukorda.

4).Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus Viske-, püüdmise- ja põrgatamisoskust sisaldavad liikumismängud ja liikumiste kombinatsioonid. Juurdeviivad mängud viskamise, püüdmise ja põrgatamise sportmängudele. Vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes.

Palli löömisoskus käega. Juurdeviivad harjutused ja mängud palli löömisega seotud spordialadele. Palli löömisoskus jalaga. Juurdeviivad harjutused ja mängud jalgpallile.

Palli löömisoskus vahendiga. Juurdeviivad harjutused ja mängud reketi-, hokikepi, kurikaga spordialadele.

Vahendi abil teiste oskuste arendamine. Kehatunnetuse, koordineerimise, tasakaalu, koostöö, rütmis- ja liikumistunnetuse harjutused vahendite abil.

5).Kehaasendite kombinatsioonid. Toengud üksi ja paarilisega. Tasakaaluasendid erinevate kõrgustega toepindadel, erinevates tasapindades üksi ja paarilisega. Ümberpööratud asendid. Maandumine. Rippumine. Keharaskuse ülekandmine. Asendite nimetused. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused.

Keha liikumise kombinatsioonid. Liikumised erinevate kõrguste ja laiustega toepindadel. Pöörlemised. Erinevad veered. Keharaskuse ülekandmine. Oskussõnad.

Asendite ja liikumiste kombinatsioonide loomine. Kehakontroll tantsides (asendi hoidmised, pöörlemised, hüpped, maandumised, tasakaaluharjutused jne, nii individuaalselt kui paaristantsus). Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal ja liikudes.

6).Kehahoiu ja asendite hoidmisoskus. Juurdeviivad harjutused, kehahoiu põhimõtted, asendite seostamine keha raskuskeskmega, keskendumisega.

7).Turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite kasutamine; õpilase enda ja kaaslaste käitumise jälgimine ja analüüsimine, ohutu ja ohtliku liikluskäitumise eristamine; ohutu teekonna kavandamine erinevaid liikumisviise ja abivahendeid kasutades.

Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine nii linna- kui maakeskkonnas (enda nähtavaks tegemine). Teekonna kavandamine, ilmastikutingimusi

ja liikumisviisi arvestavalt. Seos läbiva teema "Tervis ja ohutus" liiklusalaste õpitulemustega: põhjendab ja kasutab vajalikku turvavarustust liikumisviisi silmas pidades (kiiver, enda nähtavaks tegemine).

Vahendil liikumises. Turvavarustuse kasutamine: kiiver, kaitsmed, helkur, erksavärvilised riided jne. Liiklusohutus ohutu liikluskäitumise eristamine ohtlikust, oma käitumise analüüsimine. Liiklusreeglitega arvestamine vahendil (rula, tõukeratas, jalgratas jne) liikudes linna- või maakeskkonnas. Kaaslasega arvestamine vahendil liikumisel.

Vahendi käsitlemisoskustes. Vahendite otstarbekas kasutamine; arvestamine keskkonna ja kaaslastega.

Kehakontrollioskustes asendites ja liikumisel. Ohutuse arvestamine. Kehahoiu arvestamine asendites.

Veeohutusalased oskused.

8).Etteantud küsimuste kaudu toob õpilane välja, kuidas ta liikumistegevustes arvestab kaaslastega. Põhjendab lühidalt enda vastust.

9).Õpilase eneseanalüüs toimub etteantud juhendi või ankeedi alusel toetudes õpitud oskustele, ohutuse ja turvavarustuse kasutamise järgimisele. Õpilane toob välja, kuidas ta on oskuse omandanud, mida sooviks või vajaks arendada ja kuidas ta järgib liikumisohutust ja turvavarustust.

10).Nimetab edasiliikumise seotud oskusi ja seostab neid liikumisharrastusega (nt jooksmine, kepikõnd, tants jne), igapäevase liikumisviisiga (jalgsi, tõukerattaga, rulaga, rattaga jne) ja spordialadega (maratonijooks, 100m jooks jne).

Põhimõisted: Kõnni- ja jooksuoskus, hüppeoskus, ronimisoskus; edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus, edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas; edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga; liikumised vahendil; turvalisus liikumisel; vahendi hooldamine ja käsitlemine; kehakontrolli oskus; eneseanalüüs.

ÕPITULEMUSED		
Teema: Teema: Tervis ja kehalised võimed		
4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
1) seostab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja harjutusi;	1) seostab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja harjutusi;	1) seostab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja harjutusi;
2) seab lühiajalisi eesmärke kehaliste võimete arendamiseks enda mõõtmistulemuste põhjal;	2) seab lühiajalisi eesmärke kehaliste võimete arendamiseks enda mõõtmistulemuste põhjal;	2) seab lühiajalisi eesmärke kehaliste võimete arendamiseks enda mõõtmistulemuste põhjal;
3) arendab enda kehalisi võimeid, lähtudes seatud eesmärgist;	3) arendab enda kehalisi võimeid, lähtudes seatud eesmärgist;	3) arendab enda kehalisi võimeid, lähtudes seatud eesmärgist;
4) analüüsib õpetaja juhendamisel enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi saavutamist;	4) analüüsib õpetaja juhendamisel enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi saavutamist;	4) analüüsib õpetaja juhendamisel enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi saavutamist;

5) mõistab liikumise ja toitumise tähtsust tervisele.	5) mõistab liikumise ja toitumise tähtsust tervisele.	5) mõistab liikumise ja toitumise tähtsust tervisele.
ÕPPESISU Õpilane teab kehalisi võimeid ja toob näited nende vajalikkuse kohta igapäevaelus. Õpilane teab, milliste harjutustega arendada jõudu, painduvust, kiirust, tasakaalu ja (aeroobset) vastupidavust. Õpilane osaleb aktiivselt mõõtmise protsessis, olles teadlik, millist kehalist võimet ta mõõdab, märgib üles tulemusi ja analüüsib neid lähtuvalt tervisetsoonidest. Õpilane kasutab mõõtmistulemusi, et seada lühiajalisi eesmärgi. Fitback keskkonna kasutamine kehaliste võimete tulemuste seostamiseks tervisega. Õpilane fikseerib, mida ta on teinud, et kehalisi võimeid arendada. Kehaliste võimete mõõtmistulemuste analüüs toetub tervisetsooni skaaladele. Skaalad annavad tagasisidet lähtuvalt vanusest, soost ja kolmest tervisetsooni tasemest: võimalik terviserisk, tervise seisukohalt hea või tervise seisukohalt väga hea. Õpilane mõistab, mida tähendab liikumise ja toitumise tasakaal. Põhimõisted: tervisega seotud kehalised võimed; jõud, paindumus, (aeroobne) vastupidavus; liikumise ja toitumise tasakaal; eneseanalüüs.		

ÕPITULEMUSED Teema: Vaimne ja kehaline tasakaal		
4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
1) sooritab õpetaja toetusel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;	1) sooritab õpetaja toetusel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;	1) sooritab õpetaja toetusel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;
2) kirjeldab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju endale;	2) kirjeldab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju endale;	2) kirjeldab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju endale;
3) märkab õpetaja toetusel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.	3) märkab õpetaja toetusel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.	3) märkab õpetaja toetusel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.
ÕPPESISU Õpetaja toetamisel erinevad praktilised meelerahharjutused. Näiteks: oma mõtete, emotsioonide ja kehaliste aistingute märkamine. Näiteks: märka, mida sa koged hetkel... oma mõtetes... tunnetes... kehas; reaalse objektide märkamine enda ümber. Näiteks: märka, milliseid helisid sa hetkel kuuled. Õpetaja toetamisel erinevad kehatunnetusharjutused. Näiteks: kehaliste aistingute teadvustamine, liikudes tähelepanuga läbi kõikide kehaosade peast jalgadeni. Lõdvestusharjutused iga tunni lõpus. Kogemuse ja mõju kirjeldamine. Enda emotsioonide ja nende muutuste märkamine. Eneseregulatsiooni võimaluste kogemine. Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu; eneseregulatsioon		

2.5. III kooliastme õpitulemused

ÕPITULEMUSED Teema: Kehaline aktiivsus		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
1) hindab oma igapäevast kehalist aktiivsust;	1) hindab oma igapäevast kehalist aktiivsust;	1) hindab oma igapäevast kehalist aktiivsust;
2) peab liikumispäevikut valitud perioodi vältel, et jälgida enda kehalist aktiivsust;	2) peab liikumispäevikut valitud perioodi vältel, et jälgida enda kehalist aktiivsust;	2) peab liikumispäevikut valitud perioodi vältel, et jälgida enda kehalist aktiivsust;
3) teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse;	3) teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse;	3) teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse;
4) kasutab erinevaid tehnoloogilisi ja/või isiklikke vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust;	4) kasutab erinevaid tehnoloogilisi ja/või isiklikke vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust;	4) kasutab erinevaid tehnoloogilisi ja/või isiklikke vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust;
5) rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi ning mõistab nende olulisust;	5) rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi ning mõistab nende olulisust;	5) rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi ning mõistab nende olulisust;
6) rakendab traumade ja haiguste järel sobilikku liikumist ning koormust;	6) rakendab traumade ja haiguste järel sobilikku liikumist ning koormust;	6) rakendab traumade ja haiguste järel sobilikku liikumist ning koormust;
7) teab lihtsamaid esmaabivõtteid liikumistes saadud vigastuste korral.	7) teab lihtsamaid esmaabivõtteid liikumistes saadud vigastuste korral.	7) teab lihtsamaid esmaabivõtteid liikumistes saadud vigastuste korral.
ÕPPESISU Õpilane kaardistab ja analüüsib enda igapäevast aktiivsust nii tunnis kui ka vabal ajal. Vabalt valitud vormis (digitaalne, päevik vm) liikumispäevik igapäevase liikumise fikseerimiseks teatud perioodil tuues välja olulise: aeg, tegevus, intensiivsus, kommentaar. Indiviidile sobilik koormus, mille järgi seda hinnata nii tegevuse ajal kui ka tegevuse järgselt. Tervistav ja treeniv liikumine. Tehnoloogiliste vahendite kasutamine nii tunnis kui ka vabal ajal ja tulemuste tõlgendamine. Isiklikud vahendid on subjektiivsed enese aktiivsuse määramise küsimustikud/töölhed, enesetunne, aktiivsuse fikseerimine.		

Soojendusharjutused/-tegevused ettevalmistavas tegevuses, venitusharjutused koormusjärgses tegevuses.

Rakendab taastumise põhimõtteid – nt venitused, lõdvestused peale liikumistegevust.

Rakendab sobilikku kehalist tegevust ka peale haigust, vigastuse või erivajaduse korral.

Taastumist toetavad harjutused.

Olukorra hindamine, käitumine vastavalt sellele, abi kutsumine. Oskus saada aru, millal helistada 112 ja millist infot edastada telefoni teel. Esmaabi.

Põhimõisted: tervistav ja treeniv liikumine; esmaabi; taastumist toetavad harjutused.

ÕPITULEMUSED Teema: Liikumine ja kultuur		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
1) loob midagi liikumisega seotult, analüüsib loomist ja annab selle kohta tagasisidet;	1) loob midagi liikumisega seotult, analüüsib loomist ja annab selle kohta tagasisidet;	1) loob midagi liikumisega seotult, analüüsib loomist ja annab selle kohta tagasisidet;
2) on osalenud osavõtjana, vaatlejana või vabatahtlikuna väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel ning analüüsib saadud kogemust;	2) on osalenud osavõtjana, vaatlejana või vabatahtlikuna väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel ning analüüsib saadud kogemust;	2) on osalenud osavõtjana, vaatlejana või vabatahtlikuna väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel ning analüüsib saadud kogemust;
3) mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid;	3) mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid;	3) mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid;
4) teab sportlaste ja tantsijate rolli kultuurikandjana ning liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuri osana;	4) teab sportlaste ja tantsijate rolli kultuurikandjana ning liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuri osana;	4) teab sportlaste ja tantsijate rolli kultuurikandjana ning liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuri osana;
5) järgib ning analüüsib liikumistega seotud isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid;	5) järgib ning analüüsib liikumistega seotud isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid;	5) järgib ning analüüsib liikumistega seotud isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid;
6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;	6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;	6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;
7) analüüsib enda liikumiskogemust looduses;	7) analüüsib enda liikumiskogemust looduses;	7) analüüsib enda liikumiskogemust looduses;
8) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta	8) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta	8) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta

ning suunda, kasutades erinevaid võimalusi;	ning suunda, kasutades erinevaid võimalusi;	ning suunda, kasutades erinevaid võimalusi;
9) mõistab tantsukultuuri ja tantsu eneseväljendusvormina;	9) mõistab tantsukultuuri ja tantsu eneseväljendusvormina;	9) mõistab tantsukultuuri ja tantsu eneseväljendusvormina;
10) organiseerib kaasõpilasi lihtsasse liikumisega seotud tegevusse.	10) organiseerib kaasõpilasi lihtsasse liikumisega seotud tegevusse.	10) organiseerib kaasõpilasi lihtsasse liikumisega seotud tegevusse.

ÕPPESISU

Erinevate liikumist toetavate lahenduste loomine, protsessi kajastamine, ette antud küsimuste kaudu sellele tagasiside andmine.

Õpilane kirjeldab, milliseid oskuseid ta kasutas, millised olid tema tugevused, mida õppis, millele tahab tähelepanu pöörata, toob välja, mis oli temale uus, mis oli positiivne, mis oli negatiivne ning põhjendab jne.

Ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonna vaim, aus võistlus, võrdsus, keelatud võtted spordis. Ühistegevused, mis toetavad nende väärtuste kujunemist.

Info otsimine ja seostamine enda harrastatava tegevusega või tuntud sportlase või tantsija tähendusega ühiskonnale. Teadmised rahvuslikest traditsioonidest seoses liikumise, tantsu ja spordiga. Erinevate infokanalite kasutamine: ajakirjandus, televisioon, internet jne. Kriitilised arutelud: stereotüüpsed uskumused; sport ühiskonnas – ühiskonna muutumise mõjud spordile, liikumise spordi ja tantsu väljendusvõimalused kultuuris.

Teab, millised on ohutusnõuded lähtuvalt liikumistegevusest, spordialast, arvestab nendega ja põhjendab nende vajalikkust. Hügieeni järgimine seoses liikumistegevusega.

Riietumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialadele.

Tempo valimine vastavalt looduskeskkonnale ja tee pikkusele; võimalusel päevased või ööbimisega matkad; ettevalmistus loodusesse minemiseks (riietus, toit, tööülesannete jaotamine jne), käitumine looduses (nt mida teha prügiga).

Raja läbimine erinevatel liikumisviisidel (nt sh ka ratastel) kaarti ja kompassi kasutades. Tehnoloogilised vahendid. Orienteerumismängud. Oma igapäevase liikumistekonna kavandamine (ohutus, liikumisviis, vajalik aeg) ja liikumise ohutusega arvestamine, sh tehnoloogilisi võimalusi kasutades. Seos läbiva teema "Tervis ja ohutus" liiklusalase õpitulemusega: õpilane kaardistab liiklusohtlikud kohad ja kavandab liikumisviisi arvestades enda ohutu koolitee.

Tantsu kui liikumiskultuuri mõtestamine eneseväljendusvahendina erinevates kultuurides. Erinevate tantsude kultuuritausta tutvustamine, eri kultuuride sarnasuste ja erinevuste leidmine tantsus. Erinevad tantsud ja tantsumängud. Tantsimine, vaatamine ja arutlemine. Omaloominguliste tantsude loomine, vaatamine ja arutlemine.

Õpetaja juhendamisel õpilase poolt planeeritud liikumistegevus (näiteks seoses enda liikumis- või spordiharrastusega).

Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus; aus mäng; riietumine; hügieen; orienteerumine; tantsud; tantsimine; omakultuur; meeskonnatöö; matk.

ÕPITULEMUSED

Teema: Liikumisoskus		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, tervisetreeningul, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, tervisetreeningul, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, tervisetreeningul, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;
2) liigub edasi vahendil muutuvas keskkonnas ja seostab seda igapäevaste liikumisvõimalustega;	2) liigub edasi vahendil muutuvas keskkonnas ja seostab seda igapäevaste liikumisvõimalustega;	2) liigub edasi vahendil muutuvas keskkonnas ja seostab seda igapäevaste liikumisvõimalustega;
3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;	3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;	3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;
4) käsitseb vahendit eri liikumiskombinatsioonides, -mängudes, spordialadel, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	4) käsitseb vahendit eri liikumiskombinatsioonides, -mängudes, spordialadel, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	4) käsitseb vahendit eri liikumiskombinatsioonides, -mängudes, spordialadel, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;
5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone üksi, paarilise ja rühmaga;	5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone üksi, paarilise ja rühmaga;	5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone üksi, paarilise ja rühmaga;
6) seostab teadmisi ning oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks;	6) seostab teadmisi ning oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks;	6) seostab teadmisi ning oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks;
7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;	7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;	7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
8) annab hinnangu enda koostööle tegevustes;	8) annab hinnangu enda koostööle tegevustes;	8) annab hinnangu enda koostööle tegevustes;
9) annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele	9) annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele	9) annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele

10) seostab liikumisoskusi harrastustegevuse ja/või spordialadega.	10) seostab liikumisoskusi harrastustegevuse ja/või spordialadega.	10) seostab liikumisoskusi harrastustegevuse ja/või spordialadega.
ÕPPESISU Kõnni- ja jooksuoskus. Kõndimine ja jooksmine kui harrastus- ja treeningvorm: jooksu- ja maastikujooks; kepikõnd. Matk looduskeskkonnas. Hüppeoskus. Hüpete kasutamine treeninguna, liikumisharrastuses (nt takistusradadel) ja hüppealades (nt kaugushüpe). Ronimisoskus. Ronimine liikumisharrastuse ja treeningvormina erinevates keskkondades: ronimissein, loodus- või tehiskeskond, kaitsevää treeningrada jne. Ohutusnõuete arvestamine ja enda suutlikkuse hindamine. Ronimisvõtted. Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Keha liikumine ajas ja erinevates rütmides. Keha liikumine ruumis. Keha liikumine heli ja muusika saatel. Liikumine eneseväljenduse vahendina. Liikumine koostöös teistega. Kõnni ja jooksumudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Hüppeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud. Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusika saatel. Rütmide tekitamine kehaga, koostöös paarilise- ja rühmaga. Rütmi ja koordineerimise harjutused. Harjutused muusikaga. Liikumiskombinatsioonide loomine vastavalt rütmile või muusikale. Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja/või rühmaga. Liikumiskombinatsioonide loomised ja rakendamised paarilise või rühmaga. Vahendil liikumine linna- ja looduskeskkonnas, vahelduval maastikul ja erineva liiklustihedusega keskkondades turvavarustust kasutades ning liiklusohutuse printsiipe järgides. Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete keskendumise vajadus vastavalt vahendi eripärale. Näiteks: jalgrattal oskab seada sadulat õigele kõrgusele, kontrollib rehvide õhuga täituvust, keti olukorda, oskab rehvi täispumbata. Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus. Liikumiskombinatsioonide loomine kasutades viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskust. Sportmängud vähendatud väljakutel ja mängijate arvuga (nt 3x3; 4x4). Omaloomingulised mängud vahenditega. Vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes. Palli löömisoskus käega. Juurdeviivad harjutused ja mängud palli löömisega seotud mängudele. Palli löömisoskus jalaga. Juurdeviivad harjutused ja mängud jalgpallile. Näiteks footbag. Palli löömisoskus vahendiga. Juurdeviivad harjutused ja mängud reketi-, hokikepi- kurikaga spordialadele. Vahendi abil teiste oskuste arendamine. Kehatunnetuse, koordineerimise, tasakaalu, koostöö, rütmilise harjutused vahendite abil. Asendid mitmesugustel vahenditel ja enda keharaskusega ja selle ülekandmisega. Kehatunnetuse ja kehaasendi harjutused paigal ja liikudes. Liikumised erinevates keskkondades, kõrguste ja laiustega toe- ja tasapindadel. Erinevad kehaasendid individuaalselt, paaris ja rühmades. Asendite ja liikumiste kombinatsioonide loomine ja nende kasutamine rühmades ja oskussõnadega. Kehakontroll tantsides (asendi hoidmised, pöörlemised, hüpped, maandumised, tasakaaluharjutused jne, nii individuaalselt kui paaritantsus). Ohutus asendites ja liikumisel. Turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite kasutamine; õpilase enda ja kaaslaste käitumise jälgimine ja analüüsimine, ohutu ja ohtliku liikluskäitumise eristamine; ohutu teekonna kavandamine erinevaid liikumisviise ja abivahendeid kasutades. Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine nii linna- kui maakeskkonnas (enda nähtavaks tegemine). Teekonna kavandamine, ilmastikutingimusi ja liikumisviisi arvestavalt. Seos		

lähiva teema "Tervis ja ohutus" liiklusalaste õpitulemustega: põhjendab ja kasutab vajalikku turvavarustust liikumisviisi silmas pidades (kiiver, enda nähtavaks tegemine). Vahendil liikumises. Turvavarustuse kasutamine: kiiver, kaitsmed, helkur, erksavärvilised riided jne. Liiklusohutus ohutu liikluskäitumise eristamine ohtlikust, oma käitumise analüüsimine. Liiklusreeglitega arvestamine vahendil (rula, tõukeratas, jalgratas jne) liikudes linna- või maakeskkonnas. Kaaslasega arvestamine vahendil liikumisel. Vahendi käsitlemisoskustes. Vahendite otstarbekas kasutamine; arvestamine keskkonna ja kaaslastega. Veeohutusalased oskused.

Hinnangu andmine toimub etteantud juhendi või küsimuste alusel. Hinnang sisaldab näidet/näiteid, kuidas õpilane on kaaslasega arvestanud koostöises ülesandes.

Hinnangu andmine toimub etteantud juhendi või küsimuste alusel. Hinnang sisaldab kirjeldust omandatud oskustest, tehtud pingutust nende õppimiseks, edasist oskuste arendamise vajadust, ohutuse järgimist ja turvavarustuse kasutamist

Lühike arutelu koos näidetega, kuidas kasutatakse liikumisoskuseid igapäevases liikumises, harrastustegevuses, spordis või võistlusspordis.

Põhimõisted: igapäevane liikumine; liikumised vahendil; turvalisus liikumisel; vahendi hooldamine ja käsitlemine; kehakontrolli oskus; kehaasendid; eneseanalüüs.

ÕPITULEMUSED		
Teema: Tervis ja kehalised võimed		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
1) teab, kuidas on kehalised võimed seotud tervisega ja haiguste ennetamisega;	1) teab, kuidas on kehalised võimed seotud tervisega ja haiguste ennetamisega;	1) teab, kuidas on kehalised võimed seotud tervisega ja haiguste ennetamisega;
2) mõistab kehalisi võimeid arendavate tegevuste ja harjutuste toimet;	2) mõistab kehalisi võimeid arendavate tegevuste ja harjutuste toimet;	2) mõistab kehalisi võimeid arendavate tegevuste ja harjutuste toimet;
3) seab lühi- ja pikaajalisi eesmärgi, lähtudes enda mõõdetud kehaliste võimete tasemest;	3) seab lühi- ja pikaajalisi eesmärgi, lähtudes enda mõõdetud kehaliste võimete tasemest;	3) seab lühi- ja pikaajalisi eesmärgi, lähtudes enda mõõdetud kehaliste võimete tasemest;
4) on saanud kogemuse kehaliste võimete korrapärasest arendamisest;	4) on saanud kogemuse kehaliste võimete korrapärasest arendamisest;	4) on saanud kogemuse kehaliste võimete korrapärasest arendamisest;
5) analüüsib enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi saavutamist;	5) analüüsib enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi saavutamist;	5) analüüsib enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi saavutamist;
6) analüüsib enda liikumise ja toitumise tasakaalu.	6) analüüsib enda liikumise ja toitumise tasakaalu.	6) analüüsib enda liikumise ja toitumise tasakaalu.

ÕPPESISU

Teab tervisega seotud kehalisi võimeid, nende seost haiguste ennetamisega ja optimaalse tervise hoidmisega. Teab kehamassiindeksit kui ühte tervisega seotud näitajat. Õpilane oskab kehamassiindeksit kehakaalu ja pikkuse suhte alusel arvutada ja analüüsida.

Teadmised, millise harjutuse või tegevusega saab erinevaid kehalisi võimeid arendada ja kuidas seda tervist hoidvalt ja parandavalt teha.

Eesmärkide sõnastamine toetub kehaliste võimete mõõtmise tulemustele. Teadlik aktiivne osalemine mõõtmisprotsessis.

Kehalisi võimeid arendavate tegevuste fikseerimine. Suunata õpilast erinevate keskkondade ja tegevuste kasutamisele kehaliste võimete arendamiseks.

Õpilane seostab kehaliste võimete mõõtmistulemusi etteantud tervisetsoonidega. Õpilane toob näiteid ja põhjendab, kas ja kuidas ta täitis või ei täitnud püstitatud eesmärgi.

Enda päevase (sh liikumine ja põhiainevahetus) energiakulu analüüs, sh toiduga saadava energia analüüs.

Põhimõisted: kehamassiindeks; tervisega seotud kehalised võimed: jõud, paindumus, (aeroobne) vastupidavus; oskustega seotud kehalised võimed: kiirus, osavus, koordinatsioon, tasakaal; eneseanalüüs; energiavajadus.

ÕPITULEMUSED

Teema: Vaimne ja kehaline tasakaal

7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
1) valib ja sooritab iseseisvalt vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;	1) valib ja sooritab iseseisvalt vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;	1) valib ja sooritab iseseisvalt vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;
2) seostab ja põhjendab vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste kasutamise võimalusi eri olukordades;	2) seostab ja põhjendab vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste kasutamise võimalusi eri olukordades;	2) seostab ja põhjendab vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste kasutamise võimalusi eri olukordades;
3) mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule;	3) mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule;	3) mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule;
4) mõistab enda võimalusi tulla toime erinevate emotsioonidega	4) mõistab enda võimalusi tulla toime erinevate emotsioonidega	4) mõistab enda võimalusi tulla toime erinevate emotsioonidega

ÕPPESISU

Õpilane valib endale meelepärase lõdvestus- ja taastumisviisi. Õpilane sooritab erinevaid praktilisi meelerahu- ja kehatunnetusharjutusi koos hingamise teadvustamisega (nt jooga, shindo, qigong). Lõdvestusharjutused iga tunni lõpus.

Õpilane kasutab sobivaid lõdvestus- ja taastumisviise igapäevastes olukordades, mitte ainult tunnis või liikumistegevuste järgselt. Õpilane kirjeldab liikumispäevikus üles harjutuse mõju. Õpilane annab ülevaate, milliseid lõdvestus- ja taastumisviise on ta tundides kasutanud ja analüüsib nende mõju endale.

Analüüsib sobivate harjutuste valikut vastavalt enesetundele ja eesmärgile.

Eneseregulatsiooni võimaluste kogemine. Õpilane kasutab iseseisvalt emotsioonide juhtimiseks lihtsamaid eneseregulatsiooni võtteid.

Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu; eneseregulatsioon.

AINEVALDKOND „KUNSTIAINED“ PÕHIKOOLIS

1. AINEVALDKONNA ÜLDISELOOMUSTUS

1.1. Kunstipädevus

Kunstiainete valdkonnapädevuse kujundamise esmane alus on äratada valdkonna vastu huvi ja seda järjekindlalt hoida. Kunstiainete valdkonnapädevus on universaalne ning väljendub selles, et põhikooli lõpuks õpilane eakohaselt:

1. teadvustab oma sidet muusika, kunsti ja visuaalkultuuriga ning Eesti ja maailma kultuuripärandiga;
2. loob, uurib ja tõlgendab, kasutades muusika, kunsti ja visuaalkultuuri väljendusvahendeid, teadmisi ning meetodeid;
3. mõtestab ja reflekteerib eri kultuurinähtusi, enda ja kaasõppijate loometegevust;
4. mõistab muusika ja kunsti osatähtsust nüüdisaegses ühiskonnas;
5. osaleb kunstide suhtluses tõlgendamist vajava sõnumi edastaja ning vastuvõtjana informeeritult ja kriitiliselt;
6. on loova eluhoiakuga ja lahendab probleeme loovalt.

1.2. Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht

Kunstiainete valdkonda kuuluvad kunst ja muusika, mida õpitakse 1.–9. klassini. Ainekavades kirjeldatud õpitulemuste saavutamiseks on õppeainete arvestuslikud nädalatunnid kooliastmeti järgmised:

õppeaine	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
kunst	4,5	3	3
muusika	6	4	3

Õppeainete nädalatundide jagunemine kooliastmete sees ja õppesisu klasside kaupa määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestusega, et õpitulemused ning kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud on saavutatavad.

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus

Kunstiainete pädevus lähtub arusaamast, et õpilase areng on elukestev ja mõjutatud kultuurist ning kunstid (muusika, kunst, kirjandus, draama, film, tants) ja kultuur laiemalt (visuaalkultuur, pärand- ja pärimuskultuur jms) on inimese dialoogipartnerid kogu elu jooksul. Kunstid on olulised väärtushinnangute, suhtluskultuuri, empaatia ning kriitilise mõtlemise arendamise vahendid. Kunstide kui professionaalse kõrgkultuuri loomingu kõrval on tähtis ka uuriv ja leiutav looming ning kultuur mõtestatud inimtegevusena laiemalt.

Kunstiained rõhutavad õppe koondumist viie põhimõtte ümber:

- 1) kunste on vaja tõlgendada. Kunstide kõne ei ole sõnasõnaline, kunstiteosed pakuvad eri tõlgendusvõimalusi ja tähendusi, mis põhinevad alati maailmavaatel, varasemal elu- ja kunstikogemusel ning on juhitud tunnetest, samuti kogemise kontekstist. Tõlgendamise puhul on alati võimalik lähtuda erinevatest vaatepunktidest ja ootustest. Isiklik kogemus kasvatab kogemuse tähenduslikkust õpilase jaoks. Kunsti ja muusika õppimisel on vaja toetada tõlgendamisoskust;
- 2) kunstid toetavad mitmekülgset loovust. Kunsti ja muusika õppimine kujundab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, et jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud 2 tulemusteni. Kunstidega tegelemine põhikoolis toetab õpilooovust (uudsed tähenduslikud kogemused ja nende

mõtestamine, uurimis- ja refleksioonioskused) ning argiloovust (fantaasia, maailma uudne mõtestamine enda jaoks, uudne toimimisviis igapäevaelus);

3) kunstid toetavad esteetilise tundlikkuse kasvu ning inimese heaolu. Kunsti ja muusika õppimine põhikoolis võimaldab õpilasel ära tunda, emotsionaalselt kogeda ja hinnata enda ümber subjektiivset ilu (kuuldavat, kombatavat, nähtavat, abstraktset) ning nautida seda samavõrra nagu teiste oskusi või meisterlikkust. Ilu ja meisterlikkuse väärtustamine toetab rahulolu ja tähenduse leidmist maailmas, suurendab maailmaga seotuse tunnet ning innustab inimest püüdlema oma eesmärkide poole. Kunstiainetel on tähtis osa muutuvates oludes isiklikku ja ühiskondlikku heaolusse panustava inimese kujundamisel;

4) kunstiaineid õppides arenevad kinesteetilised oskused ja kognitiivsed võimed, mis on lahutamatu seotud loomega – musitseerimise ja visuaalkunsti, ent ka performatiivsete kunstide loomisega. Kunstitegevustes toetatakse sügavama kognitiivse võimekuse kujunemist. Õppimine (sh musitseerimine ja visuaalkunst, kuid ka performatiivsete kunstide loomine) on sügavam, kui see toimub terviklikult nii keha kui ka vaimu ja eri meelte koostöös;

5) kunstiainete õppimine toetab iseenda mõistmist ja mõtestamist ning üldpädevuste omandamist sisukalt ja terviklikult. Kunsti ja muusikaga järjepidev tegelemine toetab õppija eneseusalduse kujunemist ning eneseväärikust. Kunstide kaudu saab tõhusalt arendada kognitiivseid oskusi, nt loovat ja kriitilist mõtlemist, refleksiooni- ja analüüsioskusi, samuti mittekognitiivsed oskusi, nt avatust, otsustusvõimet ja riskijulgust.

1.4. Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õpe on õppijakeskne, toetab õpimotivatsiooni hoidmist ning õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaks õppijaiks ning loovaks ja kriitiliselt mõtlevaks ühiskonnaliikmeiks, kes suudavad teha valikuid ja vastutada oma õppimise eest.

Õpet kavandades ja korraldades lähtutakse õppekava üldpädevustest, kooli väärtustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja 3 kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuses rõhuasetustest ning läbivate teemade ja lõimingu rakendamise põhimõtetest.

Põhikoolis õpet kavandades ja korraldades teevad õpetajad koostööd, seejuures:

- 1) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalset eripära ja isikupäraseid erivõimeid, kasutatakse diferentseeritud ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpi- ja eluraskustele ning pakutakse õpiabi ja tuge õpivalikutes;
- 2) võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas, kunsti ja muusika uusimaid käsitlusi, rakendatakse didaktika nüüdisaegseid käsitlusi;
- 3) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 4) võimaldatakse õpet nii iseseisvalt kui ka koos teistega, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi ning suunatakse tegema valikuid;
- 5) kaasatakse õpilasi õppe kavandamisse, võetakse aega eesmärkide ja taotletavate õpitulemuste saavutamise viiside ja hindamiskriteeriumide läbiarutamiseks ning refleksiooniks;
- 6) kavandatakse piisavalt aega terviklike õppeühikute, mitmeid osaoskusi arendavate ning õppijate jaoks tähenduslike tulemusteni viivate õppeülesannete täitmiseks;
- 7) rakendatakse uurivat õpet, kasutatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid tegevusi;

- 8) rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 9) kasutatakse mitmekesist õpikeskkonda: loodus- ja linnakeskkond, arvuti- ja multimeediaklass, virtuaalkeskond jne, käiakse õppekäikudel, kontsertidel, teatrites, näitustel, muuseumides, stuudioses, muusikakoolides, looduses, raamatukogudes jm;
- 10) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitus oleks võimalikult elulähedane, õpilasele eakohane ja tähenduslik; seostatakse õppesisu näidetega nii Eesti kui ka maailma kunstist ja rahvakultuurist.

1.5. Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Kunsti valdkonnapädevus hõlmab muusika ja kujutava kunsti, rakenduskunsti ning disaini (koondnimetusega kunst) valdkonda. Esmase kunstiainete valdkonnapädevuse toetamise eeldusena tuuakse valdkonnapädevuse sõnastuses esile huvi tekitamise ja hoidmise vajalikkus. Üldpädevuste raamistikuga võrdlusest tuleb enim esile valdkonnapädevuse seos kultuuri- ja väärtuspädevusega, mis on ootuspärane, tulenedes, et kaasaegne käsitus avab kunstide õpet kui loome- ja tõlgendustegevust end ümbritsevas kultuurikontekstis tuginedes ka oma isiklikele väärtustele ja hoiakutele

Teisalt toob kunstiainete valdkonna pädevuse kirjeldus esile õppijale seatud ootusi osaleda laiemas suhtluses aktiivselt nii sõnumi edastajana kui ka vastuvõtjana ning oskust kasutada selleks kunstide väljendusvahendeid. Seega seostub valdkonnapädevus ka suhtluspädevuse ning sotsiaalse ja kodanikupädevusega. Kolmandaks läbivaks jooneks peetakse tähelepanu juhtimist õppija enesekohastele oskustele - võimekust ennast tegevuses jälgida ja reflekteerida, enda isiklikku sidet kultuurinähtustega tajuda ja loovat eluhoiakut omada. See omakorda toob esile seosed enesemääratluspädevusest enda jälgimise, analüüsimise ja hindamisega, õpipädevusest metakognitiivsete õpioskustega seonduvaid oskusi ja ettevõtlikkuspädevusest loova hoiaku aspekti.

Ainevaldkonna „Kunstiained“ valdkonnapädevuse võrdlus üldpädevustega

Valdkonnapädevus	Üldpädevus ja selle komponendid
Kunstiainete valdkonnapädevus on universaalne ning väljendub selles, et põhikooli lõpuks õpilane eakohaselt:	
1. teadvustab oma sidet muusika, kunsti ja visuaalkultuuriga ning Eesti ja maailma kultuuripärandiga;	kultuuri- ja väärtuspädevus: tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga
2. loob, uurib ja tõlgendab, kasutades muusika, kunsti ja visuaalkultuuri väljendusvahendeid, teadmisi ning meetodeid;	suhtluspädevus: suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada [...]; lugeda ning eristada ja mõista tekste; kirjutada eri liiki tekste, [...] kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada [...] väljendusriikast keelt; õpipädevus: [...] kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varem õpituga [...];

	digipädevus: [...] osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel [...];
3. mõtestab ja reflekteerib eri kultuurinähtusi, enda ja kaasõppijate loometegevust;	kultuuri ja väärtuspädevus: väärtustada kunsti ja loomingut ning kujundada ilumeelt; väärtustada inimlikku, kultuurilist [...] mitmekesisust [...]; enesemääratluspädevus: suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades [...]; õpipädevus: [...] suutlikkus seostada omandatud teadmisi varem õpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi.
4. mõistab muusika ja kunsti osatähtsust nüüdisaegses ühiskonnas;	kultuuri ja väärtuspädevus: [...] tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega.
5. osaleb kunstide suhtluses tõlgendamist vajava sõnumi edastaja ning vastuvõtjana informeeritult ja kriitiliselt;	kultuuri ja väärtuspädevus: suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; [...] väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt; väärtustada inimlikku, kultuurilist [...] mitmekesisust; sotsiaalne ja kodanikupädevus: suutlikkus [...] aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ja arvestada neid suhtlemisel;
6. loova eluhoiakuga ja lahendab probleeme loovalt.	matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus: [...] kasutada uusi tehnoloogiaid loovalt ja uuendusmeelselt; ettevõtlikkuspädevus: [...] näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärgid, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; [...] näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske; digipädevus: [...] kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades [...].

Muusika lõiming üldpädevustega

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Muusikas rõhutatakse kultuuriteadmisi ja nende väärtustamist õppija identiteedi osana. Tegevustes väärtustatakse individuaalset ning kultuurilist mitmekesisust. Esimeses kooliastmes keskendutakse eesti kultuuriloole: tähtpäevad ja pühad, eesti heliloojate looming ja olulised kultuurisündmused (näiteks laulu- ja tantsupidu). Teises kooliastmes lisandub Eesti naaberriikide kultuurilugu, kus õppijaid suunatakse märkama ja võrdlema, mis on sarnane ja mis on erinev võrreldes Eestiga. Kolmandas kooliastmes laieneb kultuuripilt teistele mandritele, tutvustatakse erinevaid usundeid ja nende peegeldumist eesti heliloojate loomingus. Käsitletavate teemade, analüüsitava muusikateoste ja -sündmuste kaudu toetatakse eetiliste

ning esteetiliste väärtushoiakute kujunemist. Praktiline loominguline tegevus ja selle üle arutlemine õpetavad teadvustama muusikat eneseväljenduse vahendina, hindama erinevaid ideid, seisukohti ja probleemilahendusi ning austama autorsust. Kasvatatakse teadlikku ja kriitilist suhtumist kõikidesse infokanalitesse. Kultuuri- ja väärtuspädevust kujundavad eeskätt ühislaulmine (ühislaulud ühendavad omavahel erinevaid põlvkondi), koorilaul ja osalemine laulupidudel. Laulmine koorides tagab ühe meie olulisema traditsiooni laulupeo kestvuse. Ka muusika kuulamine ning õppekäigud kultuuriloolistesse paikadesse, kontsertidele ja muusikaetendustele aitavad kaasa kultuuri- ja väärtuspädevuse kujunemisele.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Koostöövalmidust kujundavad ning üksteise toetamist aitavad väärtustada uurimuslikud ja praktilised rühmatööd, loovtööd, arutlused ja esitlused, ühislaulmine, pillimäng, õppekäigud, koorilaagrid, kontsertreisid, ühistes valdkondlikes ja valdkondadeülestes õppeprojektides osalemine. Kultuurisündmustel osalemine aitab kujundada kultuurilist ühtsustunnet (meie-tunne, mis tekib osalejate endi ja osalejate-pealtvaatajate vahel). Ühislaulmine, sh esivanemate lauluvara tundmine tugevdab põlvkondade vahelist sidet, kujundab koostöövalmidust ja väärtustab üksteise toetamist. Muusikateoste üle arutledes harjuvad õpilased oma seisukohti kaitsma ning teiste arvamustest lugu pidama.

Sotsiaalset pädevust kujundatakse kõikide muusikaliste tegevuste kaudu. Sotsiaalse kunsti põhimõtete ja tehnikate kasutamine (nt muusikapalade otsimine, mille sõnad vihjavad sotsiaalsemat laadi probleemidele; heategevuslikel eesmärkidel muusikaga seotud ürituste planeerimine) võimaldab õpilastega arutleda ühiskonnas asetleidvate sotsiaalsete probleemide üle ning julgustab õpilasi midagi ette võtma, et nendele teemadele enam tähelepanu pöörata.

Enesemääratluspädevus

Tagasiside andmine ja eneseanalüüsi oskuse arendamine aitavad tunda õppida oma huve ja võimeid ning kujundada adekvaatset minapilti. Muusikatundides saab õppija tagasisidet nii õpetajalt kui ka klassikaaslastelt enda erinevatele tegevustele (laulmine, pillimäng, tantsimine, käitumine jne), mille kaudu on õppijal võimalik muuta enda sooritust või käitumist. Saadud tagasiside toetab õppija muusikaliste võimete/oskuste arengut. Erinevate muusikastiilide kuulamine võib toetada õppija enesemääratlust ja kuuluvustunnet mingisse sotsiaalsesse rühma, nagu ka esinemised kooliüritustel, osavõtt muusikaolümpiaadidest ja -konkurssidest. Ühislaulmine, sh esivanemate lauluvara tundmine tugevdab põlvkondade vahelist sidet, kujundab koostöövalmidust ja väärtustab üksteise toetamist.

Kultuuri- ja sotsiaalteemade käsitlemine (kontserdid ja muusikaetendused, muusikapalade ainek ja sõnumid jne) ning omalooming aitavad kaasa algatusvõime kasvatamisele, loovkriitilisele mõtlemisele, uuenduslike lahenduste leidmisele ning õppija personaalse ja sotsiaalse identiteedi kujunemisele.

Õpipädevus

Muusikas kujundatakse õpipädevust eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide kaudu (sh digitaalsed muusikaõppemängud), mis võimaldavad õpilastel teadvustada ning kasutada oma õpistiili. Nii individuaalselt kui ka rühmas lahendatavad uurimis- ja probleemülesanded, loov- ja uurimuslikud tööd eeldavad info hankimist, selle analüüsimist ja tõlgendamist ning õpitu kasutamist uudsetes olukordades. Muusikas saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada ning järjekindlalt harjutada. Õpipädevust muusikas arendatakse kultuurisündmustes osalemise ja musitseerimise kaudu: õpilane võtab muusikasündmustest järjepidevalt osa, laulab kooris ja/või ansamblis, musitseerib üksi või muusikakollektiivis, esineb koolis ja esindab kooli erinevatel tasemetel, kavandab ja külastab teatrietendusi ja kontserte. Tagasiside ja eneseanalüüs (vaatluse, vestluste, arvustuste kaudu) aitavad järjest suurendada õppija rolli oma õpitegevuse juhtijana.

Muusikateemaliste loov- ja rühmatööde koostamine eeldab oskust mõista teabetekste ning suunab kasutama mitmesuguseid info esitamise viise (tekst, joonis, skeem, tabel, graafik jms).

Suhtluspädevus

Muusikas on tähtsal kohal heliteostest, kunstistiilidest, -ajastutest jms rääkimine, kasutades kirjelduses nii korrektset emakeelt kui ka ainespetsiifilist terminoloogiat. Tööde esitlemine ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendusoskust ning ainealase oskussõnavara kasutamist. Muusika tõlgendamise puhul on alati võimalik lähtuda erinevatest vaatepunktidest ja ootustest. Isiklik kogemus kasvatab kogemuse tähenduslikkust õpilase jaoks. Suhtluspädevus ilmneb valmisolekus saada ja anda vajalikku informatsiooni läbi suhtlemise, oskuses esitada viisakalt ja argumenteeritult oma arvamust ning samal ajal aktsepteerida teiste inimeste väärtusi ja eriarvamusi.

Muusikaõpetuses tutvutakse muusika kui kommunikatsioonivahendiga, õppides tundma selle eriomast mitteverbaalset keelt ning „tõlkides“ sõnumeid ühest keelest teise. Suhtlemine toimub ka muusika ettekandmisel publiku, interpreedi ja esitaja(te) vahel, muusikateose kuulamise, mõtestamise, kunstilise kujundamise ja esitamise kaudu, kus heliteos on ühtaegu nii suhtluse objektiks kui ka vahendiks. Suhtluspädevuse kujunemisele aitab kaasa aktiivne osalemine kooli-, kodukoha ja üleriigilistes koorides, ansamblites ja orkestrites.

Ettevõtlikkuspädevus

Vajalike oskuste kujunemist toetavad muusikas individuaal- ja rühmatöö, uurimuslikud ning probleemipõhised ülesanded ja õpitava sidumine igapäevaeluga. Muusikas väärtustatakse uuenduslikke ning loovaid lahendusi. Praktiline loovtegevus, näiteks bänd, omalooming (muusikaline liikumine, dramatiseering, muusika kuulamine jne), lubab katsetada erinevaid ideede väljendamise ja esitlemise võimalusi, valides leidlikult sobivaid meetodeid ning rõhutades oma tugevaid külgi. Õpitakse tegevust planeerima ja analüüsima, vastutama töö ja tulemuse eest. Muusikas kujundatakse ettevõtlikkust ka esinemisoskuse kaudu. Eduka esinemise tagavad muusikateose valik vastavalt õpilase muusikavõimetele, isikupärane tunnetamine ja oskus anda publikule edasi muusikateose/helilooja mõtet. Tutvutakse ka valdkonnaga seotud elukutsete ning institutsioonidega.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevus

Muusikas rakendatavate ülesannete lahendamiseks tuleb sõnastada probleeme, arutleda lahendusteede üle, põhjendada valikuid ja analüüsida tulemusi. Ülesannete lahendamise kaudu arendatakse oskust infot mõista ja valida: eristada olulist ebaolulisest, leida (tekstist jm) probleemi lahendamiseks vajalikud andmed. Arvamust ja arvustust sõnastades arendatakse oskust oma mõtteid selgelt ja täpselt väljendada. Õpitakse kasutama erinevaid mõisteid (kompositsioon, struktuur, rütm, taktimõõt jne), võrdlema ja liigitama erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutama sümbboleid.

Loodusteaduste pädevus aitab näha (kuulda) ja väärtustada looduse ilu, mõista looja (autori, interpreedi) ja ühiskonna toimimist. Kujundab oskust mõista keskkonna mõju inimesele, nt müra ja müra taseme mõju inimese tervisele, elanikkonna vanuse, haridustaseme, kultuuriliste huvide, usuliste tõekspidamiste, rahvusliku koosseisu, migratsiooni, eetiliste hoiakute mõju kultuuri arengule. Loodusteaduslik pädevus aitab teha teadlikke valikuid, toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena (nt rahvapärandi säilitamine ja populariseerimine).

Loovülesandeid lahendades õpitakse kasutama tehnoloogiavahendeid (pillide ja näitlike õppevahendite valmistamine) ning uuenduslikke lahendusi, mõistma teaduse ja tehnoloogia rolli muusika arengus. Õpitakse hindama uudseid ja isikupäraseid lähenemisi ning märkama toodete disaini funktsionaalsust ja seoseid kunstiloomingu ning kultuuritraditsioonidega.

Digipädevus

Digipädevus on suutlikkus lahendada (õppe)töös ettetulevaid probleeme digitehnoloogia abil ehk teadmised, oskused ja hoiakud, mida me iga päev digikeskkondades või digivahendeid kasutades rakendame.

info- ja andmekirjaoskus – õppijat suunatakse sõnastama oma teabevajadust (info heliloojast, ajastust, muusikastiilist, mänguvõttest pillil, nootide asukohast noodijoonestikul jne) ja seejärel, kuidas rakendada selleks sobivaid infootsingu võtteid. Samuti on õpetatakse hindama leitud allikate usaldusväärsust (Beethoven – kas helilooja või koer). Õppija vanuse ja kogemuste kasvades muutub õpetajapoolne suunamine ja juhendamine üha väiksemaks;

suhtlus ja koostöö digikeskkonnas – rühmatööde (infootsing, uute ideede genereerimine, arutelud, esitlused, plakatid jne) tegemiseks õpitakse töötama nendes keskkondades, mis võimaldavad ühistööd ja mõistma, et igal liikmel on vaja panustada ühise eesmärgi nimel. Suhtlemisel ja koostöö tegemisel digikeskkonnas kehtivad samad suhtlus- ja käitumisnormid, mis füüsilises maailmas;

digisisu loomine – õppijat suunatakse looma (näiteks omalooming, esitlus) ja toimetama digisisu erinevates formaatides: noodigraafika programm MuseScore võimaldab sisestatud partituuri avada samas programmis, printimiseks salvestada noot PDF-formaadis või kuulamiseks audiofailiks. Heaks tavaks on järgida autoriõiguse põhimõtteid nii oma loomingu jagamisel ning kui ka teiste loomingu kasutamisel;

digiturvalisus - õppijatega arutatakse, miks või kelle jaoks on kontodel/rakendustel vanuselised piirangud, kui palju andmeid me ise vabatahtlikult internetis jagame, kas internet lubab meil unustada midagi, mida oleme ise seal jaganud, kas tehisaru teeb arukaks või arutuks jms;

probleemilahendus – tehnoloogiliste valikute paljusust sunnib õpilasi tegema otsuseid, kuidas lahendada eettulevat probleemi. Näiteks muusikalist omaloomingut saab salvestada või noodistada (üks võimalus on ka mitte kumbagi valikut teha):

Muutuvas ühiskonnas saab muusika õpetus- ja kasvatusesmärkide saavutamisel rakendada uuenevaid tehnoloogiasuundi: hankida ja säilitada infot, hinnata selle adekvaatsust; kasutada muusikat luues ja õppides erinevaid digikeskkondi ning olla teadlik nendes peituvatest ohtudest. Käsitletakse intellektuaalse omandi ja internetiturvalisusega seotud teemasid oma loomingu jagamisel ning teiste loomingu kasutamisel digikeskkonnas. Ollakse teadlik digivahendite kasutamisega kaasneva võivatest terviseriskidest. Loomingu jagamisel internetis tegutsetakse vastutustundlikult.'

1.6. Läbivate teemade käsitlemise võimalusi

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine: Muusikalise eneseväljenduse abil kujundatakse õpilaste individuaalset eripära, avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Õpilasi suunatakse muusikakooli õpingutele. Tutvutakse erinevate muusikast lähtuvate elukutsetega: helilooja, dirigent, laulja, muusik jne. Läbi ühismusitseerimise ja kooslaulmise arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: Teema käsitlemisel tuginetakse õpilase kogemustele, igapäevaelu nähtustele ning looduse vahetule kogemisele. Õppe ja kasvatus kaudu taotletakse õpilase keskkonnataju kujunemist, pööratakse tähelepanu kodu- ja kooliümbruse keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisidele, mille abil on keskkonnaprobleeme võimalik ära hoida ja lahendada. Teadvustatakse inimese kui keskkonna kujundaja ja kasutaja mõju (naturaalpillide kasutamine), juhtides teadlikult tegutsema nii looduses kui ka inimeste loodud ruumilistes keskkondades. Temaatiliste laulude abil saab kujundada õpilase väärtushinnanguid. Jätkusuutliku arenguna rajatakse alus muusikatraditsioonide säilitamisele ja edasikandmisele ning koori- ja ühislaulu propageerimisele.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Ühismusitseerimise käigus arendatakse koostöö- ja teistega arvestamise oskust. Loovülesannete ja projektide kaudu toetatakse ettevõtlikkust ja õpilaste initsiatiivi. Ühiste otsuste (nt laulurepertuaari valimisel) langetamise kaudu, osaledes kooli ja kogukonna üritustel ning õpilasi ühisürituste korraldamisesse kaasates kujundatakse valmisolekut olla vastutustundlik demokraatliku kodanikuühiskonna liige.

Kultuuriline identiteet. Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo käigus, omab

ettekujutust kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast, väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis. Oluline on pakkuda õpilasele võimalust osaleda oma kultuurikeskkonna tavades ja kogeda sellega seonduvaid emotsioone. Õpilasel aidatakse jõuda mõistmiseni, et teatud tavad ja kombad on omased teatud kultuurile. Õppe ja kasvatuses kujundatakse meie kultuuriruumis üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi, toetatakse uudishimu uue ja erineva suhtes ning positiivset suhtumist sellesse. Õpilaste erinevaid kogemusi kokku viies saavutatakse üldpilt oma kultuurist ja selle kokkupuudetest teiste kultuuridega.

Teabekeskond ja meediakasutus. Suunatakse õpilaste eakohaseid tegevusi meediakeskkondades ning teadvustatakse privaatsuse ja avaliku ruumi käitumisnorme sotsiaalmeedias. Analüüsitakse visuaalset meediat, arvestades õpilase eakohast meediakasutust. Teadvustatakse ja väärtustatakse muusikateose autorsust. Kujundatakse kriitilist suhtumist infotehnoloogiasse ja meedia loodud keskkonda. Suunatakse kriitiliselt hindama teabe usaldusväärsust. Teadvustatakse internetis leiduvaid võimalusi ja ohtusid ning õpitakse enda privaatsuse kaitsmist.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õppijat püütakse kujundada uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes õpitakse tundma infotehnoloogia kasutamise põhimõtteid. Kasutatakse eelkõige frontaalset õpetamismeetodit ning mängulisi arvutiprogramme. Tehnoloogia kasutamine loob võimalused muusikaoskuste arenguks ja avardab muusikaga tegelemise viise.

Tervis ja ohutus: Teema käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on suuteline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ja kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Teadvustatakse muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena. Õppija omandab eakohased teadmised ja oskused seonduvalt tervise füüsilise, vaimse, emotsionaalse ning sotsiaalse aspektiga, millest kujuneb tervist väärtustav hoiak. Pööratakse tähelepanu müra kahjulikkusele keskkonnas ning inimhääle ja muusikainstrumentide ohutule ja otstarbekale kasutamisele. Õppemeetoditest on rõhk jutustustel, aruteludel, rühmatöödel, demonstatsioonidel, rollimängudel ja käitumise jälgendamisel. Olulisel kohal on muusikaline liikumine.

Väärtus ja kõlblus. Teema käsitlemisel on rõhk iseenda muusikaliste võimete, oskuste ja eripära tundmaõppimisel läbi muusikaliste tegevuste. Tutvutakse kontserdikülastaja hea käitumise tavadega ja õpitakse neid järgima, osaletakse ülekoolilistel, linna või maakonna muusikaüritustel. Õpilast suunatakse: väärtustama eesti rahvamuusikat ja rahvakultuuri; suhtuma lugupidavalt enda ja kaaslaste omaloomingu katsetustesse ja muusikaesitustesse; väärtustama ühislaulmist ja laulupidude traditsiooni edasi kandmist koorilaulja ja/või kuulajana; väärtustama autorit ja loomingut ning teadvustama autorsuse üldisi põhimõtteid.

1.7. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Valdkonnasisene lõiming tugineb kunsti ja muusika kokkupuutepunktidele. Kunst ja muusika jagavad sarnaseid baasmõisteid, mille sisu on aga erialade väljendusvahenditest lähtuvalt ainuomane; ka kontseptsioonide sisu ei pruugi kattuda. Seetõttu on kunsti ja muusika lõimingukeskmeks ühised aspektid:

- 1) teose, autori ja loomingu määratlus;
- 2) esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika;
- 3) ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film);
- 4) nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused (video ja performance, meie aja tsirkus, installatiivne, uusmeedia kunst jms).

Nr.	Lõimingu tsenter	Viis	Õppeained

1.	Kadri- ja Mardipäevad	Kontsert, temaatilised tunnid, kostümeeritud etendused, töö tekstiga, viktoriinid, mängud, esitlused, laulude ja luuletuste esitamine, videote vaatamine	eesti keel, muusika, ajalugu, inimeseõpetus, loodusõpetus, kunst, tehnoloogiaõpetus
2.	Jõulud	Kontsert, temaatilised tunnid, joonistuste näitus, jõulukaunistuste valmistamise meistriklässid, kostümeeritud etendused, jõululaat, töö tekstiga, viktoriinid, mängud, esitlused, laulude ja luuletuste esitamine, videote vaatamine.	Eesti keel, võõrkeeled, muusika, ajalugu, inimeseõpetus, looduslugu, kunst, tehnoloogia.
3.	Eesti Iseseisvuspäev	Kontsert, kooliprojekt "Rääkivad seinad", viktoriinid, esitlused, pidulik aktus, laulude ja luuletuste esitamine, videote vaatamine, temaatilised tunnid, joonistuste näitus, loovtööd, mängud, raadio kuulamine	Eesti keel, muusika, ajalugu, inimeseõpetus, kunst, tehnoloogiaõpetus, ühiskonnaõpetus, kehaline kasvatus
4.	Emakeelepäev	esitlused, laulude ja luuletuste laulmine, videote vaatamine, temaatilised tunnid, raadio kuulamine	eesti keel, muusika, kunst
5.	Emadepäev	Kontsert, temaatilised tunnid, joonistuste näitus, kaartide valmistamise meistrikläss, töö tekstiga, esitlused, laulude ja luuletuste laulmine, õpevideo vaatamine, temaatilise multifilmi helindamine rühmades.	eesti keel, muusika, tehnoloogiaõpetus, kunst, inimeseõpetus, loovtöö õpetus.
6.	Loovuurimus	Loovuurimus on loometegevuses väljenduv ja sellel põhinev uurimistöö, mille eesmärk on luua uusi teadmisi, uusi kultuurivorme, uusi loome- ja uurimismeetodeid või -tehnikaid ning panustada seeläbi uurimisvaldkondade, ühiskonna ja majanduse arengusse.	kõik õppeained, olenevalt loovuurimuse uurimuslikkust keskmest
7.	Sündmuskorraldus (kontsert, performance, happening, stomp, playbox, teater, moeetendus, lavastus, festival jm)	Sündmuse ettevalmistamine ja korraldamine meeskonnatöona, rakendades ainetundides omandatud teadmisi ja oskusi	muusika, kunst, eesti keel, kirjandus, informaatika, käsitöö ja kodundus, tehnoloogia, kehaline kasvatus, füüsika, meediaõpetus
8.	erinevad lõimingu teemad	tegevus sõltub valitud teemast nt Funktsionaalne värv linnaruumis või meedias.	kõik õppeained

1.8. Hindamise alused

Hindamine kunstiainetes suunab ja julgustab õpilasi õppima ning tekitab ja hoiab huvi kunsti ja muusika vastu. Hindamise aluseks on põhikooli riikliku õppekava üldosas sätestatu, kunsti ja muusika ainekavas esitatud õpitulemused ning kooli kehtestatud hindamisjuhised. Hindamise nõuded ja korraldus, sh mittenumbrihinde hindamise kasutus ja kooliõppekava väliselt, sh mitteformaalhariduses omandatud teadmiste ja oskuste arvestamine täpsustatakse kooli õppekavas.

Hindamise käigus saavad õpilased mitmekülgset tagasisidet oma töökultuuri ja töö ning individuaalse arengu kohta, millega toetatakse nende kujunemist positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnanguga ennastjuhtivaiks õppijaiks. Hindamisega luuakse õpilastele võimalusi õppe vältel oma edusamme esile tuua, julgustades neid enda tugevaid külgi kasutama ja uusi oskusi arendama. Õpilastele võimaldatakse eri viise eneseanalüüsiks ja kaaslastelt tagasiside saamiseks ning selle aktseptsiooniks. Õpetaja saab hindamise kaudu teavet oma õpetamise tulemuslikkuse kohta ning sisendit nii õppe kui ka iseenda pädevuste arendamiseks. Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane nii oma tööd hindama kui ka kaasõpilastele tagasisidet andma.

Õpilasele on õppeühiku (õppetegevuste kogum, mis on suunatud samade õpitulemuste saavutamisele) alguses teada, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamiskriteeriumid.

Õpilast suunatakse õppe käigus oma õppimist ja seatud eesmärkide saavutamist analüüsima ning reflekteerima.

Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse tagasisidet üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemise kohta antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangutega. Õpilase seisukohtadele ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta antakse sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid pööratakse tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh kunsti- ja muusikaterminite õigele kasutusele ning õigekirjale, mida arvestatakse hindamisel ülesande eesmärgi ja kokkulepitud hindamiskriteeriumide põhjal.

Hindamisel lähtutakse õppimisele seatud eesmärgist ja hinnatakse seda, mida on õpetatud, rakendades nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida esitatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnatena. Diagnostiliselt hinnates selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärarusaamad ning eriomased õpiraskused, et kavandada edasist õppimist ja õpetamist.

Erineva keerukusastmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutatakse mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub seatud õppe-eesmärkidest ning eeldatavast õpitulemusest.

Kunstiainete valdkonnapädevuse omandamisel on õppe jooksul oluline roll kujundaval hindamisel, mis toetab õpilase eneseusku ja innustab teda oma võimeid arendama. Kujundava hindamise kaudu saab õpilane temale arusaadaval viisil esitatud suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kujundava hindamise rakendamist toetab õppeolukorras tehtud tööde õpilasepoolne dokumenteerimine näiteks kavandite, jooniste, õpimapi, blogina vms.

Kunstiainetes väärtustatakse harjutamist. Õpitulemuste saavutamise toetamise kõrval keskendutakse kujundava hindamise vältel järgmistele aspektidele:

- 1) loovuse arengu toetamine (probleemide märkamine, mõtete voolavus ja paindlikkus, originaalsus, probleemilahendamisoskused, refleksioon);
- 2) huvi ja nii õppest kui ka kunsti- ja kultuurielust aktiivse osavõtu toetamine;
- 3) isikliku sideme loomine ainega ja isikupärase väljenduslaadi otsimine;
- 4) sallivuse areng ja silmaringi avardamine. Kooli õppekavas kehtestatud hindamisjuhiste järgi võib arvestada tunnist osavõtu aktiivsust ja tunnivälist muusikategevust (nt osalemine koolikooris, orkestris,

ansamblis, esinimine kooliüritustel, kooli esindamine konkurssidel/võistlustel, sh muusikaolümpiaadil). Kokkuvõtvalt hinnatakse üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, lähtudes õppest kui tervikust ja taotletavatest õpitulemustest, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib olla sõltuvalt töö mahust erinev kaal. Hindamiskriteeriumid loob õpetaja õpilasi kaasates kooli kehtestatud hindamisjuhiste põhjal.

Kooli õppekavas kehtestatud hindamisjuhiste järgi võib arvestada tunnist osavõtu aktiivsust ja tunnivälist muusikategevust (nt osalemine koolikooris, orkestris, ansamblis, esinimine kooliüritustel, kooli esindamine konkurssidel/võistlustel, sh muusikaolümpiaadil).

Kokkuvõtvalt hinnatakse üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, lähtudes õppest kui tervikust ja taotletavatest õpitulemustest, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib olla sõltuvalt töö mahust erinev kaal. Hindamiskriteeriumid loob õpetaja õpilasi kaasates kooli kehtestatud hindamisjuhiste põhjal.

I kooliastmes

Sõnaline hindamine;

kujundav hindamine: frontaal küsitlus (õpevideo ja töö tekstiga);

diferentseeritud hindamine;

numbriline hindamine: valmis loovtöö tulemus (esitus/ joonistamine/ meisterdamine/ kontsertettekanne), õpitud laulude teksti ja meloodia tundmine; luuletuse ilmeka lugemine, etenduste, õpitud laulude esituse, kontsertides ja üritustes osalemise hindamine.

kokkuvõttev teadmiste hindamine

Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindega „4” 75–89%, hindega „3” 50–74%, hindega „2” 20–49% ning hindega „1” 0–19%.

II kooliastmes

Sõnaline hindamine;

kujundav hindamine: frontaal küsitlus (õpevideo ja töö tekstiga);

diferentseeritud hindamine;

viktoriini tulemuste hindamine punktide kaupa;

numbriline hindamine: valmis loovtöö tulemus (esitus/ joonistamine/ meisterdamine/ kontsertettekanne), õpitud laulude teksti ja meloodia tundmine; luuletuse ilmeka lugemine, etenduste, õpitud laulude esituse, kontsertides ja üritustes osalemise hindamine;

kokkuvõttev teadmiste hindamine

Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindega „4” 75–89%, hindega „3” 50–74%, hindega „2” 20–49% ning hindega „1” 0–19%.

III kooliastmes

Sõnaline hindamine;

kujundav hindamine: frontaal küsitlus (õpevideo ja töö tekstiga);

diferentseeritud hindamine;

viktoriini tulemuste hindamine punktide kaupa;

numbriline hindamine: valmis loovtöö tulemus (esitus/ joonistamine/ meisterdamine/ kontsertettekanne), õpitud laulude teksti ja meloodia tundmine; luuletuse ilmeka lugemine, etenduste, õpitud laulude esituse, kontsertides ja üritustes osalemise hindamine;

arvestuslik hindamine (loovtöö);

kokkuvõttev teadmiste hindamine

Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindega „4” 75–89%, hindega „3” 50–74%, hindega „2” 20–49% ning hindega „1” 0–19%.

2. KUNSTIAINETE AINEKAVAD

2.1. KUNST

2.1.1. Õppeaine kirjeldus

Kunsti õppeaine roll on innustada õppijat avastama ja kasutama oma võimeid (sh seni avaldumata võimeid) kunsti ja visuaalkultuuri loojana ning sellega suhestujana, seega ka kultuurikandjana. Kunsti õppeaine tugineb ülesehituselt visuaalkultuurile ning arendab visuaalset kirjaoskust, mis on tänapäeva maailmas edukaks toimetulekuks tähtis igapähele. Kunst toetab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni.

Õppeaine lähtealused on:

- 1) maailma kunsti ja visuaalkultuuri laiahaardeline käsitlemine. Visuaalselt tajutav inimese loodud ja mõtestatud keskkond (visuaalkultuur) hõlmab kujutisi, tekste, esemeid, ehitisi, ruumisuhteid jms ning nende erinevaid ja muutuvaid tähendusvälju. Visuaalkultuur sisaldab nii tahtlikke ja kavandatud artefakte (nt kunstiteosed, graafiline disain, reklaam, fotograafia, mood jne) kui ka juhuslikke ja plaanimata visuaalseid märke ning kooslusi (nt tänaval või meedias kõrvuti sattunud reklaamid, kasutatud tüpograafia, muruplatsi niitmine ja sissetallatud teerada, aja jooksul kujunenud kodusisustus jne). Visuaalkultuuris on teadlik toimimine seotud suhtlusega, erinevate sõnumite ja tähenduste loomise, säilitamise, muutmise ja edastamisega; nii esteetiliselt mitmekesise keskkonna kui ka emotsionaalse ja intellektuaalse keskkonna loomisega ning majanduse toimimise ja majanduslike väärtuste loomisega. Kunstipädevuse omandamist toetab maailma kunsti ja visuaalkultuuri käsitlemine nii nüüdisaegses kui ka ajaloolises kontekstis;
- 2) kunsti vormide ja tähenduste pidev muutumine, eksperimentaalsus ja areng, mis võivad ühiskonda ka proovile panna. Kunstis kui visuaalkultuuri kitsamas osas luuakse uut inimkogemust, väljendust ja tähendusi teadlikumalt ning sihipärasemalt, suhestudes valdkonna eripäraga, otsinguliselt ja eksperimenteerivalt. Kunsti pidev uuenemine peegeldab muutusi nii teadustes kui ka ühiskonnas, väärtustes ja hoiakutes. Kunst tohib võtta endale fantaasia, moraali ja ühiskondlike kokkulepete piire kompava ning nihutava rolli, et mõtestada ja arutleda, ka katsetada erinevaid ettekujutusi ja võimalikkusi;
- 3) õpetaja on aktiivne kunstiga suhestuja, kes toetab õpilasi kultuuri muutuvates mitmekesisuses. Täpsema õpisisu valib õpetaja, kes juhib õpet ja õpikeskkonna loomist. Õpetaja enda hoiakud, avatus ja sallivus, mitmetähenduslikkuse ja muutlikkuse taluvus, aktiivses dialoogis ja mõtestatuses olemine vana ja uue kunstiga on äärmiselt olulised. Kunstiaine ise on samuti seotud pidevate muutustega – uue kunstiloomega, uute avastustega kunstiajaloo, seniste väärtuste ümberhindamisega ühiskonnas, uute väärtuste leidmise ja loomisega. Kunsti õppeainet on võimalik üles ehitada eri kunstikäsitlustele tuginedes. Valdkonnast saab ehedama pildi, kui õppijad ja õpetaja võivad mõtiskleda mitme kunstikontseptsiooni üle ning teadvustada kunsti loomise ja hindamise eri aluseid (nt funktsionaalne, realistlik, idealistlik, estetistlik, kontseptuaalne, pragmaatiline, institutsionaalne jne);
- 4) kunsti õppeaines on võrdselt oluline nii kunstikogemus kui ka õppimiskogemus. Sageli on teosest kui lõpptulemusest tähtsam loominguline ja otsinguline tee, tagasiside ja refleksioon, üldpädevuste kujundamine, motivatsiooni leidmisele ja hoidmisele suunatud tegevused. Koolikunstis on vaja väärtustada õppija isikliku tasandi loomet, avastusi, pingutust ja sõnumit, sest õppijale endale tähtis tegevus loob talle just nimelt tähendusliku kunstikogemuse ka siis, kui lõpptulemus ei ole originaalne või sisukas laiemas kunsti ja visuaalkultuuri kontekstis. Juhul kui lõpptulemus visuaalkultuuri-, disaini- või

kunstiteosena on õppes oluline, peab õpetaja kvalitatiivse muutuse teket valmivas teoses teadvustama ja toetama eesmärkide ning hindamiskriteeriumide sõnastamisega.

Kunsti osaoskused võimaldavad kunsti õpetamist mitmekülgselt käsitleda ja jälgivad disaini tsüklilist loogikat, mis on maailmas järjest laiemalt käibel nii kunstiteoste, toodete, protsesside kui ka uuringute kavandamisel.

Kunsti osaoskused on:

- 1) väljaselgitamine, teadmine, mõistmine (kuulamine, vaatamine, lugemine, info otsimine, kirjeldamine, sõnastamine, valimine, uurimine);
- 2) plaanimine ja ideede arendamine (ideede genereerimine, visandamine, katsetamine, organiseerimine, protsessi plaanimine, koostamine, leiutamine);
- 3) loomine (eesmärgipärane väljendus- ja töövahendite rakendamine, viimistlemine, toimetamine, täiendamine, esitlemine);
- 4) refleksioon, analüüs ja kriitika (uurimine, tõlgendamine, retsenseerimine, tagasisidestamine, arutlemine, väärtushinnangute arendamine ja andmine).

Õpitulemuste sõnastamise puhul on arvestatud, et õpetaja saaks koostöös õpilastega ise otsustada, mis õppeülesannete ja teemade käsitlemisega õpitulemusi saavutada, pidades silmas õpilaste vajadusi ja muutusi kunstimaailmas. Põhikooli õpitulemustes on rõhk teadmisel ja mõistmisel ning sihipärasel kunstilisel tegevusel: idee arendamine ja parima võimaliku lahendi leidmine oma ideele. Disainiga seotud õpitulemused võrdsustatakse ainekavas plaanimise ja idee arendamisega nii, nagu see on kujunenud nüüdisaja praktikas.

2.1.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I KOOLIASTE	II KOOLIASTE	III KOOLIASTE
Õpilane: 1) kirjeldab visuaalseid pilte, jooniseid ja sümbolite oma kogemuse piires; 2) teab kujutiste kasutamise ja jagamise head tava; 3) kavandab lihtsamaid ülesandeid disainis ja loomes kestlikult; 4) teeb kahe- ja kolmemõõtmelisi töid spontaanselt ning kavandades, kasutades eri tehnikat ja töövõtteid; 5) kirjeldab lühidalt enda tööd ja tulemust	Õpilane: 1) tõlgendab visuaalseid kujutisi oma kogemuse ja õpitu piires; 2) teab autorsuse üldisi põhimõtteid; 3) kasutab õpetaja juhendamisel osalist disainimist probleemi lahendamiseks kestlikult; 4) loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka uurides ja kavandades, kasutades ning põhjendades eri tehnikavõtteid ja kompositsiooni; 5) analüüsib oma teost ja tööd; 6) arutleb loodu üle, seostades loomingut oma kogemuse piires teiste eluvaldkondadega.	Õpilane: 1) analüüsib õpetaja abiga enne kasutamist visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboliteid; 2) käitub füüsilistes ja digitaalses kultuurikeskkonnas enamasti turvaliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues ja kasutades autorsust; 3) rakendab õpetaja abiga uurimismeetodeid teoreetiliste, kunstitööde või disainiobjektide loomisel; 4) katsetab, julgeb eksida ja töö käigus langetada otsuseid õpetaja abiga; 5) loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid ja väljapanekuid, uurides ning teadlikult kavandades, valides ja rakendades protsessi käigus sihipäraselt

		materjale, tehnika- ja töövõtteid ning kompositsiooni põhimõtteid; 6) analüüsib õpetaja toel loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle, seostades kunste ja kunsti teiste valdkondadega ning ühiskonna muutustega üldisemalt.

2.1.3. I kooliastme õpitulemused ja õppesisu

1.KLASS	2.KLASS	3.KLASS
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine seostab omavahel raamatuillustratsioone ja teksti sisu, selgitab endale tuttavas keskkonnas (koolis ja klassis) kasutatavaid märke ja sümboleid ning nende tähendust; nimetab, mida näeb pildil, ruumilises teoses, audiovisuaalses teoses; nimetab, teoses nähtavaid värve, äratuntavaid esemeid, olendeid, kujundeid; kasutab vahendeid ja materjale säästlikult ja ohutult. korrastab enamasti oma töökoha; näitab teoselt autori nime; kirjutab oma tööle nime; küsib jäädvustatavalt luba enne filmimist või pildistamist.	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine võrdleb märke (liiklusmärgid, logod, embleemid, sümboolid jms) omavahel ja seostab märgi vorme, värve, kujutatut märgi tähendusega; tunneb ära tasapinnalised ja ruumilised teosed; nimetab õpitud tehnikaid ja kunstiliike; leiab teoses soojasid ja külmasid toone ning heledamat ning tumedamat tonaalsust; teab mis on joon ja pind ning iseloomustab erinevaid jooni vastavalt omandatud sõnavarale; kirjeldab teoses suurussuhteid ja objektide paiknemist (ees, taga, üleval, all jne)) ning kolmemõõtmelise teose puhul vormi üldisemalt (ümar, kandiline, lapik, püstine jne); nimetab teoses nähtud kujundeid ja objekte, mis meenutavad tuttavaid kujundeid (ring, ruut, riskülik jne); toob näite tegevusest, kuidas ta asjakohaselt ja säästlikult kunstitarbeid kasutab; korrastab oma töökoha. eristab lihtsamate näidete põhjal tehisklikke ja looduslikke materjale (näiteks puit ja plastik);	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine selgitab popkultuurist tuttavate tegelaste (koomiksist, filmist, animafilmist, arvutimängust, reklaamidest, mänguasjade) visuaalset isikupära ja karakterit; leiab lihtsamatelt joonistelt ja skeemidelt (sh toote etiketid, pakendid, dokumendid, kunstiraamatute reproduktsioonid) olulise ja vajaliku info; nimetab õpitud tehnikaid ja kunstiliike; nimetab lihtsamaid ruumi ja liikumise mulje loomise viise kahemõõtmelises teoses (nt kattumine, teravus, suurus, liikuvad poosid, liikumise faasid, kiirusjooned); nimetab põhivärve ja oskab segada teisi värve; kirjeldab tarbeeseme vormi, faktuuri ja otstarbe seoseid ja kooskõla; kirjeldab skulptuuri ja/või maakunsti teose suurust, mõõtmeid, värvi, ruumi selle ümber, vaadeldavust erinevatest külgedest, suurussuhteid ja materjali lihtsal viisil omandatud sõnavara piires; mõistab kunstivahendite säästmise ja raiskamise tagajärgi; kirjeldab kunstivahendite (näiteks paber, värv, savi)

	kirjeldab ühel otstarbel kasutatavate esemete peamisi tunnuseid (näiteks vorm, suurus, raskus, värv) ja arvab, mis materjalist ese tehtud on; kirjutab oma näitusetööle nimesildi koos töö pealkirja ja muu õpitud infoga; leiab (virtuaal)näitusel muuseumis, galeriis või koolis teose autori, pealkirja ja näituse pealkirja.	kasutamise erinevaid võimalusi ja viise; üldistab õpetaja abiga lihtsamal moel, millised on tavapäraselt ühe ja sama otstarbega esemed (vorm, materjal), oskab anda sellele ka lihtsama selgituse. ei tee digitaalkujutiste salvestamise ja edastamisega kellelegi kahju.
Plaanimine ja ideede arendamine; loomine teeb enamasti aktiivselt kaasa nii oma initsiatiivil kui etteantud ülesandeid; rakendab teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (monotüüpia, puhumistehnika, plastiliinimaal, pastell, guašš, värvipliatsitehnika, savi või plastiliini voolimine jms) ja vahendeid; väljendab enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi oma kunstitöodes.	Plaanimine ja ideede arendamine; loomine rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (taimetrükk, sõrmemaal, kuulimaal, akvarell, pointillism, voolimine, ruumiline paberitöö jms), vahendeid enamasti isikupärasel viisil; järgib enamasti õpitud töö- ja ohutusvõtteid; märkab ühel ja samal otstarbel kasutatavaid esemeid, tuvastab nendest oma lemmiku ning põhjendab oma valikut; arutleb ja seostab värve tekkinud muljega (ja valib esemele selle otstarbega sobiva värvitooni.	Plaanimine ja ideede arendamine; loomine rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel omandatud kunstitehnikaid (näiteks värvi pritsimine, erinevate materjalide trükk, diatüüpia, paberbatika, kollaaž, foto, ruumikunst, dekoratsioon jms), vahendeid isikupärasel viisil ning kombineerib neid omavahel (segatehnika, pva-liimiga joonistamine, ruumiline maal, prügikunst jms); järgib õpitud töö- ja ohutusvõtteid; väljendab mõtteid, tundeid ja kogemusi oma kunstitöodes isikupära väärtustades; arvestab lihtsama tarbeeseme loomisel kindla kasutaja vajadustega; toob oma kogemuse pinnalt näiteid erinevatest igapäeva valikutest, oma eelistustest ja nende erinevatest tagajärgedest; esitab visuaalselt (teos, video, infoplatat, animatsioon, koomiks, mõistekaart jms) erinevate igapäeva valikute tagajärgi.
Refleksioon, analüüs ja kriitika kirjeldab visuaalteosel nähtavat (nimetab äratuntavaid esemeid, olendeid, kujundeid, värvid; mis see on, mida ma näen?); kirjeldab visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklikke seoseid - mida nähtu mulle	Refleksioon, analüüs ja kriitika kirjeldab enda ja teiste loodud visuaalteosel nähtavat õpitud sõnavara kasutades; nimetab ja kirjeldab teostel nähtavat - mis see on, mida ma näen ja milline see on (kui suur, millise kujuga, mis värvi,	Refleksioon, analüüs ja kriitika kirjeldab enda ja teiste loodud visuaalteosel nähtavat; nimetab, kirjeldab ja analüüsib visuaalteoseid (näiteks mis see on, mida ma näen, milline see on, kus see asub, kust seda kõige parem vaadata on, kuidas saad

meenutab, mis siin pildil toimuda võiks?; kirjeldab etteantud küsimuste toetudes oma töö valmimise protsessi - mida ja kuidas ma tegin, milliseid vahendeid kasutasin? Mida töö tegemisel nautisin? Millised raskused ületasin?; kirjeldab etteantud küsimustele toetudes valminud tööd - mida ma oma töös näen?	milliseid jooni, pindasid, vorme märkab, kuidas need paiknevad?); kirjeldab küsimustele toetuses enda ja teiste loodud visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklikke seoseid, mõtteid ja tundeid - mida nähtu mulle meenutab? Mis teoses toimuda võiks? Mis mind nii arvama paneb? Millist meeleolu see teos minus tekitab?; kirjeldab etteantud küsimustele toetudes enda töö valmimise protsessi - mida ma tegin, kuidas tegin, milliseid vahendeid kasutasin? Mida ma protsessi käigus õppisin?	aru, et objekt liigub, kuidas tekitatud ruumi mulje, millisest materjalist, milline faktuur jne); kirjeldab visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklikke seoseid, mõtteid ja tundeid, meeleolu; toob näiteid ja võrdleb, põhjendab oma arvamusi - mida nähtu mulle meenutab? Mis teosel toimuda võiks? Miks ma nii arvan? Millist meeleolu see teos minus tekitab? Miks?; kirjeldab etteantud küsimustele toetudes enda töö valmimise protsessi - mida ma tegin, kuidas tegin, milliseid vahendeid ma kasutasin? Miks tahtsin just neid vahendeid kasutada? Mida protsessi käigus õppisin?
ÕPPESISU		
VISUAALNE KIRJAOSKUS igapäevane visuaalkultuur õpikute illustratsioonid, raamatuillustratsioon, koomiks ja piltjutustus Teksti, tabelite ja illustratsioonide küljenduse põhimõtted (pealkirja, kuupäeva, autori, pildiallkirja ja teksti paigutamise üldised tavad ja põhimõtted). Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid KUNSTI, KULTUURI JA ÜHISKONNA SEOSED Autorsus ja autoriõigused Autor: kunstnik, arhitekt, illustraator, disainer Teos: maal, joonistus, video, skulptuur... Digitaalsete kujutiste (fotode) tegemise ja jagamise hea tava KUNSTI, KULTUURI JA ÜHISKONNA SEOSED Eetika (kuidas olla hea kunstnik, hea publik ja hea kaaslane)	VISUAALNE KIRJAOSKUS igapäevane visuaalkultuur Logod, embleemid, sümbolid, sildid, liiklusemärgid, kaardid, tabelid ja infograafika, õpikute illustratsioonid, Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted Baaselemendid: Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv Kolmemõõtmeline: vorm, pind, värv, ruum Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, mõõtmed Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuursed, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus. Joone, kujundi, vormi ja tekstuurikirjelduseks: sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne	VISUAALNE KIRJAOSKUS Igapäevane visuaalkultuur multifilmid ja arvutimängud, mänguasjad, reklaam linnaruumis ja meedias, riietus, kaupluste vaateaknad, veebikeskkonnad Koomiksi tegelane ja karakteri disain (olulisemad tunnused, seos tegevuse ja iseloomuga) Teksti, tabelite ja illustratsioonide küljenduse põhimõtted (pealkirja, kuupäeva, autori, pildiallkirja ja teksti paigutamise üldised tavad ja põhimõtted). Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, mõõtmed Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuursed, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.

Töövahendite ja töökoha korrastamise õiged DISAIN JA DISAINIPROTSESS Tarbeesemed ja levinumad materjalid Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi... Tehismaterjalid: plastik, kile... Eseme, materjali või värvi otstarve, funktsionaalsus Kasutusmugavus	Geomeetrilised kujundid ja abstraheerimine Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur Kunstižanrid: portree, maastik, natüürmort, animalistika... DISAIN JA DISAINIPROTSESS tarbeesemed ja levinumad materjalid Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi... Tehismaterjalid: plastik, kile... Eseme, materjali või värvi otstarve, funktsionaalsus KUNSTITEHNIKAD JA LOOMINGULINE ENESEVÄLJENDUS Kunstitehnikad ja stiilid monotüüpia, puhumistehnika, plastiliinimaal, pastell, guašš, värvipliiatsitehnika, savi või plastiliini voolimine, taimetrükk, sõrmemaal, kuulimaal, akvarell, voolimine, ruumiline paberitöö, paberbatika, kollaaž Digitaalsed joonistus-, foto- ja animatsioonitehnikad Kunstiteooria Primaar- ja sekundaarvärvid	Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksites. Kunstiajalugu, kunstnikud, teosed Eri stiilidest kunstiteoste näited kogu kunstiajaloo piires (nt Vana-Egiptuse seinamaal, Antiik-Kreeka vaasimaalid. Modernistlik maalikunst (impressionism, post-impressionism, fovism, kubistlik natüürmort), maakunst, ökokunst, pokunst...) Skulptuur või monument (avalikust ruumist). Tasapinnaline kunstiteos koolist või lähiümbrusest. KUNSTITEHNIKAD JA LOOMINGULINE ENESEVÄLJENDUS KUNSTI, KULTUURI JA ÜHISKONNA SEOSED Ohutus ja säästlikkus Töövahendite ohutu ja säästlik kasutamine Ohutus kasutaja tervisele ja keskkonnale Töövahendite ja kunstimaterjalide õige säilitamine

2.1.4. II kooliastme õpitulemused ja õppesisu

4.KLASS	5.KLASS	6.KLASS
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine loeb lihtsamaid kaarte ja põhiplaane (maakaarti ja hoone (klassiruumi) plaani, sisekujunduse kavand) seostades kujutatut reaalse ruumiga; viib kokku õpitud kunstniku ja tema teose; teab kahemõõtmelise kujutamise (lisaks eelnevalt õpitule akvarell) lihtsamaid baaselemente (punkt,	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine tunneb ära eri kirjasüsteeme ja seostab neid eri kultuuridega (foneetiline kiri, piltkiri, rooma ja araabia numbrid, gooti kiri, tänavakunsti stiliseeritud tag'id); kasutab olulisemaid kunstimõisteid (nt kunstnik, arhitekt, skulptor, animaator, looming, maalikunst,	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine kirjeldab visuaalkultuuri ilminguid, näiteks reklaami linnaruumis ja meedias, riidetust, kaupluste vaateaknad, e-poe vaated; rakendab eakohaselt teabegraafikat. Teadvustab õpetaja abiga oma digitaalset jalajälge; tunneb ära ja nimetab varaste kõrgkultuuride ajaloolisi

joon, pind, hele-tumedus, värv) ja kompositsiooni põhimõtteid (tasakaal, kattumine, teravus, suurus) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; teab kolmemõõtmelise kujutamise lihtsamaid baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid (suurus, mõõtmed, värv ja materjal) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; märkab ja kirjeldab õpetaja abiga tarbeseme suurust, vormi ja materjali selle otstarbe ja kasutatavuse aspektist.	animatsiooni, skulptuur jne) ühe kunstnikuga seoses; teab järgmisi mõisteid: arhitektuur, sisearhitektuur, tootedisain, tarbekunst, abstraktne kunst. Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail, karakter, taust, esiplaan, tagaplaan, koloriit; teab kahemõõtmelise kujutamise tähtsamaid baaselemente (tegelased/karakterid, objektid ja taust/keskkond) ja kompositsiooni põhimõtteid (lisaks õpitutele ka dominant, koloriit); teab kolmemõõtmelise kujutamise (skulptuur, installatsioon, ready-made) lihtsamaid baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid (suurussuhted, ruum teose ümber, vaadeldavus erinevatest külgedest); mõistab õpitud näite põhjal mõne toote keskkonnamõju; võrdleb nüüdisaegse ja ajaloolise tarbeseme (näiteks kohvitermos ja õlletoop) erinevusi ja sarnasusi ning analüüsib kuidas tarbeseme funktsionaalsus on arenenud.	kunstiteoseid (nt koopamaal, amulett, püramiid, tempel, skulptuur, amfiteater jms); teab mõisteid: trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenaarium, tekstuur, rütm, tsentraalperspektiiv, värvusperspektiiv, mass, dominant, proportsioonid, kaadriplaanid, tempo, puänt, stiliseerimine; käitub näitusel turvaliselt ja asjalikult ning leiab enamasti ise muuseumi, galerii või virtuaalnäituse mõistmiseks vajaliku info; teab kahemõõtmelise kujutamise (lisaks eelnevalt õpitule digitaalne joonistus või maal), tähtsamaid baaselemente (lisaks varem õpitutele ka tekstuur) ja kompositsiooni põhimõtteid (lisaks õpitutele ka ühtsus ja mitmekesisus, rütm, ruumiillusioon (nt kattumine, tsentraalperspektiiv, värvusperspektiiv, teravus, liikumisillusiooni tekitamine objektide või kehade puhul) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; teab kolmemõõtmelise kujutamise (näit installatsioon, tootedisain, lavakujundus, arhitektuurimakett) põhilisi baaselemente (valgus, mass) ja kompositsiooni põhimõtteid (dominant, proportsioonid) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; rakendab kunstitöö loomisel õpetaja abiga ajalise (4D) kujutamise (video, animatsiooni jne) tehnikaid ja põhivõtteid (kaadriplaanid, kestus, tempo, tegevuspaik ja tegelased, sissejuhatuse, puänt); visualiseerib ühte oma tarbimisharjumust (näiteks küsimuse abil “Millele kulub minu taskuraha”);

		mõtestab lihtsamal tasemel ajaloolise ja kaasaegse ruumikeskkonna erinevusi selle otstarbe ja kasutatavuse aspektist; märgkab ja kirjeldab ruumikeskkonna suurust, vormi ja materjalikasutust selle ruumikeskkonna otstarbe ja kasutatavuse aspektist; selgitab oma loodud digitaalkujutiste avalikustamisega seotud tagajärgi ja ohtusid.
Plaanimine ja ideede arendamine tuvastab küsimusi kasutades lihtsamaid probleemi tagamaid (miks, millal ja kuidas see probleem esineb ja kuidas see probleemi puudutavaid osapooli mõjutab); sõnastab enne tööle hakkamist, mida kavatseb teha, mis vahendeid ja materjale kasutab ja kuidas kujutab.	Plaanimine ja ideede arendamine loob lihtsa visandliku joonise enne kolmemõõtmelise töö loomist; enne värvide kandmist tööle katsetab neid eraldi paberil; rakendab abijooni portree loomisel; loob kunstitööd, uurides ja analüüsides teemaga seotud allikaid ning kavandades enda ideed ja kombineerides allikatest leitud ja oma ideid omavahel.	Plaanimine ja ideede arendamine tuvastab disainiprotsessis osapooled keda õpetaja etteantud probleem puudutab selleks, et luua probleemi lahenduspakkumine; tuvastab erinevaid uurimisviise kasutades probleemi tagamaid (miks, millal ja kuidas see probleem esineb ja kuidas see probleemi puudutavaid osapooli mõjutab) probleemi lahenduspakkumise loomise eesmärgil; sõnastab probleemi võimalikud põhjused; seab õpetaja abiga lähteülesande ja tegevusplaani; selgitab välja osapoolte, keda probleem puudutab, hinnangu lahenduspakkumisele ja arvestab seda lahenduspakkumise arendamisel; vormistab lahenduspakkumise; Kasutab neljamõõtmelise teose kavandamisel õpetaja abiga storyboardi või fotosid ja lühikest stsenaariumit; rakendab abijooni figuuri ja tsentraalperspektiivi kujutamisel; leiab ideid praktilisteks töödeks iseenda elust ja teistest õppeainetest; kavandab ideid, kuidas parandada elukeskkonda;

		teab, mis on kavand ning tunneb kavandamise põhimõtteid ja eesmärgid ning oskab rakendada teadmisi lihtsama kavandi loomisel.
Loomine Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (nt maal, joonistus, kollaaž, grataaž, frotaaž, mosaiik, monotüüpia, foto, origami, modelleerimine jms) ja vahendeid isikupärasel viisil ning järgib nende loomisel õpitud töö- ja ohutusvõtteid; oskab luua vabavaraalises programmis lihtsamaid neljamõõtmelisi töid (animatsioon, video) õpetaja etteantud teemal ja juhendamisel; arvestab kunstitööde loomisel eelnevalt omandatud kompositsiooni lihtsamaid põhimõtteid; rakendab eelnevalt õpitud kunstitehnikaid ja töövõtteid ning materjale põhjendatult ja õpetaja abiga; rakendab autorsuse üldisi põhimõtteid (viitab autorile suuliselt või kirjalikult) ning kujutiste salvestamise ja jagamise head tava (viitab kasutatud allikatele oma kirjalikes töödes).	Loomine Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel kunstitehnikaid (nt makett, segatehnika, kollaaž, kõrgtrükk, joonistus, maal, foto jms) ja vahendeid isikupärasel viisil ning järgib nende loomisel õpitud töö- ja ohutusvõtteid; loob teose spontaanselt, ilma planeerimata; loob teose eelnevalt uurides, kavandades ja ideid kombineerides; kavandab ja loob vabavaraalises programmis neljamõõtmelisi töid (animatsioon, video) õpetaja abiga; valib kahe õpetaja pakutud kunstitehnika, töövõtte või kompositsioonipõhimõtte vahel ja põhjendab oma eelistust; rakendab õpitud kahemõõtmelisi kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; rakendab õpitud kolmemõõtmelise kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; rakendab loomisel digivahendeid (telefoni kaamera, digijoonistuse rakendused jms).	Loomine Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel kunstitehnikaid (nt modelleerimine, volimine, makett, joonestamine jms), vahendeid isikupärasel viisil ning tunneb eelnevalt õpitud kompositsiooni põhimõtteid (nt ühtsus ja mitmekesisus, tasakaal, rütm, dominant, koloriit, proportsioonid, dominant jms) ning oskab neid teadlikult valida; pakub ise teemasid ning teostamise võimalusi enda huvide ja loomingu väljendamiseks (spontaanselt); loob enda teose teadlikult uurides ja analüüsides teemapõhiseid materjale (nt raamatud, õpikud ja muud infoallikad) ning kavandades enda ideed ja kombineerides neid omavahel; tunneb neljamõõtmeliste tööde teostamise etappe ja võimalusi ning kavandab ja loob vabavaraalises programmis neljamõõtmelisi töid (animatsioon, video) enamasti iseseisvalt; kombineerib kahe- ja kolmemõõtmelisi elemente digiloomingus; tunneb vabavaraaliste programmide ühiseid tööriistu ja oskab neid uurides enamasti iseseisvalt erinevates olukordades rakendada; valib oma idee teostamiseks (vajadusel õpetaja abiga) sobiva väljendusvahendi kõigi õpitud väljendusvahendite, sh digivahendite hulgast;

		loob õpetaja abiga teostest ekspositsiooni (võib ka virtuaalse)
Refleksioon, analüüs ja kriitika Kirjeldab enda ja teiste visuaalteoste olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, meeleolu, sisu elemente) vastavalt ülesandele; võrdleb kunstiteoste, arvutimängude, animatsiooni või filmi meeleolu ja atmosfääri (ruumilisus, värv, valgus, heli, montaaž); selgitab õpetaja antud küsimustele toetudes oma tööprotsessi (millise teema valisin? milliste töövahenditega oma tööd tegin? mis oli kõige keerulisem? millega olen kõige enam rahul?); annab kaasõppijatele toetavat tagasisidet õpetaja pakutud vormis (tunnustusmärgid, suuline või kirjalik lühike tagasiside "mulle meeldib, kuidas sa...")	Refleksioon, analüüs ja kriitika Kirjeldab ja mõtestab visuaalteoste olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, sümboteid, meeleolu, sisu elemente) vastavalt ülesandele õpitud sõnavara piires; selgitab õpetaja antud küsimustele toetudes oma tööprotsessi, tuues välja töökäigu ning põhjendades oma tehtud valikuid (mida said teada oma teema kohta teistest allikatest? milliseid mõtteid kasutasid? mida muutsid või lisasid juurde?); annab klassikaaslaste teoste tagasisidet, põhjendab enda arvamust; (räägi, mis sulle teise töös meeldib? too esile, mis nõudis kõige rohkem pingutust kaaslaste töös)	Refleksioon, analüüs ja kriitika Kirjeldab ja mõtestab visuaalteoste olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, sümboteid, meeleolu, sisu elemente) vastavalt ülesandele õpitud sõnavara piires; leiab kunstikultuuri seoseid muude valdkondadega nii ajaloost kui tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, kirjandusele, populaarkultuurile ja isiklikule kogemusele; analüüsib stiliseeritud kujundeid ja sümboteid kasutavaid visuaalkultuuri teoseid (nt logosid, vappe, digitaalseid ikoone); analüüsib õpetaja antud küsimustele toetudes oma teost ja tööprotsessi, tuues esile tegevuste omavahelised seosed ja järeldused.
Õppesisu		
Põhiplaan, maakaart, sisekujunduse kavand Etikett Näitusetöö nimesilt (autori nimi, klass, teose nimi, töö tehnik, töö mõõdud, aasta, juhendav õpetaja) Baaselemendid: Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv Kolmemõõtmeline: vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed, dominant, rõhutus Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuursed, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.	Kunstiajalugu Kirjasüsteemid eri ajastutest ja kultuuridest (foneetiline kiri, piltkiri, rooma ja araabia numbrid, gooti kiri, tänavakunsti stiliseeritud tag'id) Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Täust, esiplaan, tagaplaan. Baaselemendid: Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv Kolmemõõtmeline: vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed, dominant, rõhutus, jätkusuutlik mõtteviis, keskkonnamõju, säästlikkus, digitaalne jalajälg, digiprügi, töövahendite säästlik kasutamine ja hooldamine	Igapäevane visuaalkultuur reklaam linnaruumis ja meedias, riietus, kaupluste vaateaknad, veebikeskkonnad Põhiplaan, maakaart, sisekujunduse kavand Karakter, keskkond Esiatja kunst (pisiplastika, kaljujoonised, koopamaalid, megaliitiline arhitektuur) Varased tsivilisatsioonid (Mesopotaamia, Egiptus) Antiikaja kunst Kreekas ja Roomas (templiehitus, teatrid, skulptuurid, monumendid) Keskaja kunst Eestis (kirikud, linnused, Tallinna vanalinn) Mõisaarhitektuur Taluarhitektuur Pärimuskultuur Teabe otsimine ja infokeskkonnad

Tarbeesemed ja levinumad materjalid Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi... Tehismaterjalid: plastik, kile... Uurimine, väljaselgitamine, probleemi märkamine ja sõnastamine, info kogumine Lähteülesanne Võimaluste sõnastamine, ettepanekute tegemine, kavandamine Lahendusplakkumine	Otstarve, funktsionaalsus, kasutusmugavus	Muuseumide ja galeriide kodulehed Kunstiülu Muuseumi haridusprogrammid, kunstiüritused, näitused, kunstnikuvestlused ja kohtumised Digitaalsed joonistus-, foto-, video- ja animatsioonitehnikad (gif...) kunstiliigid Kavandamine ja visualiseerimine Kavand, visand, skits, kroki, abijooned Moodboard, mõistekaart, plakat, Venni diagramm, värvikaart, Idee sõnastamine Storyboard, stsenaarium Visuaalne lihtsustamine KUNST JA KULTUUR ÜHISKONNAS

2.1.5. III kooliastme õpitulemused ja õppesisu

7.KLASS	8.KLASS	9.KLASS
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine Kirjeldab digitaalset keskkonda, hindab digitaalset keskkonda turvalisust ja eakohasust; leiab internetist lihtsõnaga infot kunstnike, kunstiteoste või ajastute kohta, kasutab internetis täpsustatud pilditsõnaga; tutvustab eri disainivaldkonna (näiteks tootedisain, digitootedisain, teenusedisain, tööstusdisain, graafiline disain, sotsiaalne disain jne) esindaja tegevust; tuvastab visuaalkultuuris levinumaid värvikasutusega seotud tavapäraseid (näiteks hooaegade seotud värvid riidemoes)	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine Kasutab info leidmiseks sõnastikke ja entsüklopeediaid, nii raamatutena kui digitaalset andmebaasi; otsib teadlikult erinevatest infoallikatest vajalikku informatsiooni ja toob esile detailid ning tähtsamad punktid.	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine seostab eri ideoloogilisi sümboleid vastava ajastuga ja teab nende tähendust; arutleb erinevate nii kaasaegsete kui ajalooliste ideoloogiliste sümboolide rolli üle tänapäeval; seostab kunstnikku ja kunstiteost selle loomiskeskkonnaga, leides ja tõendades oma tähelepanekuid; leiab kunstiteose omadused, mis väljendavad nii loomise keskkonda kui kunstniku ideid; külastab iseseisvalt kunstinäitust või- sündmust ning käitub seal reeglite kohaselt

Plaanimine ja ideede arendamine Leiab oma teose jaoks ideid päevakajalistest või ajaloosündmustest; kasutab idee leidmiseks ja laiendamiseks meetodeid (näit. ajurünnak, suvaline sisend, omaduste reastamine, info otsimine); teeb töö kavandamisel kirjalikke ja visuaalseid märkmeid; kavandab enda teose, pakkudes vahest välja ka erinevaid lahendusvõimalusi; teab, et kavand on üldistatud, ülevaatlik ja visandlik, ning rakendab seda teadmist tööprotsessis; märkab ja kirjeldab teda ümbritsevaid probleemolukordi; tuvastab erinevaid uurimisviise kasutades probleemi tagamaid (miks, millal ja kuidas see probleem esineb ja kuidas see probleemi puudutavaid osapooli mõjutab); uurib näiteid kuidas on sama või sarnast probleemi varasemalt lahendatud; tutvub erinevate uurimisviiside (näiteks vaatlus, intervjuu, küsitlus, enesekohase päeviku pidamine ja analüüsimine, uurijapäeviku pidamine ja analüüsimine) võimalustega.	Plaanimine ja ideede arendamine Leiab oma teose jaoks ideid läbi eneserefleksiooni; rakendab õpetaja abiga ideede genereerimise ja laiendamise/arendamise meetodeid (kombineerimismaatriksid, referaat idee tausta uurimiseks); loob storyboardi joonistades või digivahendeid kasutades; märkab ja tuvastab igapäevaelu probleemi, mis teda kõnetab; seab lähteülesande ja tegevusplaani; kavandab õpetaja abiga ja rakendab sihipäraselt üht uurimismeetodit (näiteks vaatlus, intervjuu, küsitlus, enesekohase päeviku pidamine ja analüüsimine, uurijapäeviku pidamine ja analüüsimine).	Plaanimine ja ideede arendamine Rakendab teiste autorite teoseid oma töö lähtepunktina; rakendab õpetaja abiga keerulisemaid ideede laiendamise / arendamise meetodeid (näiteks Osborni küsimustik); teab ideede selekteerimise meetodeid (näiteks sõelumine küsimuste abil, plussid, miinused); sõnastab oma teose kontseptsiooni; kasutab kavandamisel mitmekesiseid meetodeid (näit visandid, skeemid, asendiplaunid, maketid, värvi- ja materjalinäidised, tööetappide kirjeldused).
Loomine Õpilane: teab, et isikupärasus on väärtuslik ja püüab luua omapäraseid kunstitöid tuues esile enda individuaalsust ja huvisid;	Loomine Õpilane: loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (sh digivahendid) kunstitöid spontaanselt (kavandamata); loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid	Loomine Õpilane: loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (sh digivahendid) kunstitöid spontaanselt (kavandamata); loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid

loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (sh digikunst) kunstitöid spontaanselt (kavandamata); loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid uurides ja kavandades; kavandab ja arendab enda ideid enne teose loomist, kombineeri erinevatest ideedest tervikliku lahenduse; valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid enamasti teadlikult või õpetaja abiga; leiab oma töö eksponeerimiseks koha, kus see on hästi vaadeldav; tunneb loomingu esitlemise põhimõtteid ja suudab teha publikule esitamiseks ettevalmistustöid õpetaja abiga.	enamasti teadlikult uurides ja kavandades; laiendab enda ideed kavandamise protsessis, katsetab erinevaid tehnilisi võimalusi ja toob esile idee arenguetaapid; valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid teadlikult; põhjab tehnika või meediumi valikut toetudes oma sõnumile või ideele; rakendab neljamõõtmelise teose loomisel (animatsioon, video, etendus, performance) narratiivi, sissejuhatust ja puanti (lõiming kirjandusega); oskab õpetaja abiga rühmaliikmena luua ühistöödest väljapaneku; toetab töö pealkirjaga oma sõnumit või ideed	teadlikult uurides ja kavandades; valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid teadlikult; pakub välja ekspositsiooni või näitusepinna koha kooliruumis ning põhjab enda valikut ja visiooni; loob näituse kaasteksti, etiketid (autori nimi, töö nimetus, tehnika jms) ja esitluse viisi; tekitab kahemõõtmelises teoses vabalt valitud vahenditega ruumi-illusiooni; rakendab kolmemõõtmelises teoses valgust, ümbritsevat ruumi ja materjali (või muid õpetaja ülesandepüstituses esitatud elemente või põhimõtteid) oma sõnumi edastamiseks.
Refleksioon, analüüs ja kriitika Analüüsib tarbeeset funktsionaalsuse, ökoloogilisuse ja esteetilisuse aspektist; selgitab enamasti oma tööd ning valitud töökäigu ja sõnumi võimalikke teisi võimalusi; kirjeldab teose ainet, meediumi ja vormi.	Refleksioon, analüüs ja kriitika Analüüsib teost (ülesehitus ja vorm, tähistavus, peamised sümbolid, kontekst); analüüsib ruumilist keskkonda funktsionaalsuse, ökoloogilisuse ja esteetilisuse aspektist; põhjab valdavalt oma töö sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid; kuulab kaasõppijate seisukohti, põhjab enda arvamust, annab toetavat tagasisidet ning aktseptib enamasti eriarvamusi.	Refleksioon, analüüs ja kriitika Mõtestab disaininäiteid funktsionaalsuse, ökoloogilisuse ja esteetilisuse aspektist; põhjab oma töö sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid; kirjeldab, analüüsib, tõlgendab ja hindab kunstiteoseid (nende ainet, meediumi, vormi ja konteksti); uurib teose loomise konteksti – sotsiaalne kontekst, ajalooline taust, põhjuslik keskkond, milles kunstiteos loodi.
ÕPPESISU		

Igapäevane visuaalkultuur Digitaalsed keskkonnad, nt meediaportaaliid, digitaalsed arhiivid, sotsiaalmeediaplatvormid. Info leidmine Google'i pilditsing Disaini liigid Tootedisain, digitoote disain, graafiline disain Disainiprotsessi osad Osapooled, tarbija Uurimine, väljaselgitamine, probleemi märkamine ja sõnastamine, info kogumine Lähteülesanne Võimaluste sõnastamine, ettepanekute tegemine, kavandamine Lahenduspaakkumine Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid Kavandamine: kavand, visand, skits, krokii, abijooned Disainiprotsessi osad	Info leidmine Google'i pilditsing (Veebi)entsüklopeediad ja andmebaasid Kavandamine: kavand, visand, skits, krokii, abijooned Moodboard, mõistekaart, plakat, Venni diagramm, värvikaart, Idee sõnastamine Storyboard, stsenaarium Visuaalne lihtsustamine disainiprotsessi osad	Ideoloogilised sümbolid erinevates kultuurides. Teabe otsimine ja infokeskkonnad Muuseumide ja galeriide kodulehed Kunstiulu Muuseumi haridusprogrammid, kunstiüritused, näitused, kunstnikuvestlused ja kohtumised Kunstiajalugu kavandamine Disainiprotsessi osad Osapooled, tarbija Uurimine, väljaselgitamine, probleemi märkamine ja sõnastamine, info kogumine Lähteülesanne Võimaluste sõnastamine, ettepanekute tegemine, kavandamine Lahenduspaakkumine

2.2. MUUSIKA

2.2.1. Õppeaine kirjeldus

Muusikal kui universaalsel suhtlusvahendil on läbi aegade olnud tähtis osa laste ja noorte vaimsel, moraalsel ning esteetilisel kasvatamisel. Muusikaõpetuse taotlus on luua muusikateadmiste, -oskuste ja -kogemuste süsteem. Üldhariduskooli muusikaõpetuse eesmärk on tekitada huvi muusika ja musitseerimise vastu ning kujundada harmoonilist ja loovat isiksust. Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodile ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele. Muusikaga tegelemine rikastab tundeelu, kujundab esteetilisi hoiakuid ja kultuurilisi tõekspidamisi. Muusikaõpetuse kaudu luuakse võimalused muusikaoskuste arenguks, avatakse ja avardatakse muusikaga tegelemise viise ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid ja muusikamaitset.

Muusikaõpetuses tähtsustatakse:

- 1) ühislaulmist kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist väljendust ja edasikandjat;

- 2) loomingulist eneseväljendust;
- 3) õpilase loova ja kriitilise mõtlemise arengu toetamist;
- 4) õpilase isiklikku suhet muusikaga ning muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena;
- 5) muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilis-esteetiliste väärtushinnangute kujunemisel;
- 6) õppija huvi ja isikupära. Muusika õppeaine sisuks on musitseerimine (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, omalooming), muusika kuulamine ja muusikalugu, muusikaline kirjaoskus ning õppekäigud. Muusikaõpetuse kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes järgmisi osaoskusi:

- 1) laulmine,
- 2) pillimäng,
- 3) muusikaline liikumine,
- 4) omalooming,
- 5) muusika kuulamine.

Muusikaõpetuse lahutamatu osa on muusikaline eneseväljendus, millega arendatakse õpilase isikupära, omandatakse oskused ja teadmised üksi ning koos musitseerimiseks ja loominguliseks eneseväljenduseks. Musitseerimine on keskne tegevus muusikateadmiste ja -oskuste omandamiseks ning loova ja harmoonilise isiksuse kujunemiseks. Rühmas või üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, hoolivust, paindlikkust ja tundetarkust ning juhitakse õpilaste enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

Ühislaulmise ning koorilauluga arendatakse sotsiaalseid oskusi ning kujundatakse rahvuslikku eneseteadvust ja isamaa-armastust.

Omalooming on seotud lihtsate kaasmängude, saadete, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, muusikalise liikumise ja tekstide loomisega, mille käigus luuakse võimalused muusikalise eneseväljenduse ja esinemisjulguse kujunemiseks ning arenemiseks. Omaloomingulises tegevuses rakendatakse ja kinnistatakse muusikateadmisi ja -oskusi.

Muusika kuulamisega arendatakse kuulamisoskust, tähelepanu, analüüsivõimet ja võrdlusoskust. Muusikaloos tutvustatakse muusika väljendusvahendeid, stiile, heliloojaid ja interpreete ning omandatakse kultuuriloolisi teadmisi.

Muusikalise kirjaoskuse all mõistetakse ainekavas sisalduvat elementaarset noodikirja lugemise oskust, mida omandatakse musitseerides ja mis loob eeldused muusika teadlikumaks mõistmiseks.

Muusika võimaldab osaleda kultuuris mitmel viisil ja kujundada elukestvat harrastust. Õppekäigud (sh virtuaalsed) kontserdipaikadesse, teatritesse ning muuseumidesse kujundavad õpilaste silmaringi ja muusikamaitset, teadmisi kohalikust, oma riigi ja maailma kultuuripärandist ning nende rollist maailmas ja peamistest kultuurisaavutustest (sh popkultuurist). Muusikaõpetuse lahutamatu osa on kooli kontserdieluse osalemine, et õpilased omandaksid kogemusi nii esineja, kuulaja kui ka korraldajana. Muusikaõpetust kavandades ja korraldades leitakse tunnivälise loometegevuse võimalusi (koorilaul, solistid, ansamblid, orkestrid, kontsertide jm esinemiste kavandamine, töötoad jms).

2.2.2. I kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja pillimängust, omaloomingust ja muusikalisest liikumisest ning muusika kuulamisest;
- 2) saab esmase ühislaulmise ja koorilaulu kogemuse ning pillimänguoskused;
- 3) kuulab keskendunult muusikat, enda ja kaaslaste muusikaesitusi ning avaldab selle kohta oma arvamust;

- 4) mängib loomeideedega ning katsetab musitseerimisel erinevaid muusika väljendusvahendeid;
- 5) rakendab omandatud muusikateadmisi ja -oskusi muusikategevustes, sh muusikalist kirjaoskust (helivältsed, rütmid ja pausid:

2- ja 3-osaline taktimõõt; JO- ja RA-astmerida, JO-võti; muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele).

2.2.3. I kooliastme õpitulemused ja õppesisu

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Laulmine 1) on harjunud laulma sirge selja, püstise pea ja avatud suuga julgelt, ilmekalt ja selge diktsiooniga kooris (kogu klassiga), ansamblis ja/või üksi; võtab osa ühislaulmisest; 2) väljendab laulu sisu ja meeleolu, kasutades erinevat dünaamikat ja tempot; pöörab tähelepanu lauldava laulu sõnadele; 3) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regillaule, eesti ja teiste rahvaste laule; 4) laulab peast I kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Kevadel“ ehk „Juba linnukesed...“ (eesti rahvaviis / J. H. Hermann ja P. Tekkel); 5) on tutvunud laulupidude traditsiooniga; 6) on tutvunud muusikalise kirjaoskusega ja rakendab seda lauldes: laulab endale sobivas tessituuris astmemudeleid, kasutades astmeid SO, MI ja RA; teadvustab õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi laulmisel.	Laulmine 1) oskab lauldes hoida loomulikku kehahoidu; on tutvunud laulmisele omaste hingamispõhimõtetega; laulab vaba tooni ja selge diktsiooniga üksi, ansamblis või kooris; 2) väljendab laulu sisu ja meeleolu, kasutades erinevat dünaamikat ja tempot; loeb iseseisvalt noodist laulusõnu; 3) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regillaule, eesti ja teiste rahvaste laule; 4) laulab peast I kooliastme ühislaule: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu koduke“ (muusika ja sõnad A. Kiiss), „Tiliseb, tiliseb aisakell“ (L. Wirkhaus / J. Oro); „Rongisõit“ (G. Ernesaks / E. Niit); 5) on tutvunud laulupidude traditsiooniga; 6) mõistab eakohaselt muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda lauldes: laulab endale sobivad tessituuris astmemudeleid, kasutades astmeid SO, MI, RA, LE, JO, (alumine) RA₁ ja (alumine) SO₁ (pentatoonika); kinnistab õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi.	Laulmine 1) laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba tooni ja selge diktsiooniga üksi, ansamblis või kooris; 2) väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; 3) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regillaule, eesti ja teiste rahvaste laule; 4) laulab peast I kooliastme ühislaule: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Lapsed, tuppa“ (sõnad E. L. Wöhrmann) „Teele, tee, kurekesed“ (sõnad Fr. Kuhlbars), „Uhti, uhti, uhkesti“ (eesti rahvaviis / A. Piirikivi), „Emakesele“ (M. Härma / A. Oengo-Johanson) 5) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, arutleb suuliselt kogetu üle; 6) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda lauldes.

Pillimäng 1) mängib keha- rütmi- ja plaatpillidel lihtsamaid <i>ostinato</i>'sid, kaas-, eel- ja/või vahemänge, kasutades õigeid mänguvõtteid; oskab nimetada enda koolis olevate rütmi- ja plaatpillide nimetusi; 2) on tutvunud muusikalise kirjaoskusega: teadvustab õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi musitseerimisel.	Pillimäng 1) mängib keha- rütmi- ja plaatpillidel lihtsamaid <i>ostinato</i>'sid, kaas-, eel- ja/või vahemänge, kasutades õigeid mänguvõtteid; oskab nimetada enda koolis olevate rütmi- ja plaatpillide nimetusi; mängib ja improviseerib plaatpillidel meloodiat, toetudes pentatoonikale; 2) on tutvunud väikekandle või plokkflöödi esmaste mänguvõtetega ja kasutab neid musitseerimisel. 3) mõistab eakohaselt muusikalise kirjaoskuse tähtsust: teadvustab õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi musitseerimisel.	Pillimäng 1) rakendab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates <i>ostinato</i>'des ja/või kaasmängudes; 2) musitseerib väikekandlel või plokkflöödil esmaseid mänguvõtteid kasutades; 3) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda pillimängus.
Muusikaline liikumine 1) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu üksi või rühmas; 2) tajub ja tunnetab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid: rütme, rütmifiguure ja pausi, erinevaid temposid; 3) tantsib koos kaaslastega eesti laulu- ja ringmänge.	Muusikaline liikumine 1) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu üksi või rühmas; 2) tajub ja tunnetab liikumise kaudu rütme, rütmifiguure ja pausi; tunnetab muusika erinevaid temposid ja väljendab dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu; arvestab liikudes enda ja teiste asukohaga ruumis; 3) tantsib koos kaaslastega eesti laulu- ja ringmänge ning labajalavalssi ja rei(n)lendrit.	Muusikaline liikumine 1) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu üksi või rühmas; 2) kasutab liikumisel muusika väljendusvahendeid; 3) tantsib eesti laulu- ja ringmänge; 4) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda liikumisel.
Muusikaline omalooming 1) rakendab omaloomingus muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika); 2) loob lihtsaid rütmilis-meloodilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel, kasutades õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi.	Muusikaline omalooming 1) rakendab omaloomingus muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika); 2) loob lihtsaid rütmilis-meloodilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel, kasutades õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi; 3) improviseerib pentatoonika astmetele tuginedes;	Muusikaline omalooming 1) rakendab omaloomingus muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika); 2) loob lihtsaid rütmilis-meloodilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel; 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes;

3) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 4) loob lihtsamaid tekste (liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne); 5) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamisel. 6) on tutvunud muusikalise kirjaoskusega: kasutab omaloomingu loomisel astmeid SO, MI ja RA ja õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi.	4) loob lihtsamaid tekste (liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne); 5) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamisel. 6) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda omaloomingus: kasutab omaloomingu loomisel astmeid SO, MI, RA, LE, JO (alumine) RA₁ ja (alumine) SO₁ (pentatoonika) ja õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi.	4) loob lihtsamaid tekste (liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne); 5) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamisel; 6) väljendab muusika meeleolu kunstitöodes; 7) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda omaloomingus.
Muusika kuulamine 1) avaldab eakohaselt arvamust kogetud muusikaelamusest, kasutades õpitud oskussõnavara; 2) kirjeldab, iseloomustab ning võrdleb eakohaselt kuulatava laulu või muusikapala meeleolu ja karakterit; 3) eristab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat (laul ja muusikapala); 4) on tutvunud eesti rahvapillidega ja kirjeldab neid.	Muusika kuulamine 1) avaldab eakohaselt arvamust kogetud muusikaelamusest, kasutades õpitud oskussõnavara; 2) kirjeldab, iseloomustab ning võrdleb eakohaselt kuulatava laulu või muusikapala meeleolu ja karakterit; 3) eristab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat (laul ja muusikapala); 4) eristab kõla ja välimuse järgi eesti rahvapille ning kirjeldab neid.	Muusika kuulamine 1) kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suuliselt või muul looval viisil; 2) kirjeldab, iseloomustab ning võrdleb kuulatava laulu või muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara ning muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika); 3) eristab ja iseloomustab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat, sh muusikažanre (marss, valss, polka); 4) otsib infot erinevatest etteantud allikatest, eristab kõla ja välimuse järgi eesti rahvapille ning kirjeldab neid.
ÕPPESISU		
Laulmine		

Repertuaar. Lauldakse eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regillaule, eesti ja teiste rahvaste laule. Õpitakse laulma peast I kooliastme ühislaule: Eesti hümn, „Lapsed tuppa“, „Uhti, uhti uhkesti“, „Teele, tee, kurekesed“, „Emakesele“. Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad, kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (isadepäev, Eesti vabariigi aastapäev, emadepäev jt). Tutvustatakse laulu autoreid.

Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse loomuliku kehahoiu ja hingamisega, vaba tooni ja selge diktsiooniga. Lauldakse a cappella ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvutakse laulupidude traditsiooniga ja kaasatakse õpilasi koolikoori.

Interpretatsioon. Väljendatakse lauldes muusika sisu ja meeleolu, kasutades erinevat dünaamikat (piano, forte, crescendo, diminuendo) ja tempo (kiire, aeglane).

Muusikaline kirjaoskus. Täiendatakse juba õpitud laulu õppimist toetavat muusikateooriat.

Noodist laulmine. Loetakse ladusalt noodist laulusõnu ning järgitakse rütmi ja meloodia liikumist. Õpitakse lihtsamaid laule noodist kasutades kõiki õpitud astmeid. Laulmisel arvestatakse tuttavate ja uute noodimärkidega (sidekaar, pidekaar, süsteem).

Vorm. Teadvustatakse õpitavate laulude vormi läbi mõistete salm, refrään, eelmäng ja vahemäng. Tutvutakse kaanoni laulmise põhimõtetega ja esitatakse neid.

Relatiivsed astmed ja astmemudelid. Mudellaulud. Kinnistatakse tuttavaid astmemudeleid koos käemärkidega. Tutvustatakse uusi astmeid (NA, DI, ülemine JO'). Kinnistatakse eri tessituurides kõiki põhiasmeid. Astmed paigutatakse astmetrepile või -redelile ja JO-võtme abil noodijoonestikule.

Mõisted: meetrum, takt, taktijoon, taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, eelmäng, vahemäng, salm, refrään, volt, sidekaar, pidekaar, fermaat, latern, segno, süsteem, kaanon, regilaul, helilooja, luuletaja, eeslaulja ja koor, dirigent, dünaamika, piano, forte, crescendo, diminuendo, noodivältused (veerandnoot, veerandpaus, poolnoot, poolpaus jne), pooltoon, tervetoon, põhiheli, JO-astmerida, RA-astmerida, improvisatsioon, žanr, marss, valss, polka.

Pillimäng

Kehapill. Rakendatakse kehapilli lihtsamates ostinato'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.

Rütmipillid. Mängitakse oma koolis olevate rütmipillidel, kasutades rütmipillide õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse rütmipille lihtsamates ostinato'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.

Plaatpillid. Mängitakse oma koolis olevate plaatpillidel, kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille lihtsamates ostinato'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.

Väikekannel, plokkflööt. Mängitakse väikekandlil või plokkflöödil, kasutades õpitud mänguvõtteid.

Mõisted: meetrum, takt, taktijoon, taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, eelmäng, vahemäng, salm, refrään, volt, sidekaar, pidekaar, fermaat, latern, segno, süsteem, kaanon, helilooja, dirigent, dünaamika, piano, forte, crescendo, diminuendo, noodivältused (veerandnoot, veerandpaus, poolnoot, poolpaus jne), pooltoon, tervetoon, põhiheli, JO-astmerida, RA-astmerida, improvisatsioon.

Muusikaline liikumine

Eesti laulu- ja ringmängud ning rahvatantsud. Mängitakse ühiselt erinevaid eesti laulu- ja ringmänge, tutvudes laulumängu sisu ja pärimusliku traditsiooniga. Väljendatakse mängudes esinevate tegelaste karaktereid. Ühistegevuses liigutakse paaris, ühiselt sõoris (ringjoonel), vooris ja viirus.

Mõisted: ringjoon (sõõr), voor, viirg, päripäeva ja vastupäeva, parem, vasak, labajalavalss (labajalg), rei(n)lender, marss, valss, polka.

Muusikaline omalooming

Laulmine. Luuakse lihtsamaid tekste ja esitatakse neid musitseerides.

Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, rütmijärgnevusi ja ostinato'sid ning esitatakse neid keha-, rütmi- ja plaatpillidel.

Liikumine. Väljendatakse muusikapala karakterit improviseeritud liikumise kaudu. Luuakse laulu meeoleluga sobivad liigutused. Omaloomingut luues rakendatakse õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi.

Mõisted: laul, muusikapala, salm, refrään, meetrum, tempo, takt, taktijoon, 2- ja 3- osaline taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, pidekaar, sidekaar, süsteem, kaanon, regilaul, liisusalm, helilooja, luuletaja, solist, eeslaulja, ansambel, duo, duett, koor, dirigent, piano, forte, crescendo, diminuendo.

Muusika kuulamine

Autorid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega (helilooja ja luuletaja). Tutvutakse valikuliselt erinevate heliloojatega, näiteks Gustav Ernesaks, Miina Härma, Wolfgang Amadeus Mozart, Pjotr Tšaikovski jne.

Eesti rahvamuusika. Kuulatakse eesti rahvamuusikat ja kirjeldatakse ning iseloomustatakse kuuldut. Eristatakse kõla ja välimuse järgi eesti rahvapärimust ning kirjeldatakse neid.

Vokaalmuusika ja instrumentaalmuusika. Eristatakse kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat (laulu ja muusikapala). Tutvutakse erinevate esituskoosseisudega (solist, duo, duett, ansambel, koor, orkester). Eristatakse kuuldeliselt muusikazhanre (marss, valss, polka).

Kontsert. Korraldatakse kontserdiküllastaja hea käitumise tavaid.

Muusika väljendusvahendid. Kirjeldatakse kogetud muusikaelamust eakohaselt, kasutades õpitud oskustena.

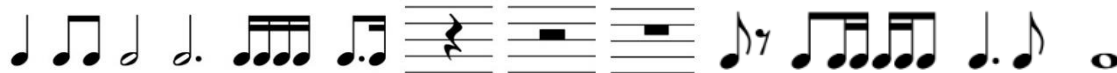
Mõisted: laul, muusikapala, salm, refrään, meetrum, takt, taktijoon, 2- ja 3- osaline taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, pidekaar, sidekaar, süsteem, tempo, regilaul, liisusalm, helilooja, luuletaja, vokaalmuusika, instrumentaalmuusika, solist, eeslaulja, ansambel, duo, duett, koor, dirigent, piano, forte, crescendo, diminuendo, žanr, marss, valss, polka, eesti rahvamuusika.

2.2.4. II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) tunneb rõõmu nii iseseisvast kui ka ühisest muusikategevusest ja väärtustab musitseerimist;
- 2) teadvustab ja hindab oma muusikavõimeid, arendab neid muusikategevustes –laulmises, pillimängus, omaloomingus ja muusikalises liikumises;
- 3) kuulab süvenenult Eesti ja teiste rahvaste muusikat ning arutleb muusika üle;
- 4) osaleb aktiivselt muusikaloomes, katsetab oma ideid erinevates muusikategevustes ja sobivates digikeskkondades, on püsiv lahendusi otsides;
- 5) suhtub lugupidavalt enda ja kaaslaste loomingusse, põhjendab ning analüüsib oma arvamusi ja valikuid;
- 6) mõistab enda seotust Eesti kultuuripärandiga ja väärtustab laulupidu;

- 7) märkab ja teadvustab kultuurilist mitmekesisust ning suhtub lugupidavalt eri rahvuskultuuridesse;
- 8) leiab muusikainfot eri teabeallikatest ning käitub vastutustundlikult virtuaalmaailmas;
- 9) väärtustab loojat ja loomingut ning on teadlik autoriõigusest;
- 10) väärtustab teadmisi ja oskusi muusikategevustes, rakendades muusikalist kirjaoskust (helivältsed, rütmifiguurid ja pausid):

taktimõõdud 2/4, 3/3, 4/4, C ja eeltakt;
duur-, moll-helilaad, helistikud C-a, G-e, F-d;
muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele).

2.2.5. II kooliastme õpitulemused ja õppesisu

ÕPITULEMUSED		
4. KLASS	5. KLASS	6. KLASS
Laulmine 1) suunab lauldes meloodiat endale sobivas tessituuris võimalikult puhta intonatsiooniga; laulab loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälsed laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast II kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu isamaa armas“ (saksa rahvaviis/ M. Körber), „Püha öö“ (F. Gruber / J. Mohr, tõlkinud K. A. Hermann) 4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt; 6) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid.	Laulmine 1) laulab endale sobivas tessituuris ja hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga; laulab loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälsed laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ühislaulmist, laulab II kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Eesti lipp“ (E. Võrk / M. Lipp), „Meil aiaäärne tänavas“ (eesti rahvalaul / L. Koidula) 4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 5) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust. Kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid, sidudes neid absoluutse noodisüsteemiga.	Laulmine 1) laulab hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälsed laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast II kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Kui Kungla rahvas“ (K. A. Hermann / Fr. Kuhlbars), „Majakene mere ääres“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa) 5) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 6) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid.
Pillimäng	Pillimäng	Pillimäng

1) jätkab I kooliastmes omandatud pillimänguoskuste arendamisega ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes); 2) musitseerib plokkflöödil ja/või väikekandel või muul meloodiapillil, kasutades õpitud mänguvõtteid; rakendab pillimängus digivõimalusi; 3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumentiga; 4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.	1) süvendab varasemalt omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes); 2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandel või muul meloodiapillil, kasutades õpitud mänguvõtteid; rakendab pillimängus digivõimalusi; 3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumentiga; 4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.	1) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes); 2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandel või muul meloodiapillil; rakendab pillimängus digivõimalusi; 3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumentiga; 4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.
Muusikaline liikumine 1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas; 2) väljendab liikumise kaudu eesti rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid ning lihtsamaid tantse; 3) rakendab liikumises muusikateadmisi.	Muusikaline liikumine 1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas; 2) väljendab liikumise kaudu Eesti rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid ning tantsib lihtsamaid tantse; 3) rakendab liikumises muusikateadmisi	Muusikaline liikumine 1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas; 2) väljendab liikumise kaudu Eesti ja teiste maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid ning lihtsamaid tantse; 3) rakendab liikumises muusikateadmisi.
Muusikaline omalooming 1) julgeb loomeideedega katsetada; 2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või <i>ostinato</i>'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas;	Muusikaline omalooming 1) julgeb loomeideedega katsetada; 2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või <i>ostinato</i>'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas; 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes;	Muusikaline omalooming 1) julgeb loomeideedega katsetada; on lahendusi otsides püsiv ja järjekindel; 2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või <i>ostinato</i>'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas;

3) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne); 5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda.	4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne); 5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda.	3) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne); 5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda.
Muusika kuulamine 1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat, kasutades õpitud muusika oskussõnavara; 2) tunneb ja eristab eesti rahvapille; 3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite kohta teavet; 4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; oskab nimetada oma koolis ja/või kodukohas tegutsevaid koore ja nende dirigente; 5) eristab kuuldeliselt pillirühmi (klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid); 6) analüüsib külastatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult; jagab kogemusi kaaslastega.	Muusika kuulamine 1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat muusika oskussõnavara ja kirjaoskust kasutades; 2) tunneb eesti rahvamuusikat: rahvalaulu liike, rahvapille ja -tantse, teab oma kodukoha ja Eesti rahvamuusika sündmusi; 3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite kohta teavet ning tutvustab seda kaaslastele; 4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; tunneb kodukoha koore ja dirigente ning tuntumaid Eesti koore; 5) eristab kuuldeliselt erinevaid orkestri liike ja nende pillirühmi (klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid); 6) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule ja nähtule hinnangu ning jagab kogemusi kaaslastega; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust.	Muusika kuulamine 1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat muusika oskussõnavara ja kirjaoskust kasutades; 2) tunneb ja eristab eesti rahvamuusikat: rahvalaulu liike, rahvapille ja -tantse, teab oma kodukoha ja Eesti rahvamuusika sündmusi; 3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite ja kodukoha loomeinimeste loometegevust ning tutvustab seda kaaslastele; 4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; tunneb kodukoha koore ja dirigente ning tuntumaid Eesti koore; 5) eristab kuuldeliselt sümfooniaorkestri pille ja pillirühmi; 6) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule ja nähtule hinnangu ning jagab kogemusi kaaslastega; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust.
ÕPPESISU		

Laulmine

Repertuaar. Lauldakse eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälsed laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule. Väärtustatakse ühislaulmist, lauldakse peast II kooliastme ühislaule: Eesti hümn, „Kui Kungla rahvas“, „Majakene mere ääres“. Repertuaari valikul arvestatakse ka eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega. Tutvustatakse laulu autoreid.

Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt *a cappella* ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi. Osaletakse laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsitakse kogetut suuliselt ja kirjalikult.

Interpretatsioon. Väljendatakse lauldes muusika sisu ja meeleolu, kasutades erinevat dünaamikat ja tempot. Kinnistatakse erinevaid itaaliakeelseid tempotermineid.

Muusikaline kirjaoskus. Rakendatakse lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutatakse laulu õppides relatiivseid astmeid ja absoluutseid helikõrgusi. Noodist lauldes järgitakse rütmi ja meloodia liikumist ning arvestatakse õpitud noodikirja märkidega. Kinnistatakse õpitud helistikke (C-a, G-e, F-d), seostades neid duur- ja moll-helilaadiga. Selgitatakse õpitavate laulude vormi.

Mõisted: eeltakt, dünaamika, *mezzopiano*, *mezzoforte*, 4-osaline taktimõõt, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, viiulivõti, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, tempo, metronoom, meloodia, helistik, toonika, paralleelhelistik, diees, bemoll, bekarr, folkloor, vanem rahvalaul ehk regilaul, uuem rahvalaul, regivärss, algriiim, lõppriim, regilaulu liigid, muusikal.

Pillimäng

Musitseerimisel kasutatakse õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Noodist mängimisel kinnistatakse absoluutset noodisüsteemi.

Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse nii orkestris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii enda kui ka teiste pillimängu.

Väikekandle või plokkflöödi mängimisel kasutatakse õpitud mänguvõtteid ning seostatakse neid absoluutse noodisüsteemiga ja helistikega.

Kehapill. Rakendatakse kehapilli *ostinato*'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.

Rütmipillid. Mängitakse oma koolis olevatel rütmipillidel, kasutades pillide õigeid mänguvõtteid.

Rakendatakse rütmipille *ostinato*'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.

Plaatpillid. Mängitakse oma koolis olevatel plaatpillidel, kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille *ostinato*'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Esitatakse plaatpillidel meloodiaid, kinnistades absoluutset noodisüsteemi.

Väikekannel, plokkflööti. Mängitakse väikekandel või plokkflöödil, kasutades õpitud mänguvõtteid.

Klaviatuur. Paigutatakse absoluutsed helikõrgused (tähtnimetused) klaviatuurile (klaver, erinevad rakendused) ja mängitakse õpitud helistikke ja lihtsamaid meloodiaid klaviatuuril.

Mõisted: tempo, metronoom, meloodia, helistik, toonika, paralleelhelistik, diees, bemoll, bekarr, folkloor, vanem rahvalaul ehk regilaul, uuem rahvalaul, eeltakt, dünaamika, *mezzopiano*, *mezzoforte*, 4-osaline taktimõõt, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, viiulivõti, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, klaviatuur.

Muusikaline liikumine

Liikumistegevusi viiakse läbi nii üheskoos, gruppides kui ka üksi, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis.

Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Kinnistatakse liikumise kaudu õpitud rütme, rütmifiguure ja pause.

Tajutakse muusika erinevaid temposid ja väljendatakse dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendamiseks muusikapala vormi.

Eesti laulu- ja ringmängud ning rahvatantsud. Teiste maade rahvatantsud. Mängitakse ühiselt erinevaid eesti laulu- ja ringmänge, tutvudes laulumängu sisu ja pärimusliku traditsiooniga. Tutvutakse valikuliselt erinevate maade rahvatantsudega, kasutades nende põhisamme.

Mõisted: eeltakt, dünaamika, *mezzopiano*, *mezzoforte*, 4-osaline taktimõõt, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, klaviatuur, tempo, metronoom, meloodia, folkloor, rahvatants, sõõrtantsud, voortantsud, polka, labajalavalss, reinlender.

Muusikaline omalooming

Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Luuakse iseseisvalt rütmilis-meloodilisi improvisatsioone. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse õpitud muusikalist kirjaoskust.

Laulmine. Luuakse erinevaid muusikast lähtuvaid tekste.

Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge, *ostinato*´sid ning muusikapalu, mida esitatakse üksi või rühmas.

Omaloomingut luues rakendatakse õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Väikekandlil ja/või plokkflöödil esitatakse omaloomingut, kasutades õpitud mänguvõtteid.

Liikumine. Väljendatakse muusikapala karakterit improviseeritud liikumise kaudu.

Digivahendid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakendustega.

Mõisted: eeltakt, dünaamika, *mezzopiano*, *mezzoforte*, 4- osaline taktimõõt, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, klaviatuur, tempo, metronoom, meloodia, helistik, toonika, paralleelhelistik, diees, bemoll, bekarr, folkloor, vanem rahvalaul ehk regilaul, uuem rahvalaul, regivärs, algriiim, lõppriim, regilaulu liigid.

Muusika kuulamine

Kirjeldatakse ja analüüsitakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta arvamust eakohaselt suuliselt või kirjalikult muusika oskussõnavara kasutades või muul looval viisil.

Autorid. Uuritakse valikuliselt (nt eesti heliloojad, õpitava maa helilooja(d)) kuulatud heliteose autori loometegevust, kasutades teabe leidmiseks erinevaid infoallikaid. Tutvustatakse infot kaaslastele. Tutvutakse muusikateose interpreteerimisvõimalustega (töötlus, orkestratsioon, remiks, kaver). Euroopa rahvaste muusika. Tutvutakse valikuliselt Soome, Rootsi, Norra, Läti, Leedu, Poola, Saksamaa, Austria, Suurbritannia, Venemaa muusikatradsioonidega. Arutelude ja vestluste käigus võrreldakse õpitud rahvaste muusikat eesti rahvamuusikaga, nt leitakse erinevusi ja sarnasusi eesti rahvapillidega (pillirühm, kuju, kõla).

Laulupidude traditsioon, teekond läbi aja heliloojate Aleksander Kunileid, Karl August Hermann, Miina Härma, Gustav Ernesaks, Veljo Tormis, Rene Eespere, Alo Mattiisen, Olav Ehala, Rasmus Puur, Pärt Uusberg jt loomingu näitel.

Eesti heliloojate põlvkondlik järjepidevus heliloojate Rudolf Tobias, Heino Eller, Eduard Tubin, Arvo Pärt, Lepo Sumera, Jaan Rääts, Erkki-Sven Tüür, Tõnu Kõrvits jt loomingu näitel.

Kontsert. Kinnistatakse kontserdikülastaja hea käitumise tavaid. Analüüsitakse kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ja kirjalikult, antakse kuuldude ja nähtule hinnang ning jagatakse kogemusi kaaslastega.

Muusika väljendusvahendid. Kirjeldatakse ja analüüsitakse kogetud muusikaelamust õpitud oskussõnavara kasutades.

Mõisted: eeltakt, dünaamika, *mezzopiano*, *mezzoforte*, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, klaviatuur, rahvapillid, klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid, lastehääled, naishääled, meeshääled, mudilaskoor, poistekoor, lastekoor, naiskoor, meeskoor, segakoor, ühendkoor, muusika väljendusvahendid, tempo, meloodia, rütm, tämber, metronoom, kulminatsioon, laulupidu, dirigent, kooriliigid, orkestriiliigid, folkloor, vanem rahvalaul ehk regilaul, uuem rahvalaul, regivärss, algriiim, lõppriim, regilaulu liigid, rahvaviisi seade, interpretatsioon, töötlus, orkestratsioon, remiks, kaver, programmiline muusika.

2.2.6. III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) huvitub muusikast kui kunstiliigist, väärtustab muusikat ning muusikategevust kultuuri ja igapäevaelu rikastajana;
- 2) teadvustab muusika võimalusi vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalu loomisel;
- 3) osaleb aktiivselt musitseerimises: tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest rühmas (klassis, kooris, ansamblis);
- 4) arendab loomeideid muusikalise eneseväljenduse kaudu: katsetab ideid muusikategevustes, leiab lahendusi esile kerkinud probleemidele, hindab isikupära ja erinevaid lahendusi ning on püsiv ja järjekindel;
- 5) tunnetab ja rakendab liikudes muusika karakterit ja väljendusvahendeid;
- 6) väärtustab kodukoha ja Eesti muusikapärandit ning nüüdismuusikat, on traditsioonide edasikandja laulja ja/või pillimängijana ning osaleb laulupidudel;
- 7) teadvustab muusikat kui kultuuridevahelist suhtluskeelt, väärtustab kultuurilist mitmekesisust;
- 8) tegutseb eetiliselt ja ohutult (sh autoriõigust arvestades) nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades, suhtub kriitiliselt infotehnoloogias ja meedia loodud keskkonnasse;
- 9) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 10) teadvustab, et teadlikuma musitseerimise aluseks on muusikaline kirjaoskus, mille hulka kuuluvad helivältused, rütmifiguurid ja pausid:

kaheksandiktaktimõõt laulurepertuaarist tulenevalt; ühe võtmemärgiga helistikud ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud; bassivõti repertuaarist tulenevalt; muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele;

11) mõistab, kuidas huvi muusika vastu ning muusikaoskused võimaldavad Kujundada sellest elukestva harrastuse või elukutse.

2.2.7. III kooliastme õpitulemused ja õppesisu

ÕPITULEMUSED		
7. KLASS	8. KLASS	9. KLASS
Laulmine 1) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislause: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Jää vabaks, Eesti meri“ (V. Oxford / (V. Oxford), „Mu isamaa on minu arm“ (G. Ernesaks / L. Koidula), „Mul meeles veel“ (R. Valgre / K. Kikerpuu); 4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleparaati ja teab, et häält on vaja hoida.	Laulmine 1) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislause: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Eestlane olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen / J. Leesment), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär / L. Tungal); 4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleparaati ja teab, et häält on vaja hoida.	Laulmine 1) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislause: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu isamaa on minu arm“ (G. Ernesaks / L. Koidula), „Jää vabaks, Eesti meri“ (V. Oxford / (V. Oxford), „Eestlane olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen / J. Leesment), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), „Saaremaa valss“ (R. Valgre / D. Vaarandi), „Mul meeles veel“ (R. Valgre / K. Kikerpuu), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär / L. Tungal); 4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii üksi kui

		ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleaparaati ja teab, et häält on vaja hoida.
Pillimäng 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, rakendab digivõimalusi pillimängus; 2) musitseerib akustilisel kitarril või ukulelel esmaseid mänguvõtteid kasutades; 3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansamblisse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut; 4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes.	Pillimäng 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, katsetab digivõimalusi pillimängus; 2) musitseerib akustilisel kitarril või ukulelel esmaseid mänguvõtteid kasutades; 3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansamblisse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut; 4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes.	Pillimäng 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, rakendab digivõimalusi pillimängus; 2) musitseerib akustilisel kitarril või ukulelel esmaseid mänguvõtteid kasutades; 3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansamblisse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut; 4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes.
Muusikaline liikumine 1) võrdleb eri maade rahvamuusika karakterit ja väljendab seda liikumise kaudu; 2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improvisatsiooni kaudu; 3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt maailma rahvaste muusika või filmimuusika jm); 4) rakendab liikumises muusikateadmisi.	Muusikaline liikumine 1) võrdleb eri maade rahvamuusika karakterit ja väljendab seda liikumise kaudu; 2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improvisatsiooni kaudu; 3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt rokk, hip-hop, rahvaste muusika jm); 4) rakendab liikumises muusikateadmisi.	Muusikaline liikumine 1) võrdleb eri maade (Itaalia, Prantsusmaa ja Aafrika) rahvamuusika karakterit ja väljendab seda liikumise kaudu; 2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improvisatsiooni kaudu; 3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt rokk, džäss, hip-hop, rahvaste muusika jm); 4) rakendab liikumises muusikateadmisi.
Muusikaline omalooming	Muusikaline omalooming	Muusikaline omalooming

1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm; 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades; 3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm); 4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu; 5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust.	1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm; 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades; 3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm); 4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu; 5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust.	1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm; 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades; 3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm); 4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu; 5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust.
Muusika kuulamine 1) avastab seoseid kodukoha ja/või eesti rahvamuusika ning nende tänapäevaste tõlgendustega, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust; 2) võrdleb ning eristab eesti ja valikuliselt teiste rahvaste (Idamaad, Austraalia jt) muusikapärandit: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest; 3) võrdleb ja eristab eri muusikastiile, instrumentaalmuusika esituskoosseise, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut; 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega;	Muusika kuulamine 1) uurib kodukoha ja eesti rahvamuusikat ning selle tänapäevaseid tõlgendusi, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust; 2) võrdleb ning eristab eesti ja teiste rahvaste (Hispaania, Ladina-Ameerika ja Põhja-Ameerika) muusikat: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest; 3) võrdleb ja eristab rokk- ja popmuusika stiile ning esituskoosseise, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut; 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega; 5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;	Muusika kuulamine 1) uurib kodukoha ja eesti rahvamuusikat ning selle tänapäevaseid tõlgendusi, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust; 2) võrdleb ning eristab eesti ja teiste rahvaste (Itaalia, Prantsusmaa, Aafrika) muusikat: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest; 3) võrdleb ja eristab eri muusikastiile, lavamuusika žanre, muusika esituskoosseise, hääleliike, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut; 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega;

5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; 6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust; 8) tutvub muusikaga tegelemise võimalustega, muusikaga seonduvate elukutsete ning õppimisvõimalustega; 9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga; 10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskondades.	6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust; 8) tutvub muusikaga tegelemise võimalustega, muusikaga seonduvate elukutsete ning õppimisvõimalustega; 9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga; 10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskondades.	5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; 6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust; 8) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi; 9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga; 10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskondades.

ÕPPESISU

Laulmine

Repertuaar: Lauldakse ea- ja teemakohaseid ühe-, kahe- ning paiguti kolmehäälseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule. Tutvutakse vaimuliku rahvalauluga. Laulab peast kooliastme ühislaule: Eesti hümn, „Mu isamaa on minu arm“, „Jää vabaks, Eesti meri“, „Eestlane olen ja eestlaseks jään“, „Laul Põhjamaast“, „Saaremaa valss“, „Mul meeles veel“, „Oma laulu ei leia ma üles“. Repertuaari valikul arvestatakse ka eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega. Tutvustatakse laulu autoreid.

Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse *a cappella* ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoidu häälemurdeperioodil.

Muusikaline kirjaoskus.

Kinnistatakse I ja II kooliastmes omandatud laulu õppimist toetavat muusikateooriat ja omandatakse uusi teadmisi. Muusikalise kirjaoskuse hulka kuuluvad:

helivältsed, rütmifiguurid ja pausid

kaheksandiktaktimõõt laulurepertuaarist tulenevalt;

ühe võtmemärgiga helistikud C–a, G–e, F–d ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud D–h; rondo ja variatsioonivorm; muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele.

Mõisted: häälemurre, rondo, variatsioon, (eesti) vaimulik rahvalaul, süntkoop, triool, intervall, akord, bassivõti, pentatoonika

Pillimäng

Pillimäng ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.

Süvendatakse pillimänguuskusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes, arendatakse akustilise kitarr või ukulele akordmänguvõtteid.

Õpilaste huvi toetamiseks pop- ja rokkmuusika ning džässmuusika vastu tuleks leida koolis ansambli mängu harrastamise võimalusi.

Tutvutakse maailma rahvaste (Itaalia, Prantsusmaa, Aafrika) muusikaga pillimängu kaudu.

Mõisted: akustiline kitarr, ukulele, akord, arranžeerimine, duo, improvisatsioon.

Muusikaline liikumine

Liikumistegevusi viiakse läbi nii üheskoos, gruppides kui ka üksi, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis.

Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Kinnistatakse liikumise kaudu õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendamaks muusikapala vormi (3-osaline lihtvorm, rondo).

Maailma rahvaste tantsud ja erinevad tantsustiilid. Liikumises väljendatakse valikuliselt erinevate maailma rahvaste muusikale iseloomulikke karaktereid, võimaluse korral õpitakse rahvatantse ja erinevaid tantsustiile.

Muusikaline omalooming

Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansambelis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Luuakse iseseisvalt rütmilis-meloodilisi improvisatsioone. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi.

Laulmine. Luuakse erinevaid muusikast lähtuvaid tekste.

Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja *ostinatosid* ning esitatakse neid üksi või rühmas.

Omaloomingut luues rakendatakse õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Väikekandele, plokkflöödil, kitarril või ukulelel esitatakse omaloomingut, kasutades õpitud mänguvõtteid.

Liikumine. Muusikaloo illustreerimiseks kasutatakse liikumist vastavalt õpetaja teadmistele ja oskustele.

Digivahendid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakendustega.

Mõisted: Ladina-Ameerika tantsud, rokk- ja popmuusika stiilid.

Muusika kuulamine

Autorid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega ja (eelkõige eesti) interpretide ja artistidega, valikuliselt erinevate heliloojatega (nt eesti ja õpitava repertuaariga seotud heliloojatega).

Orkester. Muusikanäidete abil tutvutakse orkestri kujunemise, liikide ja koosseisudega. Õpitakse tundma sümfooniaorkestri koosseisu ning paigutust. Tutvutakse Eesti (esindus)orkestritega.

Hääl. Tutvutakse hääleorganitega (hingamiselundid, hääletekitajad, resonaatorid), hääle tekkimise protsessiga, häälemurde ning hääle hoidmise viisidega. Kuulatakse ning eristatakse hääleliike.

Maailma rahvaste muusika: Itaalia, Prantsusmaa, Aafrika. Kuulatakse ning õpitakse tundma Itaalia, Prantsusmaa ja Aafrika muusikat.

Muusikateater: ooper, operett, muusikal, ballett. Näidete abil õpitakse tundma muusikateatri nelja olulisemat alaliiki (ooper, operett, muusikal, ballett). Tutvutakse ooperi, opereti, muusikali ja balleti kujunemise looga ning kuulatakse olulisemate heliloojate (Giuseppe Verdi, Georges Bizet, Jacques Offenbach, Andrew Lloyd Webber, Pjotr Tšaikovski jne) loomingut. Luuakse seosed lavamuusika arenguga Eestis.

Džässmuusika. Tutvutakse džässmuusika kujunemise looga. Näidete abil õpitakse tundma džässmuusika põhijooni ja stiile. Kuulatakse olulisemate maailma ja eesti džässmuusika heliloojate muusikat ning iseloomustatakse kuuldut.

Filmimuusika. Tutvutakse filmimuusika ajaloo etappidega. Kuulatakse (lauldakse) olulisemate maailma ja eesti filmimuusikaheliloojate muusikat ning iseloomustatakse kuuldut.

Kontsert. Korraldatakse kontserdikülastaja hea käitumise tavaid. Kirjeldatakse kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult kasutades eakohast muusikaalast oskussõnavara.

Mõisted: interpret, instrumetaalmuusika, kammermuusika, rondo, variatsioon, vaimulik muusika, eesti vaimulik rahvalaul, pärimusmuusika, heli, kaja, akustika, elektrofon, akustiline ja elektrooniline muusikainstrument, arvutimuusika, levimuusika, muusikatööstus, muusikaäri, artist, produtsent, mänedžer, autoriõigus, rokkmuusika, popmuusika, kantri, *rock'n'roll*, *soul*, *funk*, *heavy rock*, sümfooniaorkester, kammerorkester, puhkpilliorkester, rahvapilliorkester, džässorkester, dirigent, partituur, instrumentaalkontsert, sopran, koloratuursopran, metsosopran, alt, tenor, kontratenor, bariton, bass, libreto, lavastaja, aaria, retsitatiiv, koreograaf, improvisatsioon, bluus, gospel, spirituaal, *ragtime*, sving, filmimuusika, *soundtrack*.

AINEVALDKOND „LOODUSAINED“ PÕHIKOOLIS

1. AINEVALDKONNA ÜLDISELOOMUSTUS

1.1. Loodusteaduslik pädevus

Loodusainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilaste loodusteaduslikku pädevust, millega taotletakse, et õpilane:

- 1) huvitub keskkonnast ja selle uurimisest ning loodusteaduste õppimisest;
- 2) rakendab loodusainetes omandatud teadmisi ja oskusi keskkonna objektide, nähtuste ja nendevaheliste põhjuse-tagajärje seoste selgitamiseks ning analüüsimiseks, kasutades loodusteadustele omast keelt ning loodusteaduslikke mudeleid;
- 3) märkab, sõnastab ja lahendab igapäevaeluga seotud probleeme, teeb põhjendatud otsuseid ning kasutab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- 4) sõnastab loodusteadustega seotud uurimisküsimusi, kavandab ja korraldab uuringut, järgides ohutusnõudeid, ning teeb tõenduspõhiseid järeldusi;
- 5) leiab infot loodusteaduste ja tehnoloogia kohta erinevatest allikatest ning hindab selle usaldusväärsust; kasutab õppimiseks, andmekogumiseks ning koostööks meedia- ja tehnoloogiavahendeid;
- 6) mõistab teaduse olemust, olulisust ja piiranguid, loodusteaduste ja tehnoloogia seoseid ning riske;
- 7) väärtustab elurikkust ja jätkusuutlikku arengut, käitub turvaliselt ning järgib tervislikke eluviise;
- 8) teab loodusteaduste ja tehnoloogiaga seotud karjäärivõimalusi ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

1.2. Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht

Ainevaldkonda kuulub viis õppeainet, millest loodusõpetust õpitakse 1.–7. klassis, bioloogiat ja geograafiat alates 7. klassist ning füüsikat ja keemiat alates 8. klassist. Ainekavades kirjeldatud õpitulemuste saavutamiseks on õppeainete arvestuslikud nädalatunnid kooliastmeti järgmised:

õppeaine	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
loodusõpetus	3	7	2
bioloogia			5
geograafia			5
füüsika			4
keemia			4

Õppeainete nädalatundide jagunemine klassiti on kindlaks määratud õppekava üldosas tunnijaotusplaanis.

Loodusõpetust, bioloogiat ja geograafiat õpetatakse põhikooli erinevates klassides nii vene kui ka eesti keeles (kaadrite olemasolul)

Füüsikat ja keemiat õpetatakse vene keeles

1.3. Loodusainete üldpädevuste kujundamise võimalusi

Loodusainetes saavad õpilased tervikülevaate looduskeskkonnas valitsevatest seostest ja vastastikmõjudest ning inimtegevuse mõjust keskkonnale. Loodusainete õpetamise kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevusi. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ja käitumise – kujundamisel on kande roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kujundatakse positiivne hoiak kõige elava ja ümbritseva suhtes, arendatakse huvi loodusteaduste kui uusi teadmisi ja lahendusi pakkuva kultuurinähtuse vastu,

teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ning selle kaitse vajadust, väärtustatakse jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning kujundatakse tervislikke eluviise.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Õpitakse hindama inimtegevuse mõju looduskeskkonnale, teadvustatakse kohalikke ja globaalseid keskkonnaprobleeme ning leitakse neile lahendusi. Olulisel kohal on dilemmaprobleemide lahendamine, kus otsuseid langetades tuleb loodusteaduslike seisukohtade kõrval arvestada inimühiskonnaga seotud aspekte – seadusandlikke, majanduslikke ning eetilisi-moraalseid seisukohti. Sotsiaalset pädevust kujundavad ka loodusainetes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatöö uurimuslikus õppes ja dilemmaprobleeme lahendades, vaatlus- ja katsetulemuste analüüs ning kokkuvõtete suuline esitus.

Enesemääratluspädevus. Bioloogi tundides, kus käsitletakse inimese anatoomia, füsioloogia ja tervislike eluviiside teemasid, selgitatakse individuaalset energia- ja toitumisvajadust, tervisliku treeningu individualiseeritust, haigestumisega seotud riske ning tervislike eluviiside erinevaid aspekte.

Õpipädevus. Erinevate õpitegevuste kaudu arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust: õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, plaanida ja teha katseid või vaatlusi ning koostada kokkuvõtteid. Õpipädevuse arengut toetavad IKT-põhised õpikeskkonnad, mis kiire ja individualiseeritud tagasiside kaudu võimaldavad rakendada erinevaid õpistrateegiaid.

Suhtluspädevus. Õppes on tähtsal kohal loodusteadusliku info otsimine erinevatest allikatest, sh internetist, leitud teabe analüüs ja tõepärasuse hindamine. Olulisel kohal on vaatlus- ja katsetulemuste korrektne vormistamine ning kokkuvõtete kirjalik ja suuline esitus. Ühtlasi arendavad kõik loodusained vastavatele teadusharudele iseloomulike mõistete ja sümbolite korrektset kasutamist nii abstraktses teaduslikus kui ka konkreetses igapäevases kontekstis.

Matemaatika- ja loodusteaduste- ning tehnoloogiaalane pädevus. Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale, kasutama uut tehnoloogiat ja tehnoloogilisi abivahendeid õppeülesandeid lahendades ning tegema igapäevaelus tõenduspõhiseid otsuseid. Kõigis loodusainetes koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse. Uurimusliku õppe vältel esitatakse katse- või vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena ning seostatakse arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga.

Ettevõtlikkuspädevus. Loodusainete rakendusteaduslikke teemasid käsitledes ilmnevad abstraktsete teadusfaktide ja -teooriate igapäevaelulised väljundid. Koos sellega saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest. Ettevõtlikkuspädevuse arengut toetab uurimuslik käsitlus, kus süsteemselt plaanitakse katseid ja vaatlusi ning analüüsitakse tulemusi. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmade lahendamine ja pädevate otsuste tegemine, mis peale teaduslike seisukohtade arvestavad sotsiaalseid aspekte.

Digipädevus.

1.4. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Valdkonna õppeainetega kujundatakse loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, mis moodustab loodusteadusliku pädevuse. Loodusteaduslikes õppeainetes käsitletakse keskkonna bioloogiliste, geograafiliste, keemiliste, füüsikaliste ja tehnoloogiliste objektide ning protsesside omadusi, seoseid ja vastastikmõjusid. Loodusainete esitus ning sellega seotud õpilaskeskne õppimine tugineb sotsiaalsele konstruktivismile – tervikülevaade loodusteaduslikest faktidest ja teooriatest ning nendega seotud rakendustest ja elukutsetest omandatakse keskkonnast lähtuvate probleemide lahendamise kaudu. Aktiivne loodusvaldkondlik loometöö arendab põhikooli õpilaste loodusteaduslikku maailmakäsitlust ning aitab neil valida elukutset. Tähtsal kohal on sisemiselt motiveeritud ja loodusvaldkonnast huvitava õpilase kujundamine, kes märkab ja teadvustab keskkonnaprobleeme ning oskab neid lahendada ja

langetada pädevaid otsuseid. Õppimise keskmes on loodusteaduslike probleemide lahendamine loodusteaduslikule meetodile tuginevas uurimuslikus õppes, mis hõlmab objektide või protsesside vaatlust, probleemide määramist, taustinfo kogumist ja analüüsimist, uurimisküsimuste ja hüpoteeside sõnastamist, katsete ja vaatluste plaanimist ning tegemist, saadud andmete analüüsi ja järelduste tegemist ning kokkuvõtete suulist ja kirjalikku esitamist. Sellega kaasneb uurimisoskuste omandamine ning õpilaste kõrgemate mõtlemistasandite areng.

Ainevaldkonnasisene lõiming kujundab õpilaste integreeritud arusaamist loodusest kui terviksüsteemist, milles esinevad vastastikused seosed ning põhjuslikud tagajärjed.

Loodusõpetus kujundab alusteadmised ja -oskused teiste loodusteaduslike ainete (bioloogia, füüsika, geograafia ja keemia) õppimiseks ning loob aluse teadusliku mõtlemisviisi kujunemisele. Õpilane õpib märkama ning eesmärgistatult vaatlama elus- ja eluta looduse objekte ning nähtusi, andmeid koguma ja analüüsima ning nende põhjal järeldusi tegema. Praktiliste tegevuste kaudu õpitakse leidma probleemidele erinevaid lahendusi ja analüüsima nende võimalikke tagajärgi.

Bioloogia kujundab õpilastel tervikarusaama eluslooduse põhilistest objektidest ja protsessidest ning elus- ja eluta looduse vastastikustest seostest.

Geograafia kujundab õpilaste arusaama looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest, nende ruumilisest levikust ning vastastikustest seostest.

Füüsikas omandavad õpilased arusaama põhilistest füüsikalistest protsessidest ning loodusseaduste rakendamise võimalustest tehnika ja tehnoloogia arengus.

Keemias omandavad õpilased teadmisi ainete ehitusest ja omadustest, oskusi keemilistes nähtustes orienteeruda ning suutlikkuse mõista eluslooduses ja inimtegevuses toimuvate keemiliste protsesside seaduspärasusi.

1.5. Loodusainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Loodusaineid õppides ja loodusteaduslike tekstidega töötades arendatakse õpilaste teksti mõistmise ja analüüsimise oskust. Erinevaid tekste, nt referaate, esitlusi jm luues kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õpilasi õpetatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid. Õpilastes arendatakse oskust hankida teavet eri allikatest ja seda kriitiliselt hinnata. Juhitakse tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele ja viitamisele ning intellektuaalse omandi kaitsele. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga loodusteaduslikke mõisteid ning võõrkeeleoskust arendatakse ka lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.

Matemaatika. Matemaatikapädevuste kujunemist toetavad loodusained uurimusliku ja probleemõppe kaudu, arendades loovat ning kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel ning tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid.

Sotsiaalsained. Loodusainete õppimine aitab mõista inimese ja ühiskonna toimimist, kujundab oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, teha teadlikke valikuid, toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena.

Kunstiained. Kunstipädevuse kujunemist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms.

Tehnoloogia. Õppides mõistma looduse kui süsteemi funktsioneerimise lihtsamaid seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju looduskeskkonnale, areneb õpilaste tehnoloogiline pädevus. Füüsikateadmised loovad teoreetilise aluse, et mõista seoseid looduse, tehnika ja tehnoloogia vahel. Tehnoloogilist pädevust arendatakse, kasutades õppes tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.

Kehaline kasvatus. Loodusainete õppimine toetab kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist.

1.6. Hindamise alused

Ainekavas on kirjeldatud õppeaine õpitulemused kooliastmete kaupa kahel tasemel: üldised õpitulemused õpetamise eesmärkidena ning õpitulemused teemade kaupa. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sh esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele ning arvestades õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava sätetest. Hindamise eesmärk on toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni.

Õpitulemusi hinnatakse hinnetega. Käitumisele (nagu huvi tundmine, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, käitumine looduses ja reeglite järgimine) antakse hinnanguid. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

I kooliastmes (loodusõpetus) hinnatakse teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele: teadmist ja arusaamist (äratundmine, nimetamine, näidete toomine, iseloomustamine, sõnastamine ja kirjeldamine), rakendamise ja analüüsi oskusi (katsete tegemine, omaduste kindlakstegemine, mõõtmine, eristamine, rühmitamine, seostamine, järelduste tegemine, valimine, otsuste tegemine, koostamine, vormistamine ning esitlemine).

II kooliastmes (loodusõpetus) pööratakse õpilaste uurimisoskusi hinnates tähelepanu probleemide tuvastamisele, küsimuste ja hüpoteeside sõnastamisele, katse kavandamisele, andmete kogumisele ja esitamisele, andmete analüüsimisele ja tõlgendamisele, järelduste tegemisele ning selgituste pakkumisele. Samuti hinnatakse taustinfo kogumise, küsimuste sõnastamise, töövahendite käsitlemise, katse tegemise, mõõtmise, andmekogumise, täpsuse tagamise, ohutusnõuete järgimise, tabelite ja diagrammide analüüsi, järelduste tegemise ning tulemuste esitamise oskust. Hinnatakse oskust sõnastada probleeme ja aktiivset osalust aruteludes, oma arvamuse väljendamist ning põhjendamist.

III kooliastmes on oluline hinnata nii erinevate mõtlemistasandite arendamist õppeaine kontekstis kui ka uurimustööde ja otsuste tegemise oskuste arendamist. Nende suhe hinde moodustumisel võiks olla vastavalt 80% ja 20%. Mõtlemistasandite arendamisel peaks 50% hindest moodustama madalamat järku ning 50% kõrgemat järku mõtlemistasandite oskuste rakendamist eeldavad ülesanded.

Uurimisoskusi võib hinnata nii terviklike uurimistööde vältel kui ka üksikuid oskusi eraldi arendades. Põhikoolis arendatavad peamised uurimisoskused on probleemi sõnastamine, taustinfo kogumine, uurimisküsimuste ja hüpoteeside sõnastamine, töövahendite käsitlemine, katse hoolikas ja eesmärgipärane tegemine, mõõtmine, andmekogumine, täpsuse tagamine, ohutusnõuete järgimine, tabelite ja diagrammide koostamine ning katsetulemuste analüüs, järelduste tegemine, hüpoteesi hindamine ning tulemuste esitamine ja tõlgendamine teoreetiliste teadmiste taustal.

2. LOODUSÕPETUSE AINEKAVAD

2.1. Õppeaine kirjeldus

Aine eesmärk on kujundada õpilastes hooliv hoiak looduse jm elukeskkonna ning kõige elava suhtes, arusaamine loodusest ja tehiskeskkonnast (edaspidi keskkond) ning jätkusuutliku arengu põhimõtetest. Ühtlasi luuakse alus õpilase loodusteadusliku maailmavaate ning mõtlemisviisi kujunemisele. Viimaseid iseloomustab uudishimu ümbritsevate nähtuste vastu, avatud, kuid kriitiline mõtlemine ning pürgimine tõendus põhiste teadmiste poole.

Loodusõpetuse õppimise kaudu kujuneb õpilastel arusaam keskkonnast kui tervikust. Peamised tunnetusobjektid õppides on keskkonnas leiduvad objektid ja nähtused ning nende vahelised seosed.

Õpitakse mõistma loodusnähtuste toimimise seaduspärasusi ning inimese ja keskkonna vastastikmõju. Loodusõpetust õppides kujuneb arusaam, et igal nähtusel on põhjus ja igasugune muutus keskkonnas kutsub esile teisi muutusi, mis võivad olla soovitud või soovimatud.

Loodusõpetuse eesmärk on luua püsiv alus loodusteadusliku pädevuse kujunemisele, millele hiljem saavad toetuda teised loodusained (bioloogia, geograafia, füüsika, keemia) ning mille komponendid on:

- 1) oskus märgata, vaadelda ning selgitada keskkonnas esinevaid objekte ja nähtusi ning nende vahelisi seoseid; oskus rakendada loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi igapäevaelu probleeme lahendades;
- 2) uurimisoskused: oskus sõnastada uurimisküsimusi või -hüpoteese, mida on võimalik katse teel kontrollida; kavandada katseid andmete kogumiseks; teha praktilisi töid, kasutades katsevahendeid, -seadmeid ja mõõteriistu ohutult; analüüsida andmeid ning nende usaldusväärsust; tuletada kehtivaid järeldusi, sõnastada üldistusi ning esitada tulemusi;
- 3) oskus leida erinevatest allikatest infot loodusteaduste kohta, tõlgendada seda ning hinnata info usaldusväärsust, kasutada loodusteaduslikke mõisteid, ühikuid ja sümboleid nii suulises kui ka kirjalikus eneseväljenduses, sh infot esitledes, probleemide üle arutledes ja enda väiteid põhjendades;
- 4) loodusteaduslike küsimustega tegelemist toetavad hoiakud ja väärtushinnangud: enesetõhusus loodusaineid õppides; huvi loodusteaduste õppimise ja loodusteadusliku ning tehnoloogiaalase karjääri vastu; valmisolek tegelda loodusteaduslike küsimustega ja vastutamine jätkusuutliku arengu eest.

Õppe korraldamine põhineb keskkonna kogemisel ning eakohastel tegevustel. Aktiivselt kasutatakse praktilisi tegevusi, mille vältel uuritakse objekte ja nähtusi vahetult, ent ka loodusteaduslike mudelite toel. Õppimine toetab õpilaste enda probleemide ja küsimuste esitamist ning neile vastuste ja lahenduste leidmist. Need on avatud ja võimalikult palju seotud igapäevaeluga, st võimaldama erinevaid lahendusi, mis soodustab ühtlasi õpilaste loova ning kriitilise mõtlemise arenemist. Niiviisi korraldatud aktiivne, õpilaskeskne ja probleemipõhine õppekeskkond loob soodsa pinnase õpilase sisemise motivatsiooni ning eneseregulatsiooni avaldumisele.

2.2. I kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) tunneb huvi looduse ja selle uurimise vastu ning mõistab loodusteaduslike teadmiste vajalikkust;
- 2) sõnastab oma meeltega saadud kogemusi, kirjeldab nähtusi ning objektide omadusi, kasutab õpitud loodusteaduslikke mõisteid kõnes ja tekstiloomes;
- 3) teeb õpetaja juhendamisel lihtsamaid vaatlusi, praktilisi töid, järgides ohutusnõudeid; vormistab vaatlusinfot, teeb järeldusi ning esitleb tulemusi;
- 4) märkab ja sõnastab vahetus ümbruses esinevaid probleeme ning pakub lahendusi, langetab põhjendatud otsuseid, kasutades loovat ja kriitilist mõtlemist;
- 5) leiab õpetaja suunamisel infot loodusteaduste kohta, kasutab andmekogumiseks, õppimiseks ning koostööks meedia- ja tehnoloogiavahendeid;
- 6) mõistab, et teaduslikud teadmised saadakse vaatluste ning eksperimentide kaudu, teab loodusteadustega seotud elukutseid;
- 7) käitub turvaliselt ning järgib tervislikke eluviise, väärtustab looduses viibimist ja oma kodukoha elurikkust, märkab looduse ilu ja erilisust ning suhtub sellesse austusega, hoolib elusolenditest ja nende vajadustest.

2.2.1. Õpitulemused ja õppesisu ja 1. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) eristab elus- ja eluta looduse objekte ja nähtusi ning looduslikke ja tehnilikke aineid (materjale), kirjeldab ja	Inimese meeled ja avastamine. Elus ja eluta.

rühmitab neid eri tunnuste alusel, tuginedes tehtud vaatlustele ja katsetele; 2) teeb oletusi tuttavate materjalide omaduste ning kehade käitumise kohta; 3) teeb oletuste kontrollimiseks õpetaja juhendamisel katseid ning katsete põhjal lihtsaid järeldusi; 4) seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega	Asjad ja materjalid ning nende omadused. Tahked ained ja vedelikud.
Mõisted: omadus, meeled, elus, eluta, looduslik, tehisklik, tahke, vedel. Praktilised tööd: 1) meelte kasutamine mängulises ja uurimuslikus tegevuses; 2) elus- ja eluta looduse objektide rühmitamine; 3) tahkete ja vedelate ainete omaduste võrdlemine; 4) õppekäik kooliümbruse elus- ja eluta loodusega tutvumiseks; 5) loodus- ja tehisobjektide ning materjalide rühmitamine. Lõiming: Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust. Teemal on oluline roll läbiva teema „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ elluviimisel. Elu ja elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud aitavad ellu rakendada ka läbivat teemat „Väärtused ja kõlblus“. Eesti keel: lugemispalad; muusika: kuulamisega seotud mängud; kehaline kasvatus: liikumismängud, kasutades erinevaid meeli; tööõpetus: käeline tegevus.	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) märkab ja jälgib looduses toimuvaid aastaajalisi muutusi ning toob näiteid nende tähtsuse kohta inimese elus; 2) sõnastab lihtsa uurimisküsimuse ja teeb oletuste kontrollimiseks õpetaja juhendamisel katseid ning katsete põhjal lihtsaid järeldusi; 3) leiab õpetaja suunamisel erinevatest allikatest infot; 4) seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega; 5) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust, teisi ja iseennast.	Aastaajad. Aastaegade vaheldumine looduses seoses soojuse ja valguse muutustega. Taimed, loomad ja seened eri aastaagadel. Kodukoha elurikkus ja maastikuline mitmekesisus.
Mõisted: suvi, sügis, talv, kevad, soojus, valgus, taim, loom, seen, kodukoht, veekogu, maastik. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Õppekäigud aastaajaliste erinevuste vaatlemiseks. Maastikuvaatlus. 2. Puu ja sellega seotud elustiku aastaringne jälgimine 3. Tutvumine aastaajaliste muutustega veebimaterjalide põhjal. Lõiming: Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust. Teemat lõimitakse kunstiõpetusega, kujutades loodust erinevatel aastaagadel; eesti keelega: lugemispalad; kehalise kasvatusena: liikumismängud tuule tugevuse määramiseks ja tunnetamiseks; käelise tegevusega: tuulelipu, termomeetri ja termomeetri ümbrise valmistamine, ruumilise pilvederaamatu tegemine jms. Teemal on oluline roll läbiva teema „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ elluviimisel. Elu ja elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud aitavad ellu rakendada ka läbivat teemat „Väärtused ja kõlblus“.	

2.2.1. Õpitulemused ja õppesisu ja 2. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU

1) kirjeldab taimede, loomade ja seente välisehitust, toitumist, kasvamist ja liikumisvõimet ning seostab neid elukeskkonnaga; 2) koostab uurimusliku ülevaate mõnest taime-, seene- või loomaliigist ja esitleb seda; 3) leiab erinevatest allikatest loodusteaduslikku infot, hindab õpetaja suunamisel selle usaldusväärsust; 4) saab aru, et teadlased esitavad küsimusi ning teevad neile vastamiseks vaatlusi ja katseid; 5) teab, et katsete kordamine suurendab tulemuste usaldusväärsust, leiab katses mõjuteguri; 6) toob näiteid elusorganismide tähtsuse kohta looduses; 7) mõistab, et inimene on osa loodusest ja sõltub sellest; toob näiteid, kuidas inimene loodust oma tegevusega mõjutab; 8) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust, teisi ja iseennast.	Organismid ja elupaigad Maismaataimed ja -loomad, välisehitus ja mitmekesisus. Veetaimede ja -loomade erinevus maismaaorganismidest. Taimede ja loomade eluavaldused: toitumine ja kasvamine. Koduloomad ja nende eest hoolitsemine. Loodust säästev käitumine.
Mõisted: seen (seeneosad), puu, põõsas, rohttaim, teravili, juur, vars, leht, õis, vili, keha, pea, jalad, saba, kael, tiivad, nokk, suled, karvad, soomused, uimed, ujulestad, lõpused, metsloom, koduloom, lemmikloom, toitumine, kasvamine, paljunemine, hingamine. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) loodusvaatlused: taimede välisehitus, loomade välisehitus; 2) ühe taime või looma uurimine, ülevaate koostamine; 3) uurimus: taime kasvu sõltuvus soojusest ja valgusest; 4) uurimus: taimede kasvamine ja arenemine; 5) katse vedeliku liikumise kohta taimes; 6) uurimus pakendite lagunemise kohta; 7) õppekäik: organismid erinevates elukeskkondades. Lõiming: Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi- ja suhtluspädevust. Teemal on oluline roll läbiva teema „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ elluviimisel. Elu ja elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud aitavad ellu rakendada ka läbivat teemat „Väärtused ja kõlblus“.	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) kirjeldab inimese välisehitust, toitumist ja kasvamist; 2) kaalub kehi ja mõõdab pikkust, valides sobivad mõõtmisvahendid; 3) saab aru, et teadlased esitavad küsimusi ning teevad neile vastamiseks vaatlusi ja katseid; 4) teab, et katsete kordamine suurendab tulemuste usaldusväärsust; 5) arvestab elusolendite (sh kaasinimeste) vajadusi; 6) tarbib vastutustundlikult, väldib enda ja teiste tervise kahjustamist; 7) mõistab, et inimene on osa loodusest ja sõltub sellest; toob näiteid, kuidas inimene loodust oma tegevusega mõjutab; 8) võrdleb inimeste elu maal ja linnas.	Inimene Inimese välisehitus. Inimese toiduvajadused ja tervislik toitumine. Hügieen kui tervist hoidev tegevus. Inimese elukeskkond. Inimene looduse osana. Vastutustundlik eluviis, jäätmete sorteerimine, jäätmete vähendamine.
Mõisted: keha, kehaosad, toit, toiduaine, tervislik toitumine, tervis, haigus, jäätmed, asula, linn, alev, küla. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) enesevaatlus, mõõtmine;	

- 2) inimese keha mudeli loomine;
- 3) päevamenüü koostamine ja selle tervislikkuse hindamine;
- 4) kokandusprojektid (tervislikud näksid, vitamiinihommikud, jne);
- 5) rollimängud (hügieenireeglid, ...);
- 6) uurimus: jäätmete sorteerimine kodus;
- 7) õppekäik: asula kui inimese elukeskkond.

Lõiming: Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalsed, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust. Teemat lõimitakse kunstiõpetusega, kujutades loodust erinevatel aastaaegadel; eesti keelega: lugemispalad; kehalise kasvatuses: liikumismängud tuule tugevuse määramiseks ja tunnetamiseks; käelise tegevusega: tuulelipu, termomeetri ja termomeetri ümbrise valmistamine, ruumilise pilvederaamatu tegemine jms. Teemal on oluline roll läbiva teema „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ elluviimisel. Elu ja elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud aitavad ellu rakendada ka läbivat teemat „Väärtused ja kõlblus“.

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) teeb ilmavaatlusi, vormistab andmeid ning teeb nende põhjal järeldusi; 2) iseloomustab ilma ning valib ilmale vastava riietuse; 3) märkab ja jälgib looduses toimuvaid aastaajalisi muutusi ning toob näiteid nende tähtsuse kohta inimese elus.	Ilm. Ilmavaatlused. Ilmastikunähtused.
Mõisted: pilvisus, tuul, õhutemperatuur, sademed: vihm, lumi. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) ilma vaatlemine; 2) õhutemperatuuri mõõtmine; 3) ilmaennustuse ja tegeliku ilma võrdlemine; 4) tuulelipu meisterdamine ja tuule suuna määramine. Lõiming: Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalsed, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus-, matemaatika- ja ettevõtlikkuspädevust. Teema on oluline läbivate teemade „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ ning „Tervis ja ohutus“ käsitlemisel. Lõiming tööõpetusega, eesti keelega, muusikaga, kehalise kasvatuses.	

2.2.2. Õpitulemused ja õppesisu ja 3. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) eristab ühte liiki kuuluvaid organisme; 2) eristab selgroogseid (kala, kahepaikne, roomaja, lind ja imetaja) ning selgrootuid (putukad ja ämblikud) organisme; 3) teab kodukoha tuntumaid loomi, taimi ja seeni; 4) kirjeldab õpitud loomade eluviise ja elupaiku; 5) oskab vältida loomade ning mürgiste taimede ja seentega seotud ohtusid; 6) toob näiteid organismide seoste kohta looduses ning koostab lihtsamaid toiduahelaid; 7) leiab õpetaja suunamisel infot loodusteaduste kohta, kasutab andmekogumiseks meedia- ja tehnoloogiavahendeid; 8) saab aru, et teadlased esitavad küsimusi ning teevad neile	Teema: Organismide rühmad ja kooselu Taimede mitmekesisus. Loomade mitmekesisus. Seente mitmekesisus. Elusorganismide rühmitamine, toiduahel. Elusolendite kooselu. Jätkusuutlik eluviis, loodushoid.

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
vastamiseks vaatlusi ja katseid; 9) teab, et katsete kordamine suurendab tulemuste usaldusväärsust, leiab katses mõjuteguri; 10) märkab kodukoha elurikkust ja maastiku mitmekesisust ning selgitab nende olulisust; 11) arvestab elusolendite (sh kaasinimeste) vajadusi; 12) teeb ettepanekuid lähiümbruse keskkonnahoiuks ning osaleb sellesuunalistes tegevustes.	
Mõisted: õistaim, vili, seeme, okaspuu, käbi, sõnajalg, sammal, samblik, selgroogsed, kalad, kahepaiksed, roomajad, linnud, imetajad, selgrootud, ussid, putukad, ämblikud, seeneniidistik, kübarseened, eosed, hallitus, pärm, kooselu, taimtoiduline, loomtoiduline, segatoiduline, toiduahel, loodushoid, jäätmed, jätkusuutlikkus. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) lihtsa kollektiooni või herbariumi koostamine mõnest organismirühmast; 2) looma välisehituse ja eluviisi uurimine; 3) seente vaatlemine või hallitus/pärmseente kasvamine uurimine; 4) organismide kooselu uurimine välitingimustes (erinevates elupaikades); 5) loodusretked ja matkad (looduskeskkonna mitmekesisus ja selle hoidmine); 6) keskkonnateadlikkuse kampaaniad. Lõiming: Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalsed, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus-, matemaatika- ja ettevõtlikkuspädevust. Teema on oluline läbivate teemade „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ ning „Tervis ja ohutus“ käsitlemisel. Lõiming tööõpetusega, eesti keelega, muusikaga, kehalise kasvatusena.	

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust, teisi ja iseennast; 2) uurib erinevate kehade liikumist ja pidurdusteedkonda; teeb oletusi katse tulemuse kohta; määrab katses mõjuteguri, teeb katse põhjal lihtsaid järeldusi; 3) leiab õpetaja suunamisel infot erinevatest allikatest; 4) käitub liikluses ohutult, märkab ohuolukordi.	Liikumine ja jõud Liikumine looduses. Jõud liikumise põhjusena. Liiklusohutus.
Mõisted: liikumine, kiirus, jõud. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) kehade kauguse ja kiiruse hindamine; 2) liikuva keha pidurdusteedkonna uurimine erinevates tingimustes; 3) jõudude mõju uurimine objekti käitumisele viskamisel, kukkumisel, põrgatamisel ja veeremisel. Lõiming: Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalsed, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust. Lõimida kehalise kasvatusena.	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) koostab lihtsama vooluringi; 2) teeb katsega kindlaks elektrit juhtivad ja mittejuhtivad materjalid; 3) väldib elektrivooluga seotud ohtlike olukordi, kasutades õpitut teadmisi;	Elekter Vooluring Elektrijuhid ja mitteelektrijuhid. Elektri kasutamine ja säästmine. Ohutusnõuded.

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
4) pakub välja viise elektri kokkuhoiuks kodus ja koolis	
Mõisted: vooluallikas, elektrijuht, lüliti, metall, plast Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) lihtsa vooluringi koostamine; 2) materjalide elektrijuhtivuse kindlaks tegemine; 3) lihtsal vooluringil põhineva eseme meisterdamine või tuunimine. 4) plakati, mõistekaardi vms koostamine elektri kodusest kasutamisest ja säästmisest. Lõiming: Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust.	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) saab aru kaardist; leiab kooliümbruse kaardilt tuttavaid objekte; 2) leiab õpetaja suunamisel infot kaardirakenduste kohta, kasutab andmekogumiseks, õppimiseks ning koostööks meedia- ja tehnoloogiavahendeid; 3) leiab Eesti kaardil oma kodukoha, suuremad kõrgustikud, saared, poolsaared, lahed, jõed, järved ja linnad; 4) määrab suundi kompassiga; 5) märkab kodukoha elurikkust ja maastiku mitmekesisust ning selgitab nende olulisust; 6) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust, teisi ja iseennast.	Teema: kaart Eesti kaart. Ilmakaared ning nende määramine kaardil ja looduses. Tuntumad kõrgustikud, saared, poolsaared, lahed, järved, jõed, linnad ja kodukoht Eesti kaardil. Magnetnähtused. Kompass.
Mõisted: kompass, ilmakaared, magnet, plaan, pealtvaade, leppemärk, leppevärv, kaart, kaardi legend, põhi- ja vaheilmakaared, kõrgustik, madalik, saar, poolsaar, laht, järv, jõgi, asulad. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) magnetite vaheliste tõmbe- ja tõukejõudude uurimine, erinevate materjalide magneetuvuse uurimine; 2) lihtsa kompassi meisterdamine; 3) ilmakaarte määramine kaardil. 4) lihtsa plaani koostamine; 5) plaani järgi liikumine kooli ümbruses; 6) asula (kodukoha) maketi loomine, maketile plaani koostamine; 7) orienteerumismängu koostamine; 8) õppekäigud: oma maakonnaga tutvumiseks. Lõiming: Kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust	

2.3. II kooliaste

2.3.1. II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) tunneb huvi looduse, selle uurimise ja loodusainete õppimise vastu;
- 2) vaatab ja kirjeldab loodus- ja tehiseobjekte ning selgitab loodusnähtusi, kasutades õpitud loodusteaduslikke mõisteid, sümboleid ning ühikuid; saab aru lihtsamast loodusteadustekstist; kasutab või koostab mudelit, et näidata protsesside ja süsteemide mõistmist;
- 3) kavandab õpetaja juhendamisel lihtsamaid praktilisi töid, sõnastab uurimisküsimusi ja kontrollib hüpoteese, järgides ohutusnõudeid ning valides sobilikke mõõtevahendeid; analüüsib andmeid, teeb

järeldusi ja esitab uurimistulemusi;

4) märkab ja sõnastab igapäevaeluga seotud probleeme ning pakub neile lahendusi, langetab põhjendatud otsuseid, kasutades loovat ja kriitilist mõtlemist;

5) leiab infot loodusteaduste ja tehnoloogia kohta; hindab kasutatud allikate usaldusväärsust õpetaja abiga; kasutab õppimiseks, koostööks, andmekogumiseks ning -analüüsiks meedia- ja tehnoloogiavahendeid;

6) mõistab, et teaduslikud teadmised on tõenduspõhised ning saadakse süsteemse uurimistöö tulemusena; teadvustab teaduse ja tehnoloogia olulisust ning nende arenguga seotud riske;

7) mõistab loodusteaduslike teadmiste vajalikkust igapäevaelus ja seotust tulevaste karjäärivalikutega, tunneb oma ümbruskonna loodusteaduste ning tehnoloogia valdkonnaga seotud elukutseid;

8) mõistab inimtegevuse ja keskkonna seoseid kodukohas ja Eestis ning väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; väärtustab elurikkust ja jätkusuutlikku arengut; tegeleb keskkonnaprobleemidega kodanikualgatuse korras; käitub turvaliselt ning järgib tervislikke eluviise.

2.3.2. Õpitulemused ja õppesisu ja 4. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) koostab loodusteaduslikke mudeleid, selgitab mudelite toel objekte ja nähtusi: päikesesüsteemi ehitust ning planeetide liikumist, öö ja päeva ning aastaegade vaheldumist; 2) leiab infot objektide ja nähtuste kohta, hindab info usaldusväärsust õpetaja abiga, koostab ja esitab valitud ülevaateid teemal maailmaruum; 3) arutleb looduse ja maailmaruumi uurimise vajalikkuse üle; toob näiteid, kuidas teadlased koguvad tõendusmaterjali; 4) uurib valguse neeldumist, peegeldumist ja murdumist, seostab neid nähtustega keskkonnas.	Maailmaruum Päike ja tähed. Päikesesüsteem. Tähtkujud. Galaktikad. Astronoomia. Päike kui Maa energiaallikas. Valgus ja selle levimine.
Mõisted: maailmaruum, Päike, Maa, Kuu, tiirlemine, pöörlemine, ööpäev, aasta, täht, planeet, satelliit, Päikesesüsteem, tähtkuju, Suur Vanker, Põhjanaan, galaktika, astronoomia. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) Päikesesüsteemi mudeli valmistamine, et illustreerida Päikese ning planeetide suurust ja nendevahelist kaugust; 2) öö ja päeva vaheldumise mudeldamine; 3) Maa tiirlemise mudeldamine; 4) tähistaeva vaatlused, Põhjanaan la leidmine tähistaevas; 5) katsete tegemine valguse levimise uurimiseks: varju tekke, valguse neeldumise, murdumise ja peegeldumise uurimine . Lõiming: Võõrkeel: Õpilane otsib võõrkeeles toodud infot erinevatest allikatest. Matemaatika, füüsika, kunst ja tehnoloogiaõpetus: Päikesesüsteemi/öö ja päeva vaheldumise/Maa tiirlemise mudelite koostamine, kaleidoskoobi/periskoobi/päikeseahju disainimine. Kirjandus: Tähtkuju ja vastava müüdi väljamõtlemine. Informaatika, füüsika: Taevakaardi rakenduse uurimine. Läbivad teemad: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: Esmene tutvumine astronoomi, astronaudi vm kosmosega või päikeseenergeetikaga seotud erialaga. Keskkond ja jätkusuutlik areng: Huvi tekitamine päikeseenergiaal töötava tehnoloogia arengu vastu. Teadmised Päikese kui energiaallika kohta saavad õpilased uurides valguse neeldumist, murdumist	

ja peegeldumist, külastades observatooriumi, vaadates EstCube filmi, uurides päikesepaneelide rakendusvõimalusi. Teabekeskond: Tutvumine erinevate infoallikatega (õpik, entsüklopeedia, teadusajakirjad, sh. internetiallikad), info(allikate) võrdlemine, analüüsimine, kriitiline hindamine Tehnoloogia ja innovatsioon: Tutvumine kosmoseuudiste ja -saavutustega. Tehisasjade disainimine. Tervis ja ohutus: Turvaline käitumine praktiliste tööde ajal järgides juhendit. Arutlemine helkuri tööpõhimõtte, vajalikkuse ja otstarbeka kasutuse üle.	
1) Kirjeldab maailma poliitilise kaardi järgi etteantud riigi, sh Eesti geograafilist asendit. 2) Tunneb ja näitab gloobusel ja kaardil mandreid ja ookeane ning suuremaid Euroopa riike; 3) Teab, et atlases on kohanimed registreeritud, mille abil saab tundmatu koha leida. Leiab õpetaja suunamisel registri järgi vajaliku koha. 4) Toob näiteid erinevate looduskatastroofide kohta ning kirjeldab nende mõju loodusele ja inimeste tegevusele. 5) Nimetab gloobuse ja kaartide kui Maa mudelite piiranguid (nt gloobuse järgi on raskem nt. marsruuti koostada, kaardid võivad vananeda), arutleb digikaartide eelistest.	Planeet Maa Gloobus kui Maa mudel. Maa kujutamine kaartidel. Erinevad kaardid. Mandrid ja ookeanid. Suuremad riigid Euroopa kaardil. Geograafilise asendi iseloomustamine. Eesti asend Euroopas. Looduskatastroofid: vulkaanipursked, maavärinad, tormid, üleujutused.
Mõisted: gloobus, mudel, looduskaart, riikide kaart, kontuurkaart, atlas, ekvaator, põhja- ja lõunapoolkera, põhja- ja lõunapoolus, manner, ookean, meri, geograafiline asend, riigipiir, naaberriik, vulkaan, laava, lõõr, maavärin, orkaanid, üleujutused. Praktilised tööd: 1) gloobuse kui Maa mudeli meisterdamine; 2) vulkaani mudeli meisterdamine; 3) praktiline töö "Tornaado purgis" ; 4) õpitud objektide kandmine kontuurkaardile; 5) erinevate allikate kasutamine, et leida infot ülevaate koostamiseks looduskatastroofide kohta; 6) loetelu koostamine asjadest/tegevustest, mida on vaja kriisiolukordade üleelamiseks kodus või looduses. Lõiming: Keeled ja kirjandus: Õpilane otsib infot erinevatest allikatest, ka võõrkeeles. Matemaatika, infotehnoloogia, geograafia: Töö kaartidega sh. elektroonilised kaardirakendused. Õpilased saavad tuttavaks mõõtkava mõistega, mille abil õpetaja juhendamise järgi proovivad arvutada kaugust kahe punkti/objekti vahel. Õpivad võrdlema mandrite/riikide pindala, elanike arvu. Läbivad teemad: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: Teema õppimine aitab kujundada õpilaste teadlikkust geoinformaatikas ja selle rakendamisest erinevates valdkondades (GIS, kartograafia, seismoloogia, poliitika, sotsioloogia). Keskond ja jätkusuutlik areng: Teema õppimine aitab kujundada õpilase sotsiaalset aktiivsust, valmisolekut ning vastutustundlikku käitumist looduskatastroofide korral. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: Õpilasi suunatakse väärtustama Maa looduslikke ressursse, osalema erinevates vabariiklikest (skaudid, kodutütred jms.), kus õpitakse kriisi korral inimestele abi andma, talgutel osalema. Teabekeskond: Õpilane tutvub erinevate infoallikatega (õpik, entsüklopeedia, teadusajakirjad, internetiallikad), õpib võrdlema ja analüüsima erinevaid infoallikaid, hindama leitud infot kriitiliselt.	

Tervis ja ohutus: Tähelepanu pööratakse turvalisele käitumisele ning juhendi järgimisele praktiliste tööde puhul; õpilane omandab valmisoleku käitumiseks looduskatastroofide (maavärin ja vulkaanid, tormid, üleujutused) korral.	
1) nimetab elu tunnused ja võrdleb nende avaldumist erinevatel organismidel (taimed, loomad, seened, bakterid); 2) kasutab mikroskoopi; 4) selgitab ühe- ja hulkraksete erinevust; 5) arutleb bakterite tähtsuse üle looduses ja inimese elus; 6) toob näiteid taimede ja loomade kohastumise kohta kõrbes, vihmametsas, mäestikes ning jäävööndis; 7) toob näiteid elu tekkest ja arengust Maal.	Elu mitmekesisus Maal Elu tunnused. Organismide mitmekesisus. Elu erinevates keskkonnatingimustes: vihmametsas, kõrbes, jäävööndis, mäestikes. Elu teke ja selle arenemine.
Mõisted: rakk, üherakne organism, bakter, hulkrakne organism, toitumine, hingamine, paljunemine, kasvamise, arenemine, keskkonnatingimused, kõrbe, vihmamets, mäestik, jäävöönd, kivistised, hiidsisalikud ehk dinosaurused. Praktilised tööd 1) Töö mikroskoobiga: erinevate rakkude vaatamine ja uurimine. 2) Referaadi koostamine ühest eluvormist, loodusvööndist, kivistisest vms. Lõiming: Õpilane otsib infot erinevatest allikatest, ka võõrkeeles (keel ja kirjandus, võõrkeel) Postrite vormistamine/projekt "Dinosauruse maailm" (kunst, tööõpetus). Läbivad teemad: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: Teema loob võimalusi tutvumiseks erinevate elukutsega (nt reisijuht, giid, loodusgiid, loodusfotograaf, geograaf, ökoloog, maastiku uurija). Tervis ja ohutus: Ohutusreeglitega arvestamine mikroskoobi kasutamisel. Teabekeskond: Tutvumine erinevate infoallikatega (õpik, entsüklopeedia, teadusajakirjad, internetiallikad), nende võrdlemine, analüüsimine ja kriitiline hindamine. Väärtused ja kõlblus: Antud teema pakub ainet arutlemiseks Eesti ja maailma loodusrikkuse kui olulise väärtuse üle. Keskkond ja jätkusuutlik areng: Tutvumine elurikkusega ja arutlemine selle hoidmise vajaduse üle. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: Õpilastel tuleks aidata mõista looduse iseväärtust ja tähtsust inimesele.	
1) seostab inimese elundkonnad vastavate elunditega ja nende ülesannetega; 2) analüüsib lihtsa katse või mudeli järgi inimese elundi või elundkonna talitlust; 3) põhjendab tervislike eluviiside olulisust; 4) põhjendab looduse ja oma elukeskkonna tundmise ja hoidmise vajalikkust; 5) selgitab taimede, loomade, seente ja mikroorganismide tähtsust inimese elus; 6) toimib keskkonnateadliku tarbijana ning väärtustab tervislikku toitu.	Inimene Inimese ehitus: elundid ja elundkonnad. Elundkondade ülesanded ja nende seos tervislike eluviisidega. Organismi terviklikkus. Väliskeskkonna mõju inimese organismile. Inimese võrdlus selgroogsete loomadega. Taimede, loomade, seente ja mikroorganismide tähtsus inimese elus. Inimese põlvnemine.
Mõisted: elund, kude, elundkond, nahk, lihased, luustik, süda, veresoon, arter, veen, kopsud, maks,	

magu, soolestik, peensool, jämesool, pärak, meeleelundid, närvid, peaaaju, seljaaju, munandid, munasarjad, emakas, viljastumine, näärmed, neerud.

Praktilised tööd

- 1) tutvumine inimkeha ehitust tutvustavate video- ja veebimaterjalidega.
- 2) elundi mudeli valmistamine ja/või talitluse uurimine;
- 3) praktiline töö inimese elundite talituse uurimiseks;
- 4) ülevaate koostamine inimese seosest ühe taime-, looma-, seeneliigi või bakterirühmaga;
- 5) menüü analüüsimine või koostamine lähtudes tervisliku toitumise põhimõtetest.

Lõiming:

Liikumisõpetus: Füüsilise koormusega kaasnevate pulsisageduste muutuste uurimine.

Kunst ja tehnoloogiaõpetus: Kopsumudeli valmistamine.

Läbivad teemad:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: Ettekujutuse avardamine meditsiini valdkonna elukutsetest.

Tervis ja ohutus: Tervislike toitumisharjumuste ja eluviisi kujundamine.

Teabekeskkond: Tutvumine erinevate infoallikatega (õpik, entsüklopeedia, teadusajakirjad, internetiallikad), nende võrdlemine, analüüsimine ja kriitiline hindamine.

Tehnoloogia ja innovatsioon: Tutvumine Eesti ja maailma teadusuudistega ja -saavutustega.

Väärtused ja kõlblus: Teema õppimine aitab kujundada õpilaste arusaamist inimkonna mitmekesisuse väärtuslikkusest.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: Teema õppimine kujundab hoolivust ümbritsevate inimeste vajadustest.

2.3.3. Õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) leiab infot objektide ja nähtuste kohta, hindab info usaldusväärsust õpetaja abiga, koostab ja esitab valitud teemal ülevaateid (kodukoha järv/jõgi, looduskaitsealune liik/objekt, pindpinevus jms); 2) sõnastab koos kaaslastega loodusteadusliku uurimisküsimuse või hüpoteesi, kavandab ja teeb uurimuse kodukoha veekogu kohta, kogub ja vormistab andmeid ning esitleb uurimistulemusi; 3) kasutab uurimiseks ja andmete kogumiseks tehnilisi abivahendeid (nt mikroskoop, digitaalsed andurid, luup); kasutab katseid tehes turvalisi töövõtteid; 4) pakub võimalusi, kuidas suurendada katsetulemuste usaldusväärsust, leiab katses mõjuteguri; 5) arutleb looduse uurimise vajalikkuse üle; toob näiteid, kuidas teadlased koguvad tõendusmaterjali; 6) iseloomustab katsete põhjal vee omadusi; seostab need looduses toimuvate protsessidega 7) mõeldab aine massi ja vedeliku ruumala ning valmistab lahust; 8) kirjeldab ja võrdleb jõe ja järve elutingimusi, teab nende tüüpilisemaid liike; 9) kasutab liikide tundmaõppimiseks määrajaid; 10) selgitab keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele (sh inimesele); iseloomustab taimede ja loomade kohastumusi; 11) koostab jõe ja järve kohta toiduahelaid ja toiduvõrke; selgitab toitumissuhteid ökosüsteemides (tootjad, tarbijad ja lagundajad);	Vesi. veekogu kui uurimisobjekt Loodusteaduslik uurimus. Vesi. Vee omadused (vee olekud ja nende muutumine, tihedus, märgamine, soojuspaisumine, vesi kui lahusti). Jõgi ja järv elukeskkonnana. Jõgi ja selle osad. Vee voolamine jões. Veetaseme kõikumine jões ja vee ringlemine järves. Toitainete sisaldus järvede vees. Taimede ja loomade kohastumine eluks vees. Toiduahelate ja toiduvõrgustike moodustumine tootjatest, tarbijatest ning lagundajatest. Eesti jõed ja järved, nende paiknemine.

12) leiab kaardilt Eesti suuremad jõed, järved ning kirjeldab nende asendit.	
Mõisted: aine, aine olek, tihedus, aurumine, veeldumine, tahkumine, sulamine, soojuspaisumine, märgamine, jõesäng, suue, lähe, peajõgi, lisajõgi, jõestik, voolukiirus, kärestik, juga, suurvesi, madalvesi, tootjad, tarbijad, lagundajad, toiduahel, toiduvõrgustik, hõljum, vetikas, kaldataim, veetaimed, röövkala. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) loodusteaduslik uurimus kodukoha veekogu näitel: uurimisküsimuse või hüpoteesi sõnastamine, andmete kogumine ja vormistamine ning tulemuste esitamine; 2) kahe Eesti jõe või järve võrdlemine kaardi ning teiste infoallikate põhjal; 3) veeorganismide määramine määrajate abil; 4) tutvumine eluslooduse häältega, kasutades audiovisuaalseid materjale; 5) vee omaduste uurimine (vee oleku muutumine, vee paisumine jäätumisel, vee liikumine soojendamisel, soojuspaisumine, märgamine, kapillaarsus, erinevate ainete lahustuvuse uurimine vees). Lõiming: Ajalugu: elutegevus siseveekogude juures; rahvusparkide kultuuripärand; Loodusvaldkond: uurimuslik õpe, toitumissuhted ökosüsteemides; Matemaatika: andmete kogumine ja süstematiseerimine; Eesti keel: uurimistulemuste korrektne keeleline vormistamine. Uurimistöödest ja veebiotsingutest ettekannete koostamine ja esitamine; Võõrkeel: info (sh illustreerivate materjalide) otsimine võõrkeelsetest materjalidest; Kehaline kasvatus: looduses liikumine praktiliste tööde teostamisel; Kunstiõpetus: jooniste ja mudelite koostamine. Ettekannete illustreerimine ja kujundamine; Arvutiõpetus: veebipõhiste materjalide otsimine. Esitluste koostamine; Teabekeskond: info otsimine kaardi- ja infoportaalidest ja kaartidelt ning selle töötlemine ja kasutamine igapäevaelus; Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate ja töövahendite kasutamine (animatsioonid, digitaalsed andmekogujad), mobiilirakendused; Tervis ja ohutus: liikumine looduses; tervislikud valikud tarbimises; Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: tutvumine teemaga seotud elukutsetega, üldpädevuste arendamine; Keskond ja jätkusuutlik areng: liigi-ja elupaikade kaitse vajalikkus.	
1) koostab loodusteadusliku mudeli veeringe selgitamiseks; 2) selgitab, kuidas kujuneb põhjavesi, ning põhjendab selle kaitsmise vajadust; kirjeldab joogivee saamise võimalusi; 3) kavandab ja teeb koos kaaslastega vee puhastamise katseid; kasutab katseid tehes turvalisi töövõtteid; 4) pakub võimalusi, kuidas suurendada katsetulemuste usaldusväärsust, leiab katses mõjuteguri; 5) leiab infot objektide ja nähtuste kohta, hindab info usaldusväärsust õpetaja abiga, koostab ja esitab valitud teemal ülevaateid (kodukoha veekogu kaitse, allikad, kalavarud, looduskaitsealune liik/objekt jm) ; 6) selgitab keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele (sh inimesele); 7) analüüsib oma pere veetarbimist ja teeb ettepanekuid vee säästmiseks;	Vee kasutamine Veeringe. Põhjavesi ja allikad. Vee kasutamine. Joogivesi. Vee reostumine ja kaitse. Vee puhastamine. Kalapüük ja -kasvatus.
Põhimõisted: põhjavesi, kapillaarsus, allikas, joogivesi, setitamine, sõelumine, filtrimine, puhas aine, segu. Praktilised tööd: 1) erinevate omadustega looduslike vete võrdlemine;	

2) vee liikumise uurimine erinevates pinnastes; 3) vee puhastamine erinevatel viisidel; 4) veekasutuse uurimine kodus või koolis. Lõiming: Liikumisõpetus: liikumine looduses (õppekäigud loodusesse/veepuhastusjaamadesse); Matemaatika: andmete kogumine ja süstematiseerimine; veearvete võrdlemine enne ja pärast veekasutuse ratsionaliseerimist; Loodusvaldkond: uurimuslik õpe, keskkonnakaitse; Eesti keel: uurimistulemuste korrektne keeleline vormistamine. Uurimistöödest ja veebiotsingutest ettekannete koostamine ja esitamine; Võõrkeel: info otsimine puhta vee olemasolu ja kasutuse kohta võõrkeelsetest materjalidest; Kunstiõpetus: jooniste ja mudelite koostamine. Ettekannete illustreerimine ja kujundamine; Arvutiõpetus: veebipõhiste materjalide otsimine. Esitluste koostamine; Teabekeskond: info otsimine infoportaalidest ja kaartidelt ning selle töötlemine ja kasutamine igapäevaelus; Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate ja töövahendite kasutamine; Tervis ja ohutus: liikumine looduses; tervislikud valikud tarbimises; Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: tutvumine teemaga seotud elukutsetega, üldpädevuste arendamine	
1) iseloomustab katsete põhjal õhu koostist ning omadusi; seostab need looduses toimuvate protsessidega; 2) kasutab uurimiseks ja andmete kogumiseks tehnilisi abivahendeid, sh digitaalsed andurid, kasutab katseid tehes turvalisi töövõtteid; 3) leiab infot ilma kohta, teostab ilmavaatlusi ning esitleb uurimistulemusi; 4) mõõdab õhutemperatuuri, hindab pilvisust ja tuule kiirust ning määrab pilvetüüpe ja tuule suunda; 5) võrdleb ilmaandmete kaardi põhjal ilma Eesti eri osades ning iseloomustab jooniste põhjal õhutemperatuuri, sademete hulka ja tuule suunda; 6) pakub võimalusi, kuidas suurendada katsetulemuste usaldusväärsust, leiab katses mõjuteguri; 7) arutleb ilma uurimise vajalikkuse üle; toob näiteid, kuidas teadlased koguvad tõendusmaterjali; 8) seostab hapniku ja süsihappegaasi põlemise, kõdunemise, hingamise ning fotosünteesiga; 9) selgitab keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele (sh inimesele); iseloomustab taimede ja loomade kohastumusi.	Õhk. Õhu tähtsus. Õhu koostis ja omadused. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhutemperatuuri ööpäevane muutumine. Õhu liikumine ja tuul. Kuiv ja niiske õhk. Pilved ja sademed. Sademete mõõtmine. Ilm ja ilmaennustus. Õhk elukeskkonnana Hapniku tähtsus looduslikes protsessides: hingamine, põlemine ja kõdunemine. Organismide kohastumine õhkkeskkonnaga. Tolmlemine.
Põhimõisted:õhkkond, õhk, hapnik, süsihappegaas, lämmastik, tuul, tuule kiirus, tuule suund, kondenseerumine, pilved, sademed, ilm, hingamine, põlemine, kõdunemine, tolmlamine. Praktilised tööd ja IKT rakendamine Praktilised tööd: 1) õhu omaduste uurimine: küünla põlemine suletud anumas; õhu kokkusurutavus; õhu ruumala muutumine soojenemisel ja jahutamisel; veeauru kondenseerumine; 2) temperatuuri mõõtmine, pilvisuse ja tuule suuna määramine ning tuule kiiruse hindamine; 3) erinevate Eesti piirkondade ilma võrdlemine ilmaandmete kaartide järgi. Lõiming: Liikumisõpetus: liikumine looduses (õppekäigud loodusesse, ilmavaatluste läbiviimine); Matemaatika: andmete kogumine ja süstematiseerimine, diagrammidelt info lugemine, diagrammide koostamine; Loodusvaldkond: uurimuslik õpe, keskkonnakaitse; Eesti keel: uurimistulemuste korrektne keeleline vormistamine. Uurimistöödest ja veebiotsingutest	

ettekannete koostamine ja esitamine; Võõrkeel: info otsimine võõrkeelsetest materjalidest, võõrkeelsete õppefilmide vaatamine; Kunstiõpetus: jooniste ja mudelite koostamine. Ettekannete illustreerimine ja kujundamine; Arvutiõpetus: veebipõhiste materjalide otsimine. Esitluste koostamine; Teabekeskond: info otsimine infoportaalidest ja kaartidelt ning selle töötlemine ja kasutamine igapäevaelus; Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate ja digitaalsete andmekogujate kasutamine; Tervis ja ohutus: liikumine looduses, tuleohutus, tervislik tarbimine; Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: tutvumine teemaga seotud elukutsetega, üldoskuste arendamine.	
1) leiab infot koduasula elukeskkonna kohta, hindab info usaldusväärsust õpetaja abiga, koostab ja esitab ülevaate; 2) leiab kaardilt Eesti maakonnakeskused ning kirjeldab nende asendit; 3) teab asula tüüpilisemaid liike, koostab toiduahelaid ja toiduvõrke; 4) selgitab keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele (sh inimesele); 5) hindab koduasula elutingimusi ja keskkonnaseisundit (vesi, õhk, valgus, müra, jäätmed, inimkaaslejad loomad); teeb ettepanekuid kodukoha keskkonnaseisundi parandamiseks; 6) selgitab vee-, kanalisatsiooni- või energiasüsteemide toimimist koduasulas; 7) kavandab koduasula rohe- või puhkeala, plaanib tulevikuasula vms; 8) võrdleb katsete põhjal heli levimist erinevates materjalides; seostab heli kõrguse võnkumise sagedusega; 9) analüüsib oma pere vee- või energiatarbimist ja hindab nende mõju keskkonnale; teeb ettepanekuid vee, energia ning materjalide säästmiseks; 10) hindab inimtegevuse mõju asulale, arutleb selle tähtsuse ning kaitsmise vajaduse üle; 11) seostab asula uurimise, kaitse ja majandamise nendes valdkondades tegelevate elukutsetega.	Asula Koduasula elukeskkond. Elutingimused maa-asulas ja linnas. Eesti linnad. Taimed ja loomad asulas. Keskkonnatingimused ja tervishoid. Valgusreostus. Heli levimine ja müra. Tuulekoridorid. Jäätmed. Rohe- ja liikumisalad asulates. Linnaruum tulevikus.
Põhimõisted: Elukeskkond, valgusreostus, müra, võnkumine, parasiit, inimkaasleja loom, haljastus, tehiskeskkond. Praktilised tööd: 1) oma kodukohta tutvustava ülevaate koostamine (sh mis on aja jooksul muutunud); 2) õppekäik asula elustikuga tutvumiseks; 3) kodukoha ettevõtte keskkonnamõju uurimine või ülevaate koostamine ja esitamine valitud digikeskkonnas kodukoha ühest keskkonnaprobleemist; 4) heli kõrguse ja võnkumise sageduse vahelise seose uurimine (N: joonlaua abil); 5) lihtsa muusikainstrumendi valmistamine heli levimise uurimiseks; 6) materjalide heliisolatsioonivõime uurimine; 7) koduasula keskkonnaseisundi uurimine (sh samblike esinemise põhjal); Lõiming: Loodusvaldkond: uurimuslik õpe, toitumissuhted ökosüsteemides; Matemaatika: andmete kogumine ja vormistamine; Eesti keel: uurimistulemuste korrektne keeleline vormistamine. Uurimistöödest ja veebiotsingute abil ettekannete koostamine ja esitamine; Võõrkeel: info (sh illustreerivate materjalide) otsimine võõrkeelsetest materjalidest; Kehaline kasvatus: looduses liikumine koduasula uurimisel;	

Kunstiõpetus: ettekannete illustreerimine ja kujundamine; Arvutiõpetus: veebipõhiste materjalide otsimine. Esitluste koostamine; Teabekeskond: info otsimine kaardi- ja infoportaalidest ja kaartidelt ning selle töötlemine ja kasutamine; Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate ja töövahendite kasutamine (digitaalsed andmekogujad, mobiilirakendused); Tervis ja ohutus: liikumine looduses, tervislikud valikud tarbimises; Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: tutvumine teemaga seotud elukutsetega, üldoskuste arendamine; Keskkond ja jätkusuutlik areng: liigi-ja elupaikade kaitse vajalikkus, elukeskkonna uurimine ja ettepanekud selle parandamiseks;	
1) leiab infot objektide ja nähtuste kohta, hindab info usaldusväärsust õpetaja abiga, koostab ja esitab valitud teemal ülevaateid (looduskaitsealune liik, looduskaitseala, turba kasutamine jms); 2) leiab kaardilt Eesti suuremad sood; 3) selgitab soode kujunemist ja arengut ning põhjendab soode rohkust Eestis; 4) nimetab soos enamlevinud liike, iseloomustab nende kohastumusi soos; 5) kasutab liikide tundmaõppimiseks määrajaid; 6) koostab soo kohta toiduahelaid ja toiduvõrke; selgitab toitumissuhteid soos (tootjad, tarbijad ja lagundajad); 7) hindab inimtegevuse mõju soo kooslustele, arutleb soo tähtsuse ning kaitsmise vajaduse üle; 8) seostab looduse uurimise, koosluste kaitse ja majandamise nendes valdkondades tegelevate elukutsetega.	Soo Soo de teke ja paiknemine. Soo de areng: madalsoo ja raba. Turba tekkimine. Soo elukeskkonnana. Elutingimused soos. Soo de elustik. Soo de tähtsus. Turba kasutamine.
Põhimõisted: madalsoo, raba, älves, laugas, turbasammal, turvas. Praktilised tööd: 1) sookoosluse uurimine õppekäigu, mudelite või veebimaterjalide põhjal; 2) turbasambla omaduste uurimine; 3) kollektiooni või fotoseeria koostamine õppekursioonil, selle esitamine valitud digikeskkonnas. Lõiming: Ajalugu: soode kasutamine(sooarheoloogia); Loodusvaldkond: uurimuslik õpe, kapillaarsus, töö kaardiga; Matemaatika: andmete kogumine ja süstematiseerimine; Eesti keel: uurimistulemuste korrektne keeleline vormistamine. Uurimistöödest ettekannete koostamine ja esitamine; Võõrkeel: info (sh illustreerivate materjalide) otsimine võõrkeelsetest materjalidest; Kehaline kasvatus: looduses liikumine praktiliste tööde teostamisel; Kunstiõpetus: jooniste ja mudelite koostamine. Ettekannete illustreerimine ja kujundamine; Arvutiõpetus: veebipõhiste materjalide otsimine. Esitluste koostamine; Teabekeskond: info otsimine kaardi- ja infoportaalidest ja kaartidelt ning selle töötlemine ja kasutamine igapäevaelus; Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate ja töövahendite kasutamine (animatsioonid, interaktiivsed testid), mobiilirakendused; Tervis ja ohutus: liikumine soos; Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: tutvumine teemaga seotud elukutsetega; Keskkond ja jätkusuutlik areng: liigi-ja elupaikade kaitse.	

2.3.4. Õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU

1) kavandab õpetaja juhendamisel lihtsamaid praktilisi töid, sõnastab uurimisküsimusi ja kontrollib hüpoteese, järgides ohutusnõudeid ning valides sobilikud mõõtevahendid; analüüsib andmeid, teeb järeldusi ja esitab uurimistulemusi; 2) kirjeldab ja võrdleb erinevaid mullaproove ning nimetab mulla koostisosi; 3) iseloomustab katsete põhjal mulla koostist ja omadusi; seostab need looduses toimuvate protsessidega; 4) selgitab mulla kujunemist ja selle tähtsust looduses; 5) kirjeldab mulla elustikku ning mullaorganismide seoseid; 6) seostab hapniku ja süsihappegaasi kõdunemise, hingamise ja fotosünteesiga; toob näiteid ainete ringkäigu kohta looduses; 7) kirjeldab ja võrdleb põllu/aia elutingimusi, teab nende tüüpilisemaid liike; 8) toob näiteid põllukultuuride saagikust mõjutavate tegurite, muldade kahjustumise põhjuste ning tagajärgede kohta; 9) hindab inimtegevuse mõju aia/põllu kooslustele, arutleb nende tähtsuse ning muldade kaitsmise vajaduse üle; 10) seostab looduse uurimise ja koosluste majandamise nendes valdkondades tegelevate elukutsetega.	Muld. Aed ja põld Muld elukeskkonnana Mulla koostis. Muldade teke ja areng. Mullaorganismid. Aineringe. Mulla osa kooslustes. Mullakaeve. Vee liikumine mullas. Kapillaarsus. Aed ja põld elukeskkonnana Mulla viljakus. Aed kui kooslus. Fotosüntees. Aiataimed. Viljapuuaed, juurviljaaed ja iluaed. Põld kui kooslus. Keemilise tõrje mõju loodusele. Mahepõllundus. Inimtegevuse mõju mullale. Mulla reostumine ja hävimine. Mulla kaitse. •
Põhimõisted: muld, kivimite murenemine, mulla tahke osa, mullasõmerad, mullaõhk, mullavesi, huumus, huumushorisont, liivmuld, savimuld, fotosüntees, kõdunemine, väetis, viljavaheldus, liblikõielised, mügarbakterid, sümbioos, kultuurtaim, umbrohi, kahjurid, taimehaigused, keemiline tõrje, biotõrje, ökomärgis, köögivilj, puuvili, liik, sort, maitsetaim, ravimtaim, iluaed. Praktilised tööd: 1) mullaproovide võtmine, kirjeldamine, mulla ja turba võrdlemine; 2) komposti tekkimise uurimine; 3) vee- ja õhusisalduse kindlakstegemine mullas; 4) erinevate pinnasetüüpide (turvas, muld, liiv) vee sidumisvõime uurimine; 5) mullakaeve kirjeldamine ühe õpitava koosluse (aia, põllu, metsa või niidu) näitel; 6) ühe aia- või põllutaimega seotud elustiku uurimine; 7) uurimus põllusaaduste (sh loomakasvatussaaduse) osast igapäevases menüüs ning nende töötlemisest toiduaineks; 8) ühe põllumajandussaaduse olulusringi uurimine. Lõiming: Lõiming üldpädevuste, läbivate teemade ja teiste õppeainetega: Mulla teema lõimida ka metsa temaga, sest erinevad metsatüübid kasvavad erinevates mullastikutüüpides. Mullakaeve võib teha õppekäikudel erinevatesse kooslustesse. Liikumisõpetus: liikumine looduses (õppekäigud põllule, aeda) Matemaatika: andmete kogumine ja süstematiseerimine Loodusvaldkond: uurimuslik õpe, keskkonnakaitse, kestlik areng Tehnoloogiavaldkond: põllu- ja aiatööriistad ja masinad, nende käsitlemine Kodundus: põllu- ja aiasaaduste osa igapäevases toidus. Eesti keel: uurimistulemuste korrektne keeleline vormistamine. Uurimistööde ja veebiotsingute põhjal ettekannete koostamine ja esitamine. Võõrkeel: info ja pildimaterjali otsimine erinevate aia- ja põllukultuuride kohta võõrkeelsetest allikatest. Kunstiõpetus: jooniste ja mudelite koostamine. Ettekannete illustreerimine ja kujundamine. Arvutiõpetus: veebipõhiste materjalide otsimine. Esitluste koostamine. Teabekeskond: info otsimine infoportaalidest ja kaartidelt, selle usaldusväärsuse hindamine, töötlemine ja kasutamine igapäevaelus, veebimääraja kasutamine.	

Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate ja töövahendite kasutamine, keemilise ja biotõrje rakendamine. Tervis ja ohutus: liikumine looduses; tervislikud valikud tarbimises, kodumaise toodangu eelistamine. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: tutvumine teemaga seotud elukutsetega (aednik, agronoom, traktorist, mullateadlane), üldoskuste arendamine	
Õpilane: 1) kirjeldab metsakoosluse elutingimusi, teab selle tüüpilisemaid liike; 2) võrdleb metsakooslusi õpitud metsatüüpide näitel; 3) koostab metsakoosluste kohta toiduahelaid ja toiduvõrke; selgitab toitumissuhteid metsas (tootjad, tarbijad ja lagundajad); 4) seostab looduse uurimise, metsa kaitse ja majandamise nendes valdkondades tegelevate elukutsetega.	Mets Elutingimused metsas. Mets kui elukooslus. Metsarinded. Nõmme-, palu-, laane- ja salumets. Eesti metsade iseloomulikud liigid, nendevahelised seosed. Eesti metsad, nende tähtsus ja kasutamine. Puidu töötlemine. Metsade kaitse.
Põhimõisted: põlismets, loodusmets, majandusmets, jahiulukid, sõralised, tippkiskja, metsarinded, metsatüübid: nõmmemets, palumets, salumets, laanemets; ökosüsteem. Praktilised tööd 1) tutvumine metsa kui koosluse ja selle elustikuga (võimalusel õppekäik); 2) Eesti metsade valdavate puuliikide võrdlemine, kasutades näidisobjekte või õppematerjale; 3) uurimus: mets igapäevaelus / metsaga seotud tarbeesemed; 4) loomade tegutsemisjälgede uurimine; 5) ökosüsteemi uurimine mudelite abil. Lõiming: Metsa teema lõimida mulla teemaga, sest erinevad metsatüübid kasvavad erinevatel muldadel. Liikumisõpetus: liikumine looduses (õppekäigud loodusesse/parki/metsa). Matemaatika: andmete kogumine ja süstematiseerimine. Loodusvaldkond: uurimuslik õpe, keskkonnakaitse, kestlik areng. Tehnoloogiavaldkond: puidu omadused ja kasutamine, nt kuuse- ja männipuidu võrdlemine, okas- ja lehtpuude puidu võrdlemine Kodundus: metsaannid toidulaua. Eesti keel: uurimistulemuste korrektne keeleline vormistamine. Uurimistöödest ja veebiotsingutest ettekannete koostamine ja esitamine. Võõrkeel: info otsimine erinevate metsatüüpide, metsamajanduse ja kasutuse kohta võõrkeelsetest materjalidest. Kunstiõpetus: jooniste ja mudelite koostamine. Ettekannete illustreerimine ja kujundamine. Arvutiõpetus: veebipõhiste materjalide otsimine. Esitluste koostamine. Muusika: looduse hääled (metsamüha, linnulaul), puit muusikariistade valmistamiseks Teabekeskond: info otsimine infoportaalidest ja kaartidelt ning selle töötlemine ja kasutamine igapäevaelus, veebimääraja kasutamine Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate ja töövahendite kasutamine, puit kui ehitusmaterjal. Tervis ja ohutus: liikumine looduses; tervislikud valikud tarbimises, metsaannid (seened, marjad). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: tutvumine teemaga seotud elukutsetega (metsakasvataja, puidutöötaja, tisler), üldoskuste arendamine	

1) selgitab Läänemere vähese soolsuse põhjuseid ning Läänemere mõju Eesti ilmastikule; 2) kirjeldab ja võrdleb veekogu elutingimusi, teab tüüpilisemaid liike; 3) hindab inimtegevuse mõju Läänemerele, arutleb mere tähtsuse ning kaitsmise vajaduse üle; 4) seostab looduse uurimise, veekogude kaitse ja majandamise nendes valdkondades tegelevate elukutsetega; 5) leiab kaardilt Läänemere äärsed riigid, looduskaitsealad, lahed, väinad, poolsaared, saared, kirjeldab nende asendit.	Läänemere Merevee omadused. Läänemere asend ja ümbritsevad riigid, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere mõju ilmastikule. Läänemere rannik. Elutingimused Läänemeres. Tootjad, tarbijad ja lagundajad. Toitumissuhted ökosüsteemis. Meres, rannikul, ja saartel elavad liigid ning nende vahelised seosed. Meri ja inimtegevus, rannaasustus. Läänemere reostumine ja kaitse.
Mõisted: vee soolsus, lahus, lahusti, lahustunud aine, riimvesi, rannajoon, laug- ja järskrannik, rohevetikad, pruunvetikad, punavetikad, põhjaloomastik, siirdekala, rannikulinnud, mikroplast. Praktilised tööd: 1) erineva soolsusega lahuste valmistamine, et võrrelda Läänemere ja maailmamere soolsust; merevee aurustamine; 2) Läänemere kaardi joonistamine mälu järgi (kujutluskaart); 3) nafta- ja plastireostuse mõju uurimine elustikule; naftareostuse likvideerimise katse; 4) Läänemere probleemide analüüsimine etteantud situatsioonides. Lõiming: Liikumisõpetus: liikumine looduses(õppekäigud loodusesse/mere äärde). Matemaatika: andmete kogumine ja süstematiseerimine; jooniste koostamine arvandmetest ja graafikutelt andmete lugemine. Loodusvaldkond: uurimuslik õpe, keskkonnakaitse. Eesti keel: uurimistulemuste korrektne keeleline vormistamine. Uurimistöödest ja veebiotsingutest ettekannete koostamine ja esitamine. Võõrkeel: info otsimine Läänemere kohta võõrkeelsetest materjalidest, Läänemere nimed teistes keeltes, Läänemere veebiviktoriinil osalemine. Kunstiõpetus: jooniste ja mudelite koostamine. Ettekannete illustreerimine ja kujundamine. Kontuurkaardi korrektne täitmine. Arvutiõpetus: veebipõhiste ilmaandmete jt materjalide otsimine. Esitluste koostamine. Muusika: looduse hääled (mere lainetus, tormine meri, linnuhääled). Teabekeskond: info otsimine infoportaalidest ja kaartidelt ning selle töötlemine ja kasutamine igapäevaelus. Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate ja töövahendite kasutamine. Tervis ja ohutus: liikumine looduses; tervislikud valikud tarbimises. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: tutvumine teemaga seotud elukutsetega (hüdroloog, kalur, laevakapten), üldoskuste arendamine.	
1) võrdleb olmes kasutatavate materjalide omadusi ning seostab need kasutusalaadega; 2) teeb ettepanekuid vee, energia ja materjalide säästmiseks; 3) põhjendab olmejäätmete sortimise ja töötlemise vajadust ning sordib olmeprügi; 4) teeb ettepanekuid kodukoha keskkonnaseisundi parandamiseks; osaleb sellisuunalistes tegevustes; 5) hindab taastuvenergia tootmise ja kasutamise võimalusi oma kodukohas; 6) arutleb taastuvate ja taastumatute loodusvarade kasutamise ning Eesti keskkonnaprobleemide üle ja pakub	Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse. Loodusvarad energiaallikatena. Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine. Kaevanduste ja karjäärade kasutamisega seotud keskkonnaprobleemid. Kestlik areng.

välja nende lahendamise võimalusi; 7) koostab ammendunud karjääri kasutuskõlblikuks keskkonnaks muutmise kavandi.	
Põhimõisted: loodusvarad, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, maavarad, setted, kivimid, lubjakivi, graniit, põlevkivi, karjäär, maa-alune kaevandus, soojus-, tuule-, päikese-, vee- ja elektrienergia, kestlik areng. Praktilised tööd: 1) Eesti kivimite ja setete määramine, nende seostamine kasutusaladega; 2) individuaalse tegevuskava koostamine keskkonnahoidlikuks käitumiseks, nt vee- või energiatarbimise analüüsi, prügi sorteerimise vms kaudu; 3) ammendunud karjääri kasutuskõlblikuks keskkonnaks muutmise kavandi koostamine. Lõiming: Liikumisõpetus: liikumine looduses (õppekäigud). Matemaatika: andmete kogumine ja süstematiseerimine; jooniste koostamine arvandmetest ja graafikutelt andmete lugemine. Loodusvaldkond: uurimuslik õpe, keskkonnakaitse, kivimite kollektsiooni koostamine. Eesti keel: uurimistulemuste korrektne keeleline vormistamine. Uurimistöödest ja veebiotsingutest ettekannete koostamine ja esitamine. Võõrkeel: info otsimine maavarade kohta võõrkeelsetest materjalidest. Kunstiõpetus: jooniste ja mudelite koostamine. Ettekannete illustreerimine ja kujundamine. Kontuurkaardi korrektne täitmine. Tehnoloogiaõpetus: Erinevate materjalide taaskasutuse võimalused. Arvutiõpetus: veebipõhiste materjalide otsimine. Esitluste koostamine. Teabekeskond: info otsimine infoportaalidest ja kaartidelt ning selle töötlemine ja kasutamine igapäevaelus. Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate ja töövahendite kasutamine. Tervis ja ohutus: liikumine looduses; säästlikud valikud tarbimises. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: tutvumine kodukoha ettevõtetega, teemaga seotud elukutsetega (energeetik, keskkonnaspetsialist, looduskaitse, giid), üldoskuste arendamine.	
1) saab aru inimtegevuse ja keskkonna vahelistest seostest kodukohas ning Eestis; 2) põhjendab loodus- ja keskkonnakaitse vajalikkust; 3) leiab eri allikatest loodusteaduslikku teavet ning arutleb infoallika usaldusväärsuse üle; 4) oskab vastandada teaduslikku ja mitteteaduslikku seletust; 5) kirjeldab niidu elutingimusi ja teab tüüpilisemaid liike; 6) leiab kaardilt looduskaitsealad, kirjeldab nende asendit; 7) võrdleb koosluste (veekogu, soo, mets, niit, põld/aed, asula) elutingimusi, hindab inimtegevuse mõju kooslustele, arutleb nende tähtsuse ning kaitsmise vajaduse üle.	Looduskaitse. Elurikkus. Puisniit. Pärandkooslus. Keskkonnakaitse. Kaitsealused üksikobjektid. Kaitsealad: looduskaitsealad, rahvuspargid, maastikukaitsealad.
Põhimõisted: looduskaitse, elurikkus, puisniit, pärandkooslus, keskkonnakaitse, kaitsealused üksikobjektid, kaitsealad: looduskaitsealad, rahvuspargid, maastikukaitsealad. Praktilised tööd: 1) individuaalse tegevuskava koostamine keskkonnahoidlikuks käitumiseks õppekäigul; 2) õppekäik kaitsealale või metsa-, soo-, niidukoosluse tundmaõppimiseks; 3) ülevaate koostamine ühe kaitsealuse liigi, objekti või kaitseala kohta; 4) tutvumine niidu kui koosluse elustikuga; herbaariumi koostamine niidutaimedest; 5) koosluste elutingimuste võrdlemine kodukoha või õppekäikudel külastatud kohtade näitel. Lõiming: Liikumisõpetus: liikumine looduses (õppekäigud kaitsealadele). Matemaatika: andmete kogumine ja süstematiseerimine; jooniste koostamine arvandmetest.	

Loodusvaldkond: uurimuslik õpe, keskkonnakaitse.
Eesti keel: uurimistulemuste korrektne keeleline vormistamine. Uurimistöödest ja veebiotsingutest ettekannete koostamine ja esitamine.
Võõrkeel: info otsimine (nt pildimaterjal) erinevate liikide kohta võõrkeelsetest materjalidest.
Kunstiõpetus: jooniste ja mudelite koostamine. Ettekannete illustreerimine ja kujundamine, karjääri plaani koostamine, sobivad leppemärgid ja kujundus.
Arvutiõpetus: veebipõhiste materjalide otsimine. Esitluste koostamine.
Tehnoloogiaõpetus: Erinevate materjalide taaskasutuse võimalused.
Muusika: looduse hääled.
Teabekeskond: info otsimine infoportaalidest ja kaartidelt ning selle töötlemine ja kasutamine igapäevaelus.
Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate ja töövahendite kasutamine, nt Vernieri seadmetega andmete kogumine
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: osalemine kogukonna ettevõtmistes, koristustalgutel vms
Väärtused ja kõlblus: Hoolimine kõigist elusorganismidest.
Tervis ja ohutus: liikumine looduses, tervislikud valikud tarbimises.
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: tutvumine teemaga seotud elukutsetega (looduskeskuse arendaja, teadlane, looduskaitse spetsialist, ornitoloog, planeeringute koostaja), üldoskuste arendamine.

2.4. III kooliaste

2.4.1. III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) tunneb huvi keskkonna, selle uurimise ning loodusainete õppimise vastu;
- 2) vaatlleb ja kirjeldab loodus- ja tehiseobjekte ning selgitab ja põhjendab loodusnähtusi; saab aru loodusteadustekstist, kasutab õpitud loodusteaduslikke mõisteid, sümboleid ning ühikuid, selgitades nähtusi ja protsesse; kasutab või koostab mudelit, et näidata protsesside ja süsteemide mõistmist;
- 3) sõnastab ja tõstatab iseseisvalt uurimisprobleeme, -küsimusi ning hüpoteese, kavandab ja korraldab uuringu, järgib ohutusnõudeid ning teeb uuringu põhjal kehtivaid järeldusi; esitab uurimistulemusi;
- 4) märkab ja sõnastab igapäevaeluga seotud probleeme isiklikul, kohalikul ja globaalsel tasandil ning pakub lahendusi, langetab põhjendatud otsuseid, kasutades loovat ja kriitilist mõtlemist, võttes arvesse erinevaid aspekte (loodusteaduslikke, sotsiaalseid, majanduslikke, eetilisi);
- 5) leiab infot loodusteaduste ja tehnoloogia kohta, hindab kriitiliselt kasutatud allikate usaldusväärsust, rakendab andmekogumiseks, -analüüsiks, õppimiseks ning koostööks meedia- ja tehnoloogiavahendeid;
- 6) mõistab, et teaduslikud teadmised on tõenduspõhised, kuid ajas muutuvad; mõistab teaduse ning loodusteaduslike mudelite olulisust ning piiranguid; mõistab, kuidas teadus, tehnoloogia ning ühiskond üksteist mõjutavad; eristab teaduslikku ja mitteteaduslikku infot ning selgitab nende erinevusi;
- 7) on motiveeritud elukestvaks õppeks, tunneb loodusteaduste ning tehnoloogiaga seotud karjäärivõimalusi;
- 8) mõistab inimtegevuse ja keskkonna seoseid ning väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; väärtustab elurikkust ja jätkusuutlikku arengut; tegeleb keskkonnaprobleemidega kodanikualgatuse korras; tunneb oma õigusi ja kohustusi ning piiranguid keskkonnaküsimustega tegelemisel; käitub turvaliselt ning järgib tervislikke eluviise.

2.4.2. Õpitulemused ja õppesisu ja 7. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) sõnastab uurimisprobleeme ja -küsimusi ning hüpoteese, mida saab katse või vaatluse kaudu uurida (kontrollida), plaanib ja korraldab koos kaaslastega katseid, kogub andmeid, vormistab tulemused tabelite ja joonistena; teeb	Inimene uurib loodust Loodusteadused ja tehnoloogia. Teaduslik meetod. Uurimuse etapid.

andmete põhjal kehtivaid järeldusi, esitab tulemused (sh digitaalselt); 2) eristab katses sõltumatu ja sõltuva muutuja; mõistab kõrvalmuutujate kontrollimise vajadust; 3) mõistab korduskatsete ja kontrollkatsete vajadust; analüüsib kogutud andmete usaldusväärsust ning järelduste kehtivust; 4) eristab teaduslikke teadmisi mitteteaduslikest teadmistest; 5) arutleb loodusteaduste ja tehnoloogia arengu ning tähtsuse üle igapäevaelus ja ühiskonnas; toob näiteid nende vastastikuste seoste kohta; 6) mõõdab või määrab kujundi pindala, keha ruumala.	Vaatlus ja katse. Mõõtmine loodusteadustes, mõõteriistad, mõõteühikud, mõõtmistulemuste usaldusväärsus. Andmete graafiline esitamine.
Põhimõisted: hüpotees, mõõtmine, füüsikaline suurus, mõõtühik, mõõteriist, pikkus, pindala, ruumala Praktilised tööd: 1) mõõteriistadega (sh digitaalsetega) tutvumine; 2) keha pikkuse, pindala ja ruumala mõõtmine, tulemuste usaldusväärsuse hindamine, graafikute koostamine; 3) bioloogiliste, geograafiliste või kodulooliste objektide vaatlemine, uurimine, kirjeldamine ja mõõtmine; 4) plaani koostamine hoones või maastikul: objektide kandmine plaanile leppemärkidega, vahemaade mõõtmine (silma mõõduline, sammupaariga, mõõdulindiga), suundade määramine. Lõiming: Bioloogia: loodusvaatlused, elusorganismide vaatlemine, kirjeldamine, loendamine ja mõõtmine, sh 7. klass teema „Bioloogia uurimisvaldkond“. Geograafia: kõrguse, pindala ja vahemaade mõõtmine, plaani koostamine ning mõõtkava rakendamine. Matemaatika: mõõtühikud ja nende teisendamine, graafikute joonestamine, erinevate kehade pindala ja ruumala leidmine. Tehnoloogiaõpetus: erinevate mõõteriistadega tutvumine ja võimalusel kasutamine, katsevahendite/mõõteriistade valmistamine. Näiteks võib disainida ja valmistada kangkaalude mudeli, joonlaua jmt. Eesti keel: teadusliku teksti analüüsimine ja tõlgendamine. Kunstiõpetus: töö vormistamine, leppemärkide kujutamine. Kehaline kasvatus: sammupaari mõõtmine ja orienteerumine. Ajalugu: kultuuriobjektide kirjeldamine ja mõõtmisostkuste kujundamine.	
1) teab, et ained koosnevad aatomitest ja molekulidest; koostab lihtsamate molekulmudelite põhjal ainete valemeid; 2) arutleb mudelite tähtsuse ja piiratuse üle; 3) eristab aineid ja materjale nende omaduste (värvuse, tiheduse, sulamis- ja keemistemperatuuri, soojusjuhtivuse) uurimise põhjal ning seostab omadusi nende kasutusalaadega; 4) järgib katseid tehes ohutusnõudeid ning põhjendab nende vajalikkust; 5) valmistab kindla protsendilise sisaldusega lahuse, toob näiteid lahustite, lahustuvate ainete ja lahuste kohta ning selgitab lahuste tähtsust looduses ning igapäevaelus; 6) lahutab segu, kasutades kohaseid meetodeid; 7) põhjendab aineosakeste vastastikmõjuga tahkiste kuju säilivust ja kõvadust, vedelike voolavust ning gaaside lenduvust; 8) leiab infot uuritavate ainete, kehade, nähtuste ja	Ainete ja kehade mitmekesisus Ainete ja kehade koostis: aatom, molekul. Keemiline element, perioodilisuse tabel. Liht- ja liitained, nende valemid. Keemiliste elementide levik. Aine olekud. Aine tihedus. Puhtad ained ja segud, materjalid ja lahused.

protsesside kohta ning hindab allikate usaldusväärsust õpetaja abiga; esitab uurimise tulemusi; 9) määrab keha/aine tiheduse.	
Põhimõisted: aatom, aatomituum, elektronkate, molekul, puhas aine, segu, lahus, mass, tihedus, liit- ja lihtaine, loodusteaduslik mudel Praktilised tööd: 1) erineva soolasisaldusega lahuste omaduste uurimine (tihedus, jäätumistemperatuur), tulemuste analüüs (graafikute tõlgendamine) ning leitud seoste rakendamine (soolase vee külmumistemperatuur, kehade ujuvus); 2) etteantud segu (nt merevee) lahutamine koostisosadeks, kasutades setitamist, nõrutamist, filtrimist, aurustamist, destilleerimist; 3) aine/materjali/keha tiheduse määramine; 4) molekulide mudelite koostamine, valemite koostamine molekulide mudelite põhjal; 5) tindi tuvastamine mustast viltpliiatsist/markerist kasutades paberkromatograafiat. Lõiming: Keemia ja füüsika: luuakse eeldused keemiliste elementide sümbolite, perioodilisussüsteemi, aine tiheduse ja agregaatolekute õppimiseks. Bioloogia ja keemia: lahustega on seotud protsessid (reaktsioonid) elusorganismides, tervise ja ohutusega seostub mõne lahuse ohtlikkus (alkohol, kodukeemia jmt). Matemaatika: seostuvad protsentarvutus, graafiku lugemine, graafiku telgede tähistused. Tehnoloogiaõpetus: tehnoloogilised rakendused, nt reovee puhastamine, soola tootmine mereveest.	
Loodusnähtused 1) eristab füüsikalisi, keemilisi ja bioloogilisi nähtusi ning toob näiteid nende vaheliste seoste kohta; 2) seostab soojusülekanne ja energia muundumise nähtusi looduslike protsesside ning igapäevaeluga; 3) toob näiteid energia jäävuse seaduse kehtivuse kohta; 4) seostab vee olekute muutuseid sademete tekkega (vihm, lumi, kaste, udu, härmatis); 5) selgitab hingamise, põlemise ja fotosünteesi näitel, et keemilistes reaktsioonides energia eraldub või neeldub; 6) valib konkreetse nähtuse selgitamiseks sobiva mudeli; 7) mõõdab või määrab liikumise kiirust.	Füüsikalised, keemilised ja bioloogilised nähtused. Liikumine ja kiirus. Energia. Energia liigid. Energia ülekandumine ja muundumine. Soojusülekanne liigid. Keemiline reaktsioon. Fotosüntees.
Põhimõisted: energia, mehaaniline liikumine, trajektoor, teepikkus, aeg, kiirus, soojusülekanne, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus, keemiline reaktsioon, põlemine, hingamine, fotosüntees. Praktilised tööd: 1) liikuva keha kiiruse määramine; 2) erinevate materjalide soojenemise ja jahtumise uurimine ning graafiline kujutamine digikeskkonnas; 3) keemilise reaktsiooni tunnuste uurimine igapäevaseid aineid kasutades; 4) erinevate ainete põlemise uurimine; 5) keemilise energia muundamine elektrienergiaks (nt kartulipatarei); 6) organismide hingamise uurimine CO₂ ja O₂ mõõtmise kaudu ümbritsevas keskkonnas digitaalsete andurite ja andmekogujatega; 7) hapniku eraldumise uurimine digivahenditega fotosünteesil vesikatku näitel; 8) udu või härmatise tekke uurimine. Lõiming: Inimeseõpetus: kasvatamine, toitumine. Matemaatika: kiirus, graafikud. Loodusteadused: energia, energia muundumine. 6. klassi loodusõpetus: energiaallikad ja energia säästlik tarbimine.	
1) kirjeldab elus- ja eluta looduse seoseid süsinikuringe näitel;	Elusa ja eluta looduse seosed Süsinikuringe ökosüsteemides.

2) seostab kohastumusi füüsiliste ja keemiliste keskkonnatingimustega; 3) analüüsib enda tegevuse võimalikku keskkonnamõju ja ökoloogilist jalajälge; 4) põhjendab energiasäästu vajadust; 5) põhjendab materjalide taaskasutamise olulisust ning pakub materjalide taaskasutamise võimalusi; 6) kaalutleb enda huvide ja võimete sobivust õpingute jätkamiseks loodusteaduste või tehnoloogia erialadel.	Kohastumine füüsilis-keemiliste tingimustega/elukeskkonnaga. Inimtegevus, tehnoloogia ja looduslik tasakaal. Energia tarbimine ja materjalide taaskasutamine. Säästev eluviis. Ökoloogiline jalajalg.
Põhimõisted: süsinikuringe, kohanemine ja kohastumine, kasvuhooneefekt, toote olelusring. Praktilised tööd: 1) süsinikuringe uurimine puu ja puidu näitel, sh puu vanuse määramine aastarõngaste järgi; 2) kodu või kooliümbruse ökosüsteemide ja pinnamoe uurimine satelliitpiltide abil; 3) füüsilis-keemiliste keskkonnatingimuste mõju uurimine lihtsamate loodusteaduslike mudelite abil, sh kasvuhooneefekti simuleerimine; 4) taimede ja loomade kohastumuslike muutuste uurimine; 5) ühe toote (näiteks paberi, plastpudeli) olelusringi uurimine; 6) toote valmistamine taaskasutatavatest materjalidest; 7) pere ökoloogilise jalajälje arvutamine ja analüüs. Lõiming: Loodusõpetus: seotud 4. klassi teemadega „Planeet Maa“, „Elu mitmekesisus maal“; 5. klassi teemad „Asula elukeskkonnana“, „Soo elukeskkonnana“; 6. klassi teemadega „Muld“, „Mets elukeskkonnana“, „Elukeskkonnad Eestis“ ning „Loodus- ja keskkonnakaitse Eestis“. Geograafia: seondub teemadega aastaaegade vaheldumine ja keskkonnatingimused, sh kliima; kliima soojenemine ja energiavaldkonna küsimused tänapäeva ühiskonnas. Bioloogia: seotud 9. klassi teemaga „Evolutsioon“ (organismide kohanemine ja kohastumine) ning 8. klassi teemaga „Ökoloogia ja keskkonnakaitse“. Keskkonna muutuste ja jätkusuutliku arenguga seostuvad muutused ökosüsteemides, liustike sulamine, metsade kadumine ja linnade kasv. Sotsiaalsed: seostuvad kliima soojenemisega ja energia küsimused tänapäeva ühiskonnas. Kunsti- ja tehnoloogiaõpetus: saab teha koostööd taaskasutatavast materjalist tooteid valmistades, nt vanapaberist uue paberi tootmine, plast- või puidujääkidest uute toodete valmistamine. Säästlik tarbimine, taaskasutus, ringmajandus.	

3. BIOLOOGIA

3.1. Õppeaine kirjeldus

Bioloogia on oluline koht õpilaste loodusteadusliku maailmapildi kujunemises. Bioloogiat õppides tuginetakse loodusõpetuses omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele ning lõimitakse õpet teiste loodusteadustega, nagu keemia, füüsika ja geograafia, ning matemaatikaga. Tähtsal kohal on igapäevaelu probleemide lahendamise ja põhjendatud otsuste tegemise oskused.

Bioloogia õppimise kaudu omandab õpilane loodusteadusliku ja tehnoloogiaalase pädevuse ning mitu teist elutähtsat pädevust. Ta õpib väärtustama säästvat ja vastutustundlikku eluviisi ning omandab püsiva positiivse hoiaku kõige elava suhtes, et ka tulevikus olla kodanikuühiskonna aktiivne liige ning osata loodus- ja keskkonnakaitse küsimustes kaasa rääkida.

Õppimise käigus areneb igapäevaeluga seonduvate bioloogiaprobleemide lahendamise ja kompetentsete otsuste langetamise oskus, mis suurendab ühtlasi õpilase toimetulekut looduses ja sotsiaalkeskkonnas. Bioloogias omandatud teadmised, oskused ja hoiakud lõimituna teistes õppeainetes omandatuga on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppimisele.

Bioloogiaõppe eesmärgid on saada ülevaade eluslooduse, organismide mitmekesisuse, nende ehituse ja talitluse, pärilikkuse, evolutsiooni ja ökoloogia ning elukeskkonna kaitse printsiipidest, omandada bioloogia haruteadustes kasutatavad põhimõisted ning tutvuda inimese eripära ja tervislike eluviisidega. Seejuures õpib õpilane kasutama bioloogiale omaseid teaduslikke meetodeid, millega seostub vajaliku info hankimine ja selle tõepärasuse hindamine.

Õppimine lähtub õpilase kui isiksuse individuaalsetest iseärasustest ja tema võimete mitmekülgsest arendamisest. Õppes kujundatakse positiivset hoiakut bioloogia kui loodusteaduse ja kultuurinähtuse suhtes, mis muu hulgas väljendub teadlikult vastutustundlikus ja säästvas suhtumises oma elukeskkonnasse ning eetiliste, moraalsete ja esteetiliste aspektide arvestamises igapäevaelu probleeme lahendades.

Õpe on õpilaskeske, arvestades erinevate koostöövormide arendamisel õpilase ealisi ja individuaalseid iseärasusi. Üks aktiivõppe põhimõtteid järgiva õppe rõhuasetus on omandada teaduslik meetod ning rakendada seda looduslikust ja sotsiaalsest keskkonnast tulenevaid probleeme lahendades.

Õpilane saab ülevaate nüüdisaja bioloogia põhilistest saavutustest, seaduspärasustest, teooriatest ning tulevikusuundumustest, see aitab teda ühtlasi tulevast elukutset valida. Õppes omandab õpilane erinevate, sh elektrooniliste teabeallikate kasutamise ja nendes leiduva teabe tõepärasuse hindamise oskuse. Kõige sellega kujunevad õpilasel teadmised ja oskused, mis võimaldavad erinevaid loodusnähtusi kirjeldada, selgitada ja prognoosida.

Õpilase sisemise õpimotivatsiooni suurendamiseks rakendatakse mitmekesiseid aktiivõppe meetodeid, vorme ja võtteid: probleem- ja projektõpet, rollimänge, diskussioone, dispuute, ajurünnakuid, mõistekaartide koostamist, õuesõpet, õppekäike, ekskursioone jne. Arvestataval kohal on referaatide ja suuliste ning stendiettekannete koostamine. Kõigis õppeetappides kasutatakse tänapäevaseid infotehnoloogiavahendeid.

Bioloogiaõppimise omandamisel on oluline koht praktilistel, sh uurimistöödel, mida tehes saavutab õpilane probleemide esitamise, hüpoteeside sõnastamise ja katsete või vaatluste plaanimise ning nende korraldamise oskused. Viimane seostub töövahendite korrektse kasutamisega ning otstarbeka uurimis- ja vaatlusmetoodika valikuga. Tähtsal kohal on saadud tulemuste analüüsi ning nende kirjaliku ja suulise kokkuvõtliku esituse oskus.

3.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Põhikooli bioloogiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) selgitab eluslooduse tähtsamaid protsesse, organismide omavahelisi suhteid ja seoseid eluta keskkonnaga ning kasutab korrektset bioloogiasõnavara;

- 2) suhtub vastutustundlikult elukeskkonnasse, väärtustab elurikkust, jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning säästva arengu põhimõtteid;
- 3) kasutab bioloogiateadmisi ja loodusteaduslikku meetodit igapäevaelu probleeme lahendades ning põhjendatud otsuseid langetades;
- 4) oskab sõnastada uurimisküsimusi, plaanida, korraldada ohutusnõudeid silmas pidades vaatlusi ja katseid, teha korrektseid järeldusi ning esitada saadud tulemusi suuliselt ja kirjalikult;
- 5) kasutab bioloogiainfo erinevaid allikaid, hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet, eristab seda mitteteaduslikest seisukohtadest ning kasutab teadusinfot probleeme lahendades;
- 6) väärtustab looduskeskkonda kui kultuuri osa, tunneb huvi bioloogia ja teiste loodusteaduste vastu, saab aru loovuse ja innovatsiooni osast teaduse ning tehnoloogia arengus, nende omavahelistest seostest, piirangutest ja riskidest ning tähtsusest igapäevaelus; 7) on omandanud ülevaate bioloogiaga seotud elukutsetest, kasutab bioloogiateadmisi ja -oskusi elukutsevalikul ning on sisemiselt motiveeritud elukestvaks õppeks.

3.3. Õpitulemused ja õppesisu ja 7. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) analüüsib bioloogiateadmiste ja -oskuste vajalikkust igapäevaelus ning erinevates elukutsetes; 2) võrdleb loomi, taimi, seeni, algloomi ja baktereid; 3) toob näiteid erinevate organismirühmade eluavaldustest (elu tunnustest). .	Bioloogia uurimisvaldkond Bioloogia sisu ja seos teiste loodusteadustega ning roll tänapäeva tehnoloogia arendamisel. Organismide jaotamine loomadeks, taimedeks, seenteks, algloomadeks ja bakteriteks, nende välistunnuste võrdlus. Eri organismirühmade esindajate eluavaldused.
Põhimõisted: bioloogia, vaatlus, katse ehk eksperiment, organism. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Märkpereparaadi valmistamine ning erinevate objektide võrdlemine mikroskoobiga. 2. Eri organismirühmade välistunnuste võrdlemine reaalse objektide või veebist saadud info alusel. Lõiming Teema põhineb varasemate kooliastmete loodusõpetuse teadmistel ja on otseselt seotud samal ajal õpetatava loodusõpetuse temaga „Inimene uurib loodust“. Seos 8. kl. geograafia ja keemiaga: loodusteadustega seotud elukutsed ja haruteadused. Elukutsete ja bioloogia haruteaduste tutvustamine on otseselt seotud läbiva temaga "Elukestev õpe ja karjääri planeerimine". Mikroskoopimine, digimäärajate kasutamine, info leidmine kujundab teabeteadlikkust ("Teabekeskond") ja tehnoloogiate kasutamist ("Tehnoloogia ja innovatsioon"). Pea kõikide bioloogias käsitletavate temade õpetamine tõstab keskkonnateadlikkust ("Keskond ja jätkusuutlik areng").	
Selgroogsete loomade tunnused 1) seostab imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade kohastumusi nende elukeskkonnaga; 2) analüüsib imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade erinevate meelte kohastumuste olulisust sõltuvalt nende elupaigast ja -viisist; 3) selgitab ja toob näiteid selgroogsete loomade tähtsusest looduses ja inimtegevuses ning põhjendab nende kaitsega seotud piiranguid, toob näiteid kaitsealustest liikidest ja selgitab nende ohustatuse põhjuseid.	Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks. Selgroogsete loomade kohastumused eluks oma elukeskkonnas. Selgroogsete loomade peamised meeleorganid infovahetuseks elukeskkonnaga. Juhtivate meelte sõltuvus loomade eluviisist. Imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade osa looduses ning inimtegevuses.

.	Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud piirangud.
Põhimõisted: selgroogne loom, selgrootu loom, meeelund, elukeskkond, elupaik. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) selgroogsete loomade tunnuste uurimine ja võrdlemine (nt kala lahkamine, linnu sulgede ehituse uurimine, imetajate kehakatete või koljude võrdlemine); 2) selgroogsete loomade tegevusjälgede leidmine, uurimine ja selgroogsete mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses. Lõiming Teema on otseselt seotud eelnevate kooliastmete loodusõpetuses omandatud teadmiste ja oskustega (5. ja 6. kl Eesti elukooslused) Seos geograafiaga: loomade levikukaartide analüüs (seostub 8.kl. teemadega loodusvöötmed ning ilm ja kliima). Seos emakeelega: tekstide koostamine. Seos matemaatikaga: diagrammide interpreteerimine ja koostamine. Loodus- ja keskkonnakaitse küsimuste arutelud, probleemide analüüs aitab kujundada õpilaste isiklike seisukohti, väärtushinnanguid ja mõttelaadi, mis on seotud läbivate teemadega "Väärtused ja kõlblus", "Kultuuriline identiteet". Oma seisukohtade esitamine ja kaitsmine väitluse käigus toetab vastutustundliku ja aktiivse ühiskonnaliikme kujunemist ("Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus").	
Selgroogsete loomade aine- ja energiavahetus 1) selgitab aine- ja energiavahetuse omavahelisi seoseid; 2) seostab selgroogsete loomade erinevaid toiduobjekte toidu hankimise viiside ja seedeelundkonna eripäraga; 3) seostab eri selgroogsete loomarühmade hingamis- ja vereringeelundkonna eripära püsi- ja kõigusoojasusega; 4) toob näiteid ebasoodsate elutingimuste üleelamise viiside kohta püsi- ja kõigusoojastel loomadel.	Aine- ja energiavahetuse põhiprotsessid. Toiduobjektidest tingitud erinevused taim- ja loomtoidulistel ning segatoidulistel selgroogsetel loomadel. Toidu hankimise viisid ja nendega seonduvad kohastumused. Selgroogsete loomade seedeelundkonna eripära sõltuvalt toidust: hammaste ehitus, soolestiku pikkus ja toidu seedimise aeg. Selgroogsete loomade erinevate rühmade hingamiselundite ehituse ja talitluse mitmekesisus: lõpused vees ja kopsud õhkkeskkonnas elavatel organismidel, kopsude eripära lindudel, naha kaudu hingamine. Püsi- ja kõigusoojaste loomade kehatemperatuuri muutused. Selgroogsete loomade eri rühmade südame ja vereringe võrdlus ning ebasoodsate aastaegade üleelamise viisid.
Põhimõisted: ainevahetus, hingamine, seedimine, organ, süda, suur vereringe, väike vereringe, lõpus, kops, õhukott, magu, soolestik, kloak, püsisoojane, kõigusoojane, loomtoidulisus, taimtoidulisus, segatoidulisus, lepiskala, röövkala, röövloom, saakloom. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) laboratoorne või virtuaalne uurimistöö toidu või hapniku mõjust organismide elutegevusele; 2) selgroogsete seede- või vereringeelundkonna või mõne elundi mudeli meisterdamine käepärastest vahenditest. Lõiming Teema tugineb II kooliastme loodusõpetuses õpetatavale ja on aluseks edaspidi 9. klassi inimese	

organismiga seotud teemade õpetamiseks. Seos 7. kl. loodusõpetuse teemadega: energia, soojusjuhtivus. Seos geograafiaga: rändekaartide uurimine Selgroogsete loomade elundkondade õppimine toetab arusaamist inimese organismi ehitusest ja talitlusest ning seostub läbiva teemaga "Tervis ja ohutus". Teemakohaste laboratoorsete tööde ja välivaatluste tegemisel kasutatakse mitmekesiseid tehnoloogilisi vahendeid (nt andmekogujad), rännete uurimisel tutvutakse biotelemeetria võimalustega, mis harjutab kasutama ja mõistma nüüdisaegseid tehnoloogiaid seostudes läbiva teemaga "Tehnoloogia ja innovatsioon".	
Selgroogsete loomade paljunemine ja areng 1) analüüsib kehasisese ja -välise viljastumise eeliseid ning lootelise arengu erinevusi selgroogsete loomade rühmadel; 2) võrdleb otsest ja moondeist arengut ning toob selle kohta näiteid; 3) seostab selgroogsete loomade järglaste eest hoolitsemise vajadust eri rühmade paljunemise ja arengu eripäraga.	Selgroogsete loomade paljunemist mõjutavad tegurid. Erinevate selgroogsete loomade kehasisene ja kehaväline viljastumine ja lootelise arengu eripära. Moondega ja otsene areng. Sünn ja sellele järgnev areng. Järglaste eest hoolitsemine (toitmine, kaitsmine, õpetamine) erinevatel selgroogsetel loomadel ning selle seos paljunemise ja arengu eripäraga.
Põhimõisted: lahusugulisus, suguline paljunemine, munarakk, seemnerakk, viljastumine, kehasisene viljastumine, kehaväline viljastumine, haudumine, otsene areng, moondega areng. Praktilised tööd: 1) kanamuna ehituse uurimine Lõiming: Teema tugineb varasemate kooliastmete loodusõpetusele ja on aluseks 8. ja 9. klassi bioloogia (vastavalt taimede ja selgrootute paljunemine ja inimese paljunemine) õppimisel. 8. kl. keemia: soolade keemilised omadused ja kanamuna koore koostis; 8. kl. inimeseõpetuse teema "Suhted ja seksuaalsus" Selgroogsete loomade paljunemise teema aitab mõista inimese reproduktiivfunktsiooni ja seostub läbiva teemaga "Tervis ja ohutus". Lõimetishoole ja paljunemiskäitumine loomariigis lubab tuua paralleele inimühiskonnaga ja seostub läbiva teemaga "Väärtused ja kõlblus".	
Selgroogsete loomade evolutsioon 1) selgitab selgroogsete loomade täiustumist evolutsiooni käigus; 2) toob näiteid tõenditest selgroogsete loomade põlvnemise kohta.	Selgroogsete loomade täiustumine evolutsiooni käigus. Tõendid põlvnemisest.
Põhimõisted: evolutsioon, evolutsiooni tõendid, kivistis. Praktilised tööd: 1) fossiilide vaatlus Lõiming: Loodusõpetus (4.kl) : evolutsioon; Seos geograafiaga: kivimid; Selgroogsete evolutsiooni teema aitab mõista elurikkuse kujunemist ja on seotud läbiva teemaga "Keskkond ja jätkusuutlik areng".	

3.4. Õpitulemused ja õppesisu ja 8. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU

1) eristab looma- ja taimerakku ning nende peamisi osi joonistel ning analüüsib nende osade ülesandeid; 2) analüüsib õistaimede organite ehituse ja talitluse kooskõla, seostab seda ainete liikumisega taimes, taime kasvukohaga ning paljunemise ja levimise viisiga; 3) koostab ja analüüsib skeeme fotosünteesi lähteainetest, lõppsaadustest ja protsessi mõjutavatest tingimustest; 4) selgitab fotosünteesi ja hingamise tähtsust taimede ning teiste organismide elutegevuses; 5) võrdleb eri taimerühmadele iseloomulikke välisehitust ning toob näiteid Eesti tavaliste (enamlevinud) taimede kohta; 6) analüüsib sugulise ja mittesugulise paljunemise eeliseid eri taimede näitel, võrdleb erinevaid paljunemis-, tolmlemis- ja levimisviise ning toob nende kohta näiteid; 7) analüüsib taimede osa looduse kui tervikisüsteemi jätkusuutlikkuse tagamisel ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid.	1. Taimede tunnused ja eluprotsessid Taime- ja loomaraku peamiste osade (tuum, membraan, rakukest, mitokondrid, rakuplasma ehk tsütoplasma, tsütoplasma-võrgustik, ribosoomid, plastiidid, vakuoolid) ehitus ning talitus. Taimeraku võrdlus loomarakuga. Õistaimede organid ja nende ehituse ja talitluse kooskõla. Fotosünteesi üldine kulg, selle tähtsus ja seos hingamisega. Tõusev ja laskuv vool taimedes. Suguline ja mittesuguline paljunemine. Putuk- ja tuultolmlejate taimede võrdlus. Taimede kohastumused levimiseks, sh vesi-, loom- ja tuulleviks. Seemnete idanemiseks ja taimede arenguks vajalikud tingimused. Vetikate, sammalde, koldade, sõnajalgade ja osjade, paljaseemnetaimede ning katteseemnetaimede ehk õistaimede välisehituse põhijooned. Näited Eesti enamlevinud taimedest. Eri taimerühmadele iseloomuliku paljunemise, kasvukoha ja leviku võrdlus. Taimede täiustumine evolutsiooniprotsessis. Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed.
Põhimõisted: rakk, rakukest, rakumembraan, rakutuum, mitokondrid, klorofüll, kloroplast, kromoplast, vakuool, kude, õhulõhe, tõusev vool, laskuv vool, fotosüntees, anorgaaniline aine, orgaaniline aine, õis, tolmukas, emakas, tolmlemine, seeme, vili, käbi, mittesuguline paljunemine, eoseline paljunemine, eos, vegetatiivne paljunemine. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) taimede mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses; 2) fotosünteesi mõjutavate tegurite uurimine praktilise töö või arvutimudeliga; 3) märgpreparaadi valmistamine taime kattekoest; 4) taimede õite, viljade kogumine, võrdlemine; 5) toataime kasvatamine pistikust või tütaraimest (santpööl, tradeskantsia või kalanchoe). Lõiming: Taimede eluprotsesside uurimine võimaldab kavandada mitmeid uurimuslikke töid (fotosünteesi, tõusvat voolu või idanemist mõjutavad keskkonnategurid) ja läbi nende saab bioloogias õpitavat lõimida matemaatika (arvutamine, andmete analüüs ja esitamine, tabelite ja diagrammide koostamine ja analüüs), keemia (eksperimentide läbiviimise üldised reeglid ja võtted), füüsika (füüsikaliste nähtuste mõju elusorganismidele) ja geograafiaga (taimkatte kaardistamine); eesti keel (korrekne bioloogia alase sõnavara, emakeele kasutus enda teksti loomisel), liikumisõpetus (ohutu liikumine vaatluste tegemise ajal). Loodusõpetuses II kooliastmes on õpitud erinevaid ökosüsteeme (aed, põld, mets, niit) ja nendes kasvavaid taimeliike.	

Taimede tähtsus ja kasutamine lõimub 9. kl. geograafia teemaga "Eesti ja põllumajandus". Tegevused on otseselt seotud läbivate teemadega "Väärtused ja kõlblus", "Keskkond ja jätkusuutlik areng", aga ka "Teabekeskond ja meediakasutus" (info hankimine, selle hindamine, analüüsimine ja kasutamine), "Tehnoloogia ja innovatsioon" (digitaalsete ja laboratoorsete katsevahendite ja seadmete kasutamine uurimistegevuses) ja "Tervis ja ohutus" (hoidumine mürgistest taimedest, ohutusnõuete järgimine katsete ja uurimuste tegemisel).	
1) võrdleb seeni taimede ja loomadega; 2) kirjeldab erinevate seenerühmade ja samblike ehituse ja talitluse mitmekesisust ning toob selle kohta näiteid, sh selgitab parasiitluse ja sümbioosi tähtsust; 3) selgitab seente ja samblike paljunemise viise ning arenguks vajalikke tingimusi; 4) analüüsib seente ning samblike osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid, väärtustades neid eluslooduse tähtsate osadena; 5) teab tähtsamaid söödavaid ja mürgiseid seeneliike ja tunneb neid looduses ära.	Seente tunnused ja eluprotsessid Seente välisehituse ja peamiste talitluste võrdlus taimede ja loomadega. Seente välisehitus ja mitmekesisus tavalisemate kott- ja kandseente näitel. Seente paljunemine eoste ja pungumise teel. Eoste levimise viisid ja idanemiseks vajalikud tingimused. Toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos. Käärimiseks vajalikud tingimused. Inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine. Samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm. Samblike mitmekesisus, nende erinevad kasvuvormid ja kasvukohad. Samblike toitumise eripära, uute kasvukohtade esmaasustamine. Seente ja samblike osa looduses ning inimtegevuses. Enamlevinud söödavad ning mürgised seened ja nende tunnused.
Põhimõisted: ainurakne, hulkrakne, käärimine, pungumine, sümbioos, mükoriisa. Praktilised tööd ja IKT rakendamine - Seente välistunnuste võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale. - Seente ehituse uurimine mikroskoobiga. - Uurimuslik töö hallitus- või pärmseente arengut mõjutavate tegurite leidmiseks. - Praktiline töö või arvutimudeli kasutamine õhu saastatuse hindamiseks samblike leviku alusel. Lõiming 5., 6. kl. loodusõpetus - ökosüsteemid, toiduahelad ja toiduvõrk (seened lagundajatena); mets kui elukooslus. 8. kl. bioloogia, ökoloogia (organismidevahelised suhted, ainerings). 8. kl. keemia (katsevahendid, laboritöö nõuded; hapnik ja hingamine, käärimine). 8. kl. inimeseõpetus (terviskäitumine). 9. kl. bioloogia (mikroorganismid, naha tervishoid). Koostöös kunstõpetusega saab teha nt seenekunsti (eospiltidega kaardid, seenepaber). Teema sobib läbivate teemade "keskkond ja jätkusuutlik areng", ning "tehnoloogia ja innovatsioon" käsitlemiseks.	
1) võrdleb selgrootute ja selgroogsete loomade ehitust ning selgrootute olulisemate rühmade tunnuseid, toob vastavate loomarühmade kohta näiteid; 2) seostab erinevate selgrootute loomade välisehituse ja kohastumuse liikuda, hingata, toituda ning orienteeruda nende elukeskkonnas;	Selgrootute loomade tunnused ja eluprotsessid Selgrootute loomade üldiseloomustus ja võrdlus selgroogsetega. Käsnae, ainuõõssete, usside, limuste, lülilalgsete peamised tunnused, levik ning tähtsus looduses ja

3) analüüsib lahk- ja liitsugulisuse eeliseid erinevatel selgrootute rühmadel ning selgitab ja toob näiteid otsese ning täis- ja vaegmoondelise arengu kohta; 4) selgitab parasiitse eluviisiga organismide arengu vältel peremeesorganismi, toiduobjekti ja elupaiga vahetamise tähtsust ning toob selle kohta näiteid; 5) analüüsib erinevate selgrootute loomade osa looduses ja inimtegevuses, väärtustades selgrootuid eluslooduse olulise osana, ning toob selle kohta näiteid.	inimese elus. Lülialgsete (koorikloomade, ämblikulaadsete ja putukate) välisehituse võrdlus. Tavalisemate putukarühmade (liblikad, mardikad, kiilid, sääsed) välistunnuste erinevused. Limuste (tigude ja karpide) välistunnuste erinevused. Vabalt elavate ning parasiitse eluviisiga selgrootute loomade kohastumused hingamiseks ja toitumiseks. Selgrootute hingamine lõpuste, kopsude ja trahheedega. Selgrootute loomade erinevad toidu hankimise viisid ja organid. Usside, limuste ning lülialgsete liit- ja lahsugulisus. Peremeesorganismi ning vaheperemehe vaheldumine usside arengus. Paljunemise ja arengu eripära otsese arengu, täis- ning vaegmoondelise arenguga loomadel.
Põhimõisted: trahhee, lihtsilm, liitsilm, suised, kombits, tundel, liitsugulisus, täismoondega areng, vaegmoondega areng, vastne, parasitism, peremees, vaheperemees. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Selgrootute loomarühmade iseloomulike välistunnuste võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale. 2. Lülialgsete loomade välistunnuste võrdlemine luubi või mikroskoobiga. 3. Praktiline töö või arvutimudeli kasutamine keskkonna saastatuse hindamiseks selgrootute leviku alusel. Lõiming 8. kl. geograafia: loodusvööndid seostuvad liikide ja liigirühmade levikuga; 7. kl. geograafia: kaardiõpetus on seotud liikide levikukaartidega; 8. kl. inimeseõpetuse tervisekäitumise teemadega haakuvad selgrootud parasiidid ja hoidumine nakatumisest; Koostööd saab teha kunstiõpetusega (jooniste tegemine, bioloogiliste objektide eakohane tõetruu kujutamine) ja eesti keelega: korrektse emakeele kasutamine bioloogia alaste tekstide ja ettekannete koostamisel (vt ka putukaajakirja ja -raamatu kohta metoodika juures); Loomade uurimisel ja katsete tegemisel kujundame aukartust elu ees, säästame teisi liike ja ei põhjenda neile asjatuid kannatusi. Tegevused on otseselt seotud läbivate teemadega "Väärtused ja kõlblus", "Keskkond ja jätkusuutlik areng", aga ka "Teabekeskkond ja meediakasutus" (info hankimine, selle hindamine, analüüsimine ja kasutamine), "Tehnoloogia ja innovatsioon" (digitaalsete ja laboratoorsete katsevahendite ja seadmete kasutamine uurimistegevuses) ja "Tervis ja ohutus" (hoidumine selgrootutest parasiitidest, ohutusnõuete järgimine katsete ja uurimuste tegemisel).	
1) selgitab bioloogilise evolutsiooni olemust ning toob näiteid evolutsiooni tõendite kohta looma- ja taimeriigis; 2) põhjendab olelusvõitluse tekkepõhjusi ja seostab olelusvõitluse loodusliku valikuga; 3) selgitab liikide teket ja suuremate organismirühmade evolutsiooni põhisuundi; 4) toob näiteid inimese evolutsiooni olulisemate etappide kohta.	Bioloogilise evolutsiooni olemus ja tõendid. Loodusliku valiku kujunemine olelusvõitluse tagajärjel. Liikide teke ja suuremate organismirühmade, taim- ja loomariigi evolutsioon. Inimese evolutsioon.

Põhimõisted: bioevolutsioon, olemusvõitlus, looduslik valik, liigiteke, mandunud elundid, fossiilid. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) evolutsiooni ajatelje koostamine. Lõiming 4. kl loodusõpetuse teemad: Elu mitmekesisus. Elu teke ja selle arenemine. Inimese põlvnemine 7. kl. bioloogia selgroogsete loomade evolutsiooni teema. 7. kl. geograafia kivimite teema, geoloogia. Ajatelje koostamine (aastamiljonite ja -tuhandetega arvestamine) arendab matemaatilisi oskusi. Tehnoloogia - käeliste oskuste arendamine fossiilide meisterdamisel koostöös tehnoloogia õpetajaga. Evolutsiooniteooria mõistmine ja elu arengu uurimisega tutvumine on seotud pea kõikide läbivate teemadega, nt "Kultuuriline identiteet", "Teabekeskond", "Väärtused ja kõlblus".	
1) selgitab ökosüsteemide ja biosfääri struktuuri ning toob selle kohta näiteid; 2) analüüsib elus- ja eluta looduse tegurite mõju eri organismirühmadele ning toob selle kohta näiteid; 3) analüüsib diagrammidel ja tabelites esitatud infot keskkonnategurite mõju kohta organismide arvukusele; 4) analüüsib organismidevahelisi seoseid ökosüsteemis, mõistab eluslooduses toimuvaid protsesse ja hindab inimtegevuse positiivset ja negatiivset mõju populatsioonidele ning ökosüsteemide püsimisele; 5) mõistab rohepöörde vajalikkust ning märkab keskkonnaprobleeme, leiab eakohasel moel võimalusi nende leevendamiseks; 6) selgitab ja väärtustab bioloogilist mitmekesisust ehk elurikkust ja lahendab bioloogilise mitmekesisuse kaitsega seotud dilemmaprobleeme.	Ökoloogia ja keskkonnakaitse Organismide jaotamine liikidesse. Populatsioonide, ökosüsteemi ja biosfääri struktuur. Looduslik tasakaal. Eluta ja eluslooduse tegurid (ökoloogilised tegurid) ning nende mõju eri organismirühmadele. Biomassi juurdekasvu püramiidi moodustumine ning toiduahela lülide arvukuse leidmine. Inimtegevuse positiivne ja negatiivne mõju populatsioonidele ja ökosüsteemidele. Bioloogilise mitmekesisuse ehk elurikkuse tähtsus ja kaitse. Kliimamuutuste mõju elurikkusele. Liigi- ja elupaigakaitse. Näiteid keskkonnaprobleemide põhjustest, olemusest ja leevendamise võimalustest. Rohepöörde.
Põhimõisted: iik, populatsioon, levila, ökosüsteem, kooslus, eluta looduse tegurid, eluslooduse tegurid, aineringe, konkurents, looduslik tasakaal, keskkonnakaitse, looduskaitse, bioloogiline mitmekesisus ehk elurikkus, biosfäär, rohepöörde, looduse iseväärtus. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Praktiline uuring populatsioonide arvukuse sõltuvuse kohta ökoloogilistest teguritest. 2. Arvutimudeliga seoste leidmine toiduahela lülide arvukuse ja biomassi juurdekasvu vahel. 3. Biomassi püramiidi ülesannete lahendamine. 4. Loodusliku tasakaalu muutumise seaduspärasuste uurimine arvutimudeliga. Lõiming Loodusõpetus 5. ja 6. klass (Eesti elukooslused, loodusvarad), 7. klass (Elus ja eluta looduse seosed. Süsinikuringe, ökoloogiline jalajälg, energia tarbimine ja materjalide taaskasutus, säästev eluviis). Ainesisene lõiming 7. klassi bioloogiaga (liigi mõiste, selgroogsete ohustatus ja kaitse, selgroogsed loomad inimese elus). 7. kl. geograafia kaardiõpetuse teema on seotud liikide levikukaartide analüüsimisega. Inimeseõpetus 7. kl. turvalisuse, tervise- ja riskikäitumise teema. Ühiskonnaõpetuse ühiskonna toimimise ja kodanikuühiskonna teema. Kehaline kasvatus - looduses liikumine. Lisaks läbivale teemale "Keskkond ja jätkusuutlik areng" on ökoloogia alustõdede õppimine ja keskkonnaprobleemide analüüs seotud läbivate teemadega "Tervis ja ohutus", "Kultuuriline identiteet" ning "Väärtused ja kõlblus". Õppeprotsessi käigus kujundatakse õpilase	

väärtushinnanguid, mõtte- ja käitumislaidi, keskkonnasõbralikku käitumist ja kodanikujulgust oma seisukohtade kaitsmisel ja tegutsemisel.

3.5. Õpitulemused ja õppesisu ja 9. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
1) selgitab bakterite, algloomade ja viiruste põhitunnuste eripära võrreldes taimede ja loomadega; 2) toob näiteid bakterite ja algloomade leviku kohta eri elupaikades, sh aeroobses ning anaeroobses keskkonnas; hindab kiire paljunemise ja püsieoste moodustumise olulisust bakterite levikus; 3) analüüsib ning selgitab bakterite ja algloomade tähtsust looduses ning inimtegevuses; 4) selgitab, kuidas kaitsta toitu bakteriaalse riknemise eest; 5) seostab inimese sagedasemaid bakteritest, viirustest ja algloomadest põhjustatud haigusi nende levikuviisidega ning teab, kuidas neid vältida.	Mikroorganismide ehitus ja eluprotsessid Bakterite ja algloomade võrdlus loomade ning taimedega. Vabalt elavate ja parasiitse eluviisiga mikroorganismide levik ning tähtsus. Bakterite aeroobne ja anaeroobne eluviis. Käärimiseks vajalikud tingimused. Bakterite paljunemine ja levik. Toidu bakteriaalse riknemise eest kaitsmise viisid. Bakterhaigustesse nakatumine ja haiguste vältimine. Bakterite osa looduses ja inimtegevuses. Viiruste ehituse ja talitluse eripära. Viirustega nakatumine, peiteaeg, haigestumine ja tervenemine. Mikroorganismidega seotud elukutsed.
Põhimõisted: bakter, algloom, viirus, silmtäpp, pooldumine, aeroobne eluviis, anaeroobne eluviis. Praktilised tööd: 1) bakterite elutegevust mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga; 2) bakterite leviku hindamine bakterikultuuri kasvatades; 3) jogurti valmistamine juuretise abil. Lõiming: Teema põhineb varasematel loodusõpetuse(I ja II kooliaste) ja loodusainete ning inimeseõpetuse tundides käsitletud teemasel. Bioloogia. 7. klass: mis on teadus? Inimeseõpetus. 8. klass: seksuaalsel teel levivad nakkused. Geograafia. 8. klass: mullastik.	
1) võrdleb ja põhjendab eri kudede ehituse ja talitluse seotust ning ülesandeid; toob näiteid eri elundite, kudede ja elundkondade kohta; 2) analüüsib naha ehituse ja talitluse kooskõla kompimis-, kaitse-, termoregulatsiooni- ja eritusfunktsiooni täitmisel; väärtustab naha tervishoiuga seotud tervislikku eluviisi.	Inimese koed ja elundkonnad Ülevaade inimese elundkondadest, elunditest ja kudedest (epiteel-, side-, närvi-, lihaskude). Kudede eripärad, nende ehituse seos talitlusega. Naha ehitus ja ülesanded. Naha roll infovahetuses väliskeskkonnaga. Naha tervishoid.
Põhimõisted: tugi- ja liikumiselundkond, seedeelundkond, närvisüsteem, vereringe, hingamiselundkond, erituselundkond, suguelundkond, nahk, epiteel-, lihas-, side-, närvikude. Praktilised tööd ja IKT rakendamine Praktilised tööd: 1) naha tundlikkuse määramine selle erinevates piirkondades; 2) loomsete kudede ehituse võrdlemine mikroskoobiga. Lõiming: Teema põhineb varasematel loodusõpetuse(I ja II kooliaste) ja loodusainete tundides käsitletud teemadel. Füüsika. 8. klass: nähtamatu valgus. Bioloogia. 7. klass: elu tunnused. 8. klass: rakk.	

Loodusõpetus. 4. klass: elundite ülesanded. Teema toetab läbiva teema "Tervis ja ohutus" käsitlemist koolis suunates õpilast teadvustama keskkonna mõju oma tervisele, leidma ja kasutama usaldusväärselt terviseteadet, teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega, tegema teadlikult ja põhjendatult tervislikke valikuid.	
1) eristab joonisel või mudelil inimese peamisi luid ning lihaseid; 2) selgitab luude ja lihaste ehituse ning talitluse kooskõla, võrdleb sile-, vööt- ja südamelihaste ehitust ning talitlust; 3) analüüsib erinevate luudevaheliste ühenduste seoseid nende ülesannetega ning toob nende kohta näiteid; 4) analüüsib õige toitumise ja treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale ning toob selle kohta näiteid; peab tähtsaks enda lihaste tervislikku treenimist.	Luud ja lihased Luude ja lihaste osa inimese ning teiste selgroogsete loomade tugi- ja liikumiselundkonnas. Luude ehituse iseärasused. Luudevaheliste ühenduste tüübid ja tähtsus. Inimese luustiku võrdlus teiste selgroogsete loomadega. Lihaste ehituse ja talitluse kooskõla. Luu- ja lihaskoe mikroskoopiline ehitus ning selle seos talitlusega. Treeningu ja toitumise mõju tugi- ja liikumiselundkonnale.
Põhimõisted: toes, lameluu, toruluu, lihas, liiges, luuüdi, käsnollus. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) uurimistöö lihasväsimuse tekke ja treenituse seosest; 2) kanatiiva lahkamine. Lõiming: Teema põhineb varasematel loodusõpetuse (I ja II kooliaste) ja loodusainete ja inimeseõpetuse tundides käsitletud teemadel. Bioloogia. 7. klass: selgroogsete loomade tunnused. Inimeseõpetus. 5. klass: tervislik eluviis. 8. klass: kehaline aktiivsus ja toitumine. Õnnetused ja esmaabi. Loodusõpetus. 4. klass: tugi- ja liikumiselundkond. Elundite ülesanded. Kunstiained toetavad uurimistulemuste vormistamist ja esitlust, samuti loovtööde (mudelite) valmistamist. Tundides tehtavate posterite illustreerimisel arendavad õpilased oma joonistamise, ruumilise planeerimise, graafilise disainimise oskusi ning loovust. Kehaline kasvatus - arutelu, kuidas füüsiline koormus mõjutab inimese tervist. Teema toetab läbiva teema "Tervis ja ohutus" käsitlemist koolis, tervisliku eluviisi tähtsus inimese tervisele, samuti milliseid ohutusnõudeid tuleb järgida erinevate spordialadega tegelemisel, ohutu liiklemine	
1) analüüsib inimese vereringeelundkonna jooniseid ja skeeme; 2) seostab südame, erinevate veresoonte ehituse ja vere koostisosade eripära nende talitlusega; 3) seostab inimese sagedasemaid südame- ja veresoonkonna haigusi nende tekkepõhjustega ning väärtustab vereringeelundkonda ja immuunsüsteemi tugevdavat eluviisi; 4) selgitab vere osa organismi lühi- ja pikaajalise immuunsuse kujunemisel, immuunsüsteemi häirete tekkimist ning vaktsineerimise tähtsust nakkushaiguste vältimiseks.	Vereringe Südame ning suure ja väikese vereringe osa inimese aine- ja energiavahetuses. Erinevate veresoonte ehituslik ja talitluslik seos. Vere koostis ja koostisosade ülesanded. Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus. Immuunsüsteemi ja vaktsineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel. Immuunsüsteemi häired, allergia, HIV ja AIDS. Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Südamelihase ala- ja ülekoormuse tagajärjed. Veresoonte lupjumise ning kõrge ja madala vererõhu põhjused ja tagajärjed.
Põhimõisted: süda, veresoon, arter, veen, kapillaar, arteriaalne veri, venoosne veri, vererõhk, elektrokardiogramm, hemoglobiin, punane vererakk, valge vererakk, vereliistak, vereplasma,	

hüübimine, lümf, lümfisõlm, antikeha, immuunsus, immuunsüsteem, HIV, AIDS. Praktilised tööd: 1) uurimistöö füüsilise koormuse mõjust pulsile või vererõhule. Lõiming: Teema põhineb varasematel loodusõpetuse (II kooliaste), bioloogia ning inimeseõpetuse tundides käsitletud teemadel. Loodusõpetus. II kooliaste: vereringeelundkonna ülesanded. Mõisted <i>süda, veresoon, arter, veen</i>. Elundi ehituse seos talitlusega. Bioloogia. 7. klass: vereringeelundkonna ehitus ja ülesanded; selgroogsete südame ja vereringe võrdlus. 8. klass: bakterhaigustesse nakatumine ja nendest hoidumine; viirustega nakatumine, peiteaeg ja tervenemine. Füüsika. 8. klass: rõhk; rõhumisjõud; rõhu edasikandumine vedelikes ja gaasides. 9. klass: elektrivool. Liikumisõpetus Treeningu mõju organismile; füüsilise koormuse mõju südame tööle. Teema toetab läbiva teema "Tervis ja ohutus" käsitlemist koolis, südame tervishoid.	
1) koostab ning analüüsib seedeelundkonna ehituse jooniseid ja skeeme ning selgitab nende alusel toidu seedimist ja toitainete imendumist; 2) selgitab valkude, rasvade, süsivesikute, vitamiinide, mineraalainete ja vee ülesandeid inimorganismis ning nende üle- või alatarbimisega kaasnevaid probleeme; 3) hindab neerude, kopsude ja naha osa jääkainete eritamisel.	4. Seedimine ja eritamine Inimese seedeelundkonna ehitus ja talitus. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid. Toitainete vajadus ning tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed. Neerude üldine tööpõhimõte vere püsiva koostise tagamisel. Kopsude ja naha eritamisülesanne.
Põhimõisted: valgud, rasvad, süsivesikud, kiudained, ensüüm, vitamiin, sülg, maks, sapp, kõhunäär, peensool, soolehatt, jämesool, neer, uriin Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) inimese energiavajadust mõjutavate tegurite uurimine praktilise tööga või arvutimudeliga; 2) isikliku toitumisharjumuse analüüs; 3) piimavalkude lagunemine HCl ja pepsini toimel; 4) tärglase töestamine joodilahusega. Lõiming: Teema põhineb loodusainete, inimeseõpetuse ja käsitöö ja kodunduse tundides käsitletud teemadel. Bioloogia. 7. klass: selgroogsete aine- ja energiavahetus; selgroogsete seedimise eripära sõltuvus toidust. 8. klass: bakterid. Inimeseõpetus. 5. klass: tervislik eluviis. 8. klass: kehaline aktiivsus ja toitumine. Keemia. 8. klass: ainete ehitus; anorgaaniliste ainete põhiklassid; süsinik ja süsinikuühendid. Käsitöö ja kodundus. 9. klass: toit ja toidained; toidu valmistamise organiseerimine ja tarbijakasvatus; toidu valmistamine. Teema toetab läbiva teema "Väärtused ja kõlblus" toitumiseelised, religioonist tingitud toitumistavad, toitumisega seotud eriarvamustega arvestamine; "Tervis ja ohutus" tervisliku toitumise väärtustamine.	
1) analüüsib hingamiseldkonna ehituse ja talitluse kooskõla; 2) koostab ning analüüsib jooniseid ja skeeme hingamiseldkonna ehitusest ja talitlusest ning sisse- ja väljahingatava õhu koostisest; 3) selgitab hingamise olemust, sh hapniku ülesannet rakkudes, sisse- ja väljahingamist ning hingamise regulatsiooni; 4) analüüsib treeningu mõju hingamiseldkonnale; 5) selgitab hingamiseldkonna levinumate haiguste tekkepõhjusti ja haiguste vältimise võimalusi.	Hingamine Hingamiseldkonna ehituse ja talitluse seos. Sisse- ja väljahingatava õhu koostise võrdlus. Hapniku ülesanne rakkudes (raku hingamine). Organismi hapnikuvajadust määravad tegurid ja hingamise regulatsioon. Treeningu mõju hingamiseldkonnale. Hingamiseldkonna levinumad haigused ning nende vältimine.

Põhimõisted: hingetoru, kopsutoru, kopsusomp, hingamiskeskus, raku hingamine. Praktilised tööd ja IKT rakendamine Praktilise töö või arvutimudeliga kopsumahu, hingamissügavuse ja -sageduse ning omastatava hapniku hulga seoste uurimine Lõiming: Teema põhineb loodusainete ja loodusõpetuse (II kooliaste) tundides käsitletud teemadel. Loodusõpetus. II kooliaste: hingamiselundkonna ülesanded. Mõiste <i>kopsud</i>. 7. klass: hingamine ja fotosüntees. Bioloogia. 7. klass: aine- ja energiavahetus; erinevate selgroogsete hingamiselundite mitmekesisus. 8. klass: selgrootute eluprotsessid; selgrootute hingamine. Füüsika. 9. klass: soojusliikumine. Keemia Süsihappegaasi tõestamine väljahingatavas õhus. Teema toetab läbiva teema "Tervis ja ohutus" käsitlemist koolis suunates õpilast teadvustama keskkonna mõju (õhu kvaliteet, samuti tubakatoodete mõju) oma tervisele, leidma ja kasutama usaldusväärselt terviseteadet, teadvustama enda otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega, tegema teadlikult ja põhjendatult tervislikke valikuid.	
1) võrdleb naise ja mehe suguelundkonna ehitust ning talitlust; 2) võrdleb inimese muna- ja seemnerakkude ehitust ning arengut, selgitab munaraku viljastumist ja seda mõjutavaid tegureid ning toob näiteid muutuste kohta loote arengus; 3) seostab inimorganismi anatoomilisi vanuselisi muutusi talitluslike muutustega.	Paljunemine ja areng Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus. Muna- ja seemnerakkude küpsemine. Munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulg ja sünnitus. Inimorganismi talitluse muutused sünnist surmani.
Põhimõisted: emakas, munasari, seemnesari, munand, ovulatsioon, sperma, munajuha, loode, platsenta, nabanäär, sünnitamine, kliiniline surm, bioloogiline surm. Praktilised tööd: 1) oskab selgitada skeemi või joonise abil enda suguelundkonnas toimuvaid protsesse; 2) rasestumisvastaste vahendite võrdlemine. Lõiming: Loodusõpetus. 4. klass: suguelundkonna ülesanded. Mõisted munandid, munasarjad, emakas, viljastumine, näärmed. Bioloogia. 7. klass: selgroogsete paljunemine ja areng. 8. klass: paljunemise ja arengu eripära otsese, täismoondelise ning vaegmoondelise arenguga loomadel. Inimeseõpetus. 7. klass: Inimese areng ja murdeiga; 8. klass: suhted ja seksuaalsus. Teema sobib läbivate teemade "tervis ja ohutus", "väärtused ja kõlblus" ning "tehnoloogia ja innovatsioon" käsitlemiseks.	
1) selgitab kesk- ja piirdenärvisüsteemi ehitust ning põhiülesandeid; 2) seostab närviraku ehitust selle talitlusega; koostab ja analüüsib refleksikaare skeeme ning selgitab nende alusel selle talitlust; 3) seostab erinevaid sisenõrenäärmeid nende toodetavate hormoonide toimega; 4) selgitab närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis; 5) suhtub kriitiliselt närvisüsteemi kahjustavate ainete tarbimisse.	Talitluste regulatsioon Kesk- ja piirdenärvisüsteemi ehitus ning ülesanded. Närviraku ehitus ja rakuosade ülesanded. Refleksikaare ehitus ja talitlus. Närvisüsteemi tervishoid. Närvisüsteemi kahjustavad ained. Peamised sisenõrenäärmed ja nende toodetavate hormoonide ülesanded. Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel. Närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis.

Põhimõisted: peaju, seljaaju, närv, närvirakk, retseptor, närviimpulss, dendriit, neuriiit, refleks, sisenõrenäärmed, hormoon. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Uurimuslik töö reaktsioonikiirust mõjutavate tegurite määramiseks ja õpilaste reaktsioonikiiruste võrdlemiseks. 2. Refleksikaare töö uurimine arvutimudeliga. Lõiming: Loodusõpetus. II kooliaste: närvisüsteemi ülesanded. Mõisted närvid, peaju, seljaaju. Bioloogia. 7. klass: selgroogsete paljunemine. Inimeseõpetus. 8. klass: turvalisus meie ümber; uimastid, sõltuvus. Füüsika. 9. klass: soojusülekanne; elektriõpetus (elektriimpulss). Teema sobib läbivate teemade "tervis ja ohutus", ning "tehnoloogia ja innovatsioon" käsitlemiseks.	
• analüüsib silma osade ja suuraju nägemiskeskuse koostööd nägemisaistingu tekkimisel ning tõlgendamisel; • selgitab kaug- ja lühinägelikkuse tekkepõhjusti ning nägemishäirete vältimise ja korrigeerimise viise; • seostab kõrva ehitust kuulmis- ja tasakaalumeelega; • võrdleb ning seostab haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehitust ning talitlust;	Infovahetus väliskeskkonnaga Silma ehituse ja talitluse seos. Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine. Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeelega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine. Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed.
Põhimõisted: pupill, silmalääts, võrkkest, vikerkest, kepikesed, kolvikesed, kollatähn, pimetähn, lühinägevus, kaugelenägevus, värvipimedus, kõrvalest, väliskõrv, keskkõrv, sisekõrv, trummikile, kuulmeluud, kuulmetõri, tigu, poolringkanalid, tasakaaluelund, retseptor, haisterakk. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Uurimuslik töö meeleelundite tundlikkuse määramiseks. 2. Nägemisaistingu tekke ja kuulmise uurimine arvutimudeliga. Lõiming: Loodusõpetus. II kooliaste: meeleelundite ülesanded; mõiste meeleelundid. Füüsika. 8. klass: optika; valgus ja valguse sirgjooneline levimine; valguse murdumine; nõgus- ja kumerlääts; heli; heli kõrgus, valjus, tämber. Teema sobib läbivate teemade "tervis ja ohutus", ning "tehnoloogia ja innovatsioon" käsitlemiseks.	
analüüsib pärilikkuse ja muutlikkuse osa inimese tunnuste näitel; selgitab DNA, geenide ning kromosoomide seost ja osa pärilikkuses ning geenide pärandumist ja avaldumist; lahendab dominantsete ja retsessiivsete geenialleelide avaldumisega seotud lihtsamaid geneetikaülesandeid; hindab päriliku ja mittepäriliku muutlikkuse osa inimese tunnuste näitel ning analüüsib diagrammidel ja tabelites esitatud infot mittepäriliku muutlikkuse ulatusest;	9. Pärilikkus ja muutlikkus Pärilikkus ja muutlikkus organismide tunnuste kujunemisel. DNA, geenide ja kromosoomide osa pärilikkuses. Geenide pärandumine ja nende määratud tunnuste avaldumine. Lihtsamate geneetikaülesannete lahendamine. Päriliku muutlikkuse tähtsus. Mittepäriliku muutlikkuse tekkepõhjused ja tähtsus. Organismide pärilikkuse muutmise võimalused ning sellega kaasnevad teaduslikud ja eetilised küsimused. Pärilike ja päriliku eelsoodumusega haiguste võrdlus

5) toob näiteid geenitehnoloogia tegevusvaldkondade kohta ja hindab organismide geneetilise muutmise võimalusi, tuginedes teaduslikele ja teistele kaalukatele seisukohtadele; 6) toob näiteid pärilike ja päriliku eelsoodumusega haiguste vältimise võimaluste kohta ning analüüsib neid; 7) oskab selgitada inimeste pärilikku ja mittepärilikku mitmekesisust ning suhtub sellesse mõistvalt.	ning haigestumise vältimine. Geenitehnoloogia tegevusvaldkond ja sellega seotud elukutsed.
Põhimõisted: pärilik muutlikkus, mittepärilik muutlikkus, mutatsioon, kromosoom, DNA, geen, dominantsus, retsessiivsus, geenitehnoloogia. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Pärilikkuse seaduspärasuste avaldumise ja muutlikkuse tekkemehhanismide uurimine arvutimudeliga. 2. Uurimuslik töö mittepäriliku muutlikkuse ulatusest vabalt valitud organismide tunnuste põhjal. Lõiming: Bioloogia 8. klass: taime- ja loomaraku peamiste osade ehitus ning talitus; eluta ja eluslooduse tegurid ning nende mõju eri organismirühmadele. Matemaatika 7. klass: tõenäosus ja statistika Inimeseõpetus 8. klass: tervisekäitumine. Teema seostub läbivate teemadega "tervis ja ohutus", "väärtused ja kõlblus", "elukestev õpe ja karjääri planeerimine" ning "tehnoloogia ja innovatsioon".	

4. GEOGRAAFIA

4.1. Õppeaine kirjeldus

Geograafial on oluline panus õpilaste loodusteadusliku kirjaoskuse ning kõigi üldpädevuste arendamisse. Õppides tuginetakse varem loodusõpetuses omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele. Geograafia loob head eeldused nii valdkonnaüleseks õppimiseks kui ka loodus- ja sotsiaalsüsteemide mõistmiseks, aidates õpilastel näha seoseid matemaatikas, füüsikas, bioloogias ja keemias ning ajaloos ja ühiskonnaõpetuses õpitava vahel.

Geograafiat õppides saavad õpilased ülevaate looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest, nende ruumilisest levikust ja vastastikustest seostest. Õpilastel kujuneb arusaam Maast kui tervikust ning keskkonna ja inimtegevuse vastastikustest seostest nii isiklikul, kohalikul kui ka globaalsel tasandil. Maailma eri piirkondadega tutvumine võimaldab õpilastel mõista iga koha unikaalsust ja samas kohtade üleilmset seotust, mis tähendab, et ühed ja samad protsessid võivad eri kohtades toimida erinevalt, sõltudes koha looduslikest, majanduslikest või sotsiaalsetest oludest. Geograafiat õppides arenevad õpilaste ruumilise mõtlemise ja ruumianalüüsi oskused.

Geograafiatundides saavad õpilased arutleda aktuaalsete ja oluliste ühiskondlike teemade üle, mis aitavad neil oma aineteadmisi mõtestada. See loob eeldused aktiivsete ja teadlike ühiskonnaliikmete kujunemiseks, kes märkavad igapäevaelu probleeme ning oskavad neile põhjendatud lahendusi pakkuda. Õpingute käigus areneb oskus hinnata oma otsustuste või tegevuse otseseid ja kaudseid tagajärgi.

Infoühiskonnas on järjest tähtsamad infotehnoloogia kasutamise ja kriitilise mõtlemise oskused. Geograafiatundides õpivad õpilased rakendama erinevaid teabeallikaid, sh kaardirakendusi ja andmeportaale, ning kriitiliselt hindama teabe usaldusväärsust.

Õppes lähtutakse uurimuslikust õppest, mille käigus arenevad õpilaste probleemilahendamise ja uurimisoskused. Õpitakse probleeme nägema, hüpoteese ja uurimisküsimusi sõnastama, uuringut plaanima ja korraldama, samuti andmeid koguma vaatlusi, mõõdistamisi, küsitlusi või intervjuusid tehes, ent ka teisestest allikatest: kaartidelt, satelliidifotodelt, andmeportaalidest jm. Andmeid töödeldes arenevad õpilaste analüüsi, üldistuste ja järelduste tegemise oskused ning uurimistulemusi tõlgendades, esitades ja esitledes kirjalik ning suuline väljendusoskus, sh korrektse loodusteadusteksti koostamise ja ainealase sõnavara kasutamine.

Geograafiat õppides hakatakse mõistma geograafiateaduse olemust ning olulisust igapäevaelus ja ühiskonna arengus. Õpitakse nägema ruumilisi seoseid ja mõistma nüüdisaegse tehnoloogia võimalusi nii loodus- kui ka ühiskonnaprotsessi jälgides, modelleerides ning tulevikutsenaariume luues.

Geograafia panustab õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemisesse. Maailma looduse, rahvastiku ja kultuurigeograafia seostatud käsitlemine on alus mõistvale ning sallivale suhtumisele teiste maade ja rahvaste kultuurisse ning traditsioonidesse. Eesti geograafia õppimine loob aluse kodumaa looduse, ajaloo ja kultuuripärandi väärtustamisele. Nii looduskui ka ühiskonnageograafiat õppides areneb õpilaste keskkonnateadlikkus, rõhutatakse elurikkuse, kultuurilise mitmekesisuse ja kestliku majanduse olulisust ning väärtustatakse säästvat ja vastutustundlikku eluviisi.

Õpilaste sisemise õpimotivatsiooni kujunemiseks ja hoidmiseks esitatakse õppematerjal võimalikult probleemipõhiselt ning õpilase igapäevaelu ja kodukohaga seostatult. Geograafias on tähtsal kohal välitööd, mis võimaldavad uurida kohalikke olusid ja probleeme ning kaasata õpilasi kogukonna projektidesse ning kus õpitakse teoreetilisi teadmisi seostama praktiliste oskustega. Õppes lähtutakse õpilaste isikupärastest iseärasustest ja võimete mitmekülgsusest arendamisest. Rakendatakse mitmekesiseid õppemeetodeid: projektõpet, arutelusid, ajurünnakuid, rollimänge, õuesõpet, õppekäike, muuseumides käimist jne. Kõigis õppeetappides kasutatakse nüüdisaegseid meedia- ja infotehnoloogiavahendeid.

Geograafia aitab väärtustada paljusid elukutseid, mis vajavad teadmisi nii loodusest kui ka ühiskonnast, oskust ruumiandmetega töötada ja näha vastastikuseid seoseid.

4.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi geograafia ning teiste loodus- ja sotsiaalsainete vastu, on motiveeritud neid õppima;
- 2) kasutab geograafias omandatud teadmisi ja oskusi looduses ning ühiskonnas toimuvate nähtuste, nende ruumilise paiknemise ja vastastikuste seoste selgitamiseks ning analüüsiks;
- 3) märkab ja lahendab igapäevaeluga seotud geograafiaprobleeme, langetab põhjendatud otsuseid, kasutades loovat ja kriitilist mõtlemist;
- 4) kavandab ja korraldab uuringuid, sõnastab uurimisküsimusi, töötleb ja vormistab andmeid, teeb järeldusi ning esitleb tulemusi;
- 5) leiab teabeallikatest geograafiainfo, hindab selle usaldusväärsust, kasutab õppides ning koostöös meedia- ja tehnoloogiavahendeid;
- 6) mõistab geograafiateaduse olemust ja olulisust igapäevaelus ning ühiskonna arengus;
- 7) väärtustab looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ning jätkusuutlikku elukeskkonda, käitub turvaliselt ja järgib säästva arengu põhimõtteid;
- 8) on omandanud ülevaate geograafiaga seotud elukutsetest ja karjäärivõimalustest ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

4.3. Õpitulemused ka õppesisu ja 7. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
• leiab vajaliku kaardi teatmeteostest või internetist ning kasutab atlase kohanime registre; • määrab suundi kaardil kaardivõrgu ja looduses kompassi järgi;	1. Kaardiõpetus Maa kuju ja suurus. Kaartide mitmekesisus ja otstarve. Üldgeograafilised ja temaatilised kaardid, sh maailma ja Euroopa poliitiline kaart. Trüki- ja arvutikaardid, sh interaktiivsed kaardid. Mõõtkava, vahemaade

• mõõdab vahemaid kaardil erinevalt esitatud mõõtkava kasutades ning looduses sammupaari abil; • määrab etteantud koha geograafilised koordinaadid ja leiab koordinaatide järgi asukoha; • määrab ajavööndite kaardi abil kellaaja erinevuse maakera eri kohtades; • koostab lihtsa plaani etteantud kohast; kasutab trüki- ja arvutikaarte, tabeleid, graafikuid, diagramme, jooniseid, pilte ja tekste, et leida infot, kirjeldada protsesse ja nähtusi, leida nendevahelisi seoseid ning teha järeldusi.	mõõtmine looduses ja kaardil. Suundade määramine looduses ja kaardil. Asukoht ja selle määramine, geograafilised koordinaadid. Ajavööndid. Põhimõisted: plaan, kaart, üldgeograafiline ja teemakaart, arvutikaart, interaktiivne kaart, satelliidifoto, aerofoto, asimuut, leppemärgid, mõõtkava, suure- ja väikesemõõtkavaline kaart, kaardi üldistamine, poolus, paralleel, ekvaator, meridiaan, algmeridiaan, geograafiline laius, geograafiline pikkus, geograafilised koordinaadid, kaardivõrk, ajavöönd, maailmaaeg, vööndiaeg, kohalik päikeseaeg, kuupäevaraja. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Info leidmiseks interaktiivse kaardi kasutamine (vahemaade mõõtmine, aadressi järgi otsing, koordinaatide määramine, objektide leidmine ja tähistamine).
• kirjeldab jooniste abil Maa siseehitust ja toob näiteid selle uurimise võimalustest; • iseloomustab etteantud jooniste ja kaartide järgi laamade liikumist ning laamade servaaladel esinevaid geoloogilisi protsesse: vulkanismi, maavärinaid, pinnavormide ja kivimite teket ning muutumist; • teab maavärinate ja vulkaanipursete tekkepõhjust, näitab kaardil nende peamisi esinemispiirkondi, toob näiteid tagajärgede kohta ning oskab võimaliku ohu puhul käituda; • toob näiteid inimeste elu ja majandustegevuse kohta seismilistes ning vulkaanilistes piirkondades; • selgitab kivimite murenemist, murendmaterjali ärakannet ja settimist ning sette- ja tardkivimite teket; • iseloomustab ja tunneb nii looduses kui ka pildil liiva, kruusa, savi, moreeni, graniiti, liivakivi, lubjakivi, põlevkivi ja kivisütt ning toob näiteid nende kasutamise kohta; mõistab geoloogiliste uuringute vajalikkust ja omab ettekujutust geoloogide tööst.	2. Geoloogia Maa siseehitus. Laamad ja laamade liikumine. Maavärinad. Vulkaaniline tegevus. Inimeste elu ja majandustegevus seismilistes ning vulkaanilistes piirkondades. Kivimid ja nende teke. Põhimõisted: maakoor, vahevöö, tuum, mandriline ja ookeaniline maakoor, laam, kurrutus, magma, vulkaan, magmakolle, vulkaani lõõr, kraater, laava, tegutsev ja kustunud vulkaan, kuumaveeallikas, geiser, maavärin, murrang, seismilised lained, epitsenter, fookus, tsunami, murenemine, murendmaterjal, sete, settekivim, tardkivim, paljand, kivitis ehk fossiil. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Kivimite (liivakivi, lubjakivi, põlevkivi, kivisöe, graniidi) ja setete (liiva, kruusa, savi) iseloomustamine ning võrdlemine. 2. Teabeallikate põhjal lühiülevaate või esitluse koostamine ühest geoloogilisest nähtusest (maavärinast või vulkaanist) või mõne piirkonna iseloomustamine geoloogilisest aspektist.
• on omandanud ülevaate maailma mägisema ja tasasema reljeefiga piirkondadest, nimetab ning leiab kaardil mäestikud, mägismaad, kõrgemad tipud ja tasandikud (kiltmaad, lausksmaad, madalikud, alamikud); • kirjeldab suure mõõtkavaga kaardi järgi	3. Pinnamood Pinnavormid ja pinnamood. Pinnamoe kujutamine kaartidel. Mäestikud ja mägismaad. Inimese elu ja majandustegevus mägise pinnamoega aladel. Tasandikud. Inimese elu ja majandustegevus tasase pinnamoega aladel. Maailmamere põhjareljeef.

pinnavorme ja pinnamoodi; • iseloomustab piltide, jooniste ja kaardi järgi etteantud koha pinnamoodi ning pinnavorme; • kirjeldab joonise ja kaardi järgi maailmamere põhjareljeefi ning seostab ookeani keskaheliku ja süvikute paiknemise laamade liikumisega; • toob näiteid pinnavormide ja pinnamoe muutumisest erinevate tegurite (murenemise, tuule, vee, inimtegevuse) toimel; toob näiteid inimeste elu ja majandustegevuse kohta mägistel ja tasastel aladel, mägedes liikumisega kaasnevatest riskidest ning nende vältimise võimalustest.	Pinnamoe ja pinnavormide muutumine aja jooksul. Põhimõisted: pinnamood ehk reljeef, samakõrgusjoon ehk horisontaal, absoluutne kõrgus, suhteline kõrgus, profiiljoon, pinnavorm, mägi, mäeahelik, mäestik, mägismaa, tasandik, kiltmaa, madalik, alamik, mandrilava, mandrinõlv, ookeani keskmäestik, süvik, erosioon, uhtorg. Praktilised tööd ja IKT rakendamine Kaartide ja muude teabeallikate järgi ühe piirkonna pinnavormide ja pinnamoe iseloomustuse koostamine.
• iseloomustab etteantud riigi geograafilist asendit; • nimetab ja näitab maailmakaardil suuremaid riike ning linnu; • toob näiteid rahvaste kultuurilise mitmekesisuse kohta ning väärtustab eri rahvaste keelt ja traditsioone; • leiab kaardilt ja nimetab maailma tihedamalt ja hõredamalt asustatud alad ning iseloomustab rahvastiku paiknemist etteantud riigis; • iseloomustab kaardi ja jooniste järgi maailma või mõne piirkonna rahvaarvu muutumist; kirjeldab linnastumist, toob näiteid linnastumise põhjuste ja linnastumisega kaasnevate probleemide kohta.	4. Rahvastik Riigid maailma kaardil. Erinevad rassid ja rahvad. Rahvastiku paiknemine ja tihedus. Maailma rahvaarv ja selle muutumine. Linnastumine. Põhimõisted: riik, poliitiline kaart, geograafiline asend, rahvastik, rass, rahvastiku tihedus, linnastumine, linn, linnastu. Praktilised tööd ja IKT rakendamine Kaartide ja muude teabeallikate järgi ühe riigi üldandmete ja sümbolika leidmine, geograafilise asendi ja rahvastiku paiknemise iseloomustamine.

4.4. Õpitulemused ja õppesisu ja 8. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
• teab, mis näitajatega iseloomustatakse ilma ja kliimat; • leiab teavet Eesti ja muu maailma ilmaolude kohta ning teeb selle põhjal praktilisi järeldusi oma tegevust ja riietust plaanides; • selgitab päikesekiirguse jaotumist Maal ning teab aastaaegade vaheldumise põhjusi; • kirjeldab joonise järgi üldist õhuringlust; • selgitab ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale; • leiab kliimavöötmete kaardil põhi- ja vahekliimavöötmel ning viib tüüpilise kliimadiagrammi kokku vastava	1. Kliima Ilm ja kliima. Kliimadiagrammid ja kliimakaardid. Kliimat kujundavad tegurid. Päikesekiirguse jaotumine Maal. Aastaaegade kujunemine. Temperatuuri ja õhurõhu seos. Üldine õhuringlus. Ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale. Kliimavöötmel. Ilma ja kliima mõju inimtegevusele. Põhimõisted: ilm, kliima, ilmakaart, kliimakaart, kliimadiagramm, kuu ja aasta keskmine temperatuur, päikesekiirgus, õhumass, passaadid, mandriine ja mereline kliima, briisid, lumepiir, tuulepealne ja tuulealune nõlv, kliimavööde. Praktilised tööd ja IKT rakendamine

kliimavöötmega; • iseloomustab ja võrdleb temaatiliste kaartide ja kliimadiagrammide järgi etteantud kohtade kliimat ning selgitab erinevuste põhjusi; toob näiteid ilma ja kliima mõjust inimtegevusele.	1. Internetist ilma andmete leidmine ja nende põhjal ilma kirjeldamine etteantud kohas. 2. Kliima võrdlemine kliimakaartide ja -diagrammide järgi kahes etteantud kohas ning erinevuste selgitamine.
• seostab etteantud piirkonna veekogude arvukuse ja veetaseme muutused kliimaga; • iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi meresid, sh Läänemerd, ning toob esile erinevuste põhjused; • iseloomustab ja võrdleb jooniste, fotode, sh satelliidifotode ja kaartide põhjal jõgesid ning vee kulutavat, edasikandvat ja kuhjavat tegevust erinevatel lõikudel; • põhjendab teabeallikate, sh kliimadiagrammide abil veetaseme muutumist jões; • iseloomustab teabeallikate põhjal järvi ja veehoidlad ning nende kasutamist; iseloomustab veeringet, selgitab vee ja veekogude tähtsust looduses ja inimtegevusele ning toob näiteid vee kasutamise ja kaitse vajaduse kohta.	2. Veestik Veeressursside jaotumine Maal. Veeringe. Maailmameri ja selle osad. Temperatuur, soolsus ja jääolud maailmamere eri osades. Mägi- ja tasandikujõed, vooluvee mõju pinnamoe kujunemisele. Jõgede veerežiim, üleujutused. Järved ja veehoidlad. Veekogude kasutamine ja kaitse. Põhimõisted: veeringe, maailmameri, ookean, laht, väin, sisemeri, ääremeri, vee soolsus, lang, voolukiirus, pörke- ja laugveer, soot, jõeorg, sälk-, lamm- ja kanjonorg, delta, kõrgvesi, madalvesi, üleujutus, soolajärv. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Jooniste, fotode, sh satelliidifotode ja kaartide järgi vooluvee kulutava ja kuhjava tegevuse uurimine etteantud jõe erinevatel lõikudel. 2. Teabeallikate järgi ülevaate koostamine etteantud mere kohta
• tuuneb joonistel ja piltidel ära loodusvööndid ning iseloomustab kaardi järgi nende paiknemist; • kirjeldab loodusvööndite kliimat, veestiku, mullatekke tingimusi, tüüpilisi taime ja loomi ning analüüsib nendevahelisi seoseid; • tunneb ära loodusvööndite tüüpilised kliimadiagrammid ning joonistel ja piltidel maastiku, taimed, loomad ja mullad; • teab kõrgusvööndilisuse tekkepõhjusi ning võrdleb kõrgusvööndilisust eri mäestikes; • selgitab liustike tekkepõhjusi ning kirjeldab nende paiknemist ja tähtsust; • toob näiteid looduse ja inimtegevuse vastastikmõju kohta erinevates loodusvööndites ja mäestikes; kirjeldab ja võrdleb teabeallikate põhjal etteantud piirkondi: geograafilist asendit, pinnamoodi, kliimat, veestikku, taimeistikku, maakasutust, loodusvarasid, rahvastikku, asustust, teedevõrku ja majandust ning analüüsib nendevahelisi seoseid.	3. Loodusvööndid Looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastikused seosed. Loodusvööndid ja nende paiknemise seaduspärasused. Jäävöönd. Tundra. Parasvöötme okas- ja lehtmets. Parasvöötme rohtla. Vahemereline põõsastik ja mets. Kõrb. Savann. Ekvatoriaalne vihmamets. Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndides ning mäestikes. Põhimõisted: loodusvöönd, põhja- ja lõunapolaarjoon, polaaröö ja päev, igikelts, taiga, preeria, oaas, kõrbestumine, leet-, must- ja punamuld, erosioon, bioloogiline mitmekesisus, põlisrahvas, kõrgusvööndilisus, kõrgmäestik, metsapiir, mandri- ja mägilistik, Arktika, Antarktika. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: teabeallikate põhjal etteantud piirkonna iseloomustuse koostamine, kus on analüüsitud looduskomponentide vastastikuseid seoseid ning inimtegevust ja keskkonnaprobleeme; ühe loodusvööndi kohta mõistekaardi koostamine.

4.5. Õpitulemused ja õppesisu ja 9. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- iseloostab etteantud Euroopa riigi, sh Eesti geograafilist asendit; - iseloostab ja võrdleb kaardi järgi etteantud piirkonna, sh Eesti pinnavorme ja pinnamoodi; - seostab Euroopa suuremaid pinnavorme geoloogilise ehitusega; - kirjeldab jooniste, temaatiliste kaartide ning geokronoloogilise skaala järgi Eesti geoloogilist ehitust; - iseloostab kaardi järgi maavarade paiknemist Euroopas, sh Eestis; - iseloostab mandrijää tegevust pinnamoe kujundajana Euroopas, sh Eestis; - nimetab ning leiab Euroopa ja Eesti kaardil mäestikud, kõrgustikud, kõrgemad tipud, tasandikud: lauskmaad, lavamaad, madalikud, alamikud.	1. Euroopa ja Eesti geograafiline asend, pinnamood ning geoloogia Euroopa ja Eesti asend, suurus ning piirid. Euroopa pinnamood. Pinnamoe seos geoloogilise ehitusega. Eesti pinnamood. Eesti geoloogiline ehitus ja maavarad. Mandrijää tegevus Euroopa, sh Eesti pinnamoe kujunemises. Põhimõisted: loodusgeograafiline ja majandusgeograafiline asend, Eesti põhikaart, maastik, kõrg- ja madalmäestik, lauskmaa, kurdmäestik, noor ja vana mäestik, platvorm, kilp, geokronoloogiline skaala, kõrgustik, madalik, lavamaa, aluspõhi, pinnakate, mandrijää, moreen, moreenküngas, voor, moreentasandik. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Eesti ja mõne teise Euroopa riigi geograafilise asendi võrdlemine. 2. Teabeallikate põhjal ülevaate koostamine kodumaakonna pinnamoest ja maavaradest ning seostamine geoloogilise ehitusega
- kirjeldab Euroopa, sh Eesti kliima regionaalseid erinevusi ja selgitab kliimat kujundavate tegurite mõju etteantud koha kliimale; - iseloostab ilmakaardi järgi etteantud koha ilma (õhurõhk, kõrg- või madalrõhuala, soe ja külm front, sademed, tuuled); - mõistab kliimamuutuste uurimise olulisust ja toob näiteid tänapäevaste uurimisvõimaluste kohta; - toob näiteid kliimamuutuste võimalike tagajärgede kohta.	2. Euroopa ja Eesti kliima Euroopa, sh Eesti kliimat kujundavad tegurid. Regionaalsed kliimaerinevused Euroopas. Eesti kliima. Euroopa ilmakaart. Kliimamuutuste võimalikud tagajärjed Euroopas. Põhimõisted: samatemperatuurijoon ehk isotherm, õhurõhk, hoovus, läänetuuled, kõrg- ja madalrõhuala, soe ja külm front, tsüklon, antitsüklon. Praktilised tööd ja IKT rakendamine Interneti andmete järgi ilma võrdlemine etteantud kohtades ning erinevuste põhjendamine.
- iseloostab Läänemere eripära ja keskkonnaprobleeme ning toob näiteid nende lahendamise võimaluste kohta; - kirjeldab ja võrdleb eriilmelisi Läänemere rannikulõike: pank-, laid- ja skäärannikut; - selgitab põhjavee kujunemist ja liikumist, põhjavee kasutamist kodukohas ning põhjaveega seotud probleeme Eestis; - teab soode levikut Euroopas, sh Eestis, ning selgitab soode ökoloogilist ja majanduslikku tähtsust;	3. Euroopa ja Eesti veestik Läänemere eripära ja selle põhjused. Läänemeri kui piiriveekogu, selle majanduslik kasutamine ja keskkonnaprobleemid. Läänemere eriilmelised rannikud. Põhjavee kujunemine ja liikumine. Põhjaveega seotud probleemid Eestis. Sood Euroopas, sh Eestis. Põhimõisted: valgla, veelahe, riimvesi, pankrannik, laidrannik, skäärannik, luide, maasäär, rannavall, põhjavesi, veega küllastunud ja küllastamata kihid, põhjavee tase, vett läbilaskvad ning vett pidavad

kirjeldab Euroopa, sh Eesti rannajoont ja veestikku, nimetab ning näitab Euroopa ja Eesti kaardil suuremaid lahtesid, väinu, saari, poolsaari, järvi, jõgesid.	kivimid ja setted. Praktilised tööd ja IKT rakendamine Kodukoha joogivee, selle omaduste ja kasutamise uurimine
• Otsib teabeallikaist infot riikide rahvastiku kohta, toob näiteid rahvastiku uurimise ja selle olulisuse kohta; • analüüsib teabeallikate järgi Euroopa või mõne piirkonna, sh Eesti rahvaarvu, selle muutumist; • iseloomustab ja analüüsib teabeallikate, sh rahvastikupüramiidi järgi etteantud riigi, sh Eesti rahvastikku ja selle muutumist; • toob näiteid rahvastiku vananemisega kaasnevatest probleemidest Euroopas, sh Eestis, ning nende lahendamise võimaluste kohta; • selgitab rännete põhjusi, toob konkreetseid näiteid Eestist ja mujalt Euroopast; iseloomustab Eesti rahvuslikku koosseisu ning toob näiteid Euroopa kultuurilise mitmekesisuse kohta.	4. Euroopa ja Eesti rahvastik Euroopa, sh Eesti rahvaarv ja selle muutumine. Sündimuse, suremuse ja loomuliku iibe erinevused Euroopa riikides. Rahvastiku soolis-vanuselise koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid. Ränded ja nende põhjused. Eesti rahvuslik koosseis ja selle kujunemine. Rahvuslik mitmekesisus Euroopas. Põhimõisted: rahvaloendus, rahvastikuregister, sündimus, suremus, loomulik iive, rahvastiku-püramiid, rahvastiku vananemine, ränne ehk migratsioon, sisseränne, väljaränne, vabatahtlik ränne, sundränne, pagulased, rahvuslik koosseis. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Teabeallikate järgi oma maakonna või koduasula rahvastiku analüüsimine. 2. Rahvastikupüramiidi põhjal rahvastiku soolis-vanuselise koosseisu analüüsimine etteantud Euroopa riigis.
• analüüsid kaardi järgi rahvastiku paiknemist Euroopas, sh Eesti; analüüsid linnade tekke, asukoha ja vahelisi seosed Euroopa, sh näitel; • nimetab linnastumise põhjusi, toob linnastumisega kaasnevate probleemide kohta Euroopas, sh Eestis, ja kirjeldab nende lahendamise võimalusi; • võrdleb linna ja maa-asulaid ning analüüsid linna- ja maaelu erinevusi; nimetab ning näitab kaardil Euroopa riike ja pealinna Eesti suuremad linna.	5. Euroopa ja Eesti asutus. Rahvastiku paiknemine Euroopas. Linnad ja maa-asulud. Linnastumise põhjused ja linnastumine Euroopas. Rahvastiku paiknemine Eestis. Eesti asulud. Linnastumisega kaasnevad majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaprobleemid. Põnimõisted: linnastumine, linnastu, valginnastumine. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: lühiaurimuse koostamine koduasulast.
• analüüsib loodusressursside, tööjõu, kapitali ja turgude mõju Eesti majandusele ning toob näiteid majanduse spetsialiseerumise kohta; • rühmidab majandustegevused esmasektori, tööstuse ja teeninduse vahel; • selgitab energiamajanduse tähtsust, toob näiteid energiaallikate ja energiatootmise mõju kohta keskkonnale; • analüüsib soojus-, tuuma- ja hüdroelektrijaama või tuulepargi kasutamise eeliseid ning puudusi elektrienergia tootes; • analüüsib teabeallikate järgi Eesti	6. Euroopa ja Eesti majandus Majandusressursid. Majanduse struktuur, uued ja vanad tööstusharud. Energiaallikad, nende kasutamise eelised ja puudused. Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. Eesti energiamajandus. Põlevkivi kasutamine ja keskkonnaprobleemid. Euroopa peamised majanduspiirkonnad. Põhimõisted: majanduskaardid, majandusressursid, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, kapital, tööjõud, tööjõu kvaliteet, esmasektor, tööstus, teenindus, energiamajandus, energiaallikad: soojus-, tuuma-, hüdro-, tuule- ja päikeseenergia.

energiamaajandust; iseloomustab põlevkivi kasutamistenergiat tootes; • toob näiteid Euroopa, sh Eesti energiaprobleemide kohta; teab energia säästmise võimalusi ning väärtustav säästliku energia tarbimist, toob näiteid Euroopa peamiste majanduspiirkondade kohta	Praktilised tööd ja IKT rakendamine: kahe Euroopa riigi energiaallikate kasutamise analüüsimineelektrienergia tootmisel.
• Toob näiteid taime- ja loomakasvatusharude kohta; • iseloomustab põllumajanduse arengueeldusi Eestis ja põhjendab spetsialiseerumist; • kirjeldab mulda kui ressursi; • toob näiteid eri tüüpi põllumajandusettevõtete kohta Euroopas, sh Eestis; • toob näiteid kodumaise toidukauba ja väärtustab Eesti tooteid; toob näiteid põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemide ja lahendamise võimaluse kohta.	7. Euroopa ja Eesti põllumajandus ning toiduainetööstus. Põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid. Eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetööstus Euroopas. Eesti põllumajandus ja toiduainetööstus. Põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid. Põhimõised: taimekasvatus ja loomakasvatus, maakasutus, haritav maa, looduslik rohumaa, taimekasvuperiood, looma- ja taimekasvatustalud, istandused. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: toidukaupade päritolu uurimine ning kodu- ja välismaise kauba osatähtsuse hindamine tootegrupiti.
• toob näiteid erinevate teenuste kohta; • iseloomustab ja analüüsib teabeallikate järgi etteantud Euroopa riigi, sh Eesti turismi arengueeldusi ja turismimajandust; • toob näiteid turismi positiivsete ja negatiivsete mõjude kohta riigi või piirkonna majandus- ja sotsiaalelule ning looduskeskkonnale; • analüüsib transpordiliikide eeliseid ja puudusi reisijate ning erinevate kaupade veol; • toob näiteid Euroopa peamiste transpordikoridoride kohta; • iseloomustab ning analüüsib teabeallikate järgi eri transpordiliikide osa Eesti- sisestes sõitjate- ja kaubavedudes; • toob näiteid transpordigabseotud keskkonnaprobleemide ja nende lahendamise võimaluste kohta ning väärtustab keskkonnasäästlikku transpordi kasutamist.	8. Euroopa ja Eesti teenindus. 9. Klass. Teenindus ja selle jaotumine. Turism kui kiiresti arenev majandusharu. Turismi liigid. Euroopa peamised turismiressursid. Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid. Eesti turismimajandus. Transpordi liigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning erinevate kaupade veol. Euroopa peamised transpordikoridorid. Eesti transport.

5. FÜÜSIKA

5.1. Õppeaine kirjeldus

Füüsika kuulub loodusainete valdkonda ning sellel on tähtis koht õpilaste loodusteadusliku ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujunemises. Füüsika seletab loodusnähtusi ja loob vastavaid mudeleid ning on tihedalt seotud matemaatikaga. Füüsika paneb aluse tehnika ja tehnoloogia mõistmisele ning aitab väärtustada tehnilisi elukutseid. Põhikooli füüsikakursus käsitleb väikest osa füüsikalistest nähtustest ja loob aluse, millel tekib hiljem tervikpilt füüsikast kui loodusteadusest. Füüsikat õppides saab õpilane esialgse ettekujutuse füüsika keelest ja õpib seda kasutama.

Füüsikaõppes seostatakse õpitavat igapäevaeluga, matemaatiliste oskustega, tehnika ja tehnoloogiaga ning teiste loodusainetega. Füüsikaõpetuses lähtutakse loodusainete (füüsika, keemia, bioloogia, geograafia) lõimimisel kahest suunast. Vertikaalselt lõimuvad need õppeained ühiste teemade kaudu, nagu areng (evolutsioon), vastastikmõju, liikumine (muutumine ja muundumine), süsteem ja struktuur; energia, tehnoloogia ning keskkond (ühiskond). Vertikaalset lõimimist toetab valdkonna spetsiifikaat arvestades õppeainete horisontaalne lõimumine. Õpilaste väärtushinnangud kujunevad, kui nad seostavad probleemide lahendusi teaduse üldise kultuuriloolise kontekstiga. Seejuures käsitletakse füüsikute osa teadusloos ning füüsika ja selle rakenduste tähendust inimkonna arengus.

Lahendades arvutus-, graafilisi ning probleemülesandeid ja hinnates saadud tulemuste reaalsust, luuakse alus kriitilisele mõtlemisele. Nähtustega tutvumisel eelistatakse katset, probleemide lahendamisel aga loodusteaduslikku meetodit. Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ning õpilase igapäevaeluga seostatult. Õppes lähtutakse õpilaste individuaalsetest iseärasustest ja võimete mitmekülgsusest arendamisest, suurt tähelepanu pööratakse õpilaste õpimotivatsiooni kujundamisele. Selle saavutamiseks rakendatakse erinevaid aktiivõppevorme: probleem- ja uurimuslikku õpet, projektõpet, arutelu, ajurünnakuid, rollimänge, õuesõpet, õppekäike jne.

Õpet plaanides võib õpetaja muuta käsitletavate teemade järjekorda, pidades meeles, et muudetud teemade järjestus jälgiks õpilaste arengu iseärasusi ning õpetamine toimuks abstraktsuse kasvamise printsiibi kohaselt. Kõigis õppeetappides kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid ja IKT võimalusi. Uurimusliku õppega omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö plaanimise, vaatluste tegemise, mõõtmise, tulemuste töötlemise, tõlgendamise ja esitamise oskused. Tähtsal kohal on uurimistulemuste suuline ja kirjalik esitamine, kaasates verbaalseid ning visuaalseid esitusvorme. Olulisel kohal on erinevate teabeallikate, sh interneti kasutamise ja neis leiduva teabe kriitilise hindamise ning kasutatud allikatele viitamise oskus.

5.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Põhikooli füüsikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

Füüsika õpetamisega põhikoolis taotletakse, et õpilane lisaks valdkonnapädevuses kirjeldatud üldistatud õpitulemustele:

- 1) mõistab olulisi füüsika mudeleid;
- 2) rakendab valemeid füüsikaliste nähtuste ja kehade omaduste kvantitatiivseks kirjeldamiseks;
- 3) koostab graafikuid, jooniseid ja skeeme füüsikaliste nähtuste kirjeldamiseks ning analüüsib graafiliselt esitatud infot;
- 4) seletab ja põhjendab füüsika mudelite põhjal füüsikalisi nähtusi ja kehade omadusi;
- 5) kasutab füüsikaalase teabe leidmiseks erinevaid allikaid ning hindab allikate usaldusväärsust;
- 6) kavandab ja korraldab ohutult katseid füüsikaliste nähtuste ja kehade omaduste uurimiseks, analüüsib katsetulemusi ning teeb põhjendatud järeldusi.

5.3. Õpitulemused ja õppesisu ja 8. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU

Õpilane: 1) tunneb erinevaid valgusallikaid; liigitab valgusallikaid nende suuruse ja valguse spektraalse koostise järgi; 2) tunneb valguse sirgjoonelise levimise ja peegeldumise seadust ning konstrueerib nende põhjal optilisi nähtusi selgitavaid jooniseid ja korraldab vastavad katsed; 3) seostab peegeldunud valguse spektrit esemete värvusega.	Valgus ja valguse sirgjooneline levimine. Valguse peegeldumine ja neeldumine Õppesisu: Valgus kui energia. Soojuslikud ja külmad valgusallikad. Valguse sirgjooneline levimine. Valgusvihk. Päike, tähed. Liitvalgus ja valguse spekter. Vari ja varjutused. Kuu faasid. Valguse peegeldumine ja neeldumine. Peegeldumisseadus. Tasapeegel, kumer- ja nõguspeeglid. Mattpind. Mustad, valged ja värvilised esemed. Valgusfilter. Põhimõisted: valge valgus, liht- ja liitvalgus, valguse spekter, valguskiir, punktvalgusallikas, valgusvihk, optiline keskkond, täis- ja poolvari, tasapeegel, mattpind, kumer- ja nõguspeegel, fookus Praktilised tööd: täis- ja poolvarju uurimine; värvilise valguse uurimine valgusfiltritega; peegeldumisseaduse uurimine; tasapeeglis tekkiva kujutise uurimine. Lõiming: geograafia (Maa, Kuu ja Päike, päikesekiirguse jaotumine Maal, pinnavormid) keemia (keemilised nähtused) matemaatika (nurgad - geomeetria/joonestamine, kujundi peegeldamine sirgest)
Õpilane: 1) rakendab valguse murdumise seaduspärasust läätse tööpõhimõtte selgitamiseks ja probleemülesandeid lahendades; 2) seletab fookuse, fookuskauguse ja optilise tugevuse mõistet; 3) tunneb erinevate läätsede omadusi ja seostab kujutiste tekkimist läätsede omadustega; konstrueerib kiirte käiku kumer- ja nõgusläätses, eristab tõelist ja näivat kujutist; 4) selgitab jooniste järgi erinevate optiliste seadmete tööpõhimõtet; 5) selgitab silma kui optilise süsteemi tööpõhimõtet ning lühi- ja kaugnägemise põhjuseid; 6) rakendab probleemülesandeid lahendades seost: $D = \frac{1}{f}$	Valguse murdumine Õppesisu Valguse murdumine üleminekul ühest optilisest keskkonnast teise. Täielik peegeldumine. Liitvalguse lahutamine spektriks. Kumer- ja nõguslääts. Tõeline ja näiline kujutis. Silm ja nägemine. Lühi- ja kaugnägelikkus, prillid. Põhimõisted: valguse murdumine, optiline keskkond, optiline tihedus, langemis- ja murdumisnurk, lääts, fookuskaugus, optiline tugevus, kujutis Praktilised tööd: • läätsega tekitatud kujutiste uurimine; • läätse fookuskauguse ja optilise tugevuse määramine; • kumerlääts (luubi) suurenduse uurimine. Lõiming: bioloogia (silma, mikroskoop) matemaatika (nurgad, pöördivõrdeline seos, geomeetria/joonestamine)

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) uurib ja kirjeldab keha liikumist ning oskab seda graafiliselt analüüsida; 2) uurib ja kirjeldab kehade vastastikmõju ning selgitab kehade kiiruse muutumist sõltuvalt kehade massist ja vastastikmõju kestusest; 3) teab, et vastastikmõju tugevust iseloomustab jõud; 4) rakendab probleemülesandeid lahendades järgmisi seoseid: $v = \frac{s}{t}; \quad \rho = \frac{m}{V}.$	Liikumine ja jõud Ühtlane ja mitteühtlane liikumine. Hetk- ja keskmine kiirus. Liikumise graafiline kirjeldamine. Keha mass ja inertsus. Tihedus. Kehade vastastikmõju. Jõud. Põhimõisted: trajektoor, teepikkus, kiirus, keskmine kiirus, mass, tihedus, jõud Praktilised tööd: - keha kiiruse määramine kaudsel meetodil; - keha tiheduse määramine kaudsel meetodil; - keha inertsuse uurimine; - jõu mõõtmine dünamomeetriga. Lõiming: matemaatika (kiirus, graafikud, võrdeline ja pöördvõrdeline seos) loodusõpetus (tihedus ja kiirus) kehaline kasvatus (sprindi kiirus)
Õpilane: 1) võrdleb eri kehadele mõjuvat raskusjõudu ja seostab seda keha massiga; 2) uurib hõõrdejõudu ja seletab selle mõju kehade liikumisele, analüüsib graafiliselt hõõrdejõu sõltuvust rõhumisjõust; 3) uurib elastsusjõudu ja seletab selle tekkimise põhjuseid; 4) oskab kasutada dünamomeetrit erinevate jõudude mõõtmiseks; 5) rakendab probleemülesandeid lahendades seost: $F = mg.$	Jõud looduses Gravitatsioon. Raskusjõud. Hõõrdumine, hõõrdejõud. Kehade elastsus ja plastsus. Deformeerimine, elastsusjõud. Dünamomeetri tööpõhimõtte. Kehale mõjuvate jõudude tasakaal Põhimõisted: gravitatsioon, raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud Praktilised tööd: - hõõrdejõudu vähendavate ja suurendavate tegurite uurimine; - raskus-, hõõrde- ja elastsusjõu mõõtmine; - elastsusjõudu mõjutavate tegurite uurimine. Lõiming: geograafia ja loodusõpetus (päikesesüsteem) loodusõpetus ja inimeseõpetus (liiklusohutus) matemaatika (graafikute analüüs ja koostamine)
Õpilane: 1) kavandab ja teeb katse rõhu määramiseks, seostab rõhku kokkupuute pindala ning rõhumisjõuga; 2) kirjeldab rõhu edasikandumist gaasides ja vedelikes (Pascali seadus); teeb katse vedelikes kehadele mõjuva üleslükkejõu uurimiseks ja selgitab katse tulemusi; 3) tunneb kehade ujumise ja uppumise tingimusi ning selgitab nende seoseid loodusnähtustega; 4) seletab õhurõhu, vedelikusamba rõhku ja üleslükkejõu mõistet ning rakendab neid loodusnähtusi selgitades; 5) rakendab probleemülesandeid lahendades	Rõhumisjõud ja rõhk. Rõhk ja üleslükkejõud vedelikes ja gaasides Rõhumisjõud ja rõhk. Keha kaal. Pascali seadus. Rõhk erinevatel sügavustel. Õhurõhk, kõrg- ja madalrõhkkond. Üleslükkejõud. Kehade ujumise, uppumise ja heljumise tingimused. Põhimõisted: rõhumisjõud, rõhk, õhurõhk, normaalrõhk, üleslükkejõud Praktilised tööd: - keha poolt pinnale avaldatava rõhu määramine; - õhurõhu mõõtmine või ilmavaatlusjaama õhurõhu andmete analüüs; - üleslükkejõu uurimine.

järgmisi seoseid: $p = \frac{F}{S}; p = \rho g h; F_{\bar{v}} = \rho g V.$	Lõiming: geograafia (ilm ja kliima, õhurõhk, temperatuur) matemaatika (graafikute analüüs ja koostamine)
1) seletab mehaanilise töö, mehaanilise energia (potentsiaalse ja kineetilise energia), võimsuse ja kasuteguri mõistet; 2) selgitab lihtmehhanismide otstarvet ja üldist tööpõhimõtet, rakendades mehaanika kuldreeglit; 3) rakendab probleemülesandeid lahendades järgmisi seoseid: $A = Fs; N = \frac{A}{t}.$	Mehaaniline töö, energia ja võimsus Töö. Võimsus. Energia, kineetiline ja potentsiaalne energia. Mehaanilise energia jäävuse seadus. Lihtmehhanism, kasutegur. Lihtmehhanismid looduses ja nende rakendamine tehnikas. Mehaanika kuldreegel. Põhimõisted: mehaaniline töö, võimsus, potentsiaalne energia, kineetiline energia, kasutegur, lihtmehhanism Praktilised tööd: • mehaanilise töö ja võimsuse määramine kehade tõstmisel; • mehaanika kuldreegli uurimine lihtmehhanismidega. Lõiming: bioloogia (energia ja energiakulu) tehnoloogiaõpetus (masinad, lihtmehhanismid, võimsus)
Õpilane: 1) kirjeldab mudeli toel võnkumist, kasutades amplituudi, perioodi ja sageduse mõistet; 2) seostab võnkumist heli tekkimise ja helilainete levimisega; 3) kavandab ja korraldab katsed müra tugevuse mõõtmiseks ning muusikariistade heli kõrguse ja sageduse vahelise seose uurimiseks; 4) rakendab probleemülesandeid lahendades seost: $f = \frac{1}{T}.$	Võnkumine ja laine Võnkumine. Amplituud, periood, sagedus. Heli tekkimine ja levimine. Rist- ja pikilaine. Heli kõrgus ja valjus. Ultra- ja infraheli. Müra ja mürakaitse. Kõrv ja kuulmine. Põhimõisted: võnkumine, amplituud, sagedus, periood, heli, müra Praktilised tööd • pendli võnkumise uurimine; • müra mõõtmine ja uurimine. Lõiming: bioloogia (müra, kõrv, häälepaelad) muusika (heli sagedus ja kõrgus, helivaljus, noodid ja nende sagedus, tämber)

5.4. Õpitulemused ja õppesisu ja 9. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) seletab kehade elektriseerimist ja elektrilist vastastikmõju; 2) tunneb elektrilaengu, elementaarlaengu, keha elektrilaengu, elektrivälja, elektrivoolu, vabade laengukandjate, elektrijuhi ja isolaatori mõistet ning rakendab neid loodusnähtusi selgitades.	Elektriline vastastikmõju Kehade elektriseerimine hõõrdumisel ja laengu ülekandel. Elektrilaeng. Elementaarlaeng. Elektriväli. Juht. Isolaator. Laetud kehadega seotud nähtused looduses ja tehnikas. Põhimõisted: elektriseeritud keha, kehade elektriseerimine, elektrilaeng, elementaarlaeng,

	elektriväli, elektrivool, vabad laengukandjad, elektrijuht, isolaator Praktilised tööd: • kehade elektriseerimise uurimine; • erinevate materjalide elektrijuhtivuse uurimine. Lõiming: keemia (aatomi ehitus, laeng)
Õpilane: 1) uurib ja kirjeldab elektrivoolu elektrolüütide vesilahustes ning metallides; 2) nimetab vooluringi osi ja selgitab nende otstarvet; koostab lihtsamaid elektriskeeme; 3) selgitab elektritarvitite ja elektriliste mõõteseadmete (oommeetri, ampermeetri, voltmeeteri, elektrienergia arvesti) otstarvet ja kasutamise reegleid; 4) kavandab ja teeb katseid voolutugevuse, pinge, elektritakistuse ja eritakistuse mõõtmiseks; 5) uurib jada- ja rööpühenduse korral seoseid vooluringi osade pingete, voolutugevuste ning takistuste väärtuste vahel ja analüüsib saadud tulemusi; 6) rakendab probleemülesannete lahendamisel järgmisi seoseid: $I = \frac{U}{R}; I = I_1 = I_2; U = U_1 + U_2$ $; R = R_1 + R_2;$ $I = I_1 + I_2; U = U_1 = U_2; \frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$ $; R = \frac{\rho l}{S}.$	Elektrivool ja vooluring Elektrivool metallides ja ioone sisaldavates lahustes ehk elektrolüütide lahustes. Elektrivoolu soojuslik, magnetiline, keemiline toime. Voolutugevus ja selle mõõtmine. Vooluringi osad ja elektriskeemid. Pinge ja selle mõõtmine, Ohmi seadus. Elektritakistus. Takistuse sõltuvus juhi materjalist ja mõõtmetest. Eritakistus. Takisti. Juhtide jada- ja rööpühendus. Põhimõisted: vooluallikas, avatud ja suletud vooluring, elektriskeem, voolutugevus, pinge, elektritakistus, juhtide jada- ja rööpühendus Praktilised tööd: • elektrolüüdi vesilahuse elektrijuhtivuse uurimine; • elektrivoolu toimete uurimine; • voolutugevuse ja pinge mõõtmine digitaalsete ja analoogmõõteriistadega; • takistuse otsene ja kaudne mõõtmine; • voolutugevuse, pinge ja takistuse uurimine juhtide jada- ja rööpühenduse korral; • reostaadi takistuse uurimine. Lõiming: matemaatika (võrdeline ja pöördvõrdeline seos, andmete graafiline esitamine)
Õpilane: 1) kavandab ja teeb katseid elektrivoolu töö ja võimsuse arvutamiseks ning analüüsib saadud tulemusi; 2) määrab elektritarvitite koguvõimsuse, hindab selle vastavust paigaldatud kaitsmele ning arvutab tarbitud energia väärtuse ja maksumuse; 3) seletab lühise, kaitse ja kaitsemaanduse mõistet; 4) rakendab probleemülesannete lahendamisel järgmisi seoseid: $A = IUt; N = IU; Q = I^2 Rt.$	Elektrivoolu töö ja võimsus Elektrivoolu töö. Elektrivoolu võimsus. Tarviti nimivõimsus ja nimipinge. Elektrisoojendusriistad. Elektriohutus. Lühis. Kaitse. Kaitsemaandus. Põhimõisted: elektrienergia tarviti, elektrivoolu töö, elektrivoolu võimsus, lühis, kaitse, kaitsemaandus Praktilised tööd: • koduste elektriseadmete energiatarbimise uurimine; • elektritarvitite (mootor, LED, takisti) läbiva voolu töö ja võimsuse määramine; • küttekeha võimsuse uurimine. Lõiming: geograafia (energia tarbimine ja keskkond)

	inimeseõpetus (tervis ja ohutus)
Õpilane: 1) kirjeldab magnetite ja magnetvälja omadusi ning seostab neid Maa magnetvälja ja teiste magnetnähtustega; 2) seostab elektrivoolu ja magnetnähtusi, kasutades näiteid ja rakendusi tehnikas.	Magnetnähtused Püsimagnet. Magnetnõel. Magnetväli. Magnetvälja jõujooned. Magnetpoolused. Maa magnetväli. Elektromagnet. Elektrimootor ja elektrigeneraator kui energiamuundurid. Magnetnähtused looduses ja tehnikas. Põhimõisted: püsimagnet, magneti poolused, magnetväli, kompass, elektromagnet, elektrimootor, elektrivoolugeneraator Praktilised tööd: • magnetilise vastastikmõju ja magnetvälja jõujoonte uurimine püsimagnetite ja rauapuruga; • kompassi kasutamine; • elektromagneti uurimine ja/või valmistamine; • elektrimootori uurimine ja/või valmistamine. Lõiming: geograafia (kompass, Maa magnetväli) ajalugu (maadeavastused)

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) seostab keha temperatuuri ja kehade soojuspaisumist aineosakeste soojusliikumise; 2) selgitab termomeetri otstarvet ja kasutamise reegleid ning erinevaid temperatuuriskaalasid.	Aine ehitus. Soojusliikumine Aine ehituse mudel ja aine agregaatolekud. Aineosakeste liikumise ja keha temperatuuri seos. Soojusliikumine ja soojusliikumise seotud nähtused: soojuspaisumine ja difusioon. Termomeetrid ja temperatuuriskaalad. Põhimõisted: soojusliikumine, soojuspaisumine Praktilised tööd: • vedeliktermomeetri või temperatuurianduri kasutamine temperatuuri (t) ja temperatuuri muutuse (Δt) määramiseks. • difusiooni uurimine; • soojuspaisumise uurimine. Lõiming: loodusõpetus (aine olekud), keemia (aineosakesed ja aine olekud, temperatuur)
Õpilane: 1) eristab loodusnähtuste selgitamisel soojusülekanne liike: soojusjuhtivust, konveksiooni ja soojuskiirgust; 2) selgitab siseenergia muutumist kehade soojenemisel ja jahtumisel; 3) seletab soojushulga ja aine erisoojuse mõistet ning kavandab katse keha erisoojuse	Soojusülekanne Keha soojenemine ja jahtumine mikrotasandil. Siseenergia. Soojushulk. Aine erisoojus. Soojusülekanne. Soojuslik tasakaal. Soojusjuhtivus. Konveksioon. Soojuskiirgus. Energia jäävuse seadus soojusprotsessides. Maa soojuslikku tasakaalu mõjutavad nähtused ja kliima. Aastaaegade

määramiseks; 4) analüüsib kehade soojuslike omaduste ja soojusülekande põhiomaduste järgi igapäevaelu- ja loodusnähtuseid; 5) rakendab probleemülesandeid lahendades seost: $Q = cm(t_2 - t_1)$	vaheldumine. Soojusülekanne looduses ja tehnikas. Põhimõisted: siseenergia, soojushulk, soojuslik tasakaal, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus Praktilised tööd: - soojusülekande uurimine; - keha erisoojuse määramine kalorimeetriga. Lõiming: geograafia (päikesekiirguse jaotumine Maal, aastaajad, ilm ja kliima, soojusliku tasakaalu muutus atmosfääris - kasvuhoonegaaside lisandumine)
Õpilane: 1) selgitab keha siseenergia muutumist sulamisel, tahkumisel, aurumisel ja kondenseerumisel; 2) selgitab sulamissoojuse, keemissoojuse ja kütteväärtuse tähendust; 3) lahendab ja analüüsib rakendusliku sisuga osaülesanneteks taandatavaid soojusfüüsika kompleksülesandeid; 4) rakendab probleemülesandeid lahendades järgmisi seoseid: $Q = \lambda m, Q = Lm$	Aine olekute muutused. Sulamine ja tahkumine, sulamissoojus. Aurumine ja kondenseerumine, keemine. Aurustumissoojus ja keemissoojus. Kütuse kütteväärtus. Soojustehnilised rakendused. Aine oleku muutused looduses. Põhimõisted: sulamissoojus, sulamistemperatuur, keemissoojus, keemistemperatuur, kütuse kütteväärtus Praktilised tööd: - jää sulamissoojuse määramine kalorimeetriga; - vee keetmine läbipaistvas klaasanumas - keemisprotsessi uurimine. Lõiming: geograafia (keemistemperatuur on mägedes madalam, sademe liigid - tahke, vedelik, pilvede, udu teke ja põhjused) keemia (aine agregaatoleku muutumine)
Õpilane: 1) seostab isotoopide koostist, radioaktiivset lagunemist ja tuumareaktsiooni aatomituuma ehitusega; 2) selgitab kergete tuumade ühinemise ja raskete tuumade lõhustamise praktilist väärtust; 3) iseloomustab ning võrdleb α-, β- ja γ-kiirgust; 4) nimetab loodusliku ioniseeriva kiirguse allikaid ja selgitab sellega seotud ohtusid.	Tuumaenergia Aatomi mudelid. Aatomituuma koostis ja isotoobid. Radioaktiivsus. α-, β- ja γ-kiirgus. Kergete tuumade ühinemine. Raskete tuumade lõhustamine ja ahelreaktsioon. Tuumaenergia. Tuumareaktor. Ioniseeriv kiirgus ja kiirguskaitse. Dosimeeter. Põhimõisted: massi- ja laenguarv, isotoop, tuumajõud, seoseenergia, tuumareaktsioon, ahelreaktsioon, tuumareaktor, kiirgusdoos, radioaktiivne lagunemine, α-, β- ja γ-kiirgus Praktilised tööd dosimeetriga loodusliku kiirguse mõõtmine. Lõiming: inimeseõpetus (tervis ja ohutus) keemia (aatomi ehitus)

6. KEEMIA

6.1. Õppeaine kirjeldus

Keemial on kaalukas koht õpilaste loodusteadusliku maailmapildi kujunemises. Keemiat õppides toetutakse loodusõpetuses omandatud teadmiste, oskuste ja hoiakutele. Tähtis on õpitava seostamine teiste loodusteaduste (peamiselt füüsika ja bioloogia) ning matemaatikaga. Keemia õppimisega omandavad õpilased lihtsa, kuid tervikliku arusaama looduses ja tehiskeskkonnas kulgevatest ning inimtegevuses kasutatavatest keemilistest protsessidest, nende põhialustest ja vastastikustest seostest ning mõjust elukeskkonnale. Õppides kujunevad oskused lahendada igapäevaelu probleeme ning langetada asjatundlikke otsuseid; need oskused võimaldavad toime tulla looduslikus ja sotsiaalses keskkonnas.

Tõhusaks õppimiseks on oluline õpilaste seotus neid ümbritsevaga. Keemia õppimisega omandatud teadmised, oskused ja hoiakud koos ning lõimitult teistes õppeainetes omandatuga on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppimisele.

Keemiat õppides kujuneb õpilastel üldine ettekujutus aineosakestest, ainete mitmekesisusest, ainete koostisest, omadustest ja muundumisest ning ainete ja nende muundumiste rakendamise võimalustest. See tagab ülevaate tänapäevastest tehnoloogia- ja energeetikaprobleemidest ning keemia tulevikusuundumustest, mis toetab omakorda õpilase tulevast elukutsevalikut. Ainete ja nende muundumiste tundmaõppimine aitab mõista teaduse ja tehnoloogia arengu rolli elukeskkonna kujundamisel ning suunab samal ajal mõtestama ressurside vastutustundliku kasutamise tähtsust. Keemia õppimine aitab mõista puhta looduskeskkonna ja tervise seoseid, kujundab õpilaste austust looduse vastu ning vastutustunnet hoida ja kaitsta elukeskkonda.

Õpingute käigus areneb oskus hinnata oma otsustuste või tegevuse otseseid või kaudseid tagajärgi.

Õpilased rakendavad keemiaõpingutes loodusteaduslikule meetodile tuginevat uurimuslikku käsitlust ning lahendavad looduslikust, tehnoloogilisest ja sotsiaalsest keskkonnast tulenevaid probleeme. Keemia õppimisega arenevad oskused loogiliselt mõelda, analüüsida ja üldistada, mõista põhjuslikke seoseid ning käsitleda probleeme loominguiliselt. Õpilased omandavad oskuse mõista ning koostada keemiateksti, mõtestada ja korrektselt kasutada keemiasõnavara ning märksüsteemi, esitada keemiainfot (sh uurimistulemusi) suuliselt ja kirjalikult, kasutades erinevaid esitusvorme (verbaalselt, diagrammide ja graafikutena, mudelitena, valemite kujul) ning kasutada erinevaid, sh elektroonseid teabeallikaid. Kõik see võimaldab õpilastele mõtestatud õppimiseks tarviliku autonoomsuse.

Õpilaste sisemise õpimotivatsiooni kujunemiseks ja hoidmiseks rakendatakse mitmekesiseid aktiivõppemeetodeid. Praktilisi töid tehes omandavad õpilased vajalikud praktilise töö oskused: õpivad ohutult kasutama laboris ja argielus vajalikke katsevahendeid ning kemikaale, hindama olmekemikaalide, igapäevaelus ning tehnoloogias kasutatavate materjalide ohtlikkust inimeste tervisele ja looduskeskkonna seisundile. Õpilased lahendavad keemia arvutusülesandeid, et paremini mõista keemilisi nähtusi ja vastavaid kvantitatiivseid seoseid ning arendada loogilist mõtlemist ja matemaatikaoskusi. Arvutusülesannete lahendamine suunab tegema põhjendatud järeldusi ja otsustusi.

6.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Põhikooli lõpetaja:

- 1) märkab ja mõtestab keemiaga seotud nähtusi igapäevaelus, keskkonnas ja praktilises inimtegevuses ning tunneb nende vastu huvi;
- 2) rakendab igapäevaelus kemikaale ja materjale kasutades vajalikke ohutusnõudeid;
- 3) kasutab korrektselt keemiterminoloogiat ja -sümboleid; saab aru keemiatekstidest ja koostab neid;
- 4) mõistab keemiliste reaktsioonide võrrandites sisalduvat teavet ning koostab reaktsioonivõrrandeid;
- 5) kasutab vajaliku teabe leidmiseks keemiliste elementide perioodilisustabelit, lahustuvustabelit ja metallide pingerida ning leiab tabelitest ja diagrammidelt füüsikaliste suuruste väärtusi;

- 6) plaanib ja teeb ohutult keemiakatseid, et õppida tundma ainete omadusi ja looduse seaduspärasusi;
7) teeb arvutusi ainevalemite ja reaktsioonivõrrandite ning lahuste koostise alusel; hindab arvutustulemuste vastavust reaalsusele.

6.3. Õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) teab keemiliste reaktsioonide esilekutsumise võimalusi, tunneb ära keemilise reaktsiooni toimumise iseloomulike tunnuste järgi; 2) järgib laboris katseid tehes ja argielus kemikaale kasutades ohutusnõudeid; 3) tunneb tähtsamaid laborivahendeid ja kasutab neid praktilisi töid tehes õigesti; 4) eristab lahuseid ja pihuseid ning valmistab neid, toob näiteid lahuste ja pihuste kohta looduses ning igapäevaelus; 5) lahendab lahuse protsendilisel koostisel põhinevaid arvutusülesandeid.	Millega tegeleb keemia? Keemia meie ümber. Keemilised reaktsioonid ja nende tunnused. Kemikaalide ohutu kasutamine laboritöodes ja argielus. Tähtsamad laborivahendid. Lahused ja pihused looduses ning igapäevaelus, pihuste alaliigid. Lahuste protsendilise koostise arvutused (massi järgi). Põhimõisted: lahus, pihus, emulsioon, suspensioon, aerosool, vaht, lahuse massiprotsent. Praktilised tööd: 1. pihuste valmistamine ning nende omaduste uurimine; 2. keemilise reaktsiooni tunnuste ja esilekutsumise võimaluste uurimine. Lõiming: Ajalugu - loodusteaduste, sh keemia areng. Loodusõpetus - puhtad ained ja segud, lahused, vedeliku ruumala mõõtmine. Matemaatika - osa ja tervik, protsentarvutused. Geograafia - merevee soolsus, selle väljendamine protsentides.
Õpilane: 1) selgitab aatomi ehitust, kasutab keemiliste elementide tähiste leidmiseks, aatomi ehituse kirjeldamiseks ja elektronskeemi koostamiseks keemiliste elementide perioodilisustabelit; 2) teab keemiliste elementide liigitamist metallilisteks ja mittemetallilisteks elementideks ning vääriskaasideks, otsib internetist näiteid metallide ja mittemetallide kasutamise kohta igapäevaelus ning võrdleb nende omadusi; 3) eristab liht- ja liitaineid ning selgitab aine valemi põhjal aine koostist; 4) eristab ioone neutraalsetest aatomitest ning selgitab ionide tekkimist jaiooni laengut; 5) selgitab kovalentse, ioonilise ja metallilise sideme erinevust.	2. Aatomiehitus, perioodilisustabel. Ainete ehitus Aatomi ehitus. Keemilised elemendid, nende tähised. Perioodilisustabeli seos aatomite ehitusega. Metallilised ja mittemetallilised elemendid ning vääriskaasid keemiliste elementide perioodilisustabelis. Metallid ja mittemetallid igapäevaelus. Liht- ja liitainete koostise väljendamine valemite abil. Molekulide ja ionide teke aatomitest. Aatomite ja ionide erinevus. Ettekujutus keemilise sideme alaliikidest: kovalentne, iooniline ja metalliline side. Põhimõisted: keemiline element, lihtaine, lihtaine (keemiline ühend), ioon, katioon, anioon, kovalentne side, iooniline side ja metalliline side Praktilised tööd: ainete füüsikaliste omaduste uurimine ja kirjeldamine. molekulimudelite koostamine ja uurimine.

	Lõiming: Ajalugu - loodusteaduste, sh keemia areng. Loodusõpetus, füüsika - aatom, molekul, aatomi ehitus, prooton, neutron, elektron, tiheduse määramine ja arvutamine, liht- ja liitained. Tehnoloogiaõpetus - metallide füüsikalised omadused. Inglise keel - elementide nimetused (just mittemetallide nimetused on sageli ladina keeles ja inglise keeles lähedased ning see aitab neid paremini meelde jätta).
Õpilane: 1) selgitab hapniku rolli põlemisreaktsioonides ning eluslooduses, analüüsib osoonikihi tähtsust ja lagunemist saastamise tagajärjel; 2) võrdleb hapniku ja vesiniku põhilisi omadusi; 3) kogub gaasi, valides sobiva võtte lähtuvalt gaasi lahustuvusest vees ja gaasi tihedusest võrreldes õhu tihedusega; 4) määrab aine valemi põhjal elementide oksüdatsiooniastmeid koostab oksiidide nimetuste alusel valemite ja valemite alusel nimetusi; 5) mõistab reaktsioonivõrrandite tasakaalustamise põhimõtet; 6) korraldab lihtainete ühinemisreaktsioone hapnikuga ning koostab vastavaid reaktsioonivõrrandeid, toob näiteid igapäevaelus tuntumate oksiidide ja nende tähtsuse kohta.	3. Hapnik ja vesinik. Oksiidid Hapnik ja vesinik, nende peamised omadused. Gaaside kogumise võtteid. Osoonikihi hõrenemine keskkonnaprobleemina. Oksüdatsiooniaste. Oksiidide nimetused ja valemite koostamine. Oksiidid igapäevaelus. Lihtsamate põlemisreaktsioonide võrrandite koostamine ja tasakaalustamine. Põhimõisted: oksiid, oksüdatsiooniaste, Praktilised tööd ja IKT rakendamine: 1) hapniku saamine, kogumine ja tõestamine; 2) vesiniku saamine, kogumine ja puhtuse kontrollimine; 3) oksiidide saamine lihtainete põlemisel. 4) õhu koostise uurimine põlemisreaktsiooni abil Lõiming: Loodusõpetus - atmosfäär, õhk, õhu koostis. Bioloogia - fotosüntees, hingamine. Geograafia - oksiidsed metallimaagid, liiv, atmosfäär, osoonikiht.
Õpilane: 1) eristab valemi põhjal oksiide, happeid, hüdroksiide ja soolasid; 2) koostab hapete, hüdroksiidide ning soolade nimetuste alusel nende valemite ja vastupidi; 3) seostab lahuste happelisi ja aluselisi omadusi nendes esinevate osakestega, hindab lahuse keskkonda indikaatoriga ja lahuse pH väärtuse järgi; 4) mõistab hapete ja aluste vastandlikkust, korraldab hapete ja aluste vahelisi reaktsioone ning koostab vastavaid reaktsioonivõrrandeid; 5) toob näiteid tuntumate hapete, aluste ja soolade kasutamise kohta igapäevaelus.	4. Happed ja alused -kui vastandlike omadustega ained Happed, nende koostis. Tähtsamad happed. Ohutusnõuded tugevate hapete kasutamise korral. Hüdroksiidide (kui tuntumate aluste) koostis ja nimetused. Ohutusnõuded tugevaid aluseid (leelisi) kasutades. Hapete reageerimine alustega, neutralisatsioonireaktsioon. Lahuste pH-skaala, selle kasutamine ainete lahuste happelisust/aluselisust iseloomustades. Soolad, nende koostis ja nimetused. Happed, alused ja soolad igapäevaelus. Põhimõisted: hape, alus, indikaator, neutralisatsioonireaktsioon, lahuste pH-skaala, sool. Praktilised tööd: hapete ja aluste kindlakstegemine indikaatoriga,

	neutralisatsioonireaktsiooni uurimine Lõiming: Loodusõpetus - mineraalsoolad looduslikus vees. Bioloogia - looduslikud happelised ained (maomahl), happesademetega mõju taimedele. Tehnoloogiaõpetus – happelised ja aluselised puhastusvahendid. Geograafia - happesademed, aluseline ja happeline vesi, aluselised ja happelised mullad, maavarad (kivisool, paekivi, kips).
Õpilane: 1) eristab aktiivseid, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivseid metalle nende asukoha järgi metallide pingereas ning uurib metallide aktiivsust; 2) uurib metalli ja happe vaheliste reaktsioonide kiirust mõjutavate tegurite toimet; 3) seostab redoksreaktsioone keemiliste elementide oksüdatsiooniastmete muutumisega reaktsioonis, teab metallide käitumist keemilistes reaktsioonides redutseerijana ja hapniku käitumist oksüdeerijana; 4) koostab reaktsioonivõrrandeid metallide ja hapete vaheliste reaktsioonide kohta; 5) hindab raua, alumiiniumi ja vase ning nende sulamite rakendamise võimalusi igapäevaelus, seostades kasutusalasid vastavate materjalide iseloomulike omadustega	5. Tuntumaid metalle Metallide reageerimine hapnikuga. Keemiliste elementide oksüdatsiooniastmete muutumine keemilistes reaktsioonides. Metallid kui redutseerijad ja hapnik kui oksüdeerija. Metallide reageerimine hapete lahustega. Erinevate metallide aktiivsuse võrdlus (aktiivsed, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivsed metallid), metallide pingerea tutvustus. Ettekujutus keemilise reaktsiooni kiirusest (metalli ja happelahuse vahelise reaktsiooni näitel). Tähtsamad metallid ja nende sulamid igapäevaelus (Fe, Al, Cu jt). Põhimõisted: redutseerija, redutseerumine, oksüdeerija, oksüdeerumine, redoksreaktsioon, reaktsiooni kiirus, sulam, Praktilised tööd ja IKT rakendamine: metallide aktiivsuse võrdlemine reageerimisel happe lahusega; keemilise reaktsiooni kiirust mõjutavate tegurite toime uurimine. Lõiming: Füüsika - metallide elektri- ja soojusjuhtivus, magnetilisus. Geograafia - metallimaagid. Tehnoloogiaõpetus - metallid ja sulamid kui materjalid, korrosioon. Ajalugu, kirjandus - metallurgia areng. Bioloogia - fotosüntees ja hindamine kui redoksprotsessid.

6.4. Õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) mõistab ja loob keemiateksti anorgaaniliste ainete omadustest ning ainetevahelistest seostest; 2) uurib tugevate ja nõrkade hapete lahuste omadusi ning selgitab erinevusi; 3) uurib happeliste ja aluseliste oksiidide keemilisi omadusi: happeline oksiid + vesi, (tugevalt) aluseline oksiid + vesi, aluseline oksiid + hape, happeline oksiid + alus; koostab vastavate reaktsioonide võrrandeid; 4) selgitab temperatuuri mõju gaaside ning (enamiku) soolade lahustuvusele vees, kasutab ainete lahustuvuse graafikut ja lahustuvustabelit, et leida vajalikku infot ning teha arvutusi ja järeldusi; 5) selgitab tähtsamate anorgaaniliste ühendite leidumist looduses ja kasutamist argielus (väetised, vee karedus, ehitusmaterjalid); 6) teab keemilise saaste allikaid ja analüüsib saastumise tekkepõhjust, saastumisest tingitud keskkonnaprobleeme (happesademed, raskmetallide ühendid, üleväetamine) ning võimalikke keskkonna säästmise meetmeid.	1. Anorgaaniliste ainete põhiklassid Happelised ja aluselised oksiidid, nende reageerimine veega. Tugevad ja nõrgad happed. Hapete reageerimine aluseliste oksiididega. Aluste reageerimine happeliste oksiididega. Seosed anorgaaniliste ainete põhiklasside vahel. Soolade saamise võimalusi. Ainete lahustuvus vees (kvantitatiivselt), selle sõltuvus temperatuurist (gaaside ja soolade näitel). Lahuste protsendilise koostise arvutused (tiheduse arvestamisega). Anorgaanilised ühendid looduses ja igapäevaelus. Põhilised keemilise saaste allikad, keskkonnaprobleemid: happeliiv, happesademed, keskkonna saastumine raskmetallide ühenditega, veekogude saastumine. Mõisted: happeline oksiid, aluseline oksiid, tugev hape, nõrk hape, leelis, vee karedus, lahustuvus. Praktilised tööd: erinevate oksiidide ja vee vahelise reaktsiooni uurimine; erinevate oksiidide hapete ja alustega reageerimise uurimine; tugeva ja nõrga happe lahuste omaduste uurimine; soola saamine ja eraldamine; soolade lahustuvuse uurimine erinevatel temperatuuridel. Lõiming: Geograafia - maavarad, mineraalid ja kivid, vee karedus, karst, happesademed, veekogude ja pinnase saastamine. Bioloogia - happesademetega mõju taimedele, üleväetamine, veekogude eutrofeerumine, raskmetallide mõju organismidele. Tehnoloogiaõpetus - happelised ja aluselised puhastusvahendid. Füüsika - tiheduse kasutamine arvutustes, gaasid paisumine. Matemaatika - osa ja tervik, protsentarvutused, joondiagrammide lugemine.
Õpilane: 1) teeb arvutusi aine hulga, massi ja gaasi ruumala vaheliste seoste alusel, kasutab korrektselt vastavaid ühikuid ning põhjendab loogiliselt arvutuskäike; 2) analüüsib keemilise reaktsiooni võrrandis	2. Aine hulk. Moolarvutused Aine hulk, mool. Molaarmass ja gaasi molaarruumala (normaaltingimustel). Aine massi jäävus keemilistes reaktsioonides. Keemilise reaktsiooni võrrandis sisalduva (kvalitatiivse ja kvantitatiivse) info analüüs.

sisalduvat kvalitatiivset ja kvantitatiivset infot, mõistab ainete massi jäävust keemilistes reaktsioonides; 3) lahendab reaktsioonivõrranditel põhinevaid arvutusülesandeid, lähtudes reaktsioonivõrrandite kordajatest (ainete moolsuhtest) ning reaktsioonis osalevate ainete hulkadest (moolides), tehes vajaduse korral ümberarvutusi ainehulga, massi ja (gaasi) ruumala vaheliste seoste alusel; põhjendab lahenduskäiku; 4) hindab loogiliselt arvutustulemuste õigsust ning teeb arvutustulemuste põhjal järeldusi ja otsustusi.	Arvutused reaktsioonivõrrandite põhjal. Põhimõisted: aine hulk, mool, molaarmass, gaasi molaarruumala, normaalingimused. Lõiming: Loodusõpetus - ühikute teisendamine. Matemaatika - valemist suuruste avaldamine, võrdelised seosed. Füüsika - temperatuur ja rõhk, nende mõju gaasidele (normaalingimused), SI süsteem.
Õpilane: 1) võrdleb ning põhjendab süsiniku lihtainete omadusi, võrdleb süsinikoksiidide omadusi; 2) teab süsinikuühendite paljususe põhjusi; 3) koostab süsinikuühendite struktuurivalemeid ja molekulimudeleid etteantud aatomite (C, H, O) arvu järgi, eristab lineaarset, hargnenud ja tsüklilist süsinikahelat; 4) liigitab materjale hüdrofiilseks ja hüdrofoobseks; 5) kirjeldab süsivesinike esinemisvorme looduses ja selgitab nende kasutusalasid; 6) eristab struktuurivalemi põhjal süsivesinikke, alkohole ja karboksüülhappeid; 7) koostab süsivesinike ja etanooli täieliku põlemise reaktsioonivõrrandeid; 8) uurib etanohappe keemilisi omadusi; 9) teab etanooli füsioloogilist toimet ja analüüsib sellega seotud probleeme igapäevaelus.	3. Süsinik ja süsinikuühendid Süsinik lihtainena. Süsinikuoksiidid. Süsivesinikud. Süsinikuühendite paljusus. Süsiniku võime moodustada lineaarseid ja hargnevaid ahelaid, tsükleid ning kordseid sidemeid. Molekulimudelid ja struktuurivalemid. Süsivesinike esinemisvormid looduses ja kasutusala. Süsivesinike täielik põlemine. Hüdrofiilsed ja hüdrofoobsed ained. Alkoholid ja karboksüülhapped, nende tähtsamad esindajad ja kasutamine igapäevaelus. Põhimõisted: süsivesinik, struktuurivalem, alkohol, karboksüülhape, hüdrofiilne aine, hüdrofoobne aine. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: CO₂ saamine ja kasutamine tule kustutamisel; süsinikuühendite molekulimudelite ja struktuurivalemite koostamine ja uurimine, sh digitaalses keskkonnas; süsinikuühendite vastastiktoime veega; süsinikuühendite põlemisreaktsioonide uurimine; etanohappe omaduste uurimine. Lõiming: Bioloogia - karboksüülhapped organismides. Inimeseõpetus - alkoholi mõju inimesele, alkoholism. Geograafia - maavarad (maagaas, nafta, teemandid).
Õpilane: 1) selgitab ja uurib keemiliste reaktsioonide soojusefekti; 2) analüüsib süsinikuühendite kasutusvõimalusi kütusena ning eristab taastuvaid ja taastumatuid energiaallikaid; 3) tunneb struktuurivalemi järgi polümeeri;	4. Süsinikuühendite roll looduses, süsinikuühendid materjalidena Energia eraldumine ja neeldumine keemilistes reaktsioonides, ekso- ja endotermilised reaktsioonid. Süsinikuühendid kütusena. Keskkonnaprobleemid: kasvuhoonegaasid.

4) mõistab sahhariidide, rasvade ja valkude rolli organismides, uurib nende omadusi ja sisaldust toiduainetes; 5) iseloomustab tuntumaid süsinikuühenditel põhinevaid polümeerseid materjale (kiudained, plastid), analüüsib nende põhiomadusi, kasutamise võimalusi ja kasutamisega seonduvaid keskkonnaprobleeme; 6) mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust ning analüüsib keskkonna säästmise võimalusi.	Ettekujutus polümeeridest, plastid. Eluks olulised süsinikuühendid (sahhariidid, rasvad, valgud), nende roll organismis. Kiudained. Tarbekeemia saadused. Põhimõisted: eksotermiline reaktsioon, endotermiline reaktsioon, polümeer Praktilised tööd • ekso- ja endotermilise reaktsiooni uurimine; • toiduainete tärglisesisalduse uurimine; • valkude püsivuse uurimine; • rasva lahustuvuse uurimine erinevates lahustites; • polümeeride saamine ja omaduste uurimine. Lõiming: Bioloogia - fotosüntees ja hingamine kui endo- ja eksotermilised protsessid, toitained ja toiteväärtus, organismide keemiline koostis (sahhariidid, rasvad, valgud ja nende bioloogiline tähtsus), elurikkuse kaitse. Inimeseõpetus - tervislik toitumine ja tervislik eluviis, ohutus tarbekeemiasaaduste kasutamisel. Füüsika - keemilised vooluallikad, kütteväärtus. Tehnoloogiaõpetus - süsinikuühendid kiumaterjalidena ja ehitusmaterjalidena. Geograafia - kasvuhooneefekt, kliima soojenemine, taastuvad ja taastumatud energiaallikad ja kütused, põlevkivi, turvas. Ühiskonnaõpetus - globaalprobleemid, kütused poliitika mõjutajatena.

AINEVALDKOND „MATEMAATIKA” PÕHIKOOLIS

1. AINEVALDKONNA ÜLDISELOOMUSTUS

1.1. Matemaatika pädevus

Matemaatikaõpetuse eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane matemaatikapädevus, mis tähendab matemaatika mõistete, seoste ja protseduuride tundmist, nende sisemise loogika mõistmist ning rakendamise oskust nii eluliste kui ka ainealaste probleemide lahendamisel, hõlmates ka matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja isikliku rolli mõistmist. Matemaatikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õppija:

- 1) suudab kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid ja vahendeid erinevates olukordades nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades;
- 2) oskab näha ja sõnastada matemaatilist lahenduvat probleemi;
- 3) oskab leida sobivaid probleemide lahendamise strateegiaid, neid analüüsida, rakendada ja kontrollida tulemuse tõesust;
- 4) oskab loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning selleks erinevaid esitusviise kasutada ja neist aru saada;
- 5) suudab mõista matemaatika sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.

1.2. Matemaatika õpetamine klassiti

Ainevaldkonda kuulub matemaatika, mida õpitakse 1. klassist 9. klassini.

Ainevaldkonna õppeaine on matemaatika, mille nädalatundide jaotumine kooli astmeti on järgmine:

Õppeaine	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Matemaatika	10	13	13

Õppeaine nädalatundide jagunemine kooliastmete sees klasside kaupa on kindlaks määratud õppekava üldosa tunnijaotusplaanides.

Õpetamise keel: kui algklassides hakatakse matemaatikat õpetama eesti keeles, siis jätkatakse edasi ka eesti keeles.

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus

Matemaatikaõpetuse peamine eesmärk on matemaatikapädevuse kujundamine. Õppeprotsessi käigus omandatakse matemaatikale omane keel, sümbolid ja meetodid, mis loovad võimaluse:

- 1) kirjeldada seoseid matemaatilistelt;
- 2) koostada ja lahendada probleemülesandeid;
- 3) uurida ja rakendada erinevaid lahendusstrateegiaid;
- 4) analüüsida olemasolevat informatsiooni ja jõuda loogilise arutluse kaudu järeldusteni;
- 5) kasutada otstarbekalt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 6) hinnata oma arengut matemaatikateadmiste ja -oskuste omandamisel.

Põhikooli matemaatikaõpetuses rakendatakse nimetatud tegevusi järgmistes teemavaldkondades:

- 1) arvutamine;
- 2) mõõtmine;
- 3) geomeetria;
- 4) probleemide lahendamine;
- 5) andmed ja nende analüüsimine;
- 6) algebra.

Matemaatikaõpetus eristub oma hierarhilise iseloomu tõttu, kus hilisem õpitu toetub varasemale ja uute teadmiste omandamise edukus on tugevalt seotud eelnevate teadmistega. Seetõttu on matemaatika õppeprotsessis oluline roll täpsusel, järjepidevusel ja aktiivsel mõttetööl kogu õppeaja vältel.

1.4. Üldpädevuste kujundamise võimalusi

EESMÄRK	RAKENDAMISE VIISID
Õpipädevus Õpilane suudab: organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varem õpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi;	Üldpädevustestide sooritamine Eksamite Infosüsteemis Probleemülesannete lahendamine Ülesannete iseseisev täitmine Rühmatööd Endale hinnangu andmine õppeperioodi lõpus
Suhtluspädevus Õpilane suudab: selgelt, sobivalt ja viisakalt väljendada oma mõtteid nii oma emakeeles kui ka võõrkeeles, arvestades suhtluspartnerite olukorda ja arusaamist ning suhtluse turvalisust; tutvustage ennast, väljendage ja põhjendage oma seisukohti; lugeda, eristada ja mõista teabe- ja praktilisi tekste ning ilukirjandust; kirjutada erinevat tüüpi tekste, kasutades õigeid viiteid, sobivat keelt ja sobivat stiili; väärtustab keele korrektsust ja väljendusrikkust, samuti kokkuleppel põhinevat suhtlusviisi	Töövormid nagu rühmatöö, projektöpe, teineteisele oma lahenduskäikude selgitamine, oma uurimistöode või kodutööde esitlemine klassis jne, kasutades sobivat stiili ja sõnavara. Lõiming eesti ja inglise keelega: kirjutamis- ja tekstiloomes ülesanded
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus Õpilane suudab: koolis ja igapäevaelus kasutada keelt, sümboleid, matemaatikaspetsiifilisi meetodeid; oskus kirjeldada meid ümbritsevat maailma teaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha teadlikke otsuseid; mõista teaduse ja tehnoloogia tähtsust ja piiranguid; sihipäraselt kasutada uusi tehnoloogiaid;	Projektitööd ja tekstiülesannete lahendamised kasutades matemaatika keelt, sümboleid, meetodeid; õuesõpe; praktilised tööd; EIS-keskkonna kasutamine;
Digipädevus Õpilane suudab: kasutada uudseid digitehnoloogiaid kiiresti muutuvus ühiskonnas toimetulekuks nii õppimises kui ka kodanikuna ja suhtluses kogukondades; leida ja salvestada teavet digivahendite abil ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalse sisu loomisel, sh tekstide, piltide,	Interaktiivsed mängud õpioskuste harjutamiseks; probleemilahenduseks kasutatakse sobivaid digivahendeid ja võtteid, praktilised tööd digikeskkonnas; vajaliku info leidmine, tunnid; e-testide kasutamine

multimeedia loomisel ja kasutamisel; kasutada sobivaid digitaalseid tööriistu ja tehnikaid probleemide lahendamiseks, suhtlemiseks ja koostöö tegemiseks erinevates digikeskkondades; olema teadlik digikeskkonna ohtudest ning oskama kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgima digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.	
Kultuuri- ja väärtuspädevus Õpilane suudab: hinnata inimeste vahelisi suhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohalt; tajub ja hindab oma sidet teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma kultuuripärandiga, teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga, kaasaegsete kultuurisündmustega; väärtustab loovust ja arendab ilumeelt; hindab üldinimlikke ja sotsiaalseid väärtusi, hindab inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; realiseerib oma väärtusi	Tekstiülesannete lahendamine; projektõpe; uuritakse internetist matemaatikaga seotud teemasid /kuulsaid matemaatikuid läbi aegade, välismaa mõõtühikute kasutamine /. Liikuma kutsuva kooli töövõtete rakendamine tunnis; õuesõppe tunnid (geomeetria arhitektuuris)
Sotsiaalne ja kodanikupädevus Õpilane suudab: ennast teostada; tegutseda aktiivse, teadliku, vastutuleliku ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut ja Eesti riiklikku iseseisvust; tundma ja austama sotsiaalseid väärtusi ja norme; austama võrdsust ja sotsiaaltööd majutasutustes, usu ja rahvuse eripära; teha koostööd teiste inimestega erinevates olukordades; inimeste ja nende väärtuste vaheline alustamine ning nende avalikustamine ühiskonnas;	küsimuste koostamine andmete, graafikute või uuringute kohta; tutvumine EV tuntud matemaatikutega, osalemine matemaatika võistlustel ja olümpiaadidel, loovülesanded.
Enesemääratluspädevus Õpilane suudab: mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; hoolitsege enda eest ja järgige tervislikku eluviisi; probleemid üksteisega suhtlemisel;	Iseseisva töö võimaldamine; erinevate enesehindamise võtete kasutuselevõtmine; rühmatööd, rakendusülesannete lahendamine
Ettevõtlikkuspädevus Õpilane suudab: omandatud teadmisi ja oskusi kasutades ideid luua ja ellu viia erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja nendes peidetud võimalusi, aidata probleeme lahendada; seada eesmärged, koostada plaane, esitada neid ja viia ellu; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata üles initsiatiivi ja vastutada tulemuse eest; reageerida muutustele	Probleemülesannete uurimine ja lahendamine Kooli või pere eelarve uurimine Õpilaslaad: kulud/tulud

loovalt, uuenduslikult ja paindlikult; võtta mõistlikke riske; rakendada finantskirjaoskust;	

1.5. Läbivate teemade käsitlemise võimalusi

I KOOLIASTE	
EESMÄRK	RAKENDAMISE VIISID
Elukestev õpe ja karjääri kujundamine Õpilane tahab õppida, tunneb rõõmu teadasaamisest ja oskamisest, oskab õppida üksi ning koos teistega, paaris ja rühmas, oskab jaotada aega õppimise, harrastustegevuse, koduste kohustuste ning puhkamise vahel;	Mänguline tegevus Ida-Virumaa ettevõtted ja erinevad tegevusalad ning ametid
Keskkond ja jätkusuutlik areng Õpilane hoiab puhtust ja korda, saab aru inimtegevusega kaasnevatest mõjudest	Kodu- ja kooliümbruse keskkonnaküsimused: nt inimese tekitatud prügi maht, massimöödikud; Õppekäigud;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Õpilane väärtustab koostööd, kodanikualgatusi; tunneb oma õigusi ja mõistab nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi	Grupitöö projektides, kooli klasside vahelised matemaatika mängud, loovtööd
Kultuuriline identiteet Õpilane järgib üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi, tunneb oma kultuuri, tavasid ja kombeid	Uuritakse matemaatika õppimist ja õpetamist teistes kultuurides
Teabekeskond ja meediakasutus Õpilane suudab kirjeldada oma tegevust eakohases meediakeskkonnas; õpib mõistma temale suunatud teadete eesmärki, käitub turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest teda ümbritsevas teabekeskkonnas; harjub mõistma, millised käitumisnormid kehtivad privaatsetes ja millised avalikus ruumis, sealhulgas turvaline käitumine sotsiaalmeedias.	Tunnid arvutiklassis, vajaliku teabe otsimine, digikeskkonnas tööde vormistamine, visuaalse meedia kasutamine
Tehnoloogia ja innovatsioon Õpilane õpib tundma infotehnoloogia kasutamise põhivõtteid	Tunnid arvutiklassis, loovtööde vormistamine arvutiga, mängulised arvutiprogrammid, fotode tegemine
Tervis ja ohutus Õpilane õpib käituma tervislikult ja ohutult, käitub ohutulu liikluskeskkonnas, tutvub põhiliste ohukordade ja nende võimalike tekkemehhanismidega.	Ülesannete lahendamine, funktsionaalse lugemise ülesanded, PISA – alased ülesanded
Väärtused ja kõlblus Õpilast suunatakse tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid; analüüsima kõlbelisi norme ja väärtusi; arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma; juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel;	Korrektuse nõudmine nii joonistes, kirjalikus lahenduskäigus kui ka suulises eneseväljenduses; õppemeetoditest on esikohal töö jutustustega, rollimängud, arutelud ja õpetaja selgitused, mille vältel õpitakse oma kogemusi teadvustama ning oma tegutsemist jälgima ja reflekteerima.

II kooliaste

Nr	Eesmärk	Rakendamise viisid
1	Elukestev õpe ja karjääri kujundamine Õpilane tahab õppida, tunneb rõõmu teadasaamisest ja oskamisest, oskab õppida üksi ning koos teistega, paaris ja rühmas, oskab jaotada aega õppimise, harrastustegevuse, koduste kohustuste ning puhkamise vahel.	Probleemülesannete lahendamine, loogiliste järelduste ja otsuste tegemine. Rühmatöö. Projektitegevus
2	Keskkond ja jätkusuutlik areng Õpilane hoiab puhtust ja korda, saab aru inimtegevusega kaasnevatest mõjudest	Õpilased uurivad erinevaid lahendusi, mis on seotud keskkonnakaitsega, näiteks ökosüsteemide majandamine või ressursside jaotamine. Nad kasutavad matemaatilisi mudeleid, et leida optimaalseid lahendusi, mis tasakaalustavad keskkonnakaitse ja inimarengu vajadusi.
3	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Õpilane väärtustab koostööd, kodanikualgatusi; tunneb oma õigusi ja mõistab nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi	Finantsplaneerimise õpetamine. Eelarve koostamine, graafikute ja investeerimisstrateegiate analüüs.
4	Kultuuriline identiteet Õpilane järgib üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi, tunneb oma kultuuri tavasid ja kombeid	Projektitööde tegemine, rühmatööd, matemaatiliste probleemide lahendamine erinevate kultuuride vaatenurgast
5	Teabekeskond ja meediakasutus Õpilane suudab kirjeldada oma tegevust eakohases meediakeskkonnas; õpib mõistma temale suunatud teadete eesmärki, käitub turvaliselt ja vastutab oma tegude eest teda ümbritsevas teabekeskkonnas; mõistab, millised käitumisnormid kehtivad privaatses ja millised avalikus ruumis, sealhulgas turvaline käitumine sotsiaalmeedias.	Õpilased uurivad erinevaid infograafikute tüüpe, nende tõlgendamise põhimõtteid ja efektiivset koostamist, samuti infograafikute kasutamist meedias. Matemaatilise ideede ja probleemide visualiseerimine ja analüüs
6	Tehnoloogia ja innovatsioon Õpilane õpib tundma infotehnoloogia kasutamise põhivõtteid	Graafikute, kalkulaatorite, tarkvara kasutamine. Arvuti ja arvutiprogrammide kasutamine
7	Tervis ja ohutus Õpilane õpib käituma tervislikult ja ohutult, käitub ohutult liikluskeskonnas, tutvub põhiliste ohukordade ja nende võimalike tekkemehhanismidega.	Õpilased uurivad terviseandmeid, näiteks haiguste levimus, vaktsineerimise määr või tervisliku eluviisi statistika ning analüüsivad neid matemaatiliselt. Õpilased planeerivad tervislikku toitumist ja treeninguid, arvestades rahalisi võimalusi ja oma eesmäärke.
8	Väärtused ja kõlblus Õpilast suunatakse tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid; analüüsima kõlbelisi norme ja väärtusi;	Õpilased hindavad oma tööd ausalt ja vastutustundlikult ning austavad teiste intellektuaalset omandit. Õpilased õpivad töötama koos teistega, arvestades erinevaid

	arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma; juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel;	arvamusi ja kogemusi ning arendades empaatiat kaaslaste suhtes

III kooliaste		
N r	Eesmärk	Rakendamise viisid
1	Elukestev õpe ja karjääri kujundamine Toetada õpilase arengut mitmekülgselt isiksuseks, kes on avatud elukestvate õppele, suudab täita erinevaid rolle kiiresti muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundada oma elu teadlike otsuste kaudu, hõlmates sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid.	Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt ettevõtete külastused. Õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud ameteid ja erialasid. Projekt "Tööle kaasa!"
2	Keskkond ja jätkusuutlik areng Arendada õpilastes sotsiaalset aktiivsust, vastutustunnet ning keskkonnateadlikkust, et need omadused kujundaksid neist inimesi, kes hoiavad ja kaitsevad keskkonda. Samal ajal arendada neis jätkusuutlikke väärtusi, et nad oleksid valmis leidma ja rakendama lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.	Matemaatikaülesannetes saab kasutada reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta. Õuesõppetunnid.
3	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Toetada õpilase arengut aktiivseks ja vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes omab arusaamist ühiskonna toimimise põhimõtetest ja mehhanismidest, väärtustab kodanikualgatusi ning tunneb end kaasatuna ühiskonnas. Lisaks soodustada õpilase kultuurilist sidusust, toetudes riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.	Uurimistööd Rühmatööd Projektid
4	Teabekeskond ja meediakasutus Edendada õpilase arengut teadlikuks ja analüüsivaks isikuks, kes suudab adekvaatselt mõista ning hinnata ümbritsevat teabekeskkonda. Selle saavutamiseks on oluline, et õpilane oskaks kriitiliselt analüüsida ja tõlgendada meediamailma sisu ja allikaid ning tunnustaks autorlust. Lisaks peaks õpilane olema võimeline looma kvaliteetset meediasisu, mis arvestab nende enda eesmärgi ja ühiskonnas kehtivaid suhtlemise norme. Samuti on oluline, et õpilane oskaks käituda turvaliselt ja	Kasutatakse erinevaid digitaalseid tööriistu, et koguda ja esitleda andmeid (Excel, Google Sheets'i graafikute loomiseks ja andmete analüüsimiseks. Meediast saadud andmete analüüs.

	vastutustundlikult ning võtta vastutus oma käitumise eest ümbritsevas teabekeskkonnas.	
5	Tehnoloogia ja innovatsioon tagatakse õpilase areng teadlikuks ja analüüsivaks isikuks, kes suudab adekvaatselt tajuda ja teadvustada ümbritsevat teabekeskkonda. See hõlmab võimet kriitiliselt analüüsida ja kasutada meediamaaailma sisu ja allikaid, tunnustades samal ajal autorlust. Oluline on oskus luua kvaliteetset meediasisu, mis arvestab nii isiklike eesmärgi kui ka ühiskonnas kehtivaid suhtlemisnorme. Lisaks peab õpilane suutma toimida turvaliselt ja vastutustundlikult oma käitumises nii virtuaalses kui ka füüsilises teabekeskkonnas.	Matemaatika õppimiseks kasutatakse platvorme ja rakendusi nagu GeoGebra või Desmos.
6	Tervis ja ohutus taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele	Lahendatakse ohutus- ja tervishoiuandmeid sisaldavaid ülesandeid (nt liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesanded, muid riskitegureid sisaldavate andmetega ülesanded).
7	Väärtused ja kõlblus taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.	Matemaatika õpetamisel kujundatakse õpilases korralikkust, hoolsust, süstemaatilisust ja ausust ülesannete vormistamisel
8	Kultuuri identiteet taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kes väärtustab oma kultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.	Projekt: matemaatika aja lugu. Projekt: matemaatika õpikute ajalugu

1.6. Valdkonnaülene lõiming

I kooliastmes lõimitakse kõiki eri õppeaineid nii läbi aineõpetuse kui ka lähtuvalt üldõpetuse põhimõtetest. Hea võimaluse lõimiseks pakub teemakeskne õpetus, kuid ka projektõppe läbiviimine. Lõiminguvõimalusena kasutatakse planeeritud iseseisva õppimise päevi, aga ka külalistunde ning väljaspool koolikeskkonda olevaid õppimisvõimalusi.

Nr	Lõimingu tsester	Viis	Õppeained
1	Teemakeskne: nt teema "Puud"	Klassi- ja õuesõppetunnid	Kõik õppeained
2	Klassiprojekt "12 kuud"	Projektide kavandamine ja teostamine	Lõimitavad õppeained: eesti keel, matemaatika, inimeseõpetus, loodusõpetus, kunsti- ja tööõpetus.
3	2-D ja 3-D kujundikomplekti de ehitamine	Projektide kavandamine ja teostamine Vajalikud vahendid: (hamba)tikud, plastiliin, (kujundite ehitamise kaardid). Õpilased moodustavad paarides/väikestes rühmades erinevaid tasapinnalisi ja ruumilisi kujundeid, (mõtlemisoskuse ergutamiseks). Vajadusel võib kasutada ka ettevalmistatud kujundikaarte.	Lõimitavad õppeained: eesti keel, matemaatika, tööõpetus
4	Tähtkuju kujutamine	projektide kavandamine Õpilased joonestavad sirglõikude abil kartongile oma tähtkuju kujutise.	Lõimitavad õppeained: eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, tööõpetus ning üldpädevused
5	Temperatuur	uurimine paigutada kooli juurde/klassi akna taha termomeeter kogu õppeaastaks ning uurida iganädalaselt (kindla tunni toimumise ajal) sealt temperatuure. Õpilased kirjutavad tulemused oma vihiku tagalehele või õpetaja antud vaatluslehele. Nädala lõikes teha võrdlus, millal oli kõige soojem, millal kõige külmem. Kord kuus vaadata kõiki andmeid ning leida kõige suurem erinevus temperatuuride vahel, kõige soojem päev ja kõige külmem päev	Lõimitavad õppeained: loodusõpetus (vee omadused: nimetab jää sulamis-, vee külmumis- ja keemistemperatuuri loodusõpetuses käsitletakse tähtede, päikese pinna temperatuuri loodusõpetuses II kooliastmes mõõdab õhutemperatuuri, iseloomustab joonise põhjal õhutemperatuuri)
6	Diagrammid	Loodusained- diagrammide koostamine, diagrammide analüüs Geograafia- arvandmete lugemine kliimadiagrammilt ja nende tõlgendamine, keskmise temperatuuri mõistmine ja temperatuuri amplituudi arvutamine kliimadiagrammilt	loodusained

II kooliastmes toimuv lõiming matemaatika tundides on oluline, sest see aitab õpilastel näha matemaatika seoseid teiste õppeainetega ning tegeliku eluga. Lõimingu keskpunkt on koht, kus erinevad õppeained ja teemad omavahel põimuvad, luues seeläbi tervikliku õpikogemuse. See võimaldab õpilastel mõista matemaatika praktilist kasutust ja seost teiste valdkondadega.

Nr	Lõimingu keskpunkt	Viis	Õppeained
1	Arvtelg	Ajaloo arvtelje koostamine, sajandite määramine ja arvutamine, kui palju aega on ühest sündmusest möödunud	Ajalugu

2	Lipud	Loodusõpetuses õpitud riikide lipud - leida näiteks erinevate riikide lippudest punase/valge või muu värvi osakaal hariliku murruna	Ajalugu, loodusõpetus
3	Eesti loodus	Õpilased lahendavad looduse teemalisi ülesandeid mägede kõrgusest, kasutavad neid andmeid liitmis- ja lahutamistehteid sisaldavate tekstülesannete koostamisel	Loodusõpetus
4	Retseptid	Õpilased loevad retsepti (lühendid ja mõõtühikud retseptis), mõõdavad ja kaaluvad toiduaineid	Kodundus
5	Rahatarkus	Siduda erinevad valuutad õpitud riikidega ning tutvuda ka maailmas levinumate valuutadega valuutade ja nende lühenditega	Majandus, loodusõpetus
6	Kiirus.	Arvutamine, mõõtmine. Praktiline töö	Kehaline kasvatus, inimeseõpetus Minu kooli lähedal asuv ristmik
	Projekt	Projekt „Ainevoldiku tegemine“ (sobib nii eraldi teemade kui kogu mõõtühikute teema kokkuvõtmiseks) https://oppekava.ee/matemaatika-loimingust-teiste-oppeainetega-projektoppe-kaudu/	Loodusained
III kooliastmes kasutatakse matemaatikas õpitut teistest ainetest pärit näidete rakendamisel, lõiming toimub läbi projekti- ja uurimistevõime.			
Nr	Lõimingu tsepter	Viis	Õppeained
1	Minu koolitee	Projekt Minu koolitee. Eesmärk: kinnistada teadmisi mõõtkava mõistest, arvandmete analüüsi meetoditest ja nende graafilisest esitamisest	Loodusained Ajalugu: minu piirkonna (Kreenholmi) ajaloolised hooned
2	Nurgad	Projekt. Nurgad ümbritsevas keskkonnas. Pildistamine ja vormistamine	Kehaline kasvatus, inimeseõpetus
3	Nurgad	Uurimustöö. Valdkondlikud nurgad. Õpilane valib endale huvipakkuva valdkonna ja kaardistab selles valdkonna nurgad ja kuidas neid nurki kasutatakse. Näiteks. a) Nurgad spordis. Nimeta spordimänge ja - alasid, kus on kasutusel terminid, milles on sõna nurk või nurga, ning kus on oluline nurga suurus. (Heitealade väljalennunurgad, jalgpallis nurgalöök, piljard, snuuker). b) Nurgad liikluses. Tulede ja peeglite reguleerimine, nn pimedad nurgad ristmikel.	Sõltub õpilaste poolt valitud valdkonna teemadest (ohutu liiklemine, hovid, sport, käsitöö, kunst, arhitektuur, disain, elukeskkond, robotika jne).

4	Ruumalaühikud	Ajaloolised mahuühikud ning ruumalaühikud teistes kultuuriruumides	Ajalugu, inimeseõpetus (nt mis mõõtühikuid kasutati varem Kreenholmi Manufaktuuris)
5	Püramiidid	Projekt. Püramiidid ajaloos ja meie elus	Ajalugu, füüsika, tehnoloogiaõpetus
6	Tekstülesanded	Tekstülesannete koostamine, lahendamine, analüüs	Füüsika, keemia, emakeel
7	Kuldlõige	Projektitegevus	Bioloogia, muusika, kunst

1.7. Hindamine

Õppimist toetav hindamine

Õpet kavandades ning sellest tulenevalt ka hinnates võetakse aluseks tunnetuslikud protsessid:

- 1) faktide, protseduuride ja mõistete teadmine (meenutamine, äratundmine, info leidmine, arvutamine, mõõtmine, klassifitseerimine/järjestamine jmt);
- 2) teadmiste rakendamise oskus (meetodite valimine, matemaatilise info eri viisidel esitamine, modelleerimine, rutiinsete ülesannete lahendamine jmt);
- 3) arutlemisoskus (põhjendamine, analüüs, süntees, üldistamine, tulemuste hindamine, harjumuspäratute ülesannete lahendamine jmt).

Õpilaste eelteadmiste kaardistamine (eelhindamine)

- diagnostilised testid (eis.ekk.edu.ee)
- õige/vale väited väärarusaamade kaardistamiseks
- e-hindamine

Protsessi hindamine (vahehindamised)

- enesehindamine
- kaaslase hindamine
- õpetajapoolne hindamine

Lõpphindamine

- kontrolltöö
- iseseisev töö
- projekt
- õpimapp

Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust.

Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindega „4” 75–89%, hindega „3” 50–74%, hindega „2” 20–49% ning hindega „1” 0–19%.

Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub püstitatud õppe-eesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest.

Õpilasel tuleb kasutada kolme matemaatilist protsessi teatud kontekstiga probleemi lahendamisel:

1. **formuleeri (F)** - situatsiooni formuleerimine matemaatika keeles;
2. **lahenda (L)** - matemaatiliste mõistete, faktide ja protseduuride kasutamine matemaatilise ülesande lahendamiseks;
3. **tõlgenda (T)** - matemaatiliste tulemuste interpreteerimine teatud kontekstis.

Formuleerimine sisaldab matemaatika rakendusvõimaluste äratundmist – nägemist, et matemaatikat võib kasutada antud probleemist arusaamiseks või selle lahendamiseks. Ta kätkeb võimet võtta esitatud olukord ning teisendada see matemaatiliseks käsitlemiseks sobivale kujule (st koostada sobiv

matemaatiline mudel), määrates kindlaks matemaatilise struktuuri ja esitusviisid, tuvastades muutujad ja tehes lihtsustavad eeldused probleemi väljaselgitamiseks või ülesande lahendamiseks.

Lahendamise protsess) sisaldab matemaatilist arutlemist ning matemaatiliste mõistete, meetodite, faktide ja abivahendite kasutamist matemaatilise lahenduseni jõudmiseks. See haarab arvutuste tegemist, algebraliste avaldiste, võrrandite või muude matemaatiliste mudelite teisendamist, matemaatilistel diagrammidel ja graafikutel oleva informatsiooni analüüsimist, matemaatiliste kirjelduste ja seletuste loomist ning matemaatiliste abivahendite kasutamist ülesannete lahendamiseks.

Tõlgendamine sisaldab matemaatilise lahenduse või tulemuse üle järelemõttlemist ning selle tõlgendamist ülesande kontekstis. See hõlmab matemaatilise lahenduse või arutluse hindamist seoses ülesande kontekstiga ja leidmist, kas tulemused on antud olukorras mõistlikud ning mõttekad.

Matemaatika formuleerimise, rakendamise ja tõlgendamise protsessid on matemaatilise **modelleerimise tsükli** ning samuti matemaatilise kirjaoskuse definitsiooni võtmekomponendid. Oluline on märkida, et ainult lahendamise protsessi ülesannete tegemine ei rahulda õpilase kompetentsusvajadust.

1.8. Õpitulemused ja õppesisu klassiti

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused
1.KLASS	
Numeratsioon ja arvude ehitus kümnendsüsteemis Õpilane: • selgitab näidetele tuginedes mõisteid arv ja number; • loendab, loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb naturaalarve kuni 100-ni; • paigutab naturaalarvude ritta sealt puuduvad arvud 100 piires; • nimetab naturaalarvule eelneva või järgneva arvu; • teab ja kasutab mõisteid <i>üheline</i> ja <i>kümneline</i>; • selgitab järgarvude kasutamise vajadust läbi näidete; • eristab paaris- ja paarituid naturaalarve; • kasutab naturaalarve võrreldes mõisteid <i>on võrdne</i>, <i>on suurem kui</i> ja <i>on väiksem kui</i> ning vastavaid sümboleid ($<$, $>$, $=$); • hindab oma arengut õpitud teemade osas.	• Arvud 0–100, • Arvu järk ja järguühikud • Märgid $>$, $<$, $=$ Põhimõisted: arv number paarisarv paaritu arv üheline, kümneline järgarv võrdus võrratus järjestamine võrdlemine suurem kui, väiksem kui on võrdne Liikumismängud https://www.liikumakutsuvkool.ee/ Interaktiivsed mängud õpioskuste harjutamiseks Klassiprojekt “12 kuud” Õpilased koostavad ühistööna klassiruumi kalendri ning eelnevalt on õpilaste vahel ära jaotatud, kes missuguse kuu koostamise ja kujundamise eest vastutab. Kalendrisse märgitakse lisaks õpilaste sünnipäevadele

	tähtsamad rahvakalendri tähtpäevad, kooliüritused jm oluline.
Naturaalarvude liitmine ja lahutamine Õpilane: - mõistab, eristab, selgitab liitmist ja lahutamist ning kasutab vastavaid sümboleid (+, -); - teab liitmise ja lahutamise tehete liikmete ja tulemuste nimetusi; - oskab koostada lihtsamaid liitmise ja lahutamise tehteid; - oskab lahutada 20 piires; - modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu (joonis, läbimäng vm); - lahendab iseseisvalt ühetehtelisi tekstülesandeid; - koostab õpetaja abiga lihtsamaid ühetehtelisi tekstülesandeid/ matemaatilisi jutukesi; - püstib ise küsimusi osalise tekstiga ülesannetes; - analüüsib õpetaja abiga lahendatud ülesannetes oma vigu; - hindab oma arengut liitmis- ja lahutamisoskuste omandamisel.	Liitmise ja lahutamise omadused Täht võrduses Märkid + ja - Põhimõisted: liitmine lahutamine liidetav summ vähendatav vähendaja vahe täht arvu tähisena Liikumismängud Interaktiivsed mängud õpioskuste harjutamiseks:
Mõõtühikud Õpilane: - kirjeldab pikkusühikuid meeter ja sentimeeter tuttavate suuruste kaudu; - kasutab pikkusühikute tähiseid m ja cm; - mõõdab vahemaad (joonlaua ja muude vahenditega) meetrites ja sentimeetrites; - hindab enda ümbruses õpitu suurusi ja oskab neid arvestada; - teab seost 1 m = 100 cm; - kirjeldab massiühikuid gramm ja kilogramm tuttavate suuruste kaudu; - kasutab massiühikute tähiseid g ja kg; - teab ja kujutab ette mahuühikut liiter ja kasutab selle tähist l; - eristab ajaühikuid minut, tund, ööpäev, nädal, kuu ja aasta ning valib olukorra kirjeldamiseks neist sobivad; - tunneb kalendrit ning seostab õpitud ajaühikuid oma elu tegevuste ja sündmustega;	- Mõõtühikud meie ümbruses - Pikkusühikud - Massiühikud - Mahuühikud - Ajaühikud - Rahaühikud - Temperatuuriühik - Kell ja kalender Põhimõisted: mõõtühik sentimeeter (cm) meeter (m) gramm (g) kilogramm (kg) liiter (l) sekund (sek) minut (min) tund (h) ööpäev nädal

- tunneb kella (täistund, pooltund); - leiab tegevuse kestuse tundides; - teab seoseid 1 tund = 60 minutit ja 1 ööpäev = 24 tundi; - nimetab Eestis käibivaid rahaühikuid, kasutab neid lihtsamates tehingutes; - teab seost 1 euro = 100 senti; - kirjeldab termomeetri vajadust ja kasutust; - teab ja nimetab temperatuuriühikut kraad; - kasutab igapäevaelu tegevustes õpitud mõõtühikuid (nt temperatuuri mõõtmine, kaalumine, mõõtmine, lihtsamad arveldused rahaga jne); - liidab ja lahutab nimega arve; - mõõdab joonlauaga lõigu pikkuse ja joonestab etteantud pikkusega lõigu; - mõõdab ja arvutab murdjoone pikkuse oma arvutusoskuse tasemel; - modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu (joonis, läbimäng vm); - lahendab iseseisvalt ühetehtelisi tekstülesandeid; - koostab õpetaja abiga lihtsamaid ühetehtelisi tekstülesandeid/ matemaatilisi jutukesti; - püstatab ise küsimusi osalise tekstiga ülesannetes; - analüüsib õpetaja abiga lahendatud ülesannetes oma vigu; - hindab oma arengut õpitud teemade osas.	kuu aasta euro (€) sent (s) kraad (celsius) Näited praktilistest ülesannetest: *kohalikus poes/koolilaadal käimine - ostu sooritamine; *erinevad poemängud - arveldused rahadega; *retsepti järgi (mõõtühikuid kasutades) lihtsama toidu valmistamine (pasta keetmine, pudru valmistamine); *kooli ümbruses olevate kauguste mõõtmine. Projekt "Koolikottide kaalumine nädala jooksul"
Geomeetrilised kujundid Õpilane: - eristab sirget joont kõverjoonest; - teab mõisteid <i>punkt</i> ja <i>sirglõik</i>; - joonestab ja mõõdab sirglõiku; - eristab ruutu, ristkülikut ja kolmnurka teistest kujunditest ning näitab nende elemente (tipp, külg ja nurk); - eristab ringi teistest kujunditest; - eristab kuupi, risttahukat ja püramiidi teistest ruumilistest kujunditest ning näitab maketil nende elemente (tipp, serv, tahk); - eristab kera teistest ruumilistest kujunditest; - konstrueerib käepäraseid vahendeid kasutades ruudu ja ristküliku, kolmnurga, ringi; - rühmitab esemeid ja kujundeid ühiste tunnuste alusel; - võrdleb esemeid ja kujundeid asendi ning suuruse järgi;	Geomeetrilised kujundid Esemete ja kujundite rühmitamine, kirjeldamine, võrdlemine; Lõigu joonestamine Põhimõisted: geomeetiline kujund tasandiline kujund ruumiline kujund punkt sirgjoon kõverjoon murdjoon lõik ring kolmnurk nelinurk ruut ristkülik kera kuup risttahukas

• leiab ümbritsevast õpitud tasandilisi ja ruumilisi kujundeid; • modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu (joonis, läbimäng vm); • lahendab iseseisvalt ühetehtelisi tekstülesandeid; • koostab õpetaja abiga lihtsamaid ühetehtelisi tekstülesandeid/ matemaatilisi jutukesi; • püstib ise küsimusi osalise tekstiga ülesannetes; • hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; • analüüsib õpetaja abiga lahendatud ülesannetes oma vigu; • valib endale õpetaja suunamisel võimetekohase probleemi ja lahendab selle; • hindab oma arengut õpitud teemade osas.	püramiid tipp serv tahk Näited probleemülesannetest Erinevaid kujundeid kasutades (nt väljalõigatud kujundid, magnetiga geomeetrilised kujundid) saab luua pilte ja erinevaid ühistöid nii paaris- kui rühmatööna. “2-D ja 3-D kujundikomplektide ehitamine”.
2.KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Numeratsioon ja arvude ehitus kümnendsüsteemis Õpilane: • selgitab näidetele tuginedes mõisteid arv ja number; • selgitab mõistet naturaalarv; • loendab, loeb ja kirjutab naturaalarve kuni 1000 piires; • järjestab ja võrdleb naturaalarve kuni 1000ni; • määrab arvu asukoha naturaalarvude reas; • nimetab naturaalarvule eelneva või järgneva arvu; • teab matemaatilisi mõisteid võrdus ja võrratus ning oskab kasutada märke $<$, $>$, $=$; • nimetab arvus järke kuni tuhandeliseni; • loeb ja kirjutab järgarve; • esitab arvu üheliste ja kümneliste summana; • loendab, loeb, kirjutab naturaalarve kuni 10 000ni; • oskab nimetada paaris ja paarituid arve; • hindab kriitiliselt saadud tulemust.	Arvud 0–1000, Arvu järk, järguühikud ja järkarvude summa; Naturaalarvu kujutamine arvkiirel; Põhimõisted: arv number naturaalarv üheline, kümneline, sajaline; järgarvud järguühikud järkarv järkarvude summa võrdus võrratus arvkiir suurem kui väiksem kui Interaktiivsed töölehed Arvude järjestamine: Liikumismängud: Arvu järgud. Liikuma kutsuv mäng tundi: Rahatarkus. e – koolikott
Naturaalarvude liitmine ja lahutamine Õpilane: • liidab ja lahutab peast 20 piires; • liidab peast ühekohalist arvu ühe- ja kahekohalise arvuga 100 piires; • lahutab peast kahekohalisest arvust ühekohalist arvu 100 piires;	Liitmise ja lahutamise omadused Tehete järjekord Täht võrduses Põhimõisted: liidetav summa vähendatav vähendaja

• arvutab enam kui kahe tehtega liitmis- ja lahutamisesülesandeid; • määrab õige tehete järjekorra (liitmine/lahutamine); • täidab proovimise teel tabeli, milles esineb tähtavaldis; • oskab arvu suurendada ja vähendada teatud arvu võrra; • arvutab mitme tehtega liitmis- ja lahutamisesülesanded; • selgitab ja kasutab õigesti mõisteid vähendada teatud arvu võrra, suurendada teatud arvu võrra; • hindab oma arengut liitmis- ja lahutamistehete ning nende vaheliste seoste omandamisel; • hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust.	vahe avaldis arvavaldis avaldis väärtus täht arvu tähisena tundmatu Liikumismängud Interaktiivsed töölehed Liitmine ja lahutamine: Interaktiivsed töölehed Projekt Mängurahade kasutamine
Naturaalarvude korrutamise ja jagamine Õpilane: • tunneb korrutamise- ja jagamistehete omadusi; • tutvub korrutamise- ja jagamistehete omadustega; • korrutab arve 1-10 kahe, kolme, nelja ja viiega; • selgitab jagamise tähendust, kontrollib jagamise õigsust korrutamise abil; • teab, et arvuga 2 jagamine tähendab pooleks jagamist; • selgitab korrutamist liitmise kaudu ja jagamist kui korrutamise pöördtehet; • määrab õige tehete järjekorra avaldises (korrutamine/jagamine, liitmine/lahutamine); • hindab oma arengut korrutamistehete ja jagamistehete ning selle omaduste omandamisel; • valib endale korrutamiseks ja jagamiseks sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust.	Korrutustabel. Korrutamise- ja jagamise tehete liikmete nimetused. Arvavaldis ja tehete järjekord Põhimõisted: korrutamine; jagamine; tegur; korrutis; jagatav; jagaja; jagatis; pöördtehe digivahendid: Korrutamine ja jagamine: Liikumismängud: Korrutustabeli õppimiseks: Peastarvutamine:
Mõõtühikud Õpilane: • nimetab pikkusühikuid km, m, dm, cm, mm;	Pikkusühikud Massiühikud; Mahuühik; Ajaühikud; Kell ja kalender Rahaühikud Temperatuuriühik

• kirjeldab pikkusühikut kilomeeter tuttavate suuruste kaudu, kasutab kilomeetri tähist km; • hindab lihtsamatel juhtudel pikkust silma järgi (meetrites või sentimeetrites); • teisendab meetrid detsimeetriteks, detsimeetrid sentimeetriteks; • kirjeldab massiühikuid kilogramm ja gramm tuttavate suuruste kaudu; • võrdleb erinevate esemete masse; • kirjeldab suurusi pool liitrit, veerand liitrit, kolmveerand liitrit tuttavate suuruste kaudu; • kasutab ajaühikute lühendeid h, min, s; • kirjeldab ajaühikuid pool tundi, veerand tundi ja kolmveerand tundi oma elus toimuvate sündmuste järgi; • nimetab täistundide arvu ööpäevas ja arvutab täistundidega; • teisendab pikkus-, massi- ja ajaühikutega; • loeb kellaagu (kasutades ka sõnu veerand, pool, kolmveerand); • tunneb kalendrit ning seostab seda oma elutegevuste ja sündmustega; • kirjeldab termomeetri kasutamist, loeb külma- ja soojakraade; • temperatuuriühik: <i>kraad</i>; • nimetab Eestis käibel olevaid rahaühikuid ja selgitab rahaühikute vahelisi seoseid; • liidab ja lahutab nimega arvudega; • valib endale teisendamiseks sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); • valib endale mõõtmiseks ja teisendamiseks sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • lahendab ühetehtelisi pikkusühikute teisendamist sisaldavaid tekstülesandeid; • kasutab pikkusühikuid tekstülesandeid lahendades; • hindab oma arengut pikkusühikute mõistmise, mõõtmise ja teisendamise omandamisel.	Põhimõisted: mõõtühik millimeeter (mm) sentimeeter (cm) detsimeeter (dm) meeter (m) kilomeeter (km) gramm (g) kilogramm (kg) tonn (t) liiter (l) sekund (sek) minut (min) tund (h) sajand (saj) aasta (a) euro (EUR) sent (s) kraad (celsius) nimega arvud Interaktiivne õppematerjal: (gramm, kilogramm, temperatuur, pikkusühikud) Projekt “Matemaatika kehalises kasvatuses”. Mõõdetakse jooksu, kaugushüppe, palliviske jne tulemusi stopperi ning mõõdulindiga. Praktiline töö: üheliitri mõõtenõuga mõõdetakse erinevate nõude mahtu ja vedeliku kogust. Praktiline töö: termomeetriga mõõdetakse õhutemperatuuri ning märgitakse saadud andmed ilmavaatluste tabelisse.
Tasandilised kujundid ja nende mõõtmine Õpilane: • eristab tasandilisi geomeetrilisi kujundeid;	tasandilised kujundid Esemete ja kujundite rühmitamine,

• näitab ja tähistab kolmnurga, nelinurga ning hulknurga tippe, nurki ja külgi; • teab, et kaks ühise otspunktiga külge moodustavad nurga; • eristab visuaalselt täisnurka teistest nurkadest; • näitab joonise abil ringjoone keskpunkti ja keskpunkti kaugust ringjoonest (raadius); • teab, et täisnurka märgitakse täpiga kaare keskel; • valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel seoses kujundite joonestamisel ja mõõtmisel; • lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid; • kasutab teema õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh jooniste tegemine, kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); • hindab oma arengut ruudu ja ristküliku ümbermõõdu ja pindala leidmise omandamisel.	asukoha ja suuruse kirjeldamine ning võrdlemine. Põhimõisted: alguspunkt lõpp-punkt täisnurk punkt sirgjoon kõverjoon murdjoon lõik ring; kolmnurk nelinurk ristkülik ruut tipp külg nurk
Ruumilised kujundid ja nende põhilised elemendid Õpilane: • nimetab ruumilisi kujundeid ja kirjeldab neid tunnuste järgi; • eristab kuupi ja risttahukat teistest kujunditest ning näitab ja nimetab nende tippe, servi ja tahke; • näitab ja nimetab maketi abil püramiidi külgtahke, põhja ja tippe; • eristab kolm- ja nelinurkset püramiidi põhja järgi; • näitab maketi abil silindri põhju ja külgpinda; • näitab maketi abil koonuse külgpinda, tippu ja põhja; • eristab tasapinnalisi kujundeid ruumilistest kujunditest nende tunnuste alusel; • leiab ümbritsevast keskkonnast geomeetrilisi kujundeid ning kirjeldab neid õpitud mõistetele tuginedes.	Õppesisu ja põhimõisted ruumilised kujundid Põhimõisted: kera kuup risttahukas püramiid silinder, koonus serv tipp tahk Projekt Kujundid GeoGebra programmi abil Projekt: Arv näitajate kasutamine pikkuse, kaalu, temperatuuri jms väljendamisel.
3.KLASS	
ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
Numeratsioon ja arvude ehitus kümneksüsteemis Õpilane:	Õppesisu ja põhimõisted Arvud 0 – 10 000;

• selgitab näidetele tuginedes mõisteid arv ja number; • selgitab mõistet naturaalarv; • loendab, loeb ja kirjutab naturaalarve 10 000 piires; • järjestab ja võrdleb naturaalarve 10 000 piires; • määrab arvu asukoha naturaalarvude reas; • nimetab naturaalarvule eelneva või järgneva arvu; • teab matemaatilisi mõisteid võrdus ja võrratus ning oskab kasutada märke $<$, $>$, $=$; • nimetab arvus järke kuni tuhandeliseni (kaasa arvatud); • esitab arvu üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana; • kujutab naturaalarve arvkiirel; • hindab kriitiliselt saadud tulemusi; • hindab oma arengut numeratsiooni ning kümnendsüsteemis arvude ehituse omandamisel;	Arvu järk, järguühikud ja järkarvude summa; Naturaalarvude kujutamine arvkiirel Põhimõisted: arv number naturaalarv üheline, kümneline, sajaline, tuhandeline kümnendsüsteem järgarvud järguühikud võrdus võrratus
Naturaalarvude liitmine ja lahutamine Õpilane: • mõistab, mis on liitmine ning oskab koostada lihtsamaid liitmise tehteid; • teab ja oskab kasutada liitmise vahetuvusseadust; • teab ja oskab kasutada liitmise rühmitamise seadust; • teab, et lahutamine on liitmise pöördtehe; • liidab, lahutab peast naturaalarve 100 piires; • lahutab peast kahekohalisest arvust ühekohalist arvu üleminekuga; • liidab ja lahutab kirjalikult naturaalarve 10 000 piires; • arvutab kuni kolme tehaga arvavaldisel väärtusi; • tunneb tehete järjekorda sulgudeta ja ühe paari sulgudega arvavaldises; • leiab puuduva liidetava, vähendatava või vähendaja proovimise teel ja reegli abil; • valib endale liitmiseks ja lahutamiseks sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • analüüsib ja lahendab iseseisvalt eri tüüpi ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid liitmise- ja lahutamise teemadel;	Õppesisu ja põhimõisted Liitmise ja lahutamise omadused Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires; Täht võrduses Tehete järjekord Põhimõisted: liidetav summa vähendaj vähendatav vahe avaldis arvavaldis avaldisel väärtus, täht arvu tähisena, muutuja

• sõnastab liitmise ja lahutamise teemadel kahetehteliste tekstülesannete lahendamiseks vajalikud küsimused; • koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid liitmise ja lahutamise teemadel; • hindab oma arengut liitmis- ja lahutamistehete ning selle omaduste omandamisel	
Naturaalarvude korrutamine ja jagamine Õpilane: • nimetab korrutamise- ja jagamistehete liikmeid (tegur, korrutis, jagaja, jagatav, jagatis); • selgitab ja kasutab arvutamisel korrutamise vahetuvuse seadust; • selgitab mõistet jagamine; • selgitab jagamist kui korrutamise pöördtehet; • korrutab ja jagab peast arvudega korrutustabeli piires; • korrutab arvudega 1 ja 0; • jagab peast nulli(de)ga lõppevaid arve arvuga 10 ja 100; • korrutab peast nulliga lõppevaid arve ühekohalise arvuga; • korrutab peast ühekohalist arvu kahekohalise arvuga 100 piires; • jagab peast kahekohalist arvu ühekohalise arvuga; • jagab nulliga lõppevaid arve ühekohaliste arvudega; • leiab ühetehtelistes korrutamise- ja jagamistehetes puuduva tehte liikme väärtuse proovimise teel; • hindab oma arengut korrutamise- ja jagamistehete ning selle omaduste omandamisel • valib endale korrutamiseks ja jagamiseks sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • analüüsib ja lahendab iseseisvalt eri tüüpi ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid korrutamise ja jagamise teemadel; • sõnastab korrutamise ja jagamise teemadel kahetehteliste tekstülesannete lahendamiseks vajalikud küsimused; • koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid õpitud tasemel korrutamise ja jagamise teemadel;	Õppesisu ja põhimõisted Korrutustabel. Korrutamise- ja jagamistehete liikmete nimetused. Arvavaldis, tehete järjekord ja sulud. Summa korrutamine ja jagamine arvuga. Arv 0 tehetes. Põhimõisted: korrutamine jagamine pöördtehe tegur korrutis jagatav jagaja jagatis

• rakendab omandatud teadmisi ja oskusi korrumtamise ja jagamise teemal uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • valib endale õpetaja suunamisel võimetekohase probleemi ja lahendab selle; • hindab oma arengut naturaalarvude korrumtamise ja jagamise omandamisel;	
Harilik murd Õpilane: • selgitab, mis on murd; • näitab murru lugeja ja nimetaja asukohta; • selgitab mõistete murru lugeja ja nimetaja tähendust; • seostab mõisteid pool ja veerand murdarvudega; • jaotab joonisel oleva terviku etteantud osadeks vastavalt murru nimetajas oleva arvu (2, 3, 4, või 5) järgi; • värvib või märgib $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ ja $\frac{1}{5}$ kujundist; • võrdleb osade suurusi etteantud jooniste järgi; • leiab arvust pool ($\frac{1}{2}$), veerand ($\frac{1}{4}$), kolmandiku ($\frac{1}{3}$) ja viiendiku ($\frac{1}{5}$); • leiab terviku, kui on teada sellest arvust pool, veerand, kolmandik või viiendik; • valib endale sobiva lahendustee osa leidmiseks tervikust ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • hindab oma arengut hariliku murru tähenduse omandamisel;	Õppesisu ja põhimõisted Harilik murd Murrud $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$ Põhimõisted: murd murru lugeja murru nimetaja tervik osa pool veerand kolmandik viiendik
Pikkus-, massi-, mahu-, aja- ja rahaühikud Õpilane: • teab, et mõõtühikud on kokkuleppelised; • kasutab suurusi mõõtes sobivaid abivahendeid ning mõõtühikuid; • teab ja nimetab pikkusühikuid (mm, cm, dm, m, km); • mõõdab igapäevaelus ettetulevaid pikkusi, kasutades sobivaid pikkusühikuid; • kirjeldab pikkusühikut meeter tuttavate suuruste kaudu; • teab ja nimetab massiühikuid (g, kg, t); • mõõdab igapäevaelus ettetulevate kehade masse, kasutades sobivaid massiühikuid; • kirjeldab massiühikut kilogramm tuttavate suuruste kaudu; • teab ja nimetab mahuühikut liiter;	Mõõtühikud Pikkusühikud Massiühikud Mahuühikud Ajaühikud Rahaühikud Temperatuuriühik Põhimõisted: mõõtühik, millimeeter (mm) sentimeeter (cm) detsimeeter (dm) meeter (m) kilomeeter (km) gramm (g) kilogramm (kg) tonn (t)

• kirjeldab mahuühik liiter tuttavate suuruste kaudu; • teab ja nimetab ajaühikuid sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut ja sekund ning kirjeldab neid oma elus asetleidvate sündmuste järgi; • nimetab ajaühikuid pool, veerand ja kolmveerand tundi ning seostab neid minutitega (näiteks 30 minutit on pool); • valib antud olukorra kirjeldamiseks sobivad ajaühikud; • teab ja nimetab Eestis käibel olevaid rahaühikuid (sent, euro); • teab ja nimetab temperatuuriühikut kraad; • kirjeldab termomeetri kasutust, loeb külma- ja soojakraade; • teisendab ja võrdleb pikkus-, massi-, aja- ja rahaühikuid (valdavalt ainult naaberühikuid); • liidab ja lahutab õpitud mõõtühikutega; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • valib endale õpetaja suunamisel võimetekohase probleemi ja lahendab selle; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • lahendab mitmetehtelisi mõõtühikute teisendamist (valdavalt ainult naaberühikute teisendamist) sisaldavaid tekstülesandeid; • kasutab õpitud mõõtühikuid tekstülesandeid lahendades; • koostab ühetehtelisi õpitud mõõtühikute teisendamist sisaldavaid tekstülesandeid; • hindab oma arengut mõõtühikute mõistmisel, mõõtmise ja teisendamise omandamisel;	liiter (l) sekund (s) minut (min) tund (h) sajand (saj) aasta (a) euro (EUR) sent (s) kraad (celsius) nimega arvud ühenimelised ühikud
Tasandilised kujundid, nende põhilised elemendid ja mõõtmine Õpilane: • eristab geomeetrilisi kujundeid punkt, sirgjoon ja lõik; • selgitab mõistet murdjoon. Eristab murdjoont teistest joontest; • joonestab, mõõdab ja arvutab murdjoone pikkuse; • joonestab hulknurki; • joonestab riskülikut ja ruutu; • näitab joonisel raadiust; • joonestab ringjoont antud raadiuse järgi; • näitab joonise abil täisnurka;	Õppesisu ja põhimõisted Tasandilised kujundid, Sirge ja sirglõigu joonestamine, mõõtmine Hulknurgad Hulknurga übermõõt Põhimõisted: punkt sirge lõik sirglõik sirgjoon kõverjoon

• kirjeldab täisnurkset kolmnurka; • kirjeldab ja joonestab võrdkülgset kolmnurka sirgli ja joonlaua abil; • hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; • hindab oma arengut tasandiliste kujundite ja nende omaduste omandamisel;	murdjoon ring ringjoon keskpunkt raadius täisnurk hulknurk kolmnurk võrdkülgne kolmnurk täisnurkne kolmnurk ruut ristkülik
Ruumilised kujundid ja nende põhilised elemendid Õpilane: • nimetab ruumilisi kujundeid (kera, kuup, risttahukas, püramiid, silinder, koonus) ja kirjeldab neid, • eristab kuupi ja risttahukat teistest kujunditest ning näitab ja nimetab nende tippe, servi ja tahke; • selgitab mõistet pinnalaotus ning joonestab kuubi ja risttahuka pinnalaotust; • näitab ja nimetab maketi abil püramiidi külgtahke, põhja ja tippe; • eristab kolm- ja nelinurkset püramiidi; • näitab maketi abil silindri põhju ja külgpinda; • näitab maketi abil koonuse külgpinda, tippu ja põhja. • eristab tasapinnalisi kujundeid ruumilistest kujunditest nende tunnuste alusel; • leiab ümbritsevast keskkonnast geomeetrilisi kujundeid ning kirjeldab neid õpitud mõistetele tuginedes; • hindab oma arengut ruumiliste kujundite ja nende põhiliste elementide õppimisel.	Põhimõisted: kera, kuup risttahukas püramiid silinder koonus serv tipp tahk pinnalaotus Liikumismängud:
I kooliastme lõpetaja: 1) märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus ning kirjeldab seda arvude või geomeetriliste kujundite abil; 2) loeb ja mõistab eakohast matemaatilist teksti; 3) loeb, mõistab ja selgitab matemaatiliselt esitatud probleeme; 4) püstitab ülesande lahendamiseks vajalikud küsimused; 5) sõnastab matemaatiliselt lahenduvaid lihtsamaid eakohaseid probleeme; 6) lahendab iseseisvalt tekstülesandeid ja hindab saadud tulemuse reaalsust; 7) saab aru õpitud mõistetest ja reeglitest ning oskab neid rakendada; 8) selgitab ja põhjendab arvutamiskäike; 9) mõistab matemaatika olulisust ja tunneb vajadust ning huvi matemaatikateadmisi omandada; 10) kasutab õppeprotsessis otstarbekalt õpetaja juhendamisel info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid.	

4.KLASS	
ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
Numeratsioon ja arvude ehitus kümnnendsüsteemis Õpilane: • loeb ja kirjutab naturaalarve kuni miljonini; • selgitab näidete varal termineid arv ja number ning kasutab neid ülesannetes; • kirjutab naturaalarve järkarvude summana; • nimetab naturaalarvus järke, tunneb järguühikuid ja järkarve; • kirjutab naturaalarvu järguühikute kordsete summana ning vastupidi; • järjestab ja võrdleb naturaalarve (kuni miljonini); • nimetab arvule eelneva või järgneva arvu; • kujutab naturaalarve arvteljel; • hindab kriitiliselt saadud tulemust; • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel seoses arvu ehitusega	Arvud miljonini. Arvu järk, järguühikud, järkarvude summa. Naturaalarvu kujutamine arvteljel. Põhimõisted: naturaalarv arvu järgud järguühikud järkarvud järkarvude summa järguühikute kordsete summa kümnnendsüsteem võrdus võrratus arvtelg Lõiminguprojekt: 3.1. Projekt „Matemaatilise teksti kirjutamine ilma arve ja arvsõnu kasutamata“
Naturaalarvude liitmine ja lahutamine Õpilane: • liidab ja lahutab peast 1000 piires ning kirjalikult 10 000 piires; • tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; • nimetab liitmise ja lahutamise tehte komponente (liidetav, summa; vähendatav, vähendaja, vahe); • kirjutab liitmistehtele vastava lahutamistehte ja vastupidi; • kasutab arvutamisseadusi (liidetavate vahetuvuse ja liidetavate rühmitamise ehk ühenduvuse omadus; arvust summa ja vahe lahutamise omadus; arvule vahe liitmise omadus) arvutamise lihtsustamiseks; • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; • valib endale sobiva lahendusreeglid ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kasutab liitmise ja lahutamise omadusi arvutamise lihtsustamiseks; • kontrollib ja hindab oma lahenduskaikude tulemust; • valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); • kujutab kahe naturaalarvu liitmist ja lahutamist arvteljel;	Liitmise ja lahutamise omadused peast arvutamisel. Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires. Põhimõisted: liidetav summa vähendatav vähendaja vahe

• lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; • koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid; • hindab oma arengut liitmis- ja lahutamistehete ning nendevaheliste seoste omandamisel.	
Naturaalarvude korrutamine Õpilane: • tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; • nimetab korrutamistehte komponente (tegur, korrutis); • esitab kahe arvu korrutise võrdsete liidetavate summana või selle summa korrutisena; • kirjutab korrutamistehte vastava jagamistehte ja vastupidi; • sõnastab ja esitab üldkujul korrutamise omadusi (tegurite vahetuvuse ja tegurite rühmitamise omadus ning korrutamise jaotuvusseadus ehk summa ja vahe korrutamise omadus) ja kasutab neid arvutamise lihtsustamiseks; • korrutab naturaalarve peast 100 piires ja kirjalikult 1000 piires; • arvutab enam kui kahe arvu korrutist; • korrutab peast naturaalarve 100 piires; • korrutab kirjalikult kuni kahekohalisi naturaalarve 1000 piires, • korrutab kuni kolmekohalisi arve järguühikutega 10, 100 ja 1000; • korrutab nimega arvu ühekohalise arvuga • hindab oma arengut korrutamistehte ja selle omaduste omandamisel; • valib endale korrutamiseks sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kasutab korrutamise omadusi arvutamise lihtsustamiseks; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • lahendab ja koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mis sisaldavad korrutamist	Korrutamise omadused. Naturaalarvude korrutamine peast ja kirjalikult. Põhimõisted: tegur korrutis tegurite vahetuvus ja rühmitamine osakorrutis
Naturaalarvude jagamine Õpilane: • tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; • nimetab jagamistehte komponente (jagatav, jagaja, jagatis); • sõnastab ja esitab üldkujul summa jagamise omaduse ning kasutab seda arvutamise	Naturaalarvude jagamine peast ja kirjalikult Jäägiga jagamine Arv <i>null</i> tehetes Põhimõisted: jagatav jagaja jagatis jääk

lihtsustamiseks; • kontrollib jagamistehte tulemust korrutamise abil; • teab ja oskab ära tunda jagamistehte kahte erinevat tähendust: võrdseteks osadeks jaotamine ja mahutamine; • selgitab, mida tähendab, et üks arv jagub teisega; • jagab naturaalarve peast 100 piires ja kirjalikult 1000 piires; • jagab peast arve korrutustabeli piires; • jagab jäägiga 100 piires ja selgitab selle jagamise tähendust; • jagab nullidega lõppevaid naturaalarve peast 10, 100 ja 1000-ga; • jagab nullidega lõppevaid naturaalarve järkarvudega; • jagab summat arvuga 100 piires; • jagab kirjalikult naturaalarvu ühekohalise ja kahekohalise arvuga 1000 piires; • selgitab, millega võrdub null jagatud arvuga ja arvu nulliga jagamise tähendust; • jagab nimega arve ühekohalise arvuga; • hindab oma arengut jagamise ja selle omaduste omandamisel; • valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • lahendab ja koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mis sisaldavad jagamist.	järkarv jaguvus
Tehete järjekord avaldises Õpilane: • rakendab tehete järjekorda sulgudeta ja ühe paari sulgudega arvavaldises; • selgitab mõisteid avaldis ja arvavaldis; • valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust • arvutab kahe- ja kolmetehteliste arvavaldiste väärtuse; • valib endale tähe väärtuse leidmiseks sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • leiab ühetehtelisest võrdusest tähe arvvaartuse ehk tundmatu proovimise või analoogia teel; • koostab lihtsa teksti põhjal tähte sisaldava võrduse; • hindab oma arengut tehete järjekorra rakendamise omandamisel	Täht võrduses. Tehete järjekord. Põhimõisted: avaldis arvavaldis avaldis väärtus tundmatu analoogia Õppemängud: „Täringumäng“: õpilane viskab viis korda täringut, koostab saadud numbritest kolme tehtega avaldis ning arvutab tulemuse. Õpetaja saab ise lisada kriteeriume: avaldis sisaldab kahte kahekohalist arvu, avaldis koosneb kolmest tehtest, avaldis sisaldab sulge jne

Harilik murd Õpilane: • teab hariliku murru mõistet, • selgitab murru lugeja ja nimetaja tähendust; • kujutab joonisel murdu osana tervikust; • nimetab joonisel märgitud terviku osale vastava murru; • seostab mõisteid „pool“, „veerand“ ja „kolmveerand“ murdarvudega ja kasutab neid elulistes ülesannetes (nt kellaaja ütlemisel, koguse arvutamisel, mõõtühikute teisendamisel); • nimetab arvust 1 väiksemaid ja arvuga 1 võrdseid harilikke murde; • võrdleb lihtmurde etteantud joonise abil; • leiab osa tervikust; • leiab osa (ühe kolmandiku, ühe seitsmendiku, kolm neljandikku jne) tervikust; • leiab terviku etteantud osa kaudu; • valib endale sobiva lahendustee osa leidmiseks tervikust ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • hindab oma arengut hariliku murruga seotud teemade omandamisel.	Harilik murd Põhimõisted: muru lugeja muru nimetaja tervik osa Praktiline töö: Õpilased mõtlevad gruppides välja erinevaid kriteeriume, mille järgi õpilasi klassis jagada (näiteks pruunide juustega õpilaste arv, jalgpallitrennis osalejad, kasside omanikud jmt). Iga grupp võiks välja mõelda kolm kriteeriumit ning seejärel nende kohta koguda andmed. Töö lõpuks esitletakse tulemused hariliku murruna (5/24 klassist on pruunide juustega; 2/24 käib jalgpallitrennis jne)
Pikkusühikud Õpilane: • mõistab ja selgitab mõõtühikute vahelisi seoseid; • teab ning teisendab pikkusühikuid: mm, cm, dm, m, km; • teisendab pikkusühikuid ühenimelisteks ja eraldab pikkusühikust suuremad ühikud (nt 3 cm 8 mm = 38 mm ja 42 dm = 4m 2 dm); • võrdleb pikkusühikuid omavahel; • liidab ja lahutab pikkusühikuid; • jagab pikkusühikuid ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga; • korrutab pikkusühikuid ühekohalise arvuga; • toob näiteid erinevate pikkuste kohta, hindab pikkuseid silma järgi; • valib endale teisendamiseks ja mõõtmiseks sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); • mõõdab igapäevaelus ettetulevaid pikkusi, kasutades sobivaid mõõtühikuid; • valib endale teisendamiseks ja mõõtmiseks sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust;	Pikkusühikud. Põhimõisted: mõõtühik nimega arv millimeeter (mm) sentimeeter (cm) detsimeeter (dm) meeter (m) kilomeeter (km)

• teab, et mõõtmisvahendid võimaldavad erinevat täpsust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • lahendab mitmetehtelisi pikkusühikute teisendamist sisaldavaid tekstülesandeid; • koostab mitmetehtelisi pikkusühikute teisendamist sisaldavaid tekstülesandeid; • hindab oma arengut pikkusühikute mõistmise ning nende mõõtmise ja teisendamise oskuste omandamisel.	
Pindalaühikud Õpilane: • leiab naturaalarvu ruudu; • selgitab arvu ruudu tähendust; • teab peast arvude 0–10 ruutusid; • teab ning teisendab pindalaühikuid mm², cm², dm², m², ha, km² ; • oskab selgitada pindalaühikute tähendust • joonestab või loob tuntumaid ühikruute 1 cm² ja 1 dm², võimalusel 1m² • võrdleb pindalaühikuid; • liidab ja lahutab pindalaühikuid; • korrutab pindalaühikuid ühekohalise arvuga; • jagab pindalaühikuid ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga; • mõistab ja selgitab pindalaühikute vahelisi seoseid; • kasutab pindala arvutades sobivaid ühikuid; • valib pindalaühikute teisendamiseks lahendustee, kasutades sobivaid lahendusstrateegiaid ja hinnates kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • lahendab mitmetehtelisi pindalaühikute teisendamist sisaldavaid tekstülesandeid; • koostab mitmetehtelisi pindalaühikute teisendamist sisaldavaid tekstülesandeid; • hindab oma arengut pindalaühikute mõistmise ja teisendamise omandamisel	Naturaalarvu ruut. Pindalaühikud. Põhimõisted: pikkusühik pindalaühik ühenimelised ühikud arvu ruut pindala ühikruut ruutmillimeeter (mm²) ruutsentimeeter (cm²) ruutdetsimeeter (dm²) ruutmeeter (m²) hektar (ha) ruutkilomeeter (km²) Probleemülesande näited: • Ruudu puuduvate külgede leidmine koos teisendamisega (sobib eriti hästi siis, kui veel ei ole selliseid ülesandeid enne proovitud) • Kas laud mahub läbi ukse: hinda-katseta-kontrolli meetod (“Õpetame lapsi mõtlema. R.Fisher”) • Koostada plaan, kus 1 cm on 10 meetrit. Joonestada 1 ha • Lõiminguprojekt: 3.2. Projekt „Tekstülesande koostamine“ (sobib kõikide teemade juurde) Praktiline töö, probleemülesanne: “arvu ruut” Praktiline paaris töö: õpilased otsivad kooliaia või selle ümbrusest erinevaid vahendeid, mille abil luua suurused 1 cm², 1 dm² ja 1 m². Kui igal paaril on oma ühikruudud valmis, siis paluda neil:

	• hinnata silma järgi, mitu korda on 1 cm² väiksem kui 1 dm²; • lasta paaridel tuua oma 1 cm² materjal ühe ruutdetsimeetri juurde ja paigutada see selle sisse (võimalik, et mõne paari oma jääb kasutamata); • seejärel lasta õpilastel hinnata, mitu dm² võiks mahtuda 1 m² sisse; • lasta paaridel tuua oma 1 dm² materjal ühe ruutmeetri juurde ning paigutada see selle sisse ja uurida, kas nende hinnang pidas paika.
Massi- ja mahuühikud Õpilane: • mõistab ja selgitab mõõtühikute vahelisi seoseid; • teab ja nimetab massiühikuid g, kg, t; • teisendab ja võrdleb massiühikuid; • liidab ja lahutab massiühikuid; • korrutab massiühikuid ühekohalise arvuga; • jagab massiühikuid ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga; • teab ja nimetab mahuühikuid ml, cl, dl, l; • kirjeldab mahuühikut liiter, hindab keha mahtu ligikaudu; • valib endale massi- ja mahuühikute mõõtmiseks ning teisendamiseks sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); • valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kasutab massi arvutades sobivaid ühikuid; • toob näiteid erinevate masside kohta, hindab massi ligikaudu; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • lahendab mitmetehtelisi mahu- ja massiühikutega seotud tekstülesandeid; • koostab mitmetehtelisi massi- ja mahuühikutega seotud tekstülesandeid; • hindab oma arengut massi- ja mahuühikute mõistmise ning kasutamise omandamisel	Massiühikud. Mahuühikud. Põhimõisted: massiühikud mahuühikud nimega arvud gramm (g) kilogramm (kg) tonn (t) milliliiter (ml) sentiliiter (cl) detsiliiter (dl) liiter (l) Praktiline gruppitöö: mõõtenõu (tasub küsida loodusainete õpetajatelt) abil saada paremini aru, milline kogus on 1ml, 1cl, 1 dl, 1 l. Seejärel uurida, milline on nende omavaheline seos, valades 1ml kaupa vett nõusse, kus tuleks täis saada 1 cl, seejärel lisada 1 cl kaupa vett nõusse kuni saadakse 1 dl jne. Koduseks tööks anda uurida kodus külmkapist, milliseid vedelikke on poest ostetud ja kuidas on märgitud nende maht. Praktiline töö: ml, cl, dl, l mõõtmine erinevate mõõtevahenditega (nt väike tops, suur klaas, mõõtekann), et õpilane tajuks visuaalselt suurust ja saaks aru mõõtühikute vaheliste suuruste erinevusest Praktiline töö: erinevate esemete kaalu hindamine läbi katsumise ning seejärel oma hinnangu kontrollimine kaalu abil (kaalusid tasub küsida loodusõpetuse- või kodunduse õpetajatelt)
Rahaühikud Õpilane:	Rahaühikud. Põhimõisted:

• mõistab ja selgitab mõõtühikute vahelisi seoseid; • nimetab Eestis käibel olevaid rahaühikuid ja selgitab rahaühikute vahelisi seoseid; • teab nii eurodes ja sentides (3€ 15s) kui koma või punktiga esitatud (3.15€ või 3,15€) rahasumma kirjutusviisi; • oskab lugeda ja tõlgendada kümnendmurruna esitatud rahasummat (kümnendmurru mõistet veel ei käsitleta); • valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); • leiab erinevaid viise summa tasumiseks olemasolevate rahatähtede ja müntide abil; • teisendab ja võrdleb rahaühikuid; • liidab ja lahutab rahaühikuid; • korrutab rahaühikuid ühekohalise arvuga; • jagab rahaühikuid ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga; • valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kasutab arvutades sobivaid rahaühikuid; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; • koostab mitmetehtelisi rahaühikutega seotud tekstülesandeid; • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel	rahatäht münt euro sent euro (€) sent (s) Probleemülesande näited: matemaatikavõistluse Känguru teemaga seotud ülesanded (näiteks 2011 Ekolier, ülesanne 9) Teiste riikide valuutade kasutamine ülesannetes. a) Isa tuli Jaapanist ning tal jäi reisilt tulles alles 12 000 jaapani jeeni. Isa soovis jeenid vahetada tagasi eurodeks. Millisesse Eestis asuvasse valuutavahetuspunkti tasuks isal minna, et jeenid eurodeks vahetada? Mitu eurot ja mitu senti saab isa pärast raha vahetamist? (õpilastel tasuks võrrelda vähemalt 3 erinevat valuutavahetuspunkti kursse) Projekt „Ainevoldiku tegemine“ (sobib nii eraldi teemade kui kogu mõõtühikute teema kokkuvõtmiseks)
Ajaühikud ja kiirus Õpilane: • teab ning teisendab ajaühikuid; • nimetab aja mõõtmise ühikuid tund, minut, sekund, ööpäev, nädal, kuu, aasta, sajand; • teab ja mõistab nimetatud ajaühikute vahelisi seoseid; • teisendab ja võrdleb ajaühikuid; • teisendab ajaühikuid ühenimelisteks; • eraldab ajaühikutest suurema ühiku; • selgitab kiiruse tähendust; • teab ja nimetab kiirusühikuid km/h, m/min ja m/s; • kasutab kiirusühikut km/h lihtsamates ülesannetes; • teab ja selgitab kiiruse, teepikkuse ja aja vahelist seost;	Ajaühikud. Kiirus. Põhimõisted: sekund (s) minut (min) tund (h) sajand (saj) aasta (a) kiirusühikud kiirus teepikkus, aeg, meetrit sekundis (m/s), meetrit minutis (m/min), kilomeetrit tunnis (km/h)

• leiab puuduva suuruse aja, teepikkuse ja kiiruse ülesannetes ilma valemit kasutamata (sisulise seose kaudu); • valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); • valib antud olukorra kirjeldamiseks sobivad ajaühikud; • valib endale ajaühikute teisendamiseks sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • liidab ja lahutab ajaühikuid; • korrutab ajaühikuid ühekohalise arvuga; • jagab ajaühikuid ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • lahendab mitmetehtelisi ajaühikute teisendamist sisaldavaid tekstülesandeid; • koostab mitmetehtelisi ajaühikuid või kiirust sisaldavaid tekstülesandeid; • hindab oma arengut ajaühikute mõistmise, mõõtmise ja teisendamise omandamisel.	Praktiline töö: Erinevate sõidukite kiiruste/kiirenduste võrdlemine (otsida internetist lemmikautode või teiste masinate kiirenduste ja kiiruste kohta infot) Praktiline töö: hinnata aja möödumist peas sekundeid või minuteid lugedes. Idee liikumispausiks: liigu mööda koridori vaikselt ja tule tagasi 75 sekundi pärast või lõiming kehalisega: läbida sama vahemaa kahel korral sama ajaga.
Temperatuurigraafik Õpilane: • loeb temperatuuri skaalalt temperatuuri kraadides; • märgib etteantud temperatuuri skaalale; • kasutab külmakraade märkides negatiivseid arve; • võrdleb õhutemperatuure.	Temperatuuri mõõtmine. Põhimõisted: temperatuur külmakraadid skaala nimega arvud kraad (celsius °C) Pikemaajaline praktiline töö: paigutada kooli juurde/klassi akna taha termomeeter kogu õppeaastaks ning uurida iganädalaselt (kindla tunni toimumise ajal) sealt temperatuure. Õpilased kirjutavad tulemused oma vihiku tagalehele või õpetaja antud vaatluslehele. Nädala lõikes teha võrdlus, millal oli kõige soojem, millal kõige külmem. Kord kuus vaadata kõikidele andmed üle ning leida kõige suurem erinevus temperatuuride vahel, kõige soojem päev ja kõige külmem päev.
Ruudu, ristküliku ja kolmnurga joonestamine ning ümbermõõt Õpilane: • joonestab ning tähistab ruudu, ristküliku ja kolmnurga joonestusvahendite abil;	Kolmnurga, ruudu ja ristküliku joonestamine. Kolmnurga, ristküliku ja ruudu ümbermõõdu arvutamine. Põhimõisted: ümbermõõt

• joonestab ja tähistab kolmnurka kolme külje järgi; • joonestab ja tähistab ristküliku ja ruudu nurklaua abil; • selgitab kolmnurga ja nelinurga ümbermõõdu tähendust; • kasutab ümbermõõtu arvutades sobivaid mõõtühikuid; • valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • arvutab kolmnurga ümbermõõdu nii külgede mõõtmise kui ka ette antud küljepikkuste korral; • teab ruudu ja ristküliku ümbermõõdu arvutamise eeskirju ning kirjutab need nii sõnades, kui valemina; • teab ümbermõõdu tähist P; • arvutab ristküliku ja ruudu ümbermõõdu; • leiab kolmnurga, ruudu ja ristküliku puuduva külje pikkuse etteantud andmete korral; • arvutab kolmnurkadest ja nelinurkadest koosneva liitkujundi ümbermõõdu; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • konstrueerib käepäraseid vahendeid kasutades ruudu ja ristküliku; • lahendab ja koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mis sisaldavad ruudu, ristküliku ja kolmnurga ümbermõõdu leidmist; • kasutab ruudu ja ristküliku joonestamise ning ümbermõõdu leidmise õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (näiteks joonise/skeemi/mõistekaardi koostamine; analoogia kasutamine; seoste loomine; enesehindamistestid); • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel.	ümbermõõdu tähis P Praktiline töö: meisterdada riikide lippe koos uurimistööga, mis on lippude tavamõõdud ning kui palju väiksemad joonised võiks õpilased teha Praktiline töö. Leida vajalik materjalikogus (klassi) remondiks: põranda- ja laeliistud
Ruudu, ristküliku pindala Õpilane: • mõistab ja selgitab pindala mõiste tähendust; • leiab ja võrdleb ruudu ja ristküliku pindala ühikruutude loendamise abil; • teab, mis on pindvõrdsed kujundid; • teab ruudu ja ristküliku pindala arvutamise eeskirju ning kirjutab need nii sõnades, kui valemina;	Ristküliku ja ruudu pindala arvutamine. Põhimõisted: pindvõrdne, pindala, pindala tähis S Praktiline töö: Selleks, et õpilased tajuksid paremini erinevate objektide pindade

• teab ja kasutab pindala tähist S; • arvutab ristküliku ja ruudu pindala; • leiab arvu ruudu; • kasutab arvu ruutu ruudu pindala arvutades; • nimetab probleemide lahendamise skeemi (nt Pólya vmt) etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi ülesande lahendamiseks; • valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); • kasutab pindala arvutades sobivaid mõõtühikuid; • valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • arvutab tuntud nelinurkadest koosneva liitkujundi pindala; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • lahendab ja koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mis sisaldavad ruudu ja ristküliku pindala leidmist; • kasutab ruudu ja ristküliku pindala õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (nt skeemid/joonised sarnasuste ja erinevuste visualiseerimiseks; oma sõnadega selgitamine kaaslasele; enesetestimine; "spikri" koostamine jmt); • hindab oma arengut ruudu ja ristküliku pindala leidmise omandamisel	suuruseid saab neil lasta ennustada, mis võiks olla ühe või teise objekti pindala (näiteks näidata tahvlile, kapile, aknale) ning arutada, mis võiksid sellisel juhul olla külgede pikkused. Praktiline töö: laske õpilastel moodustada klassis olevatest laudadest ristkülikuid ja ruute ning arvutada lauaplaatide kogupindala. Praktiline töö + digipädevus + ettevõtlikkuspädevus. Leida vajalik materjalikogus (klassi) remondiks: tapeet seina, värv põrandale. Otsida materjal ja nende hinnad internetist (nt K-Rauta, Ehituse ABC, Decora, Bauhof või mõni teine e-poodi omav ehituskauba pood) Praktiline töö: ehitada kooli hoovis olevatest materjalidest (siseruumis näiteks teibi või nööri) ristkülik või ruut etteantud pindalaga; see arendab õpilaste matemaatilist mõtteviisi, sest lahendusi võib olla mitmeid ning kinnistab nende teadmist, et iga kahe positiivse arvu korrutist saame visualiseerida ristkülikuna (näiteks annab õpetaja ülesande luua ristkülik pindalaga 24, siis võimalused selleks on: 1x24, 2x12, 3x8 ja 4x6)
5.KLASS	
ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
Arvu ehitus kümnendsüsteemis ja naturaalarvude ümardamine Õpilane: • loeb ja kirjutab naturaalarve (kuni miljardini); • loeb numbritega kirjutatud naturaalarve kuni miljardini; • kirjutab naturaalarve dikteerimise järgi • kirjutab naturaalarve järkarvude summana; • määrab naturaalarvu järke ja klasse; • kirjutab naturaalarvu järkarvude summana ja järguühikute kordsete summana; • mõistab arvu klasside sarnasusi; • ümardab arvu etteantud järguni; • teab ümardamisreegleid ja ümardab	Arvu ehitus. Miljonite klass ja miljardite klass. Naturaalarvu kujutamine arvkiirel. Naturaalarvude võrdlemine. Naturaalarvu ümardamine. Põhimõisted: naturaalarvud arvu klassid (ühtede klass, tuhandete klass, miljonite klass, miljardite klass), arvkiir, kümnendsüsteem, järkarv, järguühik, järguühiku kordne, arvu kujutis, kujutamisühik, võrratuse märgid, ümardamine, ligikaudne arv.

naturaalarvu etteantud järguni; • järjestab ja võrdleb naturaalarve (kuni miljonini); • kirjutab naturaalarve kasvavas (kahanevas) järjekorras; • joonestab arvkiire; • märgib naturaalarve arvkiirele; • võrdleb naturaalarve kuni miljonini; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemusi; • hindab kriitiliselt saadud tulemusi; • oskab reaalelulistest ülesannetest valida, millise järguni ümardada; • kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); • kasutab ja loob analoogilisi seoseid miljonite klassist edasi minnes miljardite klassile; • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; • hindab oma arengut arvu ehituse ja ümardamise omandamisel.	
Neli põhitehet naturaalarvudega. Arvu kuup. Arvavaldisel väärtus ja lihtsustamine. Õpilane: • arvutab peast (liitmine ja lahutamine 1000 piires, korrutamine ja jagamine 100 piires) ja kirjalikult (liitmine ja lahutamine 10 000 piires, korrutamine ja jagamine 1000 piires) täisarvudega; • kordab ja kasutab peast arvutamist (liitmine ja lahutamine 1000 piires, korrutamine ja jagamine 100 piires); • liidab ja lahutab kirjalikult arve 10 000 piires; • korrutab kirjalikult naturaalarve, mis on väiksemad kui 1000; • jagab kirjalikult kuni 5-kohalist arvu kuni 2-kohalise arvuga; • tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; • rakendab tehete järjekorda; • tunneb ja rakendab tehete järjekorda (liitmine/lahutamine, korrutamine/jagamine, sulud), arvutab kuni neljatehteliste arvavaldisel väärtusi; • avab sulge arvavaldisel korral; toob ühise teguri sulgudest välja; • koostab etteantud teksti põhjal arvavaldisel ja leiab selle väärtuse; • leiab arvu ruudu ja kuubi;	Neli põhitehet naturaalarvudega. Liitmis- ja korrutamistehte põhiomadused ning nende rakendamine. Tehete järjekord. Arvu ruut. Arvu kuup. Avaldisel väärtuse arvutamine. Arvavaldisel lihtsustamine (sulgude avamine, ühise teguri sulgudest väljatoomine). Probleemülesannete lahendamise skeem. Põhimõisted: arvavaldis arvu ruut arvu kuup arvavaldisel lihtsustamine

• kordab arvu ruutu; • selgitab naturaalarvu kuubi tähendust ja oskab leida arvu kuupi; • nimetab probleemide lahendamise skeemi etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi ülesande lahendamiseks; • kordab ja kinnistab probleemülesande lahendamise skeemi etappe ja kasutab skeemi ülesannete lahendamiseks; • rakendab avaldiste lihtsustamist ja arvu kuubi leidmist probleemülesannete lahendamisel; • lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; • erinevaid strateegiaid kasutades lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid nelja põhitehte ning arvu ruudu ja kuubi kohta; • koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid; • koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, kus on vaja nelja põhitehet, arvu ruutu ja arvu kuupi; • valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); • valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); • kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine (tehete järjekord, tehted), märkmete tegemine (tekstist andmete väljakirjutamine, skeemi koostamine), analoogiate loomine ja üldistamine (arvu ruut ja arvu kuup; tehted miljonist suuremate arvudega, arvutamisseaduste ülekandmine algebrasse); • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; • hindab oma arengut nelja põhitehte omandamisel naturaalarvudega ja arvavaldiste lihtsustamisel.	
Jaguvus. Jaguvustunnused. Arvu tegurid ja kordsed. Algarvud. Kordarvud. Õpilane: • eristab paaris- ja paarituid arve; • teab, et 0 on paarisarv; • oskab selgitada (visualiseerides ja üldistades) tehete tulemuse paarsust	Paaris- ja paaritud arvud. Arvude jaguvus. Jaguvuse omadused. Jaguvuse tunnused (2-ga, 3-ga, 5-ga, 10-ga). Arvu tegurid ja kordsed. Arvude suurima ühisteguri ja vähima ühiskordse leidmine.

komponentide paarsuse põhjal; - eristab alg- ja kordarve nende omaduste põhjal; - teab algarvu ja kordarvu mõisteid - teab, et arv 1 ei ole alg- ega kordarv; - oskab kindlaks määrata 100 piires, kas arv on alg- või kordarv; - esitab kordarvu algtegurite korrutisena (aritmeetika põhiteoreem); - kasutab mõisteid kordne ja tegur ülesandeid lahendades; - mõistab, mida tähendab vähim võimalik ja suurim võimalik ning miks on kasulik leida SÜT ja VÜK; - leiab arvude suurima ühisteguri (SÜT) ja vähima ühiskordse (VÜK); - sõnastab ja kasutab jaguvustunnuseid (2-, 3-, 5- ja 10-ga); - oskab selgitada, mida tähendab, et üks arv jagub teisega; - leiab arvu tegureid ja kordseid; - teab, et iga arv jagub iseendaga ja arvuga 1; - teab, et arv 0 jagub kõikide arvudega; - mõistab, et kui arv jagub etteantud arvuga, siis ka selle arvu mistahes kordne jagub etteantud arvuga; - selgitab visualiseerides etteantud arvu korral kahe arvu summa ja vahe jaguvust/mitte jaguvust, kui on teada liidetavate või vähendatava ja vähendaja jaguvus etteantud arvuga; - otsustab jagamist sooritamata, kas arv jagub 2-ga, 3-ga, 5-ga või 10-ga; - lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; - lahendab jaguvusega seotud tekstülesandeid, sh hindab olukordade võimalikkust, kus oluline on arvude paarsus/jagumine mingi arvuga. Valib endale sobivaima lahendusstrateegia; - rakendab jaguvustunnuseid, jaguvuse omadusi, algteguriteks lahutamist, SÜT-i ja VÜK-i leidmist probleemülesannete lahendamisel; - koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid; - koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mille lahendamisel saab kasutada arvude jaguvust; - valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); - valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust;	Alg- ja kordarvud. Arvu esitus algtegurite korrutisena. Põhimõisted: paaris- ja paaritud arvud jaguvus arvu tegurid arvu kordsed arvude suurim ühistegur (SÜT) arvude vähim ühiskordne (VÜK) algarv kordarv algtegur, algteguriteks lahutamine jaguvustunnus ristsumma algoritm Praktiline töö. Paaris ja paaritu. Uurida ja tuua näiteid, kus kasutatakse paaris ja paarituid arve (arvude paarsust) realses elus (näiteks paaris ja paaritud majanumbrid tänavatel, parkimine paaris- ja paaritudel kuupäevadel, paaritu arv nõukogu liikmeid jne)

• kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); • kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine (jagamine, paaris ja paaritud arvud, jäägiga jagamine), märkmete tegemine (tekstist vajalike andmete väljakirjutamine), analoogiate loomine (paarsuse omadused ja jaguvuse omadused, SÜT ja VÜK - miinimum ja maksimum), üldistamine (paarsus ja jaguvus, kordarv on üheselt esitatav algtegurite korrutisena); • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; • hindab oma arengut arvude jaguvusega seotud omaduste ja mõistete omandamisel.	
Kümnendmurd Õpilane: • teab hariliku ja kümnendmurru mõisteid ning kujutab murdarve arvkiirel; • teab murru lugeja ja nimetaja tähendust; • teab, et murrujoonel on jagamismärgi tähendus; • kujutab harilikke murde arvkiirel; • oskab harilikku murdu seostada kümnendmurruga; • kujutab kümnendmurde arvkiirel; • loeb ja kirjutab positiivseid ratsionaalarve (kuni kolm kümnendkohta); • mõistab kümnendmurru tähendust; • nimetab kümnendmurru kümnendkohti; loeb kümnendmurde; • on teadlik, et kümnendkohtade eristamiseks kasutatakse meil koma aga osades kultuuriruumides/digilahendustes punkti; • kirjutab kümnendmurde numbritega verbaalse esituse järgi; • ümardab arvu ette antud järguni; • ümardab kümnendmurde etteantud järguni; • järjestab ja võrdleb positiivseid ratsionaalarve (kuni kolme kümnendkohaga kümnendmurrud ja harilikud murrud); • mõistab ja selgitab mõõtühikutevahelisi seoseid; • tunneb mõõtühikute süsteemi (eesliited detsi, senti, milli, kilo); • teab ja teisendab pikkus- ning	Murdarv. Harilik murd. Kümnendmurd. Kümnendmurru ehitus. Kümnendmurru ümardamine. Mõõtühikud. Mõõtühikute süsteem. Põhimõisted: murdarv harilik murd murru lugeja murru nimetaja murrujoon kümnendmurd kümnendmurru täisosaj ja murdosa kümnendkohad kümnendikud sajandikud tuhandikud ratsionaalarvud pikkusühik pindalaühik

pindalaühikuid; • kontrollib ja hindab kriitiliselt oma lahenduskäike ja tulemusi; • kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); • kümnnendmurdude õppimisel kasutab erinevaid õpistrateegiaid (sh meenutamine, kordamine (harilik murd), analoogiate loomine (naturaalarvud ja kümnnendmurrud ning nende ehitus, ümardamine, harilikud murrud ja kümnnendmurrud), üldistamine (mõõtühikute eesliited kilo, milli, senti, detsi); • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; • hindab oma arengut kümnnendmurdude omandamisel.	
Kümnnendmurdude liitmine ja lahutamine, korrutamine ja jagamine Õpilane: • arvutab peast (liitmine ja lahutamine 1000 piires, korrutamine ja jagamine 100 piires) ja kirjalikult (liitmine ja lahutamine 10 000 piires, korrutamine ja jagamine 1000 piires) täisarvude ning positiivsete ratsionaalarvudega (sealhulgas harilike murdudega, mille vähim ühine nimetaja on kuni 100); • liidab ja lahutab kirjalikult kuni kolme kümnnendkohaga kümnnendmurde; • korrutab ja jagab peast kümnnendmurde järguühikutega (10, 100, 1000, 10 000 ja 0,1; 0,01; 0,001); • korrutab kirjalikult kuni kolme kümnnendkohaga kümnnendmurde; • jagab kirjalikult kuni kolme kümnnendkohaga kümnnendmurde (jagatav ja jagaja on kuni kolme kümnnendkohaga); • tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; • mõistab analoogiat ja erinevusi tehete ning tehte tulemustel naturaalarvudega ja kümnnendmurdudega ning kasutab neid õppimisel; • lahendab tehete omavahelisi seoseid ja analoogiat kasutades ühe tundmatuga võrrandi, mis sisaldab ühte tehet; • lihtsustab ühe muutujaga kümnnendmurruliste kordajatega avaldise; teades muutuja/muutujate väärtust/väärtusi arvutab tähtavaldise väärtuse;	Neli põhitehet kümnnendmurdudega. Tehete järjekord.

• rakendab tehete järjekorda; • tunneb tehete järjekorda ja sooritab kuni nelja tehtega ülesandeid kümnendmurdudega; • lihtsustab ühe muutujaga avaldise ning arvutab tähtavaldise väärtuse; • oskab kasutada kalkulaatorit, nt kümnendmurdude sisestamiseks, tehete tulemuste kontrollimiseks; • teab ülakoma või tühikut klasside eraldajana; • lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; • analüüsib ülesannete tekste ja valib sobivaima strateegia lahendamiseks; • koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid; • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; • hindab oma teadmisi ja oskusi kümnendmurdudega arvutamisel.	
Andmed. Arvandmete illustreerimine. Õpilane: • teab joon- ja tulpdiagrammi ning loeb neilt andmeid; • tajub skaala tähendust arvkiire ühe osana; • toob näiteid skaala kasutamise kohta igapäevaelus ja loeb andmeid erinevatelt skaaladelt; • loeb andmeid tulp- ja joondiagrammilt ning oskab neid iseloomustada; • illustreerib joonestusvahendite ja digivahendite abil arvandmestikku joon- ja tulpdiagrammiga; • valib sobiva skaala/skaalaühiku diagramme joonistades/koostades; • kasutab andmete kogumiseks erinevaid meetodeid (mõõtmine, küsimustik); • kogub lihtsa andmestiku, koostab sagedustabeli ning arvutab aritmeetilise keskmise; • kogub lihtsaid andmestikke nii mõõtes kui ka küsitledes; • korrastab lihtsamaid arvandmeid ja kannab neid sagedustabelisse; • teab, mis on sagedus ning oskab seda leida; • arvutab aritmeetilise keskmise, sh digivahendeid kasutades; • oskab analüüsida kogutud andmete põhjal leitud tulemusi; • kontrollib ja hindab saadud tulemusi, (sh mõistab, et etteantud arvude aritmeetiline keskmine peab jääma suurima ja vähima väärtuse vahele);	Arvandmete kogumine ja korrastamine. Arvude aritmeetiline keskmine. Põhimõisted: sagedus sagedustabel skaala diagramm tulpdiagramm joondiagramm aritmeetiline keskmine Praktiline töö. Andmete kogumine ja analüüs. Koguda andmestikud (üks küsitledes ja teine andmeid otsides/kogudes), korrastada, analüüsida (leida õpitud karakteristikud ja joonestada diagrammid), teha võimalikud järeldused.

• analüüsib, milliseid andmeid esitada tabelina, milliseid joon- või tulpdiaagrammina, põhjendab valikut; • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; • hindab oma arengut skaalade, diagrammide mõistmisel, kirjeldamisel ning arvandmete korrastamisel ja analüüsimisel.	
Avaldis. Võrrand. Valem Õpilane: • selgitab mõisteid avaldis, arvavaldis, tähtavaldis, võrdus, võrrand, valem; • tunneb ära ja eristab arvavaldist ja tähtavaldist; • eristab valemit, võrdust, võrrandit, avaldist ja kasutab mõisteid õigesti; • kirjutab sümbolites tekstina kirjeldatud lihtsamaid tähtavaldisi; • kasutab õpistrateegiana meenutamist/kordamist, kuidas on seotud kiirus, teepikkus ja aeg, mis on ümbermõõt ja mis on pindala; • teab ja kasutab pindala, ümbermõõdu ja kiiruse valemites kasutatavaid tähiseid • kasutab pindala, ümbermõõdu ja kiiruse valemeid suuruste leidmiseks; • selgitab, mis on võrrandi lahend; • selgitab, mis on võrrandi lahendi kontrollimine; • avaldab ühetehtelisest võrdusest tundmatu; • leiab antud arvude seast võrrandi lahendi, lahendab lihtsamaid võrrandeid; • lahendab ühte tehet ja naturaalarve sisaldava võrrandi kasutades tehete omavahelisi seoseid ja analoogiat; • lihtsustab ühe muutujaga avaldisi ning arvutab tähtavaldisi väärtuse; • lihtsustab ühe muutujaga täisarvuliste kordajatega avaldisi; teades muutuja/muutujate väärtust/väärtusi arvutab tähtavaldisi väärtuse; • selgitab arvutamisseaduste ülekandmist algebrasse; • nimetab probleemide lahendamise skeemi etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi ülesande lahendamiseks; • tunneb probleemülesande lahendamise etappe; • kontrollib ja hindab kriitiliselt oma lahenduskäike ja tulemusi; • lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; • valib endale sobiva lahendusstrateegia	Avaldiste koostamine ja väärtuste leidmine. Võrrandite koostamine ja lahendamine. Valemi kasutamine. Probleemülesannete lahendamine. Tekstülesannete lahendamine. Põhimõisted: avaldis tähtavaldis lihtsustamine arvavaldis valem muutuja tundmatu võrrand võrrandi lahend võrrandi lahendamine ühetehtelise naturaalarvulise võrrandi lahendamine

(visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); • kasutab lahendusidee leidmiseks erinevaid strateegiaid (võrrandi koostamine, visualiseerimine, visandamine, tabeli koostamine, seoste kirjapanek, alustamine lõpust); • valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab tulemuse reaalsust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • kontrollib saadud lahendi sobivust ülesande kontekstiga; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • rakendab võrrandi koostamist ning selle lahendamist ja analüüsi probleemülesannete lahendamisel; • lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; • modelleerib õpetaja abiga tekstülesandeid; • koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid; • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; • hindab oma arengut võrrandite koostamise ja lahendamise omandamisel.	
Sirglõik. Murdjoon. Kiir. Sirge. Nurk. Nurga suurus. Nurkade liigid. Õpilane. • joonestab ning tähistab punkti, sirge, kiire, lõigu; • joonestab sirge, kiire ja lõigu ning selgitab nende erinevusi; • märgib ning tähistab punkte sirgel, kiirel ja lõigul; • joonestab, liigitab ja mõõdab nurki (täisnurk, teravnurk, nürinurk, sirgnurk, kõrvunurgad, tippnurgad); • joonestab nurga, tähistab nurga tipu ja kirjutab nurga nimetuse sümboli ja tähtedega; • võrdleb etteantud nurki visuaalselt ning liigitab neid, • joonestab teravnurga, nürinurga, täisnurga ja sirgnurga; • kasutab malli nurga suuruse mõõtmiseks ja etteantud suurusega nurga joonestamiseks; • teab täisnurga ja sirgnurga suurust; • leiab jooniselt kõrvunurkade ja tippnurkade paare; • joonestab kõrvunurki ja teab, et	Sirge, lõik ja kiir. Nurkade liigid. Nurga suurus ja selle mõõtmine. Põhimõisted: sirglõik murdjoon kiir sirge nurk nurga tipp nurga haar nurkade liigid sirgnur täisnurk nürinurk teravnurk nurgakraad mall kõrvunurgad tippnurgad Rühmatöö õues. Nurgad ümbritsevas keskkonnas.

kõrvunurkade summa on 180°; • arvutab antud nurga kõrvunurga suuruse; • joonestab tippnurki ja teab, et tippnurgad on võrdsed; • joonestab digilahendusi kasutades etteantud suurustega nurki ja oskab mõõta seal etteantud nurkade suurusi; • kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); • kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine (sirge, lõik, murdjoon), märkmete tegemine (nurga suurus, nurkade liigid), analoogiate loomine (sirge, lõik, kiir); • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; • hindab oma arengut nurkade mõõtmisel ja nurkadega seotud mõistete omandamisel.	Uurimustöö. Valdkondlikud nurgad. Õpilane valib endale huvipakkuva valdkonna ja kaardistab seal nurki ja nende kasutamist. Praktiline töö. Nurkade joonestamine
Sirged tasandil Õpilane: • joonestab ristuvad, lõikuvad ja paralleelsed sirged; • eristab sirgete ristumist ja lõikumist; • teab, et ristuvatel sirgetel asetsevad lõigud on omavahel risti; • tunneb ning kasutab paralleelsuse ja ristumise sümboleid; • joonestab lõikuvaid ja ristuvaid sirgeid; • joonestab paralleelseid sirgeid paralleellükke abil; • teab, et läbi antud punkti saab antud sirgele joonestada ainult ühe ristsirge; • teab, et kui kaks sirget tasandil on risti ühe ja sama sirgega, siis need kaks sirget on paralleelsed; • joonestab joonestusprogrammiga paralleelseid-, ristuvaid- ja lõikuvaid sirgeid; • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; • hindab oma oskusi sirgete joonestamisel ja nende vastastikuste asendite tasandil kirjeldamisel.	Lõikuvad-, ristuvad- ja paralleelsed sirged. Põhimõisted: Lõikepunkt paralleelsed -, lõikuvad - ning ristuvad sirged lücke ehk paralleellücke ristuvad lõigud. Tähised: $\parallel$ ja $\perp$ Õpimapi koostamine. Valin ja loon ise: nurkade liigitamine, mõõtmine ja joonestamine. Praktiline töö. Voltimised. a) Paberilehele on antud sirge. Voltida sellele ristuv sirge. b) Paberilehele on antud sirge. Voltida selle sirgega paralleelne sirge. c) Paberilehele on antud kaks punkti. Voltida paberilehest riskülik/ruutu, kus üks antud punktidest on risküliku/ruudu diagonaalide lõikepunktiks ning teine tipuks. Uurimuslik töö. Sirged, lõigud nurgad kunstis. Märgata etetantud kunstiteosel sirgeid ja nende vastastikuid asendeid, nurki.
Ruumala. Ruumalaühikud. Õpilane: • mõistab ja selgitab ruumala mõiste	Ruumala. Kuubi ja risttahuka pindala ning ruumala.

tähendust; • teab, et valemite kasutatakse ruumala tähisena tähte V; • hindab ümbritsevate objektide ruumala; • arvutab, mõistab ja selgitab kuubi ja risttahuka pindala ning ruumala; • mõistab ja selgitab ruumalaühikute vahelisi seoseid; • teab ning teisendab ruumalaühikuid; • kasutab ülesandeid lahendades mõõtühikuid ja nende vahelisi seoseid; • arvutab, mõistab ja selgitab kuubi ning risttahuka pindala ja ruumala; • kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); • kasutab õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine (pindala, pindalaühikud, kuup, risttahukas), märkmete tegemine, analoogiate loomine (arvu ruut ja arvu kuup, ruumalaühikute vahelised seosed); • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; • hindab oma teadmisi ja arengut ruumala ja ruumalaühikute tundma õppimisel.	Ruumalaühikud. Põhimõisted: Kuup ja risttahukas ruumala ruumalaühikud (mm^3, cm^3, dm^3, m^3, liiter, detsiliiter, sentiliiter) ühikkuup kuubi ruumala risttahuka ruumala pinnalaotus. Praktiline töö. Risttahukad meie ümber. Leia ümbritsevast ruumist risttahukaid. Skitseeri leitud objektid. Leia objektide mõõtmed ning arvuta nende pindalad ja ruumalad. Praktiline rühmatöö. Prügi/jäätmete ruumala leidmine. Koguda vähemalt nelja liiki pakendeid: piima kilekotid, mahlapakid, plastikalused ja karbid (küpsisepakkidest, lihatoodetekarpidest, salatkarbid), kingakarbid. Leida pakendite ruumalad kui need on nn toote ümber ning leida nende ruumala kokkupressituna. Leida ligikaudselt mitu mingit liiki pakendit keskmiselt mahub ühte kuupmeetrisse. Saadud tulemused vormistada koos arvutustega. Praktiline töö. Pakendi kavandamine. Kavandada etteantud ruumalaga risttahukakujulise pakendi selline pinnalaotus, et pakendiks kasutatava materjali kulu oleks võimalikult väike ja/või pakendite väljalõikamisel oleks materjali kadu võimalikult väike. Esitledes selgitab, miks just nii on materjali kulu või kadu väiksem kui teistel juhtudel. Projektitöö: Ajaloolised ruumala ja mahuühikud ning ruumalaühikud teistes kultuuriruumides.
Plaanimõõt. Mõõtkava. Õpilane: • teab plaanimõõdu tähendust ja kasutab seda ülesandeid lahendades; • selgitab plaanimõõdu tähendust; • oskab etteantud plaani ja selle mõõtkava järgi leida reaalse objektide suurusi, objektide vahelisi kaugusi. • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; • hindab oma arengut plaanimõõdu	Plaanimõõt. Põhimõisted: plaan plaanimõõt mõõtkava Praktiline töö. Kallis klassiruum, ma kahandasin sind 50 korda

mõistmisel ja kasutamisel; kontrollib ja hindab kriitiliselt oma lahenduskäike ja tulemusi.	Praktiline töö. Plaani koostamine Valmistada ruudulisele paberile (kas olemasoleva korteri, tänava, linnaosa, spordi- või mänguväljaku, koduasula rohe- või puhkeala või tulevikumaja, -asula, -pargi jm) plaan, põhjendada mõõtkava valikut. Lisada mõõdud ning arvutada pindalad ja ümbermõõdud.
6.KLASS	
ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
Harilik murd ja selle põhiomadus. Liigmurru teisendamine segaarvuks ja vastupidi. Õpilane: - loeb ja kirjutab harilikke murde kuni nimetajaga 1000; - teab hariliku mõistet; - teab murru lugeja ja nimetaja tähendust; - teab, et murrujoonel on jagamismärgi tähendus; - tunneb liht- ja liigmurde; - teab, et iga täisarvu saab esitada hariliku murruna; - taandab murde nii järk-järgult kui ka suurima ühisteguriga, jäädes arvutamisel saja piiresse; - teab, milline on taandumatu murd; - laiendab murdu etteantud nimetajani; - esitab liigmurru segaarvuna ja vastupidi; - teab, et segaarv koosneb täisosast ja murdosast; - järjestab ja võrdleb harilikke murde, mille ühine nimetaja on kuni 100; - teisendab murde ühenimelisteks ja võrdleb neid; - teab, et murdude ühiseks nimetajaks on antud murdude vähim ühiskordne; - kujutab murdarve arvkiirel; - kujutab joonisel harilikku murdu osana tervikust; - kujutab lihtsamaid harilikke murde vastava osana lõigust ja tasapinnalisest kujundist; - kujutab harilikku murdu osana hulgast; - valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; (harilike murdude põhiomaduste omandamisel ja rakendamisel) - kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; - hindab oma arengut harilike murdude põhiomaduste omandamisel ja rakendamisel (matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel).	Harilik murd, selle põhiomadus. Harilike murdude võrdlemine. Harilike murdude teisendamine (liigmurd segaarvuks ja segaarv liigmurruks). Põhimõisted: harilik murd murru lugeja murru nimetaja murrujoon taandumatu murd lihtmurd liigmurd segaarv ühenimelised murrud erinimelised murrud hariliku murru põhiomadus murru taandamine murru laiendamine murru laiendaja arvu kordne arvude ühiskordne Praktiline töö. Voldib pabeririba $\frac{1}{3}, \frac{1}{4}$ jne suurusteks osadeks. Praktiline töö. Joonisel teha läbi, et ühte ja sama arvu saab kirja panna mitmel moel. Näiteks: $\frac{1}{2}, \frac{2}{4}, \frac{3}{6}, \frac{4}{8}$ jne.

Harilike murdude liitmine ja lahutamine. Õpilane: • arvutab peast ja kirjalikult (liitmine ja lahutamine) harilike murdudega, mille vähim ühine nimetaja on kuni 100; • liidab ja lahutab ühenimelisi ning erinimelisi murde, mille vähim ühine nimetaja on kuni 100; • tunneb segaarvude liitmise ja lahutamise eeskirju ja rakendab neid arvutamisel; • valib harilike murdude liitmisel ja lahutamisel endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel.	Ühenimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Erinimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Segaarvude liitmine ja lahutamine. Praktiline töö: Koostada tekstülesanne, kus on kasutatud välismaist mõõtühikut, mis ei ole kümnendsüsteemis. Näiteks Ameerika Ühendriikides on kasutusel pikkusühikud jard, jalg ja toll, massiühikud nael ja unts jne. (Kultuuri - ja väärtuspädevuse toetamine)
Harilike murdude korrutamine ja jagamine Õpilane: • arvutab peast ja kirjalikult (korrutamine ja jagamine) harilike murdudega, mille vähim ühine nimetaja on kuni 100; • korrutab harilikke murde omavahel ja murdarve täisarvudega; • jagab harilikke murde omavahel ja murdarve täisarvudega ning vastupidi; • kasutab mõisteid kordne ja tegur (nt tehes tehteid harilike murdudega, lahendades jaguvuse ülesandeid); • leiab arvu pöördarvu; • tunneb pöördarvu mõistet; • tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; • tunneb lihtmurdude korrutamise ja jagamise eeskirju ja rakendab neid arvutamisel; • tunneb segaarvude korrutamise ja jagamise eeskirju ja rakendab neid arvutamisel; • valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • hindab oma arengut harilike murdude korrutamise ja jagamise oskuste omandamisel.	Harilike murdude korrutamine. Harilike murdude jagamine. Segaarvude korrutamine ja jagamine. Põhimõisted: pöördarvud Praktiline töö. Teostab paberriba voltimisega tehte $\frac{2}{5} : 2$ või $\frac{1}{2} : 3$.
Arvutamine murdudega Õpilane: • arvutab peast ja kirjalikult harilike murdudega, mille vähim ühine nimetaja on kuni 100;	Arvutamine harilike ja kümnendmurdudega. Kümnendmurru teisendamine harilikuks murruks ning hariliku murru teisendamine kümnendmurruks. Põhimõisted:

• arvutab täpselt avaldiste väärtusi, mis sisaldavad nii kümnend- kui ka harilikke murde ja sulge (ei tekita negatiivseid vahega lõpptulemusi); • teisendab hariliku murru kümnendmurruks, lõpliku kümnendmurru harilikuks murruks ning leiab hariliku murru kümnendlähendi; • teisendab lõpliku kümnendmurru harilikuks murruks ja hariliku murru lõplikuks kümnendmurruks või lõpmatuks perioodiliseks kümnendmurruks; • leiab hariliku murru kümnendlähendi ja võrdleb harilikke murde kümnendlähendite abil; • rakendab tehete järjekorda; • tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; • tunneb nelja põhitehte eeskirju harilike murdudega (sh segaarvud) ning rakendab neid arvutades; • valib harilikke murde ja kümnendmurde sisaldavate ülesannete lahendamiseks endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi harilike murdude kohta uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid täis- ja murdarvudega; • koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mis sisaldavad harilikke murde; • hindab oma arengut harilike murdude teisenduste omandamisel ja harilike murdudega arvutamisel.	kümnendmurd lõplik kümnendmurd lõpmatu kümnendmur lõpmatu perioodiline kümnendmurd perioodiline kümnendmurd kümnendmurru periood kümnendlähend
Täisarvud. Õpilane: • loeb ja kirjutab täisarve; • selgitab negatiivsete arvude tähendust, toob nende kasutamise kohta elulisi näiteid; • leiab arvu vastandaru; • teab, et naturaalarvud koos oma vastandaruvega ja arvuga null moodustavad täisarvude hulga; • teab, et vastandaruve summa on null; • järjestab ja võrdleb täisarve; • võrdleb täisarve ja järjestab neid; • teab arvtelje ja arvkiire erinevusi ja sarnasusi; • leiab kahe punkti vahelise kauguse arvteljel;	Positiivsed ja negatiivsed arvud arvteljel. Arvude järjestamine. Kahe punkti vaheline kaugus arvteljel. Põhimõisted: negatiivne arv positiivne arv vastandaruve täisarvud arvtelg nullpunkt kujutamisiühik punkti koordinaat Praktiline töö. Arvteljest teha ajatelg ja kujutada ette antud

• kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiatega loomine, üldistamine); • hindab oma arengut täisarvude tundmaõppimisel.	matemaatikute sünniajad sellel (toetab kultuuri- ja väärtuspädevust ning suhtluspädevust).
Arvutamine täisarvudega Õpilane: • arvutab peast ja kirjalikult täisarvudega; • liidab ning lahutab positiivsete ja negatiivsete täisarvudega, tunneb arvutamise reegleid; • avab sulud; NÄIDE $-(+5)$;$+(-8)$ • teab, et vastandide summa on null, ja rakendab seda teadmist arvutustes; • rakendab korrutamise ning jagamise reegleid positiivsete ja negatiivsete täisarvudega arvutades; • rakendab tehete järjekorda; • lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; • koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mis sisaldavad negatiivseid arve (või ka arvu absoluutväärtust); • leiab arvu absoluutväärtuse; • teab arvu absoluutväärtuse geomeetrilist tähendust; • leiab täisarvu absoluutväärtuse; • nimetab probleemide lahendamise skeemi (nt Pólya vmt) etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi ülesande lahendamiseks; • valib täisarve sisaldavate ülesannete lahendamiseks sobiva lahendustee, kasutades sobivaid lahendusstrateegiaid ning hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • kasutab taskuarvutit/kalkulaatorit (veebis, rakenduses jne) arvutuste kontrollimiseks; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • hindab oma arengut täisarvudega arvutamise oskuste omandamisel.	Arvutamine täisarvudega. Põhimõisted: arvu absoluutväärtus.
Protsendi mõiste. Osa leidmine tervikust. Õpilane: • selgitab protsendi mõistet; • teab, et protsent on üks sajandik osa tervikust; • leiab osa tervikust; • leiab osa tervikust nii ühikumeetodi kui algoritmi abil; • teisendab lõpliku kümnendmurru harilikuks murruks ja hariliku murru lõplikuks kümnendmurruks või lõpmatuks perioodiliseks kümnendmurruks;	Protsendi mõiste. Osa leidmine tervikust. Tekstülesanded. Põhimõisted: protsent osamäär protsendimäär laen intress intressimäär

• leiab arvust protsentides määratud osa; • nimetab probleemide lahendamise skeemi (nt Pölya vmt) etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi protsentülesande lahendamiseks; • valib protsentülesande (osa leidmine tervikust) lahendamiseks sobivad lahendusstrateegiad ja lahendustee ning hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; • lahendab igapäevaelule tuginevaid ülesandeid protsentides määratud osa leidmisele (k.a intressiarvutused); • lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid protsentides määratud osa leidmiseks; • koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid protsentides määratud osa leidmise kohta; • modelleerib õpetaja juhendamisel lihtsamas reaalses kontekstis esineva probleemi, mis sisaldab protsenti; • kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); • hindab oma arengut protsendi mõiste omandamisel ja osa leidmisel tervikust.	lihtintress Praktiline töö: Õpilastel on ülesanne jaotada A4 värviline paber 100 võrdseks osaks, lõigata see tükkideks ja võrrelda oma 1/100 osa pinginaabriga.
Punkti asukoht tasandil. Koordinaattasand. Õpilane: • joonestab koordinaatteljestiku, märgib sinna punkti etteantud koordinaatide järgi, loeb teljestikus asuva punkti koordinaate; • määrab punkti koordinaate koordinaatteljestikus; • joonistab ja loeb temperatuuri ning liikumise graafikut; • joonestab lihtsamaid temperatuuri ja liikumise graafikuid; • loeb andmeid temperatuuri ja liikumise graafikutelt; • kasutab andmete kogumiseks erinevaid meetodeid (mõõtmine, küsimustik); • teab koordinaattasandi telgede nimetusi; • valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; • kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel;	Punkti asukoht tasandil. Temperatuuri graafik, ühtlase liikumise graafik ja teised empiirilised graafikud. Põhimõisted: koordinaattasand koordinaatide alguspunkt e. nullpunkt abstsisstelg ordinaattelg koordinaatveerand koordinaatteljestik punkti abstsiss punkti ordinaat Praktilised tööd. • Punkti asukoha määramine tasandil - aardekaart, orienteerumine. • Matkapäev - Õpilased koostavad plaani matkapäeva läbiviimiseks. Kaardi abil pannakse paika marsruut. Kaardile märgitakse punktid, mida tahetakse külastada. Saab arvutada läbitud kilomeetrid linnulennult ja tegelikult, aja tee läbimiseks.

• kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); • hindab oma arengut koordinaatteljestiku mõiste omandamisel ja punkti asukoha määramisel koordinaatteljestikus.	• Orienteerumismängu (maastikumängu) koostamine (joonis ruudulisel paberil ja vahemaad meetrites) ning mängimine, kasutades nutiseadet meetrite mõõtmiseks. Või nutiseadme abil maastikumängu korraldamine.
Ring ja ringjoon Õpilane: • joonestab ringi nii joonestusvahendite abil kui ka kasutades interaktiivset geomeetriaprogrammi; • teab ringjoone keskpunkti, raadiuse ja diameetri tähendust; • joonestab etteantud raadiuse või diameetriga ringjoont; • selgitab π (Pii) tähendust ja seost ringjoone pikkusega; • leiab katseliselt arvu π ligikaudse väärtuse; • arvutab ringjoone pikkuse ja ringi pindala; • eristab ringi ja ringjoont; • teab ja kasutab ringjoone pikkuse valemi tähist C; • kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); • hindab oma arengut ringi ja ringjoone mõiste omandamisel ja ringjoone pikkuse ning ringi pindala arvutamisel.	Ring ja ringjoon, nende joonestamine. Ringjoone pikkus ja ringi pindala. Põhimõisted: ringjoone raadius diameeter ringi keskpunkt ringjoon ring ringjoone pikkus ringi pindala arv π (Pii) Praktilised tööd. • Ornamentide joonestamine (lihtsam variant - õpilane joonistab pildi kasutades vaid sirklit). • Geomeetrilised konstruktsioonid (vitraaz). • Joonestada kolmnurgale ümberringjoon ja siseringjoon. Joonistada Kandinsky stiilis pilt (aga ringidega ja ruutudega) ning arvutada vastavad pindalad.
Sektordiagramm Õpilane: • teab sektordiagrammi ning loeb sellelt andmeid; • joonestab sektoreid; • loeb andmeid sektordiagrammilt; • illustreerib joonestusvahendite ja IKT-vahendite abil arvandmestikku sektordiagrammiga; • joonestab sektordiagramme joonestusvahendite ja joonestusprogrammi abil; • analüüsib, milliseid andmeid esitada tabelina, milliseid joon-, tulp- või sektordiagrammina, põhjendab valikut. • hindab oma arengut sektordiagrammi mõiste omandamisel ja sektordiagrammi joonestamise ning sellelt andmete lugemise osas; • rakendab oma teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel;	Sektordiagramm Põhimõisted: ringi sektor sektordiagramm täispööre Praktiline töö. Joonestada sektordiagramm (nt rekordite raamatust puude jämedused; millest koosneb inimese keha: vesi, valgud, rasvad, süsivesikud, muu jne)

koostab lihtsamal kontekstis esineva probleemi, kasutades lahendamisel sektordiagrammi.	
Peegeldus sirgest ja punktist. Õpilane: - joonestab joonestusvahendite ja IKT-vahendite abil sirge suhtes sümmeetrilisi kujundeid; - teab ja tunneb telgsümmeetrilisi kujundeid; - joonestab sirge (ja punkti) suhtes antud punktiga sümmeetrilise punkti, antud lõiguga sümmeetrilise lõigu ning antud kolmnurga või nelinurgaga sümmeetrilise kujundi; - toob näiteid õpitud geomeetriliste kujundite ning sümmeetria kohta arhitektuurist ja kujutavast kunstist, kasutades IKT võimalusi (näiteks internetiotsing, pildistamine, mobiilirakendused); - eristab joonisel sümmeetrilised kujundid; - eristab tsentraalsümmeetrilisi kujundeid; - rakendab omandatud teadmisi ja oskusi sümmeetriat sisaldavate probleemülesannete lahendamisel; - hindab oma arengut sümmeetria mõiste omandamisel.	Peegeldus sirgest. Peegeldus punktist, Põhimõisted: telgsümmeetria sümmeetriatelg peegeldustelg kujutis tsentraalsümmeetria telgsümmeetriline kujund võrdsed kujundid punkti kaugus sirgest Praktiline töö. Sümmeetria tähestikus (näiteks kirjutab oma nime trükitähtedega ja tõmbab sümmeetriateljed). Tähed võib teha ka arvutis.
Lõigu ja nurga poolitamine. Õpilane: - joonestab joonestusvahendite ja IKT-vahendite abil lõigu keskristsirge, nurgapoolitaja; - poolitab sirkli ja joonlauaga lõigu ning joonestab keskristsirge; - poolitab sirkli ja joonlauaga nurga; - joonestab IKT-vahendite abil lõigu keskristsirge ja nurgapoolitaja ning sirge suhtes sümmeetrilisi kujundeid; - rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; - hindab oma arengut lõigu ja nurga poolitamise omandamisel.	Lõigu poolitamine. Antud sirge ristsirge. Nurga poolitamine. Põhimõisted: lõigu keskristsirge nurgapoolitaja lõigu poolitamine ristsirge Praktiline töö. - Lõigu poolitamine sirkliga ja voltides, - nurga poolitamine sirkliga ja voltides. Praktiline töö. Joonestab kolmnurgale ümberringjoone ja siseringjoone.
Kolmnurk ja selle omadused. Kolmnurkade võrdsuse tunnused Õpilane: - joonestab ning tähistab kolmnurga nii joonestusvahendite abil kui ka kasutades interaktiivset geomeetria programmi; - näitab joonisel ning nimetab kolmnurga tippe, külgi ja nurki;	Kolmnurk, selle elemendid. Kolmnurga nurkade summa. Kolmnurkade võrdsuse tunnused. (KKK, KNK, NKN). Kolmnurga joonestamine (kolme külje järgi, kahe külje ja nendevahelise nurga järgi ning ühe külje ja selle lähisnurkade järgi). Põhimõisted:

• leiab jooniselt ja nimetab kolmnurga lähisnurki, vastasnurki, lähiskülgi ja vastaskülgi; • teab ja kasutab nurga sümboleid; • joonestab kolmnurga kolme külje järgi, kahe külje ja nendevahelise nurga järgi ning ühe külje ja selle lähisnurkade järgi; • rakendab ülesandeid lahendades kolmnurga sisenurkade summat; • teab kolmnurga sisenurkade summat ja rakendab seda puuduva nurga leidmiseks; • põhjendab, kas kolmnurgad on võrdsed või ei ole kolmnurkade võrdsuse tunnuste abil; • teab kolmnurkade võrdsuse tunnuseid KKK, KNK, NKN ning kasutab neid ülesandeid lahendades; • hindab oma arengut kolmnurga võrdsuse tunnuste omandamisel ja teab kolmnurga sisenurkade summat.	kolmnurk ja selle elemendid kolmnurga nurkade summa lähisküljed lähisnurgad KKK, KNK, NKN. Praktilised tööd • Kolmnurga nurkade summa - nurgad kokku: 1) voltides 2) rebin kolmnurga kolmeks ja liimin saadud tükid nurkade pidi kokku 3) Joonestab kolmnurga kolme külje järgi, kahe külje ja nendevahelise nurga järgi ning ühe külje ja selle lähisnurkade järgi. Põhjenda, et selliselt joonestatud kolmnurgad on omavahel võrdsed. Kolmnurksed liiklusmärgid.
Kolmnurkade liigitamine. Õpilane: • liigitab kolmnurki külgede ja nurkade järgi; • näitab joonisel ning nimetab kolmnurga tippe, külgi ja nurki; • liigitab jooniste ning etteantud andmete (nt info antud tekstina) kolmnurki nurkade ja külgede järgi; • näitab ja nimetab täisnurkse kolmnurga külgi; • näitab ning nimetab võrdhaarses kolmnurgas külgi ja nurki; • teab võrdhaarse kolmnurga omadusi ja kasutab neid ülesandeid lahendades; • joonestab ning tähistab kolmnurga nii joonestusvahendite abil kui ka kasutades interaktiivset geomeetria programmi; • joonestab teravnurkse, täisnurkse ja nürinurkse kolmnurga; • joonestab erikülgse, võrdkülgse ja võrdhaarse kolmnurga; • joonestab õpitud kolmnurki arvutiprogrammi abil; • hindab oma arengut kolmnurkade liigitamise omandamisel.	Kolmnurkade liigitamine. Põhimõisted: teravnurkne kolmnurk nürinurkne kolmnurk täisnurkne kolmnurk kaatet hüpoteenuus võrdkülgne kolmnurk erikülgne kolmnurk võrdhaarne kolmnurk haa alus tipunurk alusnurk Praktiline töö • Voldib võrdhaarse kolmnurga. • Joonestab paberile lõik ja sellest üles ning alla poole mõned punktid. Joonestab antud punkte ja lõiku kasutades võimalikult palju kolmnurki ja nimetab saadud kolmnurga liik.
Kolmnurga ümbermõõt ja pindala. Õpilane: • arvutab kolmnurga ümbermõõdu; • joonestab kolmnurga kõrgused ning arvutab kolmnurga pindala; • tunneb mõisteid alus ja kõrgus, joonestab iga kolmnurga igale alusele kõrguse; • mõõdab kolmnurga aluse ja kõrguse;	Kolmnurga ümbermõõt ja pindala. Kolmnurga alus ja kõrgus. Põhimõisted: kolmnurga alus kolmnurga kõrgus kolmnurga pindala

• mõistab ja selgitab pindala mõistete tähendust; • teab ja rakendab kolmnurga pindala valemit, eristab täisnurkse kolmnurga pindala valemit; • hindab oma arengut kolmnurga ümbermõõdu ja pindala arvutamise mõiste omandamisel; • valib ülesande lahendamiseks sobiva lahendustee kasutades sobivaid lahendusstrateegiaid ning hindab kriitiliselt saadud tulemust; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute kolmnurki sisalduvate tundmatute probleemülesannete lahendamisel.	kolmnurga ümbermõõt täisnurkse kolmnurga pindala Praktiline töö • Joonestab kolmnurga ning seejärel vabalt valitud küljele kõrguse. Nüüd on joonisel 2 kolmnurka, millele saab kõrguse joonestada. Nii oma tööd jätkates saab kolmnurgale tõmmata lõpmatult palju kõrguseid. Näiteks joonestab kolmnurkadele kokku 10 kõrgust. Värvides saab antud tööst kunstiteos. • Voldib etteantud kolmnurgale kõrguse (nurgapoolitaja).
II kooliastme lõpuks õpilane: 1. esitab matemaatilist infot erinevatel viisidel (sh üleminek ühelt esitusviisilt teisele); 2. kasutab õppeprotsessis otstarbekalt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid, sh sisestab matemaatilisi sümbboleid ja tehteid; 3. loeb, mõistab ja selgitab eakohast matemaatilist teksti; 4. loeb, mõistab ja selgitab matemaatiliselt esitatud probleeme; 5. sõnastab matemaatiliselt lahenduvaid probleeme; 6. tunneb probleemülesande lahendamise üldist skeemi ja erinevaid lahendusstrateegiaid; 7. teab, et ülesannetel võib olla erinevaid lahendusteid; 8. põhjendab oma mõttekäike ja kontrollib nende õigsust; 9. liigitab objekte ja nähtusi ning analüüsib ja kirjeldab neid mitme tunnuse järgi; 10. on teadlik õppija, kes kasutab enda jaoks sobivaid õppemeetodeid ja hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel.	

7.KLASS	
ÕPITULEMUS OSKUSTE JA TEADMISTE TÄPSUSTUSED	ÕPPESISU JA PÕHIMÕISTED
Ratsionaalarvud (ca 25 tundi) Arvuhulgad Õpilane: • loeb ja saab iseseisvalt aru õppematerjalides olevatest tekstidest; • sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi-seostab õpitavat igapäevaeluga ning oskab tuua näiteid igapäevaelust; • eristab positiivseid ja negatiivseid arve ja saab aru nende tähendusest; • teab arvuhulki: naturaalarvud, täisarvud, murdarvud, ratsionaalarvud; • oskab järjestada etteantud ratsionaalarve; • ümardab ratsionaalarve etteantud järguni; • leiab ratsionaalarvu vastandarvu, pöördarvu ja absoluutväärtuse.	Arvuhulgad, ratsionaalarvud. Arvude järjestamine Põhimõisted: täisarvud positiivsed ja negatiivsed arvud ratsionaalarvud arvuhulgad murdarvud arvu absoluutväärtus ratsionaalarvu vastandarv pöördarv

Tehted ratsionaalarvudega Õpilane: - liidab, lahutab, korrutab ja jagab ratsionaalarve peast, kirjalikult ja kalkulaatoriga ning rakendab tehete järjekorda; - kasutab ratsionaalarvudega arvutades õigesti märgireegleid; - hindab eri liiki murdude korral, mil viisil arvutades saab täpse vastuse ja kuidas on otstarbekas arvutada; - selgitab, missugused murrud teisenevad lõplikeks kümnendmurdudeks (nt. $\frac{11}{25}$) ning missugused mitte (nt. $\frac{11}{17}$); - teab, et täpse arvutamise korral pole lubatud hariliku murru väärtust asendada selle kümnendlähendiga (nt. $\frac{2}{3} \neq 0,67$); - kasutab mitme tehtega ülesandes vastandavude summa omadust ja liitmise seadusi; - korrutab ning jagab positiivseid ja negatiivseid harilikke murde (ka segaarve); - teeb tehteid positiivsete ja negatiivsete harilike murdudega koos kümnendmurdudega; - lahendab ülesandeid, milles on kuni neli tehet ja ühed sulud; - rakendab nelja tehet (liidab, lahutab, korrutab ja jagab) ratsionaalarvudega; - leiab kahe punkti vahelise kauguse arvteljel; - ümardeb tehte tulemuse etteantud järguni.	Tehted ratsionaalarvudega. Tehete järjekord. Arvutamine kalkulaatoriga. Kahe punkti vaheline kaugus arvteljel. Põhimõisted: tehete järjekord kahe punkti vaheline kaugus
Astendamine.(20 tundi) Õpilane: - selgitab naturaalarvulise astendajaga astendamise tähendust; - põhjendab ja kasutab astendamisreegleid - astendab naturaalarvulise astendajaga ratsionaalarve peast, kirjalikult ja taskuarvutiga ning rakendab tehete järjekorda; - astendab negatiivset arvu naturaalarvuga, teab sulgude tähendust; - teab, kuidas astme $(-1)^n$ ja -1^n väärtus sõltub astendajast n; - tunneb tehete järjekorda ja rakendab neid reegleid kõikides tehetes (liitmine, lahutamine, korrutamine, jagamine ja astendamine) ratsionaalarvudega;	Naturaalarvulise astendajaga aste. Astme mõiste. Tehted astmetega. Arvu <i>kümme</i> astmed; väikeste ja suurte arvude kirjutamine kümne astmetega ning nendega arvutamine. Täpsed ja ligikaudsed arvud, arvutustulemuste otstarbekohane ümardamine. Põhimõisted: naturaalarvulise astendajaga aste arvu aste astendaja astme alus astendamine tehted astmetega tehete järjekord seoses astendamisega suurte ja väikeste arvude kirjutamine kümne astmetega täpne ja ligikaudne arv

• sooritab kalkulaatori abil, veebipõhiselt või arvutialgebra süsteeme kasutades tehteid ratsionaalarvudega; • ümardab ratsionaalarve etteantud järguni; • teab, et arvutamise lõpptulemus ei saa olla täpsem võrreldes algandmetega; • ümardab arvutuste (ligikaudseid) tulemusi mõistlikult; • arvutab arvu 10 negatiivse täisarvulise astendajaga astme väärtuse; • kirjutab suuri ja väikseid arve standardkujul • otsib, loeb ja mõistab iseseisvalt õppematerjalides olevaid tekste; • toob näiteid igapäevaelu olukordadest, kus kasutatakse täpseid, kus ligikaudseid arve;	arvu standardkuju ümardamine Projekt - riikide pindalad
Protsentarvutus Õpilane: • selgitab protsendi, promilli ja protsendipunkti mõiste tähendust; • teisendab protsendi kümnendmurruks ja harilikuks murruks ning vastupidi; • lahendab protsentarvutuse tüüpülesandeid (osa leidmine, terviku leidmine, osamäär leidmine, suuruse muutumine); • leiab osa tervikust; • leiab antud osamäär järgi terviku; • väljendab kahe arvu jagatist ehk suhet protsentides; • leiab, mitu protsenti moodustab üks arv teisest, ja selgitab, mida tulemus näitab; • määrab suuruse kasvamist ja kahanemist protsentides kui kahe arvu muudu ja algväärtuse suhet; • eristab muutust protsentides muutusest protsendipunktides; • kasutab protsentarvutusel erinevaid lahendusmeetodeid (ühikumeetod, skeem, algoritm); • saab aru ülesande sisust ja koostab ise või otsib elulise sisuga protsentülesandeid (sh ülesandeid laenamise kohta); • kasutab protsentarvutust otsuse tegemiseks ja põhjendamiseks (nt laen, hoius, intress, maksud, investeerimine); • kasutab (igapäevaelu) ülesannete lahendamisel otstarbekat osamäär esitusviisi (protsent, harilik murd, kümnendmurd); • selgitab protsentarvutuse elulisi kasutusvõimalusi ning absoluut- ja/või suhtarvude sobivust informatsiooni;	Promilli mõiste. Arvu leidmine tema osamäär ja protsendimäär järgi. Jagatise väljendamine protsentides. Protsendipunkt. Suuruse muutumise väljendamine protsentides. Põhimõisted: protsent promill protsendipunkt osamäär protsendimäär

- oskab erinevatest tekstidest (nt ajaleheartikkel) leida mõistete protsent ja protsendipunkt kasutamist (sh väärkasutust); - tõlgendab reaalsuses esinevaid protsentides väljendatavaid suurusid, lahendab kuni kaheastmelisi protsentülesandeid; - rakendab protsentarvutust reaalse sisuga ülesandeid lahendades; - arutleb ühishüve ja maksude olulisuse üle ühiskonnas; - selgitab laenukoormuse seotud ohte ja kulutusi ning oskab etteantud lihtsa juhtumi varal hinnata laenukoormuse eeldatavat otstarbekust; - koostab isikliku eelarve; - teab, kuidas tekivad tulud ja mis on inimese võimalikud tuluvahendid, ning oskab reaalselt hinnata võimalikke ja ootamatuid kulusid; - hindab kriitiliselt manipuleerimisvõtteid (nt laenukoormust); - selgitab mõne konkreetse näite põhjal, kuidas on inimest ahvatletud laenu võtma ja mis juhtub, kui laenu võetakse otsekoost; ja mis juhtub, kui laenu võetakse otsekoost; ja mis juhtub, kui laenu võetakse otsekoost; ja mis juhtub, kui laenu võetakse otsekoost; - koostab probleemülesandeid protsentarvutuse kohta.	
Statistika ja tõenäosus Õpilane: - moodustab reaalsetest andmetest sageduste ja suhteliste sageduste tabeli; - oskab koguda andmeid, neid korrastada ja töödelda, sh digitaalselt; - iseloomustab andmestikku aritmeetilise keskmise, mediaani, moodi, miinimumi, maksimumi ja ulatuse järgi; - oskab arvutada statistilise kogumi karakteristikuid, sh kasutades sobivat tarkvara; - väljendab protsentides esitatud informatsiooni visuaalselt (graafikud, diagrammid) ja vastupidi; - oskab joonestada sektordiagrammi, sh digitaalselt; - kasutab tabelarvutusprogrammi andmete esitamiseks, töötlemiseks ja tulemuste tõlgendamiseks; - illustreerib IKT-vahendite abil andmeid tulp-, sektor-, joon- ja punktdiagrammiga; - loeb, mõistab ja selgitab andmeid tabelist, tulp-, sektor-, joondiagrammilt; - teab andmete liike ja andmete kogumise erinevaid meetodeid (mõõtmine, küsimustik); - selgitab oma arvutamise- ja andmeanalüüsi tulemuste elulisi rakendusvõimalusi;	Andmete kogumine ja korrastamine. Statistilise kogumi karakteristikud (aritmeetiline keskmine). Diagrammid. Tõenäosuse mõiste. Statistiline kogum, valim, aritmeetiline keskmine, sektordiagramm, tõenäosus. Põhimõisted: statistiline kogum valim sagedus suhteline sagedus aritmeetiline keskmine mood mediaan miinimum maksimum variatsiooni ulatus klassikaline tõenäosus sektordiagramm tulpdiaagramm joondiagramm

• selgitab tõenäosuse tähendust ja arvutab lihtsamatel juhtudel sündmuse tõenäosuse; • otsib, loeb ja saab aru statistilisest andmestikust; • oskab lugeda ja tõlgendada graafiliselt esitatud andmestikku (sh massimeedias esitatud informatsiooni); • koostab ise ülesandeid statistiliste andmete kogumise ja graafilise esitamise ning nende tõlgendamise kohta.	
Funktsioonid ja nende graafikud Õpilane: • selgitab eluliste näidete põhjal võrdelise, lineaarse ja pöördvõrdelise sõltuvuse tähendust; • selgitab näidete põhjal muutuva suuruse ja funktsiooni olemust, suudab eristada seoses sõltuvat ja sõltumatut muutujat; • selgitab võrdelise sõltuvuse tähendust eluliste näidete põhjal (nt teepikkus ja aeg; rahasumma ja kauba kogus); • selgitab pöördvõrdelise sõltuvuse tähendust eluliste näidete põhjal; • mõistab ja tunneb ära võrdelise ja pöördvõrdelise seose (nt liikumisel teepikkus, aeg, kiirus); • koostab lihtsamaid avaldisi (nt pindala ja ruumala); • kontrollib tabelina antud suuruste järgi, kas on tegemist võrdelise sõltuvusega; • otsustab graafiku põhjal, kas on tegemist võrdelise sõltuvusega; • toob näiteid võrdelise sõltuvuse kohta; • leiab võrdeteguri; • kontrollib tabelina antud suuruste järgi, kas on tegemist pöördvõrdelise sõltuvusega; • saab graafiku põhjal aru, kas on tegemist pöördvõrdelise sõltuvusega; • oskab tõlgendada võrdelise ja pöördvõrdelise seose kordajaid; • teab, mis on lineaarne sõltuvus; eristab lineaarliiget ja vabaliiget; • joonestab etteantud funktsiooni graafiku (sirge, hüperbool) (nii käsitsi kui ka arvutiprogrammiga) ning loeb graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi; • arvutab ühetähelise tähtavaldise väärtuse; • joonestab võrdelise sõltuvuse graafiku nii käsitsi kui ka digivahendiga (nt GeoGebra, Desmos);	Tähtavaldise väärtuse arvutamine. Lihtsamate tähtavaldiste koostamine. Ühtlase liikumise graafik. Võrdeline sõltuvus, võrdelise sõltuvuse graafik (sirge), võrdeline jaotamine. Pöördvõrdeline sõltuvus, pöördvõrdelise sõltuvuse graafik (hüperbool). Lineaarfunktsioon, selle graafik (sirge). Lineaarfunktsiooni rakendamise näiteid. Põhimõisted: funktsioon funktsiooni väärtus funktsiooni graafik võrdeline sõltuvus võrdelise sõltuvuse graafik sirge pöördvõrdeline sõltuvus pöördvõrdelise sõltuvuse graafik hüperbool lineaarfunktsioon lineaarliige vabaliige lineaarfunktsiooni graafik sõltuv ja sõltumatu muutuja võrdetegur

• joonestab pöördvõrdelise sõltuvuse graafiku nii käsitsi kui ka digivahendiga (nt GeoGebra, Desmos); • joonestab lineaarfunktsiooni avaldise põhjal graafiku nii käsitsi kui ka digivahendiga (nt GeoGebra, Desmos); • otsustab graafiku põhjal, kas funktsioon on lineaarne või ei ole; • oskab kontrollida graafiku abil ja algebraliseks, kas punkt asetseb etteantud graafikul; • leiab funktsiooni graafiku ja telgede lõikepunktid; • oskab graafiku põhjal selgitada keha liikumist (nt oskab arvutada keha liikumise keskmist kiirust, keha liikumise kiirust antud ajahetkel ja vajadusel teisendada mõõtühikuid); • selgitab (arvutiga tehtud dünaamilisi jooniseid kasutades) funktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust funktsiooni avaldises olevatest kordajatest; • oskab lugeda ja analüüsida funktsiooni graafikut (Näide: Milliste x väärtuste korral on funktsiooni väärtused negatiivsed? Milliste x väärtuste korral on funktsiooni väärtused suurem kui -2?); • loeb ja saab aru õppematerjalides olevatest tekstidest.	
Võrrandi lahendamine Õpilane: • nimetab võrrandi põhiomadusi • lahendab lineaar- ja võrdkujulisi võrrandeid, kasutades võrrandi põhiomadusi (sh graafiliselt ning arvutiprogrammide abil) • tunneb ära võrrandi; • teab ja rakendab võrrandi põhiomadusi; • lahendab lineaarvõrrandeid, sh graafiliselt arvutiprogrammi kasutades; • avaldab võrdest liikme; • lahendab võrdkujulisi võrrandeid; • loeb, saab aru ja oskab kasutada erinevaid õppematerjale (sh õppevideod)	Võrrandi mõiste. Võrrandite samaväärsus. Võrrandi põhiomadused. Ühe tundmatuga lineaarvõrrand, selle lahendamine. Võrre. Võrde põhiomadus. Võrdkujulise võrrandi lahendamine. Põhimõisted: võrrand võrrandi lahend võrrandi lahendamine samaväärsed võrrandid võrrandite samasus võrre võrdeline jaotamine võrdkujuline võrrand võrdkujulise võrrandi lahendamine Projekt: erinevad retseptid, sh anda retsepte erinevate mõõtühikutega (dl, ml, cl). Tootele omahinna arvutamine. Projektina nõ kodukohvikus stiilis ürituse korraldamine (vajamineva tooraine koguse leidmine, toote oma- ja müügihinna arvutamine, ettevõtluse kasumi/kahjumi arvutamine).

Tekstülesannete lahendamine lineaarvõrrandi abil Õpilane: - koostab ja lahendab tekstülesandeid, mis lahenduvad võrrandi abil (sh võrdelise jaotamise ülesandeid); - saab aru ülesande sisust ja oskab seda väljendada matemaatiliste sümbolite abil; - annab edasi tekstülesande matemaatilises keeles (kirjeldab ja tähistab tundmatud); - koostab teksti põhjal lineaarvõrrandi; - lahendab enda koostatud lineaarvõrrandit, sh protsentarvutuse kohta; - koostab ise elulise sisuga ülesande tekste, sh finantsvaldkonnaga seotud probleeme, võimalusel kasutab osamäära esitusviisi (protsent, harilik murd, kümnendmurd); - sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi; - kontrollib ja analüüsib saadud lahendi õigsust teksti põhjal; - vormistab ülesande tekstile vastava vastuse; - reflekteerib oma tegevusi tekstülesannete lahendamisel; - modelleerib õpetaja juhendamisel lihtsamas reaalses kontekstis esineva probleemi ja tõlgendab saadud tulemusi õpetaja juhendamisel.	Lihtsamate (sh igapäevaeluga seonduvate) tekstülesannete lahendamine võrrandiga. Põhimõisted: tundmatu muutuja avaldis võrrand lahend kontroll võrra/korda suurem/väiksem vähemalt/ ülimalt
Hulknurgad Õpilane: - joonestab ja konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) tasandilisi kujundeid etteantud elementide järgi; - teab, mis on hulknurk, näitab hulknurga tippe, külgi ja nurki ning lähiskülgi ja lähisnurki; - saab aru mõistest korrapärane hulknurk; - arvutab kujundite joonelemendid, ümbermõõdu, pindala ja ruumala; - arvutab hulknurga ümbermõõdu, sisenurkade summa ja korrapärase hulknurga ühe nurga; - mõõdab rööpküliku küljed ja kõrguse, arvutab ümbermõõdu ja pindala; - teab rombi diagonaalide ja nurkade omadusi, kasutab neid ülesandeid lahendades; - kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal; - joonestab etteantud külgede ja nurgaga rööpküliku, tema diagonaalid ja kõrguse;	Hulknurk, selle ümbermõõt. Hulknurga sisenurkade summa. Rööpkülik, selle omadused. Rööpküliku pindala. Romb, selle omadused. Rombi pindala. Korrapärase hulknurgad. Põhimõisted: hulknurk hulknurga küljed hulknurga tipud hulknurga nurgad hulknurga lähisküljed hulknurga lähisnurgad hulknurga ümbermõõt diagonaalid kumer hulknurk sisenurkade summa rööpkülik rööpküliku ümbermõõt ja pindala romb rombi ümbermõõt ja pindala korrapärase hulknurgad

• teab rööpküliku külgede, nurkade ja diagonaalide omadusi ning kasutab neid ülesandeid lahendades; • joonestab etteantud külje ja nurga järgi rombi; • joonestab ja mõõdab rombi külgi, kõrgust ja diagonaale, arvutab übermõõdu ja pindala; • oskab visandada teksti põhjal tasapinnalisi kujundeid ja lisada joonisele andmeid; • eristab korrapäraseid ja korrapäratuid hulknurki; oskab joonestada (käsitsi) korrapärast kolmnurka, nelinurka, kuusnurka ja konstrueerida (digivahendite abil) mistahes korrapärast hulknurka; • lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid; • kasutab seaduspärasusi avastades ja hüpoteese püstitades infotehnoloogilisi vahendeid; • otsib, loeb ja mõistab iseseisvalt õppematerjalides olevaid tekste.	
Püstprisma Õpilane: • visandab püstprisma; • kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal; • arvutab püstprisma, pindala ja ruumala etteantud joonelementide abil; • tunneb kehade hulgast kolmnurkse ja nelinurkse püstprisma; • näitab ning nimetab kolmnurkse ja nelinurkse püstprisma põhitahke, näitab selle tippe, külgservi, põhiservi, prisma kõrgust, külgtahke ning põhja kõrgust; • arvutab kolmnurkse ja nelinurkse püstprisma pindala ning ruumala; • märkab igapäevaelus matemaatilisi kujundeid; • oskab lahendada ülesandeid erinevate geomeetriliste kujundite kohta.	Püstprisma, selle pindala ja ruumala. Põhimõisted kolmnurkne ja nelinurkne püstprisma prisma põhitahud prisma külgtahud prisma tipud prisma põhiservad prisma külgserv prisma kõrgus 3D mudelite loomine, tehnilised joonised
Tehted astmetega. Üksliikmed Õpilane: • selgitab naturaalarvulise astendajaga astendamise tähendust • põhjendab ja kasutab astendamise reegleid • korrutab ühe ja sama alusega astmeid astendab korrutise; • astendab astme; • jagab võrdsete alustega astmeid; • astendab jagatise; • teab, et $a^0 = 1$, $a \neq 0$; • teab, et	Astmete korrutamine ja jagamine Korrutise ja jagatise astendamine Astme astendamine Üksliige. Üksliikmete korrutamine ja jagamine. Üksliikmete liitmine ja lahutamine Põhimõisted: üksliige üksliikme kordaja aste astme alus astendaja

$10^{-1} = 0,1$ $10^{-2} = 0,01$ $10^{-3} = 0,001$ $10^{-4} = 0,0001$ jne; • kirjutab kümnendmurru 10 astmete abil. • korrastab üksliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab ja jagab üksliikmeid • teab mõisteid üksliige ja selle kordaja; • teab, et kordaja 1 jäetakse kirjutamata ning miinusmärk üksliikme ees tähendab kordajat (-1); • viib üksliikme normaalkujule ja leiab selle kordaja; • koondab sarnaseid üksliikmeid; • korrutab üksliikmeid; • astendab üksliikmeid; • jagab üksliikmeid; • otsib, loeb ja mõistab iseseisvalt õppematerjalides olevaid tekste	
8.klass	
Hulkliikmete liitmine ja lahutamine; üksliikme korrutamine hulkliikmega ja hulkliikme jagamine üksliikmega Õpilane • loeb ja saab iseseisvalt aru õppematerjalides olevatest tekstidest; • teab mõisteid hulkliige, kaksliige, kolmliige ja nende kordajad; • korrastab üks- ja hulkliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab üks- ja hulkliikmeid ning jagab üksliikmeid ja hulkliiget üksliikmega; • oskab arvutada hulkliikme väärtuse ette antud ratsionaalarvulise muutuja väärtuste korral; • hulkliikmete liitmisel ja lahutamisel rakendab sulgude avamise reeglit; • oskab tuletada ja sõnastada analoogia põhjal lihtsamaid eeskirju (nt hulknurga ümbermõõdu ja pindala avaldamine).	Hulkliige. Hulkliikme väärtuse arvutamine. Hulkliikmete liitmine ja lahutamine. Hulkliikme korrutamine ja jagamine üksliikmega. Põhimõisted: Hulkliige kaksliige, kolmliige hulkliikme kordaja korrastatud hulkliige sulgude avamine
Korrutamise abivalemid ja tegurdamine Õpilane: • korrutab hulkliikmeid • korrutab kaksliikmeid; • leiab kahe üksliikme summa ja vahe korrutise, kasutades valemit; • leiab kaksliikme ruudu; • leiab kahe üksliikme summa ja vahe korrutise, • korrutab hulkliikmeid (märkus: piirduda juhtumiga, kus kolmliiget on vaja korrutada kolmliikmega) • teisendab ja lihtsustab algebralisi avaldiseid, kasutades ruutude vahe, vahe ruudu ja summa ruudu valemeid sulge avades	Kaksliikmete korrutamine. Kahe üksliikme summa ja vahe korrutis. Kaksliikme ruut. Hulkliikmete korrutamine. Tutvustavalt kuupide summa ja vahe valemid, kaksliikme kuup. Hulkliikme tegurdamine valemite kasutamisega. Algebralise avaldise lihtsustamine. Hulkliikme tegurdamine ühise teguri sulgudest väljatoomisega. Põhimõisted: ruutude vahe

(soovitus: ühes avaldises kasutada vähemalt kahte erinevat valemit); • tegurdab hulkliikmeid (toob ühise teguri sulgude ette, kasutab ja põhjendab ruutude vahe, summa ruudu ja vahe ruudu abivalemeid); • oskab tuletada ja sõnastada analoogia põhjal lihtsamaid valemeid (nt summa ja vahe ruut); • annab hinnangu oma teadmistele abivalemite rakendamisel; ülesannete lahendamisel ja lahenduskäigu selgitamisel.	kaksliikme ruut (summa ruut, vahe ruut) hulkliikme tegurdamine
Kahe tundmatuga lineaarvõrrandi lahendamine graafiliselt Õpilane: • loeb ja mõistab iseseisvalt õppematerjalides olevaid tekste; • tunneb ära kahe tundmatuga lineaarvõrrandi; • tunneb ära kahe tundmatuga lineaarse võrrandisüsteemi; • oskab avaldada kahe tundmatuga lineaarvõrrandist ühe tundmatu teise kaudu; • oskab viia kahe tundmatuga lineaarvõrrandi normaalkujule; • oskab lahendada kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi graafiliselt (nii käsitsi kui digivahendeid kasutades); • oskab graafilise lahendamise põhjal kirjeldada kahe tundmatuga lineaarvõrrandi lahendihulka; • leiab elulise (nt finantsvaldkonna) probleemi väljendamiseks sobiva matemaatilise mudeli, koostab võrrandi või võrrandisüsteemi; • koostab eakohaseid ning elulisi probleemülesandeid; • kasutab (igapäevaelu) ülesannete lahendamisel otstarbekat osamäära esitusviisi (protsent, harilik murd, kümnendmurd); • lahendab lineaarvõrrandisüsteeme graafiliselt, sh arvutiprogrammide abil.	Kahe tundmatuga lineaarvõrrand. Lineaarvõrrandi lahendamine. Kahe tundmatuga lineaarvõrrandi graafiline esitus. Kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi lahendamine graafiliselt. Põhimõisted: tundmatu kahe tundmatuga lineaarvõrrand, kahe tundmatuga lineaarvõrrandi normaalkuju, kahe tundmatuga lineaarvõrrandi lahend, kahe tundmatuga lineaarvõrrandi kujutis, lõikepunkt kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteem (LVS),
Kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi lahendamine liitmisvõttega ja asendusvõttega Õpilane: • lahendab lineaarvõrrandisüsteeme kasutades • liitmis- ja asendusvõtet; • oskab avaldada kahe tundmatuga lineaarvõrrandist ühe tundmatu teise kaudu; • oskab viia kahe tundmatuga lineaarvõrrandi normaalkujule; • oskab valida ülesande lahendamiseks sobiva võtte; • lahendab lineaarvõrrandisüsteeme	Liitmisvõte. Asendusvõte. Põhimõisted: liitmisvõte asendusvõte

arvutiprogrammide abil.	
Tekstülesannete lahendamine kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi abil Õpilane: - koostab ja lahendab tekstülesandeid, mis lahenduvad ühe tundmatuga võrrandi või kahe tundmatuga võrrandisüsteemi abil (sh võrdelise jaotamise ülesandeid); - edastab tekstülesande sisu matemaatilises keeles (kirjeldab ja tähistab tundmatud); - koostab teksti põhjal kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi ja/või ühe tundmatuga lineaarvõrrandi; - kontrollib ja analüüsib saadud lahendite õigsust teksti põhjal; - vormistab ülesande tekstile vastava vastuse; - saab aru ülesande sisust ja oskab seda väljendada matemaatiliste sümbolite abil; - koostab ise elulise sisuga ülesande tekste, sh finantsvaldkonnaga seotud probleeme, võimalusel kasutab osamäära esitusviisi (protsent, harilik murd, kümnendmurd); - lahendab enda koostatud lineaarvõrrandisüsteemi; - sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi; - reflekteerib oma tegevusi tekstülesannete lahendamisel.	Lihtsamate (sh igapäevaeluga seonduvate) tekstülesannete lahendamine kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemiga. Põhimõisted: tundmatu muutuja avaldis võrrand lahend kontroll võrra/korda suurem/väiksem vähemalt/ ülimalt
GEOMEETRIA DEFINEERIMINE JA TÕESTAMINE Õpilane: - teeb vahet defineerimisel ja kirjeldamisel - oskab selgitada definitsiooni mõistet; - oskab defineerida paralleelseid sirgeid ning teab paralleelide aksioomi; - eristab hüpoteesi, eeldust, väidet ja tõestust, selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku, vajaduse korral tuleb lihtsamaid valemeid; - oskab selgitada teoreemi, eelduse ja väite mõistet; - oskab selgitada mõne teoreemi tõestuskäiku (selgitus: tõestuskäigu selgitamisel peab ilmne, et õpilane on aru saanud, mitte pähe õppinud); - oskab rakendada õpitut ülesandeid lahendades, sh joonestab ülesannete tingimustele vastava visuaali; - oskab tõestada teoreemi kolmnurga sisenurkade summast; - oskab tõestada kolmnurga pindala valemi - teab aritmeetika põhiteoreemi; - oskab tõestada Thalese teoreemi; - oskab tõestada kiirteteoreemi;	Definitsioon. Aksioom. Teoreemi eeldus ja väide. Näiteid teoreemide tõestamise kohta. Põhimõisted: definitsioon defineerimine algmõiste aksioom paralleelide aksioom teoreem teoreemi eeldus teoreemi väide tõestamine vastuväiteline tõestusviis

• teab paralleelide aksioomi; • selgitab oma algebra- ja geomeetria-alaste teadmiste elulisi rakendusvõimalusi; • kasutab IKT-vahendeid geomeetriliste seaduspärasuste avastamiseks või kontrollimiseks; • oskab kasutada arvutiprogrammi (nt GeoGebra) seaduspärasusi avastades ja hüpoteese püstitades.	
Paralleelsed ja lõikuvad sirged Õpilane: • leiab seoseid paralleelsete sirgete korral; • oskab defineerida paralleelseid sirgeid ning teab paralleelide aksioomi; • põhjendab ja kasutab sirgete paralleelsuse tunnuseid • teab, et: a) kui kaks sirget on paralleelsed kolmandaga, siis on need paralleelsed teineteisega; b) kui sirge lõikab ühte kahest paralleelsest sirgest, siis lõikab ta ka teist; c) kui kaks sirget on risti ühe ja sama sirgega, siis on need sirged teineteisega paralleelsed; • teab põik- ja lähisnurkade mõisteid ja nende nurkade; • oskab näidata joonisel ja defineerida lähisnurki, kaasnurki ning põiknurki; • oskab rakendada õpitut ülesandeid lahendades; • oskab joonestada ülesande tingimustele vastava visuaali.	Kahe sirge lõikamisel kolmanda sirgega tekkivad nurgad. Kahe sirge paralleelsuse tunnused. Põhimõisted: kõrvunurgad tippnurgad lähisnurgad põiknurgad
Kolmnurk Õpilane: • saab aru etteantud õppematerjali sisust; • oskab joonestada ja defineerida kolmnurga välisnurka; • oskab kasutada kolmnurga välisnurga omadust ülesandeid lahendades; • oskab leida kolmnurga puuduva nurga kahe etteantud nurga järgi; • oskab leida võrdhaarse kolmnurga tipunurga alusnurga järgi ja vastupidi; • teab kolmnurga kesklõigu mõistet ning kolmnurga kesklõigu omadusi; • oskab joonestada ning defineerida kolmnurga kesklõiku; • teab kolmnurga kesklõigu omadusi ja oskab kasutada neid ülesandeid lahendades; • oskab leida kesklõigud kolmnurga külgede järgi ning vastupidi – oskab leida külgi kesklõikude järgi; • oskab defineerida ja joonestada kolmnurga	Kolmnurga välisnurk, selle omadus. Kolmnurga sisenurkade summa. Kolmnurga kesklõik, selle omadus. Kolmnurga mediaan. Mediaanide lõikepunkt ehk raskuskese, selle omadus. Põhimõisted: vastaskülge lähiskülge lähisnurk kolmnurga sisenurk kolmnurga välisnurk kolmnurga kesklõik kolmnurga mediaan raskuskese

mediaani; • oskab selgitada mediaanide lõikepunkti omadust; • joonestab ja konstrueerib (käsitsi ja digiseadmega) kolmnurga etteantud elementide järgi; • oskab leida õpitu toel puuduvad nurgad; • lahendab ülesandeid kolmnurga kohta õpitu järgi, sh digitaalselt.	
Trapets Õpilane: • saab aru etteantud õppematerjali sisust • oskab defineerida ja joonestada trapetsit; • oskab liigitada nelinurki (soovitus: kasutada dünaamilise geomeetria programmi); • arvutab trapetsi übermõõdu ja pindala • oskab joonestada ja defineerida trapetsi kesklõiku; • teab trapetsi kesklõigu mõistet ning trapetsi kesklõigu omadusi; • oskab leida õpitu toel puuduvad nurgad; • oskab leida trapetsi pindala ja übermõõtu; • lahendab ülesandeid trapetsi kohta õpitu järgi, sh digitaalselt; • joonestab ja konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) trapetsit etteantud elementide järgi.	Trapets. Trapetsi kesklõik, selle omadus. Põhimõisted: trapets trapetsi alus trapetsi haar võrdhaarne trapets täisnurkne trapets trapetsi kõrgus, trapetsi alusnurk, trapetsi kesklõik.
Ringjoon Õpilane: • otsib, loeb ja mõistab iseseisvalt õppematerjalides olevaid tekste; • teab kesk- ja piirdenurga mõisteid ning nende vahelist seost; • oskab joonestada etteantud raadiuse või diameetriga ringjoone nii sirkli kui ka tarkvaraprogrammiga; • oskab leida jooniselt ringjoone kaare, kõõlu, kesknurga ja piirdenurga; • teab seost samale kaarele toetuva kesknurga ja piirdenurga suuruste vahel ning oskab kasutada seda teadmist ülesandeid lahendades; • teab ringjoone puutuja mõistet ja omadust; • oskab joonestada ringjoone lõikajat ning puutujat nii joonestusvahenditega kui ka digivahendeid kasutades; • teab puutuja ja puutepunkti tõmmatud raadiuse vastastikust asendit ning kasutada seda ülesandeid lahendades; • teab, et ühest punktist ringjoonele joonestatud puutujate korral on puutepunktid võrdsetel kaugustel sellest punktist, ning oskab kasutada seda ülesandeid lahendades;	Kesknurk. Ringjoone kaar. Kõõl. Piirdenurk, selle omadus. Ringjoone lõikaja ja puutuja. Ringjoone puutuja ja puutepunkti joonestatud raadiuse ristseis. Kolmnurga ümberringjoon Kolmnurga siseringjoon Põhimõisted: ringjoon sektor kesknurk kõõl kaar piirdenurk lõikaja puutuja puutepunkt ümberringjoon siseringjoon

• joonestab ja konstrueerib (käsitsi ja digiseadme abil) ringjoont etteantud elementide järgi; • lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid; • teab, et kolmnurga kõigi külgede keskristsirged lõikuvad ühes ja samas punktis (sõltumata kolmnurga liigist), mis on kolmnurga ümberringjoone keskpunkt; • oskab joonestada kolmnurga ümberringjoone (nii joonestusvahenditega kui ka tarkvaraprogrammiga); • teab, et kolmnurga (sõltumata kolmnurga liigist) kõigi nurkade poolitajad lõikuvad ühes ja samas punktis, mis on kolmnurga siseringjoone keskpunkt; • oskab joonestada kolmnurga siseringjoone (nii käsitsi joonestusvahenditega kui ka tarkvaraprogrammiga); • lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid (sh kasutades Thalese teoreemi).	
Korrapärane hulknurk Õpilane: • lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid (sh kasutades korrapärase hulknurga omadusi); • oskab selgitada, mis on apoteem, ja seda joonestada; • oskab arvutada korrapärase hulknurga übermõõtu; • joonestab ja konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) korrapärast hulknurka etteantud elementide järgi; • oskab joonestada korrapäraseid hulknurki (kolmnurk, kuusnurk, nelinurk, kaheksanurk) nii käsitsi joonestusvahenditega kui ka tarkvaraprogrammiga.	Kolmnurga ümber- ja siseringjoon. Kõõl- ja puutujahulknurk, apoteem. Põhimõisted: korrapärane hulknurk kõõlhulknurk kõõlkolmnurk puutujahulknurk puutujakolmnurk hulknurga apoteem
Kujundite sarnasus Õpilane: • otsib, loeb ja mõistab iseseisvalt õppematerjalides olevaid tekste; • kasutab probleemülesannete lahendamiseks hulknurkade sarnasust; • kontrollib antud lõikude võrdelisust; • teab kolmnurkade sarnasuse tunnuseid ja kasutab neid ülesandeid lahendades (soovitus: sarnasuse tunnuste esitamisel kasutada dünaamilise geomeetria programme); • teab teoreeme sarnaste hulknurkade übermõõtude ja pindalade kohta ning kasutab neid ülesandeid lahendades (soovitus:	Võrdelised lõigud. Sarnased hulknurgad. Kolmnurkade sarnasuse tunnused. Sarnaste hulknurkade übermõõtude suhe. Sarnaste hulknurkade pindalade suhe. Põhimõisted: võrdelised lõigud sarnased hulknurgad sarnased kolmnurgad sarnasustegur

ülesandeid lahendades kasutab õpilane ka dünaamilise geomeetria programmi); • kasutab kolmnurkade sarnasuse tunnuseid ülesandeid lahendades; • kasutab õpitud teoreeme ülesandeid lahendades; • joonestab ja konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) sarnaseid kujundeid etteantud elementide järgi.	
Pikkuste kaudne mõõtmine ja maa-ala plaanistamine Õpilane: • kasutab maa-alade plaanistamisel hulknurkade sarnasust; • selgitab mõõtkava tähendust; • lahendab rakendusliku sisuga ülesandeid (pikkuste kaudne mõõtmine; maa-alade plaanistamine; plaani kasutamine looduses); • soovitus õuesõppeks: võimaluse korral mõõta ja plaanistada vabas looduses.	Maa-alade kaardistamise näiteid. Põhimõisted: mõõtkava kaardimõõt.
9.klass	
ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
Arvu ruutjuur Õpilane: • selgitab arvu ruutjuure tähendust; • selgitab ruutjuure mõistet ja arvu ruutjuure tähendust; • leiab peast või taskuarvutil ruutjuure; • leiab peast või kalkulaatoril ruutjuure; • leiab arvu ruutjuure kümnendlähendi; • oskab leida ruutjuurt korrutisest ja jagatisest; • oskab tuua tegurit juuremärgi ette ja viia tegurit juuremärgi alla; • sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi; • hindab kriitiliselt saadud tulemusi.	Arvu ruutjuur. Ruutjuur korrutisest ja jagatisest. Teguri toomine juuremärgi ette ja teguri viimine juuremärgi alla. Põhimõisted: arvu ruut ruutjuur arvuhulk irratsionaalarv kümnendlähend
Ruutvõrrand Õpilane: • lahendab täielikke ja mittetäielikke ruutvõrrandeid; • eristab ruutvõrrandit teistest võrranditest; • nimetab ruutvõrrandi liikmed ja nende kordajad; • viib ruutvõrrandeid normaalkujule; • saab aru, mis tingimustel on ruutvõrrand täielik või mittetäielik; • taandab ruutvõrrandi; • lahendab mittetäielikke ruutvõrrandeid; • lahendab taandamata ja taandatud täielikke ruutvõrrandeid lahendivalemitega, kasutab sh Viète'i teoreemi;	Ruutvõrrand. Ruutvõrrandi lahendivalem. Ruutvõrrandi diskriminant. Taandatud ruutvõrrand. Taandatud ruutvõrrandi lahendivalem. Viète'i teoreem. Lihtsamate, sh igapäevaeluga seonduvate, tekstülesannete lahendamine ruutvõrrandiga. Põhimõisted: võrrandi normaalkuju normaalkujuline ruutvõrrand ruutliige, ruutliikme kordaja lineaarliige, lineaarliikme kordaja vabaliige ruutvõrrandi lahendivalem

• kontrollib ruutvõrrandi lahendeid; • selgitab ruutvõrrandi lahendite arvu sõltuvust diskriminantist. • koostab eakohaseid ning elulisi probleemülesandeid; • koostab ja lahendab tekstülesandeid, mis lahenduvad ruutvõrrandi abil. • sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi; • oskab näha ja sõnastada matemaatiliselt lahenduvaid probleeme (formuleeri), neid lahendada ja tulemust tõlgendada.	ruutvõrrandi diskriminant taandatud ja taandamata ruutvõrrand täielik ja mittetäielik ruutvõrrand Viète'i teoreem
Ruutfunktsioon Õpilane: • selgitab ruutfunktsiooni nullkohtade ja haripunkti tähendust ja omavahelist seost, leiab need valemist ning jooniselt; • eristab lineaarfunktsiooni ja ruutfunktsiooni ning nende graafikuid; • nimetab ette antud ruutfunktsiooni ruutliikme, lineaarliikme ning nende kordajad ja vabaliikme; • selgitab ruutliikme kordaja ja vabaliikme geomeetrilist tähendust; • selgitab nullkohtade tähendust; • leiab nullkohad parabooli graafikult; • arvutab ette antud ruutfunktsiooni nullkohad; • loeb jooniselt parabooli haripunkti koordinaadid ning arvutab parabooli haripunkti koordinaadid; • joonestab etteantud funktsiooni graafiku (sirge, hüperbooli, parabooli) nii käsitsi kui ka arvutiprogrammiga ning loeb graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi; • eristab võrdelist seost pöördvõrdelisest seosest; • oskab õpetaja juhendamisel elulisest olukorrast luua parabooli mudeli ning selle abil lahendada lihtsamaid ülesandeid ja tõlgendada saadud tulemusi; • selgitab arvutiga tehtud dünaamilisi jooniseid kasutades funktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust funktsiooni avaldises olevatest kordajatest (ruutfunktsiooni korral ainult ruutliikme kordajast ja vabaliikmest); • otsib, loeb ja mõistab iseseisvalt õppematerjalides olevaid tekste; • sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi.	Taandamata ja taandatud, täielik ja mittetäielik ruutvõrrand. Ruutfunktsioon $y = ax^2 + bx + c$ selle graafik. Parabool. Parabooli nullkohad ja haripunkt. Põhimõisted: ruutfunktsioon ja selle graafik parabool parabooli sümmeetriatelg funktsiooni nullkohad parabooli haripunkt ruutliige, ruutliikme kordaja lineaarliige, lineaarliikme kordaja vabaliige Projekt õpilased valivad foto või teevad foto (lõiming: andmekaitse) paraboolikujulisest esemest, impordivad selle koordinaatteljestikule (lõiming: digipädevus), programmis lisavad paraboolikujulisele esemele ruutfunktsiooni graafiku ning loovad elulise sisuga ülesande
Algebralise murru taandamine, korrutamine, jagamine ja astendamine Õpilane:	Ruutkolmliikme tegurdamine. Algebraline murd, selle taandamine.

• üldistab harilike murdude arvutusreeglid algebralistele murdudele; • teab hariliku murru ja algebralise murru põhiomadust; • tegurdab ruutkolmliikme vastava ruutvõrrandi lahendamiseks; • taandab ja laiendab algebralist murdu ning liidab, lahutab, korrutab ja jagab kaht algebralist murdu; • taandab algebralise murru, kasutades hulkliikmete tegurdamist (korrutamise abivalemid, sulgude ette toomine; ruutkolmliikme tegurdamine); • korrutab, jagab ja astendab algebralisi murde positiivse täisarvulise astendajaga; • loeb iseseisvalt ja mõistab õppematerjalides olevaid tekste.	Murru põhiomadus. Tehted algebraliste murdudega. Põhimõisted: murru lugeja ja nimetaja murru laiendamine, murru laiendaja murru astendamine lihtsustamine tegurdamine algebraline murd murru taandamine murru põhiomadus ruutkolmliige ruutkolmliikme tegurdamine ratsionaalavaldis tehete järjekord avaldiselise väärtus
Algebralise murru laiendamine, liitmine ja lahutamine Õpilane: • üldistab harilike murdude arvutusreeglid algebralistele murdudele; • laiendab algebralisi murde; • taandab ja laiendab algebralist murdu ning liidab, lahutab, korrutab ja jagab kaht algebralist murdu; • laiendab algebralisi murde; • liidab ja lahutab kaht algebralist murdu; • loeb iseseisvalt ja mõistab õppematerjalides olevaid tekste.	Ruutkolmliikme tegurdamine. Algebraline murd, selle taandamine ja laiendamine. Murru põhiomadus. Tehted algebraliste murdudega. Põhimõisted: murru lugeja ja nimetaja murru laiendamine, murru laiendaja murru astendamine lihtsustamine tegurdamine algebraline murd murru taandamine murru laiendamine murru põhiomadus ruutkolmliige ruutkolmliikme tegurdamine ratsionaalavaldis tehete järjekord avaldiselise väärtus
Ratsionaalavaldiselise lihtsustamine Õpilane: • lihtsustab kahetehtelisi ratsionaalavaldisi; • loeb iseseisvalt ja mõistab õppematerjalides olevaid tekste;	Ruutkolmliikme tegurdamine. Algebraline murd, selle taandamine ja laiendamine. Murru põhiomadus. Tehted algebraliste murdudega. Põhimõisted: murru lugeja ja nimetaja murru laiendamine, murru laiendaja

	murru astendamine lihtsustamine tegurdamine algebraline murd murru taandamine murru laiendamine murru põhiomadus ruutkolmliige ruutkolmliikme tegurdamine ratsionaalavaldis tehete järjekord avaldis väärtus ratsionaalavaldis lihtsustamine
Pythagorase teoreem Õpilane: • selgitab ja rakendab Pythagorase teoreemi; • tõestab Pythagorase teoreemi; • arvutab korrapärase hulknurga ümbermõõdu ja pindala (ruut, võrdkülgne kolmnurk, korrapärane kuusnurk); • kasutab Pythagorase teoreemi, vajadusel Thalese teoreemi geomeetriaülesannete lahendamisel; • lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid (sh kasutades korrapärase hulknurga omadusi, Thalese teoreemi); • kasutab probleemülesannete lahendamiseks hulknurkade sarnasust (nt maa-alade plaanistamine); • arvutab tasandiliste kujundite (korrapärane hulknurk, kolmnurk, rööpkülik, romb, trapets, ring) joonelemendid, ümbermõõdu, pindala; • kasutab IKT-vahendeid geomeetriliste seaduspärasuste avastamiseks või kontrollimiseks; • selgitab oma algebra- ja geomeetriaeadmiste elulisi rakendusvõimalusi.	Pythagorase teoreem. Pythagorase teoreemi rakendamine õpitud tasandiliste kujundite joonelementide leidmiseks. Korrapärane hulknurk, selle pindala. Võrdkülgne kolmnurk, ruut, korrapärane kuusnurk. Põhimõisted: joonelement diagonaal täisnurkne kolmnurk, kaatet ja hüpotenuus korrapärane hulknurk võrdkülgne kolmnurk ruut korrapärane kuusnurk Pythagorase teoreem Thalese teoreem
Täisnurkse kolmnurga trigonomeetria Õpilane: • leiab täisnurkse kolmnurga joonelemendid (sh kasutades trigonomeetrilisi seoseid); • leiab kalkulaatoriga teravnurga trigonomeetriliste funktsioonide väärtusi; • lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid (sh kasutades korrapärase hulknurga omadusi, Thalese teoreemi);	Nurga mõõtmine. Täisnurkse kolmnurga teravnurga siinus, koosinus ja tangens. Täisnurkse kolmnurga lahendamine. Põhimõisted: joonelement diagonaal nurk

• arvutab tasandiliste kujundite (korrapärane hulknurk, kolmnurk, rööpkülik, romb, trapets, ring) joonelemendid, übermõõdu, pindala; • kasutab IKT-vahendeid geomeetriliste seaduspärasuste avastamiseks või kontrollimiseks; • selgitab oma algebra- ja geomeetriaadmiste elulisi rakendusvõimalusi; • sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi; • selgitab ülesannete lahenduskäiku; • otsib, loeb ja mõistab iseseisvalt õppematerjalides olevaid tekste; • tunneb ära probleemid, mis on lahendatavad täisnurkse kolmnurga geomeetria abil. Tõlgib need matemaatika keelde ning lahendab matemaatiliselt ning tõlgendab ja esitab saadud tulemusi.	nurga mõõt trigonomeetria teravnurga siinus, koosinus ja tangens täisnurkne kolmnurk, kaatet, hüpotenuus korrapärane hulknurk võrdkülgne kolmnurk ruut korrapärane kuusnurk
Püramiid, silinder, koonus, kera Õpilane: • arvutab ruumiliste kujundite (püramiid, silinder, koonus, kera) joonelemendid, pindala ja ruumala; • näitab ja nimetab korrapärase püramiidi põhitahu, külgtahud, tipu; kõrguse, külgservad, põhiservad, püramiidi apoteemi, põhja apoteemi; • arvutab püramiidi pindala ja ruumala; • joonestab püramiidi; • selgitab, kuidas tekib silinder; • näitab ja nimetab silindri telge, kõrgust, moodustajat; põhja raadiust, diameetrit; külgpinda ja põhja pinda; • selgitab ning skitseerib silindri telglõiget ja ristlõiget (võimalusel ka digivahendeid kasutades); • arvutab silindri pindala ja ruumala; • selgitab, kuidas tekib koonus; • näitab ja nimetab koonuse moodustajat, telge, tippu, kõrgust, põhja, põhja raadiust ja diameetrit ning külgpinda; • selgitab ning joonestab koonuse telglõiget ja ristlõiget (võimalusel ka digivahendeid kasutades); • arvutab koonuse pindala ja ruumala; • selgitab, kuidas tekib kera; • eristab mõisteid sfäär ja kera. • kasutab IKT-vahendeid geomeetriliste seaduspärasuste kontrollimiseks; • selgitab oma algebra- ja geomeetriaadmiste elulisi rakendusvõimalusi; • koostab eakohaseid ning elulisi probleemülesandeid;	Püramiid. Korrapärase nelinurkse püramiidi pindala ja ruumala. Silinder, selle pindala ja ruumala. Koonus, selle pindala ja ruumala. Kera, selle pindala ja ruumala. Põhimõisted: pöördkeha püramiid: korrapärane püramiid, tahud, servad, tipp, kõrgus, apoteem, põhja apoteem, pindala, ruumala silinder: telg, kõrgus, moodustaja, põhja raadius, diameeter, pindala, ruumala, telglõige, ristlõige koonus: moodustaja, telg, tipp, kõrgus, põhi, põhja raadius, diameeter, pindala, ruumala, telglõige, ristlõige kera: sfäär (kera pind), suuring, pindala, ruumala.

• sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi; • selgitab ülesannete lahenduskäiku; • kasutab lahendusidee leidmiseks erinevaid strateegiaid (visualiseerimine, visandamine, seoste kirjapanek; alustamine lõpust).	
Kordamine (ca 30 tundi) Õpilane: • oskab sooritada tehteid ratsionaalarvudega, lihtsamatel juhtudel astendada ja juurida; • oskab kasutada protsendi mõistet ülesandeid lahendades; • oskab leida sobiva lahendusvõtte protsentülesannete lahendamiseks; • oskab kasutada abivalemeid avaldiste lihtsustamiseks; • oskab lahendada lineaar- ja ruutvõrrandit; • tunneb lineaarvõrrandisüsteemide lahendusvõtteid ja oskab neid rakendada ülesandeid lahendades; • oskab joonestada lineaar- ja ruutfunktsioonide graafikuid, võrdelise ja pöördvõrdelise seose graafikud ning uurida nende omadusi sh digivahendeid kasutades; • oskab arvutada sündmuse toimumise klassikalist tõenäosust; • oskab leida statistilise kogumi erinevaid arvarakteristikuid ning lugeda diagramme ja sagedustabeleid; • iseloomustab andmestikku aritmeetilise keskmise, mediaani moodi, miinimumi, maksimumi ja ulatuse järgi; • oskab lugeda ja koostada diagramme ja sagedustabeleid; • oskab leida käsitletud planimeetriliste kujundite ümbermõõte ja pindalasid; • oskab rakendada Pythagorase teoreemi ülesandeid lahendades; • teab trigonomeetria põhiseoseid täisnurkses kolmnurgas ja oskab neid kasutada ülesandeid lahendades; • oskab arvutada püstprisma, püramiidi, silindri, koonuse ja kera pindala ning ruumala; • kasutab erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine ja tekstist andmete väljakirjutamine; üldistab ja loob seoseid).	Aritmeetilised tehted ratsionaalarvudega, protsentülesanded, avaldiste lihtsustamine abivalemitena. Võrrandite ja võrrandisüsteemide lahendamine. Funktsioonid $y = ax$, $y = \frac{a}{x}$, $y = ax + b$, $y = ax^2 + bx + c$, nende graafikud ja omadused. Statistilise kogumi karakteristikud. Sündmuse tõenäosuse mõiste, klassikalise tõenäosuse arvutamine. Planimeetriliste kujundite (ristkülik, ruut, kolmnurk, romb, rõõpkülik, trapets, ring) ümbermõõtude ja pindalade arvutamine. Kujundite tükeldamine. Pythagorase ja Thalese teoreemid. Teravnurga trigonomeetrilised funktsioonid. Täisnurkse kolmnurga lahendamine. Püströöptahukas, püstprisma, püramiid, silinder, koonus, kera; nende pindalad ja ruumalad. Rakendusliku sisuga ülesannete lahendamine.

III kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) loeb, esitab ja analüüsib informatsiooni tekstist, graafikult, tabelist, diagrammilt, jooniselt ja valemist;
- 2) kasutab iseseisvalt matemaatikat õppides otstarbekaid info- ja kommunikatsioonitehno-loogia vahendeid, sh sisestab matemaatilisi sümboleid ja tehteid;

- 3) loeb, mõistab, selgitab ja üldistab eakohast matemaatilist teksti;
- 4) esitab erinevate eluvaldkondade probleeme matemaatiliselt;
- 5) koostab ja lahendab mitmetehtelisi probleemülesandeid;
- 6) mõistab ja kasutab erinevaid probleemide lahendamise strateegiaid ning oskab analüüsida nende erinevusi;
- 7) koostab erinevate eluvaldkondade probleemide lahendamiseks sobivaid matemaatilisi mudeleid, lahendab neid ja üldistab saadud tulemusi;
- 8) mõistab matemaatiliste mõistete ja seoste vahelist süsteemsust;
- 9) analüüsib olemasolevaid fakte ja jõuab loogilise arutluse kaudu järeldusteni, püstitab hüpoteese ja kontrollib neid;
- 10) on teadlik õppija, kes hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel, tahab oma matemaatilist mõtlemist arendada ning mõistab oma matemaatikateadmiste väärtust edasist tegevust kavandades.

AINEVALDKOND „SOTSIAALAINED“ PÕHIKOOLIS

1. AINEVALDKONNA ÜLDISELOOMUSTUS

1.1. Valdkonnapädevus

Sotsiaallainete pädevusega taotletakse õpilase toimetulekut iseendaga, suutlikkust toimida lähikonnas, valmisolekut ja oskust olla aktiivne ning vastutustundlik kodanik, oskust mõtestada ühiskondlikke suhteid minevikuühiskondades lähtuvalt ajaloolisest kontekstist ja üldinimlikest väärtustest.

Sotsiaallainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi kogukonna, rahva ja maailma arengu vastu, mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjusi, tagajärgi ja seoseid;
- 2) tunneb huvi enda arengu vastu, hindab ennast adekvaatselt, analüüsib oma võimalusi, usub endasse ja kavandab oma tulevikku, võtab eakohase vastutuse oma tuleviku kujundamise eest, väärtustab loovust ja ettevõtlikkust ning arendab endas neid omadusi ja pädevusi;
- 3) austab demokraatiat ja inimõigusi, teab oma õigusi ja kohustusi, järgib seadusi, üldinimlikke väärtusi ja üldtunnustatud käitumisnorme, kujundab oma arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, on lojaalne Eesti riigile;
- 4) valdab infootsimise meetodeid, hindab kriitiliselt allikate usaldusväärsust ja teabe sisu; väärtustab teaduspõhist maailmapilti ja kujundab enda seisukoha;
- 5) aktsepteerib inimeste individuaalseid erinevusi, kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust, suhtub neisse sallivalt, kui need pole inimväärikust alandavad või inimsusevastased;
- 6) tunnetab oma rolli Eesti kultuuripärandi hoidja ja kandjana, väärtustab inimkonnakultuuri pärandit ja aktsepteerib kultuurierinevusi;
- 7) hoolib endast ja teistest, järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt enda ja teiste inimeste suhtes, hoiab keskkonda, on teadlik tarbija.

Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht

Ainevaldkonda kuulub kolm õppainet, mille taotletavate õpitulemuste saavutamiseks on arvestuslikud nädalatunnid kooliastmeti järgmised:

õppeaine	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
inimeseõpetus	2	2	2
ajalugu		3	6
ühiskonnaõpetus		1	2

Õppeaine nädalatundide jagunemine kooliastmete sees ja õppesisu klasside kaupa määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestusega, et õpitulemused ning kooliastmete lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud oleksid saavutatavad.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Sotsiaallainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaallainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.

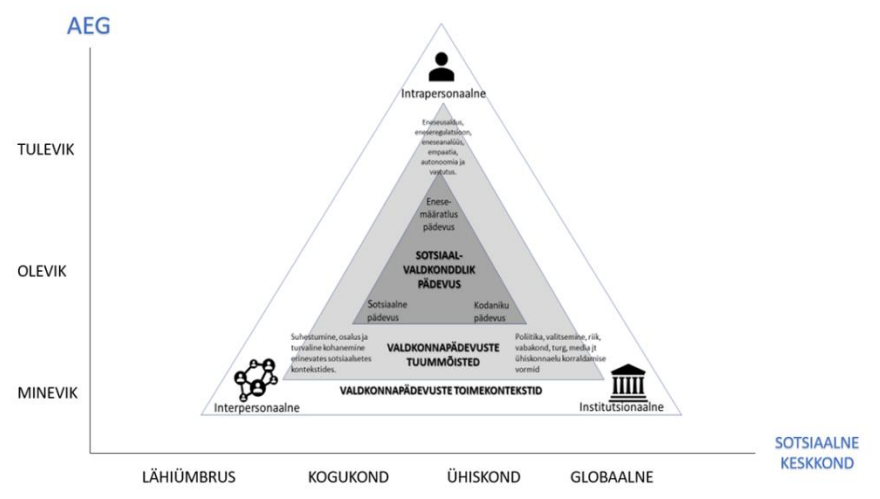
Sotsiaallainete pädevusega taotletakse toimetulekut iseendaga (intrapersonaalne: eneseusaldus, eneseregulatsioon, eneseanalüüs, empaatia, autonoomia ja vastutus) - enesemääratluspädevus;

lähikonnas (interpersonaalne: suhestumine, osalus ja turvaline kohanemineerinevates sotsiaalsetes kontekstides) - sotsiaalne pädevus;

ühiskonnas (institutsionaalne: poliitika, valitsemine, riik, vabakond, turg, meedia jt ühiskonnaelu korraldamise vormid) - kodanikupädevus.

Kodanikuks olemist määratletakse kui võimet tegutseda vastutustundliku kodanikuna ja osaleda ühiskonnaelus.

Sotsiaalse pädevuse ruumilisele haardele (lähimbrus, kogukond, ühiskond, globaalne) lisandub ajaline/ajalooline (minevik, olevik, tulevik) mõõde.

Õppe korraldamisel lähtutakse Eesti riikliku iseseisvuse tunnustamisest, eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ning maailma kultuuri ja teaduse põhisaavutuste väärtustamisest ning riikliku õppekava üldosas sätestatud põhimõtetest.

Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks olulisi teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajaloõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut iseendaga, eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas. Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides tundma ennast, kujundama vastutustundlikult oma suhteid, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud sotsiaalsest võrdsusest, võrdväärsusest ning naiste ja meeste võrdõiguslikkusest. Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused aktiivse kodaniku kujunemiseks ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks. Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil oma tundeid väljendada, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Omandatakse teadmisi majandusest, tööturust, maksundusest, õpitakse tegema otsuseid rahatargalt ja vastutustundlikult. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelise mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata

ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa võrdõiguslikkuse, sh soolise võrdõiguslikkuse edendamisele. Valdkonnasisese lõimingu taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning märkab ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas. Õpilane omandab tõhusad oskused ja valmisoleku ühiskonnaellu sekkuda ja olla edukas elukestvas õppes ja tööturul. Õppesisu valib aineõpetaja arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud teadmised, oskused ja hoiakud, üld- ja valdkonnapädevused ning õpitulemused oleksid saavutatavad.

1.3. Õppe kavandamine ja korraldamine

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuse rõhuasetustest ning lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingu valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;
- 6) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja olukordadega, seostatakse oskusi igapäevaelu ja jätkuõpingutega.

1.4. Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Sotsiaalvaldkonna õppeainete õppimise kaudu toetatakse kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut õpilastel. Üldpädevuste saavutamist toetab valdkonnaüleselt õppeainete eesmärgipärane lõimimine teistesse valdkondadesse kuuluvate õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine. Selle tulemusel kujuneb õpilasel suutlikkus rakendada oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades, kujundada oma väärtushoiakuid ja -hinnanguid ning võimalus omandada ettekujutus ühiskonna kui terviku arengust.

I kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	Kultuuri- ja väärtuspädevus Oskab ennast väärtustada, hinnata oma võimeid ja käitumist. Saab aru, et inimesed on erinevad, oskab teistega arvestada ja koostööd teha. Austab moraalseid väärtusi ja universaalseid inimlikke põhimõtteid.	Diskussioon ja paaristöö Loovtöö: plakat, poster. Mõistekaart. Teemapäev.

2.	enesemääratluspädevus Teab moraalse käitumise norme ja käitumisreegleid. Oskab korrektselt suhelda ja käituda, suhtuda teistesse lugupidavalt. Oskab ohu korral abi kutsuda	Diskussioon ja paaristöö vastavasisulise lasteluule ja/või lastekirjanduse alusel. Juhtumianalüüs. Rühmatöö. Rollimäng. Kooli kodukorra põhjal etendada kooli igapäevaeluga seotud situatsioone ning välja tuua, mis kooli kodukord nende kohta ütleb.
3.	õpipädevus Oskab hinnata oma sooritust. Oskab oma aega ja tegevusi planeerida. Oskab leida vajalikku teavet erinevatest allikatest	Töö erinevate teabeallikatega. Diskussioon, paaristöö, rühmatöö. Rollimäng. Multifilmid: <u>Jänku-Jussi internetimaailm. 1 osa; 2 osa; 3 osa.</u>
4.	suhtluspädevus Kujundab oskust ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendama nii emakeeles kui ka võõrkeeltes; õpib ennast esitlema; õpib kirjutama eri liike tekste	Arutelu. Teksti kirjutamine. Rollimängud. Enda esitluse koostamine. Küsimustele vastamine (lühiantervjuu)
5.	matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus õpib kasutama matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; õpib kirjeldama ümbritsevat maailma mõõtmisvahendite abil; õpib kasutama uusi tehnoloogiaid	Õppemängud. Näitlikustamine. Lühiteksti koostamine
6.	ettevõtlikkuspädevus oskab ideid luua ja neid ellu viia; oskab näha probleeme; õpib seadma eesmärgid, koostama plaane, neid tutvustama ja ellu viima; oskab näidata algatusvõimet	Mõistekaardi koostamine. Diskussioon ja paaristöö. Loovtöö: Plakat Rühmatöö - miniprojekti elluviimine Kogukonnapraktika
7.	digipädevus õpib kasutama digitehnoloogiat nii ühiskonnas kui ka õppimisel; suudab leida ja säilitada infot digivahendite abil; teab ohtudest digikeskkonnas; õpib digikeskkonnas kaitsma oma privaatsust, isikuandmeid; oskab digikeskkonnas viisakalt käituda	Töö erinevate teabeallikatega. Videote vaatamine: Jänku-Jussi internetimaailm. 1 osa; 2 osa; 3 osa. Juss ei jaga oma andmeid! Jänku-Juss õpib interntiohtusid vältima. Andmekaitse. Bibi internetis. Bibi kingitus – arukas klõpsamine internetis. Targalt internetis Videod.
II kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viis

1.	kultuuri- ja väärtuspädevus suudab hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajub ja väärtustab oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga; hindab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustab inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust.	Mõistekaart, rollimäng Analüüs, võrdlemisoskus Analüüs, allikatega ja kirjandusega töötamise oskus
2.	sotsiaalne ja kodanikupädevus saab aru, kes on aktiivne, teadlik, abivalmi ja vastutustundlik kodanik ning teadvustab, kuidas toetada ühiskonna demokraatlikku arengut ja Eesti riiklikku iseseisvust; austab erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvuste omapära; oskab teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; teab ja teadvustab inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestab neid suhtlemisel.	Inimestega suhtlemisoskus Kommunikatiivsus
3.	enesemääratluspädevus mõistab ja hindab iseennast, teab oma nõrku ja tugevaid külgi; oskab analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; oskab käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; suudab lahendada suhtlemisprobleeme.	Eneseanalüüs ja enesekriitika Rollimäng Intervjuu
4.	õpipädevus suudab organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning oskab hankida õppimiseks, hobideks vajaminevat teavet; suudab planeerida õppimist ja seda plaani järgida;	Töö fotodega ja plakatitega Grupitöö

5.	suhtluspädevus suudab kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varem õpituga. väljendab asjakohaselt ja viisakalt nii emakeeles kui ka võõrkeeltes; oskab ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; oskab lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustab õigekeelsust ja väljendusrikast keelt.	Töö erinevate teabeallikatega Arutelu. Teksti kirjutamine. Lühiteksti koostamine
6.	matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus kasutab matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; kirjeldab ümbritsevat maailma mudelite ja mõõtmisvahendite abil; mõistab loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; mõistab, kuidas kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt.	Tehnoloogiaõppe vahendite kasutamise oskus Kaartide koostamine ja läbimine Orienteerumine maastikul nii kaardi kui ka kompassi abil
7.	ettevõtlikkuspädevus loob ideid ja oskab neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; oskab näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi ning oskab aidata kaasa probleemide lahendamisele; koostab plaane, tutvustab neid ja ellu viib; korraldab ühistegevusi ja neist osa võtab; reageerib loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele.	Rollimäng Intervjuu Ajurünnak Võrdlemine Mõistekaart Kogukonnapraktika
8.	digipädevus teab, kuidas kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvus ühiskonnas nii õppimisel kui ka kogukondades suheldes; oskus leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust;	Arvuti, interneti, infotehnoloogiate ja infootsingu kasutamine Tehisintellekti võimalikud lahendamisteed E-õppe Rollimäng paarilisega Töö skeemiga Vastastikune õpetamine

	kasutab probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suheldes ja tehes koostööd erinevates digikeskkondades; teadlik digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgib digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.	
II kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	kultuuri- ja väärtuspädevus tänapäeva ühiskonnas kehtivate moraalinormide tundmine, võime väärtustada suhtlemist teiste inimestega, teadmised ja lugupidamine Eesti ja teiste riikide kultuurist ja ajaloost multikultuurse ühiskonna tingimustes, oskus väärtustada üldinimlikke väärtusi ja looduslikku mitmekesisust	Rollimäng paarilisega Vastastikune õpetamine Töö fotodega ja plakatitega Grupitöö Näituse koostamine Plakati tegemine teemal
2.	sotsiaalne ja kodanikupädevus oskus olla salliv, pluralistliku ühiskonna normide ja reeglite austamine, võime toetada ühiskonna demokraatlikku arengut ja Eesti riiklikku suveräänsust, kodaniku positsiooni kujundamine	Ajurünnak Võrdlemine Töö fotodega ja plakatitega Grupitöö Juhitud kujutus Ideekaart Empaatia ülesanne
3.	enesemääratluspädevus olema suhtlev inimene ja oskama analüüsida oma tegusid ja käitumist teiste inimestega suheldes, tundma oma nõrku ja tugevaid külgi, suhtuma vastutustundlikult ohutusse ja tervislikku eluviisi	Fotoessee "Tervis". Miniuuring. Kehaline aktiivsus ja uni. Õpetaja koostab kasutades näiteks Googlevormi küsimustiku kehalise aktiivsuse teemal Kooliõe külalistund olulisematest tervisenäitajatest. Liikumine ja keskkond. Programmis osalemine „Liikuma Kutsuv Kool»
4.	õpipädevus võime planeerida oma õppetegevust ja oskust õppida iseseisvalt, osata leida vajalikku teavet erinevatest allikatest ja seostada seda varem omandatud teadmistega, võime praktiliselt rakendada omandatud teadmisi ja oskusi, olla motiveeritud uute teadmiste omandamisel	Ajurünnak TTS meetod: 3 lahtrit: tean, tahan teada, sain teada. Rollimäng paarilisega Töö skeemiga Vastastikune õpetamine Ajalooalaste küsimuste koostamine ja neile vastamine teksti põhjal Töö allikatega (pildid) Poliitiliste karikatuuride joonistamine. Õppekäik Ideekaart Projektülesanne Empaatia ülesanne

5.	suhtluspädevus oskus väljendada oma mõtteid asjatundlikult nii suuliselt kui kirjalikult, oskus kasutada korrektseid allikaid ja vormistada korrektseid viiteid, vältida plagiaati, olla võimeline otsuste tegemisel kompromissiks ja konsensuseks.	Rollimäng paarilisega Töö skeemiga Vastastikune õpetamine Ajalooalaste küsimuste koostamine ja neile vastamine teksti põhjal Töö allikatega (pildid) TTS meetod: 3 lahtrit: tean, tahan teada, sain teada.
6.	matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus oskus õigesti hinnata ümbritseva maailma ja tehnoloogia positiivset ja negatiivset mõju inimese ja ühiskonna tervisele ja elule tervikuna, oskus rakendada kaasaegseid tehnoloogiaid õppeprotsessis.	Ajurünnak Võrdlemine Grupitöö
7.	ettevõtlikkuspädevus näha probleeme ja võimalusi nende lahendamiseks, oskust seada eesmärged, planeerida, korraldada ja ellu viia oma plaane, mõista võimalikke riske	Ajurünnak Empaatiat ülesanne Grupitöö Ideekaart Projektülesanne.
8.	digipädevus võime kasutada arvutitehnoloogiat õppimise ja info otsimise protsessis, arusaam ohtudest, mida ebamõistlik interneti kasutamine võib kaasa tuua, oskus kaitsta oma isikuandmeid, võime säilitada moraalseid põhimõtteid digitaalses keskkonnas suhtlemisel.	Ajurünnak Tehisintellekti võimalikud lahendamisteed E-õppe Projektülesanded Infootsingu ülesanne otsida riiklikult tunnustatud organisatsioonidest usaldusväärset infot kirja panna 1) veebileht 2) teemad, mille kohta infot võib leida. Võib teha rühmatööna. Õpetaja jagab rühmadele veebilehed, ajakirjad jms, mille kohta rühm teeb ülevaate.

1.5. Läbivate teemade käsitlemise võimalusi

Läbivad teemad toetavad õpilase suutlikkust oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades rakendada, väärtusnorme, -hoiakuid ja -hinnanguid kujundada ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust. Läbivad teemad kui ühiskonnas tähtsustatud aineühised valdkonnad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu vahendiks, neid on oluline arvestada emakeele ja kirjanduse õppesisu ja õpitulemuste kavandamisel, kooli õppekava koostamisel ja koolikeskkonna kujundamisel. Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus.

Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	elukestev õpe ja karjääri kujundamine taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu	Töö erinevate teabeallikatega. Diskussioon, paaritöö, rühmatöö. Rollimäng. Multifilmid: <u>Jänku-Jussi internetimaailm. 1 osa; 2 osa; 3 osa.</u>

2.	keskkond ja jätkusuutlik areng taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele	Töö erinevate teabeallikatega. Diskussioon, paaristöö, rühmatöö. Rollimäng.
3.	kodanikualgatus ja ettevõtlikkus taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele;	Diskussioon ja paaristöö Loovtöö: plakat, poster Kogukonnapraktika EV aastapäeva tähistamine Osalemine viktoriinides
4.	kultuuriline identiteet taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumistaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis;	Mõistekaart. Teemapäev. Tutvumine rahvusvähemuste seltsidega Oma pere kultuurilise tausta uurimine ja tutvustamine
5.	teabekeskkond ja meediakasutus soovitakse saavutada teadlikkus ja analüüsivõime, et ta mõistaks ja tajuks adekvaatselt ümbritsevat teabekeskkonda; oskab hinnata meediamailma sisu ja allikaid ning neid asjakohaselt rakendada; suudab luua kvaliteetset meediasisu, arvestades isiklike eesmärke ja ühiskonnas kehtestatud suhtlusnorme ning tegutseb turvaliselt, võttes vastutuse oma käitumise eest digitaalses keskkonnas.	Töö erinevate teabeallikatega. Diskussioon. Paaristöö Teksti koostamine. Riiklikud e-keskkonnad
6.	tehnoloogia ja innovatsioon soovitakse kujundada õpilasest kaasaegne isik, kes oskab eesmärgipäraselt kasutada nüüdisaegseid tehnoloogiaid ning on võimeline kohanema kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.	Töö erinevate teabeallikatega. Plakat. Tutvub tööturul pakutavaga: töötukassa

7.	tervis ja ohutus soovitakse saavutada vaimne, emotsionaalne, sotsiaalne ja füüsiline heaolu, et ta oleks terviklik ühiskonnaliige. Ta peaks olema võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning aitama kaasa tervist edendava ja turvalise keskkonna loomisele.	Ajurünnak. Rühmatöö. Plakat. Videote vaatamine. Terviselugu: e-keskkond
8.	väärtused ja kõlblus soovitakse, et õpilasest kujuneks isik, kes on kõlbeliselt teadlik ja järgib üldtunnustatud väärtusi ning eetilisi põhimõtteid nii koolis kui ka väljaspool seda. Ta ei jää ükskõikseks, kui neid põhimõtteid eiratakse, ning on valmis vajaduse korral sekkuma oma võimaluste piires.	Diskussioon. Mõistekaardi koostamine. Rollimängud.
II kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viis
1	elukestev õpe ja karjääri kujundamine isiksuse kujunemine ja valmisolek õppima kogu elu jooksul, oskus täitma erinevaid rolle muutavas õpi- ja elukeskkonnas ning oskus võtta vastu oma elu teadlike otsuseid ja valikuid.	Paaristöö Mõistekaardi koostamine. Rollimängud.
2	keskkond ja jätkusuutlik areng vastutustundlikkuse ja keskkonnateadlikkuse kujunemine inimesel, kes väärtustab, hoiab ja kaitseb keskkonda ning mõistab, mis on jätkusuutlikkus ja keskkonnakaitse.	Töö erinevate teabeallikatega. Diskussioon, paaristöö, rühmatöö.
3	saab aru mõistest: aktiivne ja vastutustundlik ühiskonnaliige, kes mõistab ja oskab seletada ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.	Ajurünnak Empaatia ülesanne Grupitöö Ideekaart Rollimängud
4	kultuuriline identiteet mõistab, kuidas muutub inimese identiteet ja kultuuriteadlikkus aja jooksul, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ning kes väärtustab oma kultuuri.	Rollimäng paarilisega Vastastikune õpetamine Töö fotodega ja plakatitega Diskussioon ja väitlused

5	teabekeskond ja meediakasutus teab ja seletab, kes on teadlik ja analüüsiv inimene, kes oskab tajuda ja teadvustada adekvaatselt ümbritsevat teabekeskonda, suudab analüüsida meediamaailma ja erinevaid infoallikaid, tunnustab autorlust, vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskonnas.	Ajurünnak Võrdlemine Grupitöö infoallikate ja meedia analüüs Rollimäng paarilisega Vastastikune õpetamine
6	tehnoloogia ja innovatsioon orienteerub ja tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas, kasutades erinevaid interneti ja tehisintellekti võimalusi	Töö erinevate teabeallikatega Tehisintellekti võimalused E-õppe
7	tervis ja ohutus vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terve ühiskonnaliikme kujunemine	Rollimäng paarilisega Vastastikune õpetamine Töö fotodega ja plakatitega Grupitöö
8	väärtused ja kõlblus soovitakse, et õpilasest kujuneks isik, kes on kõlbeliselt teadlik ja järgib üldtunnustatud väärtusi ning eetilisi põhimõtteid nii koolis kui ka väljaspool seda.	Diskussioon Mõistekaardi koostamine Rollimängud Töö erinevate teabeallikatega
III kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1	elukestev õpe ja karjääri kujundamine Isiksuse kujunemine, kes on valmis õppima kogu elu, oskama teha teadlikke otsuseid.	Ajurünnak Võrdlemine Grupitöö
2	kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Oskab väärtustada, hoida ja kaitsta keskkonda. Ta mõistab, mis on kokkuhoidlik areng. õpilase kodanikuhoiaku kujundamine, kodanikuühiskonna toimimise mehhanismide tundmine, kultuuritraditsioonide ja riigi arengusuundade väärtustamine.	Töö erinevate teabeallikatega. Diskussioon. Paaristöö Mõistekaardi koostamine. Rollimängud. Kogukonnapraktika Osalemine üleriigilistes ettevõtmistes nt Digikoristus, ettevõtlusnädal, Tööle kaasa“, teeme ära jne
3	kultuuriline identiteet õpilase kujunemine kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab osa kultuurist kui inimeste mõtteviisi ja käitumise kujundajast ning kultuuride muutumisest läbi ajaloo, millel on ülevaade kultuuride mitmekesisusest	Plakat. Videote vaatamine. Osalemine kogukonna ettevõtmistes ja üritustes
4	teabekeskond ja meediakasutus kujundada õpilases võime tajuda ümbritsevat infokeskkonda adekvaatselt,	Ajurünnak Empaatia ülesanne Grupitöö Ideekaart Projektülesanne. Riigiportalides info leidmine

	võime kriitiliselt analüüsida ja kasutada meediamaaailma sisu ja allikaid, oskus tegutseda turvaliselt ja vastutada oma käitumise eest teda ümbritsevas infokeskkonnas;	e-valimiste korraldamine
5	tehnoloogia ja innovatsioon oskus kasutada kaasaegset tehnoloogiat eesmärgipäraselt, tulla toime kiiresti muutuva tehnoloogilise elu-, õppimis- ja töökeskkonnaga;	Rollimäng paarilisega Vastastikune õpetamine Töö fotodega ja plakatitega Grupitöö Näituse koostamine Plakati tegemine antud teemal
6	tervis ja ohutus vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terve ühiskonnaliikme kujunemine, kes on võimeline tervislikke eluviise järgima	Videote vaatamine. KiVa programmis osalemine
7	väärtused ja kõlblus moraalselt arenenud inimese kujunemine, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja moraalipõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli	Töö erinevate teabeallikatega. Diskussioon. Paaristöö Teksti koostamine. Kooli kodukord: õpilaste õigused ja kohustused

1.6. Ainevaldkonna õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Nr.	Lõimingu tsepter	Viis	Ained	Valdkonnasisesed või valdkonnaülesed lõiminguvõimalused
1.	Tervise nädal	Spordipäev, plakat tervislikust toitumisest, viktoriin, loeng hammaste tervisest, loeng teismelistele armastusest ja suguküpsemisest	Kehaline kasvatus, kunstiõpetus, vene keel, inglise keel, loodusõpetus	Jäähall, Rakvere spordihall, Narva Haigla, MyFitness, tenniseklubi, Noorte nõustamiskeskus Amor, hambakliinik, terviserajad
2.	Roheline nädal	Kooliterritooriumi korrastamine, klasside koristamine, rohelist värvi riided ühel päevadest, meisterdamine taaskasutatavatest materjalidest – konkurss, viktoriin prügi sorteerimisest, taimede istutamine	Kehaline kasvatus, loodusõpetus, kunstiõpetus, tööõpetus, tehnoloogia, eesti keel, vene keel, bioloogia	Lastevanemad, RMK, Loodusmuuseum, parkide ja puhketsoonide külastamine
3.	Elukutsepäev	Joonistuskonkurss, ekskursioonid,	Tööõpetus, kunstiõpetus,	Lapsevanemad, karjäärikeskus,

		intervjuu, viktoriin, vanemate ettekanded lastele, pangakaartide kujundamise konkurss (paberil/arvutis)	teadustöö alused, loodusõpetus, eesti keel, vene keel	erinevate asutuste külastamine, erinevate elukutsete esindajad
4.	Turvalisuse nädal	Loengud turvalisest käitumisest, veeohutusest, liiklusest, internetist. Lühinäidend. Viktoriin, plakat, videote vaatamine, tutvumine kooli kodukorraga	Kehaline kasvatus, matemaatika, vene keel, eesti keel, inglise keel, loodusõpetus	Kohtumised politseinike, päästjatega. Politsei, päästeameti, tolli külastamine. Noorte meremeeste klubi.
5.	Õpilasarvu päev	Õpilaste vaatlus teise õpilaste poolt, ka teistest klassidest (välimus, keha, käitumine, tunded, suhted). Joonistuste konkurss. Kirjelduste koostamine, äraarvamine.	Kehaline kasvatus, vene keel, eesti keel, inglise keel, loovtöö alused, kunstiõpetus	Etnograafiline muuseum, kunstimuuseum
6.	Kodanikupäev	Kodanikupäeva aumärgi saajate tutvustused). Arutlev vestlus, mis ühendab väljapaistvaid kodanikke. Vaba kirjutamine: Kes on hea kodanik?	Ajalugu, emakeel, eesti keel, loovtöö alused, kunstiõpetus.	Plakatid ja/või esitluse koostamine rahvastiku teemadel nt teemal hea kodanik. KOV esindajaga kohtumine ja/või KOV külastus. EV kodanikuks saamine. Õpilased tutvuvad kodakondsuse saamise tingimustega.
7.	Eesti Vabariigi iseseisvuspäev	Iseseisvuspäeva tähistamine koolis ajaloo viktoriini kaudu. Arutlev vestlus, kes on väljapaistvad isikud Eesti ajaloos 20. sajandi algul ja nende roll Eesti Vabariigi iseseisvumisprotsessis.	Ajalugu, emakeel, eesti keel, loovtöö alused, ühiskonnaõpetus.	Narva muuseumi külastus Õpilasmavalitsuse esindaja ja/või huvijuht teevad külaslistunni ning tutvustavad juba tehtut ja ka plaanitavat.

1.7. Hindamise alused

Hindamise alus on valdkonna ainekavades kirjeldatud õpitulemused kooliastmete kaupa. Hindamisega toetatakse kooliastme lõpuks taotletavate teadmiste ja oskuste omandamist, hoiakute kujunemist ning valdkonnapädevuse saavutamist. Ainealaste teadmiste ja oskuste kõrval antakse tagasisidet ka üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemisele antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangute abil.

Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida esitatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnetena. Diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, hoiakud, ainealased väärtusarusaamad ja spetsiifilised õpiraskused, et kavandada järgnevat õppimist ja õpetamist. Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevuste ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Õppeteema kokkuvõttev hinne võib kujuneda õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima. Arutluste, juhtumianalüüsides ja loominguuliste tööde puhul hinnatakse arvamuste ja seisukohtade argumenteeritust, seostatust ja veenvust, õpilase seisukohtadele minevikusündmuste, ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta antakse sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Praktiliste ja loominguuliste ülesannete sooritamisel hinnatakse nii protsessi kulgu kui ka tulemust. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid pööratakse tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh erialaste terminite, isiku-, riikide ja kohanimede, rahvusvaheliselt aktsepteeritud lühendite õigele kasutusele ja õigekirjale, mida arvestatakse hindamisel vastavalt ülesande eesmärgile ja kokkulepitud hindamiskriteeriumidele. Erineva keerukusastmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutatakse mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub püstitatud õppeeesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanust, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Ajaloos hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi tähtsamate ajaloosündmuste ja -nähtuste analüüsi nõudvate ülesannete kaudu. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle tõlgendamist ja võrdlemist, kommenteerimist ning usaldusväarsuse üle otsustamist. Arutluse puhul hinnatakse kirjutise vastavust teemale, ajastu- ja teemakohaste faktide teadmist, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud argumentide toel.

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi ning nende seostamise oskust. Õpilase hoiakuid ja väärtushinnanguid mõõdetakse ja tagasisidestatakse vaatluse, õpilase antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel.

Ühiskonnaõpetuses hinnatakse arutlusoskust, erinevate allikate, sh õigustekstide tõlgendamist ja analüüsi, ühiskondlike probleemide analüüsi ja oma seisukoha kujundamise ning selle põhjendamise oskust; aga ka kodanikuvalmidust ja -vastutust ühistegevuses osalemise, ühiskonnaliikmele kohustuslike toimingute, sh vajalike dokumentide täitmise oskuse jt eakohaste ülesannete kaudu.

Väitluses hinnatakse oskust kuulata aktiivselt teise poole väiteid ning oskust esitatud väidetele tõenduspõhiste argumentidega vastata.

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest, hindamise nõuded ja korraldus, sh mittenumbrilise hindamise kasutamine ja mujal õpitu arvestamine täpsustatakse kooli õppekavas.

II kooliastmes:

Pööratakse õpilaste uurimisoskusi hinnates tähelepanu probleemide tuvastamisele, küsimuste ja hüpoteeside sõnastamisele, katse kavandamisele, andmete kogumisele ja esitamisele, andmete analüüsimisele ja tõlgendamisele, järelduste tegemisele ning selgituste pakkumisele. Samuti hinnatakse taustinfo kogumise, küsimuste sõnastamise, töövahendite käsitlemise, 6 katse tegemise, mõõtmise, andmekogumise, täpsuse tagamise, ohutusnõuete järgimise, tabelite ja diagrammide analüüsi, järelduste tegemise ning tulemuste esitamise oskust. Hinnatakse oskust sõnastada probleeme ja aktiivset osalust aruteludes, oma arvamuse väljendamist ning põhjendamist.

III kooliastmes:

On oluline hinnata nii erinevate mõtlemistasandite arendamist õppeaine kontekstis kui ka uurimuslike ja otsuste tegemise oskuste arendamist. Nende suhe hinde moodustumisel võiks olla vastavalt 80% ja 20%. Mõtlemistasandite arendamisel peaks 50% hindest moodustama madalamat järku ning 50% kõrgemat järku mõtlemistasandite oskuste rakendamist eeldavad ülesanded.

Uurimisoskusi võib hinnata nii terviklike uurimistööde vältel kui ka üksikuid oskusi eraldi arendades. Põhikoolis arendatavad peamised uurimisoskused on probleemi sõnastamine, taustinfo kogumine, uurimisküsimuste ja hüpoteeside sõnastamine, töövahendite käsitlemine, katse hoolikas ja eesmärgipärane tegemine, mõõtmine, andmekogumine, täpsuse tagamine, ohutusnõuete järgimine, tabelite ja diagrammide koostamine ning katsetulemuste analüüs, järelduste tegemine, hüpoteesi hindamine ning tulemuste esitamine ja tõlgendamine teoreetiliste teadmiste taustal.

1.8. Õppekeskkonna kirjeldus

Õppimist toetav õppekeskkond kujundatakse viisil, kus luuakse kultuuritundlik, üksteist austav, kaasav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu.

Aktsepteeritakse erinevate seisukohtade olemasolu, arutletakse nende üle ning hinnatakse neid, lähtudes allikatest, tõenduspõhistest faktidest ning demokraatliku ühiskonna aluspõhimõtetest.

Kool võimaldab viia õpet läbi ruumis, kus on:

- 1) mööbli ümberpaigutamise võimalus liikumist eeldavateks tegevusteks nagu rühmatööd, dramatiseeringud, rolli- ja õppemängud;
- 2) internetiühendus nii õpetajal kui ka õpilastel, digitehnoloogia ning audiovisuaalsete esitluste ja videoühenduse kasutamise võimalused (koolis on kaks arvutiklassi, 32 arvutiga arvutipark, vaba Wi-Fi)

Kool võimaldab:

- 1) korraldada õpet väljaspool klassiruumi, nt Narva muuseumis, erinevad asutused ja ettevõtted;
- 2) kasutada ainekava eesmarke toetavaid õppematerjale ja -vahendeid;
- 3) õppekäike ja kohtumisi erinevate valdkondade esindajatega (osalemine programmis Kooliranits, Töövarjupäeval, koostöö Töötukassaga jne).

2. INIMESEÕPETUSE AINEKAVAD

2.1 Õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides ennast tundma, vastutustundlikult oma suhteid kujundama, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õppekeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamussavalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega. Õppetegevused muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamatest keerukamateks, ent peavad olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest. Inimeseõpetus on kontsentriiline õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust. Inimeseõpetuses võib teemasid käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste, teadmiste ja väärtuste põhjal õpitulemused. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seondunult, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid.

Inimeseõpetuse I kooliastme teemad ja õpitulemused lähtuvad õpilase minast (huvid, omadused jms) ja tema eluga kõige lähemalt seotud igapäevaelu teemadest nagu suhted pere ja sõpradega, tervis, käitumisharjumised jms. Eesmärgiks on, et laps oskab märgata, mõista ja selgitada enda ja tema eluga otseselt seotud küsimusi. I kooliastme inimeseõpetuses käsitletakse ka ühiskonnaõpetuse teemasid nagu Eesti Vabariik, kodukoht, reeglid, õigused ja kohustused lapse seisukohalt jms. II kooliaste laiendab mina-käsitlust ning keskendub eakaaslaste mõju teemadele, mis selles vanuseastmes oluliseks muutuvad. Arendatakse varasemast põhjalikumalt sotsiaalseid oskusi, sh kehtestavat käitumist uimastite vm riskikäitumisega seotud olukordades. Eneseteadvuse ja iseseisvuse tõusuga muutuvad olulisteks ka tervise ning tervislike valikute teemad, näiteks toitumine, kehaline aktiivsus jms.

III kooliastme inimeseõpetuse teemade puhul tuleb varasemast enam esile mina-käsitluse ja suhete psühholoogiline aspekt. Kuna III kooliastmega lõpeb kohustuslik kooliharidus, siis valmistavad inimeseõpetuse teemad õpilast ette ennast ja maailma mõistma ning enda ja teistega toime tulema. Kui II kooliastmes puudutatakse soolist arengut vaid põgusalt, siis III kooliaste pakub tõhusat seksuaalkasvatust. Tervise, suhete ja riskikäitumise teemad jätkuvad süvendatumalt, aidates noorel mõista ühiskonnas toimuvaid protsesse ja nende mõju talle endale, tema valikutele ning seeläbi tema tervisele ja toimetulekule.

2.2. I kooliastme kõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

3.klassi lõpetaja

1. Näitab Eesti Vabariigi ja oma kodukoha asukohta kaardil, tunneb Eesti ja kodukoha sümbolikat, olulisi inimesi ja paiku.
2. Väärtustab enda ja kaaslaste huvisid ning positiivset suhtumist iseendasse.
3. Mõistab õppimise tähtsust igapäevaelus hakkama saamisel ja tuleviku kavandamisel.
4. Teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused.
5. Mõistab üldtunnustatud käitumisharjumiste ja seaduste järgimise vajalikkust.
6. Tunneb liiklusreegleid.
7. Teab erinevaid teabeallikaid, oskab leida infot ja teab, mille põhjal hinnata infoallikate usaldusväärsust.
8. Märgab inimeste erinevaid omadusi ja arvamusi.
9. Mõistab sõpruse ja koostöö väärtust ning üksteise eest hoolitsemise ja abistamise vajadust.

10. Teab, mis on vägivald. Mõistab, et vägivald ei ole lubatud ja oskab vajaduse korral abi leida.
11. Teab eesti rahvakombeid ja mõistab enda rolli kommete ja tavade hoidja ja kandjana.
12. Suhtub sallivalt Eestis elavate inimeste keelelistesse ja kultuurilistesse erinevustesse.
13. Oskab oma tervist hoida.
14. Teab tervist ohustavaid tegureid, tunneb ära ja oskab hoiduda või keelduda tervist ohustavatest olukordadest. Oskab planeerida oma tegevusi ja väärtustab aktiivset vaba aja veetmist.
15. Oskab planeerida oma tegevusi ja väärtustab aktiivset vaba aja veetmist.
16. Oskab kasutada lihtsamaid esmaabivõtteid ja kutsuda vajaduse korral abi. Teab raha teenimise, hoidmise ja kasutamise võimalusi, käitub teadliku ja säästliku tarbijana.
18. Mõistab keskkonna hoidmise tähtsust ja enda võimalusi selles

I kooliastme õpitulemused

I kooliastmes käsitletakse järgmisi teemasid: mina, mina ja teised, mina ja tervis, mina ja minu pere, mina ja Eesti, mina: aeg ja asjad ning mina: teave ja asjad.

2.3. Õpitulemused ja õppesisu 1.klassis (alates aastast 2024, enne 1.09.2024 2.klassis)

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- kirjeldab enda huvisid ja tegevusi - põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda - teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi	Mina Lõimingu võimalused: Üldpädevus: enesemääratluspädevus - suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi. Üldpädevus: õpipädevus – analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust. Üldpädevus: sotsiaalne ja kodanikupädevus – aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi Läbiv teema: väärtused ja kõlblus. Teised õppeained: - eesti keel: kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi; - kunst: kirjeldab visuaalseid pilte, jooniseid ja sümboliteid oma kogemuse piires. - tööõpetus: märkab ning nimetab positiivset oma ja teiste töödes.

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- toob näited tervist hoidvast käitumisest (hügieen, karastamine, mitmekesine toit, uni ja puhkus ning kehaline aktiivsus) ja selgitab tervist hoidva käitumise vajalikkust - nimetab mõningaid haiguste tunnuseid - teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi	Mina ja tervis Lõimingu võimalused: Üldpädevus: enesemääratluspädevus – oskab käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise Läbiv teema: tervis ja ohutus - on võimeline järgima tervislikku eluviisi Teised õppeained:

lõimitud teiste (eesti keel, muusika, tööõpetus, kehaline kasvatus) õppeainetega.	1.eesti keel: kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi; 2. muusika: väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; 3. tööõpetus: toob näiteid tervisliku toiduvaliku kohta; toob näiteid isikliku hügieeni vajalikkuse kohta; 4. kehaline kasvatus: teab ning järgib isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid; teab liikumise ja toitumise olulisust tervisele. Lõimingu näide: Teemapõhine õpe: "Minu tervislik eluviis"

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- kirjeldab enda ja pereliikmete ülesandeid kodus, toob näiteid üksteise abistamisest ja pereliikmetega arvestamisest - toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas	Mina ja minu pere Lõimingu võimalused: Üldpädevus: sotsiaalne ja kodanikupädevus – suutlikkus toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides. Üldpädevus: enesemääratluspädevus - analüüsida oma käitumist erinevates olukordades Läbiv teema: väärtused ja kõlblus. Teised õppeained: eesti keel: kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi.

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- leiab kaardilt Eesti ja kodukoha; - nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja sünnipäeva; - teab, kes on Eesti Vabariigi president; - tunneb ära, kirjeldab ja kujutab kodukoha ja Eesti Vabariigi sümbolikat; - teab ja tutvustab oma kodukoha olulisi inimesi ja paiku (oma tänav, Narva kodanikud); - võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt; - toob näiteid oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest; - selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja	Mina ja Eesti Lõimingu võimalused: Läbiv teema: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Teised õppeained: 1.eesti keel: kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi; 2. muusika: väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; 3. kehaline kasvatus: kirjeldab kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna; 4. loodusõpetus: saab aru kaardist; leiab Eesti kaardil oma kodukoha, suuremad kõrgustikud,

	saared, poolsaared, lahed, jõed, järved ja linnad; märkab kodukoha elurikkust ja maastiku mitmekesisust ning selgitab nende olulisust. 5. tööõpetus: märkab esemetel rahvuslikke elemente ja kasutab neid oma töös;

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- planeerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult - toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus hakkama saada - sõnastab enda õppimise eesmärgid ja seostab neid enda huvidega - seostab igapäevavalikuid tuleviku eesmärkidega	Mina: aeg ja asjad Lõimingu võimalused: Läbiv teema: elukestev õpe ja karjääri kujundamine. Teised ained: 1.eesti keel: kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi; 2. matemaatika: tunneb kella ja kalendrit ning seostab neid teadmisi oma elu tegevuste ja sündmustega; 3. tööõpetus: viib alustatud töö lõpule ja räägib oma tööst ning tulemusest; 4. loodusõpetus: sõnastab oma meeltega saadud kogemusi; 5. kunst: kirjeldab visuaalseid pilte, jooniseid ja sümboliteid oma kogemuse piires

2.4. Õpitulemused ja õppesisu 3.klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- toob näiteid terviseriskidest ja teab kuidas püsida terve - selgitab ja demonstreerib õpituatsioonis esmaabi võimalusi, nt haav, kukkumine, ninaverejooks, põletus, putukapiste - teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi - oskab oma tervist hoida. - teab tervist ohustavaid tegureid, tunneb ära ja oskab hoiduda või keelduda tervist ohustavatest olukordadest. - oskab kasutada lihtsamaid esmaabivõtteid ja kutsuda vajaduse korral abi.	Mina ja tervis Lõimingu võimalused: Üldpädevus: enesemääratluspädevus – oskab käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise Läbiv teema: tervis ja ohutus - on võimeline järgima tervislikku eluviisi Teised õppeained: 1.eesti keel: kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi; 2. muusika: väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; 3. tööõpetus: toob näiteid tervisliku toiduvaliku kohta; toob näiteid isikliku hügieeni vajalikkuse kohta;

	4. kehaline kasvatus: teab ning järgib isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid; teab liikumise ja toitumise olulisust tervisele. Lõimingu näide: Teemapõhine õpe: "Minu tervislik eluviis" lõimitud teiste (eesti keel, muusika, tööõpetus, kehaline kasvatus) õppeainetega.

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- toob näiteid käitumisnormidest ja seadustest, mida tal tuleb järgida - põhjendab käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust - demonstreerib õpituatsioonis üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste täitmist - tunneb liikluses turvalisust tagavaid märke ja tähiseid - kirjeldab ja demonstreerib turvalisust tagavate liiklusreeglite järgimist - märkab liiklusohutlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning pakub lahendusi turvalisuse tagamiseks - teab, et vägivaldal on eri vormid; - selgitab, mida vägivaldne käitumine võib endaga kaasa tuua - teab abi saamise võimalusi inimväärkust alandava - käitumise puhul, sh kiusamine ja vägivald; - demonstreerib õpituatsioonis abi saamise ja abistamise võimalusi vägivalda korral - selgitab sõpruse, koostöö, üksteise eest hoolitsemise ja üksteise abistamise vajalikkust	Mina ja teised Lõimingu võimalused: Üldpädevus: sotsiaalne ja kodanikupädevus suhtluspädevus, enesemääratluspädevus Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus ning tervis ja ohutus. Teised ained: - eesti keel: kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi; - kehaline kasvatus: arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid; arvestab tegevustes kaaslast; märkab abi vajamist tunnis ja kutsab abi ohuolukorras; - loodusõpetus: liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust, teisi ja iseennast; käitub liikluses ohutult; - kunst: kirjeldab visuaalseid pilte, jooniseid ja sümboliteid oma kogemuse piires; - Tööõpetus: arvestab ühiselt töötades kaaslast

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- loetleb erinevaid teabeallikaid - leiab infot erinevatest allikatest - võrdleb erinevaid teabeallikaid usaldusväärsuse ja teabe sisu väärtuse poolest - kirjeldab meediaga, sealhulgas sotsiaalmeediaga seotud võimalusi ja ohte - selgitab ja demonstreerib kokkulepitud reeglite järgimist digivahendite abil teabe otsimisel	Mina: teave ja asjad Lõimingu: õpiprojekt/teemapäev „Meie hoiame kodukohta puhtana ja korras“.

• teab, mis on raha teenimine, säästmine, kasutamine ja laenamine • hoiab keskkonda, selgitab keskkonna hoidmise võimalusi, nt jäätmete vähendamine ja sorteerimine, vee ja energia tarbimine	

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
• põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda • teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi • nimetab inimeste õigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi • toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas	Mina Lõimingu võimalused: Üldpädevus: enesemääratluspädevus - suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi. Üldpädevus: õpipädevus – analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust. Üldpädevus: sotsiaalne ja kodanikupädevus – aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi Läbiv teema: väärtused ja kõlblus. Teised õppeained: 1. eesti keel: kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi; 2. kunst: kirjeldab visuaalseid pilte, jooniseid ja sümboliteid oma kogemuse piires. 3. tööõpetus: märkab ning nimetab positiivset oma ja teiste töödes.

2.5. II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

6.klassi lõpetaja

1. Teab, et ühiskond mõjutab inimest tervikuna, sealhulgas ka tervisekäitumist ja suhtlemist.
2. Väärtustab inimeste positiivseid omadusi ning positiivset mõtlemist, mõistab inimeste individuaalseid erinevusi ja on erinevuste suhtes salliv.
3. Mõistab, et murdeea arengutempo on erinev, aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja keha eest hoolitsemise vajalikkust.
4. On loov ja ettevõtlik.
5. On iseseisev otsustaja, seostab otsuseid tagajärgedega. Teab, et „ei“ ütlemine on võimalus seista oma õiguste eest.
6. Kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust, vastutustunnet, üksteise abistamist, sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikatena.
7. Teab, millest suhtlemine koosneb, mõistab avatud suhtlemise eeliseid ja ohtusid ning järgib turvalise suhtlemise reegleid.
8. Mõistab, et konfliktid on osa elust, teab konfliktide võimalikke põhjusi ja tõhusaid lahendusviise, mõistab erinevate käitumisviiside tagajärgi.
9. Teab probleemide erinevaid lahendusviise ning mõistab koostegutsemise väärtust.

10. Mõistab meediast tulenevaid ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest.
11. Mõistab autoriõiguste järgimise vajalikkust.
12. Teab, kuidas leida usaldusväärseid terviseinfo allikaid, ja teab, kust terviseprobleemi korral abi küsida.
13. Väärtustab tervist, tervislikku eluviisi ja keskkonda ning mõistab eluviisi ja keskkonna mõju tervisele.
14. Teab, mis on riskikäitumine, teab riskikäitumist ennetavaid ja soodustavaid tegureid ja riskikäitumise mõju inimese tervisele. Mõistab enda valikute tagajärgi.
15. Mõistab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske, väärtustab tervislikku elu uimastiteta ja teeb tervislikke valikuid.

2.6. Õpitulemused ja õppesisu 4.klassis (enne 01.09.2024 5.klassis)

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- nimetab tervist mõjutavaid füüsilisi, vaimseid ja sotsiaalseid tegureid - nimetab mõõdetavaid ja hinnangulisi tervisenäitajaid; - selgitab, kuidas erinevad tervisetegurid tervist mõjutavad. - Teab, et meedia saab mõjutada inimeste tervisekäitumist, toob näiteid. - mõistab reklaamide eesmärke, - eristab arvamust faktist - toob näiteid tegevustest, mis muudavad elukeskkonna turvaliseks, soodustavad kehalist aktiivsust ja tervislikku toitumist. - toob näiteid, kuidas meedia abil saab suurendada inimeste kehalist aktiivsust. - selgitab keha eest hoolitsemise vajalikkust.	Tervis Eesti keel - loeb tekste, koostab definitsiooni ja mõistekaardi. Kunstiõpetus - kujundab oma töid. Matemaatika - objektiivsed tervise mõõdikud on numbrilised, arvutab kehamassiindeksi, mõõdab pulssi. Loodusõpetus - geograafilise kaardi kasutamine. Liikumisõpetus - liikumispausid ja -mängud tundides. Kokandus - tervislike toiduampsude valmistamine. Ainetevahelise ja läbivate teemade lõimingu võimalus: klassi projektülesanne - tervist toetava tegevuse planeerimine ja läbiviimine. nt klassi matk, liikumisvahetund, kokandus.

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- nimetab murdeas toimuvaid füüsilisi ja emotsionaalseid muutusi. - toob näiteid erinevast arengutempost murdeas.	Murdeiga ja kehalised muutused Murdeiga elukaas Murdeea olulisus Murdeea füüsilised ja emotsionaalsed, vaimsed ja sotsiaalsed muutused. Igäühel oma tempo. Toimetulek muutustega. Suguline küpsus ja soojätkamine. Viljastumine, rasedus, lapse sünd.

	Muutustega seonduvate kehaosade ja elundite nimetused ja toimimise põhimõtted, sh sugurakkude valmimise seos lapsesaamisvõime ja seksuaalsusega. Positiivne suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- eristab käitumist ja sellise käitumise tagajärjed. - selgitab näidete varal kuidas riske ennetada ja vältida. - selgitab, miks on normid, sh liiklusseadus kohustuslik kõigile ning järgib neid. - toob näiteid meediaga seotud ohtudest - teab, mis on autoriõigused ja et need on seadusega kaitstud, miks peab autoriõigusi järgima ja mida võib endaga kaasa tuua autoriõiguste eiramine. - otsib, leiab ja esitab usaldusväärsetest allikatest terviseteemalist infot, järgides autoriõigust. - Kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele. - Demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi.	Turvalisus ja riskikäitumine Lõimingu võimalused: Teised ained: Eesti keel - koostab teksti, definitsiooni, loeb tekste, kasutab korrektset keelt. Kunst - kujundab oma tööd. Liikumisõpetus - liikumispausid ja -mängud tunnis. Loodusõpetus - kasutab korrektselt inimese kehaga seotud mõisteid. Ainetevahelise ja pädevuste lõimimise ülesanne: liiklusohutuse või uimastite kasutuse vältimise teemalise lauamängu loomine rühmades.

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- toob näiteid, kuidas enda käitumisega ennetada haigestumist. - demonstreerib õpituatsioonis esmaabivõtteid, teab, kust otsida vajaduse korral abi. - toob näiteid ja kirjeldab tegevusi inimese tervise väärtustamisel koolis ja kogukonnas.	Haigused ja esmaabi Lõimingu võimalused: Ainetevahelise ja pädevuste lõimimise ülesanne: rollimäng - abi kutsumine, abi andmine, enda ohutuse tagamine abi andjana.

2.7. Õpitulemused ja õppesisu 6.klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- selgitab, kuidas enesehinnang kujuneb. - selgitab enda erinevate omaduste arendamise võimalusi.	Mina ja suhtlemine

mõistab oma võimalusi algatada ettevõtmisi ja toob näiteid ettevõtlikkust tegutsemisest.	

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- selgitab, kuidas enesehinnang kujuneb. - selgitab enda erinevate omaduste arendamise võimalusi. - mõistab oma võimalusi algatada ettevõtmisi ja toob näiteid ettevõtlikkust tegutsemisest.	Mina ja suhtlemine Lõimingu võimalused: Ühiskonnaõpetus - ettepanekud kohalikule omavalitsusele. Loovülesanne "unistuste kool". Ettevõtete külastused.

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- kirjeldab, millest suhtlemine koosneb. - eristab mitteverbaalseid ja verbaalseid suhtlemisvahendeid ning analüüsib nende vastastikuseid seoseid. - eristab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumisviiside mõju suhetele - teab, mis on eelarvamused ja stereotüüpsed hoiakud, ja tunneb need ära. - toob näiteid, kuidas eelarvamused mõjutavad igapäevasuhtlust. - teab, et tal on õigus öelda „ei“, ja demonstreerib õpituatsioonis „ei“ ütlemist oma tervise kaitsel ja õiguste eest seismisel. - demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi. - toob näiteid turvalisest suhtlemisest igapäevaelus, sh internetis ning lahendab õpituatsioonis teemakohaseid probleeme. - toob esile arengulisi individuaalseid erinevusi, mõistab inimeste erivajadusi. - toob näiteid hoolivast, ausast, õiglasest ja vastutustundlikust käitumisest. - demonstreerib õpituatsioonis sotsiaalsete oskuste tõhusat kasutamist.	Suhtlemine teistega Kõik üldpädevused ja läbivad teemad

demonstreerib õpistuatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada.	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- selgitab konflikti häid ja halbu külgi - kirjeldab tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendusviise. - valib õpistuatsioonis konflikti lahendamiseks sobiva käitumisviisi. - näeb ühe probleemi lahendamise erinevaid võimalusi. - lahendab loovalt ja koostöiselt probleeme ja toob esile erinevate lahenduste eelised ning puudused. - kirjeldab, kuidas kaaslased võivad mõjutada otsustamist. - toob näiteid, milliste tagajärgedeni võivad erinevad otsused viia.	Positiivne mõtlemine Väärtused ja kõlblus - toob ülesannetes näiteid sõbraliku, kehtestava ja reeglitest lähtuva käitumise ning konfliktide ennetamise kohta.

2.8. III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

- Teab, kuidas ühiskond mõjutab inimeste tervisekäitumist, suhtlemist ja õppimist.
- Mõistab inimese arengut murde- ja noorukieas.
- Teab, kuidas kujundada ja hoida positiivset suhtumist iseendasse.
- Väärtustab enese arendamise vajadust ja elukestvat õpet, mõistab oma võimalusi ja vastutust enda elutee kujundamisel.
- On loov ja ettevõtlik.
- Mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, mõistab normide vajalikkust ühiselus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet aktiivse ühiskonnaliikmena.
- Teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on erinevuste suhtes salliv.
- Teab, et ühiskond kaitseb laste tervist ja heaolu seadustega.
- Kasutab terviseinfo saamiseks teaduspõhiseid allikaid ja spetsialistide abi.
- Väärtustab positiivseid suhteid, nende loomist ja hoidmist. Mõistab ja aktsepteerib inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise.
- Mõistab ja aktsepteerib seksuaalse arengu individuaalsust, seksuaalse identiteedi erinevaid avaldumisvorme ja seksuaalõigusi.
- Mõistab füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikust seost ja neid mõjutavaid tegureid.
- Mõistab eluviisi, keskkonna ja pärlikkuse mõju tervisele ning tervisliku eluviisi ja turvalise käitumise tähtsust igapäevaelus.
- Väärtustab partnerite vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes. Oskab leida infot seksuaaltervist puudutavate küsimuste kohta.

2.9. Õpitulemused ja õppesisu 7.klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- kirjeldab pärilike ja keskkonnategurite, nt elukeskkonna, ümbritsevate inimeste ja hariduse mõju inimese arengule ja otsustele; - seostab inimese kasvamist ja arengut pärilike ning keskkonnateguritega; - selgitab inimese arengut murde- ja noorukieas ning eristab seda täiskasvanueast; - selgitab inimese arengut murde- ja noorukieas ning eristab seda täiskasvanueast.	Inimese areng ja murdeiga Areng, küpsemine, kasvamine, õppimine, pärilikkus, keskkonna mõju, inimese valikud. Ühiskonna mõju inimese kasvamisele ja arengule. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares. Areng, küpsemine, kasvamine, õppimine, pärilikkus, keskkonna mõju, inimese valikud. Ühiskonna mõju inimese kasvamisele ja arengule. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares.
- selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang; - toob näiteid teguritest, mis kujundavad minapilti ja enesehinnangut; - analüüsib ennast oma väärtuste, isikuomaduste, võimete ja huvide põhjal ning seostab seda valikutega elus; - analüüsib inimese võimalusi ja vastutust oma elutee kujundamisel;	Inimene, valikud, õnn Areng, küpsemine, kasvamine, õppimine, pärilikkus, keskkonna mõju, inimese valikud. Ühiskonna mõju inimese kasvamisele ja arengule. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares. Eneseanalüüs, väärtused, teadlikud valikud ja vastutus elus. Enesekasvatuse võtted. Enesearendamine oma elutee kujundamisel. Positiivne suhtumine endasse ja teistesse kui) heaolu alus..
- mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, toob näiteid rühma kuulumise ja rühmas suhtlemise olulisusest; - toob näiteid erinevate rühmade normidest ja reeglitest, mis toetavad ühiselu toimimist; - analüüsib enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades; - kirjeldab rühma mõju käitumisele, sh sõltumatuse ja autoriteedi olemust inimsuhetes, demonstreerib õpitu olulisust toimetulekut rühma survega;	Inimene ja rühm Rühm. Erinevad rühmade liigid. Erinevad rollid, reeglid ja normid rühmas. Inimeste õigused ja kohustused erinevates rühmades. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Koostöised ja võistluslikud rühma tegevused. Hoolivuse, austuse, õigluse ja vastutustunde väärtustamine koostöises tegevuses. Konformsus. Sõltumatus. Autoriteet. Toimetulek rühma survega ennast ja teisi kahjustavates olukordades.
analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset	Turvalisus, tervise- ja riskikäitumine Inimese heaolu komponendid (sh vaimne heaolu).

• heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse • korral abi otsida; • analüüsib laste heaolu mõjutavaid tegureid oma • kogukonnas, teeb ettepanekuid, kuidas kogukonnas • paremini seista laste heaolu eest; • analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi • inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil; • toob näiteid seadustest, mis kaitsevad laste õigusi, • tervist ja heaolu, ning analüüsib õiguste ja kohustuste seoseid;	Laste heaolu mõjutavad tegurid (materiaalne, füüsiline, vaimne, sotsiaalne) kogukonna tasandil. Lapse ja noore vaimse heaolu tõstmise võimalused koolis ja kogukonnas. Uimastitega seotud riskikäitumise ennetamine indiviidi tasand: tõhusad sotsiaalsed oskused ja keeldumisoskused. Uimastitega seotud riskikäitumise ennetamine: kogukonna ja ühiskonna tasand. Lapse õigused ja kohustused peres, koolis ja ühiskonnas. Laste ja noorte õigusi, tervist ja heaolu kaitsvad seadused.

2.10. Õpitulemused ja õppesisu 8.klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
• toob näiteid füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikustest seostest; • analüüsib tervisekäitumise mõju füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele; • analüüsib kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele; • teab, mille põhjal ära tunda teaduslikku tervisealast infot; • analüüsib ja hindab erinevate tervisealaste infoallikate, tervisetoodete ja ravivõtete usaldusväärsust; • analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida; • toob näiteid olulisematest tervisenäitajatest; • analüüsib enda terviseseisundit tervisenäitajate põhjal ning kavandab vajaduse korral muudatusi eluviisis; • analüüsib ja toob näiteid eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõjust tervisele ning eristab tervislikke ja ebatervislikke otsuseid igapäevaelus; • toob näiteid keskkonnateadlikest tegevustest ning rakendab mõnda nendest enda kodukohas või koolis;	Tervise käitumine Tervis kui heaoluseisund ja tervise aspektid - füüsiline tervis, vaimne tervis ja sotsiaalne tervis. Tervise aspektide vastastikused seosed. Tervisliku eluviisi (toitumine, kehaline aktiivsus, piisav puhkus ja uni) mõju tervise erinevatele aspektidele. Tervisealased infoallikad, Tervisealaste infoallikate usaldusväärsus. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine. Objektiivsed ja subjektiivsed tervisenäitajad. Tegurid, mis mõjutavad enda terviseseisundit Eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse ning tervisteenuste mõju inimese tervisele. Tervisliku eluviisi tähtsus igapäevaelus. Tegurid, mis mõjutavad Eesti rahvastiku (sh noorte) tervisenäitajad. Keskkonnateadlik tegevus lähikümbruses ja kogukonnas kui terviseedendus.

• selgitab suhete loomise, säilitamise ja lõpetamise võimalusi ennast ja teisi kahjustamata; • kirjeldab ja toob näiteid erinevatest tunnete ja läheduse avaldumisviisidest, nt meeldimine, sõprus, armumine, armastus; • analüüsib suhtevägivalla avaldumisvorme ja põhjusi, teab, kuidas käituda lähisuhtevägivalla korral ning toob näiteid abi saamise võimalustest; • selgitab seksuaalsuse olemust, inimese seksuaalset arengut ning selle individuaalsust; • mõistab erineva seksuaalse orientatsiooni ja soolise identiteediga inimeste õigust võrdsele ja lugupidavale kohtlemisele. • toob näiteid turvalisest seksuaalkäitumisest ja seksuaalõigustest. • analüüsib turvalise seksuaalkäitumise ja abi saamise võimalusi. • toob esile seksuaalkäitumisega seotud müütide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese tervisekäitumisele;	Suhted ja seksuaalsus Suhe. Suhte liigid (peresuhe, sõprussuhe, paarisuhe). Lähisuhe ja tunded lähisuhtes. Paarisuhte loomine, säilitamine, katkemine. Inimlik lähedus ja soojus suhetes. Kiindumus suhtes varases lapseas lapse ja vanema vahel. Sõprus, meeldimine, armumine, armastus. Armastuse liigid ja mitmekesisus paarisuhtes. Lähisuhtevägivald ja selle liigid. Turvalised lähisuhted. Abi saamise võimalused. Seksuaalsus. Seksuaalsuse mitmekesisus. Seksuaalkäitumine. Sooidentiteet, Sooline mitmekesisus. Bioloogiline sugu, sotsiaalne sugu. Sooline eneseväljendus (feminiinne, androgüünne, maskuliinne) Seksuaalne orientatsioon. Laste ja noorte seksuaalsuse arengu põhietapid (seksuaalsuse trepp.) Erineva seksuaalse orientatsiooni ja sooidentiteediga inimeste õigused ja võrdne kohtlemine. Turvaline seksuaalkäitumine. Vastutus. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. Suguelundite ehituse ja talitluse seos suguküpsuse saabumise, viljakuse ja rasestumisvastaste meetoditega. Seksuaalõigused, seksuaalne enesemääramisõigus Seksuaalsusega seotud müütide ja soostereotüüpide mõju inimese tervisekäitumisele.
• demonstreerib õpituatsioonis inimväärikust alandavale käitumisele reageerimise viise ja abi saamise võimalusi; • analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil; • demonstreerib õpituatsioonis esmaabi osutamist ja oskab vajaduse korral otsida abi.	Turvalisus, tervise- ja riskikäitumine Koolikiusamine, koolivägivald ja teised sotsiaalsete suhetega seotud vägivalla vormid. Tõhus toimetulek ja abi saamise võimalused. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul. Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad väärarvamused. Uimastite

	tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvus. Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades

3. AJALOO AINEKAVAD

3.1. Õppeaine kirjeldus

Ajaloo õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris. Ajalooõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet.

Ajaloo õppimist alustatakse sissejuhatusest ainesse. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse uurima, teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetusega alustades lähtutakse huvi äratamisest, õpitava õpilasele tähenduslikuks tegemisest.

Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-teemaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitlemise põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos. Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimusi, Eesti iseseisvuse ning selle kaitsmise ning teisalt võõrvallutuste mõju erinevatel perioodidel. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning kõiki inimsusevastaseid kuritegusid.

Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline lõiming ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

Ajalooõpetuse kaudu laiendatakse teadmisi, omandatakse ajaloolist sõnavara ja kujundatakse erinevaid oskusi:

- 1) oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamise oskus;
- 3) ajaloo kohta küsimuste esitamise ning neile vastamise oskus;
- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitilise mõtlemine oskus, arutlusoskus, järelduste tegemise ja seoste loomise ning oma seisukoha kujundamise ja põhjendamise oskus;
- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- 6) allikaanalüüs ja ajalookaardiga töötamise oskus, erinevatest teabeallikatest info leidmise, kasutamise ja hindamise oskus, suulise ja kirjaliku eneseväljenduse ning IT-vahendite kasutamise oskus.

Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning seda tehakse erinevate õppeteemade ja õppemeetodite kaudu.

Ajalootundides tutvustatakse õpilastele erinevaid ajalookäsitusi ja avatakse nende kujunemisetagamaid. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajaloouurija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja nähtuste käsitlemist erinevates allikates.

Sissejuhatava ajalooõpetuse kaudu tehakse tutvust minevikuga õpilasele tähenduslikus ja arusaadavas vormis, äratatakse õpilaste huvi mineviku vastu, õpitakse märkama ja ära tundma minevikujälgi – ajalooallikaid – ja mõistma, et ajalugu ongi meie kõigi ühine lugu. Alustatakse ajas orienteerumise oskuse kujundamisega, nn suure pildi loomisega, mida pidevalt uute teadmistega täiendatakse. See aitab õpilastel paigutada oma ajalooteadmised korrastatult konteksti, ajaloolisesse aega, näha oleviku seoseid mineviku ja tulevikuga, näha ja hinnata minevikku ajalooliselt oma ajastu kontekstis. Seejärel õpitakse mõistma, et jutustus minevikust on kellegi tõlgendus, mitte mineviku täpne kirjeldus. Õpitakse küsima, kas erinevad vaatenurgad ja arusaamad on olemasoleva tõendusmaterjali ja senise uurimisseisu alusel võrdselt asjakohased. Ajalooõpetus peab olema avatud muutuste raamistik, erinevaid narratiive toetav, mis vastab erinevatele küsimustele ja kohaneb uute eeldustega. Õpilased õpivad mõistma, et erinevast positsioonist vaadates võib minevikku tõlgendada erinevalt, õpivad eristama propagandistlikke tõlgendusi ja mõistavad, et kõik allikad ei ole võrdselt usaldusväärsed ning kõik tõlgendused ei ole asjakohased.

3.2. II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

6.klassi lõpetaja

- 1) Teab, ajaloo periodiseerimise põhimõtteid ning et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline.
- 2) Teab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed
- 3) Kasutab ajaloomõisteid kontekstis.
- 4) Teab näiteid kodukoha minevikust.
- 5) Teab, et Eesti ei ole alati olnud iseseisev ning teab olulisi sündmusi ja isikuid Eesti omariikluse kujunemisloos
- 6) Mõistab, kuidas kujunes inimasustus.
- 7) Mõistab, et teadus ja tehnika on pidevas arengus ja mõjutavad inimesi ning ühiskonnaelu.
- 8) Oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ning saab aru, et erinevast rollist vaadates on maailm erinev.
- 9) Teab, et eri aegadel on ühiskonnas olnud erinevad väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis.
- 10) Teab, mis tunnused on iseloomulikud demokraatlikele ja mittedemokraatlikele ühiskonnavormidele ajaloos.
- 11) Teab, millist liiki allikatest saab mineviku kohta teavet ja milliste tunnuste järgi saab allikate usaldusväärsust hinnata.
- 12) Teab näiteid kodukoha kultuuripärandist, olulisi inimesi ja nende rolli kodukoha kultuuriloos.
- 13) Märkab ja väärtustab minevikupärandit Eestis ja mujal.
- 14) Teab, kuidas meditsiin ja inimeste teadmised tervisest on aja jooksul muutunud.
- 15) Teab näiteid, kuidas inimkond on minevikus keskkonda mõjutanud.

3.3. Õpitulemused ja õppesisu 5.klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
• kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt: eKr, pKr, sajand, aastatuhat,	Ajaarvamine ja ajalooallikad Mõisted

kümnend, ajajoon, Rooma number, araabia number; • paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid; • teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks, esemelisteks, kirjalikeks ja audiovisuaalseteks ning toob nende kohta näiteid; • iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust; • kasutab perekonnaloo uurimisel eritüübilisi allikaid.	eKr, pKr sajand, aastatuhat, ajatelg, Rooma number, araabia number
• toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus; • kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost ja iseloomustab allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust.	Elu muinasajal Riigiküla, muistne vabadusvõitlus, ristiusk, Lembitu
• teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas; • kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat, toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu; • tutvub Narva linnas asuvate kirikutega (Aleksandri kirik, Õigeusu kirik); • Narva muuseumi külastamine.	Eluolu keskajal raad, tsunft, raekoda, Hansa Liit, gild, linnaõigus, linnused
• toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos. Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos; • toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus.	Eesti 16.-18. sajandi sõdade perioodil Liivi sõda, Põhjasõda, Karl XII, Peeter I Õppekäik Narva muuseumi
• toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu.	Eluolu uusajal Rehielamu ja mõis, toidulaud, rõivad ja rahvatraditsioonid, pärisorjus
• kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis; • kirjeldab hariduse andmist minevikus; • leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid.	Kool vanal ajal Tartu Ülikool, talurahvaharidus ja Bengt Gottfried Forselius

• nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos; • teab, kes olid Johann Voldemar Jannsen, Lydia Koidula, Carl Robert Jakobson, Jakob Hurt ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos; • kirjeldab tähtsamaid ärkamisaja sündmusi; • nimetab mõnda kodukohaga seotud isikut ja/või sündmust ja/või ajaloomälestist.	Rahvuslik ärkamisaeg Rahvuslik ärkamisaeg, I üldlaulupidu
• nimetab Eesti iseseisvumisega seotud sündmusi ja isikuid.	Eesti iseseisvumine Konstantin Päts
• toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos. Kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost; • toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos; • tutvub Paul Kerese eluga (mälestustahvel ja monument).	Iseseisev Eesti kahe maailmasõja vahel Vabadussõda, Tartu rahu Eesti aeg kahe maailmasõja vahel
• toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus; kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost; • toob näiteid oma perekonnaloost.	Eesti ja Teine maailmasõda Stalin, Hitler
• toob näiteid sündmustest ja protsessidest Eesti ajaloos ja isiklikus elus; toob näiteid ajaloomälestisest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised; • toob näiteid ja teab mõnda lugu oma perekonnaloost ENSV ajal; • teab ja tunneb kodukohaga seotud paiku, isikuid; • (Kreenholm, Kreenholmi pargis asuvad hooned ja mälestussambad, Sinimäe muuseum, vanemate mälestused).	Nõukogude aeg eluolu ENSV-s
• nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust; toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus; • oskab nimetada mõnda iseseisvumise taastamisega seotud sündmust; • teab mõnda perekonnalugu.	Iseseisvuse taastamine laulev revolutsioon, Balti kett, Lennart Meri

3.4. Õpitulemused ja õppesisu 6.klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut; - kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt; - toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu; - kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis.	Muinasaeg esiaeg ehk muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu, eKr, pKr, sajand, aastatuhat, kümnend, araabia number, Rooma number, ajalooallikad, arheoloogia inimese kujunemine, kiviaeg, pronksiaeg, rauaeg, sugukond, küttimine ja korilus
- teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise ja kujunemise põhjusi; - teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust; - kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid Eestis; - teab esimesi asulaid: Pulli ja Kunda Lammasmägi; - teab mõnda kodukohas asuvat muistist või kodukoha inimasustuse tekkelugu.	Muinasaeg Eestis Pulli, Kunda Lammasmägi, alepöld, kindlustatud asula, kalmed Esimesed inimasustused Narvas ja Ida-Virumaal.
- toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus; - nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust; - selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid; - oskab näidata kaardil Egiptust, Mesopotaamiat, Vana Indiat ja Vana Hiinat.	Vanad Idamaad tsivilisatsioon ehk kõrgkultuur, Egiptus ja Niilus, Mesopotaamia - Eufrat ja Tigris, Hiina - Huanghe ja Jangtse, India - Indus ja Ganges
- toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu; - nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos; - teab, milline oli Mesopotaamia riiklik korraldus; - teab, kes oli Hammurapi;	Mesopotaamia Sumerid, linnriik, Babüloonia, Hammurapi, seaduste kogu, kiilkiri, savitahvel, tsikuraat, Ištar, Marduk, potikeder ja ratas, Gilgameš

mõistab Mesopotaamia kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning oskab tuua näiteid.	
- teab, milline oli Egiptuse riiklik korraldus ning kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon; - kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse näitel; - tunneb Egiptuse kultuuri- ja teadussaavutusi meditsiinis, matemaatikas, astronoomias; - toob näiteid kujutavast kunstist, teab mõnda Egiptuse püramiide.	Egiptus Vaarao, preestrid, templid, ametnikud, orjad, hieroglüüfid, papüürus, palsameerimine, muumia, sarkofaag, püramiidid, kalender, aritmeetika ja geomeetria
- teab, et foiniiklased head meresõitjad, võtsid kasutusele tähestiku; - teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon; - teab, mis on Vana Testament.	Vahemere idaranniku kõrgkultuurid: Foiniikia, Iisraeli ja Juuda riik Tähestik, meresõitjad, Kartaago Ainujumala usk, Jahve, Mooses, Vana Testament, kümme käsku
- teab, et Vana-India ja Hiina kõrgkultuurid tekkisid suurte jõgede äärde; - teab, mis on kastisüsteem; - toob näiteid India ja Hiina avastustest ja leiutistest; - mõistab, et erinevates piirkondades on erinevad usulised tõekspidamised ja väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis.	Vana-India ja Vana-Hiina India ja Indus, Ganges, kastisüsteem, usulised tõekspidamised, budism, kunst, kirjandus, arvutussüsteem, male, Hiina ja Huang He, Jangtse, keisririigi algus, Hiina müür, Suur Siiditee, kompass, paber, Konfutsius
- kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis; - toob näiteid sündmustest ja protsessides maailma ajaloos; - oskab näidata kaardil: Kreeka, Kreeta, Balkani poolsaar, Ateena, Sparta; - teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist.	Vana-Kreeka ja Vana-Rooma Balkani poolsaar, Hellas ja hellenid, barbarid, Kreeka, Kreeta, Ateena, Sparta, Knossos, Mükeene
- kirjeldab Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust ja eluolu Ateena ja Sparta näitel, võrdleb neid kirjelduse põhjal; - seletab ja kasutab järgmisi mõisteid: polis, rahvakoosolek, akropol, agora, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori;	Kreeka linnriigid polis, rahvakoosolek, akropol, agora, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, Perikles, Kreeka-Pärsia sõjad (Maratoni lahing)

• toob näiteid Vana-Kreeka kultuuri- ja teadussaavutustest; • oskab nimetada tähtsamaid kreeka mõtlejaid; • jutustab olümpiamängudest ja kreeka kunstist; • püüab vaadelda maailma minevikus elanud inimeste pilgu läbi ning mõistab Vana-Kreeka kultuuri mõju Euroopa ajaloole.	Vana-Kreeka kultuur ja teadus Homerose eeposed "Ilias" ja "Odüsseia" Herakles, komöödia ja tragöödia, Zeus, Olümpia, olümpiamängud, 776 eKr, templid, arhitektuur, skulptuur, vaasimaalid, Herodotos, nt Pythagoras, Hippokrates, Sokrates, Platon, Aristoteles
• teab, kes oli Aleksander Suur ja kirjeldab tema vallutuste tagajärgi; • selgitab, mis on hellenism ning toob näiteid hellenismiaja kultuuri- ja teadussaavutustest.	Hellenism Aleksander Suur, hellenism, Aleksandria, seitse maailmaimet, nt Eukleides, Archimedes, Ptolemaios
• näitab kaardil: Apenniini poolsaar, Vahemeri, Rooma linn, Tiberi jõgi, Alpi mäestik; • teab Rooma riigi tekkelugu ning teab, kes oli Romulus ja miks on ta oluline Rooma kultuuriloo; • paigutab ajateljele Rooma linna asutamise aasta; • selgitab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: Kapitolium, foorum, ladina keel; • selgitab Rooma vabariigi riigikorda; • kirjeldab ja näitab kaardi abil Rooma riigi laienemist; • teab, kuidas said roomlased Vahemere maade valitsejateks; • seletab, miks ja kuidas lõppes vabariigi ajajärk; • teab, kes oli Caesar ja põhjendab tema olulisust; • kirjeldab eluolu Rooma riigis; • teab mõisteid: patriitsid, plebeid, rahvatribuun, gladiaator ja kasutab neid õiges kontekstis; • teab roomlaste usule iseloomulikke jooni; • mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos; • teab, kes oli Jeesus Kristus ning mõistab tema olulisust kultuuriloo; • kasutab uusi mõisteid õiges kontekstis.	Vana-Rooma Apenniini poolsaar, Vahemeri, Rooma, Tiberi jõgi, Alpi mäestik, Romulus, 753 eKr, Kapitolium, foorum, ladina keel, etruskid Rooma vabariik vabariik, senat, konsul, rahvakoosolek, Puunia sõjad, Hannibal, Kartaago, Caesar, leegion, kodusõda eluolu Vanas-Roomas patriitsid, plebeid, rahvatribuun, perekond, ori, gladiaator Kultuur ja religioon Vanas-Roomas templid, amfiteater, akvedukt, triumf, Colosseum, kristlus, Uus Testament, piibel
• selgitab Rooma keisririigi valitsemiskorda; • tunneb Rooma ühiskonna üldist arengut keisririigi ajal; • teab, miks lõhenes Rooma keisririik; • teab, kes oli Augustus ja põhjendab tema olulisust;	Rooma keisririik provintid, Lääne-Rooma, Ida-Rooma, Augustus, Konstantinoopol, 476, hunnid, suur rahvasterändamine.

teab, millal ja miks lagunes Rooma keisririik.	

3.5. III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Põhikooli lõpetaja

- Eristab ajalooperioode ning iseloomustab neid põhitunnuste kaudu.
- Mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid.
- Seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajalooga, teab Eesti ajaloo pöördpunkte.
- Mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal.
- Mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas.
- Analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist ning linnade tähtsuse kasvu.
- Mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonnaelu valdkondadele.
- Mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis.
- Analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust.
- Mõistab, kuidas on kujunenud ja toiminud demokraatlik ühiskond minevikus, võrreldes tänapäevaga.
- Mõistab, kuidas inimese käsitlus on ajas muutunud.
- Kogub ajalooalast informatsiooni, töötab eritüübiliste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi.
- Eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu.
- Analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana.
- Analüüsib inimese tervisekäitumise muutumist ajaloos.
- Mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos

3.6. Õpitulemused ja õppesisu 7.klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
- iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode; - toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; - nimetab sündmuse ja aastaarvu, millega tähistatakse kokkuleppeliselt keskaja algust Euroopas ja Eestis; - nimetab keskaja kolm perioodi (vara- kõrg- ja hiliskeskaeg) ning toob näiteid iseloomulike joonte kohta igast perioodist; - mõtestab ja sõnastab ajaloolise keskkonna kujunemist oma kodukohas, selgitab keskaegse muistise tähendust keskajal ja tänapäeval oma kodukohas (nt linnus);	Maailm keskajal 476–1492 Keskaja mõiste Keskaja periodiseering: vara-, kõrg- ja hiliskeskaeg.

võrdleb Euroopat 5. ja 13. sajandil kaardi alusel.	
- iseloostab seisuslikku ühiskonda: nimetab seisused ja ülesanded, selgitab jumala tähtsust keskaja inimese maailmapildis; - iseloostab läänikorda; - kasutab kontekstis mõistet senjäär ja vasall ja truudus, feodaal; - kirjeldab feodaalset hierarhiat, selgitab seoseid; - iseloostab läänimeeste elulaadi; - kirjeldab keskaegset linnust, - iseloostab rüütli ja aadlidaami, kirjeldab nende elu. Nt kirjeldab keskaegse rüütli seisuse ideaale, võrdleb neid tänapäeva meesideaaliga, iseloostab keskaegse aadlidaami ilu- ning käitumiseideali; - võrdleb seda tänapäeva naise ideaalidega, loetleb aadlinaise kohustusi ja ülesandeid abikaasa ja lossimandana; - selgitab aadlike abielu peamist eesmärki; - analüüsib linnuselu vooruseid ja puuduseid keskaja inimese seisukohast.	Seisused, läänikord ja eluolu läänikord ehk feodaalkord, lään ehk feood, läänimees ehk feodaal, senjäär, vasall, läänipüramiid ehk feodaalne hierarhia, turniir, linnus
- iseloostab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode; - iseloostab kiriku rolli keskaja ühiskonna ja üksikisiku elus; - kirjeldab kiriku struktuuri; - teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; - selgitab mõne näite põhjal, mil moel võivad ehitised, kunstiteosed ja muud esemed anda teavet keskaegse inimese maailmapildi kohta; - teeb kirjalike tekstide või kunstiteoste põhjal lihtsamaid järeldusi, hinnates autori taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; - nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid;	Ristiusk, kirik ja kultuur katoliku kirikkiriku struktuur kogudus usklikud vaimulikud ilmikud pühak paavst piiskop preester klooster munk kerjasmunk nunn abt abtiss tsölibaat askees palve palverännak palverändur reliikvia liturgia koraal psalm sakrament ristimine armulaud ordinatsioon patt paradiis põrgu puhastustuli pith romaani stiil gooti stiil altar ümarmkaar teravkaar manuscript miniatuur

- tunneb ära ja nimetab romaani ja gooti stiili arhitektuuris (ümarkaar/ teravkaar, hoone üldilme, akende suurus ja hulk, detailid); - iseloomustab kunstiteoste toel keskaja kujutavat kunsti (temaatika, kujutamisviis, kunstniku staatus, eesmärgid); - märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju; - selgitab ristiussustamise mõju kultuurile ja keskkonnale kirikuehituse näite kaudu; - teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel; - toob näiteid keskaja inimeste teadmistest ja uskumustest haiguste kohta; - toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist; - toob näiteid keskaja kirjandusest, kunstist ja muusikast; - iseloomustab keskaja kultuuripärandit näidete põhjal.	
- toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi; - selgitab suure rahvaste rändamise põhjuseid ja mõju Euroopale; - nimetab Lääne-Rooma riigi aladel tekkinud germaanlaste riike; - iseloomustab germaanlaste ja roomlaste suhteid; - nimetab romaani ja germaani keelkonda kuuluvaid keeli; - analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel; - kirjeldab Frangi riigi tekkimist ning jagunemise põhjuseid ja tagajärgi (kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa); - teab, kus tekkis Frangi riik – kannab kontuurkaardile; - selgitab milles seisnes ristiuse vastuvõtmise tähtsus Frangi riigi jaoks; - selgitab, kes on Merovingid, kes on Karolingid	Euroopa riigid varakeskajal Suur rahvasterändamine, germaanlased, Chlodovech, Frangi riik, Merovingid, Karolingid, Karl Suur, Verduni leping

• kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest; • kirjeldab elu keskaegses linnas kasutades ajaloolaseid mõisteid õiges kontekstis; • võrdleb elu keskaja ja tänapäeva linnas; • teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; • toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist; • toob näiteid, mis Eesti linnades on säilinud keskajast; • märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju; • selgitab hansakaubanduse mõju Eesti linnade arengule.	Linnad ja linnaelu linnaõigus, raad, raekoda, turuplats, gild, tsunft, Hansa Liit
• analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel; • võrdleb riigi kujunemist Prantsusmaal ja Inglismaal; • analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; • Toob näiteid relvastuse arengust keskajal, nt Saja-aastase sõja käigus võeti kasutusele tulirelvad.	Euroopa riigid kõrgkeskajal William Vallutaja, Henry II, Karolingid ja Kapetingid, Saja-aastane sõda, Jeanne d Arc
• teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; • selgitab mõne näite põhjal keskaegse Euroopa suhteid naabritega; • teeb kirjalike või esemeliste allikate ja kunstiteoste põhjal lihtsamaid järeldusi; • arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;	Keskaegse Euroopa naabrid: araablased, Bütsants, viikingid, Vana-Vene riik

- toob näiteid, kuidas suhted naabritega on mõjutanud eurooplaste maailmapilti, teadmisi, oskusi, - teeb lihtsamaid järeldusi rahvaste ja kultuuride vastastikuse mõju kohta.	
- toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; - toob allikate põhjal esile ristsõdade põhjuse-tagajärje seoseid; - selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; - selgitab, miks algasid ristsõjad Läänemere ääres ning kuidas need mõjutasid Eesti ajalugu; - analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist; - kirjeldab muistse vabadusvõitluse käiku ning paigutab selle sündmuse laiemasse ajaloolisse konteksti (ristisõjad Euroopas ja Liivimaal, keskaja algus Eestis); - nimetab muistse vabadusvõitluse põhjuseid ja tagajärgi; - selgitab, kes oli Läti Henrik ja Lembitu ning miks nad on ajaloos olulised; - selgitab, miks on Henriku Liivimaa kroonika tähtis ajalooallikas.	Ristisõjad Urbanus II, Saladin, püha maa, ristsõjad, Läti Henriku Liivimaa kroonika, muistne vabadusvõitlus, Lembitu
- loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest; - selgitab näidete toel, kellel ja kuidas oli keskajal võimalik haridust saada; - nimetab keskaja seitse vaba kunsti; - toob näiteid keskaja teaduste: skolastika, alkeemia, astroloogia ja arstiteaduse uurimismeetoditest ja -tulemustest; - nimetab Euroopa esimesi ülikoole ja kirjeldab ülikoolides toimunud õppetööd.	Haridus, ülikoolid ja teadus Kloostrikool linnakool toomkool ülikool Teaduskond 7 vaba kunsti rektor dekaan Dispuut skolastika alkeemia astroloogia

• toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; • märgib kaardile Liivi sõja järgse haldusjaotuse; • arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma; • seisukoha ning põhjendab seda; • selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; • selgitab muutusi Liivimaa valitsemises peale muistse vabadusvõitluse lõppu	Eesti keskajal keskaja periodiseering Eesti ajaloos, Vana-Liivimaa, Liivi sõda
• selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu; • Selgitab Christoph Kolumbuse rolli Ameerika avastajana eurooplaste jaoks; • toob näiteid hispaanlastest ja portugallastest kolonisaatorite eesmärkidest ja tegevusest Ameerikas; • toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist; • märgib kaardile maadeavastajate retked. Kirjeldab retkesid oma sõnadega kasutades geograafia termineid; • selgitab eurooplaste kolonialismi põhjuseid ja tagajärgi Uues Maailmas; • toob näiteid hispaanlaste ja portugallaste tegevusest Uue Maailma avastus- ja vallutusretkedel; • annab hinnangu eurooplaste kolonisatsioonile Uues Maailmas kolonistide, põliselanike ja tänapäeva seisukohast.	Maailm varauusajal 1492–1600 Maadeavastused Marco Polo reisikirjad kompass astrolaab karavell Karak indiaanlased asteegid inkad konkistadoorid Colonialism koloniaalimpeerium
• toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi; • toob näiteid reformatsiooni eesmärkidest, levikust ja mõjust; • nimetab vastureformatsiooni põhjuseid ja tagajärgi;	Reformatsioon ja vastureformatsioon Katoliiklus reformatsioon usupuhastus Indulgents tees ketser Augsburgi usutunnistus Luterlus protestantlus kalvinism anglikaanlus Pildirüüste Trento kirikukogu jesuiidid Vastureformatsioon inkvisitsioon

• analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel; • uurib ja tutvustab mõne keskajal elanud inimese võimalusi ja valikuid Marthin Lutheri ja tema mõttekaaslaste näitel	
• loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest; • võrdleb skolastikat ja humanismi; • toob näiteid humanistide, maadeavastajate ja renessansiajastu õpetlaste tegevusest ja selgitab nende tegevuse mõju teadusliku maailmapildi kujunemisele; • selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud; • selgitab, kuidas teadusliku maailmapildi kujunemine hiliskeskajal on mõjutanud inimeste suhtumist loodusesse.	Renessanss ja humanism
• selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; • teab, et Narva sai linnaõiguse keskajal (1345) • selgitab hansakaubanduse mõju Eesti linnade arengule; • teab, millised sõjad toimusid keskajal Narvas.	Narva keskajal (476-1600) Narva kindlus, Ivan Groznõi ja Liivi sõda, Linnakirik. Georg Teiffel, raekoda

3.7. Õpitulemused ja õppesisu 8.klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
• iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode; • määratleb ajaliselt (märgib ajajoonet) varauusaja ja uusaja piirid; • selgitab ajaloo periodiseerimise eesmärgi ja kokkuleppelisust; • iseloomustab seisuslikku ühiskonda ja Euroopa usuelu varauusajal; • toob näiteid muutustest, mis toimusid Euroopas ja maailmas varauusajal ja uusajal.	Maailm 1600–1815 Uusaja mõiste, üldiseloomustus, periodiseering. Ühiskond varauusajal.

• toob allikate abil esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; • võrdleb allikate toel Prantsusmaa ususõdade, Inglismaa kodusõja ja kolmekümneaastase sõja põhjuseid ja tagajärgi; • analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist; • hindab allika usaldusväärsust eristades fakte ja arvamusest; • teadvustab allika autori taotlusi ja eesmärgi; • põhjendab allika valikut; • teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; • teeb allika põhjal järeldusi autori positsiooni, taotluste või veendumuste kohta.	Ususõjad. Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa sisepoliitika varauusajal
• iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode; • iseloomustab põhitunnuste kaudu absolutismiajastut; • analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel; • analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid uusajal elanud ajalooliste isikute näitel; • kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda; • annab hinnangu absolutismile ajastu kontekstis; • loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest; • seostab inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemist hariduse ja valgustusideede levikuga; • nimetab valgustusfilosoofe ning toob näiteid nende panusest inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemisse.	Absolutism ja valgustus Monarh monarhia absolutism valgustatud monarh
• selgitab ameerika ühendriikide kujunemislugu 17.-18. sajandil: inglise kolooniate rajamine, konfliktid prantsuse ja inglise kolooniate vahel, kolooniate	Ameerika iseseisvumine Koloonia emamaa iseseisvus- deklaratsioon Iseseisvussõda põhiseadus demokraatia

konfliktid emamaaga, iseseisvusdeklaratsioon, iseseisvussõda, 1789. aasta põhiseadus ja selle jõustumine; • teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani; • selgitab inimõiguste ja kodanikuvabaduste arengut mõne ajaloolise dokumendi näitel ameerika iseseisvusdeklaratsioon ja põhiseadus.	
• toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi; • selgitab prantsuse revolutsiooni asutava kogu ja Napoleoni reformide (koodeksite) näitel ühiskonna ümberkorraldamise vajadust ja erinevaid võimalusi; • tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval; • selgitab äärmuslike liikumiste ja ideoloogiate mõju ühiskonnale jakobiinide näitel.	Prantsuse revolutsioon ja Napoleon Seisused, eneraalstaadid, reform, revolutsioon, Asutav kogu, äärmuslus, žirondiinid, jakobiinid, terror, koodeks
• selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud eesti ajalugu; • võrdleb rootsi ja vene ajal (17. ja 18. sajandil toimunud muutusi Eestis; • märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda; • toob näiteid uusaja kultuuripärandist kodukohas ja Eestis (arukam õpilane toob esile näiteid nt kirikute või mõisahoonete käekäigust nõukogude ajal ja eesti vabariigis); • toob näiteid eestikeelse kirjasõna ja hariduselu edenemisest kodukohas ja Eestis, analüüsib hariduse tähtsust ühiskonna arengus; • tutvustab üht uusaja kultuuriobjekti kodukohas või Eestis, selgitades selle tähtsuse või funktsiooni muutumist ajas.	Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus Rootsi aeg, Vene aeg, reduktsioon, restitutsioon

• nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid; • võrdleb põhitunnuste alusel (üldilme, detailid) barokkstiili, klassitsismi arhitektuuris; • tunneb ära ja iseloomustab allikate põhjal barokki, rokokoostiili, klassitsismi kujutavas kunstis, toob näiteid kunstnike ja nende teoste kohta; • analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; • analüüsib teaduse arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile varauusaja teadusrevolutsiooni saavutuste näitel.	Kunst, kultuur ja teadus varauusajal Barokk rokokoo klassitsism
• analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel; *analüüsib Euroopa riikide arengut uusajal mõne riigi näitel/ (Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa, Venemaa, Austria, Rootsi vms).	Maailm 1815–1918 Viini kongress ja Euroopa uusajal Kongress, lõppakt, restauratsioon, tagurlus, tasakaal
• analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; • toob näiteid uusaja tehnilistest leiutistest ja selgitab nende ellurakendamise tulemusel toimunud muutusi inimeste igapäevaelus ja ühiskonnas; • selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud; • toob näiteid kuidas industrialiseerimise tulemusena on suurenenud inimkonna ökoloogiline jalajälg; • analüüsib linnastumise põhjuseid ja tagajärgi 19. sajandi Euroopa ja Ameerika Ühendriikide linnade näitel.	Tööstusrevolutsioon ja industrialiseerimine kütused: süsi ja koks, aurumasin võimsusühikud: hobujõud ja watt tööstus vabrik automatiseerimine linnastumine
• iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik	Poliitilised õpetused Ideoloogia liberalism konservatism sotsialism

konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale, rahvuslusele tänapäeval; iseloomustab ja võrdleb liberalismi, konservatismi, natsionalismi ja sotsialismi etteantud kriteeriumide alusel (nt ideaalid ja eesmärgid, ideoloogid, toetajaskond), kujundab oma arvamuse..	Rahvuslus natsionalism äärmuslus kommunism
- arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; - arutleb märksõnade või küsimuste toel rahvusluse, Euroopa rahvaste vabadusliikumise ja 1948. aasta revolutsioonide põhjuste ning tagajärgede üle; - kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda.	Euroopa rahvaste kevad (1848. aasta revolutsioonid) Rahvuslus rahvuslik vabadusliikumine rahvusriik kodanlus liberalism vabariik põhiseadus
- toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist; - toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest Aafrikas, Aasias, Ameerikas, Austraalias; - annab hinnangu eurooplaste kolonisatsioonile kolonistide, põliselanike ja tänapäeva seisukohast; - selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega; - analüüsib koloniaalvallutuste seost loodusressursside kasvava vajadusega; - analüüsib rahvaarvu muutuste ja inimeste heaolu seoseid loodusressursside kasutamisega 19. sajandi näitel; - analüüsib imperialismi kujunemise seost loodusressursside hõivamisega.	Kolonialism ja imperialismi kujunemine Koloonia koloniseerimine kolonialism impeerium imperialism
- analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis; - seostab Eesti omariikluse algust rahvusliku vabadusliikumise ja ärkamisaja sündmustega;	Venemaa ja Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul Reformid tagurlus dekabristid õigeusk isevalitsus slavofiil venestamine baltisakslane Estofiil

• nimetab Eesti omariikluse kujunemise majanduslikke, kultuurilisi ja poliitilisi eeldusi; • nimetab Eesti omariikluse kujunemisele kaasa aidanud isikuid ja selgitab nende panust; • toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist; • seostab eestlaste perekonnanimede saamist pärisorjuse kaotamisega, toob näiteid perekonnanimede saamislugudest; • toob näiteid estofiilide tegevusest ja panusest eesti kultuurilukku; • toob näiteid ärkamisaja tegelaste ja nende panuse kohta eesti kultuuriloos; • märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda; • toob näiteid eestikeelse kirjasõna ja hariduselu edenemisest kodukohas ja Eestis, analüüsib hariduse tähtsust ühiskonna arengus; • toob näiteid Kalevipoja tegelaskuju tähenduse muutumise kohta ajaloos; • märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju; • toob näiteid Eestist pärit, Eestis õppinud või tegutsenud baltisaksa haritlaste tegevuse rahvusvahelisest mõjust (Karl Ernst von Baer, Fabian Gottlieb Benjamin von Bellingshausen, August von Kozebue, Eduard von Toll, Friedrich Georg Wilhelm von Struve, Ferdinand von Wrangel jt); • teadvustab baltisakslaste rolli eesti (ja läti) kultuuri ja ühiskonnaelu arengus.	Kodukohaga seotud: Kreenholmi manufaktuuri ajalugu, Narvas asuvad ajaloolised mälestussambad
• toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; • arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle; • analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi ning sõdivate poolte taotlusi ning Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju maailma arengule;	Esimene maailmasõda. Eesti iseseisvumine Antant, Kolmikliit, Keskriigid atentaat, läänerinne, idarinne, maneöversõda, positsioonisõda, Compiègne'i vaherahu, veebruari- ja oktoobrirevolutsioon Venemaal, Lenin, kommunistid, Nõukogude Venemaa iseseisvusmanifest, 23.-24.02.1918

• analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile; • nimetab I maailmasõja käigus kasutusele võetud sõjapidamise uuendusi, kirjeldab nende rolli, toob näiteid sõda käsitlevatest filmidest, raamatutest jms; • toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide ja revolutsiooni teel, analüüsib nende protsesside erinevusi; • kirjeldab Vene revolutsioonide ja novembrirevolutsiooni tagajärgi ja mõju; • nimetab Esimese maailmasõja aegseid sõjalise liite ning selgitab mis riigid ja miks sinna kuulusid, sõnastab sõja põhjuseid ja tagajärgi; • selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; • analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis; • seostab Eesti omariikluse kujunemist rahvusvaheliste sündmustega (uute rahvusriikide tekkimine esimese maailmasõja käigus, Vene revolutsioonid).	
• teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel; • toob näiteid 19. sajandi meditsiini edusammudest (ravimid, veregruppide avastamine, röntgen, narkoos, rasestumisvastased vahendid jt) ja põhjendab nende tähtsust haigustega võitlemisel, pere planeerimisel, rahvastikuprotsessides jne; • toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist; • toob näiteid 19. sajandi teaduse, tehnika, arhitektuuri, kujutava kunsti, moepildi, kirjanduse, muusika jms kohta.	Teadus, tehnika ja kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul Sisepõlemismootor elekter hõõglamp röntgen raudtee raudbetoon rahvastik aspiriin narkoos süstal pastöriseerimine valmistoit krinoliin targeldamine frakk smoking silinder romantism realism historitsism impressionism postimpressionism juugend
• teab Narva tuntud tegijate nimesid uue ajajärgu (A.Gan, G.Teifel, L.Knopp, G.Štal, • teab Kreenholmi tekke- ja arengulugu; • teab, millised sõjad toimusid uue aja ajastul Narvas.	Narva uue ajal (1600-1918) Erik Dahlberg, bastionid, Peeter I, Karl XII ja Põhjasõda Ludwig von Knop ja Kreenholmi manufaktuur, Aleksandri kirik, Vosresseni katedraal, Peeter I majake, Adolf Gan, "Rootsi lõvi"

3.8. Õpitulemused ja õppesisu 9.klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
• selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaaloos; • teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; • arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; • toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; • toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi; • teab, millised olid Esimese maailmasõja tagajärjed; • teab, kuidas muutus Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda; • teab ja selgitab Rahvasteliidu Esimese maailmasõja järgset rolli; • kasutab ajalookaarti ja analüüsib teemakohaseid allikaid.	Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 Esimese maailmasõja tagajärjed Compiègne'i vaherahu, Pariisi rahukonverents, Versailles' süsteem, Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Rahvasteliit, reparatsioonid
• analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis; • teab, kes olid Jaan Poska, Johan Laidoner ja Julius Kuperjanov ning selgitab nende tähtsust; • teab, millal toimus vabadussõda; • teab vabadussõja põhjuseid ja tagajärgi; • kasutab ajalookaarti sõja pöördeliste sündmuste selgitamisel; • teab ja selgitab vabadussõja rolli Eesti iseseisvuse kindlustamisel	Eesti Vabadussõda Vabadussõda, Tartu rahu, Jaan Poska, Võnnu lahing, Julius Kuperjanov, Johan Laidoner, Landeswehri sõda, välisriikide abi
• iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgrupe ühiskonnas; • analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval; • kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda; • tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval;	Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastatel demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt

• teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid; • demokraatia arengust antiikajast tänapäevani; • iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism; • teab, kes olid Benito Mussolini, Adolf Hitler, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt ja iseloomustab nende tegevust; • võrdleb autoritarismi ja totalitarismi.	
• toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide teel ja analüüsib nende mõju; • nimetab mõjukaid ühiskonnaelu tegelasi ja toob näiteid nende tegevusest; • selgitab ja toob näiteid mõistete ideoloogia, reform ja revolutsioon kohta; • kirjeldab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul.	Demokraatlik ja autoritaarne Eesti maareform, Asutav Kogu parlamentarism, põhiseadus, vaikiv ajastu, meeste ja naiste roll poliitikas ning ühiskonnas (nt. Jaan Tõnisson, Konstantin Päts, Alma Ostra-Oinas, Minni Kurs-Olesk, Marie Reisik)
• analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ning negatiivset mõju ühiskonnale; • arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; • selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega; • arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; • toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; • kirjeldab ja võrdleb maailma ning Eesti majandusolusid kahe maailmasõja vahel; • teab, mis muutused tõi kaasa konveiermeetodi; kasutuselevõtmine; • teab, mis olid suure majanduskriisi põhjused ja tagajärjed.	Majandus maailmas ja Eestis kahe maailmasõja vahel konveiermeetod, inflatsioon, ülemaailmne majanduskriis, uus kurss, maaseadus, rahareform

• teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel; • toob näiteid erinevate ajastute kultuurist; • analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile; • mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; • märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju; • märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda; • kirjeldab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas; • nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi; • nimetab mõnda kultuuritegelast maailmas ja Eestis ning selgitab tema olulisust kultuuriloos	Kultuur kahe maailmasõja vahel maailmas ja Eestis uued valdkonnad kultuuris ja saavutused teaduses (tehnika, kino, film, kirjandus, teater, muusika jne), kultuur ja eluolu paikkonnas
• toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; • arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; • analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel; • teab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel; • teab ja kirjeldab sündmusi, mis viisid Teise maailmasõjani	Teine maailmasõda 1939–1945 Rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel anšluss, Müncheni kokkulepe, MRP, Hispaania kodusõda, Etioopia kriis, Mandžuuria kriis, Saksamaa taasrelvastumine, Saksamaa “Kolmas riik”
• toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; • arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; • teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda; • toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjused, sõja tulemused ja tagajärjed; • seletab mõisteid MRP, holokaust, ÜRO;	Teine maailmasõda sõjategevus ida- ja läänerrindel, Stalingradi lahing, teise rinde avamine (Normandia dessant), Talvesõda, Pearl Harbor, tuumarelvade leiutamine ja kasutamine, koostöö liitlastega, ÜRO, Atlandi Harta, inimsusevastased kuriteod (holokaust, genotsiid)

• kirjeldab ajalookaardile tuginedes Teise maailmasõja sõjategevuse kulgu; • analüüsib ja hindab inimõiguste rikkumise põhjuseid ajaloolises kontekstis.	
• toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärge; • analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel; • analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist; • selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos; • selgitab Eesti iseseisvumise kaotamise põhjuseid, tagajärgi, sündmuste käiku ja seoseid tänapäevaga; • selgitab mõisteid MRP, küüditamine, baaside leping, okupatsioon; • analüüsib eestlaste valikuid Teises maailmasõjas.	Eesti Teises maailmasõjas baaside leping, baaside ajastu, annekteerimine, Konstantin Päts, küüditamine, suur põgenemine, nõukogude okupatsioon, Saksa okupatsioon
• arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; • selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloos; • iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid külm sõda, kriisikolle, raudne eesriie.	Maailm pärast Teist maailmasõda Külm sõda Külm sõda, Trumani doktriin, Marshalli plaan, raudne eesriie, külma sõja kriisikolled (nt Berliini kriis, Korea sõda, Suessi kriis, Kariibi ehk Kuuba kriis, Ungari ülestõus, Vietnami sõda, Praha kevad, Afganistani sõda)
• analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel; • selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloos; • arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ja põhjendab seda; • kirjeldab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel; • teab, kes olid Martin Luther King, Margaret Thatcher ja Ronald Reagan ning iseloomustab nende tegevust; • iseloomustab erinevaid sotsiaalseid liikumisi ja toob näiteid;	Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda heaoluühiskond, mustanahaliste ja naiste õigused, jagatud Saksamaa, noorteliikumised, hipide liikumine, globaliseerumine, NATO, Euroopa Liit, võtmeisikud (nt. Margaret Thatcher, Ronald Reagan, Martin L. King, Elisabeth II, Rosa Parks, Rachel Carson, Madeleine Albright, Hanna Arendt, Indira Ghandi, Ruth Bader Ginsburg, John F. Kennedy, Richard Nixon, Mahatma Gandhi)

• kirjeldab Saksamaa poliitilist olukorda ajaloo kaardi toel.	
• analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist; • iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode; • nimetab NSVL liidreid (Stalin, Hruštšov, Brežnev, Gorbatšov) ning iseloomustab nende võimuperioodi; • võrdleb eri perioode arutluse käigus; • toob esile kommunistlikule ühiskonnale iseloomulikke jooni (võimu koondumine, vastandumine läänele, propaganda jne); • selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; • kirjeldab nõukogude võimu mõju Eesti ajaloole pärast Teist maailmasõda, toob välja iseloomulikud jooned näidete abil, kasutab mõisteid õiges kontekstis.	Kommunistlikud riigid ja Eesti NSV NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon, poliitiline juhtimine, kommunistliku partei liidrid Stalinist kuni Gorbatšovini, metsavendlus, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioonid, küüditamine, dissident, võtmeisikud (nt. Leida Laius, Johannes Käbin, Karl Vaino, Vaino Väljas)
• kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid • hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest; • toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel; • märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda; • analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile; • mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; • toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist; • iseloomustab kultuuri ja eluolu muutumist 20. sajandi teisel poolel; • teab mõnda maailma ja Eesti tuntud kultuuritegelast ja selgitab nende tähtsust.	Kultuur ja eluolu 20. sajandi teises pooles maailmas ja Eesti NSV-s infotehnoloogia areng, massikultuur ja kõrgkultuuri valitud näidete põhjal

• teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; • selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi kandja; • selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; • kirjeldab Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid perestroika, glasnost, Balti kett, laulev revolutsioon; • nimetab võtmeisikuid Eesti iseseisvuse taastamise protsessis ja annab hinnangu nende tegevusele ajaloolises kontekstis.	Eesti iseseisvuse taastamine laulev revolutsioon, Balti kett, fosforiidikampaania, IME, Rahvarinne, suveräänsusdeklaratsioon, MRP-AEG, perestroika, glasnost, rahareform Eestis, võtmeisikud (nt Lennart Meri, Mart Laar, Edgar Savisaar, Marju Lauristin, Lagle Parek, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin).
• iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel; • selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega; • märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju; • analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile; • mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; • toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed; • teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastatel; • teab ja toob näiteid globaalprobleemide kohta; • analüüsib kriitiliselt mineviku tõlgendusi ja nende mõju iseenda ning kogukonna olevikule ja tulevikule.	Maailm 1990. aastatest alates NSVL lagunemine, Saksamaa taasühinemine, rahvusvahelised organisatsiooni (NATO, EL laienemine, ÜRO), rahu ja konfliktide lahendamine, identiteet ja mitmekesisus, energiamajandus, globaalprobleemid (nt epideemiad, demograafiline olukord, kliimaküsimused, terrorism).
• võrdleb Narva kultuurilist ja majanduslikku arengut enne ja pärast Teist maailmasõda • analüüsib Teise maailmasõja sündmusi Narva ajaloos ja oskab neile hinnangut anda	Narva uuemal ajal (1918-2000) Paul Keres, Konstantin Päts, Vabadussõjas hukkunute monument, Memento moori monument

4. ÜHISKONNAÕPETUSE AINEKAVAD

4.1. Õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele. Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid erinevate sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega, lähtudes oma huvidest ja võimalustest.

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, sh ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, vabadus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikide maailma riikide elatustase ei ole võrdne ja maailmas on palju vaesust ning paljude inimeste materiaalne heaolu on võimalikuks saanud looduse ja tuleviku arvelt jne.

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.

I kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. II ja III kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aiena. II kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade koosseksisteerimisele. Käsitluse keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht. III kooliastmes käsitletakse riiklike institutsioonide funktsioone ja toimimispõhimõtteid. Riigivallitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone. Pööratakse tähelepanu kodanikuõigustele ning poliitika avaldumisele igapäevaelus.

Majandusteemade käsitlemine III kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele, ettevõtlusele, riigi majanduse reguleerimisele ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele. Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult.

Õppeprotsessis on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö kavandamise ja korraldamise, kriitilise mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme ja võimaluse korral rakendatakse seda praktikas, nt demokraatia koolis, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus kodukohas jm.

Aktiivseks kodanikuks olemine tähendab kodanike kaasatust laiemalt, mitte ainult hääletamist valimistel. See avardab ka ühiskonnaõpetuse praktilise õppe võimalusi noorte jaoks, kes pole veel hääleõiguslikud (nt õpilaste võimekuse piires koolielu korraldamises, tarbijahariduses, kodanikualgatuses).

Õppes kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi. Aine eesmärk on kujundada aktiivseid ja vastutustundlikke kodanikke.

Ainekavaga tähtsustatakse senisest praktilisemat õpet, võimalust kogeda kodanikuks olemist. Umbes 1/3 õppemahust viia läbi praktilise tegevuse kaudu, kus õpilane peab ise kavandama, tegutsema ja otsuseid langetama. Praktilise tegevuse kaudu toetatakse ka teadmiste laiendamist ja oskuste kujundamist. Praktiline tegevus on kavandatud järjestikuliselt või ka väiksemate osadena aineõppe

raames. 6. klassis õpitakse ühiskonnaõpetust 35 tundi, neist 10-12 tundi, mis toimuvad nii tavapärase tundide raames, väljaspool klassiruumi või õpilaste iseseisvate ja ühistegevustena koolivälisel ajal. 70 tunnise õppe puhul oleks praktilise osa maht 20-23 tundi.

Praktiliste tegevustena viiakse läbi pikemaid õppeprojekte, kogukonnapraktikat, töötamist vabatahtlikuna mõne MTÜ või organisatsiooni juures, panustamist klassi, kooli või kogukonnas toimuva ürituse korraldamisse jms.

Kogukonnapraktika on kogemusõppe vormis ellu viidav kodanikuhariduse programm, mida saab rakendada ühiskonnaõpetuse aine raames praktilise õppena, et noored saaksid kogeda, millega vabaihendused tegelevad ja kuidas omatööd korraldavad, ning oskaksid ise tulevikus kaaluda pikaajalisemat vabatahtlikku tegevust, vabaihenduses töötamist või oma MTÜ loomist. Kogukonnapraktika toetab ühiskonnaõpetuse aine õpitulemuste saavutamist, arendab üldpädevusi, sh sotsiaalset ja kodanikupädevust, kultuuri- ja väärtuspädevust, enesemääratlus-, õpi- ja suhtluspädevust ning ettevõtlikkuspädevust. Ühtlasi annab see võimaluse õppida tundma kodukoha organisatsioone ja nende tegevusi, panustada ise oma ideede ja tegutsemisega kodukandi arengusse, ühendab formaalset ja mitteformaalset õpet.

4.2. II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

1. Teab kodukohas tegutsevaid kodanikuühendusi ja -algatusi.
2. Teab lapse õigusi ja olulisemaid inimõigusi.
3. Teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma.
4. Mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat.
5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti.
6. Eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust.
7. Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata.
8. Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi.
9. Teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja.
10. Tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida, kasutab turvaliselt dokumente ja pangakaarti.
11. Oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada.
12. Käitub teadliku tarbijana.

4.3. Õpitulemused ja õppesisu 6.klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
• teab kodukohas tegutsevaid kodanikuühendusi ja -algatusi; • loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja pakub neile lahendusi; • leiab eakohaseid võimalusi eneseteostuseks kogukonna liikmena; • osaleb oma klassi otsustusprotsessides demokraatia põhimõtteid arvestades, • teab lapse õigusi ja olulisemaid inimõigusi ning selgitab nende olulisust;	Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine Kohalik omavalitsus, seadus, lapse õigused, peamised inimõigused, sõnavabadus ja selle põhimõtted, demokraatia, vabatahtlik tegevus, kodanikuühendus. Peamised põhiseaduslikud institutsioonid ja nende funktsioonid, õpilasomavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses.

• teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma; • kirjeldab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat, • teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti.	Kooli sisekord (kodukord). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.
• eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust; • teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata.	Allikad ja autoriõigused Fakt, arvamus, allikas, argumenteerimine, autoriõigused, viitamine
• teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi; • teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja.	Kultuur Kultuur, religioon, võrdõiguslikkus ja sallivus; Eestis ja õpilase klassis, koolis ja kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm) sooline võrdõiguslikkus. pere ja suguvõsa, kogukond.
• tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida, kasutab turvaliselt dokumente ja pangakaarti; • oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada; • käitub teadliku tarbijana; • toob näiteid erinevatest seaduslikest rahateenimise võimalustest; • koostab eelarve etteantud piirides; • kirjeldab säästmise võimalusi igapäevaelus, toob näiteid.	Planeerimine ja tarbimine Risk, turvalisus, aja- ja kulutuste planeerimine, tarbimine ja tarbija, raha kogumine, säästmine ja laenamine, tarbimisotsuste mõju keskkonnale ja kogukonnale, elukutsed ja ettevõtted kodukohas. Kogukonnapraktika: Narva Rahvastemaja külastamine

4.4. III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Põhikooli lõpetaja

1. Teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega.
2. Teab, kuidas kujunes ja kuidas toimib tänapäeva demokraatlik ühiskond.
3. Tunneb ära ja toob näiteid demokraatia kesksete tunnuste ja nende rikkumise kohta; toob
4. Märkab, mis võib ohustada demokraatiat tänapäeval, selgitab, tuginedes minevikunäidetele.
5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslike institutsioonide ülesandeid.
6. Mõistab ühiskonnasektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas.
7. Teab majanduse toimimise põhihooni, teab oma õigusi ja kohustusi tarbijana, oskab oma õigusi kaitsta.
8. Analüüsib oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma huvidest ja võimetest ning ühiskondlikest teguritest.
9. Seostab demokraatiat inimõiguste kaitsega.

10. Analüüsib õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost.
11. Teab, et Eesti Vabariigi põhiseadus on kõrgeim õigusakt ja oskab sealt leida vajalikku infot.
12. Teab ja väärtustab kodanikuühiskonna võimalusi korraldada elu kodukohas, piirkonnas, riigis ja rahvusvaheliselt.
13. Teab Eesti riigi ja selle kodanike õigusi, võimalusi ja kohustusi, mis tulenevad Euroopa Liidu liikmesusest.
14. Hindab infoallikaid kriitiliselt ja kujundab oma arvamuse, järgib autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid.
15. Märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt.
16. Analüüsib tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust vajaduse korral otsida abi.

4.5. Õpitulemused ja õppesisu 9.klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õppija: - mõistab, et ühiskond on terviklik süsteem, kus erinevad osapooled mõjutavad ning samas sõltuvad teineteisest. - oskab tuua näiteid sektorite tegevusest ja koostööst ühiskonnas ning üksikisikute kokkupuudetest ja/või võimalusest osaleda avaliku sektori, erasektori ja vabakonna tegevuses. - teeb vahet riigi-, era- ja kodanikusektoril, toob näiteid nende tegevusest ja koostööst ühiskonnas ja üksikisikute kokkupuudetest ja/või võimalusest osaleda riigi-, era- ja kodanikusektoris; - mõistab ühiskonnasektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas; - teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid	Ühiskond ja sotsiaalsed suhted: kuidas ühiskond toimib ja kellest koosneb. Ühiskonna institutsiooniline struktuur – kuidas avaliku sektori, äri-(era)sektori ja kolmanda sektori/vabakonna koostöös tagatakse hästi toimiv ühiskond. Ühiskond, avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, era-(äri)sektor, eraettevõte, kolmas sektor, mittetulundus organisatsioon, vabakond.
Õppija - mõistab, et ühiskond koosneb mitmetest vastanduvate huvidega rühmadest nt iga; sugu; tervises seisund; elukoht; kultuuriline, religioosne ja rahvuslik identiteet jm; - oskab analüüsida peamisi rahvastikunäitajaid ning mõistab, milliseid järeldusi on nende andmete alusel võimalik ühiskonna kohta langetada või milliseid tulevikuprognose teha teab, kuidas kaasaja ühiskondi mõjutab ränne ning milles erinevad/sarnanevad kodaniku õigused ja	Ühiskonna sotsiaalne struktuur: mõistmine, et ühiskond on mitmekesine, sh ebavõrdne. Ühiskonnarühmad, rahvastikunäitaja, demograafia, migratsioon, immigrant/sisserändaja, kodanik, topeltkodakondsus, varjupaigataotleja, ühiskondlik ebavõrdsus (ja võrdõiguslikkus vs võrdväarsus) sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, sotsiaalne õiglus, identiteet, mitmekultuurilisus, subkultuurid. Rahvuskultuuriseltsid Narvas, luterlus ja õigeusk Narvas.

kohustused mittekodaniku õigustest ja kohustustest; • oskab avaldada põhjendatud arvamust teemal, kes on hea kodanik ning kuidas selleks saada; • teab võimalusi, kuidas nii kodanikud kui ka mittekodanikud saavad mõjutada ühiskonna toimimist; • oskab kasutada allikaid õppetöös, viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt; • toob näiteid oma õigustest ja kohustustest ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid; • loetleb demokraatliku ühiskonna tunnuseid, selgitab, mille poolest erinevad demokraatlik ühiskond ja diktatuur; • märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt.	Kohtumised Mondo spetsialistidega
Õppija • mõistab, millised on tema kui lapse õigused ja kohustused, millised kohustused ja õigused on tema vanematel; • oskab selgitada ja põhjendada, milliste õiguste ja vabaduste kaitse peab olema ühiskonna kõrgendatud tähelepanu all. arutletakse, tulenevalt oma rollist perekonnas, vastutuse võtmise olulisuse üle ning selle üle, kuidas noorukiea õigused ja vastutus erineb väikelapse või täiskasvanu eaga võrreldes; • selgitab õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid; • saab aru, milline on õiguste ja privileegide vahekord; • toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides; • toob näiteid oma õigustest ja kohustustest koolis, perekonnas ja ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid; • märkab diskrimineerimist ja oskab analüüsida konkreetset juhtumit ning pakkuda välja lahendusi; • toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale; • seostab demokraatiat inimõiguste kaitsega.	Ühiskonnaliikmete õigused vs kohustused ning vastutus on omavahelises seoses. Põhiõigused, inimõigused, kodanikuõigused, universaalsed õigused, lapse õigused, kohustused, privileegid, vastutus, diskrimineerimine, inimkaubandus Kogukonnapraktika: valimiste kord õpilasesindusse; koostöös õpilasesindusega sallivuse päeva tähistamine
Õppija • teab, millised on peamised inimõigused (s.h lapse õigused) ning kus need on sätestatud;	Ühiskonnaliikmete õigused vs kohustused ning vastutus on omavahelises seoses.

• oskab märgata vägivalda ja kuritarvitamist enda ümber ning tunneb lihtsamaid sekkumise võtteid/võimalusi. • analüüsib oma lähiümbrust märgates puudusi väärikas käitumises inimeste vahel ning oskab välja pakkuda lahendusi selliste olukordade ennetamiseks, lahendamiseks; • mõistab, et elu toob kaasa kriise, kuid teab, et nendeks on võimalik valmistuda; • teab, mida enda ja lähedaste kaitsmiseks peab kriisiolukordades esmajoones tegema ja kuhu abi saamiseks pöörduma; • arutleb, millal muutub sõna ohtlikuks ja kust läheb sõnavabaduse piir; • toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides; • toob näiteid oma õigustest ja kohustustest koolis, perekonnas ja ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid; • oskab läbi näidete toomise selgitada soorollide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese valikutele ja võimalustele; • märkab diskrimineerimist ja oskab analüüsida konkreetset juhtumit ning pakkuda välja lahendusi; • toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale; • analüüsib riske, teeb ettepanekuid nende maandamiseks, demonstreerib õpitu olukorras ohuolukorra asjakohast lahendamist, selgitades oma käitumist. • seostab demokraatiat inimõiguste kaitsega. • märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt; • analüüsib tervise- ja turvariske; • oskab vältida ohtusid ja teab, kust vajaduse korral otsida abi.	põhiõigused, inimõigused, kodanikuõigused, universaalsed õigused, lapse õigused, diskrimineerimine, kohustused, privileegid, vastutus, hädaolukord, eriolukord, kriisiõppus Kogukonnapraktika: Päästeameti külastamine, külalistunnid nt veebipolitseinikud
Õppija • teab ajakirjanduse rolli (informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, meelelahutus jm) ja vastutust avaliku arvamuse kujundamisel ühiskonnas; • oskab vahet teha erinevat tüüpi meediasisul (professionaalne ajakirjandus versus "näiline ajakirjandus" (huvirühmade meedia, sotsiaalmeedia jms), süvavõltsingu kasutamine.	Meedia ja teave: kuidas toimida infopaljuse kontekstis Avalik-õiguslik meedia, erameedia, ajakirjandus, massikommunikatsioon, meedia, arvamusiid, meediavabadus, propaganda, polariseerumine, kollane ajakirjandus, Kogukonnapraktika: kohtumised err esinduses Narvas

Õppija • teab, milles seisneb sõnumite võimendamine ja mullistumin; • mõistab, millistes olukordades mõjutamine toimub ning oskab märgata enda ümber erinevat liiki turunduskommunikatsiooni kui ka poliitilist propagandat. • mõistab, mis on infosõda ning kuidas kasutatakse vastandumist jm infomüra, et mõjutada demokraatliku arutelu. • oskab allikatest leida asjakohast infot oma arvamuse kujundamiseks; • tunneb ära valeuudise ja propaganda ja teab, miks need võivad olla ohtlikud; • mõistab koostöövõimaluste otsimise vajalikkust erimeelsuste puhul; • märkab diskrimineerimist ja oskab analüüsida konkreetset juhtumit ning pakkuda välja lahendusi; • toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale; • hindab infoallikaid kriitiliselt ja kujundab oma arvamuse.	Meedia ja teave: kuidas toimida infopaljususe kontekstis valeuudised, vandenõuteooriad, infosõda, infomull/ kajakamber, tehisintellekt (AI), süvavõltsing, kommertsreklaam, sotsiaalreklaam, poliitreklaam, vaenukõne, sõnavabadus Kogukonnapraktika: kohtumised kohalike väljaannete ajakirjanikega
Õppija • teab, millised on demokraatia aluspõhimõtted ja väärtused osates märgata demokraatia toimimist või selle puudumist nii oma suhtlusringis, perekonnas, koolis kui ka laiemalt kogukonna ja ühiskonna tasandil; • väärtustab demokraatliku otsustusprotsessi teades, milline on üldiselt vabade valimiste protseduur ning millistest põhimõtetest see lähtub. Saab aru, miks on oluline teadlik hääletamine ja maailmavaatelist eelistuste omamine; • tunneb huvi ühiskonnas toimuva vastu ning saab aru, kuidas riigis või kogukonnas langetatavad otsused võivad mõjutada tema tulevikku; • tunneb demokraatlike sekkumisvõimalusi otsustusprotsessidesse; • väärtustab ja oskab rakendada demokraatliku käitumist;	Demokraatlik riik ja valitsemine - kuidas demokraatlikud väärtused aitavad tagada kodanike heaolu ning õigusriigi toimimist. Demokraatia toimimine igapäevases elus. Osalusdemokraatia, otsedemokraatia, esindusdemokraatia, referendum, vabad valimised, üldised valimised, ühetaolised valimised, valimisüsteem, hääleõigus, hääletamine, eelhääletamine, valimiskünnis, boikoteerimine; streikimine; ühiskonnakriitika avaldamine; osalemine erakonna tegevuses. Kogukonnapraktika: volikoogu külastamine, kohtumise volikogu liikmetega

• loetleb demokraatliku ühiskonna tunnuseid, selgitab, mille poolest erinevad demokraatlik ühiskond ja diktatuur; • toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides; • teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid; • analüüsib enda võimalusi kooli ja kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel; • selgitab avaliku konkursi tähtsust; • toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides; • teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid; • analüüsib enda võimalusi kooli ja kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel.	
Õppija • teab, et demokraatia toimimine pole iseenesest mõistetav, vaid eeldab demokraatlike reeglite väärtustamist ja rakendamist igal elu tasandil (perekonnas, koolis, avalikus elus, valitsemises). saab aru, milles seisneb korruptsiooni probleemi tõsidus mõistes, et korruptsiooni levik suurendab ebavõrdsust ühiskonnaliikmete vahel ning toob kaasa poliitilise ja majandusliku ebastabiilsuse ning õigusriigi kao; • suudab arutleda isiklik kasu vs ühiskondlik kasu teemal; • oskab reageerida õiguspäraselt ebaausat käitumist märgates; • selgitab avaliku konkursi tähtsust; • toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides; • märkab ohtu demokraatiale enda ümbruskonnas ja ühiskonnas ning on valmis sellele oma võimaluste piires vastu seisma; • toob näiteid oma õigustest ja kohustustest koolis, perekonnas ja ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid;	Teema: Demokraatia toimimine igapäevases elus. Demokraatia ohud - korruptsioon demokraatliku ühiskonna õõnestajana. Õigusriik, korruptsioon
Õppija	Eesti valitsemiskord: kuidas rakendub võimude lahususe ja tasakaalu põhimõte ellu ning

• mõistab, milles seisneb võimude lahususe printsiip ning miks ja kuidas seda demokraatlikus ühiskonnas rakendatakse; • oskab eristada võimu harusid saades aru nende ülesannete erinevustest, kuid samas omavahelisest vastastikusest seotusest; • nimetab (põhiseaduse abil) põhiseaduslike institutsioonide: Riigikogu, Vabariigi Valitsuse, Vabariigi Presidendi, kohaliku omavalitsuse ja kohtute peamisi ülesandeid; • teab, et Eesti kuulub Euroopa Liitu, mille juhtimisel rakendatakse samuti võimude lahususe printsiipe, oskab esitada selle kohta näiteid; • teab, et avaliku sektori asutused tagavad riigi toimimise osates tuua näiteid mõnedest riigi ülesannetest; • saab aru kuidas õigusriigis toimub kokkulepitud reeglite kehtestamine ja muutmine; • selgitab näidete abil võimude lahususe põhimõtet; • teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid; • nimetab põhiseaduse abil Vabariigi Valitsuse, Riigikogu, Vabariigi Presidendi ja kohaliku omavalitsuse peamisi ülesandeid; • teab Euroopa Liidu liikmesriike ja mõistab, miks Euroopa Liidu liikmesriik peab liikmesusest tulenevaid kohustusi täitma; • teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslike institutsioonide ülesandeid.	millised on kodaniku võimalused poliitika kujundamisel osaleda. Õigusriik, võimude lahusus, seadusandlik võim, täidesaatev võim, kohtuvõim, põhiseaduslik institutsioon, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, President, õiguskantsler, riigikontroll, kohalikomavalitsus, kohus, EL Parlament, EL Komisjon, EL Ülemkogu, ministeerium, riigiamet, põhiseadus, menetlus, kohalikomavalitsus, volikogu, linnapea, vallavanem, linna-/vallvalitsus, eelarve, kohalikud maksud, kaasav eelarve, noortevolikogu, osalusdemokraatia, rahvaalgatus Kogukonnapraktika: kohtumise Narva Linnavalitsuse esindajatega
Õppija • oskab tuua näiteid, millised on valdade ja linnade ülesanded oma kogukonna igapäevaelu korraldamisel; • selgitab, kuidas rakendub võimude lahususe põhimõtte kohaliku valitsemise tasandil. • teab, kellel on hääleõigus kogukonna esinduskogu - volikogu valimistel. • oskab tuua lihtsaid näiteid, millistes küsimustes tuleb inimesel kohaliku võimu poole pöörduda; • tunneb huvi kohaliku elu korraldamise vastu ning oskab sõnastada enda jaoks kohaliku elu probleemkohti ning pakub välja omapoolseid lahendusi. • teab, millised on osalusdemokraatia võimalused kaasa rääkida	Teema: Eesti valitsemiskord: kuidas rakendub võimude lahususe ja tasakaalu põhimõtte ellu ning millised on kodaniku võimalused poliitika kujundamisel osaleda kohalikomavalitsus, volikogu, linnapea, vallavanem, linna-/vallvalitsus, eelarve, kohalikud maksud, kaasav eelarve, noortevolikogu, osalusdemokraatia, rahvaalgatus Narva Kreenholmi kooli õpilasesindus Narva Noorteparlament Kohtumised kohaliku võimu esindajatega Rahvaalgatus

kohalike asjade otsustamisel, osates vajadusel neid ka rakendada; • selgitab näidete abil võimude lahususe põhimõtet; • loetleb demokraatliku ühiskonna tunnuseid, selgitab, mille poolest erinevad demokraatlik ühiskond ja diktatuur; • toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides; • teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid; • nimetab põhiseaduse abil kohaliku omavalitsuse peamisi ülesandeid; • teab võimalusi, kuidas nii kodanikud kui mittekodanikud saavad mõjutada ühiskonna toimimist; • analüüsib enda võimalusi kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel	
Õppija • mõistab, milline on kodanikuühiskonna roll demokraatia tagamisel ning, millised on vabaühenduste eesmärgid ja toimimise põhimõtted. • saab aru, millised probleeme aitab vabakond kogukonnas ja laiemalt ühiskonnas lahendada ning oskab näha võimalusi, milliseid annab vabaühendustes või nende algatustes osalemine. • analüüsib enda võimalusi kooli ja kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel; • toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides; • teab ja väärtustab kodanikuühiskonna võimalusi korraldada elu kodukohas, piirkonnas, riigis ja rahvusvaheliselt.	Kodanikuühiskond - mida annab vabakonnas osalemine ning kuidas rahva tahet maksma panna. Kodanikuühiskond, vabakond, huvirühmad, erakond/partei, arengu-/humanitaarabi; rahvaalgatus, streik, boikott, märgukiri, miiting, ühiskonnakriitika, polariseerumine. Õppekeskmeks on õppijate praktiline suunamine mingi algatuse loomisele kogukonnas või kaasalöömine mõne kodanikuorganisatsiooni tegemistest nt läbi kogukonnapraktika, kooli kaasava eelarvestamise, õpilasomavalitsuse tegevuse vms.
Õppija • teab, kuidas tekib ühiskonnas tulu ning millistel alustel heaoluühiskonnas tulusid ümber jaotatakse mõistes, miks on tähtis ühiskonna sotsiaalse õigluse loomisele kaasa aitamine. • teab, mis on sotsiaalne ettevõtlus, ja toob näiteid selle võimalustest. • saab aru, et maailmakaubandussüsteemis on osalejad vastastikusel sõltuvus.	Turumajanduse olemus ja riigi roll selles Ressurss, majandussüsteem, vaba turg, monopol, osauhing, äriplaan, kasum, kahjum, teaduspõhine majandus, heaoluriik, riigieelarve, otsesed maksud, kaudsed maksud, tuludeklaratsioon, sotsiaalne ettevõtlus, õiglase kaubandus, eksport, import Kogukonnapraktika: osalemine õiglase kaubanduse päevas Prisma kaupluses Osalemine töövarjupäeval, ettevõtete külastamine

• teab, et õiglane kaubandus võimaldab nii tarbijal kui tootjal panustada õiglasema süsteemi loomisesse. • Mõistab, millest sõltuvad riigi tulud ning millised kohustused on riigil. • väärtustab ausat maksumaksmist ja mõistab maksude vajalikkust ühiskonna toimimiseks. • kirjeldab erinevate majandussüsteemide iseloomulikke tunnuseid ja toimimist; • teab maksude vajalikkust ühiskonna toimimisel, eristab otseseid ja kaudseid makse; • teab, mis on sotsiaalne ettevõtlus, ja toob näiteid selle võimalustest; • järgib autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid.	
• analüüsib valitud erialal tegutsemise võimalusi, lähtudes eriala spetsiifikast ja tuues esile palgatöötajana ja ettevõtjana tegutsemise erisused; • analüüsib oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma huvidest ja võimetest ning ühiskondlikest teguritest.	Tööturg Tööandja, töövõtja, brutopalk, netopalk, tööleping, ümbrikupalk, CV Kogukonnapraktika: koostöö Töötukassaga
Õppija • teab, kuidas planeerida vastutustundlikult oma rahaasju. • mõistab, millised ohud võivad kaasneda laenamise või investeerimisega, oskab neid seostada mõjutamise ning infokorratuse ohtudega. • mõistab, mida tähendab finantsiline vastutus ja kuidas võtta arukalt riske. • oskab koostada oma kuludest/tuludest lähtuvat eelarvet seostades seda aruka tarbimisega. • analüüsib vabalt valitud näidete põhjal inimeste tarbimiskäitumist; • selgitab liigtarbimise põhjusi ja mõju üksikisikule, ühiskonnale ja keskkonnale;	Isiklik toimetulek ja arukas tarbimine. Inflatsioon, intress, investering, krediidi kulukuse määr, eelarve, ostubuum, tarbijakaitse, tootemärgised, ostujõud Teema avamine noore vaatest on väga praktiline ja hõlmab endast näiteid CV loomisest, töölabirääkimise simulatsioonist, töölepingu koostamisest Külalistunnid
Õppija • mõistab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega ning, et väikeriigile tagab just rahvusvaheline koostöö ja osalemine rahvusvahelistes organisatsioonides oma huvide parima esindatuse;	Eesti ja maailm: kuidas rahvusvaheline olukord Eestit mõjutab ning kuidas väikeriik saab oma huve rahvusvahelistes suhtluses teostada. Euroopa Liit, EL Parlament, EL Komisjon, Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO), ÜRO, euro, diplomaatia, humanitaarabi organisatsioonid, hargmaised ettevõtted

• teab, mida annab Eestile kuulumine EL ja NATO-sse; • mõistab, miks on väikeriigile oluline, et rahvusvahelistes suhetes järgitaks kokkulepitud reegleid, austatakse inimõiguseid ja demokraatiat; • analüüsib näidete põhjal suur- ja väikeriikide, naaberriikide, demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide vastastikuseid suhteid; • selgitab riikide koostööd rahvusvahelistes organisatsioonides, toob näiteid; • teab Euroopa Liidu liikmesriike ja mõistab, miks Euroopa Liidu liikmesriik peab liikmesusest tulenevaid kohustusi täitma; • toob näiteid Euroopa Liidu kodanike õigustest ja võimalustest, seostades neid enda eluga; • teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega.	Kogukonnapraktika: Narvas asuva Ameerika Keskuse külastamine

AINEVALDKOND „TEHNOLOOGIA“ PÕHIKOOLIS

1. AINEVALDKONNA ÜLDISELOOMUSTUS

1.1. Valdkonnapädevus

Tehnoloogia valdkonda kuuluvate ainete õpetamise eesmärk põhikoolis on eakohase valdkonnapädevuse kujundamine, mis tähendab, et põhikooli lõpetaja:

- 1) on omandanud eakohaseid baasteadmisi erinevate õppes kasutatavate materjalide omadustest ja kasutamise võimalustest;
- 2) valib oma ideede teostamiseks sobivaid materjale, töövahendeid ja töötlemisviise ning on teadlik oma valikute mõjust majandus-, sotsiaal- ja looduskeskkonnale;
- 3) kasutab materjale ja töövahendeid säästlikult ning järgib tegevuses kestliku arengu ja rohepöörde põhimõtteid;
- 4) kasutab traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja digivahendeid turvaliselt ning otstarbekalt;
- 5) kasutab teistes õppeainetes omandatud teadmisi praktikas;
- 6) kavandab, planeerib, teostab ja mõtestab tööprotsessi põhimõttel ideest teostuseni, arvestades seejuures funktsionaalsust, esteetilisust ja kulutõhusust;
- 7) väärtustab Eesti ja teiste rahvaste esemelise ja toidukultuuriga seotud traditsioone;
- 8) väärtustab loovat isetegemist ning sellega seonduvat vaimset heaolu ja tervislikku eluviisi;
- 9) on omandanud valmisoleku kasutada õpitud praktilisi oskusi igapäevaelus;
- 10) kirjeldab suuliselt ja kirjalikult tehtud valikuid ning tööprotsessi, sh kasutades digivahendeid;
- 11) analüüsib nii enda kui ka teiste tööprotsessi ja -lõpptulemust;
- 12) on omandanud hoiaku olla ettevõtlik ning otsib loovaid ja uuenduslikke lahendusi eettetulevatele probleemidele iseseisvalt või rühmas;
- 13) arvestab autoriõigust erinevate teabevahendite, õppematerjalide ja infoallikate kasutamisel.

1.2. Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht

Valdkonda kuulub neli õppeainet, mille taotletavate õpitulemuste saavutamiseks on arvestuslikud nädalatunnid kooliastmeti järgmised:

Õppeaine	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Tööõpetus	4,5		
Tehnoloogiaõpetus / käsitöö, kodundus		5	5

Õppeainete nädalatundide jagunemine kooliastmete sees klasside kaupa on kindlaks määratud kooli õppekavas üldosas tunnijaotusplaanis

Õppeaine nädalatundide jagunemine kooliastmete sees ja õppesisu klasside kaupa määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestusega, et õpitulemused ning kooliastmete lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud oleksid saavutatavad.

1.3. Üldpädevuste kujundamise võimalused

Tehnoloogiavaldkonna ained pakuvad üldpädevuste kujundamiseks võimalust ühiselt arutleda, kuidas lahendada igapäevaelus esile kerkivaid olukordi, ühistöid ning erinevaid ülesandeid ja projekte. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushoiakute ja -hinnangute – kujundamisel on kandev roll professionaalsel õpetajal, kes loob oma väärtushinnangute ja enesekehtestamisoskusega sobiva õpikeskkonna ning mõjutab õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Loovust arendavad tegevused ning projektid õpetavad arvestama arvamuste ja ideede paljusust. Ühised arutelud ning ülesanded ja nende tulemuse analüüsimine aitavad õpilastel kujundada ja põhjendada oma arvamusi, tunda töörõõmu ning vastutust alustatu lõpetada. Käsitletavate teemade ja praktiliste tegevuste kaudu õpetatakse väärtustama loomingut ning

kujundama ilumeelt, hindama oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandit, samuti väärtustama tehnoloogiaasaavutusi.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Erinevad ühistöö vormid tehnoloogiaainetes suunavad õpilasi koostööd tegema, arendades tolerantust ja valmidust aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel. Õpilasi juhitakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja ülesannete lahendamisele.

Enesemääratluspädevus. Praktiline tegevus ning selle analüüs arendavad õpilastes suutlikkust mõista ja hinnata ennast, oma nõrku ja tugevaid külgi ning aitavad neil teha otsuseid enda arengu ja tulevase tööelu kohta. Kodundusõppes omandatud teadmised tervislikust toitumisest ja toitumishäiretest õpetavad väärtustama tervislikku eluviisi ning loovad eeldused seda järgida.

Õpipädevus. Õpitakse nägema ja analüüsima tehnoloogia seost erinevate teadmistega ning kogetakse teistes õppeainetes õpitu vajalikkust praktikas. Töö iseseisev korraldus alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust märgata ning lahendada probleeme, hinnata ja arendada oma võimeid ning juhtida õppimist.

Suhtluspädevus. Ühiste ülesannete ja projektide kaudu õpitakse ennast selgelt ja asjakohaselt väljendama ning teistega arvestama, vajaduse korral teisi aitama ning koos töötamise eeliseid kogema. Uurimist vajavate ülesannete lahendamine ning esitluste koostamine arendab oskust lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning kirjutada eri liiki tekste.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogialane pädevus. Tehnoloogiaainetes rakendatavad konkreetset probleemilahendused nõuavad arvutamise- ja mõõtmisoskust, oskust kasutada loogikat ja matemaatilisi sümboleid. Pakutakse mõtlemist arendavaid tegevusi, milles on vaja püstitada probleeme, leida sobivaid lahendusteid, põhjendada oma valikuid ja analüüsida tulemusi. Õpitakse kasutama ja looma ning kriitiliselt hindama erinevaid tehnoloogiaid ja tehnoloogilisi abivahendeid. Õpitakse mõistma teaduse osa tehnika arengus ja vastupidi.

Ettevõtlikkuspädevus. Tehnoloogiavaldkonna ainetes on olulisel kohal avatus loominguliste ideede ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemeid valmistades läbitakse toote arendamise tsükkel idee leidmisest valmis tooteni. Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu, näiteks pidada meeskonnana ajutiselt koolis kohvikut, disainida mõni suuremahuline toimiv ese ning organiseerida tööprotsess klassis.

Digipädevus. Kasutatakse digivahendeid teabe otsimiseks, tööde kavandamisel ja alternatiivsete lahenduste otsimisel idee loomisest kuni toote esitluseni üksinda või ühiselt. Ollakse teadlikud autoriõiguste järgimise kohustusest. Õpitakse kasutama valdkonna tarkvaralahendusi ning nendega seotud seadmeid. Ollakse teadlikud veebis loomingu jagamise põhimõtetest.

I kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	Kultuuri- ja väärtuspädevus. Väärtustab Eesti ja teiste rahvaste esemelise seotud traditsioone Märkab esemete rahvuslikke elemente, mustreid ja motiive Leiab ülesandele loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada	Ümbritsevate esemete vaatlemine, nende disain minevikus ja tänapäeval. Ideede otsimine ja valimine, abimaterjali ning info kasutamine. Tutvustatakse õpilastele rahvuslikke ornamente ja motiive ning suunatakse neid kasutama abimaterjale oma ideede kujundamisel. Ideede visandamine paberil.

		Idee esitlemine. Lihtsate esemete ja keskkonna kavandamine. Töötlemisvõtte valik olenevalt ideest ja materjalist.
2.	Sotsiaalne ja kodanikupädevused. Selgitab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest Hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses; ning peab vajalikuks sortida jäätmeid	Arutelu hubase kodu kui perele olulise väärtuse üle. Ruumide korrastamine ja kaunistamine. Riiete ning jalatsite korrashoid. Isiklik hügieen. Tervislik toiduvalik. Laua katmine, kaunistamine ja koristamine.
3.	Enesemääratluspädevus. Kasutab materjale säästlikult, on säästlik tarbija; Käsitleb töövahendeid õigesti ning ohutult Arvestab ühiselt töötades kaaslast ja järgib viisakusreegleid Kirjeldab, esitleb ning hindab oma ideid Kogeb eneseteostuse võimalusi käelise tegevuse kaudu	Sagedasemad töövahendid (käärid, nuga, nõel, heegelnõel, naaskel, vasar, saag, kruvikeeraja, lõiketangid, näpitsad jm), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine. Viisakas käitumine. Käitumine kooli sööklas. Käitumine teatris, tänaval, poes jne. Säästlik tarbimine. Ideede leidmine materjalide korduvkasutuseks.
4.	Õpipädevus. Kujundab lihtsamaid esemeid Õpib vaatlema, tundma ja hindama esemelist keskkonda Julgeb oma ideed teostades pakkuda välja erinevaid võimalusi ja valida nende seast tööks sobivaim variant	Jõukohaste esemete valmistamine. Töö tulemuse uudsuse, kasutamise ja esteetilisuse hindamine. Oma idee teostamine, toetudes õpitud oskustele ja iseseisvatele katsetustele. Skulptuur. Voolimine savist või muust pehmest materjalist; paberi voltimine; kollaaž (väriline paber, makulatuur); mänguasjade valmistamine looduslikust materjalist: paberist, papist, tekstiilist; rõhuasetus teatavatele elementidele pildil (suurem kuju, värvilt eredam); eel- ja sämppiste (lihtsamad õmblusvõtted). Erinevate tekstuuride loomine. Meisterdamine loodus- ja tehismaterjalist, plastmaterjalidest.
5.	Suhtluspädevus. Töötab õpetaja suulise juhendamise järgi ja kasutab lihtsat tööjuhendit; Rühmatöös ülesannete täitmine Ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvamine ja kaaslaste abistamine	Töötamine suulise juhendamise järgi. Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, sellest arusaamine. Töökoha korrashoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele. Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, sellest arusaamine. Rühmatöös ülesannete täitmine, ühiselt ideede väljamõtlemine, üksteise arvamuste arvestamine ja kaaslaste abistamine.
6.	Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogialane pädevus. Modelleerib ja meisterdab erinevatest materjalidest esemeid	Katsetused erinevate materjalidega, nende omaduste võrdlemine. Materjalide lihtsamad töötlemise viisid (mõõtmise, märkimine, rebimine, voltimine, lõikamine, vestmine, heegeldamine (algsilmus ja ahelsilmus), detailide ühendamine, õmblemine (eelpiste ja

	Eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale (paber, tekstiil, nahk, puit, jne) Oskab võrrelda materjalide omadusi, materjale ühendada ja kasutada Kasutab paberit ning kartongi tasapinnalisi ja ruumilisi esemeid valmistades	tikkpiste), liimimine, naelutamine, punumine, värvimine, viimistlemine, kaunistamine, saagimine (ainekabinetis). Materjalide saamislugu, omadused, otstarve ja kasutamine. Tutvumine meisterdamiseks sobivate looduslike materjalidega. (kastanitõrud, käbid, oksad, lehed, kivid, sammal jne.) Tööriistad ja vahendid: käärid, naaskel, nuga jne. Koduses majapidamises järelejäänud esemete (tikutoosid, karbid, korgid, plastpudelid jne.) kasutamine meisterdamiseks. Punumismaterjalid: paber, plastribad, nõör jne. Mitmesuguste esemete punumine.
7.	Ettevõtlikkuspädevus. Punutud suveniiride ja esemete valmistamine Toob õpetusega seonduva kohta näiteid igapäevaelust	Ruumide korrastamine ja kaunistamine tähtpäevade puhul, disainimine mõni suuremahuline kasutatav ese ning tööprotsess organiseerimine klassis, kooli laadast osa võtmine. Paelte ja nõõride punumine, mänguasjade voolimine ja taaskasutusmaterjalidest valmistamine.
8	Digipädevus. Ümbritsevate esemete vaatlemine, nende disain minevikus ja tänapäeval Kasutab traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja digivahendeid turvaliselt ning otstarbekalt	Digitehnoloogia kasutamine õppe-, informatsiooni otsimiseks ja suhtlemisvahendina. Õpilast suunatakse järgima internetis turvalise suhtlemise põhimõtteid.
II kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viis
1.	Kultuuri- ja väärtuspädevus. Väärtustab Eesti ja teiste rahvaste esemelise seotud traditsioone Märkab esemete rahvuslike elemente, mustrid ja motiivid Leiab ülesandele loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada	Digivahendid on töövahendiks erialaste õpiprogrammide kasutamisel, esemete 3D kavandamisel ja modelleerimisel ning arvutijuhtimisega tööpinkide ja -masinate kasutamisel erinevate andmete ja tööoperatsioonide sisestamisel ja programmeerimisel. Tekstiilitööd: Materjaliõpetus. Tekstiilmaterjalide kasutamine ja omadused. Töövahendid ja materjalid käsitsi õmblemiseks. Nööbi õmblemine. Lihtsamate esemete kavandamine ja õmblemine. Lõngatööd ja heegeldamine: Töövahendid ja materjalid. Lihtsama heegeltöö kavandamine ja teostamine. Töö mitmesuguste materjalidega: Meisterdamisel kasutatavad töövahendid. Looduslikust materjalide tundmaõppimine. Pildikunst: Raamatuillustratsioonid.

		Joonistamine ja maalimine pintsli ja, pliiatsite ja kriitidega. Kollaaž rebituna värvilistest paberitest või makulatuurist. Graafiline punkt ja joon. Põhitoonid ja nende segamine. Toidu valmistamine: Tervislik salat. Lihtsad küpsised. Küpsisetort. Meisterdamine looduslikust materjalist, taaskasutusmaterjalidest. Teistega arvestav käitumine. Töökoha ja koolilaua korrashoid. Ruumi koristamine ja kaunistamine. Isiklik hügieen.
2.	Sotsiaalne ja kodanikupädevused. Selgitab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest Hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses; ning peab vajalikuks sortida jäätmeid	Erinevad ühistöö vormid tehnoloogiaainetes suunavad õpilasi koostööle, arendades tolerantsust ja valmidust aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel. Õpilasi juhatakse analüüsima oma käitumist ning hindama selle mõju kaaslastele ja ülesannete lahendamisele
3.	Enesemääratluspädevus. Kasutab materjale säästlikult, on säästlik tarbija; Käsitleb töövahendeid õigesti ning ohutul Arvestab ühiselt töötades kaaslast ja järgib viisakusreegleid Kirjeldab, esitleb ning hindab oma ideid Kogeb eneseteostuse võimalusi käelise tegevuse kaudu	KATTEVIIMISTLUS Pinnakatte tähtsus ja ülesanded materjalide omaduste säilitamisel ja välisilme muutmisel. Kaitsekihi valik sõltuvalt materjalist ja eseme kasutus keskkonnast värvimine ja lakkimine. Ajaloolised kattematerjalid: tõrv, värnits ja tõkat Valitud töö liigile sobivate/vajalike materjalide omadustega tutvumine, materjalide otstarbekas valik. Antud tööliigile iseloomulike töövahenditega ja nende kasutamise võimalustega tutvumine. Tervise- ja tööohutusnõuded seoses tehnoloogiliste protsessidega, ohutute töövõtete omandamine. Materjalide töötlemisviisid ja –režiimid. Optimaalse töötlemise tehnoloogia valik ja kavandamine.
4.	Õpipädevus. Kujundab lihtsamaid esemeid Õpib vaatlema, tundma ja hindama esemelist keskkonda Julgeb oma ideed teostades pakkuda välja erinevaid võimalusi ja valida nende seast tööks sobivaim variant	Õpitakse nägema ja analüüsima tehnoloogia seost erinevate teadmistega ning kogetakse teisteski õppeainetes õpitu vajalikkust praktikas. Töö iseseisev korraldamine alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, oma võimeid hinnata ja arendada ning õppimist juhtida.
5.	Suhtluspädevus.	Ühised ülesanded ja projektid võimaldavad õppida teistega arvestama, vajaduse korral teisi

	Töötab õpetaja suulise juhendamise järgi ja kasutab lihtsat tööjuhendit; Rühmatöös ülesannete täitmine Ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvamine ja kaaslaste abistamine	aitama ning kogema koos töötamise eeliseid. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle. Uurimist vajavate ülesannete lahendamine ning esitluste koostamine arendab oskust lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning kirjutada eri liiki tekste.
6.	Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogialane pädevus. Modelleerib ja meisterdab erinevatest materjalidest esemeid Eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale (paber, tekstiil, nahk, puit, jne) Oskab võrrelda materjalide omadusi, materjale ühendada ja kasutada Kasutab paberit ning kartongi tasapinnalisi ja ruumilisi esemeid valmistades	MÕÕTMINE JA MÄRKIMINE MÕÕTMIS JA MÄRKIMISVAHENDID NING VIISID. MATERJALIDE TÖÖTLEMINE- SAAGIMINE, VIILIMINE, LIHVIMINE JNE. Elementide liitvõimalused ja ühendusvõtete kasutamine. TEHNILINE KIRJAOSKUS. Ruumilise eseme kujutamine tasandil. Papist ja traadist painutatud kuubik. Ruumilise eseme kujutamine tasandil. Koordinaatteljestik. Ristprojektsioon ja piltkujutis. Vaated. Kaks- ja kolmvaade. Koordinaatteljestik. Ristprojektsioon ja piltkujutis. Geomeetriliste kehade kujutamine kaks- ja kolmvaates. Pinnalaotuse joonestamine ruumilisest detailist. Jooned ja nende tähendus ELEKTRIKÄSITÖÖRIISTAD Akutrelli iseärasused ja kasutamine. Trellides kasutatavad tööriistad – puurid, lõikurid, kruvitsad
7.	Ettevõtlikkuspädevus. Punutud suveniiride ja esemete valmistamine Toob õpetusega seonduva kohta näiteid igapäevaelus	VIIMISTLUSE JA KAUNISTAMISE VIISID Viimistlusviisi ja kaunistuste kavandamine. Numbrid, tähed, piktogramm. Värvusõpetus. Pürograafia. Disain ja tehnikaesthetika. Tehnikaloomingu koht inimkonna arenguloos. Kunsti – ja tehnikaloomingu seosed ja iseärasused. Maitse ja mood.
8.	Digipädevus. Ümbritsevate esemete vaatlemine, nende disain minevikus ja tänapäeval Kasutab traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja digivahendeid turvaliselt ning otstarbekalt	TEHNIKA LÄBI AEGADE. Ratas kui inimkonna pöördeline leiutis. Vesiratas ja tuuleveski. Jalgratas. Veesõidukid, transpordivahendid. Paber ja trükitehnika. Aja mõõtmine ja kellad. Mõõtühikute süsteemid läbi aegade. Lihtmehhanismid – kang, plokk, tali. Ajaloolised stiilid ehitistes ja esemete kujundamisel. Kompositsioon. Frontaalsus, mahulisus, ruumilisus, kontrast, staatilisus, dünaamilisus, sümmeetria, proportsioonid, rütm.
III kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid

1.	Kultuuri- ja väärtuspädevus. Väärtustab Eesti ja teiste rahvaste esemelise seotud traditsioone Märkab esemete rahvuslikke elemente, mustrid ja motiivid Leiab ülesandele loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada	Kultuuriline identiteet tundides, õpilastele tutvustatakse rahvariiete tunnuseid erinevates Eesti maakondades. Eesti rahvustoitute valmistamine tundides. Tikandi elemendid, rahvusornamendi tikkimine/kudumine. Euroopa riikide rahvariietega tutvumine. Osalemine ülekoolilistel pidustustel - kostüümide õmblemine, näituste kujundamine. Jõulu piparkook - küpsetatakse talgutundides. Traditsioonilise käsitöö, rahvusliku käsitöö, ajalooliste tootmismeetodite ja muude kultuuri aspektide uurimine, mis on seotud konkreetse rahva või piirkonnaga. Milliseid traditsioone ja tehnikaid minevikus kasutati ning kuidas need mõjutavad tänapäeva kultuuri. Peretraditsioonide edasiandmine põlvest põlve.
2.	Sotsiaalne ja kodanikupädevused. Selgitab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest Hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses; ning peab vajalikuks sortida jäätmeid	Projektides osalemine, projektide kirjutamine (projekti nimi), loovtööde kirjutamine ja nende esitlemine. Sotsiaalsete probleemide lahendamisele või keskkonna parandamisele suunatud projektid.
3.	Enesemääratluspädevus. Kasutab materjale säästlikult, on säästlik tarbija; Käsitleb töövahendeid õigesti ning ohutult Arvestab ühiselt töötades kaaslast ja järgib viisakusreegleid Kirjeldab, esitleb ning hindab oma ideid Kogeb eneseteostuse võimalusi käelise tegevuse kaudu	Tunnid pühendatud erinevatele ametitele ja tegevusvaldkondadele. Iga teema juurde saab kirjutada ametite nimed. Tutvumine kutsekoolidega Narvas, Ida - Virumaal. Erinevad praktilised ülesanded ja projektid, mis aitavad õpilastel tuvastada oma karjäärihuve ja võimed. Erinevad tegevused, mis hõlmavad käsitöö või tehnilisi oskusi. Kutsuda tundidesse spetsialiste (õmbleja, kondiiter jne). Pakkuda tunde, mis keskenduvad õpilaste isiklike väärtuste ja eesmärkide arutamisele. Pidada avatud dialoogi selle üle, mis on igapäevaseks nende töö- ja isiklikuks eluks oluline. Meistriklassid ja praktilised harjutused erinevatel teemadel, et õpilased saaksid end erinevates tegevusvaldkondades proovile panna ning oma eelistusi ja oskusi välja selgitada.

4.	Õpipädevus. Kujundab lihtsamaid esemeid Õpib vaatlema, tundma ja hindama esemelist keskkonda Julgeb oma ideed teostades pakkuda välja erinevaid võimalusi ja valida nende seast tööks sobivaim variant	Õpilane oskab töötada tööriistade ja materjalidega – loetleb õmblemiseks, kudumiseks jms vajalikud tööriistad, materjalid. Ülesande täitmiseks vajalikud juhised ja toimingute jada. Õpilane saab näidata oma pädevust, pakkudes välja alternatiivseid viise ülesande täitmiseks, samuti lahendades töö käigus tekkida võivaid probleeme. Oluline on, et õpilane järgiks ohutusreegleid ja töötaks hoolikalt, et vältida vigastusi või materjalide kahjustamist. Ohutu käitumise reeglid kontoris, ohutusreeglid erinevat tüüpi tegevuste sooritamisel. Õpilane suudab oma tööd planeerida, jaotada aega projekti erinevate etappide vahel ning jälgida tähtaegadest kinnipidamist.
5.	Suhtluspädevus. Töötab õpetaja suulise juhendamise järgi ja kasutab lihtsat tööjuhendit; Rühmatöös ülesannete täitmine Ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvamine ja kaaslaste abistamine	Grupiprojektid. Oma töö esitlemine klassi või kooli auditooriumi ees. Osalemine erinevatel messidel. Kohtumised huvitavate inimestega.
6.	Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogialane pädevus. Modelleerib ja meisterdab erinevatest materjalidest esemeid Eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale (paber, tekstiil, nahk, puit, jne) Oskab võrrelda materjalide omadusi, materjale ühendada ja kasutada Kasutab paberit ning kartongi tasapinnalisi ja ruumilisi esemeid valmistades	Matemaatiliste oskuste kasutamine, et täpselt mõõta, arvutada pindalasid ja mahtusid ning planeerida ja hinnata ressursse. Materjalide keemiliste omaduste mõistmine võib olla oluline sobivate materjalide valimisel. Töötamine arvutiprogrammidega projekteerimiseks ja modelleerimiseks ning oskus kasutada käsi- ja elektrilisi tööriistu erinevate toodete loomiseks.
7.	Ettevõtlikkuspädevus. Punutud suveniiride ja esemete valmistamine Toob õpetusega seonduva kohta näiteid igapäevaelust	Töötunnid sisaldavad ülesandeid, mis nõuavad õpilastelt projektide väljatöötamist ja elluviimist alates ideest kuni lõpptoote või -teenuse loomiseni. Osalemine erinevatel messidel. Õppetunnid hõlmavad finantskirjaoskust, sealhulgas eelarve haldamist, kulude ja kasumite arvutamist, finantsplaneerimist ja finantsanalüüsi. Kohtumised Ettevõtjate Klubi liikmetega.

8.	Digipädevus. Ümbritsevate esemete vaatlemine, nende disain minevikus ja tänapäeval Kasutab traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja digivahendeid turvaliselt ning otstarbekalt	Töötatakse mitmesuguste digitaalsete tööriistade ja tehnoloogiatega nagu arvutid, disainitarkvara, robotika ja 3D-printimine. Disaini põhitõdede õppimine ning töötundides graafilise disaini programmide, videotöötlusprogrammide ja muude multimeedia tööriistadega töötamine. Õpilasi suunatakse kasutama internetti teabe otsimiseks, uurimiseks ja suhtlemiseks.

1.4. Läbivate teemade käsitlemise võimalusi

Tehnoloogiavaldkond seondub kõigi läbivate teemadega. Õppekava läbivaid teemasid peetakse silmas valdkonna õppeainete eesmärgiseade, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel, lähtudes kooliastmest ning õppeaine spetsiifikast.

I kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Aidata kujundada positiivset suhtumist õppimisse; esmaste haridus oskuste omandamine; Üksi ja teistega töötamine aitab arendada õpilase võimeid .	Kujundatakse iseseisva tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Tutvumine tehnoloogia arengu ja inimese rolli muutumisega tööprotsessis aitab tunnetada elukestva õppe vajadust. Oma ideede rakendamiseks tehnoloogiliste võimaluste valimine, töö kavandamine ning üksi ja koos töötamine aitavad arendada ning analüüsida oma huvisid, töövõimet ja koostööoskusi. Õpilaste tähelepanu juhitakse sellele, miks on oluline ohutusest töövõtetest kinni pidada ja kuidas võib tervise kahjustamine piirata teatud valdkondades töötamist.
2.	Keskkond ja jätkusuutlik areng. mõista loodust kui terviklikku süsteemi; saab aru inimeste sõltuvus loodusvaradest; jäätmete sorteerimine, säästes ressursse ja energiat	Oluline säästlikult kasutada nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele. Jäätmete sortimine ning energia ja ressursside kokkuhoid tundides aitavad kinnistada ökoloogiategadmisi.

3.	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. väärtustada koostööd, initsiatiivi, vägivallatut konfliktide lahendamist; tunnetada meeskonnatöö kasulikkust ja vajalikkust;	Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud tehnoloogiaainete sisuga. Ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õppeainete õpetamise põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad oskuslikult ellu viidavad projektid, mis annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovile panna.
4.	Kultuuriline identiteet. kujundada üldtunnustatud käitumis harjumused; säilitada uudishimu uute, ebatavaliste, positiivsete asjade vastu; omandada teadmisi eesti rahvuskultuurist; õppida märkama ja kasutama esemete kujundamisel rahvuslikke elemente	Tutvumine esemelise kultuuri, kommetega. Tutvuda kultuuridega maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse kasutama rahvuslikke elemente esemete kavandamisel.
5.	Teabekeskond. harjutada oma tegevust eakohases meediakeskkonnas kirjeldama; õppida mõistma ja eristama olulisi ja ebaolulisi sõnumeid; suhtlemisoskuste kujundamine läbi inimese, emakeele ja muude ainete õppimise	Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötajate loominguga. Individuaalne ja koostööpõhine õpe paaris- ja rühmatöö kaudu; diferentseeritud lähenemist nõudvate õppeülesannete kasutamine, vajadusel kohandades selleks õpilaste tegevust
6.	Tehnoloogia ja innovatsioon. omandada teadmisi tehnoloogiaste toimimisest ja arengust erinevates eluvaldkondades; arendada loovust ja koostööoskusi.	Tundides kasutatakse erinevaid materjale ja töötlusviise.
7.	Tervis ja ohutus. tutvuda peamiste ohuallikate, ohuolukordade ja nende tekkimise võimalike mehhanismidega, eristada ohtlikke ja ohutuid olukordi	Tutvutakse tööohutusega eri tööde puhul ning õpitakse arvestama ohutusnõudeid. Tutvumine erinevate looduslike ja sünteetiliste materjalidega ning nende omadustega aitab teha esemelises keskkonnas tervisest lähtuvaid valikuid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine õpetab terviseteadlikult käituma.
8.	Väärtused ja kõlblus. tunnustada väärtusi, moraalinorme ja viisakusreegleid; arutada ja aktsepteerida üldtunnustatud eetilisi põhimõtteid; juhendada oma käitumises nendest põhimõtetest ning nende alusel hinnata enda ja klassikaaslaste käitumist	Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi, kuidas arvestada kaaslastega, arendada organiseerimisoskust ning lahendada konflikte. Kodunduse etiketiteemade kaudu kujundatakse praktilisi käitumisoskusi, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjusi ja võimalikke tagajärgi.
II kooliaste		

Nr.	Eesmärk	Rakendamise viis
1	Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Aidata kujundada positiivset suhtumist õppimisse; esmaste haridus oskuste omandamine; arendada Üksi ja teistega töötades õpilase võimeid	Kujundatakse iseseisva tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on tähtsad tulevases tööelus. Tutvumine tehnoloogia arengu ja inimese rolli muutumisega tööprotsessis aitab tunnetada elukestva õppe vajadust. Oma ideede rakendamiseks tehnoloogiliste võimaluste valimine, töö kavandamine ning üksi ja koos töötamine aitavad arendada ning analüüsida oma huvisid, töövõimet ja koostööoskusi. Õpilaste tähelepanu juhitakse sellele, miks on oluline tööohutusest kinni pidada ja kuidas võib tervise kahjustamine piirata teatud valdkondades töötamist.
2	Keskkond ja jätkusuutlik areng. mõista loodust kui terviklikku süsteemi; saada aru inimeste sõltuvusest loodusvaradest; jäätmete sorteerimine, säästes ressursse ja energiat	Toodet või toitu valmistades on tähtis säästlikult kasutada nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele. Jäätmete sortimine ning energia ja ressursside kokkuhoid tundides aitavad kinnistada ökoloogiateadmisi.
3	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. väärtustada koostööd, initsiatiivi, vägivallatut konfliktide lahendamist; tunnetada meeskonnatöö kasulikkust ja vajalikkust;	Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud tehnoloogiaainete sisuga. Ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õppeainete õpetamise põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad oskuslikult ellu viidavad projektid, mis annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovile panna.
4	Kultuuriline identiteet. kujundada üldtunnustatud käitumis harjumused; säilitada uudishimu uute, ebatavaliste, positiivsete asjade vastu; omandada teadmisi eesti rahvuskultuurist; õpida märkama ja kasutama esemete kujundamisel rahvuslikke elemente	Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavade võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse kasutama rahvuslikke elemente esemete kavandamisel. Rahvusliku tikandi ja kudumise elemendid praktiliste ülesannete täitmisel käsitöötundides; erinevate kultuuride ja ajastute traditsioonilise käsitöö õppimine läbi näituste külastamise Narva Muuseumis, Loomemajas;

5	Teabekeskond. harjuda kirjeldama oma tegevust eakohases meediakeskkonnas; õppida mõistma ja eristama olulisi ja ebaolulisi sõnumeid; kujundada suhtlemisoskusi läbi inimese, emakeele ja muude ainete õppimise	Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötajate loominguga. Infotunnid, esitlused, IT-spetsialistide kaasamine; individuaalne ja koostööpõhine õpe paaris- ja rühmatöö kaudu; diferentseeritud lähenemist nõudvate õppeülesannete kasutamine, vajadusel kohandades selleks õpilaste tegevust
6	Tehnoloogia ja innovatsioon. Omandada teadmisi tehnoloogiaste toimimisest ja arengust erinevates eluvaldkondades; arendada loovust ja koostööoskusi	Tundides kasutatakse erinevaid materjale ja töötlusviise. Ülesandeid lahendades ja tulemusi esitledes õpitakse kasutama arvutiprogramme, leitakse võimalusi rakendada õppeprotsessis digikeskkonda. Tutvutakse arvuti abil juhitavate seadmete ja masinatega, kuna nendega töötamine loob võimaluse õppida tundma tänapäevaseid tehnoloogilisi võimalusi. Õppimine läbi iseseisva, paaris- ja rühmatöö; digiprogrammide kasutamine läbi praktiliste ülesannete käsitöötundides kudumismustrite koostamisel; kodumasinade tutvustamine ja kasutamine käsitöö ja kodunduse tundides
7	Tervis ja ohutus. tutvuda peamiste ohuallikate, ohuolukordade ja nende tekkimise võimalike mehhanismidega, eristada ohtlikke ja ohutuid olukordi	Tutvutakse tööohutusega eri tööde puhul ning õpitakse arvestama ohutusnõudeid. Tutvumine erinevate looduslike ja sünteetiliste materjalidega ning nende omadustega aitab teha esemelises keskkonnas tervisest lähtuvaid valikuid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitute valmistamine õpetavad terviseteadlikult käituma.
8	Väärtused ja kõlblus. tunnustab väärtusi, moraalinorme ja viisakusreegleid; arutab ja aktsepteerib üldtunnustatud eetilisi põhimõtteid; juhib oma käitumises nendest põhimõtetest ning nende alusel hindab enda ja klassikaaslaste käitumist	Tehnoloogiaained kujundavad väärtustavat suhtumist uudsetesse, eetilisi ja ökoloogilisi tõekspidamisi arvestavatesse lahendustesse. Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi, kuidas arvestada kaaslastega, arendada organiseerimisoskust ning lahendada konflikte. Kodunduse etiketiteemade kaudu kujundatakse praktilisi käitumisoskusi, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjusi ja võimalikke tagajärgi.

III kooliaste		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1	Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Aidata kujundada positiivset suhtumist õppimisse; esmaste õpioskuste omandamine; Aidata arendada Üksi ja teistega töötades õpilase võimeid	Tutvumine tehnoloogia arengu ja inimese rolli muutumisega tööprotsessis aitab tunnetada elukestva õppe vajadust. Oma ideede rakendamiseks tehnoloogiliste võimaluste valimine, töö kavandamine ning üksi ja koos töötamine aitavad arendada ning analüüsida oma huvisid, töövõimet ja koostööoskusi. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga (nt ettevõtete külastamine): õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud elukutseid, ameteid, erialasid ja edasiõppimise võimalusi. Õppetegevus annab õpilastele teadmised sellest, et eri töödel võivad olla erinevad nõuded ja ka töötingimused, ning nii suunatakse õpilasi analüüsima, kas nende tervislik seisund ja füsioloogiline eripära sobivad selleks, et teha neid huvitavat tööd. Õpilaste tähelepanu juhitakse sellele, miks on oluline tööohutusest kinni pidada ja kuidas võib tervise kahjustamine piirata teatud valdkondades töötamist.
2	Keskkond ja jätkusuutlik areng. mõista loodust kui terviklikku süsteemi; saada aru inimeste sõltuvusest loodusvaradest; sorteerida jäätmeid, säästes ressursse ja energiat	Toodet või toitu valmistades on tähtis säästlikult kasutada nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele. Jäätmete sortimine ning energia ja ressursside kokkuvõtte tundides aitavad kinnistada ökoloogiateadmisi.
3	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. väärtustada koostööd, initsiatiivi, vägivallatut konfliktide lahendamist; tunnetada meeskonnatöö kasulikkust ja vajalikkust;	Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud tehnoloogiaainete sisuga. Ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õppeainete õpetamise põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad oskuslikult ellu viidavad projektid, mis annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovile panna.
4	Kultuuriline identiteet. kujundada üldtunnustatud käitumis harjumused; säilitada uudishimu uute, ebatavaliste, positiivsete asjade vastu;	Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse kasutama rahvuslikke elemente esemete kavandamisel.

	omandada teadmisi eesti rahvuskultuurist; õppida märkama ja kasutama esemete kujundamisel rahvuslikke elemente	Rahvusliku tikandi ja kudumise elemendid praktiliste ülesannete täitmisel käsitöötundides; erinevate kultuuride ja ajastute traditsioonilise käsitöö õppimine läbi näituste külastamise Narva Muuseumis, Loomemajas;
5	Teabekeskond. kirjeldada oma tegevust eakohases meediakeskkonnas; õppida mõistma ja eristama olulisi ja ebaolulisi sõnumeid; kujundada suhtlemisoskust läbi inimese, emakeele ja muude ainete õppimise	Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötajate loominguga. Infotunnid, esitlused, IT-spetsialistide kaasamine; individuaalne ja koostööpõhine õpe paaris- ja rühmatöö kaudu; diferentseeritud lähenemist nõudvate õppeülesannete kasutamine, vajadusel kohandades selleks õpilaste tegevust
6	Tehnoloogia ja innovatsioon. Omandada teadmisi tehnoloogiade toimimisest ja arengust erinevates eluvaldkondades; arendada loovust ja koostööoskusi	Tundides kasutatakse erinevaid materjale ja töötlusviise. Ülesandeid lahendades ja tulemusi esitledes õpitakse kasutama arvutiprogramme, leitakse võimalusi rakendada õppeprotsessis digikeskkonda. Tutvutakse arvuti abil juhitavate seadmete ja masinatega, kuna nendega töötamine loob võimaluse õppida tundma tänapäevaseid tehnoloogilisi võimalusi. Õppimine läbi iseseisva, paaris- ja rühmatöö; digiprogrammide kasutamine läbi praktiliste ülesannete käsitöötundides kudumismustrite koostamisel; kodumasinade tutvustamine ja kasutamine käsitöö ja kodunduse tundides
7	Tervis ja ohutus. tutvuda peamiste ohuallikate, ohuolukordade ja nende tekkimise võimalike mehhanismidega, eristada ohtlikke ja ohutuid olukordi	Tutvutakse tööohutusega eri tööde puhul ning õpitakse arvestama ohutusnõudeid. Tutvumine erinevate looduslike ja sünteetiliste materjalidega ning nende omadustega aitab teha esemelises keskkonnas tervisest lähtuvaid valikuid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitumise valmistamine õpetavad terviseteadlikult käituma.

8	Väärtused ja kõlblus. tunnustada väärtusi, moraalinorme ja viisakusreegleid; arutada ja aktsepteerida üldtunnustatud eetilisi põhimõtteid; juhendada oma käitumises nendest põhimõtetest ning nende alusel hinnata enda ja klassikaaslaste käitumist	Tehnoloogiaained kujundavad väärtustavat suhtumist uudsetesse, eetilisi ja ökoloogilisi tõekspidamisi arvestavatesse lahendustesse. Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi, kuidas arvestada kaaslastega, arendada organiseerimisoskust ning lahendada konflikte. Kodunduse etiketiteemade kaudu kujundatakse praktilisi käitumisioskusi, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjusi ja võimalikke tagajärgi.

1.5. Lõimingu kujundamise võimalused

Tehnoloogia ainevaldkond toetub teistes õppeainetes omandatud teadmistele, pakkudes võimalusi jõuda praktilistes tegevustes arusaamisele, et teadmised on omavahel seotud ning igapäevaelus rakendatavad. Abstraktsele analüüsile lisanduvad nägemise, kompimise ja katsetamise võimalused ning silmaga nähtav tulemus. Aineprojektid võimaldavad lõimida tehnoloogiavaldkonna õppeaineid teiste ainevaldkondadega, luua seoseid ainevaldkonna sees ja teiste õppeainetega.

nr	lõimingu valdkond	lõimimisviis	Lõimitavad ained	valdkonnasisesed või valdkonnaülesed lõiminguvõimalused
1.	Kirjalik väljendusoskus	Õpilastes kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult. Teavet kogudes ja esitlusi koostades areneb õpilaste tehnoloogiline sõnavara. Õpilasi suunatakse kasutama kohaseid keelevahendeid ning järgima õigekeelsusnõudeid. Oma tööd esitledes ja valikuid põhjendades saavad õpilased esinemiskogemusi ning arendavad väljendusoskust. Õpilaste tähelepanu juhitakse kirjalike tööde (nt juhendid, referaadid) korrektsele vormistamisele. Tööülesannete ning projektide jaoks võõrkeelsetest tekstidest teabe otsimine toetab võõrkeelte omandamist	Keel ja kirjandus.	Käsitöö Heegeldamine Õmblemine Kudumine Tikkimine Kodundus Tööjuhendid ja skeemid
2.	Matemaatilised teadmised Kodundus	Tehnoloogiaainetes kasutavad õpilased loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilaste arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu ja nende tagajärgi märgatakse kohe,	Matemaatika	1. Loodusainete nädal 2. Koolimaja kaunistamine 3. Kadripäev 4. Advendihommik 5. Projektipäevad 6. Koolilaat

		mõistetakse, et analüüs ning paremate lahenduste leidmine on vältimatu.		7. Võõrkeelenädal 8. Luule-ja lauluvõistlus 9. Isade-ja emadepäev 10. Aastalõpupeod, 11.Õpilastööde näitus 12. Emakeelepäev 13. Vabariigi aastapäev.
3.	Materjalide omadused	Selleks et töötada erinevate looduslike ja tehismaterjalidega, on tarvis tutvuda nende materjalide omadustega. Tehnoloogiaõpetuses, käsitöös ja kodunduses puutuvad õpilased otseselt kokku mitme keemilise ja füüsikalise protsessiga.	Loodusained	1. Loodusainete nädal 2. Koolimaja kaunistamine 3. Kadripäev 4. Advendihommik 5. Projektipäevad 6. Koolilaa 7. Võõrkeelenädal 8. Luule-ja lauluvõistlus 9. Isade-ja emadepäev 10. Aastalõpupeod, 11.Õpilastööde näitus 12. Emakeelepäev 13. Vabariigi aastapäev.
4.	Käitumine ja kultuur	Tehnika ja tehnoloogia arengu tundmine, arengu põhjuste teadvustamine ja edasiste arengusuundade mõistmine aitab tunnetada inimühiskonna arengut. Ühiselt töötades õpitakse teistega arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Õpitakse märkama ja hindama eri rahvaste kultuuritraditsioone.	Sotsiaalsained	1. Loodusainete nädal 2. Koolimaja kaunistamine 3. Kadripäev 4. Advendihommik 5. Projektipäevad 6. Koolilaa 7. Võõrkeelenädal 8. Luule-ja lauluvõistlus 9. Isade-ja emadepäev 10. Aastalõpupeod, 11.Õpilastööde näitus 12. Emakeelepäev 13. Vabariigi aastapäev.
5.	Projektitööd	Erinevate esemete kavandamine ja disainimine ning valmistamine pakub õpilastele võimalusi end loominguliselt väljendada. Õpitakse hindama uudseid ja isikupäraseid lahendusi ning märkama toodete disaini funktsionaalsust ja seoseid kunstiloomingu ning kultuuritraditsioonidega.	Kunstiained	1. Loodusainete nädal 2. Koolimaja kaunistamine 3. Kadripäev 4. Advendihommik 5. Projektipäevad 6. Koolilaa 7. Võõrkeelenädal 8. Luule-ja lauluvõistlus 9. Isade-ja emadepäev

				10. Aastalõpupeod, 11. Õpilastööde näitus 12. Emakeelepäev 13. Vabariigi aastapäev.
6.	Tervis ja ohutus	Praktilised ülesanded aitavad kinnistada terviseteadlikku käitumist, õpetavad arvestama ergonoomikapõhimõtteid ning väärtustama tervislikku toitumist ja sportlikku eluviisi.	Kehaline kasvatus	1. Loodusainete nädal 2. Koolimaja kaunistamine 3. Kadripäev 4. Advendihommik 5. Projektipäevad 6. Koolilaa 7. Võõrkeelenädal 8. Luule- ja lauluvõistlus 9. Isade- ja emadepäev 10. Aastalõpupeod, 11. Õpilastööde näitus 12. Emakeelepäev 13. Vabariigi aastapäev.

1.6. Õppe kavandamine ja korraldamine

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

Õppetegevust käsitöös ja kodunduses ning tehnoloogiaõpetuses kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, taotletavatest õpitulemustest, õppesisust ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos nii iseseisva, paaris- kui ka rühmatöö kaudu, et õpilastest kujuneksid aktiivsed ning iseseisvad õppijad;
- 3) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 4) Tehnoloogiaõpetus on tihedalt lõimitud matemaatika ja loodusainetega. Kodunduse teemade juures leitakse lõimiguvõimalusi nii ühiskonnaõpetuse, inimeseõpetuse, bioloogia kui ka keemiaga, kinnistatakse terviseteadliku käitumise oskusi tunnis tehtavate praktiliste ülesannetega ning organiseeritakse õppetegevus õpetajate koostöö kaudu koolis;
- 5) arvestatakse, et valdkonna kõigi ainete õppetegevus on rakendusliku suunitlusega. Teoreetiline ja praktiline osa vahelduvad vastavalt õpilaste suutlikkusele ning edasijõudmisele. Toote disainiprotsessis omandatakse vajalikke teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Arvestatakse õpilaste arengut, edasijõudmist ning suutlikkust;
- 6) jälgitakse, et tööõpetuse õppetegevus oleks vaheldusrikas, võimaldades läbida erinevaid tööliike ja teemasid, katsetada mitmesuguste materjalide töötlemist ning tutvuda nende omadustega käelise tegevuse ning loovuse kaudu;
- 7) innustatakse õpilasi oma arvamust avaldama, arutletakse ühiselt õpetusega seotud teemadel ning pööratakse tähelepanu väärtuskasvatusele;
- 8) luuakse klassis asjalik ja meeldiv tööine õhkkond ning toetatakse õpilaste loovust ja omaalgatust;
- 9) kasutatakse paikkonnas pakutavaid võimalusi, et aineõpetust mitmekesistada.

Käsitöös ja kodunduses ning tehnoloogiaõpetuses;

- 1) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;

- 2) laiendatakse õpikeskkonda (raamatukogu, arvuti/ multimeediaklass, looduskeskkond, ettevõtted, kooliõu, näitused, muuseumid jm);
- 3) kasutatakse tänapäevaseid õppemeetodeid, sh aktiivõpet (loov mõtte- ja praktiline tegevus, projektõpe, uurimistööd, katsetused, nt erinevate materjalide ja ainete omadused, ürituste ja näituste korraldamine, internetipõhiste keskkondade kasutamine oma ideede ja töö tutvustamiseks ning eksponeerimiseks, mängud, arutelud, diskussioonid, väitlused jm);
- 4) pannakse pearõhk loovale disainiprotsessile (kavandamine, katsetamine, eseme täiendamine jm), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisele (nt rahvuslik ese, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toote kaunistamisel jm) ning nüüdisaegsele tehnoloogiale;
- 5) pööratakse enne uute töötlemisviiside ja seadmete kasutamist tähelepanu ohutusele, sh tööohutusalasale instrueerimisele ning ohutute tövõtete demonstreerimisele;
- 6) planeeritakse õppesisu ajaline jaotus – tundide arv ja järjestus –, arvestades ühtlasi soovitud valida käsitöös kaks põhilist tööliiki, millega seostada ainesisesed läbivad teemad (kavandamine, rahvakunst, töö organiseerimine ja materjalid);
- 7) kasutatakse projektipõhiseid õppetöövorme (sh õppeainete- ja eluvaldkondade vahelised projektid, ühistöö ettevõtlusega ning poiste ja tüdrukute koostöö nii kodunduses, käsitöös kui ka tehnoloogiaõpetuses), mis võimaldavad pöörata rohkem tähelepanu paikkonna traditsioonidele, tutvuda erinevate tehnikatega ja neid katsetada, suunata õpilasi iseseisvalt ning koos teistega loovalt probleeme lahendama ja aineüritusi korraldama;
- 8) jaotatakse kodundusõppes klass toitu valmistades ja teisi praktilisi ülesandeid tehes väiksemateks rühmadeks (5 õpilast);
- 9) peetakse silmas, et tehnoloogiaõpetus on peamiselt üles ehitatud eseme arendustsüklile;
- 10) taotletakse, et õpilaste õpikoormus, sh kodutööde maht on mõõdukas, jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt ning jätab neile piisavalt aega puhata ja huvialadega tegelda;
- 11) lähtutakse eesmärgist, et kodused ülesanded käsitöös ja tehnoloogiaõpetuses oleks seotud peamiselt tööks vajaliku teabe hankimise, töö iseseisva kavandamise ja organiseerimisega, käsitöös ka eseme disainiga
- 12) läbitakse kõik etapid alates info otsimisest, toote disainimisest, toote teostusest kuni selle tutvustamiseni teistele õpilastele;
- 13) kohandatakse õppesisu ja õpitulemusi vastavalt õpilaste võimekusele.

Õppekorraldus

Tehnoloogiavaldkonna ainetes viiakse õppetööd läbi õpperühmades. Õpilaste jagunemine õpperühmadesse on võrdse kohtlemise ja kaasatuse eesmärgil sooneutraalne. Sõltumata õpperühmast tuleb kõigile õpilastele tagatakse võimalus omandada taotletavad teadmised, oskused ja pädevused nii käsitöös, kodunduses kui ka tehnoloogiaõpetuses. Õppeaasta jooksul vahetatakse valdkondlike õpitulemuste saavutamiseks õpperühmi. Vahetused toimuvad poolaasta kaupa.

Gruppideks jagunemine loosimise teel. Õpilasgrupi suuruse määramisel arvestatakse ka õppekeskkonna mahutavusega.

1.7. Hindamise alused

Tehnoloogiavaldkonna õppeainetes on hindamise eesmärk toetada õpilaste arengut, innustada õpilasi sihikindlalt õppima, suunata nende enesehinnangu kujunemist, süvendada ja tekitada elukestvat käsitöö- ja tehnoloogiahuvi, suunata ja toetada õpilasi haridustee valikul. Hindamine toetab õpilaste tehnoloogiapädevuse kujunemist, tehnoloogilise kirjaoskuse arengut ja annab tagasisidet õpilaste individuaalse arengu kohta, olles lähtekohaks järgneva õppe kavandamisel.

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest ning kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist, lähtudes püstitatud õppeülesandest ning kehtiva õppekava sisust ja eesmärkidest. Õpilasi hinnates on olulised nii õpetaja sõnaline hinnang, numbriline hinne kui ka õpilaste enesehinnang. Tehnoloogiavaldkonna õppeainetes hinnatakse lisaks õpilaste edukat osalemist aineolümpiaadidel, konkurssidel, -üritustel ja võistlustel. 9. klassis võib õpilaste teadmiste ja oskuste kokkuvõtvaks hindamiseks teha lõputöö.

Tehnoloogiaõpetuses hinnatakse õpilaste töökultuuri, tehnoloogilist kirjaoskust ja eseme kavandamist ning valmistamist:

- 1) suhtumist õppetöösse, töökust, püüdlikkust, järjekindlust, tähelepanelikkust;
- 2) koostööoskust, abivalmidust, iseseisvust töö tegemisel;
- 3) õpperuumide kodukorra täitmist;
- 4) kavandamist (originaalsust, iseseisvust, idee või kavandi rakendamise võimalikkust), materjali ja töövahendite valiku otstarbekust, eseme valmistamise viisi, tööjoonise tehnilist korrektsust jm;
- 5) valikute (ideede, töötlusviiside, materjalide jm) tegemise, analüüsimise ja põhjendamise ning seoste kirjeldamise oskust;
- 6) valmistamise kulgu (materjalide ja töövahendite ning kirjalike ja infotehnoloogiliste vahendite kasutamise oskust, teoreetilisi teadmisi ja nende rakendamise oskust, tööohutuse nõuete järgimist jm);

7) tulemust (idee teostust, eseme viimistlust, esteetilist väärtust, ülesande õigeaegset lõpetamist, eseme kvaliteeti jm), sh üksikülesannete sooritamist ja eseme esitlemise oskust. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

I kooliaste

Õppeülesande lahendamisel hinnatakse:

- 1) kavandamist ja planeerimist (originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud otsuseid/valikuid);
- 2) valmistamist (materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste rakendamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust);
- 3) töö tulemust (kavandatu õnnestumist, viimistlust ja kvaliteeti, töö õigeaegset valmimist, esitlemise oskust);
- 4) õpilase arengut, püüdlikkust ning kodukorra täitmist.

II kooliaste

Õpiülesande täitmisel hinnatakse:

- 1) planeerimist ja disaini (originaalsust, iseseisvust, idee või kavandi rakendamise võimalust, materjali ja töövahendite valiku otstarbekust, toote valmistamise viisi, tööjoonise tehnilist korrektsust jms);
- 2) valikute (idee, töötlusviisi, materjali jms) tegemise ja põhjendamise ning seoste kirjeldamise oskust;
- 3) valmistamise kulgu (koostööoskust, iseseisvust tööd tehes, materjalide ja töövahendite ning kirjalike ja infotehnoloogiliste vahendite kasutamise oskust, teoreetilisi teadmisi ja nende rakendamise oskust, tööohutuse järgimist jms);
- 4) õpilase arengut (edasipüüdlikkust, vaimset ja füüsilist arengut);
- 5) töö tulemust (idee teostust, toote viimistlust, esteetilist väärtust, töö õigeaegset valmimist, toote kvaliteeti jm), sh üksikute ülesannete sooritamist ja toote esitlemise oskust.
- 6) Õpilast hinnates võetakse arvesse kultuurse käitumise reegleid ja õpilase hoiakuid (püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, abivalmidust teiste õpilaste suhtes, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust, tähelepanelikkust jm). Õpilaste teadmisi, tehnilist nutikust ja loovust hinnatakse ka probleemülesannete, võistlusmängude, projektitööde jms põhjal.

III kooliaste

Tehnoloogiavaldkonna õppeainetes hinnatakse lisaks õpilaste edukat osalemist aineolümpiaadidel, -konkurssidel, -üritustel ja võistlustel. 9. klassis võib õpilaste teadmiste ja oskuste kokkuvõtvaks hindamiseks teha lõputöö.

Õppimist toetavas hindamisprotsessis arvestatakse:

- 1) suhtumist õppetöösse, töökust, püüdlikkust, järjekindlust, tähelepanelikkust;
- 2) koostööoskust, abivalmidust, iseseisvust töö tegemisel;
- 3) õpperuumide kodukorra täitmist;
- 4) kavandamist (originaalsust, iseseisvust, idee või kavandi rakendamise võimalikkust), materjali ja töövahendite valiku otstarbekust, eseme valmistamise viisi, tööjoonise tehnilist korrektsust jm;
- 5) valikute (ideede, töötlusviiside, materjalide jm) tegemise, analüüsimise ja põhjendamise ning seoste kirjeldamise oskust;
- 6) valmistamise kulgu (materjalide ja töövahendite ning kirjalike ja infotehnoloogiliste vahendite kasutamise oskust, teoreetilisi teadmisi ja nende rakendamise oskust, tööohutuse nõuete järgimist jm);
- 7) tulemust (idee teostust, eseme viimistlust, esteetilist väärtust, ülesande õigeaegset lõpetamist, eseme kvaliteeti jm), sh üksikülesannete sooritamist ja eseme esitlemise oskust. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

1.8. Õppekeskkond

Ennastjuhtiva õppija kujunemiseks on oluline toetav ja inspireeriv tööõhkkond, ideede ja arvamuste paljususe tunnustamine, vastastikune austus ja abivalmidus ning iseseisvuse ja enesearengu väärtustamine, õppides iseseisvalt ja rühmas.

Taotletavate õpitulemuste saavutamist toetab nüüdisaegne õppekeskkond:

- 1) aja- ja nõuetekohaselt sisustatud õpperuumid kooli õppekavas sätestatud materjalide töötlemiseks, sh õppekook kodunduses ja õppetöökojad käsitöös ning tehnoloogiaõpetuses;
- 2) seadmed, masinad, töövahendid ning ergonoomiline sisustus, mis võimaldavad erinevate materjalide töötlemise kaudu mitmekülselt õppida käsi- ja masintööd ning omandada traditsioonilisel ja nüüdisaegsel tehnoloogial põhinevaid teadmisi, oskusi, väärtusi ning vastutustundlikku tööhoiakut;
- 3) abiruumid pesemiseks ja riietumiseks nii õpilastele kui ka õpetajale, samuti ruumid õpetajatööks, praktiliste tööde ja nende tegemiseks vajaminevate materjalide turvaliseks hoidmiseks ning ladustamiseks.

2. AINEKAVAD

2.1. Tööõpetus, käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse

2.1.1. Õppeainete kirjeldus

I kooliastme Tööõpetus.

Tööõpetust iseloomustab loov käeline aktiivsus, mis on oluline õpilaste füsioloogilises ja vaimses arengus. Õpilased saavad end käelise tegevuse kaudu väljendada ning kujundada teadmisi, oskusi ja kogemusi, mida on vaja töö kavandamiseks, planeerimiseks ja loomiseks. Tööülesandeid täites arenevad õpilastel mootorika, tähelepanu, silmamõõt, ruumitaju, kujutlusvõime ning iseseisvus otsuste tegemisel. Õpilastel kujuneb arusaam inimese kujundatud ja loodud esemelisest keskkonnast, selle materjalide mitmekesisusest ja vajadusest suhtuda ümbritsevasse säästlikult.

Ühistegevuses õpitakse koos teistega töötama, üksteist abistama, teiste arvamusi arvestama ja oma otsuseid põhjendama. See julgustab õpilasi väärtustama ning hindama enda ja teiste tööd, mõistma kodukoha kultuurilist mitmekesisust ning võrdse kohtlemise tähtsust. Kuna tööõpetuse tundide põhisisu on loominguline praktiline tegevus, täidab see aine ka emotsionaalselt tasakaalustavat ülesannet.

Tööõpetuses käsitletakse käsitöö, kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse algtõdesid, mis loob eeldused aineõpingute jätkamiseks II ja III kooliastmes.

II – III kooliastme Käsitöö.

Käsitöö on õppeaine, kus õpilased saavad loovate ideede kaudu väljendada oma oskusi praktikas, kasutades selleks mitmesuguseid pehmeid materjale ja erinevaid käsitöö tehnikaid nii käsitsi kui ka elektriliste ja digitaalsete masinatega töötades. Loov- ja kriitilise mõtlemise kasutamine loomingulisi ülesandeid lahendades loob eeldused õpilaste loovaks eneseväljenduseks. Õpilasel kujunevad oskused oma ideid teostades järgida tootearendustsükli alates teabe kogumisest, idee leidmisest, eseme ning töö ajalise ja tehnilise kavandamisest kuni toote valmimise ning esitlemiseni. Ühiste arutluste käigus õpitakse analüüsima eseme disainiprotsessi, märkama erinevaid tehnilise ja loomingulise protsessi lahendusi ning kogema töörõõmu. Tänapäevaste materjalide ja tehnikate praktikas rakendamise kõrval väärtustatakse käsitöö rahvuslike kultuuritraditsioonide hoidmist ja kasutamist tänapäevases võtmes.

II kooliastmes kujunevad õpilastel teadmised käsitöö põhilistest tövõtetest, mõistetest ja tehnikatest. Õpilased mõistavad juhendi järgi töötamise põhitõdesid ning otsivad aktiivselt uudeid lahendusi esemete disainimisel. Õpilased valmistavad praktilisi töid, mis võimaldavad erinevaid

õpitud tehnikavõtteid loovalt ja mitmekülgsest praktikas rakendada ning erinevates õppeainetes õpitut käsitööga seostada.

III kooliastmes keskenduvad õpilased enam oma ideede loomingulisele väljendamisega ning töö teadlikule korraldamisele tootearendustsükli arvestades. Õppe käigus otsivad ja esitavad õpilased uusi ideid, hindavad neid kriitiliselt, kavandavad ja valmistavad funktsionaalseid esemeid enda võimetest ja huvidest lähtuvalt. Õpilastes kujuneb oskus arutleda tarbekunsti, käsitöö ja moe seoste ning käsitöö ja tekstiilitööstuse tähtsuse üle ajaloos ning tänapäeval.

II – III kooliastme Kodundus.

Kodundus on õppeaine, kus tähelepanu keskmes on inimese üldine heaolu ja igapäevaelus hakkamasaamine ning selleks kujundatavad teadmised, oskused ja hoiakud. Koostöö ja kriitilise mõtlemise kaudu avastab õpilane enda potentsiaali erinevates ainealastes tegevustes, mõistab elukeskkonna jätkusuutlikkust ja enda rolli selle tagamisel. Õppes väärtustatakse nii eesti toidukultuuri ja -traditsiooni kui ka kujundatakse avatud meelt teiste rahvaste toidukultuuri ja tavade suhtes.

II kooliastmes keskendutakse ainealaste mõistete tundmaõppimisele ning peamiste töövõtete ja tehnoloogiate omandamisele, mis on praktiliste ülesannete lahendamise eelduseks. Õpitakse mõistma erinevate otsuste mõju iseendale ja keskkonnale. Õpiviiside valikul lähtutakse õpilaste eakohasusest ja huvidest.

III kooliastmes täiendatakse aineteadmisi ja praktilisi oskusi probleemilahenduse kaudu. Õpitakse analüüsima enda käitumist ja mõtestama tehtud otsuste mõju ning ollakse valmis astuma samme enda heaolu ja jätkusuutliku majandamise suunas. Õpiviisid võimaldavad arendada süsteemset mõtlemist ja planeerimisoskust.

II – III kooliastme Töö- ja tehnoloogiaõpetus

Töö- ja tehnoloogiaõpetus on õppeaine, kus õpilased saavad ennast väljendada eelkõige erinevaid kõvasid materjale töödeldes nii käsitsi kui ka masinatega, sh digitaalsetega.

II kooliastmes omandavad õpilased tehnoloogiaõpetuse baasoskused materjalide töötlemisel ja töövahendite käsitlemiseks, samuti tehnilisi mõisteid ja termineid. Õpilased tutvuvad erinevate materjalide omadustega ning kasutusvõimalustega. Õpetaja juhendamisel õpitakse valima asjakohaste tööviiside, töövahendite, masinate ja seadmete vahel ning nendega töötama. Seejuures arvestatakse õpilaste erinevaid võimeid ja huve ning toetatakse nende omaalgatust ja õpimotivatsiooni.

III kooliastmes süvendavad õpilased oma oskusi, pakkudes uusi ideid probleemsituatsioonide lahendamiseks. Tehnilisi ideid planeerima, teostama ja esitlema õpitakse nii traditsioonilist kui ka nüüdisaegset tehnoloogiat kasutades. Õpilasel kujuneb oskus ja huvi vaadelda ning uurida mehhaanilist ja elektroonilist töö- või elukeskkonda ning rakendada teadmisi oma loomingus. Oskuste süvenemine loob eeldused selleks, et õpilased oleksid suutelised mõistma erinevate tehniliste süsteemide toimimispõhimõtteid ja toime tulema praktiliste probleemidega, mis võivad tekkida süsteemide rakendamisel. Õpiviisid toetavad õpilaste heaolu ja eluks vajalikke oskuste kujunemist ning karjäärivalikuid ja tööelu puudutavaid valikuid.

2.1.2. I kooliastme kõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I KOOLIASTE - TÖÖÕPETUS

I kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) eristab esemelist keskkonda (materjale ja töövahendeid) ning töötab ohutult;
- 2) mõistab materjalide säästliku kasutamise vajalikkust;

- 3) leiab õpetaja abiga ülesandele loovaid lahendusi;
- 4) töötab õpetaja juhendamisel üksi ja koos teistega rühmas;
- 5) märkab õpetaja abiga seoseid teistes ainetes õpituga;
- 6) tunneb oma pere ja kodukoha kultuuritraditsioone;
- 7) saab aru tervisliku toitumise olulisusest;
- 8) märkab sarnasusi ja erinevusi enda ning teiste töös, kirjeldab oma tegevust;
- 9) saab aru puhtuse ja korra hoidmise vajalikkusest;
- 10) tunneb rõõmu käelise tegevusest ja õppes osalemisest.

I kooliastme õpitulemused

Õpitulemused I kooliastme lõpuks

Tööõpetus

Õpilane:

- 1) eristab looduslikke ja tehismaterjale ning võrdleb materjalide üldisi omadusi;
- 2) kasutab õigesti ja ohutult tööks sobilikke töövahendeid;
- 3) kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid;
- 4) kasutab materjale säästlikult;
- 5) toob õppega seonduva kohta näiteid teistest ainetest või igapäevaelust;
- 6) saab aru suulistest või kirjalikest juhistest;
- 7) töötab iseseisvalt õpetaja juhendamisel;
- 8) arvestab ühiselt töötades kaaslasi;
- 9) märkab esemetel rahvuslikke elemente ja kasutab neid oma töös;
- 10) toob näiteid tervisliku toiduvaliku kohta;
- 11) hoiab oma töökoha ja töövahendid korras;
- 12) toob näiteid isikliku hügieeni vajalikkuse kohta;
- 13) viib alustatud töö lõpule ja räägib oma tööst ning tulemusest;
- 14) märkab ning nimetab positiivset oma ja teiste töödes.

2.1.3. TÖÖÕPETUSE õpitulemused ja rõhuasetused õppesisu käsitlemisel I kooliastmes klassiti

Õpitulemused I kooliastmel klassiti	õppesisu (sh praktiliste tööde) käsitlemisel klassiti
1. Materjalid 1. klass Õpilane: - nimetab looduslikku päritolu materjale ja teab nende põhiomadusi ja kasutusalasid; - järgides õpetaja juhiseid kasutab materjale säästlikult; - kasutab õigesti ja ohutult tööks sobilikke etteantud töövahendeid ja mõistab ohutuse vajalikkust töötamisel. 2. klass Õpilane: - nimetab ümbritsevas keskkonnas esinevaid tehismaterjale ja teab nende põhiomadusi ja kasutusalasid;	1. klass Looduslikud ning tehismaterjalid (paber, kartong, papp, tekstiil, nahk, plast, plastiliin/voolimismass, vahtmaterjal, puit, traat, plekk jne). Katsetused erinevate materjalidega. 2. klass Materjalide saamislugu, omadused, otstarve ja kasutamine. Ümbritsevast keskkonnast erinevaid materjale leidmine ning nende seostamine materjali kasutuse ja eseme otstarbega. Katsetused erinevate materjalidega, nende omaduste võrdlemine ja sobivate töövahendite kasutamine.

• kasutab materjale säästlikult ja arutleb selle vajalikkuse üle; • valib õpetaja suunamisel õigeid töövahendeid, teab nende otstarvet ja mõistab ohutuse vajalikkust töötamisel. 3. klass Õpilane: • eristab looduslikke ja tehismaterjale ning võrdleb materjalide üldisi omadusi; • töötab õpetaja juhendamisel üksi ja koos teistega rühmas; • kasutab õigesti ja ohutult tööks sobilikke töövahendeid.	3. klass Ideede leidmine materjalide korduskasutuseks. Katsetused erinevate materjalidega, nende omaduste võrdlemine. Praktilised tööd, kus kasutatakse koos erinevaid materjale: paber + tekstiil, tekstiil + puit, puit + traat jne. Sobivate töövahendite kasutamine.
2. Töötamisviisid ja töövahendid 1. klass Õpilane: • õpetaja abiga kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid. 2. klass Õpilane: • õpetaja abiga koostab kavandi ning kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid. 3. klass Õpilane: • kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid.	1. klass Materjalide lihtsamad töötlemise viisid (mõõtmine, märkimine, rebimine, voltimine, lõikamine, liimimine, värvimine). Sagedasemad töövahendid (käärid), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine. Töötlemisvõtte valik sõltuvalt ideest ja materjalist. Praktiliste töödena jõukohaste esemete valmistamine. 2. klass Materjalide lihtsamad töötlemise viisid (heegeldamine, õmblemine, punumine, kaunistamine, värvimine). Sagedasemad töövahendid (nõel, heegelnõel, naaskel, lõiketangid, näpitsad), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine. Töötlemisvõtte valik sõltuvalt ideest ja materjalist. Praktiliste töödena jõukohaste esemete valmistamine. 3. klass Materjalide lihtsamad töötlemise viisid (vestmine, saagimine, detailide ühendamise, naelutamine, värvimine, viimistlemine). Sagedasemad töövahendid (nuga, vasar, saag, kruvikeeraja, näpitsad), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine. Töötlemisvõtte valik sõltuvalt ideest ja materjalist. Praktiliste töödena jõukohaste esemete valmistamine.
3. Tööprotsess (kavandamine, töötamine ja refleksioon)	1. klass

1. klass Õpilane: - jälgib õpetaja selgitusi ja töötab selle järgi; - töötab õpetaja juhendamisel jäljendades esitatud töövõtteid; - saab aru koostöö ja abistamise vajalikkusest; - märgab õpetaja abiga rahvuslikke elemente; - õpetaja abiga kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid; - hoiab oma töökoha ja töövahendid õpetaja juhendamisel korras; - õpetaja abiga viib oma töö lõpule; - märgab ning nimetab positiivset oma töös. 2. klass Õpilane: - kirjeldab suulist või kirjalikku juhust; - töötab enamasti iseseisvalt õpetaja juhendamisel; - arvestab ja aitab ühiselt töötades kaaslas; - kasutab õpetaja abiga rahvuslikke elemente oma töös; - õpetaja abiga koostab kavandi ning kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid; - mõistab töökoha ja -vahendite korrashoiu olulisust ning hoiab oma töökoha ja töövahendid õpetaja juhendamisel korras; - võrdleb kavandatut valmis tööga; - märgab ning nimetab positiivset oma ja teiste töödes. 3. klass Õpilane: - saab aru suulistest või kirjalikest juhustest; - töötab iseseisvalt õpetaja juhendamisel; - arvestab ühiselt töötades kaaslas; - märgab esemetel rahvuslikke elemente ja kasutab neid oma töös; - kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid; - hoiab oma töökoha ja töövahendid korras; - viib alustatud töö lõpule ja räägib oma tööst ning tulemusest; - märgab ning nimetab positiivset oma ja teiste töödes.	Ümbritsevate esemete vaatlemine, nende disain minevikus ja tänapäeval. Ideede visandamine paberil. Lihtsate esemete ja keskkonna kavandamine. Töötamine suulise juhendamise järgi. Töökoha korras hoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele. Oma töös positiivsete külgede esiletoomine. 2. klass Ideede otsimine ja valimine, abimaterjali ning info kasutamine. Lihtsate esemete ja keskkonna kavandamine. Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, sellest arusaamine. Oma idee teostamine, toetudes õpitud oskustele ja iseseisvatele katsetustele. Oma ja teiste töös positiivsete külgede esiletoomine. 3. klass Rahvuslikud mustrid ja motiivid. Idee esitlemine. Lihtsate esemete ja keskkonna kavandamine. Rühmatöös ülesannete täitmine, ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvestamine ja kaaslaste abistamine. Töö tulemuse uudsuse, kasutamise ja esteetilisuse hindamine. Oma ja teiste töös positiivsete külgede esiletoomine.
4. Igapäevaelu oskused 1. klass Õpilane: - tutvub tervisliku toiduvalikuga; - nimetab isikliku hügieeniga seotud tegevusi; - järgides õpetaja juhiseid kasutab materjale säästlikult; - hoiab oma töökoha ja töövahendid õpetaja juhendamisel korras;	1. klass Arutelu hubase kodu kui perele olulise väärtuse üle. Ruumide korrastamine ja kaunistamine. Riiete ning jalatsite korrashoid. Isiklik hügieen. 2.klass Tervislik toiduvalik. Viisakas käitumine.

• märkab õpetaja abiga õppega seonduvat igapäevaelust; • saab aru koostöö ja abistamise vajalikkusest. 2. klass Õpilane: • arutleb tervisliku toiduvaliku üle; • selgitab isikliku hügieeni ja tervise vahelisi seoseid; • kasutab materjale säästlikult ja arutleb selle vajalikkuse üle; • mõistab töökoha ja -vahendite korrashoiu olulisust ning hoiab oma töökoha ja töövahendid õpetaja juhendamisel korras; • toob õpetaja abiga õppega seonduva kohta näiteid teistest õppeainetest või igapäevaelust; • arvestab ja aitab ühiselt töötades kaaslasi. 3.klass Õpilane: • toob näiteid tervisliku toiduvaliku kohta; • toob näiteid isikliku hügieeni vajalikkuse kohta; • kasutab materjale säästlikult; • hoiab oma töökoha ja töövahendid korras; • toob õppega seonduva kohta näiteid teistest ainetest või igapäevaelust; • arvestab ühiselt töötades kaaslasi. .	3. klass Tervislik toiduvalik. Lihtsamate toitude valmistamine. Säästlik tarbimine. Jäätmete sortimine.

2.2. II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) tunneb, valib ja kasutab mitmesuguseid õpitud materjale ning töövahendeid;
- 2) kasutab materjale ja töövahendeid säästlikult ning järgib oma tegevuses jätkusuutlikkuse põhimõtteid;
- 3) tunneb ohutusnõudeid ja järgib ohutu töötamise reegleid;
- 4) mõistab töö terviklikkust ideest teostuseni, kavandades ning tehes oma tööd omandatud teadmiste ja oskuste baasil;
- 5) järgib suulisi ja kirjalikke juhiseid ning mõistab koostöö olulisust;
- 6) tunneb ära ning rakendab teistes ainetes õpitud teadmisi ja oskusi praktikas;
- 7) tunneb ja väärtustab kodukoha ning Eesti kultuuri- ja toidutraditsioone;
- 8) selgitab tervisliku toitumise põhitõdesid ja rakendab neid;
- 9) vastutab enda töö ja selle tegemise eest;
- 10) kirjeldab ja hindab oma tööd, tööprotsessi ja lõpptulemust;
- 11) teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid;
- 12) tunneb rahulolu praktilisest eneseteostusest.

Õpitulemused II kooliastme lõpuks

Käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus

Õpilane:

- 1) tunneb erinevaid tööks sobilikke materjale, sh toiduaineid ja nende omadusi;
- 2) valib ja kasutab eesmärgipäraselt töövahendeid, töötlusviise ning materjale;
- 3) leiab vajalikku infot teabeallikatest ja pakenditelt ning väärtustab intellektuaalset omandit, lähtudes autoriõigusest;
- 4) kasutab ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide, sh toiduainete töötlemisel;

- 5) planeerib õpetaja juhendamisel oma ja/või rühma terviklikku tööprotsessi;
- 6) kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid esemeid üksi ja/või rühmas, oskab kasutada videojuhendit;
- 7) töötab sihikindlalt ja viib kavandatu lõpule;
- 8) kasutab materjale ja toiduaineid säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks;
- 9) rakendab teistes ainetes õpitut ja loob seoseid erinevate eluvaldkondadega;
- 10) teab ja kasutab kavandades rahvuslikke kujunduselemente ning tunneb Eesti rahvuslikku käsitööd ja rahvustoite;
- 11) rakendab tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel;
- 12) mõistab rühmas töötamise või töö jaotamise olulisust ühise eesmärgi saavutamisel;
- 13) esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid;
- 14) järgib töötades hügieeni-, korra- ja puhtusenõudeid, korrastab oma töökoha ning töövahendid;
- 15) teab materjalide ja toiduainete säilitamise nõudeid.

2.2.1. KÄSITÖÖ õpitulemused ja rõhuasetused õppesisu käsitlemisel II kooliastmes klassiti

Õpitulemused II kooliastmel klassiti KÄSITÖÖ	Õppesisu (sh praktiliste tööde) käsitlemisel klassiti
1. Materjalid, töövahendid ja töötamisviisid 4. klass Õpilane: - nimetab töös kasutatavaid etteantud materjale ja nende omadusi; - teab ja kasutab sihipäraselt tööks etteantud töövahendeid, töötlusviise ja materjale. 5. klass Õpilane: - tunneb erinevaid töös kasutatavaid materjale nende omadusi; - tunneb, valib ja kasutab eesmärgipäraselt töövahendeid, töötlusviise ning materjale. 6. klass Õpilane: - tunneb erinevaid tööks sobilikke materjale ja nende omadusi; - valib ja kasutab eesmärgipäraselt töövahendeid, töötlusviise ning materjale.	4. klass Tekstiilkiudained. Looduslikud kiud, nende saamine ja omadused. <u>Tikkimine.</u> Töövahendid ja sobivad materjalid. Tarbe- ja kaunistuspisted. Üherealised ja kaherealised pisted. Mustri kandmine riidele. Töö viimistlemine.
	5. klass Kanga kudumise põhimõte. Kanga liigid: telgedel kootud, silmuskoelised, mittekoetud kangad. <u>Õmblemine.</u> Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblemine käsitsi ja õmblusmasinaga. Õmblusmasina niiditamine. Lihtõmblus. Äärestamine. Palistused. Lõike paigutamine riidele, õmblusvarud. Õmblustöö viimistlemine. <u>Kudumine.</u> Töövahendid ja sobivad materjalid. Silmuste loomine. Parempidine silmus. Ääresilmused. Kudumi lõpetamine. Kudumi viimistlemine ja hooldamine.
	6. klass Õmblusniidid, käsitööniidid ja -lõngad. Erinevatest tekstiilmaterjalidest esemete hooldamine. <u>Heegeldamine.</u> Töövahendid ja sobivad materjalid. Põhisilmuste heegeldamine. Edasi-tagasi heegeldamine. Heegelkirjade ülesmärkimise viisid. Skeemi järgi heegeldamine. Ringheegeldamine. Motiivide heegeldamine ja ühendamine. Heegeldustöö viimistlemine.

	Kudumine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Parema- ja parema silmus. Kudumi viimistlemine ja hooldamine. Lihtsa koekirja lugemine.
2. Tööprotsess (kavandamine, töötamine ja refleksioon) 4. klass Õpilane: • leiab vajalikku infot õpetaja abiga etteantud teabeallikatest ja pakenditelt; • kasutab õpetaja abiga ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide töötlemisel; • järgib õpetaja juhendamisel oma ja rühma tööprotsessi; • kirjeldab omandatud töövõtete baasil jõukohaste esemete loomist üksi ja/või rühmas; • töötab ja viib kavandatu lõpule; • tunneb ära ja kasutab õpetaja suunamisel kodukohaga seotud rahvuslike kujunduselemente; • saab aru erinevatest ülesannetest rühmas; • kirjeldab oma ja/või rühma tegevusi ja esitleb töö lõpptulemust suuliselt. 5. klass Õpilane: • leiab vajalikku infot etteantud teabeallikatest ja pakenditelt ning saab aru, mis on autorikaitse; • mõistab ja kasutab iseseisvalt ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide; • saab aru etteantud tööprotsessi kirjelduse järgimise olulisusest oma ja/või rühma töös; • visualiseerib ja kirjeldab omandatud töövõtete baasil jõukohaste esemete loomist üksi ja/või rühmas; • teab ja kasutab õpetaja juhendamisel tööd kavandades rahvuslike kujunduselemente sobivas kontekstis; • saab aru rühmas töötamise olulisusest ühise eesmärgi saavutamisel; • esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult; • töötab sihikindlalt ja vajadusel kasutab õpetaja abi kavandatu lõpuleviimiseks. 6. klass Õpilane: • leiab vajalikku infot teabeallikatest ning väärtustab intellektuaalset omandit, lähtudes autoriõigusest;	4. klass Idee ja kavandi tähtsus eset valmistades. Kujunduse põhimõtted ja nende rakendamine. Ideede leidmine ja edasiarendamine kavandiks. Töötamine suulise juhendamise järgi. Ühise töö analüüsimine ja hindamine. Rahvakultuur ja selle tähtsus. Esemeline rahvakunst.. Muuseumide roll rahvakunsti säilitamisel. Rahvuslike detailide kasutamine tänapäevast tarbeeset kavandades 5. klass Kavandamise graafilised võimalused. Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusala. Töötamine tööjuhendi järgi. Tööjaotus rühmas, hooliv, arvestav ja üksteist abistav käitumine. Tavade ja kombete. Rahvuslikud mustrid ehk kirjad ajaloolistel esemetel. Rahvuslike detailide kasutamine tänapäevast tarbeeset kavandades. 6. klass Värvusõpetuse põhitõdede arvestamine esemete disainides. Lihtsama tööjuhendi koostamine. Ühistöö kavandamine. Rahvuslikud mustrid ehk kirjad tänapäevast esemetel. Rahvuslike detailide kasutamine tänapäevast tarbeeset kavandades.

• kasutab ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide; • planeerib õpetaja juhendamisel oma ja/või rühma terviklikku tööprotsessi; • kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid esemeid üksi ja/või rühmas, oskab kasutada videojuhendit; • töötab sihikindlalt ja viib kavandatu lõpule; • teab ja kasutab kavandades rahvuslikke kujunduselemente ning tunneb Eesti rahvuslikku käsitööd; • mõistab rühmas töötamise või töö jaotamise olulisust ühise eesmärgi saavutamisel; • esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid.	
3. Igapäevaelu oskused 4. klass Õpilane: • kasutab etteantud materjale säästlikult; • tunneb ära õpetaja abiga teistes õppeainetes õpitut ja loob seoseid õpitavaga, sh erinevate eluvaldkondadega; • mõistab materjalide õige hoiustamise vajalikkust. 5. klass Õpilane: • teab, kuidas kasutada materjale ja toiduaineid säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks; • rakendab õpetaja juhendamisel teistes õppeainetes õpitut; 6. klass Õpilane: • kasutab materjale ja toiduaineid säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks; • rakendab teistes ainetes õpitut ja loob seoseid erinevate eluvaldkondadega; • teab materjalide säilitamise nõudeid.	4. klass Tarbimise suunad ja mõju inimesele. Säästliku tarbimise põhimõtted. Materjalide säästlik kasutamine. Kaaskodanike ja kaaslastega arvestamine. Ideekaardi koostamine mingi materjali seoste kohta erinevate eluvaldkondadega. 5. klass Jätkusuutlikkus. Materjalide säästlik kasutamine. Ringmajandamine materjalidega (<i>nt rõivatööstus, materjalide taaskasutamine</i>). Isikupära kujundamine läbi loomise/tehnoloogia. Mõistekaardi koostamine materjalide taaskasutuse teemal. 6. klass Tekstiilide hoiustamine. Parandustööd ja rõivaste hooldamine. Eesti kombed ja esemeline kultuur. Rahvakultuuri tähtsus. Lühireferaadi koostamine.

2.2.2. KODUNDUSE õpitulemused ja rõhuasetused õppesisu käsitlemisel II kooliastmes klassiti

Õpitulemused II kooliastmel klassiti KODUNDUS	Rõhuasetused õppesisu (sh praktiliste tööde) käsitlemisel klassiti
1. Toiduharidus 4. klass Õpilane:	4. klass Mis on toit. Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toiduvalikud - toidupüramiid, taldrikureegel. Isikliku hügieeni

• teab ja kasutab sihipäraselt tööks etteantud töövahendeid, töötlusviise ja materjale. • leiab vajalikku infot õpetaja abiga etteantud teabeallikatest ja pakenditelt; • kasutab õpetaja abiga ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide töötlemisel; • järgib õpetaja juhendamisel oma ja rühma tööprotsessi; • töötab ja viib kavandatu lõpule; • kasutab etteantud toiduaineid säästlikult; • kirjeldab tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel; • saab aru erinevatest ülesannetest rühmas; • kirjeldab oma ja/või rühma tegevusi ja esitleb töö lõpptulemust suuliselt • järgib töötades hügieeni-, korra- ja puhtuse nõudeid, korrastab oma töökoha ning töövahendid	nõuded köögis töötades. Toidu ohutus. Tööde järjekord toitu valmistades. Retsepti lugemine: lühendid ja mõõtühikud retseptis. Töövahendid köögis. Ohutus köögis, isiklik hügieen. Tarbijainfo (pakendiinfo). Retsepti põhjal toidu valmistamine. Rühmatööna tegevuste kavandamine ja teostamine ja tulemuste esitlemine teistele (toidu kirjeldamine ja maitsmine).
5. klass Õpilane: • tunneb erinevaid töös kasutatavaid toiduaineid ja nende omadusi; • tunneb, valib ja kasutab eesmärgipäraselt töövahendeid, töötlusviise ning materjale; • leiab vajalikku infot etteantud teabeallikatest ja pakenditelt ning saab aru, mis on autorikaitse; • mõistab ja kasutab iseseisvalt ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide sh toiduainete töötlemisel; • saab aru etteantud tööprotsessi kirjelduse järgimise olulisusest oma ja/või rühma töös; • töötab sihikindlalt ja vajadusel kasutab õpetaja abi kavandatu lõpuleviimiseks; • teab, kuidas kasutada toiduaineid säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks; • rakendab tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel; • saab aru rühmas töötamise olulisusest ühise eesmärgi saavutamisel; • esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult; • järgib töötades hügieeni-, korra- ja puhtuse nõudeid, korrastab oma töökoha ning töövahendid (heaperemehelik töövahendite kasutus); • nimetab toiduainete hoiustamis- ja säilitamise nõudeid.	5. klass Toiduainerühmade üldiseloostus: teravili ja teraviljasaadused, piim ja piimasaadused, aedvili, liha ja lihasaadused, kala ja kalasaadused, munad, toidurasvad. Toiduenergia. Toiduainete mõõtmine ja kaalumise. Toiduainete valimine. Toiduainete eeltöötlemine ja külmtöötlemine. Võileivad. Kuumtöötlemata magustoidud. Toiduainete kuumtöötlemine. Külmad ja kuumaad joogid. Kartulite, munade ja makarontoodete keetmine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine. Tarbijainfo (pakendiinfo). Toiduainete säilitamine. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga, köögi korrashoid. Toidu valmistamiseks vajaliku info otsimine veebist. Retsepti põhjal toidu valmistamine. Rühmatööna tegevuste kavandamine ja teostamine. Lihtsama retsepti koostamine ja selle esitlemine teistele.
6. klass Õpilane: • tunneb erinevaid tööks sobilikke materjale, sh toiduaineid ja nende omadusi;	6. klass Toor- ja segasalatid. Külmad kastmed. Pudrud ja teised teraviljatoidud. Tarbijainfo (pakendiinfo). Toidu ohutus sh toidu saastumine toiduvalmistamise käigus. Toiduainete säilitamine. Tööjaotus rühmas, hooliv ja arvestav käitumine. Toidu valmistamiseks vajaliku info otsimine veebist. Retsepti põhjal toidu valmistamine. Rühmatööna tegevuste kavandamine ja teostamine. Saadud tulemuste esitlemine teistele (toidu kirjeldamine ja maitsmine). Retsepti koostamine rühmatööna.

• valib ja kasutab eesmärgipäraselt töövahendeid, töötlusviise ning materjale; • leiab vajalikku infot teabeallikatest ja pakenditelt ning väärtustab intellektuaalset omandit, lähtudes autoriõigusest; • kasutab ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide, sh toiduainete töötlemisel; • planeerib õpetaja juhendamisel oma ja/või rühma terviklikku tööprotsessi; • töötab sihikindlalt ja viib kavandatu lõpule; • kasutab materjale ja toiduaineid säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks; • rakendab tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel; • mõistab rühmas töötamise või töö jaotamise olulisust ühise eesmärgi saavutamisel; • esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid • järgib töötades hügieeni-, korra- ja puhtuse nõuded, korrastab oma töökoha ning töövahendid; • teab toiduainete säilitamise nõudeid.	
2. Tarbijaharidus ja keskkond 4. klass Õpilane: • leiab vajalikku infot õpetaja abiga etteantud teabeallikatest ja pakenditelt; • kasutab õpetaja abiga ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide töötlemisel; • Järgib õpetaja juhendamisel oma ja rühma tööprotsessi; • töötab ja viib kavandatu lõpule; • kasutab etteantud materjale säästlikult; • tunneb ära õpetaja abiga teistes õppeainetes õpitut ja loob seoseid õpitavaga, sh erinevate eluvaldkondadega; • saab aru erinevatest ülesannetest rühmas; 5. klass Õpilane: • tunneb, valib ja kasutab eesmärgipäraselt töövahendeid, töötlusviise ning materjale; • leiab vajalikku infot etteantud teabeallikatest ja pakenditelt ning saab aru, mis on autorikaitse; • saab aru etteantud tööprotsessi kirjelduse järgimise olulisusest oma ja/või rühma töös; • töötab sihikindlalt ja vajadusel kasutab õpetaja abi kavandatu lõpuleviimiseks; • teab, kuidas kasutada materjale säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks;	4. klass Puhastus-, hooldus- ja korrastustööde käigus kasutatavad vahendid ning tööviisid. Puhastus- ja korrastustööd, kasutatavad vahendid ja töötamisviisid. Tingmärgid rõivastel. Kodutööde planeerimine ja jaotamine. Praktilised tööd puhastus-, hooldus- ja korrastustööde käigus kasutatavate vahendite ning tööviiside rakendamiseks (nii rühmas kui individuaalselt). Info otsimine töövahendite kasutusjuhenditest. 5. klass Toiduga seotud tarbija teemad. Tarbija rolli mõistmine ning teadlikud valikud toidutarbijana. Toidupakendil olev info ja märgistus. Toiduainete säilitamine. Jäätmed. Prügi sorteerimine. Jäätmete vähendamine ja taaskasutus. Ringmajandamine materjalidega (nt rõivatööstus, materjalide taaskasutamine). Energia ja vee säästlik tarbimine. Rühmatööna oma tegevuse tulemusena tekkivate jäätmete hulga analüüsimine. 6. klass Kaupade ja teenuste valimine. Rõivaste, toidu ostmise/tarbimine majandusliku (säästlik valik), sotsiaalse ja keskkonnasäästlikkuse seisukohast. Rõivaste pesemine käsitsi ja masinaga. Hooldusmärgid. Triikimine. Jalatsite hooldamine.

• rakendab õpetaja juhendamisel teistes õppeainetes õpitut; • saab aru rühmas töötamise olulisusest ühise eesmärgi saavutamisel; • järgib töötades hügieeni-, korra- ja puhtuse nõudeid, korrastab oma töökoha ning töövahendid (heaperemehelik töövahendite kasutus); • nimetab materjalide hoiustamis- ja säilitamise nõudeid. 6. klass Õpilane: • valib ja kasutab eesmärgipäraselt töövahendeid, töötlusviise ning materjale; • leiab vajalikku infot teabeallikatest ja pakenditelt ning väärtustab intellektuaalset omandit, lähtudes autoriõigusest; • planeerib õpetaja juhendamisel oma ja/või rühma terviklikku tööprotsessi; • töötab sihikindlalt ja viib kavandatu lõpule; • kasutab materjale ja toiduaineid säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks; • rakendab teistes ainetes õpitut ja loob seoseid erinevate eluvaldkondadega; • mõistab rühmas töötamise või töö jaotamise olulisust ühise eesmärgi saavutamisel; • järgib töötades hügieeni-, korra- ja puhtuse nõuded, korrastab oma töökoha ning töövahendid; • teab materjalide säilitamise nõudeid	Praktilised tööd rõivaste ja jalatsite hooldamise käigus kasutatavate vahendite ning tööviiside rakendamiseks (nii rühmas kui individuaalselt). Info otsimine töövahendite kasutusjuhenditest.
3. Käitumiskultuur 4. klass Õpilane: • leiab vajalikku infot õpetaja abiga etteantud teabeallikatest ja pakenditelt; • Järgib õpetaja juhendamisel oma ja rühma tööprotsessi; • töötab ja viib kavandatu lõpule; • tunneb ära õpetaja abiga teistes õppeainetes õpitut ja loob seoseid õpitavaga, sh erinevate eluvaldkondadega; • tunneb ära ja kasutab õpetaja suunamisel kodukohaga seotud rahvuslikke kujunduselemente; • saab aru erinevatest ülesannetest rühmas; • kirjeldab oma ja/või rühma tegevusi ja esitleb töö lõpptulemust suuliselt. 5. klass Õpilane: • leiab vajalikku infot etteantud teabeallikatest ja pakenditelt ning saab aru, mis on autorikaitse;	4. klass Harjumused üksikisikust lähtuvalt. Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised võimalused. 5. klass Käitumine ja kombed. Laua katmine ja toidu serveerimine. Lauapesu, -nõud ja -kaunistused. Säästlik tarbimine. Kodukoha/Eesti erinevate toidutraditsioonide uurimine (referaat). 6. klass Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks. Praktiline töö rühmas: kodukoha või Eesti ühe iseloomuliku toidu valmistamise traditsioonide uurimine (kirjalik kokkuvõte), selle valmistamine ja esitlemine teistele.

• saab aru etteantud tööprotsessi kirjelduse järgimise olulisusest oma ja/või rühma töös; • töötab sihikindlalt ja vajadusel kasutab õpetaja abi kavandatu lõpuleviimiseks; • rakendab õpetaja juhendamisel teistes õppeainetes õpitut; • teab ja kasutab õpetaja juhendamisel tööd kavandades rahvuslikke kujunduselemente sobivas kontekstis; • saab aru rühmas töötamise olulisusest ühise eesmärgi saavutamisel; • esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult. 6. klass Õpilane: • leiab vajalikku infot teabeallikatest ja pakenditelt ning väärtustab intellektuaalset omandit, lähtudes autoriõigusest; • planeerib õpetaja juhendamisel oma ja/või rühma terviklikku tööprotsessi; • töötab sihikindlalt ja viib kavandatu lõpule; • rakendab teistes ainetes õpitut ja loob seoseid erinevate eluvaldkondadega; • teab ja kasutab kavandades rahvuslikke kujunduselemente ning tunneb Eesti rahvuslikku käsitööd ja rahvustoite; • mõistab rühmas töötamise või töö jaotamise olulisust ühise eesmärgi saavutamisel; • esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid.	

2.2.3. TEHNOLOOGIAÕPETUSE õpitulemused ja rõhuasetused õppesisu käsitlemisel II kooliastmes klassiti

Õpitulemused II kooliastmel klassiti TEHNOLOOGIAÕPETUS	Rõhuasetused õppesisu (sh praktiliste tööde) käsitlemisel klassiti
1. Materjalid, töövahendid ja töötamisviisid 4. klass Õpilane: • nimetab töös kasutatavaid etteantud materjale ja nende omadusi; • teab ja kasutab sihipäraselt tööks etteantud töövahendeid, töötlusviise ja materjale. 5. klass Õpilane: • tunneb erinevaid töös kasutatavaid materjale nende omadusi; • tunneb, valib ja kasutab eesmärgipäraselt töövahendeid, töötlusviise ning materjale.	4. klass Vestmisnoa kasutamine puidu vestmisel. Puidule ja vineerile märkimisel pliatsi ja joonlaua kasutamine. Puidu mõõtmine (joonlaua ja nurgiku kasutamine). Puidu ja vineeri saagimine käsisaega, jõhvsaega (järkamisrenni ja jõhvsaega saagimisaluse kasutamine). Vineeri saagimine vineerisaepingil. Puidu ja vineeri liited: naelliide (naelad, haamrid), nöörliide (nöörid, klambrid), liimliide (puiduliim, kuum liim). Puidu puurimine (puidupuur, lauapuupink, klambrid/kruustangid). Puidu lihvimine (lihvpaberid, kombineeritud lihvimispink). Puidu

6. klass Õpilane: - tunneb erinevaid tööks sobilikke materjale ja nende omadusi; - valib ja kasutab eesmärgipäraselt töövahendeid, töötlusviise ning materjale.	ja vineeri viimistlemine linaõli, pliitsite ja puidupõletiga (linaõli, pintsliid, pliitsid, puidupõleti). Oma töökoha ja kogu tööruumi korrastamine. 5. klass Vineeri ja õhukese täispuitmaterjalide käsi- (erinevad saed, raspel, viil) ja masintöötlemine (jõhvsaepink, puurpink). Automatiseeritud masina kasutamine eseme valmistamisel (CNC masinaga, laserlõikuriga või 3d printimine). Erinevad puiduliited ja nende kasutamine (lihtsam tappliide, liim, nõör, kruvi, akutrell). Puitmaterjali õonestamine (peitel, puurpink, CNC-freespink). Pinnaviimistlustehnoloogia- lihvimispaber ja lihvimispingi valimine (sh kareduse valimine). Erinevad lihvimispingid (lintlihv-, ketaslihv-, võnkuv spindellihvpink). Puitmaterjali katteviimistlus - õli, värv, värvipliats, pürograaf). 6. klass Täispuit - erinevad puiduliigid (pehmed, kõvad puuliigid), vineer. Traat - traadi töötlemise vahendid ja töövõtted (painutamine, aasastamine, mähkimine). Klaas ja selle töötlemine. Puidu käsi- ja masintöötlemine: (puidutrepink, lintsaag, puurpink). Elektrivool (vahelduv ja alalis) alalisvooluring (lihtsamad elektroonika komponendid). Elektrilised- ja aku käsitööriistad (elektritrell, akutrell, elektrilised käsilihvijad, tikksaag, minfrees, graveerija) ning tööpingid. Liited: tüübel, kruvi, polt, jootliide (pehmejoodis), liim, nael. Katteviimistlus - peitsimine, lakkimine, värvimine.
2. Tööprotsess (kavandamine, töötamine ja refleksioon) 4. klass Õpilane: - leiab vajalikku infot õpetaja abiga etteantud teabeallikatest ja pakenditelt; - kasutab õpetaja abiga ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide töötlemisel; - järgib õpetaja juhendamisel oma ja rühma tööprotsessi; - kirjeldab omandatud töövõtete baasil jõukohaste esemete loomist üksi ja/või rühmas; - töötab ja viib kavandatu lõpule; - tunneb ära ja kasutab õpetaja suunamisel kodukohaga seotud rahvuslikke kujunduselemente; - saab aru erinevatest ülesannetest rühmas;	4. klass Tehtavate esemete kavandamine individuaalselt. Nõuetele vastavate omaloominguliste joonistuste loomine. Info otsimine ja lühiuurimuse koostamine tarbeesemest. Puidutöö, kül- ja pealtvaate kavandamine (maksimaalselt ära antud materjali ärakasutamine). Vineeritöö kavandamine suurusnõudeid arvestades. Praktilised tööd: puidu vestmine, puidule ja vineerile märkimine, puidu mõõtmine, puidu ja vineeri käsitsi saagimine, vineeri saagimine vineerisaepingil, puidu ja vineeri liitmine (naelliide, nõorliide, liimliide), puidu puurimine, puidu lihvimine, puidu ja vineeri viimistlemine. Oma töökoha ja kogu tööruumi korrastamine. Enda tööprotsessi ja lõpptulemuse hindamine kokkulepitud nõuetest lähtuvalt. Enda- ja rühmatöö väärtuse ning panuse hindamine rühmatöös. Oma töö tulemuse jäädvustamine (pildistamine, arhiveerimine).

• kirjeldab oma ja/või rühma tegevusi ja esitleb töö lõpptulemust suuliselt. 5. klass Õpilane: • leiab vajalikku infot etteantud teabeallikatest ja pakenditelt ning saab aru, mis on autorikaitse; • mõistab ja kasutab iseseisvalt ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide sh toiduainete töötlemisel; • saab aru etteantud tööprotsessi kirjelduse järgimise olulisusest oma ja/või rühma töös; • visualiseerib ja kirjeldab omandatud töövõtete baasil jõukohaste esemete loomist üksi ja/või rühmas; • teab ja kasutab õpetaja juhendamisel tööd kavandades rahvuslikke kujunduselemente sobivas kontekstis; • saab aru rühmas töötamise olulisusest ühise eesmärgi saavutamisel; • esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult; • töötab sihikindlalt ja vajadusel kasutab õpetaja abi kavandatu lõpuleviimiseks. 6. klass Õpilane: • leiab vajalikku infot teabeallikatest ja pakenditelt ning väärtustab intellektuaalset omandit, lähtudes autoriõigusest; • kasutab ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide, sh toiduainete töötlemisel; • planeerib õpetaja juhendamisel oma ja/või rühma terviklikku tööprotsessi; • kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid esemeid üksi ja/või rühmas, oskab kasutada videojuhendit; • töötab sihikindlalt ja viib kavandatu lõpule; • teab ja kasutab kavandades rahvuslikke kujunduselemente ning tunneb Eesti rahvuslikku käsitööd ja rahvustoite; • mõistab rühmas töötamise või töö jaotamise olulisust ühise eesmärgi saavutamisel; • esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid.	5. klass Tehtavate esemete kavandamine individuaalselt ja rühmas (nõuetele vastavad omaloomingulised prototüübid, teostamise etapid, tööjaotus ja ajakava). Joonestamine: lihtsa eseme kujutamine tasapinnal. Kolmvaade. Joonte liigid, mõõtmestamine. Lihtsa objekti modelleerimine arvutis. (ettevalmistus 3D printimiseks, laserlõikuseks või CNC masinaga töötlemiseks. Praktilised tööd: vineeri ja täispuitmaterjalide käsi - ja masintöötlemine, lihtsa (tasapinnalise) eseme valmistamine/väljalõikamine CNC masinaga, laserlõikuriga või 3d printimine, erinevate puiduliidet kasutamine ja valmistamine, puitmaterjali kujustamine peitliga ja peentöötlusvahenditega (raspel, viil), pinnaviimistlus käsitsi ja lihvimispinkidel, katteviimistlus - eseme kaunistamine, kaitsmine. Tööruumi korrastamine ja töökorralduse reeglite järgimine. Enda töö väärtustamine ja hindamine. Rühmatöö väärtustamine ja oma panuse hindamine rühmatöös. Oma töö tulemuse jäädvustamine (pildistamine ja arhiveerimine). 6. klass Tehtavate esemete kavandamine individuaalselt ja rühmas (nõuetele vastava omaloomingulise prototüübi loomine ning tööjuhendi koostamine) erinevate teabeallikate või interneti infoallikate abil. Lihtsate esemete joonise lugemine ja joonestamine (kolmvaade, joonte liigid, mõõtkava). Lihtsa elektriskeemi koostamine. Enda kavandatud esemete valmistamisel õpitud käsitöövahendite, tööpinkide, elektriliste- ja akuga käsitööriistade ning erinevate liidete kasutamine. Enda ja rühmatöö tulemuslikkuse hindamine. Enda töö tulemuse jäädvustamine (pildistamine ja arhiveerimine). Eelnevate ja uute teadmiste seostamine refleksioonis.
3. Igapäevaelu oskused 4. klass Õpilane: • kasutab etteantud materjale säästlikult;	4. klass Tarbimise suunad ja mõju inimesele. Säästliku tarbimise põhimõtted. Materjalide säästlik kasutamine. Normid, tavad ja kombed ühiskonnas. Kaaskodanike ja kaaslastega

- tunneb ära õpetaja abiga teistes õppeainetes õpitut ja loob seoseid õpitavaga, sh erinevate eluvaldkondadega; - kirjeldab tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel; - mõistab materjalide õige hoiustamise vajalikkust. 5. klass Õpilane: - teab, kuidas kasutada materjale ja toiduaineid säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks; - rakendab õpetaja juhendamisel teistes õppeainetes õpitut; - nimetab materjalide hoiustamis- ja säilitamise nõudeid. 6. klass Õpilane: - kasutab materjale ja toiduaineid säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks; - rakendab teistes ainetes õpitut ja loob seoseid erinevate eluvaldkondadega; - teab materjalide ja toiduainete säilitamise nõudeid.	arvestamine. Ideekaardi koostamine mingi materjali seoste kohta erinevate eluvaldkondadega. 5. klass Jätkusuutlikkus. Materjalide säästlik kasutamine. Ringmajandamine materjalidega (<i>nt rõivatööstus, materjalide taaskasutamine</i>). Isikupära kujundamine läbi loomise/tehnoloogia. Mõistekaardi koostamine materjalide taaskasutuse teemal. 6. klass Materjalide hoiustamine. Parandustööd ja tarbeesemete hooldamine. Eesti kombed ja esemeline kultuur. Rahvakultuuri tähtsus. Lühireferaadi koostamine.

2.3. III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

III KOOLIASTE – KÄSITÖÖ, KODUNDUS, TEHNOLOOGIAÕPETUS

III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) valib oma ideede teostamiseks sobivaid materjale, töövahendeid, seadmeid, masinaid ja töötlemisviise turvaliselt ning otstarbekalt, teadvustades nende mõju majandus-, sotsiaal- ja looduskeskkonnale;
- 2) kasutab erinevaid teabeallikaid loova mõttetöö ja praktilise tegevuse ühendamiseks;
- 3) kavandab, planeerib, teostab ja mõtestab töö protsessi põhimõttel ideest teostuseni, arvestades eesmärgistatud tulemust ning esteetilisust;
- 4) valib ja kasutab teistes õppeainetes õpitut teadmisi ning seostab neid igapäevaeluga;
- 5) on ettevõtlik ning lahendab loovalt esile kerkinud probleeme nii iseseisvalt kui ka rühmas;
- 6) väärtustab Eesti ja teiste rahvaste kombeid ning esemelise ja toidukultuuriga seotud traditsioone;
- 7) teeb vahet toitumise eripäral (kultuuriline, tervisest lähtuv jm) ning oskab neid teadmisi rakendada toitu valides ja valmistades;
- 8) esitleb ning põhjendab tehtud valikuid ja tööprotsessi nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 9) analüüsib ning hindab nii enda kui ka teiste tööd ja selle lõpptulemust;
- 10) teadvustab praktiliste eluoskuste valdamise vajalikkust;
- 11) väärtustab loovat isetegemist ning sellega seonduvat vaimset heaolu ja tervislikku eluviisi;
- 12) hindab enda huve ja sobivust erinevateks ametiteks või hobidega tegelemiseks.

Õpitulemused III kooliastme lõpuks

Käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus

Õpilane:

- 1) kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega;
- 2) hindab infoallikates, sh pakenditel sisalduvat teavet kriitiliselt ja analüüsib selle põhjal oma tarbimisharjumusi ning teadlikke tarbimisvalikuid;
- 3) valib ja kombineerib materjale, sh toiduaineid eri töötlusviiside jaoks;
- 4) kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt;
- 5) oskab koostada eelarvet toote valmistamiseks;
- 6) järgib tervisekaitse- ja tööohutuse nõudeid;
- 7) planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse;
- 8) teab jäätmete käitlemise ning keskkonnanõuete põhilisi nõudeid ja ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale;
- 9) leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teadlikult teistes ainetes õpitut;
- 10) tunneb peamisi Eesti kultuuri-, käsitöö- ja toitumistavasid;
- 11) võrdleb eri rahvaste kultuuritavasid ja rahvustoite;
- 12) teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid ja toitumise eripärasid ning rakendab neid toitu valmistades;
- 13) esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid;
- 14) annab enda ja teiste tehtule konstruktiivset tagasisidet;
- 15) leiab õpitu seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega.

2.3.1. KÄSITÖÖ õpitulemused ja rõhuasetused õppesisu käsitlemisel III kooliastmes klassiti

Õpitulemused III kooliastmel klassiti KÄSITÖÖ	Rõhuasetused õppesisu (sh praktiliste tööde) käsitlemisel klassiti
1. Materjalid, töövahendid ja töötamisviisid 7. klass Õpilane: • valib etteantud materjale eri töötlusviiside jaoks; • valib ja kasutab materjalile sobivaid tehnikaid, seadmeid, töövahendeid. 8. klass Õpilane: • valib ja võrdleb materjale eri töötlusviiside jaoks; • võrdleb ja kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt. 9. klass	7. klass Tehislike ja sünteetiliste tekstiilmaterjalide liigid, saamine ja omadused. Töövahendite (käärid, nõelad, märkimis- ja mõõtmisvahendid, vardad, heegelnõelad vms) käsitlemine. Rahvakunstiga seonduvate tehnikate (tikkimine, kudumine, heegeldamine) traditsiooniline ja stiliseeritud rakendamine praktikas. <u>Tikkimine.</u> Tutvumine erinevate tikanditega. Tikand loomingulise väljendusvahendina. Sümbolid ja märgid. Võimaluse korral tikandi kavandamine ja loomine arvutiga. <u>Heegeldamine.</u> Tutvumine heegeltehnika loominguliste võimalustega. <u>Kudumine.</u> Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Ringselt kudumine <u>Õmblemine.</u> Tekstiilkiudained. Keemilised kiud. Kanga kuumniiske töötlemine. Rõivaeseme õmblemine. Mõõtude võtmine, rõiva suurusnumbri määramine, lõikelehe kasutamine ja lõigete paigutamine riidele. Valitud

Õpilane: • valib ja kombineerib materjale eri töötlusviiside jaoks; • kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt.	rõivaeseme õmblemiseks sobivate tehnoloogiliste võtete kasutamine. 8. klass Tänapäeva käsitöömaterjalid. Erinevad käsitööniidid ja -lõngad, nende sobivus töövahendi, materjali ja esemega. Materjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusala, töövahenditest ning esemest Materjalide masintöötlemine: õmblus-, tikkimis-, viltimis-, äärestusmasina vms kasutusvõimalused ja käsitsemine, reguleerimine, lisaseadmete kasutamine, hooldamine. Töövahendite ja masinate ohutu käsitsemine. Õmblustehnoloogia kaasaegsed ja tulevikku vaatavad võimalused. <u>Kudumine.</u> Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Ringselt kudumine. Kirjamine. Erinevate koekirjade kudumine skeemi järgi. Silmuste arvestamine, eseme kudumine ja viimistlemine. Ideekavand ja selle vormistamine. Ornamentika alused. Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid erinevates tekstiilitehnoloogiates. <u>Heegeldamine.</u> Tutvumine heegelt tehnika loominguliste võimalustega. Töövahendite ja tehnoloogia valik sõltuvalt materjalist ja valmistatavast esemest. Töö planeerimine üksi ja rühmas töötades. Vajaliku teabe hankimine tänapäeva teabelevist, selle analüüs ja kasutamine. Oma töö ja selle tulemuse analüüsimine ning hindamine. Töö esitlemine ja eksponeerimine. Näituse kujundamine ning virtuaalkeskonna kasutamine oma töö eksponeerimiseks Meeskonna juhtimine. <u>Tikkimine.</u> eesti rahvakunstis. Rahvarõivad. Eesti etnograafiline ornament tänapäevase rõivastuse ja esemelise keskkonna kujundamisel. Võimaluse korral tikandi kavandamine ja loomine arvutiga. <u>Õmblemine.</u> Rõivaeseme õmblemine. Mõõtude võtmine, rõiva suurusnumbri määramine, lõikelehe kasutamine ja lõigete paigutamine riidele. Valitud rõivaeseme õmblemiseks sobivate tehnoloogiliste võtete kasutamine. Eseme õmblemise tehnoloogilise järjekorra määramine. 9. klass Erinevad kaasaja ja tuleviku materjalid, nende saamine ning sobivus lähtuvalt kasutusala. Erinevate materjalide kombineerimine tervikuks. Digitaalsed vahendid- erinevad veebipõhised platvormid ja rakendused, foto ja -video töötlemise programmid. Erinevate kaasaegsete ja uuenduslike materjalide töötlemine praktikas. Töövahendite ja tehnoloogiate valimine olenevalt materjalist ja valmistatavast esemest (nt rõivaese, tarbeese vms). Omandatud teadmiste ja oskuste rakendamine aineteüleises loomingulises või tehnilises multimateriaalses projektis.

	Õmblemine. Kanga kuumniiske töötlemine. Rõivaeseme õmblemine. Mõõtude võtmine, rõiva suurusnumbri määramine, lõikelehe kasutamine ja lõigete paigutamine riidele. Valitud rõivaeseme õmblemiseks sobivate tehnoloogiliste võtete kasutamine. Esemee õmblemise tehnoloogilise järjekorra määramine. Õmblustöö viimistlemine.
2. Tööprotsess (kavandamine, töötamine ja refleksioon) 7. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid ning selgitab autoriõiguste järgimise vajadust; mõistab eelarve koostamise olulisust toote valmistamisel; teab ja järgib tööohutusnõudeid; planeerib enda või rühmas töötades tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teistes õppeainetes õpitut; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule tagasisidet põhjendades oma arvamust. 8. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; planeerib ja koostab eelarvet toote valmistamiseks; järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teistes õppeainetes õpitut; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning	7. klass Tekstiilid rõivastuses ja sisekujunduses. Rõivastus kui ajastu vaimu peegeldaja - sotsiaalsed märksüsteemid. Moelooming. Komplektide ja kollektsioonide koostamise põhimõtted. Ideekavand ja selle vormistamine. Kompositsiooni seaduspärasuste arvestamine käsitöös kavandades. Käsitöötehnikate ja tekstiilitööstuse areng ning seda mõjutanud tegurid ajaloos. Nüüdisaegsed tehnoloogilised võimalused ning uudsed võtted rõivaste ja tarbeesemete valmistamisel. Käsitöö väärtustamine tarbekunsti osana või isikupärase eneseväljendusena. Õmblemise ja käsitööga seotud elukutsed ning võimalused ettevõtluseks. Töö eesmärgistamine. Idee ja kavandi olulisus eseme valmistamisel, kompositsiooni ja disainiprotsessi seaduspärasused. Töö planeerimine üksi töötades: eelarve kujunemine, töö etappide järjestamine ja aja planeerimine. Info otsimine ainealasest kirjandusest ja teabeallikatest. Suulise juhendamise järgi töötamine. Märgid, sümbolid ja ornamendid eesti rahvakunstis. Rõivas kui ajastu vaimu peegeldaja - sotsiaalsed märk-süsteemid. Rahvarõivad. Töö- ja loomeprotsessi etappide eristamine, järjestamine ja kirjeldamine. Oma töö tulemuste analüüsimine: seatud õppe-eesmärkide saavutamise hindamine. Ideede ja töö tulemuse esitlemine suulisel kujul. 8. klass Moe, isikupära ja proportsiooni põhimõtete arvestamine kavandades. Sobivate lisandite valik stiili kujundades. Ideekavand ja selle vormistamine. Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid erinevates tekstiilitehnoloogiates. Töövahendite ja tehnoloogia valik sõltuvalt materjalist ja valmistatavast esemest. Töö planeerimine üksi ja rühmas töötades. Vajaliku teabe hankimine tänapäeva teabelevist, selle analüüs ja kasutamine. Elektriliste töövahenditega töötamine ja nende hooldamine kasutusjuhendi järgi. Iseseisvalt tööjuhendi järgi töötamine. Ideede hankimine tänapäeva teabelevist (internet, erialane kirjandus). Allikakriitilisus, analüüs, kasutamine kooskõlas autoriõigusega. Proportsioonipõhimõtted rõivaste kujundamisel. Joonise või kavandi vormistamise põhimõtted. Töö planeerimine rühmas töötades: eelarve kujunemine, töö etappide järjestamine ja aja planeerimine. Suulise ja kirjaliku juhendamise järgi töötamine, sh jooniste kasutamine, skeemide mõistmine. Esemee kaunistamine ja viimistlemine. Sobivate lisandite

lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule tagasisidet põhjendades oma arvamust. 9. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; oskab koostada eelarvet toote valmistamiseks; järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teadlikult teistes ainetes õpitut; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule konstruktiivset tagasisidet.	valiku tähtsus stiili kujundamisel. Teiste rahvaste etnograafia inspiratsiooni allikana. Materjali, töövahendite, tehnoloogia sobivuse ja valiku põhjendamine. Ornamentika alused. Ideekavand ja selle vormistamine. Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid erinevates tekstiilitehnoloogiates. Oma töö ja selle tulemuse analüüsimine ning hindamine. Töö esitlemine ja eksponeerimine. Näituse kujundamine ning virtuaalkeskonna kasutamine oma töö eksponeerimiseks. Kirjaliku tööjuhendi koostamine (koos jooniste ja skeemidega).
3. Igapäevaelu oskused 7. klass Õpilane: mõistab infoallikates sh pakenditel olevat teavet ning kirjeldab erinevaid tarbimisvalikuid; järgib jätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja teab ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning looduskeskonnale; leiab õpitut seoseid igapäevaelu ja enda hobidega. 8. klass Õpilane: analüüsib infoallikates, sh pakenditel sisalduvat teavet ja kirjeldab oma tarbimisharjumusi ning tarbimisvalikuid; järgib jätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja teab ressursside säästliku	9. klass 9. klassis toimub tehnoloogiavaldkonna projektitöö (tehnoloogiaõpetuse või käsitöö keskne või nende kombinatsioonis). Projektitöö võib teostada individuaalselt või ühistööna. Projektitöö raames toimub: projektitöö planeerimine ja kavandamine omandatud teadmiste ja oskuste põhjal (sh ajakava ja tööjaotus, kui tegemist on ühistööna); materjalide, töövahendite ja tehnikate valimine vastavalt püstitatud eesmärgile; projektitöö teostamine; loomingulise tulemuse esitlemine (nt näitusel, või muul viisil); tööprotsessi reflekteerimine ja analüüsimine 7. klass Tarbimise suunad ühiskonnas ja selle mõju inimesele. Vastutustundlik säästlik tarbimine. Parandustööd. 8. klass Tekstiilide hooldamine ja hoiustamine. Jätkusuutlikkus. Ringmajandamine materjalidega (nt rõivatööstus, materjalide taaskasutamine). Isikupära kujundamine läbi loomise/tehnoloogia. Etikett rõivastuses. 9. klass Normid, tavad ja kombed ühiskonnas. Koostöine õppimine. Eesti ja teiste rahvaste kultuuritavad. Rahvakultuuri tähtsus. Kultuuridevahelised seosed, erinevused, sarnasused. Käsitöö kui hobi ja elukutse.

kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale; leiab õpituse seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega. 9. klass Õpilane: hindab infoallikates, sh pakenditel sisalduvat teavet kriitiliselt ja analüüsib selle põhjal oma tarbimisharjumusi ning teadlikke tarbimisvalikuid; teab jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale; leiab õpituse seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega.	

2.3.2. KODUNDUSE õpitulemused ja rõhuasetused õppesisu käsitlemisel III kooliastmes klassiti

Õpitulemused III kooliastmel klassiti KODUNDUS	Rõhuasetused õppesisu (sh praktiliste tööde) käsitlemisel klassiti
1. Toiduharidus 7. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid ning selgitab autoriõiguste järgimise vajadust; mõistab infoallikates sh pakenditel olevat teavet ning kirjeldab erinevaid tarbimisvalikuid; valib ja kasutab materjalile sobivaid tehnikaid, seadmeid, töövahendeid; teab ja järgib tööohutusnõudeid; planeerib enda või rühmas töötades tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teistes õppeainetes õpitut; kirjeldab toitumistavasid mõjutavaid tegureid ja toitumise eripärasid ning rakendab neid toitu valmistades; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule tagasisidet põhjendades oma arvamust; leiab õpituse seoseid igapäevaelu ja enda hobidega. 8. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; analüüsib infoallikates, sh pakenditel sisalduvat teavet ja kirjeldab oma tarbimisharjumusi ning tarbimisvalikuid;	7. klass Makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ning allikad. Lisaained toiduainetes. Heaolu ja tervis toidust. Tervisliku toidu valikute olulisus, tasakaalustatud toitumine, päevane energiavajadus nooruki eas. Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad. Nüüdisaegsed köögiseadmed, nende kasutamine ja hooldus. Kuumtöötlemise viisid. Maitseained ja roogade maitsestamine. Supid. Liha jaotustükid ja lihatoitud. Toidu ohutu valmistamine Toiduhügieen toidu käitlemisel, valmistamisel ja säilitamisel. Retsepti põhjal toidu valmistamine. Rühmatööna tegevuste kavandamine ja teostamine. Saadud tulemuste esitlemine teistele (toidu kirjeldamine ja maitsemine). Retsepti koostamine rühmatööna.

võrdleb ja kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus-ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt; järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teistes õppeainetes õpitut; teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid ja toitumise eripärasid ning rakendab neid toitu valmistades; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule tagasisidet põhjendades oma arvamust; leiab õpitut seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega. 9. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; valib ja kombineerib materjale, sh toiduaineid eri töötlusviiside jaoks; kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus-ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt; järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teadlikult teistes ainetes õpitut; teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid ja toitumise eripärasid ning rakendab neid toitu valmistades; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule konstruktiivset tagasisidet; leiab õpitut seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega.	8. klass Toidugruppide roll ja tähtsus toitumises Tasakaalustatud menüü koostamine. Erinevad toitainete vajadused menüü koostamisel - süsivesikud, valgud, rasvad, vitamiinid, mineraalained ja vesi. Toitumisteave meedias -analüüs ja hinnangud. Toiduallergia ja toidutalumatuse. Taimetoitluse ja dieetide mõju organismile. Toitumishäired. Eestlaste toit läbi aegade. Eri rahvaste toitumistraditsioonid ja toiduvalikut mõjutavad tegurid (asukoht, usk jm). Kalaroad. Soojad kastmed. Kergitusained ja tainatooted. Vormiroad ja vokitoidud. Toidu säilitamise tingimused ja nende jälgimise olulisus. Retsepti põhjal toidu valmistamine. Rühmatööna tegevuste kavandamine ja teostamine. Saadud tulemuste esitlemine teistele (toidu kirjeldamine ja maitsmine). Retsepti koostamine rühmatööna. Toiduga seonduvad ametid. 9. klass Toitumise tähtsus kogukonna- ja heaolutunde kujundamisel. Toiduainete muutused kuumtöötlemisel, toitainete kadu. Mikroorganismid toidus. Toiduainete riknemise põhjused. Hügieeninõuded toiduainete säilitamise korral. Toidu kaudu levivad haigused. Toiduainete säilitamine ja konservimine. Kuumtöödeldud järelroad. Rahvustoidud. Suurema projekti korraldamine alates menüü koostamisest, kalkulasioonist ja praktilise töö organiseerimisest kuni tulemuse analüüsimiseni.
2. Tarbijaharidus ja keskkond 7. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid ning selgitab autoriõiguste järgimise vajadust; mõistab infoallikates sh pakenditel olevat teavet ning kirjeldab erinevaid tarbimisvalikuid; valib ja kasutab materjalile sobivaid tehnikaid, seadmeid, töövahendeid;	7. klass Erinevad stiilid sisekujunduses. Toataimede hooldamine. Tarbija õigused ja kohustused. Märgistused toodetel. Toiduga seotud tarbijateemad. Toidu päritolu ja läbipaistvus. Toiduainete tootmise ja transportimise mõju keskkonnale ja inimese tervisele. Toidu ökoloogiline

mõistab eelarve koostamise olulisust toote valmistamisel; järgib jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja teab ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning looduskeskkonnale; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teistes õppeainetes õpitut; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule tagasisidet põhjendades oma arvamust; leiab õpitus seoseid igapäevaelu ja enda hobidega. 8. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; analüüsib infoallikates, sh pakenditel sisalduvat teavet ja kirjeldab oma tarbimisharjumusi ning tarbimisvalikuid; võrdleb ja kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt; planeerib ja koostab eelarvet toote valmistamiseks; järgib jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja teab ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teistes õppeainetes õpitut; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule tagasisidet põhjendades oma arvamust; leiab õpitus seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega. 9. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; hindab infoallikates, sh pakenditel sisalduvat teavet kriitiliselt ja analüüsib selle põhjal oma tarbimisharjumusi ning teadlikke tarbimisvalikuid; oskab koostada eelarvet toote valmistamiseks järgib tervisekaitse- ja tööohutuse nõudeid; teab jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teadlikult teistes ainetes õpitut; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule konstruktiivset tagasisidet;	tsükkel. Toidu raiskamise mõju keskkonnale. Toiduressursside väärimine, ringmajandus. Jäätmed. 8. klass Tarbija rolli mõistmine ning teadlikud valikud tarbijana. Ostuotsustuste mõjutamine, reklaami mõju. Kaupade ja teenuste valimine ja hooldus. Teadlik ja säästlik majandamine. Rõivaste, toidu ostmise/tarbimise majandusliku (säästlik valik), sotsiaalse ja keskkonnasäästlikkuse seisukohast. Tarbijakaitseorganisatsioonid. Rõivaste hooldus vastavalt tingimärkidele Erinevates puhastustöodes kasutatavate kemikaalide ja puhastuslahuste pH. Prügi sorteerimine. Jäätmete vähendamise ja taaskasutus. 9. klass Olmekeemia. Puhastusvahendid, nende omadused ja ohutus. Puhastus- ja korrastustööde käigus kasutatavad meetodid, vahendid ning tööviisid. Kodumasinad. Uute tehnoloogiate kasutamine ja keskkonnasõbralik lähenemine puhastus ja korrastustöodes. Kodutööde mõtestamine ja jaotus soolise võrdõiguslikkuse aspektist. Üldine finantsiline teadlikkussissetulekud, kulutused, säästmine Maksete tasumise viisid (sh laenu, deebet- ja krediitkaardid jne). Leibkonna eelarve, tulude ja kulude tasakaal. Laenu. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs. Kulude planeerimine erijuhtudeks (peod, tähtpäevad jm). Rühmatööna mingi projekti läbiviimise eelarve koostamine.

leiab õpitus seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega.	
3. Käitumiskultuur 7. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid ning selgitab autoriõiguste järgimise vajadust; planeerib enda või rühmas töötades tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teistes õppeainetes õpitut; tunneb ja rakendab kogukondlike Eesti kultuuri-, käsitöö- ja toitumistavasid; nimetab eri rahvaste peamisi kultuuritavasid ja rahvustoite; kirjeldab toitumistavasid mõjutavaid tegureid ja toitumise eripärasid ning rakendab neid toitu valmistades; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule tagasisidet põhjendades oma arvamust; leiab õpitus seoseid igapäevaelu ja enda hobidega.	7. klass Etikett. Koosviibimiste korraldamine. Kutsed ja kingitused. Ideede ja võimaluste leidmine erinevate peolaudade kujundamiseks. Toidu olulisus erinevates kultuurides. Toiduga seotud kombed ja tavad. Lühireferaadi koostamine.
8. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teistes õppeainetes õpitut; tunneb ja rakendab peamisi Eesti kultuuri-, käsitöö- ja toitumistavasid; kirjeldab eri rahvaste kultuuritavasid ja rahvustoite ning rakendab neid praktikas; teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid ja toitumise eripärasid ning rakendab neid toitu valmistades; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule tagasisidet põhjendades oma arvamust; leiab õpitus seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega. 9. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teadlikult teistes ainetes õpitut; tunneb peamisi Eesti kultuuri-, käsitöö- ja toitumistavasid;	8. klass Laua katmine ja toidu serveerimine erinevatel sündmustel. Eesti ja maailma toidukultuur ja kombed. Peolaua menüü koostamine. Eesti toidukultuuri uurimine ja kohaliku tooraine kasutamine mitmekesiste toitade valmistamisel. Lühireferaadi koostamine. 9. klass Rõivastus ja käitumine vastuvõttudel, kodus peolauas, kohvikus ning restoranis. Erinevate rahvuskööride uurimine ja vastavate toitade valmistamine praktikas. Lühireferaadi koostamine.

võrdleb eri rahvaste kultuuritavasid ja rahvustoite; teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid ja toitumise eripärasid ning rakendab neid toitu valmistades; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule konstruktiivset tagasisidet; leiab õpitus seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega.	

2.3.3. TEHNOLOOGIAÕPETUSE õpitulemused ja rõhuasetused õppesisu käsitlemisel III kooliastmes klassiti

Õpitulemused III kooliastmel klassiti TEHNOLOOGIAÕPETUS	Rõhuasetused õppesisu (sh praktiliste tööde) käsitlemisel klassiti
1. Materjalid, töövahendid ja töötamisviisid 7. klass Õpilane: valib etteantud materjale eri töötlusviiside jaoks; valib ja kasutab materjalile sobivaid tehnikaid, seadmeid, töövahendeid. 8. klass Õpilane: valib ja võrdleb materjale eri töötlusviiside jaoks; võrdleb ja kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt. 9. klass Õpilane: valib ja kombineerib materjale eri töötlusviiside jaoks; kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt.	7. klass Nurgasaag ja selle kasutamine. Freesimine (käsifrees, tapifrees, CNC-frees, minifrees). Liited. Tappliide (sõrm-, kalasabatapp, ms). Jootliide. Tüübli, poldi, kruvi, kiili, liimi kasutamine liite tegemisel. Kõvajoodis. Plekk ja selle töötlemisvahendid ning võtted. Automaatika (nutikodu, robotika). Elekter ja selle juhtimine (vooluring, andurid), valgustus/elekter majapidamises. Oma töökoha ja kogu tööruumi korrastamine. 8. klass Metallmaterjalid ja nende töötlemisvahendid (metallisaag, plekikäärid, metalli puurid, nurklihvijad, poleerimistööriistad, viilid). Metallitöötlemisviisid (praktilised tööd): saagimine, pleki lõikamine, puurimine, lihvimine, poleerimine, töötlemine viiliga. Metallide liited: keevis-, joot(pehme, kõva)-, neet-, polt-, liimliide. Metallitrei- ja freespink. Puidutöötlemispingid: hõövel-, paksus-, ketassae-, freespink. Elektrilised käsitööriistad: lamellifrees, käsihõövel, käsiketassaag. Pinnalaotus. Pinna ja katteviimistlus. 9. klass Leppelisused ja tähised tehnilistel joonistel. Ristlõiked ja lõiked. Koostejoonis. Ehitusjoonised. 9. klassis toimub projektitöö, mille raames õpilased valivad vastavalt pustatud eesmärgile materjale, töövahendeid ja töötamisviise.
2. Tööprotsess (kavandamine, töötamine ja refleksioon) 7. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid ning selgitab autoriõiguste järgimise vajadust;	7. klass Tehtavate esemete detailne kavandamine individuaalselt ja rühmas õpetaja ja erinevate teabeallikate või interneti infoallikate abil. Praktilised tööd: lihtsa tehnilise joonise lugemine ja joonestamine (kolmvaade, joonte liigid, mõõtmed, mõõtkava, lõige, aksonomeetria);

mõistab eelarve koostamise olulisust toote valmistamisel; teab ja järgib tööohutusnõudeid; planeerib enda või rühmas töötades tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teistes õppeainetes õpitut; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule tagasisidet põhjendades oma arvamust. 8. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; planeerib ja koostab eelarvet toote valmistamiseks; järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teistes õppeainetes õpitut; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule tagasisidet põhjendades oma arvamus. 9. klass Õpilane: kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; oskab koostada eelarvet toote valmistamiseks; järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teadlikult teistes ainetes õpitut; esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; annab enda ja teiste tehtule konstruktiivset tagasisidet.	valmistatava eseme detailide modelleerimine, nendest digitaalsete jooniste koostamine ja loomine; lihtsa elektriskeemi tegemine; ühistöövahendite kasutamine oma töö planeerimiseks, valmistamiseks ja eksponeerimiseks; töö planeerimine ja tegevusplaani sh ajaplaani loomine; töövahendi kohta õpijuhendi koostamine. Oma töökoha ja kogu tööruumi korrastamine. Enda tööprotsessi ja lõpptulemuse hindamine kokkulepitud nõuetest lähtuvalt. Enda- ja rühmatöö väärtuse ning panuse hindamine rühmatöös. Oma töö tulemuse jäädvustamine (pildistamine, arhiveerimine). 8. klass Tehtavate esemete detailne kavandamine individuaalselt ja rühmas õpetaja ja erinevate teabeallikate või interneti infoallikate abil. Praktilised tööd: uue joonise lugemine, detaili modelleerimine ja sellest joonise loomine (kolmvaade, joonte liigid, mõõtmed, mõõtkava) ja automatiseeritud töötlemiseks (CNC-, laserlõikus masin ja 3D printer; vajalikud failid); töö planeerimine ja tegevusplaani sh ajaplaani loomine; töövahendi kohta õpijuhendi koostamine. Tööruumi korrastamine ja töökorralduse reeglite järgimine. Enda töö väärtustamine ja hindamine. Rühmatöö väärtustamine ja oma panuse hindamine rühmatöös. Oma töö tulemuse jäädvustamine (pildistamine ja arhiveerimine). 9. klass 9. klassis toimub tehnoloogiavaldkonna projektitöö (tehnoloogiaõpetuse või käsitöö keskne või nende kombinatsioonis). Projektitöö võib teostada individuaalselt või ühistööna. Projektitöö raames toimub: projektitöö planeerimine ja kavandamine omandatud teadmiste ja oskuste põhja (sh ajakava ja tööjaotus, kui tegemist on ühistööna); materjalide, töövahendite ja tehnikate valimine vastavalt püstitatud eesmärgile; projektitöö teostamine; loomingulise tulemuse esitlemine (nt näitusel, või muul viisil); tööprotsessi reflekteerimine ja analüüsimine.
3. Igapäevaelu oskused	7. klass

7. klass Õpilane: mõistab infoallikates sh pakenditel olevat teavet ning kirjeldab erinevaid tarbimisvalikuid; järgib jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja teab ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning looduskeskkonnale; leiab õpitus seoseid igapäevaelu ja enda hobidega. 8. klass Õpilane: analüüsib infoallikates, sh pakenditel sisalduvat teavet ja kirjeldab oma tarbimisharjumusi ning tarbimisvalikuid; järgib jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja teab ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale; leiab õpitus seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega. 9. klass Õpilane: hindab infoallikates, sh pakenditel sisalduvat teavet kriitiliselt ja analüüsib selle põhjal oma tarbimisharjumusi ning teadlikke tarbimisvalikuid; teab jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale; leiab õpitus seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega.	Tarbimise suunad ühiskonnas ja selle mõju inimesele. Vastutustundlik säästlik tarbimine. Parandustööd. Säästliku tarbimise põhimõtted. Materjalide säästlik kasutamine. Pakenditel oleva teabe uurimine. Praktiline töö: mingi eseme parandamine. 8. klass Erinevate materjalide hooldamine ja hoiustamine. Jätkusuutlikkus. Ringmajandamine materjalidega (nt materjalide taaskasutamine). Isikupära kujundamine läbi loomise/tehnoloogia. Ülesanded, et uurida pakenditel olevat teavet. Mõistekaardi koostamine materjalide taaskasutuse teemal. 9. klass Normid, tavad ja kombed ühiskonnas. Koostöine õppimine. Eesti ja teiste rahvaste kultuuritavad. Rahvakultuuri tähtsus. Kultuuridevahelised seosed, erinevused, sarnasused. Tehnoloogiavaldkond kui hobi ja elukutse. Ideekaardi koostamine tehnoloogiavaldkonna oskuste seostest erinevate eluvaldkondadega. Ülesanded, et uurida pakenditel olevat teavet.

AINEVALDKOND «VÕÕRKEELED» PÕHIKOO LIS

1. ÜLDSÄTTED

1.1. Võõrkeelepädevus

Võõrkeelte õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane võõrkeelepädevus, s.o suutlikkus mõista ja tõlgendada võõrkeeles esitatut, suhelda eesmärgipäraselt nii kõnes kui ka kirjas, järgides vastavaid kultuuritavasid; mõista ja väärtustada erinevaid kultuure, oma kultuuri ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi; mõista, et elus on vaja vallata vähemalt kahte võõrkeelt.

Võõrkeelte õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ja vahendab võõrkeeles esitatut;
- 2) suhtleb eesmärgipäraselt ja olukohaselt nii kõnes kui ka kirjas;
- 3) loob ja esitab nii suuliselt kui ka kirjalikult eri liiki tekste;
- 4) tunneb õpitavat keelt kõnelevate piirkondade/kogukondade kultuuri;
- 5) mõistab oma kultuuri ja teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 6) väärtustab võõrkeelte oskust ja on motiveeritud keeli õppima;
- 7) kasutab võõrkeelseid veebikeskkondi, teadvustades nende võimalikke ohte;
- 8) omandab edasiseks keelte õppimiseks vajalikud oskused ja kohandab need enda vajadustele vastavaks.

1.2. Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonda kuulub A-võõrkeel

A-võõrkeelena õpitakse inglise ja saksa keelt.

A-võõrkeele õppimist alustatakse 3. klassist.

Õpilane, kes õpib eesti keelt teise keelena, ei pea õppima B-võõrkeelt.

Ainekavad on koostatud arvestusega, et kirjeldatud õpitulemused on saavutatavad heal tasemel järgmise soovitusliku tunniarvotuskava korral:

Õppeaine	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
A-võõrkeel	3	9	9

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Võõrkeelte ainevaldkonna eesmärk on tagada, et õpilastel kujuneks eri keeltes välja suutlikkus mõista, väljendada ja tõlgendada kontseptsioone, mõtteid, tundeid, fakte ja arvamusi nii suuliselt kui ka kirjalikult (kuulamine, rääkimine, lugemine ja kirjutamine) mitmesugustes ühiskondlikes ja kultuurisituatsioonides, lähtudes nende vajadustest ja soovidest. Võõrkeelte ainevaldkonda kuuluvad õppeained avardavad igaüks eraldi ja kõik koos õpilaste suhtlusvõimalusi, aitavad neil mõista ja väärtustada mitmekeelelist ja -kultuurilist maailma ning kujundavad nende suutlikkust võõrkeeleskust elukestvalt arendada. Valdkonnasisene lõiming toimub erinevate keelte õpetajate koostöös. Õpilasi suunatakse kasutama ühes keeles omandatud oskusi, et õppida teisi keeli ning luua seoseid ja tuua paralleele erinevate keelte vahel.

Võõrkeelte õpe lähtub Euroopa keeleõppe raamdokumendi ja selle sõsarväljaande põhimõtetest ning nendes kirjeldatud keeleoskustasemetest. Võõrkeelte õpitulemused on raamdokumendile toetudes kirjeldatud ühtsetel alustel. Raamdokumendi põhimõtete rakendamine õppes võimaldab motiveerida õpilasi võõrkeeli õppima, suunata erineva edasijõudmisega õpilasi endale jõukohaseid õpieesmärke seadma ning saada läbipaistvat tagasisidet saavutatu kohta.

Raamdokument näeb keeleõppe eesmärgina õppijate toimetulekut erinevates suhtlusolukordades, suutlikkust end väljendada ja täita eri ülesandeid, st eesmärgiks on suhtluspädevuse kujunemine. Suhtluspädevus hõlmab raamdokumendi järgi kolme komponenti: keelelist, sotsiolingvistilist ja pragmaatilist pädevust. Keele grammatika ja sõnavara omandatakse keelt kontekstis eesmärgipäraselt

kasutades ning järk-järgult jõutakse keelereeglite teadliku rakendamiseni. Sotsiolingvistilise pädevuse kaudu areneb õppija keelekasutuse olukohasus (viisakusreeglid, keeleregister jm) ning pragmaatilise pädevuse kaudu tema võime mõista, luua ja vahendada nii suulisi kui ka kirjalikke tekste. Raamdokument rõhutab nii mitmekeelsuse kui ka mitmekultuurilisuse olulisust. Seetõttu arendatakse õpilastes oskust võrrelda oma ja teisi kultuure, leida nende sarnasusi ja erinevusi, mõista ning väärtustada kultuuride ja keelte eripära, olla salliv ning vältida eelarvamuslikku suhtumist võõrapärasesse. Suhtluspädevuse ja kultuuriteadlikkuse saavutamiseks suunatakse õpilasi tarbima vastava keele kultuuri ja aidatakse neil leida kontakte õpitava keele kõnelejatega, korraldades nt õppereise ja õpilasvahetusi või virtuaalkohtumisi. Teiste kultuuride tundmine aitab teadlikumalt tajuda oma keele ja kultuuri eripära. Võõrkeelesõppes kasutatakse avatud ning paindlikku metoodilist käsitust, et kohandada õpet õpilaste vajaduste järgi.

Õpilaskeskse võõrkeelesõppe tähtsamad põhimõtted on:

- 1) õpilase aktiivne osalemine õppetegevuses, tema teadlik ja loov võõrkeele kasutamine ning oma õpistrateegiate kujundamine;
- 2) õppematerjali sisu vastavus õpilase eale ja huvidele;
- 3) erinevate suhtluspädevust arendavate õppemeetodite rakendamine;
- 4) õpetaja kui õpilase koostööpartner ja nõustaja teadmiste ja oskuste omandamisel;
- 5) õppematerjalide avatus, nende kohandamine ja täiendamine õpilase eesmärkide, vajaduste ja huvide põhjal;
- 6) vigade käsitlemine õppimise loomuliku osana, nende parandamine vastavalt õppe eesmärgile.

1.4. Üldpädevuste kujundamine

Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushoiakute ja käitumise – õpetamisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Võõrkeelesõpetuse eesmärkides ja tulemustes sisalduvad keelepädevus, kultuuridevaheline pädevus (väärtushinnangud, käitumine) ning õpioskused. Võõrkeeli õpetades kujundatakse kõiki üldpädevusi (väärtuspädevust, sotsiaalset pädevust, enesemääratluspädevust, õpipädevust, suhtluspädevust, matemaatikapädevust, ettevõtlikkuspädevust) seatud eesmärkide, käsitletavate teemade ning erinevate õpimeetodite ja tegevuste kaudu.

Kultuuri- ja väärtuspädevuse arengut toetatakse inglise ja saksa keeli kõnelevate maade kultuuride tundmaõppimise kaudu. Õpitakse mõistma ja aktseptima erinevaid väärtussüsteeme, mis lähtuvad kultuurilisest eripärast.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Igapäevastes suhtlussituatsioonides toimetulekuks on sobivate keelendite valiku kõrval vaja teada inglise, saksa ja eesti keelt kõnelevate maade kultuuritausta ja sellest tulenevaid käitumisreegleid ning ühiskonnas kehtivaid tavasid. Seetõttu on sotsiaalne ja kodanikupädevus tihedalt seotud väärtuspädevusega. Sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamisele aitavad kaasa erinevad õpitöövormid (nt rühmatöö, projektöpe) ning aktiivne osavõtt inglise, saksa ja eesti keeltega seotud kultuuriprogrammidest.

Enesemääratluspädevus areneb võõrkeelesõppes kasutatavate teemade kaudu. Iseendaga ja inimsuhetega seonduvat saab võõrkeeletunnis käsitleda arutluste, rollimängude ning muude õpitegevuste kaudu, mis aitavad õpilastel jõuda iseenda sügavama mõistmiseni. Oma tugevate ja nõrkade külgede hindamine on tihedalt seotud õpipädevuse arenguga.

Õpipädevust kujundatakse pidevalt erinevaid õpistrateegiaid rakendades (nt teabe otsimine võõrkeelsetest allikatest, sõnaraamatu kasutamine). Olulisel kohal on eneserefleksioon ning õpitud teadmiste ja oskuste analüüsimine.

Suhtluspädevus on võõrkeelesõppes keskne. Võõrkeelesõpetuse eesmärgid lähtuvad otseselt suhtluspädevuse komponentidest ning nende sisust. Hea eneseväljendusoskus, teksti mõistmine ja

tekstiloomel on eduka suhtlemise eeldused võõrkeeltes. Koos suhtluspädevusega arendatakse õppijas oskust võrrelda oma ning võõra kultuuri sarnasusi ja erinevusi, mõista ning väärtustada teiste kultuuride ja keelte eripära, olla salliv ning vältida eelarvamuslikku suhtumist võõrapärasesse. Teiste kultuuride tundmine aitab teadlikumalt tajuda oma keele ja kultuuri spetsiifikat.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase pädevusega seonduvad võõrkeeled suhtluspädevuse kaudu. Esmalt õpitakse võõrkeeles nt arvutama ning seejärel vastavalt keeleoskuse arengule mõistma erinevate elu- ja tegevusvaldkondade tekste, sh teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud teavet. Õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid eri liiki tekste luues, korrigeerides ja esitades. **Ettevõtlikkuspädevus** kaasneb eelkõige enesekindluse ja julgusega, mida annab inimesele võõrkeeleskus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate ea- ja mõttekaaslastega.

Digipädevuse arengu toetamine võõrkeelesõppes aitab õppijal kujuneda kohanemisvõimeliseks, elukestvat õpet väärtustavaks ning tööturul toimetulevaks ühiskonna liikmeks, digikodanikuks. Õpilasi suunatakse kasutama digivahendeid esitluste, projektide, õppemängude loomiseks, iseseisvaks keele arendamiseks (keelesõpperakendused), enesehindamiseks. Võõrkeelses teabekeskkonnas suunatakse õpilast turvaliselt haldama oma identiteeti, järgima küberturvalisuse ja eetika reegleid, hindama teabe usaldusväärsust.

1.5. Võõrkeelte valdkonna lõiming teiste ainevaldkondadega

Võõrkeelte ainekavad arvestavad teadmisi, mida õpilane saab inglise, saksa ja eesti keele maade ja kultuuri kohta teiste ainevaldkondade kaudu. Võõrkeelesõppes kasutatavad materjalid täiendavad teadmisi, mida õpilane omandab teistes õppeainetes, andes õpilasele keelevahendid erinevate valdkondadega seonduvate teemade käsitlemiseks. Võõrkeelte omandamisel kasutatakse koostöös teiste ainevaldkondadega keeleoskuse integreeritud õppematerjale, s.o lõimitud aine- ja keelesõpet (LAK-õpe, keelekümbel). Võõrkeeleskus võimaldab muu hulgas õppijale ligipääsu lisateabeallikale (teatmeteostele, võõrkeelsele kirjandusele, internetile jt), toetades sel moel materjali otsimist mõne teise õppeaine jaoks.

Keel ja kirjandus. Võõrkeeltele on kõige otsesem seos keele ja kirjandusega, kuna võõrkeelesõppes rakendatakse emakeeles omandatud teadmisi: arendatakse kirjalikku ja suulist eneseväljendusoskust, luuakse tekste ning õpitakse neist aru saama. Kõik need teadmised ja oskused kantakse järgmist keelt õppides üle uude kultuurikonteksti.

Matemaatika. Matemaatikapädevuse arengut toetab numbrite tundmise ja arvutamise kõrval erinevates alustekstides leiduvate sümbolite, graafikute, tabelite ja diagrammide mõistmise ning tõlgendamise oskuse arendamine.

Loodus- ja sotsiaalsed. Lõiming kujundatakse erinevate teemavaldkondade ja nendes kasutatavate alustekstide ning õppe kaudu. Võõrkeelte õppes juhitakse õpilasi muu hulgas väärtustama looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; ära tundma kultuurilist eripära ja järgima üldtunnustatud käitumisreegleid; kujundama oma arvamust ning olema aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Kunstiained. Kunstipädevusega puututakse kokku kultuuriteadlikkuse kujundamise kaudu, õppides tundma erinevate maade kultuurisaavutusi nii teemade (nt „Riigid ja nende kultuur“, „Vaba aeg“) kui ka vahetute kunstielamuste kaudu (kino, teater, kontserdid, muusika, näitused, muuseumid jm). Õpilasi suunatakse märkama ja väärtustama erinevaid kultuuritraditsioone ning maailmakultuuri mitmekesisust.

Tehnoloogia. Erinevate teemavaldkondade ja nendes kasutatavate alustekstide ning õppe kaudu teadvustatakse tehnoloogia arengusuundumisi, seejuures arutletakse nt tehnoloogia kasutamisega kaasnevate võimaluste ja ohtude üle või tutvutakse eri valdkondade teadussaavutustega.

Kehaline kasvatus. Kehakultuuripädevus seostub võõrkeeltes tervisliku eluviisi ja kehalise aktiivsuse väärtustamisega. Võõrkeelesõppes (nii nagu kehalises kasvatuseski) tuleb sallivalt suhtuda kaaslastesse, järgida ausa mängu reegleid ning teha koostööd.

1.6. Läbivate teemade käsitlemise põhimõtted

Läbivate teemade (ingl cross curricular themes) all mõistetakse aineülest vaadet. Tegemist on eri õppeaineid puudutavate valdkondadega, mida käsitletakse eri õppeainete, koolikeskkonna korralduse ja huvitegevuse lõimimise kaudu.

Lähtudes õppekava läbivatest teemadest (elukestev õpe ja karjääri kujundamine; keskkond ja jätkusuutlik areng; kodanikualgatus ja ettevõtlikkus; kultuuriline identiteet; teabekeskond ja meediakasutus; tehnoloogia ja innovatsioon; tervis ja ohutus; väärtused ja kõlblus), tuuakse võõrkeelte ainekavasse sobivad teemakäsitlused, näited ja meetodid, korraldatakse aineteüleseid, klassidevahelisi ja ülekoolilisi projekte, valitakse loovtöid 3. kooliastmes jne.

Kuna läbiv teema ei ole omaette õppeaine, vaid seoste loomise vahend nii valdkonna sees kui ka valdkondade üleselt, siis on läbivad teemad võõrkeelte õppesisusse ja valdkonnapädevustesse teadlikult sisse kirjutatud, et paremini tagada nende lõiming võõrkeelte ainevaldkonnaga. Näiteks on eri kooliastmete õppesisus järgmised märksõnad läbiva teema keskkond ja jätkusuutlik areng kohta: käitumine looduses, looduskaitse, looduslik tasakaal, saasteallikad jne. Põhikooli valdkonnapädevustesse on kirjutatud läbiv teema kultuuriline identiteet järgmiselt: õpilane mõistab oma kultuuri ja teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid. Läbivate teemade lõimimiseks keelõppesse saab soovitusi Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse kogumikust „Läbivad teemad õppekavas“ [1] ja ÜRO kestliku arengu eesmärkidest (<https://www.pwc.com/>).

Lisaks otsesele seosele õppesisu ja valdkonnapädevustega käsitletakse läbivaid teemasid ka konkreetsetes õpitegevustes (nt loovtöid kirjutades võib teema seostada vajaliku läbiva teemaga; läbivast teemast lähtudes saab luua rolli- ja suhtlusmänge; autentset võõrkeelset teksti valides on õpetajal peaaegu piiramatud võimalused läbivat teemat kajastada; mõne läbiva teemaga võib siduda võõrkeeltenädala üritused, kultuurisündmused, jne).

Kuna kõik õppekava läbivad teemad on nii või teisiti seotud võõrkeelte valdkonna olulisima alusdokumendi, Euroopa keeleõppe raamdokumendi nelja suhtlusvaldkonnaga (avalik elu, isiklik elu, haridusvaldkond ja töövaldkond), siis on läbivate teemade kajastamine võõrkeeltes õppe loomulik osa.

Läbivate teemade käsitlemise eesmärgid ja rakendamise viisid		
Nr.	Eesmärk	Rakendamise viisid
1.	Elukestev õpe ja karjääri kujundamine Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel.	„Õppimine ja töö“. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on muu hulgas vaja tulevases tööelus. Võõrkeelt õppides omandatakse eneseanalüüsiks ja enda tutvustamiseks vajalikku sõnavara ning oskusi, et ennast võõrkeeles esitleda ja oma mõtteid arusaadavalt edasi anda. Õpe võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt käivad õpilased ettevõtteis, tutvuvad ainevaldkonnaga seotud ametite, erialade ja edasiõppimisvõimalustega. Keskendutakse erinevate töö- ja õpingutega seotud pädevuste omandamisele. Nii kujuneb oskus koostada õpinguile ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente, suhelda erinevates töö- ja õppesituatsioonides, läbi viia eakohast uurimis- ja projektitööd, kujundada vajalikud karjääri kujundamise pädevused, jne.;

2.	Väärtused ja kõlblus Taotletakse õpilase kujunemist kõlbelselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.	„Mina ja teised“, „Kodu ja lähiümbrus“, „Kodukoht Eesti“, „Igapäevaelu. Õppimine ja töö“, „Riigid ja nende kultuur“, „Vaba aeg“. Õppemängud, arutelud, õppekäigud
3.	Keskkond ja jätkusuutlik areng Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ning keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning, väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma vastuseid keskkonna- ja inimarengu küsimustele nii kodus kui maailmas.	„Kodukoht Eesti“. Selleks sobivad erinevad projektõppe võimalused, kus noored mõõdavad ja muudavad oma ökoloogilist jalajälge, valivad eakohase probleemi oma kogukonnas, millele pakuvad välja lahendusi ning võrdlevad seda sarnaste olukordadega maailmas;
4.	Kultuuriline identiteet Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on salliv ja koostööaldis ning tegutseb tõhusalt mitmekultuurilises ruumis.	„Kodukoht Eesti“, „Riigid ja nende kultuur“, „Meedia“. Läbivaid teemasid toetavad koolis tegutseb aineseksioon; ülemaailmsete tähtpäevade tähistamine; projektides osalemine, kohtumine välismaalastest vabatahlikega
5.	Tehnoloogia ja innovatsioon Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegset tehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas;	„Igapäevaelu. Õppimine ja töö“, „Vaba aeg“. Arvutiga lihtsate loovtööde vormistamine Otsingumootorite kasutamine Enesekontrollitsetide kasutamine E-mängudes osalemine (nt kahoot jt) Digikeskkonna sihipärane kasutamine: arutlemine saadud teabe üle, uue sisu loomine koos teiste teabeallokatega: EKI, sõnaveeb Google'i kasutajakonto võimaluste kasutamine, nt õpetajaga suhtlemisel, ülesannete täitmisel ja tööde esitamisel.
6.	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ja toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ning arengusuundadele.	„Mina ja teised“, „Igapäevaelu. Õppimine ja töö“, „Kodukoht Eesti“, „Vaba aeg“. Selleks vajalike pädevuste kujundamiseks sobivad arutelud ja ühisalgatused, mis võimaldavad eesmärgipäraselt tegutseda ja suunavad õppijaid ühiskonnas edenemise ja edukuse suunas.

7.	Teabekeskond ja mediakasutus Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles turvaliselt oma eesmärkide ja ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetika järgi;	„Igapäevaelu. Õppimine ja töö“, „Riigid ja nende kultuur“, „Vaba aeg“, „Meedia“. raadiosaate kuulamine, rollimängud, küsimuste esitamine/küsimustele vastamine, esitlus, tekstide koostamine, temaatilised õppetunnid
8.	Tervis ja ohutus Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes järgib tervislikku eluviisi, käitub turvaliselt ning aitab kaasa tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;	„Mina ja teised“, „Kodu ja lähimbrus“, „Igapäevaelu. Õppimine ja töö“. Tegevused KIVA raames, temaatilised õppetunnid tervishoius töötavate spetsialistidega, ekskursioonid tervise ja ohutusega seotud ettevõtetesse, temaatilised mängud, dialoogid (arst-patsient), töö temaatiliste piltide ja õppekaartidega, grammatikaülesanded, digiharjutused, sõnavaramängud

1.7. Õppetegevuse kavandamise ja korraldamise põhimõtted

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, valdkonnapädevusest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe- ja kasvatustöö rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
 - 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsitluste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
 - 3) toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
 - 4) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
 - 5) võimaldatakse õpet nii individuaalselt kui ka koos teistega, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi, suunatakse tegema valikuid, et toetada õpilaste kujunemist aktiivseiks ning iseseisvaks õppijaks;
 - 6) arvestatakse õpilaste individuaalseid eripärasid ja pakutakse neile diferentseeritud sisu ja raskusastmega ning sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mis toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
 - 7) hoitakse tähelepanu all motivatsiooni ja huvi säilimist ning kasvatamist, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;
 - 8) kasutatakse autentset keelematerjali ning nüüdisaegset õppekirjandust, sh digimaterjale ja -vahendeid;
 - 9) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitus oleks võimalikult elulähedane, õpilasele eakohane ja tähenduslik.
- Õppesisu sätestatakse kooli valdkonnakavas, valiku teeb võõrkeeleeõpetaja arvestusega, et kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud ning õpitulemused, üldpädevused, valdkonnapädevused oleksid saavutatud.

1.8. Hindamise alused

Hindamine on õppeprotsessi osa, mille kaudu toetatakse õpilase õppimist ja arengut. Hindamisel saadakse ülevaade õpitulemuste saavutusest ja õpilase individuaalsest arengust ning toetatakse selle kaudu õpilase kujunemist positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnanguga ennastjuhtivaks õppijaks,

tekitatakse huvi võõrkeelte õppimise vastu ning luuakse alus elukestvale võõrkeeleõppele. Hindamise abil saab õppija tagasisidet oma edenemise kohta õppimisel ja õpistrateegiate valikuteks. Õpetaja saab teavet oma õpetamise tulemuslikkuse kohta ning sisendit nii õppetegevuse kui ka iseenda pädevuste arendamiseks. Võõrkeeleõppes lähtub hindamine eesmärgiks seatud keeleoskustaseme oskustest.

Õpetajat toetab õppija õppimist neljast aspektist lähtuvalt:

1) Individuaalse õpiprotsessi toetamiseks õpetaja (koos õpilasega) analüüsib õpiprotsessi, et välja selgitada individuaalsed tõkked (s.t. puudused õppija õpiprotsessis või lähenemises õppimisse); tunda ära põhjused, miks õpilane ei suuda ülesande kallale asuda (eelteadmiste puudus, harjumatu ülesanne või tehnoloogia, keelebarjäärid, jne); mõista õpilase emotsionaalsete protsesside mõju õppimisele ja psüühikale (s.t. kohandad ülesandeid vastavalt).

2) Oluline on keskenduda meisterlikkusele, mitte tulemustele (st. defineerida edu õppimise ja paremaks muutumise, mitte oma üleoleku näitamise ja teistest parem olemise kaudu), pakkuda sobivaid väljakutseid (edukamatele õpilastele suuremaid); vältida õpilaste võrdlemist ning rõhutada koostööd; seada selged ja mõttekad õpieesmärgid.

3) Samuti hinnatakse sihikindlust, st toetada seda positiivsete sõnumite ja julgustamisega (õhutada õpilasi edasi pürgima); sealhulgas sihikindlust ka emotsioonide haldamisel, mida toetab arusaam, et õppimine ongi pingutus (st. kogu aeg ei peagi olema kerge ja lõbus, vaid teatud ebamugavus on õppimise puhul isegi vajalik).

4) Samuti on oluline toetada õpilastes protsessile keskendumist, st aidata õpilastel hinnata situatsiooni olulisust refleksiooni kaudu (pakkudes rohkem juhendeid õpiprotsessi jälgimiseks, aidates peegeldada meelesisundit ning arutades, kuidas see võib õppimist mõjutada).

Rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida esitatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnetena.

Diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärtusarusaamad ja spetsiifilised õpiraskused, et kavandada järgnevat õppimist ja õpetamist.

Õppeprotsessi käigus rakendatakse **kujundavat hindamist**, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet nii õpetajalt kui ka kaasõpilastelt oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Tagasiside andmisel kasutatakse kõrvuti õpetaja hinnangutega õpilaste enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid.

Sõnaline hinnang sisaldab juhiseid edasiseks, annab tagasisidet lisaks õpitulemuste saavutatusele väärtushinnangute ja -hoiakute ning õpioskuste saavutamise kohta ning suunab ennast analüüsima.

Kokkuvõttev hindamine toimub õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist ja riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust.

Kokkuvõttev hinne kujuneb õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib sõltuvalt töö mahust ja raskusastmest olla erinev kaal.

Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sh esituste, kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele.

1.9. Õppekeskkonna kujundamise põhimõtted

Kool korraldab õppe:

1) viisil, kus luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse kõiki õpilase pingutusi ja õpiedu;

2) soovitatavalt rühmades, mille suurus on kuni 15 õpilast;

3) soovitatavalt ruumis, kus on võimalik liikumist eeldavateks tegevusteks (nt rühmatööd, õppemängud) inventari ümber paigutada;

- 4) ruumis, kus saab kasutada digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale;
- 5) kasutades ka kooliväliste füüsiliste ja digiõppekeskkondade võimalusi, nt muuseumid, näitused, teater, kino, kontserdid, õpilasvahetus, õppereisid, kohtumised õpitavat keelt emakeelena kõnelejatega, et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (nt projekt-, õues- ja reisiõpe).

2. AINEKAVAD

2.1. A-VÕÕRKEEL (INGLISE KEEL / SAKSA KEEL)

2.1.1. Õppeaine kirjeldus

A-võõrkeel on enamikule õpilastest esimene kokkupuude teise keele ja kultuuriga, mistõttu üks A-võõrkeele õppe tähtsamaid ülesandeid on äratada õpilastes huvi teiste keelte ja kultuuride vastu ning tekitada võõrkeeleõppeks motivatsiooni. Oluline on ka võõrkeelte õppimiseks vajalike õpioskuste kujundamine ning arendamine, sealhulgas oskus seada endale õpieesmärgid ja analüüsida oma õpitulemusi, kasutades nt Euroopa keelemappi või õpimappi. A-võõrkeele õppimisel saadud õpioskused aitavad omandada järgmisi võõrkeeli.

A-võõrkeele õppimine kõigi kooliastmete jaoks peaks üldjuhul tagama, et õpilane omandab keeleoskuse sellisel tasemel, mis võimaldab tal edaspidi oma keeleoskust iseseisvalt edasi arendada, aga ka õpitud keelt oma muude teadmiste ja oskuste arendamiseks kasutada, sh selles keeles õppida. Seetõttu on soovitatav kasutada A-võõrkeele õppes loimitud aine- ja keeleõppe elemente.

Ka võimaldab A-võõrkeele suhteliselt suur tundide arv süveneda õpitava keele kultuuriruumi ning kasutada autentseid materjale õpihuvi hoidmiseks ning kasvatamiseks. Võõrkeele kui suhtlusvahendi omandamine nõuab õppija järjepidevat ja aktiivset osalust, mistõttu on oluline suunata õpilasi kasutama võõrkeelt oma huvidega tegelemiseks ning nende teistele tutvustamiseks, luues nii motivatsiooni iseseisvalt oma sõnavara laiendada.

A-võõrkeele õppes nagu põhikooli võõrkeeleõppes üldiselt keskendutakse kuuetele teemavaldkonnale: mina ja teised; kodu ja lähiümbrus; kodukoht Eestis; riigid ja nende kultuur; igapäevaelu, õppimine ja töö ning vaba aeg ja meedia. Nende käsitlemisel lähtutakse vastava kooliastme õpilaste keeleoskustasemest, kogemustest, huvidest ning vajadustest. Keeletunnis suheldakse peamiselt õpitavas võõrkeeles. Vajaduse korral kohandab õpetaja oma keele tasemekohaseks ja/või jagab toetavaid selgitusi.

A-võõrkeele õpetamisel lähtutakse ainevaldkonna kirjelduses toodud põhimõtetest

Õpilaskeskse võõrkeeleõppe tähtsamad põhimõtted on:

- 1) õpilase aktiivne osalemine õppetegevuses, tema teadlik ja loov võõrkeele kasutamine ning oma õpistrateegiate kujundamine;
- 2) õppematerjali sisu vastavus õpilase eale ja huvidele;
- 3) erinevate suhtluspädevust arendavate õppemeetodite rakendamine;
- 4) õpetaja kui õpilase koostööpartner ja nõustaja teadmiste ja oskuste omandamisel;
- 5) õppematerjalide avatus, nende kohandamine ja täiendamine õpilase eesmärkide, vajaduste ja huvide põhjal;
- 6) vigade käsitlemine õppimise loomuliku osana, nende parandamine vastavalt õppe eesmärgile.

2.2. I kooliaste

2.2.1. I kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

3. klassi lõpetaja saavutab A1-keeleoskustaseme, mis tähendab, et ta:

- 1) saab kuulates aru lühikestest lausetest ja lihtsatest igapäevastest väljenditest; reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele ja juhistele;
- 2) räägib õpitud lauseid kasutades ning õpitud sõnadest ja väljenditest lühikesi lihtlauseid moodustades;
- 3) mõistab lugedes väga lihtsaid tekste fraashaaval, leides üles õpitud sõnad ja väljendid ning tuginedes neile;
- 4) kirjutab õpitud sõnu ja lauseid ning täidab õpitud sõnavara kasutades lihtsat lünkteksti;

- 5) kasutab esmaseid keeleõppestrateegiaid (kordamist, seostamist);
- 6) teab õpitava keele maa(de) põhiaandmeid ja olulisemaid tähtpäevi;
- 7) tunneb ja järgib esmaseid viisakusnorme.

Keeleoskuse hea tase I kooliastme lõpus:

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Inglise keel	A1.2	A1.1	A1.2	A1.1
Saksa keel	A1.1-1.2	A1.1	A1.1-1.2	A1.1

2.2.2. I kooliastme õpitulemused

Õpilane:

- 1) mõistab üksikuid sõnu ja väljendeid, kui räägitakse õpitud teemal aeglaselt ja selgelt;
- 2) mõistab konkreetset teavet (nt kohta ja aega) õpitud teemal salvestatud sõnumites, kui sõnumid esitatakse aeglaselt ja selgelt;
- 3) mõistab ja järgib selgelt ja aeglaselt antud juhiseid;
- 4) reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele;
- 5) küsib ja vastab küsimustele enda ja oma igapäevategevuste kohta, kasutades õpitud väljendeid ja lühilauseid;
- 6) moodustab lihtsaid lauseid enda ja oma lähiümbruse kohta, kasutades õpitud sõnu ja väljendeid;
- 7) väljendab oma eelistusi, meeldimist ja mittemeeldimist, kasutades õpitud sõnu ja väljendeid;
- 8) hääldab õigesti õpitud sõnu ning kasutab tuttavate sõnade ja fraaside hääldamisel õiget rõhku;
- 9) mõistab kaardi või e-kirjaga saadetud lühikesi konkreetseid sõnumeid;
- 10) mõistab konkreetset teavet tuttavate sõnadega kirjutatud ja piltidega illustreeritud lihtsas teabematerjalis;
- 11) mõistab tuttavate sõnadega kirjutatud ja piltidega illustreeritud jutukest;
- 12) täidab ankeeti isikuandmetega;
- 13) kirjutab lühikesi väga lihtsaid tekstisõnumeid, milles edastab infot või esitab küsimusi.

2.2.3. I kooliastme õpitulemused ja õppesisu klassiti

ÕPITULEMUSED
3. KLASS
- mõistab üksikuid sõnu ja väljendeid, kui räägitakse õpitud teemal aeglaselt ja selgelt; - mõistab ja järgib selgelt ja aeglaselt antud juhiseid; - reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele; - hääldab õigesti õpitud sõnu ning kasutab tuttavate sõnade ja fraaside - hääldamisel õiget rõhku; - mõistab kaardi või e-kirjaga saadetud lühikesi konkreetseid sõnumeid; - täidab ankeeti isikuandmetega.
Õppesisu Mina ja teised – enese ja kaaslaste tutvustus (nimi, rahvus, sugu, vanus, elukoht jmt).

ÕPITULEMUSED
3. KLASS
- mõistab konkreetset teavet (nt kohta ja aega) õpitud teemal salvestatud sõnumites, kui sõnumid esitatakse aeglaselt ja selgelt; - mõistab ja järgib selgelt ja aeglaselt antud juhiseid;

- reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele;
- moodustab lihtsaid lauseid enda ja oma lähiümbruse kohta, kasutades õpitud sõnu ja väljendeid;
- väljendab oma eelistusi, meeldimist ja mittemeeldimist, kasutades õpitud sõnu ja väljendeid;
- mõistab kaardi või e-kirjaga saadetud lühikesi konkreetseid sõnumeid;
- mõistab konkreetset teavet tuttavate sõnadega kirjutatud ja piltidega illustreeritud lihtsas teabematerjalis;
- kirjutab lühikesi väga lihtsaid tekstisõnumeid, milles edastab infot või esitab küsimusi.

Õppesisu

Kodu ja lähiümbrus – pereliikmete tutvustus (nimi, vanus, sugu,) ja kodu asukoha lühikirjeldus (riik, linn/maakoh, mõni iseloomustav omadussõna jmt).

ÕPITULEMUSED

3. KLASS

- mõistab üksikuid sõnu ja väljendeid, kui räägitakse õpitud teemal aeglaselt ja selgelt;
- sõnumites, kui sõnumid esitatakse aeglaselt ja selgelt;
- mõistab ja järgib selgelt ja aeglaselt antud juhiseid;
- reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele;
- küsib ja vastab küsimustele enda ja oma igapäevategevuste kohta, kasutades õpitud väljendeid ja lühilauseid;
- moodustab lihtsaid lauseid enda ja oma lähiümbruse kohta, kasutades õpitud sõnu ja väljendeid;
- hääldab õigesti õpitud sõnu ning kasutab tuttavate sõnade ja fraaside hääldamisel õiget rõhku;
- mõistab tuttavate sõnadega kirjutatud ja piltidega illustreeritud jutukest;
- kirjutab lühikesi väga lihtsaid tekstisõnumeid, milles edastab infot või esitab küsimusi.

Õppesisu

Kodukoht Eesti– Eesti riigi nimi, pealinn, oma rahvus ja keel; aastaegade nimetused ja põhilised aastaegade ilma kirjeldavad omadussõnad (hea/halb ilm, päikseline, vihmane jmt); kodukohta ümbrust iseloomustav sõnavara (mets, meri, park jmt).

ÕPITULEMUSED

3. KLASS

- mõistab üksikuid sõnu ja väljendeid, kui räägitakse õpitud teemal aeglaselt ja selgelt;
- sõnumites, kui sõnumid esitatakse aeglaselt ja selgelt;
- reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele;
- küsib ja vastab küsimustele enda ja oma igapäevategevuste kohta, kasutades õpitud väljendeid ja lühilauseid;
- moodustab lihtsaid lauseid enda ja oma lähiümbruse kohta, kasutades õpitud sõnu ja väljendeid;
- väljendab oma eelistusi, meeldimist ja mittemeeldimist, kasutades õpitud sõnu ja väljendeid;
- hääldab õigesti õpitud sõnu ning kasutab tuttavate sõnade ja fraaside hääldamisel õiget rõhku;
- mõistab konkreetset teavet tuttavate sõnadega kirjutatud ja piltidega illustreeritud lihtsas teabematerjalis;

mõistab tuttavate sõnadega kirjutatud ja piltidega illustreeritud jutukest.
Õppesisu Igapäevaelu. Õppimine ja töö ning vaba aeg– tavalisemad päevatoimingud kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud esemed/vahendid. Eelistused (muusika kuulamine, mängud, lemmiktoit jmt) ning hobid.
ÕPITULEMUSED
3. KLASS
- mõistab üksikuid sõnu ja väljendeid, kui räägitakse õpitud teemal aeglaselt ja selgelt; - mõistab konkreetset teavet (nt kohta ja aega) õpitud teemal salvestatud sõnumites, kui sõnumid esitatakse aeglaselt ja selgelt; - mõistab ja järgib selgelt ja aeglaselt antud juhiseid; - reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele; - küsib ja vastab küsimustele enda ja oma igapäevategevuste kohta, kasutades õpitud väljendeid ja lühilauseid; - moodustab lihtsaid lauseid enda ja oma lähiümbruse kohta, kasutades õpitud sõnu ja väljendeid; - mõistab kaardi või e-kirjaga saadetud lühikesi konkreetseid sõnumeid; - mõistab konkreetset teavet tuttavate sõnadega kirjutatud ja piltidega illustreeritud lihtsas teabematerjalis; - kirjutab lühikesi väga lihtsaid tekstisõnumeid, milles edastab infot või esitab küsimusi. - kasutab digikeskkondi õppetöös (sh koostöisel). - täidab ankeeti isikuandmetega.
Õppesisu Meedia— tuntuimad meedialiigid ja meedia tarbimise eelistused.

2.2.4. Õppetegevus 3. klassis:

3. klassis on oluline mängulisus, suur kaal on salmidel ja lauludel. Rõhk on kuulamisel ning rääkimisel. Omandatakse esmane sõnavara. Õpilasi julgustatakse kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis. Õpilased õpivad võõrkeele häälikuid eristama ning omandavad õige hääldusala. Loetakse ja kirjutatakse peamiselt seda, mis on suuliselt juba õpitud. Peamise õpistrateegiana kasutatakse õpitu kordamist ja seostamist. Tunnis juhitakse õpilasi töötama nii paaris kui ka rühmas. Metoodiliste võtete valikul lähtutakse eakohasusest. Osaoskuste arendamisel kasutatakse:

- 1) teatud sõnale või fraasile reageerimist (käetõstmine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine);
- 2) loetellu sobimatu sõna äratundmist;
- 3) kuuldu põhjal pildi täiendamist;
- 4) tähelepanelikku kuulamist nõudvate mängude mängimist (nt bingo);
- 5) laulude ja luuletuste kuulamist ning nende põhjal ülesande täitmist (nt ridade järjestamine, riimuvate sõnade leidmine);
- 6) dialoogide, laulude ja luuletuste esitamist;
- 7) häälega lugemist;
- 8) rääkimist pildi alusel;
- 9) ärakirja tegemist ja mudeli järgi kirjutamist.

Detailsemalt kavandab õpetaja õppetegevused enne trimestri algust koostatud töökavas.

2.2.5. Hindamine 3. klassis.

3. klassis hinnatakse põhiliselt õpilase kuulatud tekstist arusaamist ja suulist väljendusoskust. Hinnates kasutatakse sõnalisi hinnanguid, mis toovad esile õpilase tugevused ja edusammud. I kooliastmes võib enesehinnanguid anda emakeeles, kuid õpetaja julgustab õpilast ka võõrkeelt kasutama. Õpetaja jälgib, et kõik õpilased saaksid oma mõtteid ja arvamuse välja öelda. Iga õppeperioodi lõpus toimub hindeline hindamine.

2.2.6. Grammatika sisu I kooliastmes

	Grammatika sisu	
	Inglise keel	Saksa keel
<u>Lauseõpetus.</u>	Suur ja väike täht nimedes; lihtlause; korraldused (käskiv kõne); enamkasutatavad rinnastavad sidesõnad (<i>and, but</i>).	Suur ja väike täht nimedes; lihtlause; korraldused (käskiv kõne); enamkasutatavad rinnastavad sidesõnad (<i>und</i>), aber
<u>Tegusõna.</u>	Present Simple (<i>be/have</i>); Present Continuous	Präsens (<i>haben/sein</i>)
<u>Nimisõna.</u>	Ainsus ja reeglipärase mitmus; omastav kääne; umbmäärane ja määrav artikkel + loendatav nimisõna.	Ainsus ja reeglipärase mitmus; omastav kääne; umbmäärane ja määrav artikkel + loendatav nimisõna.
<u>Omadussõna.</u>	Üldlevinud omadussõnad (<i>good, big, red</i>).	Üldlevinud omadussõnad
<u>Asesõna.</u>	Isikulised asesõnad; omastavad asesõnad.	Isikulised asesõnad; omastavad asesõnad.
<u>Eessõna.</u>	Enamkasutatavad eesõnad koha- ja ajamäärustes (<i>in, on, at, to</i>).	Enamkasutatavad eesõnad koha- ja ajamäärustes (<i>in, an, auf, vor, hinter</i>).
<u>Arvsõna.</u>	Põhiarvud 1-100; telefoninumbrid.	Põhiarvud 1-100; telefoninumbrid.
<u>Määrsõna.</u>	Enamlevinud aja- ja kohamäärsõnad (<i>now, here</i>); hulga- ja määramäärsõnad (<i>many, much</i>).	Enamlevinud aja- ja kohamäärsõnad; hulga- ja määramäärsõnad
<u>Sõnatuletus.</u>	Liitsõnad (<i>fireplace, sailboat</i>).	Liitsõnad.

2.3. II kooliaste

2.3.1. II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

6. klassi lõpetaja saavutab A2-keeleskustaseme, mis tähendab, et ta:

- 1) saab kuulates aru lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest ning tuleb toime igapäevases suhtluses, kui vestluskaaslane räägib aeglaselt;
- 2) osaleb suulises suhtluses igapäevastel teemadel ja olmeolukordades, kasutades põhiliselt lihtlauseid;
- 3) mõistab lugedes lühikese ja lihtsa teksti põhiideed ja -sõnumit ning olulist teavet selles;
- 4) kirjutab lühikesi ja lihtsaid, peamiselt lihtlausest koosnevaid tekste;
- 5) kasutab õpetaja juhendamisel erinevaid keeleõppestrateegiaid ja keeleõppe abivahendeid (tõlkesõnaraamatut, internetti);
- 6) teab õpitava keele maa(de) kultuuri(de) põhijooni;
- 7) teadvustab õpitava keele maa(de) ja oma maa suhtlustavade sarnasusi ja erinevusi ning arvestab neid suhtluses.

2.3.2. Õpitulemused II kooliastme lõpuks

6. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt ja selgelt;

- 2) mõistab väga lihtsat selge ülesehitusega ettekannet või esitlust tuttavatel teemadel, kui seda illustreeritakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega ja kõneldakse aeglaselt, selgelt ning vajadusel korrates;
- 3) mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu;
- 4) osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavatel teemadel;
- 5) kirjeldab lihtsate lausetega ennast, oma perekonda, teisi inimesi, kohti ja asju;
- 6) räägib lihtsate lausetega oma huvidest ja eelistustest ning varem toimunud ja tulevastest tegevustest;
- 7) esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti;
- 8) kasutab prosoodilisi vahendeid (rõhku, intonatsiooni, rütmi) võrdlemisi hästi tuttavate igapäevaste sõnade ja fraaside hääldamisel;
- 9) mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades;
- 10) leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspäraseid teavet;
- 11) mõistab lihtsaid tekste, isiklikke e-kirju või postitusi, kui teema on tuttav;
- 12) mõistab olulist teavet lühimuudises;
- 13) kirjutab lühikesi lihtsaid teateid, e-kirju ja tekstisõnumeid;
- 14) kirjutab lihtsaid tekste tuttavatel teemadel, väljendades oma muljeid ja arvamusi;
- 15) kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi;
- 16) ühendab lauseid enamkasutatavate sidesõnadega

Keeleoskuse hea tase 6. klassi lõpus:

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Inglise keel	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2
Saksa keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1

2.3.3. II kooliastme õpitulemused ja õppesisu klassiti

ÕPITULEMUSED		
4.KLASS	5.KLASS	6. KLASS
mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt jaselgelt;	mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt jaselgelt;	mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt jaselgelt;
mõistab väga lihtsat selge ülesehitusega ettekannet või esitlust tuttavatel teemadel, kui seda illustreeritakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega ja kõneldakse aeglaselt, selgelt ning vajadusel korrates;	mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu;	mõistab väga lihtsat selge ülesehitusega ettekannet või esitlust tuttavatel teemadel, kui seda illustreeritakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega ja kõneldakse aeglaselt, selgelt ning vajadusel korrates;
mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu;	osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavatel teemadel;	mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu;
osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavatel teemadel;	kirjeldab lihtsate lausetega ennast, oma perekonda, teisi inimesi, kohti ja asju;	osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavatel teemadel;
	esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti;	

kirjeldab lihtsate lausetega ennast, oma perekonda, teisi inimesi, kohti jaasju; räägib lihtsate lausetega oma huvidest ja eelistustest ning varem toimunud jatulevastest tegevustest; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; mõistab olulist teavet lühiuudises; kirjutab lühikesi lihtsaid teateid, e-kirju ja tekstisõnumeid; ühendab lauseid enamkasutatavate sidesõnadega.	kasutab prosoodilisi vahendeid (rõhku, intonatsiooni, rütmi) võrdlemisihästituttavate igapäevaste sõnade ja fraaside hääldamisel; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärast teavet; mõistab olulist teavet lühiuudises; kirjutab lühikesi lihtsaid teateid, e-kirju ja tekstisõnumeid; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi.	kirjeldab lihtsate lausetega ennast, oma perekonda, teisi inimesi, kohti jaasju; räägib lihtsate lausetega oma huvidest ja eelistustest ning varem toimunud jatulevastest tegevustest; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärast teavet; mõistab lihtsaid tekste, isiklikke e-kirju või postitusi, kuiteema on tuttav; mõistab olulist teavet lühiuudises; kirjutab lühikesi lihtsaid teateid, e-kirju ja tekstisõnumeid; kirjutab lihtsaid tekste tuttavalt teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; ühendab lauseid enamkasutatavate sidesõnadega.
Õppesisu Mina ja teised – iseloomu kirjeldav sõnavara, enda ja teiste välimuse kirjeldus (kasv ja kehaehitus, riietus, juuste ja silmade värv jne); enesetunne ja tervis (nt hea/halb tuju, kehaosad, kuidas olla terve, halva enesetunde põhjused, nõuanded jne); suhted sõpradega ja ühised tegevused; viisakusväljendid ja -normid (kellele mida ja kuidas öelda, kuidas käituda jne).		

ÕPITULEMUSED		
4.KLASS	5.KLASS	6. KLASS
mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui	mõistab väga lihtsat selge ülesehitusega ettekannet või	mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui

kõneldakse aeglaselt jaselgelt; mõistab väga lihtsat selge ülesehitusega ettekannet või esitlust tuttavalt teemal, kui seda illustreeritakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega jakõneldakse aeglaselt, selgelt ning vajadusel korrates; mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu; osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavalt teemal; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; kasutab prosoodilisi vahendeid (rõhku, intonatsiooni, rütmi) võrdlemisihästituttavate igapäevaste sõnade ja fraaside hääldamisel; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärast teavet; mõistab olulist teavet lühiuudises; kirjutab lühikesi lihtsaid teateid, e-kirju ja tekstisõnumeid; kirjutab lihtsaid tekste tuttavalt teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; ühendab lauseid	esitlust tuttavalt teemal, kui seda illustreeritakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega jakõneldakse aeglaselt, selgelt ning vajadusel korrates; mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu; osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavalt teemal; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; kasutab prosoodilisi vahendeid (rõhku, intonatsiooni, rütmi) võrdlemisihästituttavate igapäevaste sõnade ja fraaside hääldamisel; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärast teavet; mõistab olulist teavet lühiuudises; kirjutab lühikesi lihtsaid teateid, e-kirju ja tekstisõnumeid; kirjutab lihtsaid tekste tuttavalt teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; ühendab lauseid enamkasutatavate sidesõnadega.	kõneldakse aeglaselt jaselgelt; mõistab väga lihtsat selge ülesehitusega ettekannet või esitlust tuttavalt teemal, kui seda illustreeritakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega jakõneldakse aeglaselt, selgelt ning vajadusel korrates; mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu; osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavalt teemal; räägib lihtsate lausetega oma huvidest ja eelistustest ning varem toimunud tulevastest tegevustest; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärast teavet; mõistab olulist teavet lühiuudises; kirjutab lihtsaid tekste tuttavalt teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; ühendab lauseid enamkasutatavate sidesõnadega.

enamkasutatavate sidesõnadega.		
Õppesisu Kodu ja lähiümbrus – kodu/elukoha sõnavara (korter, maja, eri ruumid, oma tuba, sisustus jmt), koduümbrust kirjeldav sõnavara (majad, park, põld, teed, väljakud jmt); pereliikmete ja lähisugulaste iseloomustus, ametid, tegevusalad, huvid; pereliikmete kodused tööd ja tegevused.		

ÕPITULEMUSED		
4.KLASS	5.KLASS	6. KLASS
mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt jaselgelt; mõistab väga lihtsat selge ülesehitusega ettekannet või esitlust tuttavalt teemal, kui seda illustreeritakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega ja kõneldakse aeglaselt, selgelt ning vajadusel korrates; mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu; räägib lihtsate lausetega oma huvidest ja eelistustest ning varem toimunud jutulevastest tegevustest; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärast teavet; mõistab olulist teavet lühimuudises;	mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt jaselgelt; mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu; osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavalt teemal; räägib lihtsate lausetega oma huvidest ja eelistustest ning varem toimunud jutulevastest tegevustest; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; mõistab olulist teavet lühimuudises; kirjutab lihtsaid tekste tuttavalt teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi.	mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt jaselgelt; mõistab väga lihtsat selge ülesehitusega ettekannet või esitlust tuttavalt teemal, kui seda illustreeritakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega ja kõneldakse aeglaselt, selgelt ning vajadusel korrates; mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu; osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavalt teemal; räägib lihtsate lausetega oma huvidest ja eelistustest ning varem toimunud jutulevastest tegevustest; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; kasutab prosoodilisi vahendeid (rõhku, intonatsiooni, rütmi) võrdlemisihastituttavate igapäevaste sõnade ja fraaside hääldamisel; mõistab igapäevaseid silte ja

kirjutab lihtsaid tekste tuttavalt teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; ühendab lauseid enamkasutatavate sidesõnadega.		teateid avalikes kohtades; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärasest teavet; kirjutab lihtsaid tekste tuttavalt teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; ühendab lauseid enamkasutatavate sidesõnadega.
Õppesisu Kodukoht Eesti – Eesti asukoha määramine (põhiilmakaared, naaberriigid), linna ja maad iseloomustav sõnavara, põhiline sümbolika (lipp, rahvuslill ja -lind jmt) ja põhilised tähtpäevad (joulud, jaanipäev jmt); ilmastikunähtused; käitumine ja tegevused looduses eri aastaegadel.		

ÕPITULEMUSED		
4.KLASS	5.KLASS	6. KLASS
mõistab väga lihtsat selge ülesehitusega ettekannet või esitlust tuttavalt teemal, kui seda illustreeritakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega ja kõneldakse aeglaselt, selgelt ning vajadusel korrates; mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu; osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavalt teemal; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades;	mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt ja selgelt; mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu; osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavalt teemal; räägib lihtsate lausetega oma huvidest ja eelistustest ning varem toimunud ja tulevastest tegevustest; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; kasutab prosoodilisi vahendeid (rõhku, intonatsiooni, rütmi) võrdlemisihastituttavate igapäevaste sõnade ja fraaside hääldamisel;	mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt ja selgelt; mõistab väga lihtsat selge ülesehitusega ettekannet või esitlust tuttavalt teemal, kui seda illustreeritakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega ja kõneldakse aeglaselt, selgelt ning vajadusel korrates; mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu; osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavalt teemal; räägib lihtsate lausetega oma huvidest ja eelistustest ning varem toimunud ja tulevastest tegevustest; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud

leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärast teavet; mõistab olulist teavet lühiuudises;	mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärast teavet; kirjutab lihtsaid tekste tuttavatel teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi;	teksti; kasutab prosoodilisi vahendeid (rõhku, intonatsiooni, rütmi) võrdlemisihastituttavate igapäevaste sõnade ja fraaside hääldamisel; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärast teavet; mõistab olulist teavet lühiuudises;
kirjutab lihtsaid tekste tuttavatel teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi;	kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi.	kirjutab lihtsaid tekste tuttavatel teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi;
kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi.		kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; ühendab lauseid enamkasutatavate sidesõnadega

Õppesisu

Riigid ja nende kultuur - õpitava keele riigi/riikide olulisemad sümbolid (lipp, rahvuslind ja -lill jmt), põhilised tähtpäevad ja nendega seotud olulisemad tavad; igapäevaelu kombed, mõned tuntumad sündmused ja saavutused ja nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuurivaldkonnast, sh keele- ja kultuuriloolised seosed eesti keele ja kultuuriga; mõned eakohased aktuaalsed ühiskondlikud teemad, mis kajastavad selle kooliastme õpilaste huvide ringi ja käsitletavaid teemasid; Eesti ja õpitava keele riigi/riikide naaberriikide nimed, rahvused, keeled.

ÕPITULEMUSED

4.KLASS	5.KLASS	6. KLASS
mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt jaselgelt;	mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt jaselgelt;	mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt jaselgelt;
mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu;	mõistab väga lihtsat selge ülesehitusega ettekannet või esitlust tuttavatel teemal, kui seda illustreeritakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega ja kõneldakse aeglaselt, selgelt ning vajadusel korrates;	mõistab väga lihtsat selge ülesehitusega ettekannet või esitlust tuttavatel teemal, kui seda illustreeritakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega ja kõneldakse aeglaselt, selgelt ning vajadusel korrates;
osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavatel teemal;	mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu;	mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu;

esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; kirjutab lihtsaid tekste tuttavale teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjutab lihtsaid tekste tuttavale teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärase teavet; kirjutab lihtsaid tekste tuttavale teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi.	teadaannete põhisisu; osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavate teemal räägib lihtsate lausetega oma huvidest ja eelistustest ning varem toimunud tulevaste tegevustest; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; kasutab prosoodilisi vahendeid (rõhku, intonatsiooni, rütmi) võrdlemisihastitavate igapäevaste sõnade ja fraaside hääldamisel; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; mõistab olulist teavet lühiuudises; kirjutab lihtsaid tekste tuttavale teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; ühendab lauseid enamkasutatavate sidesõnadega.	osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavate teemal; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; kasutab prosoodilisi vahendeid (rõhku, intonatsiooni, rütmi) võrdlemisihastitavate igapäevaste sõnade ja fraaside hääldamisel; mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärase teavet; mõistab olulist teavet lühiuudises; kirjutab lihtsaid tekste tuttavale teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; ühendab lauseid enamkasutatavate sidesõnadega.

Õppesisu

Igapäevaelu. Õppimine ja töö ning vaba aeg – päevakavajärgsed tegevused kodus, koolis ja vabal ajal (päevaplaan, helistamine, lauakatkmine, erinevate tegevustega seotud esemed/vahendid jmt); söögikorrad ja toiduained, tervislik toiduvalik; igapäevane hügieen; tee küsimine ja juhatamine (parem/vasak pool, otse jmt), koolitee kirjeldus; transpordivahendid; lihtsamad ostud erinevates poodides; lihtne sõnavara enesetunde kirjeldamiseks; koolipäeva kirjeldamine, kooli ja klassi iseloomustav sõnavara, tunniplaan, koolivaheajad; tuntumad ametid ja nendega seotud tegevused. Huvid (sport, filmid, raamatud, kollektsioneerimine, reisimine jmt); erinevad vaba aja veetmise viisid (mitmesugused tegevused, üksi, sõprade, pereliikmetega jmt) ja nendega seotud keskkond/ümbrus, esemed; eelistuste põhjendamine. huvid, erinevad vaba aja veetmise viisid.

ÕPITULEMUSED

4.KLASS	5.KLASS	6. KLASS
mõistab üldjoontes lühikest	mõistab üldjoontes lühikest lihtsat igapäevasuhtlust, kui	kasutab võõrkeelseid veebikeskkondi, teadvustades

lihtsat igapäevasuhtlust, kui kõneldakse aeglaselt jaselgelt; mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärasest teavet; mõistab olulist teavet lühiuudises; kirjutab lihtsaid tekste tuttavalt teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; kasutab võõrkeelseid veebikeskkondi, teadvustades nende võimalikke ohte ning omandab edasiseks keelte õppimiseks vajalikud oskused ja kohandab need enda vajadustele vastavaks.	kõneldakse aeglaselt jaselgelt; mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärasest teavet; mõistab olulist teavet lühiuudises; kirjutab lihtsaid tekste tuttavalt teemal, väljendades oma muljeid ja arvamusi; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; kasutab võõrkeelseid veebikeskkondi, teadvustades nende võimalikke ohte ning omandab edasiseks keelte õppimiseks vajalikud oskused ja kohandab need enda vajadustele vastavaks.	nende võimalikke ohte ning omandab edasiseks keelte õppimiseks vajalikud oskused ja kohandab need enda vajadustele vastavaks; väärtustab võõrkeelte oskust ja on motiveeritud keeli õppima; mõistab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu; osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kui see seisneb otseses infovahetuses tuttavalt teemal; räägib lihtsate lausetega oma huvidest ja eelistustest ning varem toimunud tulevastest tegevustest; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; leiab lühikestest tarbetekstidest teatud harjumuspärasest teavet; mõistab olulist teavet lühiuudises; kirjeldab toimunud ja kavandatud tegevusi; ühendab lauseid enamkasutatavate sidesõnadega.
Õppesisu Meedia - meedia (ajakirjandus, raadio, televisioon, internet) ja selle eakohased kasutamisevõimalused ja võimalikud ohud. Minu meedia tarbimise harjumused.		

2.3.4. Lõiming II kooliastmes

Lõiming teiste ainete, üldpädevuste ja läbivate teemadega

Vene keel, eesti keel - võõrkeele õpetamisel tuuakse igapäevaselt seoseid nii vene kui eesti keelega; seoste esiletoomine ja seoste nägemine erinevate keelte vahel, aitab kaasa suhtluspädevuse kujunemisele.

Matemaatika - rahaga seotud sõnavara, liitmine ja lahutamine, poes käimine; aitab kaasa matemaatikapädevuse kujundamisele.

Loodusõpetus - seonduvalt teemaga *Kodukoht Eesti* loodusega seotud sõnavara õppimisel selle seostamine loodusõpetuse teemadega;

Inimeseõpetus - võõrkeelse sõnavara omandamine, mis on seotud teemadega *Mina ja teised* ja *Kodu ja lähikümbus*; aitab kujundada positiivseid hoiakuid enda ja ümbritseva (pere, sõbrad jne) suhtes; teema *Riigid*

ja nende kultuur on seotud läbiva teemaga «Väärtused ja kõlblus» ning aitab kaasa väärtuspädevuse kujunemisele.

Muusika - rütmi, riimi ja laulmise kaudu võõrkeelsete sõnade meeldejäätmine; eakohaste inglisekeelsete laulude kuulamine ja laulmine ning sõnade tõlkimine; laulutekstide kasutamine harjutustes; ettekannete tegemine lemmikmuusikutest; muusikaga seotud sõnavara omandamine; aitab kaasa teiste kultuuride mõistmise kaudu väärtuspädevuse kujundamisele.

Kunst - popkunsti, lemmikmuusika plaadiümbriste kujunduse analüüsimine ja vastava sõnavara omandamine; teiste kultuuride tundmaõppimine aitab kaasa väärtuspädevuse kujunemisele.

Tehnoloogia/IT - kasutatakse arvutit ja interneti info otsimisel; on seotud läbiva teemaga «Tehnoloogia ja innovatsioon»; analüüsitakse ka kasutatavate allikate usaldusväärsust, mis aitab kaasa õpipädevuse kujunemisele.

Ajalugu - õppeprotsessis käsitletakse huvitavaid ajaloolisi seiku Suurbritannia, Austraalia, ja USA ajaloost; on seotud läbi va teemaga «Kultuuriline identiteet».

2.3.5. Õppetegevused 4. klassis:

4. klassis julgustab õpetaja õpilast inglise/saksa keeles suhtlema, suurendades suulise suhtluse kõrval järkjärgult kirjalike tööde mahtu. Kuulamis- ja rääkimisoskuse kõrval muutuvad tähtsaks ka lugemis- ja kirjutamisoskus, sh õigekirjaoskuse ja loovuse süstemaatiline arendamine. Jätkub põhisõnavara kiire laiendamine, õpilasi juhatakse iseseisvalt lugema. Arendatakse teksti mõistmise oskust. Suulist suhtlemisoskust arendatakse erineva sisuga rühmatöödega, sh mängude ja rollimängudega. Kirjutamisel on oluline tekstilooeoskuse arendamine. Teemasid käsitledes pööratakse erinevate osaoskuste kaudu tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ning kõrvutamisele oma kultuuriga. Õpilasi harjutatakse kasutama sõnaraamatuid.

2.3.6. Õppetegevused 5. klassis:

5. klassis julgustab õpetaja õpilast inglise/saksa keeles suhtlema, suurendades suulise suhtluse kõrval järkjärgult kirjalike tööde mahtu. Kuulamis- ja rääkimisoskuse kõrval muutuvad tähtsaks ka lugemis- ja kirjutamisoskus, sh õigekirjaoskuse ja loovuse süstemaatiline arendamine. Jätkub põhisõnavara kiire laiendamine, õpilasi juhatakse iseseisvalt lugema. Arendatakse teksti mõistmise oskust. Suulist suhtlemisoskust arendatakse erineva sisuga rühmatöödega, sh mängude ja rollimängudega. Kirjutamisel on oluline tekstilooeoskuse arendamine. Teemasid käsitledes pööratakse erinevate osaoskuste kaudu tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ning kõrvutamisele oma kultuuriga. Õpilasi harjutatakse kasutama sõnaraamatuid.

2.3.7. Õppetegevused 6. klassis:

6. klassis julgustab õpetaja õpilast võõrkeeles suhtlema, suurendades suulise suhtluse kõrval järkjärgult kirjalike tööde mahtu. Kuulamis- ja rääkimisoskuse kõrval muutuvad tähtsaks ka lugemis- ja kirjutamisoskus, sh õigekirjaoskuse ja loovuse süstemaatiline arendamine. Jätkub põhisõnavara kiire laiendamine, õpilasi juhatakse iseseisvalt lugema. Arendatakse teksti mõistmise oskust. Suulist suhtlemisoskust arendatakse erineva sisuga rühmatöödega, sh mängude ja rollimängudega. Kirjutamisel on oluline tekstilooeoskuse arendamine. Teemasid käsitledes pööratakse erinevate osaoskuste kaudu tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ning kõrvutamisele oma kultuuriga.

2.3.8. Hindamine II kooliastmes:

II kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Töid, mis sisaldavad kõigi osaoskuste kontrolli, tehakse II kooliastmes mitte rohkem kui 4. Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne õppeveerandi algust koostatud töökavas, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest.

Õpilane õpib koostöös kaaslaste ja õpetajaga seadma endale õpieesmärged ning andma hinnangut oma teadmistele ja oskustele. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle inglise/saksa võõrkeeles, isegi kui eneseväljendusoskus on piiratud.

2.3.9. Grammatika sisu II kooliastmes klassiti

Teemad	Grammatika sisu	
	Inglise keel	Saksa keel
Lauseõpetus	4. klass Õigekiri õpitud sõnavara piires; suur ja väike algustäht (kuud, nädalapäevad, keeled, riigid); kirjavahemärgid (punkt, koma, küsi-ja hüüumärk; struktuur 'there is/are'; sidesõnad 'but, and, because'; küsisõnad	4. klass Õigekiri õpitud sõnavara piires; suur ja väike algustäht; kirjavahemärgid (punkt, koma, küsi-ja hüüumärk
Tegusõna	4. klass Põhi- ja abitegusõnad; isikuline tegumood (<i>Present Simple, Present Continuous, Past Simple</i> ; enamkasutatavad reegli- ja ebareeglipärased tegusõnad; modaalverbid 'can, must'; imperative; <i>be going</i>	4. klass Põhi- ja abitegusõnad; isikuline tegumood (Präsens, Perfekt); enamkasutatavad reegli- ja ebareeglipärased tegusõnad; modaaltegusõna
Nimisõna	4. klass Ebareeglipärane mitmus (<i>man/men, tooth/teeth</i>); aluse ja öeldise ühildumine; possesiivkääne.	4. klass Ebareeglipärane mitmus; aluse ja öeldise ühildumine
Omadussõna	4. klass -	4. klass -
Asesõna	4. klass Isikulised asesõnad; omastavad asesõnad, objekti asesõnad.	4. klass Isikulised asesõnad; omastavad asesõnad
Eessõna	4. klass Aja-, koha- esinevad eessõnad.	4. klass Aja-, koha- esinevad eessõnad.
Arvsõna	4. klass Põhi-ja järgarvud; kuupäevad, aastaarvud.	4. klass Põhi-ja järgarvud; kuupäevad, aastaarvud.
Määrsõna	4. klass -	4. klass -
Sõnatuletus	4. klass Arvsõna tuletusliited (-teen, -ty);	4. klass Arvsõna tuletusliited

Teemad	Grammatika sisu	
	Inglise keel	Saksa keel
Sõnajärg	5. klass Sõnajärg jaatavas, eitavas, küsivas lauses; õigekiri õpitud sõnavara piires.	5. klass Sõnajärg jaatavas, eitavas, küsivas lauses; õigekiri õpitud sõnavara piires.
Tegusõnad	5. klass Enamkasutatavad reegli- ja ebareeglipärased tegusõnad; isikuline tegumood (<i>Present Simple, Present Continuous, Past Simple, Future Simple</i>); modaalverbid 'must, can, should'	5. klass Enamkasutatavad reegli- ja ebareeglipärased tegusõnad; isikuline tegumood (Präsens, Präteritum, Perfekt)

Ebareeglipärane mitmus	5. klass Ebareeglipärane mitmus (<i>man/men, tooth/teeth</i>); aluse ja öeldise ühildumine; loendatavad ja loendamatud nimisõnad	5. klass Ebareeglipärane mitmus; aluse ja öeldise ühildumine
Omadussõna	5. klass Omadussõnade võrdlusastmed; omadussõnade võrdlemine	5. klass Omadussõnade võrdlusastmed; omadussõnade võrdlemine
Asesõna	5. klass Demonstratiivpronoomen <i>'this, that'</i>	5. klass Demonstratiivpronoomen
Eessõna	5. klass Aja-, koha- ja viisimäärustes esinevad eessõnad; enamkasutatavad eessõnalised väljendid.	5. klass Aja-, koha- ja viisimäärustes esinevad eessõnad; enamkasutatavad eessõnalised väljendid.
Arvsõna	5. klass Põhi- ja järgarvud; kuupäevad, aastaarvud.	5. klass Põhi- ja järgarvud; kuupäevad, aastaarvud.
Määrsõna	5. klass Sagedusmäärsõnad (liitega <i>-ly</i>), järjestavad määrsõnad; viisimäärsõnad.	5. klass Sagedusmäärsõnad, järjestavad määrsõnad; viisimäärsõnad.
Sõnatuletus	5. klass Arvsõna tuletusliited (<i>-teen, -ty</i>); määrsõna tuletusliide <i>-ly</i> .	5. klass Arvsõna tuletusliited; määrsõna tuletusliide.

Teemad	Grammatika sisu	
	Inglise keel	Saksa keel
Lauseõpetus	6. klass Rinnastavad sidesõnad (<i>too, or</i>); alistavad sidesõnad (<i>when, because</i>); õigekiri õpitud sõnavara piires; rindlaused;	6. klass Rinnastavad sidesõnad; alistavad sidesõnad; õigekiri õpitud sõnavara piires; rindlaused;
Tegusõna	6. klass Modaaltepusõnad (<i>can, must, may</i>); <i>going-to</i> tulevik; enamkasutatavad reegli- ja ebareeglipärased tegusõnad; isikuline tegumood (<i>Present Simple, Present Continuous, Past Simple, Future Simple</i>).	6. klass Modaaltepusõnad; Futurum tulevik; enamkasutatavad reegli- ja ebareeglipärased tegusõnad; isikuline tegumood (<i>Präsens, Präteritum, Perfekt</i>)
Nimisõna	6. klass Umbmäärane ja määrav artikkel+loendamatu nimisõna; artikli puudumine; enamkasutatavad väljendid artiklitega ja ilma (<i>go home, have a headache, go to the theatre</i>); loendatavad ja loendamatud nimisõnad	6. klass Umbmäärane ja määrav artikkel+loendamatu nimisõna; artikli puudumine; enamkasutatavad väljendid artiklitega ja ilma
Omadussõna	6. klass omadussõnade võrdlemine (<i>as...as, more... than</i>).	6. klass omadussõnade võrdlemine
Asesõna	6. klass Omastavate asesõnade absoluutvormid (<i>mine, yours</i>); umbmäärased asesõnad ja nende liitvormid (<i>Some/any/no</i>).	6. klass Omastavate asesõnade absoluutvormid umbmäärased asesõnad ja nende liitvormid

Eessõna	6. klass Aja-, koha-ja viisimäärustes esinevad eessõnad; enamkasutatavad eessõnalised väljendid.	6. klass Aja-, koha-ja viisimäärustes esinevad eessõnad; enamkasutatavad eessõnalised väljendid.
Arvsõna	6. klass Lihtmurrud (pool, veerand).	6. klass Lihtmurrud (pool, veerand).
Määrsõna	6. klass Hulga-ja määra-määrsõnad; ebareeglipärased määrsõnad (<i>fast</i>).	6. klass Hulga-ja määra-määrsõnad; ebareeglipärased määrsõnad .
Sõnatuletus	6. klass Nimisõna tuletusliited (<i>-er, -or</i>).	6. klass Nimisõna tuletusliited .

2.4. III kooliaste

2.4.1. III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

III kooliaste Põhikoolilõpetaja saavutab B1- keeleoskustaseme, mis tähendab, et ta:

- 1) saab kuulates aru erinevat tüüpi autentsete tekstide põhisisust ja tuleb igapäevases suhtluses enamasti toime;
- 2) osaleb ettevalmistuseta suulises suhtluses, kui kõneaine on tuttav; väljendab mõtteid võrdlemisi ladusalt, kuid üldsõnaliselt;
- 3) mõistab lugedes igapäevaelu käsitlevaid faktipõhiseid ja lihtsaid kirjanduslikke tekste;
- 4) kirjutab konkreetset infot, arvamusi ja tundeid sisaldavaid lihtsaid seotud tekste;
- 5) kasutab endale sobivaid keeleõppestrateegiaid ja keeleõppe abivahendeid (tõlkesõnaraamatut, internetti);
- 6) kasutab õpitavat keelt, et tarbida kultuuri (kirjandust, muusikat, filmikunsti, meediat) ja leida vajalikku teavet;
- 7) käitub erinevates olukordades vastava kultuuri suhtlustavasid järgides.

2.4.2. Õpitulemused III kooliastme lõpuks

Põhikooli lõpetaja:

- 1) mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis;
- 2) mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet;
- 3) mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsna aeglaselt;
- 4) järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav;
- 5) mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne;
- 6) avaldab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta;
- 7) kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane;
- 8) toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid;
- 9) esineb ettevalmistamata üldsõnaliselt endale tuttavatel teemadel, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt;
- 10) vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata;
- 11) edastab oma sõnumi arusaadavalt, kuigi rääkimise ajal on märgata teiste keelte rõhu, intonatsiooni ja/või rütmi mõju;
- 12) mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju ja postitusi määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust;
- 13) mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade, sündmuste, selgelt väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi;
- 14) mõistab sündmustikku lihtsamates selge süžeeaga ilukirjandustekstides, mis koosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest;
- 15) kirjutab igapäevaseid tarbetekste;
- 16) kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust;
- 17) vahendab lihtsa seotud teksti abil kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioone ning põhjendab neid;
- 18) kirjutab arutlust ja üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel tuttavatel teemadel.

Keeleoskuse hea tase põhikooli lõpus

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Inglise keel	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2
Saksa keel	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1

2.4.3. III kooliastme õpitulemused ja õppesisu klassiti

ÕPITULEMUSED

7.KLASS	8.KLASS	9. KLASS
mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsna aeglaselt; järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav; mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne; avaldab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklike kirju ja postitusi määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust; kirjutab igapäevaseid tarbetekste; vahendab lihtsa seotud teksti abil kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioone	mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsnaaeglaselt; avaldab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane; esineb ettevalmistatuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemal, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; kirjutab igapäevaseid tarbetekste; vahendab lihtsa seotud teksti abil kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioone ning põhjendab neid.	mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsna aeglaselt; mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne; kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid; esineb ettevalmistatuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemal, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; edastab oma sõnumi arusaadavalt, kuigi rääkimise ajal on märgata teiste keelte rõhu, intonatsiooni ja/või rütmi mõju; mõistab sageli esinevate

ning põhjendab neid.		sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade, sündmuste, selgelt väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi; mõistab sündmustikku lihtsamates selge süžeeaga ilukirjandustekstides, mis koosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest; vahendab lihtsa seotud teksti abil kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioone ning põhjendab neid; kirjutab arutlust ja üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel tuttavatel teemadel.
Õppesisu Mina ja teised–võimed, tugevused ja nõrkused: mida oskan/suudan teha, milles olen nõrk, mida vaja arendada (sama teiste kohta); sõprus-, armastussuhted, sallivus; kultuurispetsiifilised käitumismaneerid ja oskus nendega arvestada. Vaimne tervis ja selle hoidmine.		

ÕPITULEMUSED		
7.KLASS	8.KLASS	9. KLASS
mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsna aeglaselt; mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne; avaldab arvamust, edastab ja	mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsnaaeglaselt; järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeleskirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid;	mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsna aeglaselt; järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav; mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse

küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid; mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklike kirju ja postitusi määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust; kirjutab igapäevaseid tarbetekste; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust.	esineb ettevalmistanuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemal, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; edastab oma sõnumi arusaadavalt, kuigi rääkimise ajal on märgata teiste keelte rõhu, intonatsiooni ja/või rütmi mõju; mõistab sündmustikku lihtsamates selge süžeeaga ilukirjandustekstides, miskoosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest; kirjutab igapäevaseid tarbetekste; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust.	tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne; avaldab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid; esineb ettevalmistanuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemal, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; edastab oma sõnumi arusaadavalt, kuigi rääkimise ajal on märgata teiste keelte rõhu, intonatsiooni ja/või rütmi mõju; mõistab sageli esinevatest sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade, sündmuste, selgelt väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi; mõistab sündmustikku lihtsamates selge süžeeaga ilukirjandustekstides, mis koosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest; kirjutab arutlust ja üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel tuttavatel

		teemadel.
Õppesisu Kodu ja lähiümbrus– sündmuste ja tähtpäevade tähistamine perekonnas ja kodukohas; kodukoha vaatamisväärsuste tutvustamine.		

ÕPITULEMUSED		
7.KLASS	8.KLASS	9. KLASS
mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsna aeglaselt; järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav; mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne; kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane; esineb ettevalmistatuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemadel, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklike kirju ja postitusi määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust; mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade, sündmuste, selgelt	mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsna aeglaselt; järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid; esineb ettevalmistatuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemadel, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklike kirju ja postitusi määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust; mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade,	mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsna aeglaselt; järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav; mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne; avaldab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid;

väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust; vahendab lihtsa seotud teksti abil kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioone ning põhjendab neid;	sündmuste, selgelt väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi; kirjutab igapäevaseid tarbetekste; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust; kirjutab arutlust ja üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel tuttavatel teemadel.	esineb ettevalmistatuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemadel, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; edastab oma sõnumi arusaadavalt, kuigi rääkimise ajal on märgata teiste keelte rõhu, intonatsiooni ja/või rütmi mõju; mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklike kirju ja postitusi määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust; mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade, sündmuste, selgelt väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi; mõistab sündmustikku lihtsamates selge süžeeaga ilukirjandustekstides, mis koosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest; kirjutab igapäevaseid tarbetekste; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust; vahendab lihtsa seotud teksti abil kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioone ning põhjendab neid; kirjutab arutlust ja üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel tuttavatel teemadel.

Õppesisu Kodukoht Eesti– loodusrikkused (mets, loomad, vesi, puhas õhk jmt) ja nende hoidmine linnas ja maal (prügiliigid, taaskasutamise võimalused jmt); linna- ja maaelu võrdlus; tuntumad vaatamisväärsused Eestis.

ÕPITULEMUSED		
7.KLASS	8.KLASS	9. KLASS
mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsna aeglaselt; avaldab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklike kirju ja postitusi määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust; mõistab sündmustikku	mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav; mõistab teadaandeid lennu-või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kuihääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne; avaldab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plane; esineb ettevalmistatuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemal, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade, sündmuste, selgelt väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi; mõistab sündmustikku lihtsamates selge süžeeega ilukirjandustekstides, miskoosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest;	mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsna aeglaselt; järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav; mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne; avaldab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid;

lihtsamates selge süžeeaga ilukirjandustekstides, mis koosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest; vahendab lihtsa seotud teksti abil kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioone ning põhjendab neid.	kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust.	esineb ettevalmistanuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemadel, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; edastab oma sõnumi arusaadavalt, kuigi rääkimise ajal on märgata teiste keelte rõhu, intonatsiooni ja/või rütmi mõju; mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju ja postitusi määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust; mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade, sündmuste, selgelt väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi; mõistab sündmustikku lihtsamates selge süžeeaga ilukirjandustekstides, mis koosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest; kirjutab igapäevaseid tarbetekste; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust; vahendab lihtsa seotud teksti abil kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioone ning põhjendab neid; kirjutab arutlust ja üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel tuttavatel teemadel.

Õppesisu

Riigid ja nende kultuur– õpitava keelega seotud kultuuriruumi kuuluvate riikide lühitutvustus (pealinnad, rahvad, keeled, eripära jmt); teiste maailmas tuntumate riikide nimed, rahvad ja keeled, mida nad räägivad.

ÕPITULEMUSED

7.KLASS	8.KLASS	9. KLASS
mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis; järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav; mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne; avaldatab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid; esineb ettevalmistatuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemadel, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; mõistab sündmusi, tundeid ja soovide kirjeldavaid isiklike kirju ja postitusi	mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsnaaeglaselt; avaldatab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid; esineb ettevalmistatuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemadel, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; edastab oma sõnumi arusaadavalt, kuigi rääkimise ajal on märgata teiste keelte rõhu, intonatsiooni ja/või rütmi mõju; kirjutab igapäevaseid tarbetekste;	mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsnaaeglaselt; mõistab olulist endale tuttavat teemat, nagu töö, kool, vaba aeg vm; mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne; avaldatab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid;

määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust; mõistab sündmustikku lihtsamates selge süžega ilukirjandustekstides, mis koosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust.	kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust; vahendab lihtsa seotud teksti abil kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioonening põhjendab neid.	esineb ettevalmistanuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemal, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; edastab oma sõnumi arusaadavalt, kuigi rääkimise ajal on märgata teiste keelte rõhu, intonatsiooni ja/või rütmi mõju; mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklike kirju ja postitusi määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust; mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade, sündmuste, selgelt väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi; mõistab sündmustikku lihtsamates selge süžega ilukirjandustekstides, mis koosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest; kirjutab igapäevaseid tarbetekste; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust; vahendab lihtsa seotud teksti abil kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioone ning põhjendab neid; kirjutab arutlust ja üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel tuttavatel teemadel.

Õppesisu

Igapäevaelu. Õppimine ja töö ning vaba aeg – erinevad tervislikku eluviisi tagavad tegevused (sport, puhkus, reisid jmt), tervislikud toitumisharjumused; sisseostud ja suhtlemine teeninduses (kauplus, turg, hotell, postkontor, rongi- ja bussijaam jmt); erinevate turvalisust tagavate käskude ja keeldude mõistmine (liiklus, loodus, linnakeskkond jmt); erinevate ametite ja nendega seonduvate töökohtadega seotud sõnavara, edasiõppevõimalused; igapäevase keskkonnakaitsega seotud tegevused (prügi sorteerimine, säästlikkus energiatarbimisel jt); eeskujud; spordialad, kirjanduse-, kunsti- ja muusikaliigid; kultuuride eripära ja mitmekultuurilisus.

ÕPITULEMUSED

7.KLASS	8.KLASS	9. KLASS
mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsna aeglaselt; mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne; kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmäärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; edastab oma sõnumi	mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsnaaeglaselt; järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav; avaldata arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid; esineb ettevalmistatuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemadel, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; mõistab sündmusi, tundeid ja soovide kirjeldavaid isiklikke kirju ja postitusimääral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust; mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade, sündmuste, selgelt	mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega ning visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust või ettekannet; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi, kui kõneldakse üsna aeglaselt; järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav; mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne; avaldata arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmäärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane; toob välja tähtsamad sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles

arusaadavalt, kuigi rääkimise ajal on märgata teiste keelte rõhu, intonatsiooni ja/või rütmi mõju; mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju ja postitusi määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust; mõistab sündmustikku lihtsamates selge süžega ilukirjandustekstides, mis koosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest; otsib infot ja kasutab võõrkeelseid veebikeskkondi (analüüsib sisu, teadvustab nende võimalikke ohte); kasutab võõrkeelseid veebikeskkondi, teadvustades nende võimalikke ohte ning omandab edasiseks keelte õppimiseks vajalikud oskused ja kohandab need enda vajadustele vastavaks; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust.	väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi; mõistab sündmustikku lihtsamates selge süžega ilukirjandustekstides, mis koosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest; vahendab lihtsa seotud teksti abil kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioonening põhjendab neid; kirjutab arutlustja üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel tuttavatel teemadel. otsib infot ja kasutab võõrkeelseid veebikeskkondi (analüüsib sisu, teadvustab nende võimalikke ohte); kasutab võõrkeelseid veebikeskkondi, teadvustades nende võimalikke ohte ning omandab edasiseks keelte õppimiseks vajalikud oskused ja kohandab need enda vajadustele vastavaks.	kirjutatud jutustuses ning selgitab nende tähtsust ja nendevahelisi seoseid; esineb ettevalmistatuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemal, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt; vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata; kasutab võõrkeelseid veebikeskkondi, teadvustades nende võimalikke ohte ning omandab edasiseks keelte õppimiseks vajalikud oskused ja kohandab need enda vajadustele vastavaks; mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju ja postitusi määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust; mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade, sündmuste, selgelt väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi; mõistab sündmustikku lihtsamates selge süžega ilukirjandustekstides, mis koosnevad peamiselt sageli esinevatest sõnadest; kirjutab igapäevaseid tarbetekste; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust; vahendab lihtsa seotud teksti abil kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioone ning põhjendab neid;

		kirjutab arutlust ja üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel tuttavatel teemadel.
Õppesisu Meedia –meediast saadav kasu ja võimalikud ohud, meediažanrid, allikakriitilisus, suhtlemisnormid ja -eetika internetis.		

2.4.4. Lõiming III kooliastmes

Lõiming teiste ainetega, üldpädevuste ja läbivate teemadega

Vene keel, eesti keel - võõrkeele õpetamisel tuuakse igapäevaselt seoseid nii vene kui eesti keelega; seoste esiletoomine ja seoste nägemine erinevate keelte vahel, aitab kaasa matemaatikapädevuse kujunemisele; keele kui ühe olulise kultuurikandja olemuse mõistmine on seotud läbiva teema "Kultuuriline identiteet" omandamisega ja väärtuspädevuse kujunemisega.

Matemaatika - rahaga seotud sõnavara kasutamise harjutamine suhtlemisel teenindussfääris; aitab kaasa matemaatikapädevuse kujundamisele.

Geograafia - seonduvalt teemaga *Riigid ja nende kultuur* USA, Austraalia, Suurbritannia, Saksamaa, Šveitsi ja Austria asukoha ja avastamise käsitlemine; on seotud läbiva teemaga „Kultuur ja identiteet”.

Muusika - rütmi, riimi ja laulmise kaudu võõrkeelsete sõnade meeldejäätmine; eakohaste inglise-/saksakeelsete laulude kuulamine ja laulmine ning sõnade tõlkimine; laulutekstide kasutamine harjutustes; lihtsamate laulutekstide loomine, mis aitab kaasa ettevõtlikkuspädevuse kujundamisele; ettekannete tegemine lemmikmuusikutest, mis aitab kaasa teiste kultuuride mõistmise kaudu väärtuspädevuse kujundamisele.

Kunst - seonduvalt teemaga *Riigid ja nende kultuur* USA, Austraalia, Suurbritannia, Saksamaa, Šveitsi ja Austria olulisemate kunstnike ja kunstiväärtuste tundmaõppimine; teiste kultuuride tundmaõppimine aitab kaasa väärtuspädevuse kujunemisele.

Tehnoloogia/IT - kasutatakse arvutit ja interneti info otsimisel; on seotud läbiva teemaga „Tehnoloogia ja innovatsioon”; analüüsitakse ka kasutatavate allikate usaldusväärsust, mis aitab kaasa õpipädevuse kujunemisele.

Ajalugu - õppeprotsessis käsitletakse olulisemaid ajaloolisi aspekte Suurbritannia, Austraalia, USA, Saksamaa, Šveitsi ja Austria ajaloo, samuti rahvuslikke tähtpäevi, sümboleid ja traditsioone; on seotud läbiva teemaga "Kultuuriline identiteet".

Kirjandus - kirjanduse ainekavas käsitletava inglise-/saksa kirjanduse käsitlemisel soovitatakse tõlkekirjanduse kõrval originaalkeeles teoseid ning neid kasutatakse õppeprotsessis.

2.4.5. Õppetegevused 7. klassis:

7. klassis arendatakse kõiki osaoskusi võrdselt. Olulisel kohal on sõnavara avardamine ja kinnistamine ning iseseisvate tööharjumuste väljakujundamine. Tunnis suheldakse peaaesjalikult inglise/saksa võõrkeeles. Õpilast suunatakse inglise/saksa keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilane õpib lisaks harjumuspärasele tööle õppevahenditega lugema lühemaid adapteerimata ilukirjandus-, teabe-, tarbe- ja meediatekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutakse erinevat liiki loovtöid. Tähelepanu pööratakse loovuse arendamisele nii suulises kui ka kirjalikus väljendusoskuses. Õpilased hakkavad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides kõrvutama eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Õpitakse mõistma kultuurierinevusi, neid teadvustama ning nendega arvestama. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama arvamust ning nägema ja arvestama erinevaid seisukohti.

2.4.6. Õppetegevused 8. klassis:

8. klassis arendatakse kõiki osaoskusi võrdselt. Olulisel kohal on sõnavara avardamine ja kinnistamine ning iseseisvate tööharjumuste väljakujundamine. Tunnis suheldakse peaaesjalikult inglise/saksa keeles. Õpilast suunatakse inglise/saksa keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilane õpib lisaks harjumuspärasele tööle õppevahenditega lugema lühemaid adapteerimata ilukirjandus-, teabe-, tarbe- ja meediatekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutakse erinevat liiki loovtöid. Tähelepanu pööratakse loovuse arendamisele nii suulises kui ka kirjalikus väljendusoskuses. Õpilased hakkavad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides kõrvutama eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Õpitakse mõistma kultuurierinevusi, neid teadvustama ning nendega arvestama. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama arvamust ning nägema ja arvestama erinevaid seisukohti.

2.4.7. Õppetegevused 9. klassis:

9. klassis arendatakse kõiki osaoskusi võrdselt. Olulisel kohal on sõnavara avardamine ja kinnistamine ning iseseisvate tööharjumuste väljakujundamine. Tunnis suheldakse peaaesjalikult inglise/saksa võõrkeeles. Õpilast suunatakse inglise/saksa keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilane õpib lisaks harjumuspärasele tööle õppevahenditega lugema lühemaid adapteerimata ilukirjandus-, teabe-, tarbe- ja meediatekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutakse erinevat liiki loovtöid. Tähelepanu pööratakse loovuse arendamisele nii suulises kui ka kirjalikus väljendusoskuses. Õpilased hakkavad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides kõrvutama eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Õpitakse mõistma kultuurierinevusi, neid teadvustama ning nendega arvestama. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama arvamust ning nägema ja arvestama erinevaid seisukohti.

2.4.8. Hindamine III kooliastmes:

III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või integreeritult. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Kasutatakse ülesandeid, mis hõlmavad erinevaid osaoskusi (nt projektitööd, iseseisev lugemine jmt). Töid, mis sisaldavad kõigi osaoskuste kontrolli, tehakse III kooliastmes mitte rohkem kui 4. Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne õppeveerandi algust koostatud töökavas, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest. Õpilane seab koostöös õpetajaga endale õpieesmärgid ning annab oma teadmiste ja oskuste hinnangu. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle inglise/saksa keeles.

2.4.9. Grammatika sisu III kooliastmes klassiti

Teemad	Grammatika sisu	
	Inglise keel	Saksa keel
Lauseõpetus	7. klass Põimlaused; fraaside ja lausete ühendamine; <i>It/there</i> lause algul; kokku-ja lahkukirjutamise põhijuhud; kirjavahemärgid (jutumärgid); sõnade poolitamise põhireeglid (liitsõnad);	7. klass Põimlaused; fraaside ja lausete ühendamine; kokku-ja lahkukirjutamise põhijuhud; kirjavahemärgid (jutumärgid); sõnade poolitamise põhireeglid (liitsõnad);
Tegusõna	7. klass isikuline tegumood (<i>Past Perfect, Past Continuous</i>); tuleviku väljendamine	7. klass isikuline tegumood (Präsens, Präteritum, Perfekt); tuleviku

	erinevad võimalused.	väljendamise erinevad võimalused.
Nimisõna	7. klass Liitnimisõnad.	7. klass Liitnimisõnad.
Omadussõna	7. klass Omadussõnade võrdlusastmed.	7. klass Omadussõnade võrdlusastmed.
Asesõna	7. klass Umbisikulised asesõnad (<i>it, there</i>).	7. klass Umbisikulised asesõnad
Eessõna	7. klass Enamkasutatavad eessõnalised väljendid (<i>take part in, look forward to</i>); Eessõnad viisimäärustes (<i>with, without</i>).	7. klass Enamkasutatavad eessõnalised väljendid; Eessõnad viisimäärustes.
Arvsõna	7. klass Lihtmurrud (pool, veerand); kuupäevad, aastaarvud.	7. klass Lihtmurrud (pool, veerand); kuupäevad, aastaarvud.
Määrsõna	7. klass Määrsõnade moodustamine; sagedusmäärsõnad (liitega <i>-ly</i>), järjestavad määrsõnad.	7. klass Määrsõnade moodustamine; sagedusmäärsõnad järjestavad määrsõnad.
Sõnatuletus	7. klass Liitsõnad; enamkasutatavad ees- (<i>un</i>) ja järelliited (<i>-,ous,-ship</i>) nimi-, omadussõnade moodustamiseks.	7. klass Liitsõnad; enamkasutatavad ees- ja järelliited (nimi-, omadussõnade moodustamiseks).

Teemad	Grammatika sisu	
	Inglise keel	Saksa keel
Lauseõpetus	8. klass Kaudne kõne (aegade ühildumine, küsimused, korraldused, palved); kirjavahemärgid (jutumärgid); alistavad sidesõnad (<i>however, though</i>).	8. klass Kaudne kõne (aegade ühildumine, küsimused, korraldused, palved); kirjavahemärgid (jutumärgid); alistavad sidesõnad.
Tegusõna	8. klass Harvemini esinevad ebareeglipärased tegusõnad (<i>grind, sew, ...</i>); isikuline tegumood (<i>Past Perfect, Present Perfect Continuous</i>); umbisikuline tegumood (<i>Present Simple/ Past Simple</i>); modaaltepusõnad (<i>have to, ought, should, would</i>); tarind <i>to</i> +infinitiiv, <i>ing</i> -vorm; tuleviku väljendamise erinevad võimalused.	8. klass Harvemini esinevad ebareeglipärased tegusõnad; isikuline tegumood (Präsens, Präteritum, Perfekt); umbisikuline tegumood (Präsens, Präteritum, Perfekt); modaaltepusõnad; tuleviku väljendamise erinevad võimalused.
Nimisõna	8. klass Väljendid artiklitega ja ilma; artikli kasutamine isikunimede ja geograafiliste nimedega; liitnimisõnad.	8. klass Väljendid artiklitega ja ilma; artikli kasutamine isikunimede ja geograafiliste nimedega; liitnimisõnad.
Omadussõna	8. klass Omadussõna nimisõna funktsioonis (<i>the poor</i>); eritüvelised võrdlusastmed (<i>old-elder</i>); omadussõnade kasutamine rahvusest ja kodakondsusest kõneldes; omadussõnade võrdlemine (<i>as...as, more...</i>	8. klass Omadussõna nimisõna funktsioonis; eritüvelised võrdlusastmed omadussõnade kasutamine rahvusest ja kodakondsusest kõneldes; omadussõnade võrdlemine

	than.	
Asesõna	8. klass Indefiniitpronoomen (<i>who, which, whose, where</i>)	8. klass Indefiniitpronoomen
Eessõna	8. klass Enamkasutatavad eessõnalised väljendid (<i>take part in, look forward to</i>); Eessõnad viisimäärustes (<i>with, without</i>).	8. klass Enamkasutatavad eessõnalised väljendid ; Eessõnad viisimäärustes .
Arvsõna	8. klass Aritmeetilised põhitehted.	8. klass Aritmeetilised põhitehted.
Määrsõna	8. klass Ebareeglipärased määrsõnad.	8. klass Ebareeglipärased määrsõnad.
Sõnatuletus	8. klass Liitsõnad; enamkasutatavad ees- (<i>re-</i>)ja järelliited (<i>-ness, -ion, -ous</i>) nimi-, omadus-, tegusõnade moodustamiseks.	8. klass Liitsõnad; enamkasutatavad ees- ja järelliited nimi-, omadus-, tegusõnade moodustamiseks.

Teemad	Grammatika sisu	
	Inglise keel	Saksa keel
Lauseõpetus	9. klass Tingimuslaused (I-III tüüp), kaudne kõne (aegade ühildumine, küsimused, korraldused, palved); kirjavahemärgid (jutumärgid) Alistavad sidesõnad (<i>however, though</i>).	9. klass Tingimuslaused. Kaudne kõne (aegade ühildumine, küsimused, korraldused, palved); kirjavahemärgid (jutumärgid) Alistavad sidesõnad.
Tegusõna	9. klass Modaalteguõnad (<i>have to, ought, should, would</i>); harvemini esinevad ebareeglipärased tegusõnad (<i>grind, sew, ...</i>); isikuline tegumood (<i>Past Perfect, Present Perfect Continuous</i>); umbisikuline tegumood (<i>Present Simple/ Past Simple</i>); tarind <i>to</i> +infinitiiv, <i>ing</i> -vorm; tuleviku väljendamise erinevad võimalused.	9. klass Modaalteguõnad; harvemini esinevad ebareeglipärased tegusõnad; isikuline tegumood (Präsens, Präteritum, Perfekt); umbisikuline tegumood (Präsens, Präteritum, Perfekt); tuleviku väljendamise erinevad võimalused.
Nimisõna	9. klass Ainsuslikud ja mitmuslikud nimisõnad; väljendid artiklitega ja ilma; liitnimisõnad.	9. klass Ainsuslikud ja mitmuslikud nimisõnad; väljendid artiklitega ja ilma; liitnimisõnad.
Omadussõna	9. klass Omadussõna nimisõna funktsioonis (<i>the poor</i>); omadussõnade võrdlemine (<i>as...as, more... than</i>); <i>so/such</i> + omadussõna.	9. klass Omadussõna nimisõna funktsioonis; omadussõnade võrdlemine
Asesõna	9. klass Umbmäärased asesõnad (<i>either, neither</i>).	9. klass Umbmäärased asesõnad
Eessõna	9. klass Enamkasutatavad eessõnalised väljendid (<i>take part in, look forward to</i>); Eessõnad viisimäärustes (<i>with, without</i>).	9. klass Enamkasutatavad eessõnalised väljendid ; Eessõnad viisimäärustes .
Arvsõna	9. klass Protsent; kümnendmurrud; Arvsõna "0"	9. klass Protsent; kümnendmurrud;

	erinev lugemine.	
Määrsõna	7. klass Määrsõnade moodustamine; sagedusmäärsõnad (liitega <i>-ly</i>), järjestavad määrsõnad.	7. klass Määrsõnade moodustamine; sagedusmäärsõnad järjestavad määrsõnad.
Sõnatuletus	9. klass Liitsõnad; enamkasutatavad ees- ja järelliited nimi-, omadus-, tegusõnade moodustamiseks.	9. klass Liitsõnad; enamkasutatavad ees- ja järelliited nimi-, omadus-, tegusõnade moodustamiseks.

*Narva Kreenholmi Gümnaasiumi õppekava on kehtestatud
direktori 30.01.2024. a käskkirjaga nr*

NARVA KREENHOLMI KOOLI LIHTSUSTATUD ÕPPE AINEKAVAD

Sisukord

1.EESTI KEEL TEISE KEELENA	1
2. MATEMAATIKA.....	7
3. LOODUSÕPETUS	13
4. AJALUGU	20
5. INIMESEÕPETUS.....	23
6. MUUSIKA.....	33
7. KUNST	37
8. TÖÖÕPETUS.....	44
9. KEHALINE KASVATUS	53
9. VENE KEEL	59
10. A-VÕÕRKEEL.....	64
11. VALIKÕPPEAINE „KEEL JA KULTUUR“	68
12. VALIKÕPPEAINE „ERIPEDAGOOGIKA“	78

* Ainekavade koostamisel lähtuti Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava § 5 lk-st 7, mille kohaselt kooli õppekavas kirjeldatakse õppeainete ainekavade ja tegevusvaldkondade kavade sisu järgmiselt:
1) lihtsustatud õppe õppeainete **õpitulemused ja õppesisu** klassiti.

1.EESTI KEEL TEISE KEELENA

1.1. Õppeaine kirjeldus

1.2. Õpetuse eesmärgid

Eesti keele kui teise keele õpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab lihtsat igapäevast eestikeelset kõnet, kasutab õpitud sõnu ja lausemalle vestluses;
- 2) realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
- 3) mõistab suulisi ja kirjalikke lihtsaid tekste, tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet (reklaam, kuulutused jne);
- 4) oskab kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste (sh tarbetekste);
- 5) kasutab eestikeelseid teatmeallikaid (nt sõnaraamatuid, internetti) vajaliku info otsimiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;
- 6) tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi, kirjanikke, meediaväljaandeid, õppeasutusi ning teab eesti kultuuri iseärasusi.
- 7) omandab sõnavara, mis on vajalik elus toimetulekuks.

Eesti keele kui teise keele õppe rõhuasetused 3.–5. klassis

1) Eesti keele õppimine algab suulise kursusega, mis kestab üldjuhul 1–2 kuud: kujundatakse positiivset suhtumist eesti keele õppimisse, pakutakse eduelamusi ja turvatunnet. Uue keelekeskkonnaga tutvumiseks õpitakse koostöös õpetajaga eesti keelt teistest keeltest kuulmise järgi eristama, matkima kuulnud häälikuid, häälikuühendeid, sõnu ja lühikesi lauseid. Hääldusharjutusteks kasutatakse eesti pärisnimesid, kohanimesid, salme jt eakohaseid tekste. Õpilane suhtleb lihtsates suhtlusolukordades (keelemängud, laulumängud, lühidialoogid).

2) Suulisele kursusele järgneb põhikursus, mille raames kujundatakse õpilaste oskust eestikeelset kõnet kuulata, ise kõnelda, lugeda ja kirjutada. Õpitakse kuulama, jälgima, korraldusi mõistma ja täitma, tuttavas dialoogis osalema.

3) Tähelepanu keskpunktis on kuulamine ja rääkimine. Kõnelemisoskuse arendamiseks õpetatakse õpilasi kasutama kompensatoorseid strateegiaid: üleküsimine, uuesti alustamine, mitteverbaalsed väljendusvahendid (miimika, žestid, imiteerimine). Suhtlemises õpitakse vastavalt situatsioonile kasutama väit-, küsi- ja käsklauseid õpitud mallide ulatuses (lausel 3–5 sõna). Õpitakse moodustama lauseid tegevuste, piltide ja skeemide abil, kasutama viisakusväljendeid, vastama dialoogi repliigile, alustama lihtsamat dialoogi oma tarvete rahuldamiseks.

1.2. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks edukaks õppetöös. Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, diferentseeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda õppetegevustes õpetaja suunamisel ja õpetajaga koostöös. Õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid, sh algoritme. Eesmärgiks on saavutada elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis tegeletakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse kujundamisega. Tähelepanu pööratakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel. Õpilased vajavad jätkuvalt õppetegevuse reguleerimist. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine õpetaja suunamisel, õppetegevustes kasutatakse materialiseerimisvahendeid, näitlikkust, sh algoritme. Õpilased suudavad mõista ja järgida lühikesi, lihtsaid suulisi ja kirjalikke tööjuhiseid. Vaja on tähelepanu pöörata esemete, nähtuste, sündmuste tunnustele ja neid väljendavate sõnade õpetamisele.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis tegeletakse iseseisvuse kujundamise ja eesmärgistatud töö oskuste ning valikute tegemise oskuste arendamisega. Õpilased suudavad mõista ja täita suulisi ning kirjalikke tuttavaid töökorraldusi. Oluline on kasutada algoritme ning suunata õpilasi aktiivsemalt ka iseseisvalt algoritme järgima ja kasutama, sh oma tegevust kontrollima. Jätkuvalt on õppeprotsessis suur osakaal praktilisel harjutamisel.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis tegeletakse oma tegevuse kavandamise ja hindamisega. Õpetatakse valima ning rakendama tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi ja vahendeid ning enesekontrollivõtteid. Õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid. Arendatakse oskust kuulata ja lugeda jõukohaseid tekste, mõista suulist kõnet, luua keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid lihtsaid suulisi ja kirjalikke tekste.

1.3. Õpitulemused ja õppesisu klassiti

1.klass	
Õpitulemus	Õppesisu
- tunneb eesti tähestikku; - tunneb kõnes ja kirjas ära õpitud sõnad; nimetab tuttavaid esemeid; - vastab lihtsatele küsimustele õpitu ulatuses; - teeb õpitud sõnadest ära kirja; - oskab öelda arve 1–10; - teab Eesti riigi ja rahvuslikke sümboleid; - suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.	Eesti tähestik Mina ja teised – enese tutvustamine Koolitarbed ja mänguasjad Lihtsad küsisõnad Põhiarvsõnad Eesti riigi sümbolid Mina ja piirid Koostöö Lõiming: inimeseõpetus, matemaatika
2.klass	
- oskab hääldada õpitud sõnu; - saab aru õpitud sõnadest ja lühematest lausetest; - oskab öelda arve 1–12; - oskab vastata lihtsamatele küsimustele õpitud teemadel; - saab aru õpetaja suulistest selgelt hääldatud juhenditest; - teeb ära kirja sõnapaaridest ja lihtsamatest väljenditest; - kirjutab enda kohta lühikesi lauseid õpitud lausemallide põhjal; - osaleb dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal; - tunneb Eesti traditsioone ja tähtpäevi.	„Mina ja teised“ – enese, pereliikmete, kaaslaste ja sõprade tutvustamine ning kirjeldamine; „Kodu ja lähiümbrus“ – kodukoht; kodukoha loodus; kodused toimingud; perekondlikud sündmused; „Eesti“ – suuremad linnad; aastaring; rahvakalendri tähtpäevad; „Riigid ja nende kultuur“ – naaberriigid; pealinnad, põhirahvused, keel; „Igapäevaelu. Õppimine ja töö“ – tervis; koolipäev, koolitee; „Vaba aeg“ – mängude käsklused ja juhendid. Folkloor Teeme ise Tänav Keelemängud Matk Tervis Lõiming: inimeseõpetus, loodusõpetus IKT: learningapps, e-koolikott
3.klass	
- oskab hääldada õpitud sõnu; - saab aru õpitud sõnadest ja lühematest lausetest; - oskab öelda arve 1–30; - oskab vastata lihtsamatele küsimustele õpitud teemadel; - saab aru õpetaja suulistest selgelt hääldatud juhenditest; - teeb ära kirja sõnapaaridest ja lihtsamatest väljenditest; - kirjutab enda kohta lühikesi lauseid õpitud lausemallide põhjal; - osaleb dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal; - tunneb Eesti traditsioone ja tähtpäevi. - märkab elus ja elutut loodust. - tunneb ära peategelase.	Kool Mina ja teised Aastaajad ja kuud Igapäevaelu Minu kool ja minu klass Tunniplaan ja õppeained Tähtpäevad: sünnipäev, jõulud, kadri- ja mardipäev-temaatiline sõnavara Mina ja ümbrus Lugu Raamat Eestimaa Pood Telefonivestlus Loodus Lõiming: loodusõpetus, inimeseõpetus, kehaline kasvatus

• nimetab tegelasi, kirjeldab sündmusi. • tutvub erinevate raamatutega. • teab, kuidas raamatuid tehakse. • leiab endale jõukohast lugemist.	
3.klassi lõpetaja: • kasutab väga lihtsaid põhiväljandeid iseenda ja oma konkreetsete vajaduste kohta • Oskab kasutada lihtlauseses mõningaid lihtsaid tarindeid, kuigi võib nende elemente jätta välja või lühendada. • Teab väga lihtsaid sõnu/viipeid ja fraase mõne konkreetse olukorra kohta. • Kasutab vaid üksikuid äraõpitud tarindeid ja lausemalle, kuid ka nendes tuleb ette vigu. • Oskab ümber kirjutada tuttavaid sõnu ja lühikesi fraase, nagu lihtsamad sildid ja juhised, tarbeesemete ja poodide nimetused ning igapäevased käibevarasid. • Oskab kirja panna oma aadressi, kodakondsust ja muid isikuandmeid. Oskab kasutada põhilisi kirjavahemärke (nt punkt, küsimärk).	
• 4.klass	
• mõistab lihtsaid kirjalikke tekste, sõnumeid ja juhendeid; • oskab öelda arve 1–40; • osaleb dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal; • kirjeldab lühidalt iseennast ja oma lähiümbrust; • tuleb igapäevastes tüüpolukordades toime suulise suhtlusega; • teeb ära kirja lihtsamatest lausetest või lühitekstidest; • vastab lihtsamatele küsimustele; • nimetab Eesti suuremaid linna, saari, oma kodukoha vaatamisväärsusi. • Küsisõnad • Küsimus-vastus kombinatsioon • Kõnialuse kirjutamine • Tegusõna kasutamine sobivas vormis ja kontekstis (Mina kuulsin, tema kuulis; nad kuulevad, sina kuuled jne.) • Käänded: nimetav, omastav, osastav • Omadussõna käänamine	Põhiarvasõnad 1-20 Mina ja teised: iseloom ja välimus Dialoogid asutustes: poes, arsti juures, koolis Eesti loodus: puud, põõsad, lilled, saared, jõed, linnad, maakonnad jne Igapäevaelu: söök, jook, tervislik toitumine, raha, riided Minu kodukoht Eesti. Eesti ja maailm Lõiming: inimeseõpetus, loodusõpetus IKT: interaktiivne kaart
• 5.klass	
• mõistab lihtsat, lühikeste lausetega kõnet, osaleb dialoogis tuttavalt teemal; • saab aru lihtsatest küsimustest ja igapäevastest korraldustest; • saab aru lihtsatest kirjalikest tekstidest, sh mõnest eesti lasteluuletusest; • täidab õpitud suulisi ja kirjalikke korraldusi; • tuleb suuliselt toime igapäevaelu olukordades; • oskab öelda arve 1–50; • oskab esitada lühikesi küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal;	Eesti ja maailm. Rahvus. Eesti naaberriigid. Igapäevaelu: kodutehnika Õppimine ja töö: tegevused koolis ja ametid Tegevused kodus Koolivaheaeg Reisimine Sport Põhiarvud 1-50 Küsisõnad Temaatiline sõnavara Kirjutamisülesanded Lõiming: matemaatika, tehnoloogia, muusika, keheline kasvatus

• kirjeldab suuliselt ja kirjalikult ennast ja oma lähiümbrust • Nimisõnad mitmuses ja ainsused. • Lausepaaride moodustamine. • Mitmuse tunnuste tundmine. • Mitmuse kasutamine lauses. • Mineviku vormide kasutamine kõnes ja kirjas. • Pildi, kõne ja teksti kooslus. • Ülevaate kujunemine: Kes? Kus? Millal? Miks? • Arvamuse avaldamine lühikese teksti kujul	Osalemine projektis „Tööle kaasa!“
6.klass	
• kirjeldab ja tutvustab nii suuliselt kui kirjalikult seotud lausetega (lihtsate sidesõnadega seotud lihtfraasid ja –laused) ennast ja teist inimest, kodu ja koduümbrust, perekonda, Eestit, elutingimusi ja igapäevatoiminguid, õpitud riike, kooli ja õppimist; • sõnastab lihtsal viisil (lihtsate sidesõnadega seotud lihtfraasid ja –laused), mis meeldib ja mis mitte; • edastab mõistetavalt väga lühikese ettevalmistatud teateid õpitud teemadel; • tuleb toime väheste esinemisjärgsete küsimustega; • mõistab selget ja aeglast seotud kõnet; • mõistab lühikese (mitmelauselisis) lihtsaid ja selgelt esitatud juhiseid; • suudab osaleda lühivestlusel, kui kontekst on tuttav; • koostab lühikese ja lihtsa teadaande; • suudab leida vajalikku teavet reklaamidest, brožüüridest, menüüst, ajagraafikutest jms; • mõistab lihtsas keeles esitatud ohutusnõudeid; • suudab tabada sündmusi, õnnetusi jms kirjeldavate teleuudiste põhisisu, kui pilt kommentaare toetab; • oskab infotelefonilt (nt reisibüroo) küsida kõike vajalikku, kui tegu on lihtsa üldinfo.	Mina ja teised Kodu ja koduümbrus Igapäevatoimingud Kool Lugemine Reisimine Lõimimine: loodusõpetus, ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus
6. klassi lõpetaja: 1) loeb sõnu, väljendeid ja lauseid ning teeb nendest ära kirja; 2) mõistab lihtsat, lühikeste lausetega kõnet, osaleb dialoogis tuttavatel teemadel; 3) saab aru lihtsatest isiklikest küsimustest ja igapäevaelus vajalikest juhenditest, hoiatustest; 4) saab aru lihtsatest kirjalikest tekstidest; 5) reageerib adekvaatselt suulistele ja kirjalikele korraldustele; 6) tuleb suulises suhtluses toime eakohastes igapäevastes olukordades; 7) oskab öelda arve 1–50; 7) oskab esitada lühikese küsimuse õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal; 8) kirjeldab suunavate küsimuste abil suuliselt ja kirjalikult ennast ja oma lähiümbrust;	

9) 10) teab mõnda luuletust või juttu eesti lastekirjandusest.	
7.klass	
• saab aru selget teavet sisaldavast igapäevasest kõnест; • saab aru lihtsamatest kirjalikest tekstidest, sh eesti lastejuttudest, oskab neid lugeda; • leiab lihtsamast tekstist vajalikku teavet; • tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades teeninduses, osaleb dialoogis õpitud lausemallide põhjal; • kirjeldab oma lähiümbrust lühikeste lausetega; • kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid, sh isiklikke kirju, teateid igapäevaelu kohta; • oskab juhendamisel leida teavet veebist ja kasutada arvuti jm digivahendite abi õppetöös; • oskab öelda arve 1–100.	Igapäevaelu: suhtlemine teenindusasutustes, kuulutused Kool ja õppimine: raamat, lugemine Kodu ja lähiümbrus: kodu, liiklus, lemmikloom, maa ja linn Lõiming: matemaatika, loodusõpetus IKT: leiab teavet Internetist
8.klass	
• saab aru õpilaste igapäevaeluga seotud suulisest kõnест; • mõistab tuttavatel teemadel kuulnud lihtsamaid tekste; • suhtleb suuliselt igapäevastes olukordades tuttavatel teemadel; • kirjutab kogemuse põhjal lühikesi, lihtsaid sündmuste kirjeldusi; • saab aru kirjalike tekstide peamisest sisust ja tuttavate teemade võtmesõnadest, sh töö- ja loodusõpetuse sõnavarast; • saab aru olulisest teabest igapäevaelus: menüü, juhendid, lihtsamad küsimustikud jm; • nimetab mõningaid Eesti ajaloo olulisemaid sündmusi, Eesti vaatamisväärsusi, oskab neist mõnda lühidalt kirjeldada; • oskab õppes kasutada lihtsamaid digikeskkondi, saata e-kirja; • oskab öelda arve 1–100.	Igapäevaelu: söögikohad, menüüd, juuksur, kino, raamatukogu Tervis: tervislik eluviis Eesti: Eesti ja kodukoha vaatamisväärtused Teated ja kuulutused Lõiming: inimeseõpetus, kirjandus, ajalugu IKT: kirjutab e-kirju
9.klass	
• saab aru suuliste ja kirjalike lihtsate tekstide sõnavarast ja kasutab neid sõnu suulises suhtluses õpitud lausemallide ulatuses; • tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi ja kultuurilisi iseärasusi; • kirjeldab suuliselt oma lähiümbrust ja igapäevaelu, osaleb suulises vestluses tuttavatel ja huvipakkuvatel teemadel; • kirjutab kava alusel kogemuse põhjal lühikesi lihtsaid sündmuste kirjeldusi;	Eesti: reisimine mööda Eestimaad, tuntumad linnad, T-pilet Kodu ja lähiümbrus Igapäevaelu: vestluskaardid ja piltide kirjeldamine Kiri ja teade Vaba aeg Meedia Lõiming: matemaatika, kirjandus IKT: kirjutab e-kirju Õppereis

• teab mõningaid eesti kirjanikke ja suuremaid meediaväljaandeid; • oskab kasutada õpitud digivahendeid: saata e-kirja ja vastata e-kirjale, kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste, sh tarbetekste; • oskab öelda arve 1–100; • on tutvunud edasiõppimise võimalustega Eestis, saab kõrvalise abiga aru suulisest ja kirjalikust teabest jätkuõppimise ja töö leidmise kohta.	
9. klassi lõpetaja: 1) saab aru suuliste ja kirjalike lihtsate tekstide sõnavarast ja kasutab neid sõnu suulises suhtluses õpitud lausemallide põhjal; 2) tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi, rahvuslikke traditsioone ja rahvakombeid; 3) kirjeldab suuliselt oma lähiümbrust ja igapäevaeluga seotut, osaleb suulises vestluses tuttavatel ja huvipakkuvatel teemadel; 4) kirjutab kogemuse põhjal lühikesi, lihtsaid sündmuste kirjeldusi; 5) teab mõningaid eesti kirjanikke ja suuremaid meediaväljaandeid; 6) oskab õpitud digivahendite kaudu kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste, saata e-kirja ning vastata e-kirjale; 7) teab mõningaid Eesti õppeasutusi, saab kõrvalise abiga aru suulisest ja kirjalikust teabest jätkuõppimise ja töö leidmise kohta; 8) oskab öelda arve 1–100.	

2. MATEMAATIKA

2.1. Õppeaine kirjeldus

Matemaatikaõpetuse eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane matemaatikapädevus, mis tähendab matemaatika mõistete, seoste ja protseduuride tundmist, nende sisemise loogika mõistmist ning rakendamise oskust nii eluliste kui ka ainealaste probleemide lahendamisel, hõlmates ka matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja isikliku rolli mõistmist. Matemaatikaõpetuse peamine eesmärk on matemaatikapädevuse kujundamine. Õppeprotsessi käigus omandatakse matemaatikale omane keel, sümbolid ja meetodid, mis loovad võimaluse: 1) kirjeldada seoseid matemaatilisel; 2) koostada ja lahendada probleemülesandeid; 3) uurida ja rakendada erinevaid lahendusstrateegiaid; 4) analüüsida olemasolevat informatsiooni ja jõuda loogilise arutluse kaudu järeldusteni; 5) kasutada otstarbekalt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid; 6) hinnata oma arengut matemaatikateadmiste ja -oskuste omandamisel. Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava matemaatika ainekava on üles ehitatud kontsentrisuse printsiibil, mis tähendab, et üks teema kasvab välja teisest või täiendab seda, tuginedes aine enese sisemisele loogikale. Sellise aineeesituse juures käsitletakse sama teemat mitmes erinevas kontsentris ja erinevates klassides. Iga uue käsitluse korral lisandub juba teadaolevale midagi uut, mis aitab luua õpilastel terviklikku ja süsteemset pilti matemaatika kui aine olulisematest mõistetest ja seotusest teiste õppeainete ja rakendustega igapäevaelus. Matemaatika õpetamisel lihtsustatud õppe tasemel õpilastele on kõige olulisem keskenduda nendele matemaatikalastele teadmistele, mis õpetavad lapsi tunnetama tegelikkust ning loovad iseseisva toimetuleku oskused. Koolist saadud kogemused peavad viima õpilasteni arusaama, et omandatud teadmisi ja oskusi läheb neil vaja igapäevases elus praktiliste ülesannete lahendamisel.

2.2. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) saab aru matemaatika vajalikkusest oma elus ja tegevuses, tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- 2) omandab iseseisvaks tööks ja koostööks vajalikud oskused ning hoiakud; 3) õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima (järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtma);
- 4) oskab suunamisel otsida matemaatikaalast teavet, kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 5) tunneb õpitud matemaatilisi mõisteid ja seoseid, rakendab matemaatikateadmisi ning lahendab jõukohaseid probleemsituatsioone teistes õppeainetes ja igapäevaelus.

2.3. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa Õppetegevus 1.–2.

klassis

1.–2. klassis saavad õpilased esmased kogemuslikud kujutlused esemete ja suuruste maailmast, hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires ning arvude liitehitusest. Õpitakse tundma lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest. Õpitakse opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid ning rakendama neid matemaatiliste jutukeste koostamisel ning eluliste probleemsituatsioonide lahendamisel.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 1000 piires, arvude kümnendkoostise ja rakendavad seda arvutamisel ning eluliste probleemide lahendamisel. Omandatakse kujutlused korrutamise ja jagamise olemusest ning rakendatakse neid korrutamise- ja jagamistabeli ülesannete lahendamisel. Omandatakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse arvutama nimega arvudega. Õpitakse eristama, nimetama, mõõtma ja joonestusvahenditega joonestama tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid. Kujuneb arusaam elus eettulevate probleemide sõnastamisest tekstülesandena. Omandatakse oskus esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerida lihtsamaid liht- ja lihtsituatsioone.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 100 000 piires, õpivad eristama arvu järke ja klasse. Lahendatakse geomeetriaülesandeid, sooritatakse nelja aritmeetilist tehet naturaali- ja nimega arvudega õpitud arvuvalla piires. Omandatakse kujutlused harilikust ja kümnendmurrust, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi. Kujuneb oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis kasutavad õpilased omandatud arvutusoskust igapäevaste eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel. Süvenevad õpilaste teadmised ja oskused opereerimisest arvudega 1 000 000 piires. Täpsustuvad ja laienevad teadmised geomeetristest kujunditest ja nende omadustest, tekib kujutlus pindalast ja ruumalast. Õpilased lahendavad rakenduslikke tekstülesandeid, loevad ja koostavad lihtsamaid andmestikke ja diagramme.

2.4. Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

1.klass	
Õpitulemus	Õppesisu
• orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse <i>kus?</i> ja korralduse pane ...! alusel; • võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;	Esemad: suurused, hulk, vorm, ruum, aeg Arvud 20 piires Geomeetrilised kujundid: ring, kolmnurk, nelinurk Mõõtmine ja mõõtühikud: pikkusühikud, massiühikud

• opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka); • nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires; • teab arvude koostist 10 piires; • liidab ja lahutab 10 piires; • teab rahaühikuid; • eristab ja konstrueerib praktiliselt geomeetrilisi kujundeid <i>ring, kolmnurk, nelinurk</i> ja teab nende nimetusi; • teab nädalapäevade ja aastaaegade järgnevust toetudes abivahenditele; • lahendab ja koostab abiga matemaatilisi jutukesi.	Liitmine ja lahutamine Rahaühikud Liikumismängud https://www.liikumakutsuvkool.ee/ Interaktiivsed mängud õpioskuste harjutamiseks Näited praktilistest ülesannetest: *kohalikus poes/koolilaadal käimine - ostu sooritamine; *erinevad poemängud - arveldused rahadega; "2-D ja 3-D kujundikomplektide ehitamine".
2.klass	
• teab naturaalarve 1–20; • vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires); • määrab arvu koha naturaalarvude reas; • eristab ühe- ja kahekohalisi arve, arvus kümnelisi ja ühelisi; • liidab ja lahutab 20 piires järku ületamata; • lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid; • seostab ajasuhteid <i>eile, täna, homme, üleile</i> ja <i>ülehomme</i> nädalapäevadega; • määrab aega täistundides; • kasutab mõõtmisel pikkusühikut sentimeeter; • mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites; • joonestab punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka; • kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügitehingute sooritamisel poemängus; • lahendab abiga ühetehtelisi tekstülesandeid summa ning vahe leidmiseks.	Naturaalarvud 1-20 Liitmine ja lahutamine Ajaühikud Pikkusühikud Rahaühikud Geomeetrilised kujundid Liikumismängud: Arvu järgud. Liikuma kutsuv mäng tundi: Rahatarkus. e – koolikott Digivahendid Projekt "Matemaatika kehalises kasvatuses". Mõõdetakse jooksu, kaugushüppe, palliviske jne tulemusi stopperi ning mõõdulindiga
3.klass	
• teab naturaalarve 1–100; • teab arvude ehitust kümnendsüsteemis (100 piires); • võrdleb arve; • liidab ja lahutab arve 20 piires; • liidab ja lahutab arve 100 piires; • teab mõõtühikuid <i>meeter, kilogramm, liiter</i> ning rahaühikuid <i>euro</i> ja <i>sent</i>; • liidab ja lahutab ühenimelisi arve; • määrab õpetaja juhendamisel aega täis- ja pooletunnise täpsusega ning kalendri järgi päevades; • joonestab sirglõigu ja nelinurga mõõdu järgi;	Naturaalarvud 1-100 Liitmine ja lahutamine 100 piires Mõõtühikud Kellaajad Punkt, sirglõik, sirge. Lõigu pikkus. Antud pikkusega lõigu joonestamine. Tekstiülesanded Geomeetrilised kujundid igapäevaelus Liikumismängud Lõiming: kunst

lahendab abiga ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid.	
Õpitulemused I kooliastmes 3. klassi lõpetaja: 1) märkab suunamisel matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus; 2) kasutab õpetajaga koostegEVuses sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid; 3) mõistab õpitud matemaatilist keelt; 4) oskab sihipäraselt vaadelda objekte ja nähtusi ning märgata ja kirjeldada nende erinevusi ja sarnasusi; 5) lahendab koostegEVuses õpetajaga õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone; 6) tunneb huvi matemaatika õppimise vastu	
4.klass	
- teab naturaalarve 100 piires; - teab Rooma numbreid I–V; - liidab ja lahutab 100 piires; - korrutab ja jagab toetudes korrutustabelile; - lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi; - leiab osa tervikust; - teab mõõtühikut <i>millimeeter</i>; - oskab lugeda termomeetri näitu kraadides; - tunneb kella (veerand-, pool-, kolmveerand- ja täistund); - liidab ja lahutab ühe- ja mitmenimelisi arve; - joonestab lõike etteantud mõõdu järgi; - teab nurkade liike; - lahendab koostöös õpetajaga kahetehtelisi tekstülesandeid.	Arvude lugemine ja kirjutamine Liitmine ja lahutamine ' Naturaalarvude korrumamine ja jagamine Mõõtühikud Kellaajad Nurgad Tekstiülesanded Lõiming: kunst, tehnoloogia
5.klass	
- teab naturaalarve 1000 piires; - eristab järguühikuid, oskab määrata nende arvu; - teab Rooma numbreid I–X; - liidab ja lahutab arve 1000 piires; - korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 100 piires; - korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 1000 piires; - lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi; - saab aru mõiste <i>harilik murd</i> olemusest; - leiab osa arvust 1000 piires; - teab mõõtühikuid <i>gramm, tonn, kilomeeter</i>; - määrab aega kella ja kalendri järgi; - liidab ja lahutab nimega arve 1000 piires; - korrutab ja jagab ühenimelisi arve 1000 piires; - eristab ringi ja ringjoont; - lahendab kahetehtelisi tekstülesandeid	Naturaalarvud ja nende esitus Roomanumbrid Liitmine ja lahutamine 1000 piires Korrumamine ja jagamine Põhitehted naturaalarvudega, tehete järjekord Harilik murd Mõõtühikud Kellaajad Ring ja ringjoon Tekstiülesanded Lõiming: ajalugu, kunst, tehnoloogia Õuesõpe
6.klass	
teab naturaalarve 10 000 piires;	Naturaalarvud 1 – 10 000 piires Roomanumbrid

• ümardab arvu etteantud järguni 10 000 piires; • teab Rooma numbreid I–XX; • liidab ja lahutab arve 10 000 piires; • korrutab ja jagab arve 10 000 piires; • lahendab mitmetehtelisi avaldisi; • mõistab lihtmurru, liigmurru ja segaarvu olemust; • liidab ja lahutab lihtmurde; • leiab ühe ja mitu osa arvust; • mõistab kümnendmurru olemust; • liidab ja lahutab kümnendmurde; • teab mõõtühikuid <i>detsimeeter, detsiliiter ja milliliiter</i>; • arvutab ajavahemikke; • liidab ja lahutab nimega arve 10 000 piires; • korrutab ja jagab nimega arve 10 000 piires; • eristab lõikuvaid, ristuvaid ja paralleelseid sirgeid; • eristab kolmnurkade liike; • arvutab hulknurga ümbermõõtu; • lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile	Liitmine ja lahutamine Korrutamine ja jagamine Mitmetehtelised avaldused Lihtmurd, kümnendmurrud Mõõtühikud Sirge Kolmnurk ja selle elemendid, kolmnurkade liigitamine Tekstiülesanded Lõiming: kodundus, kunst Praktiline töö teemal „Mõõtühikud“ IKT: Eis
Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja: 1) märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus; 2) kasutab õpetaja juhendamisel sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid; 3) mõistab ja rakendab koostegEVuses õpetajaga õpitud matemaatilist keelt; 4) nimetab objekte ja nähtusi ning nende tunnuseid, võrdleb ja rühmitab neid ühe-kahe tunnuse alusel; 5) lahendab õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone ja hindab saadud tulemuse reaalsust õpetaja juhendamisel; 6) tunneb huvi matemaatika aine vastu	
7.klass	
• teab naturaalarve 100 000 piires; • ümardab arvu etteantud järguni 100 000 piires; • teab Rooma numbreid I–XXX; • liidab ja lahutab 100 000 piires; • korrutab ja jagab 100 000 piires; • lahendab mitmetehtelisi avaldisi; • teisendab harilikke murde; • taandab harilikke murde; • korrutab ja jagab harilikke murde; • leiab terviku tema osa järgi; • liidab ja lahutab kümnendmurde; • korrutab ja jagab kümnendmurde; • kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid; • arvutab aritmeetilise keskmise; • arvutab hulknurga ümbermõõdu; • joonestab sümmeetrilisi kujundeid;	Naturaalarvud 1 – 100 000 piires Roomanumbrid Liitmine ja lahutamine Korrutamine ja jagamine Mitmetehtelised avaldused Tehted harilike murdudega ja kümnendmurdudega Mõõtühikud Hulknurga ümbermõõdu arvutamine Tekstiülesanded Lõiming: ajalugu, kunst, tehnoloogia Projekt „Ainevoldiku tegemine“ (sobib nii eraldi teemade kui kogu mõõtühikute teema kokkuvõtmiseks)

lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.	
8.klass	
- teab naturaalarve 1 000 000 piires; - ümarab arve etteantud järguni 1 000 000 piires; - teab Rooma numbreid I–XXXV; - liidab ja lahutab 1 000 000 piires; - korrutab ja jagab 1 000 000 piires; - lahendab mitmetehtelisi avaldisi; - liidab ja lahutab harilikke murde; - korrutab ja jagab harilikke murde; - liidab ja lahutab kümnendmurde; - korrutab ja jagab kümnendmurde; - arvutab pindala; - eristab ruumilisi kujundeid; - joonestab sümmeetrilisi kujundeid; - lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.	Naturaalarvud 1 – 100 000 piires Roomanumbrid Liitmine ja lahutamine Korrutamine ja jagamine Mitmetehtelised avaldused Tehted harilike murdudega ja kümnendmurdudega Mõõtühikud Pindala arvutamine Ruumilised kujundid Tekstiülesanded Praktiline töö: õuesõpe, mõõtmine ja pindala arvutamine Lõiming: kunst
9.klass	
- teab naturaalarve 1 000 000 piires; - teab Rooma numbreid I–XXXV; - liidab ja lahutab, korrutab ja jagab 1 000 000 piires; - teisendab murde; - sooritab nelja aritmeetilist tehet kümnendmurdudega; - teab protsendi praktilist tähendust; - sooritab protsentarvutusi; - arvutab ruumala; - leiab infot diagrammilt; - lahendab probleemsituatsioonide põhjal mitmetehtelisi tekstülesandeid.	Naturaalarvud 1 – 1000 000 piires Roomanumbrid Liitmine ja lahutamine Korrutamine ja jagamine Mitmetehtelised avaldused Tehted harilike murdudega ja kümnendmurdudega Protsendi mõiste ja osa leidmine tervikust Ruumala arvutamine Diagrammid Tekstiülesanded IKT: e-eksamiks ettevalmistus, diagrammide loomine
Õpitulemused III kooliastmes 9. klassi lõpetaja: 1) märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus ning kirjeldab seda arvude või geomeetriliste kujundite abil; 2) kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid; 3) mõistab ja rakendab õpitud matemaatilist keelt igapäevaelus; 4) liigitab objekte ja nähtusi ning kirjeldab neid mitme tunnuse järgi; 5) loeb, mõistab ja lahendab õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone; 6) püstitab ülesande lahendamiseks vajalikud küsimused, selgitab valitud lahenduskäiku, hindab saadud tulemuse reaalsust ja teostab enesekontrolli; on teadlik õppija, kes mõistab matemaatika olulisust, on huvitatud ja tunneb vajadust matemaatikateadmisi omandada	

3. LOODUSÕPETUS

3.1. Õppeaine kirjeldus

Lihtsustatud õppe loodusõpetuse sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Õppetegevuse põhieesmärgiks on tekitada ja säilitada õpilaste huvi ümbritseva keskkonna jälgimise, uurimise ning mõistmise vastu. Koos looduslaste teadmiste õpetamisega kujundatakse õpilastel oskusi ja hoiakuid, mis aitavad neil saada teadlikuks ja vastutustundlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb oma elukeskkonda. Loodusõpetus on tihedalt seotud teiste õppeainetega. Nii näiteks aitavad loodusõpetuse vahendusel kujundatavad kujutlused mõista lugemispalade sisu, matemaatikaalased teadmised aga aitavad võrrelda, sobitada ja rühmitada loodusnähtusi ja -objekte. Loodusliku materjali kasutamine, loodusnähtuste ja -objektide kujutamine käelise tegevuse kaudu (kunsti- ja tööõpetuse tundides) kinnistab omakorda loodusõpetuse tundides õpitut. Lihtsustatud õppe õpilaste võimed on väga erinevad. Seetõttu varieeritakse (vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele) õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega. Jõukohase õppematerjali ning -tegevuse valikul on väga tähtis arvestada teistes ainetes (eelkõige eesti keeles ja matemaatikas) omandatud teadmiste-oskustega.

3.2. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Loodusõpetuse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi looduse vastu, käitub looduses hoolivalt ja turvaliselt, teab looduskaitse põhimõtteid;
- 2) oskab vaadelda loodusobjekte ja -nähtusi, teha praktilisi töid ja esitada tulemusi;
- 3) tunneb ning kirjeldab loodusobjekte ja -nähtusi, mõistab elus- ja eluta keskkonna seoseid;
- 4) mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale, väärtustab keskkonnasäästlikku eluviisi;
- 5) leiab loodusteaduslikku teavet, kasutades tekste, plaane, kaarte ja mudeleid ning viies läbi vaatlusi ja katseid; sõnastab saadud teavet suuliselt ja kirjalikult.

3.3. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi õppetegevuses keskendutakse looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele. Õpetaja osalusel ja suunamisel õpivad õpilased tundma lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi, õpivad märkama, vaatlama, võrdlema ja kirjeldama ümbritsevate objektide ja nähtuste tajutavaid tunnuseid. Õppetegevuses on olulisel kohal liigitamis- ja järjestamisoskust kujundavad tegevused. Kuna sel arenguperioodil on lihtsustatud õppes õpilastel juhtivaks psüühiliseks protsessiks taju, tuleb õppetegevuses kasutada kujutluspiltide loomiseks palju esemelist ja kujutavat näitlikustamist.

Ülekaalus on praktiline tegutsemine ja õppemäng. Valdavalt suuline õpitegevus peab arvestama õpilaste kõne arengu taset. Vähesel määral kasutatakse 1. klassi lõpust alates lihtsaid lugemis- ja kirjutamisülesandeid, arvestades seejuures vastavate oskuste arengut.

Õpetaja osaleb õppetöös suurel määral. Järjepidevalt on vaja suunata õpilaste tunnetustegevust ja kõnet. Õpilaste õppetegevust tuleb reguleerida koostöös ja eeskuju järgi, tegevusakte peab saatma õpetaja kõne.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis on õppetegevuses jätkuvalt ülekaalus looduse vahetu kogemine, praktiline tegevus ja õppemäng. Vajalike kujutluspiltide loomist toetab esemeline ja kujutav näitlikkus, lisandub ka tinglik näitlikkus (lihtsad joonised, tabelid, Eesti kaart). Õpilaste tunnetustegevuse areng võimaldab varasemalt kujundatud taju- ja mälukujutlusi täpsemaks muuta ning suurema hulga tunnuste abil laiendada. Õpetaja suunamisel areneb objektide, nähtuste, tegevuste jm kirjeldamis-, võrdlemis-, rühmitamis- ja üldistamisoskus. Õpetaja abiga kujunevad jõukohase õppematerjali ulatuses põhjustagajärg seoste mõistmise ja järelduste tegemise oskused. Järk-järgult suureneb õpitegevuses kirjaliku

kõne osakaal – jõukohaste õppetekstide häälega lugemine ja analüüs õpetaja suunamisel, jõukohaste kirjalike ülesannete sooritamise.

Õpetaja osalus õpilaste tegevuses püsib, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise, eeskuju ja näidise järgi. Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ning nende täitmisele. Õpetaja ülesandeks on järjepidevalt kujundada õpilaste enesejuhtimise ning koostööoskusi, et järgnevatel õppeperioodidel oleks võimalik jõukohasel viisil iseseisvat tööd ning koostöiseid õppeviise (paaris- ja rühmatööd) rakendada.

Õpetaja juhendamisel ja abiga on õpilased suutelised jõukohasel viisil tehnoloogiavahendeid kasutama, näiteks otsima pildilist teavet, sooritama õpitud teadmiste kinnistamiseks lihtsaid õpiülesandeid. Peamised raskused tehnoloogiavahendite kasutamisel tulenevad õpilaste tunnetustegevuse ja kirjaoskuse arengu puudulikkusest.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis võimaldab õpilaste tunnetustegevuse ja kõne areng laiendada jõukohasel viisil õpitavate objektide, nähtuste ja protsesside ning nende tunnuste hulka, seda nii õpilase kodukoha kui ka Eesti kontekstis. Kujutluspiltide loomiseks ja täpsustamiseks kasutatakse õpet loomulikus keskkonnas, praktilisi töid ja katseid, kujutavat ja tinglikku näitlikkust; kogemustel põhinevate mälukujutluste aktiveerimiseks ka verbaalset näitlikkust. Lisaks näitkatsete vaatlusele sooritavad õpilased õpetaja juhendamisel ka ise lihtsamaid praktilisi töid ja katseid. Järjepideva jõukohase arendustegevuse käigus pareneb õpilaste kirjeldamis-, võrdlemis-, rühmitamis- ja üldistamisoskus. Õpetaja suunamisel arenevad põhjus-tagajärg seoste mõistmise ja järelduste tegemise oskused.

Jõukohasel viisil toetub teadmiste-oskuste omandamine kirjalikule õppematerjalile. Õpetaja suunamisel loevad õpilased jõukohaseid õppetekste häälega ja osaliselt endamisi, analüüsivad neid õpetaja suuliste ja kirjalike küsimuste-korralduste abil; otsivad teavet tabelitest, joonistelt ja skeemidelt; sooritavad kirjalikke õpiülesandeid.

Õpetaja osalus õpilaste tegevuses väheneb järk-järgult, õpiülesannete täitmisel suureneb kirjalike tööjuhiste ja kirjalike abivahendite roll. Nende mõistmine ja kasutamine vajab jätkuvalt õpetaja suunamist. Õpilaste iseseisva tegutsemise ja koostööoskuste arenemine võimaldab sooritada jõukohaseid tegevusi paaris- ja rühmatöödena.

Õpetaja juhendamisel kasutavad õpilased sobiva raskusastmega õpitegevuses meedia- ja tehnoloogiavahendeid – otsivad ja loevad jõukohast loodusala infot, kasutavad seda õpiülesannete sooritamisel. Õpilastele on jätkuvalt keeruline info lugemine, selekteerimine, teksti produtseerimine. Õpetaja ülesanne on reguleerida õpitegevuse raskusastet, arvestades õpilaste tunnetustegevuse ja kirjaoskuse arenguga.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis laienevad jõukohase õpitegevuse käigus õpilaste loodusala teadmised, parenevad seoste mõistmise oskused, seda nii kodukoha, Eesti kui ka maailma kontekstis. Varasemate õppeperioodidega võrreldes pööratakse rohkem tähelepanu elementaarsete keemia- ja füüsikateadmiste ning -oskuste kujundamisele. Õpilastele valmistab põhikooli lõpuni raskusi reaalselt mittetajutavate nähtuste ning protsesside mõistmine. Õppe eesmärgiks on eelkõige ümbritseva maailma praktiline mõistmine. Kujutluspiltide loomiseks ja täpsustamiseks kasutatakse õpet loomulikus keskkonnas, praktilisi töid ja katseid, kujutavat, tinglikku ning jõukohasel viisil ka verbaalset näitlikkust. Suureneb õpilaste roll ja iseseisvus katsete planeerimisel ja läbiviimisel. Põhjus-tagajärg seoste mõistmist ja järelduste tegemist suunab õpetaja.

Õpetaja juhendamisel otsivad õpilased teavet erinevatest allikatest, kasutades seejuures ka meedia- ja tehnoloogiavahendeid. Õppeinfo mõistmiseks ja kasutamiseks vajavad nad jätkuvalt suunatud

analüüsi – suuliseid ja kirjalikke küsimusi-korraldusi. Õpetaja ülesanne on aidata hinnata ning mõista leitud info usaldusväärsust.

Õpilaste oskuste areng võimaldab jõukohases õpitegevuses iseseisva töö osakaalu suurendada. Seejuures vajavad õpilased jätkuvalt õpetaja suunamist ja abivahendeid. Õpilaste iseseisva tegutsemise ja koostööoskuste arenemine võimaldab sooritada jõukohaseid õppetegevusi paaris- ja rühmatöödena.

3.4. Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemus	Õppesisu
1.klass	
• orienteerub täiskasvanu abiga kodus, koolis ja kooliteel; • tunneb ära ja nimetab õpitud taimi, loomi ja loodusnähtusi; kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel; • tunneb ära ja nimetab aastaagu ja aastaegadele iseloomulikke loodusnähtusi; nimetab aastaegade järjestust; • käitub looduses hoolivalt, hindab enda ja teiste käitumist looduses õige/vale põhimõttel	Aastaajad Organismid ja elupaigad Ilm Loodusnähtused Lõiming: Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust. Teemal on oluline roll läbiva teema „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ elluviimisel. Elu ja elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud aitavad ellu rakendada ka läbivat teemat „Väärtused ja kõlblus“. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Õppekäigud aastaajaliste erinevuste vaatlemiseks. Maastikuvaatlus. 2. Puu ja sellega seotud elustiku aastaringne jälgimine
2.klass	
• tunneb ära ja nimetab õpitud taimi ning loomi, lähiümbruse eluta looduse objekte ning nähtusi; kirjeldab neid abile tuginedes 3–5-sõnaliste lausetega (3–4 lauset); • võrdleb õpetaja suunamisel õpitud elusorganisme 2–3 tajutava tunnuse alusel; rühmitab neid õpetaja suunamisel ning eristab õpitud kuuluvusrühmi; • tunneb ära ja nimetab aastaagu, kirjeldab nende põhitunnuseid; järjestab abivahendite toel aastaajale vastavate kuude nimetusi; • märkab ja toob õpetaja küsimustele toetudes näiteid elusolendite vajadustest.	Organismid ja elupaigad Elus ja eluta loodus Loodusvaatlused Aastaajad Lõiming: Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi- ja suhtluspädevust. Teemal on oluline roll läbiva teema „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ elluviimisel. Elu ja elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud aitavad ellu rakendada ka läbivat teemat „Väärtused ja kõlblus“. Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1) loodusvaatlused: taimede välisehitus, loomade välisehitus;

3.klass	
• kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset) eluta looduse objekte ning nähtusi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel; • teeb koostegevuses täiskasvanuga lihtsamaid ilmavaatlusi, iseloomustab abivahenditele tuginedes ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse; • märkab ja kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lihtlausetega looduses ja inimtegevuses toimuvaid aastaajalisi muutusi; • teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale; • tunneb ära ja nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel ning nimetab õpitud kuuluvusrühma; • kirjeldab ning võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud taimede välisehitust ja elupaiku ning õpitud loomade välisehitust, liikumisviisi ja toitumist; • liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust ja iseennast; hoolib elusolendite vajadustest.	Elus ja eluta loodus Ilm ja ilmavaatlused Aastaajad: kuud, inimeste tegevus Kodukoha tuntumad loomad ja taimed, nende ehituse võrdlemine Loodushoid Praktilised tegevused/tööd: Ilmavaatluste läbiviimist, abivahenditele tuginedes ilma iseloomustamist ja välisriietuse valimist toetavad: • erinevate termomeetritega tutvumine, ühiselt termomeetri näidu lugemine (termomeetrid esemetena, piltidena, joonistustena); • õppeaasta jooksul termomeetri näitude lugemine ja temperatuuri märkimine, et oskust harjutada ja kinnistada (füüsiline objekt vs töölehele märkimise ülekandmine); • temperatuuri mõõtmise seostamine isikliku kogemusega (kooliümbruses jalutamine erinevatel aastaegadel, koolimajas sees) ja märkamine, milliseid riideid kantakse erinevate ilmade/temperatuuride korral; • õppeaasta jooksul erinevad õppekäigud aastaajaliste muutuste märkamiseks nii looduses kui ka inimtegevuses: • muutuste jäädvustamine (piltidena + pildi kirjeldamine abivahenditele tuginedes), rühmitamine, võrdlemine, erinevuste vaatlemine, vaatlustabeli täitmine.
Õpitulemused I kooliastmes 3. klassi lõpetaja: 1) märkab ja vaatlleb täiskasvanu juhendamisel ümbritseva keskkonna objekte, nähtusi ja protsesse; kirjeldab neid abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset); 2) tunneb ära ning nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate õpitud tunnuste alusel; 3) teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale; 4) liigub ja käitub turvaliselt, väärtustab looduses viibimist; märkab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha elurikkust ning suhtub sellesse hoolivuse ja austusega, hoolib elusolenditest ja nende vajadustest.	
4.klass	

• tunneb ära ning nimetab kodukoha taimi, loomi ja seeni; kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes neid iseloomustavaid tunnuseid (välisehitus, elupaik, eluviis); toob näiteid loomade ning mürgiste taimede ja seentega seotud ohtudest; • eristab ja rühmitab õpitud selgroogseid ning selgrootuid loomi, maismaataimi ja kübarseeni; • järjestab taimede ja loomade arengu etappe kujutavaid seeriapilte, kirjeldab õpitud elusorganismide arengut tuginedes pildiseeriale; • näitab enda kehal ja nimetab õpitud kehaosadid; • võrdleb abivahendile tuginedes inimeste elu maal ja linnas; • toob näiteid puhta vee ja õhu, mulla, valguse ning soojuste tähtsusest elusolenditele; • teeb õpetaja juhendamisel lihtsamaid vaatlusi ja praktilisi töid, valides sobivaid vahendeid ning järgides ohutusnõudeid; kirjeldab abivahenditele tuginedes vaadeldut ja oma tegevust.	Kodukoha loodus Selgroogsed ja selgrootud Taimede ja loomade arengu etapid Inimese ehitus Elu maal ja linnas Vee, õhu, mulla, valguse ja soojuste mõju elusolenditele Vaatlused ja praktilise tööd • loodusvaatlused: taimede välisehitus, kasvukohad, muutused aastaringelt: • seemnete külvamine, koostöös õpetajaga muutuste märkamine, taime eest hoolitsemine; õppekäigud loomaparki või videomaterjali kasutamine loomariigi mitmekesisusest: • vaatlustulemuste kirjeldamine ja võrdlemine abivahenditele tuginedes (videomaterjal, pildid, näitlused);
5.klass	
• näitab ja nimetab näitvahendil inimese elundkondade tähtsamaid elundeid, kirjeldab tugisõnade toel nende ülesandeid; • saab aru lihtsast plaanist, leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte; • leiab Eesti kaardil oma kodukoha, Eesti suuremad saared, järved, jõed ja linnad; • toob näiteid oma kodukoha looduslikust mitmekesisusest ja inimeste tegevusest (sh olulisemad asutused ja ettevõtted, inimeste tegevusalad); • toob abivahenditele toetudes näiteid organismide vaheliste seoste kohta looduses, koostab lihtsamaid toiduahelaid; • nimetab ja kirjeldab abivahenditele toetudes maailmaruumi objekte ning nähtusi (Päikesesüsteem, öö ja päeva vaheldumine).	Inimese elundkondade tähtsamad elundid Kooliümbruse plaan Eesti kaardil Kodukoha olulisemad asutused ja ettevõtted Toiduahelad Päikese süsteem Praktilised tegevused/tööd: • gloobuse ja selle pöörlemise vaatlemine; • näitkatse gloobuse ja (tasku)lambiga: öö ja päeva vaheldumine; • päikese kõrguse ja öö ning päeva pikkuse vaatlemine. Iga kuu kindlal päeval silmapiiri kontuuri ja päikese 3 asendi (hommikul, keskpäeval ja õhtul) märkimine skeemile. Nende skeemide võrdlemine; Maailmaruumi tutvustus Google Earth taevarakenduse abil (demonstratsioon). • Planeetide ning nende kaaslaste liikumise (tiirlemise ja pöörlemise) mudeldamine. • Päikesesüsteemi mudeli ehitamine (klassis või õues).

	• Öö ja päeva vaheldumise mudeldamine. • Aastaaegade vaheldumise mudeldamine. • Koostöös õpetajaga ühe taevakeha kohta lihtsa ülevaate koostamine.
6.klass	
• teab ja nimetab põhi- ning vaheilmakaari; määrab neid kaardil; • saab aru lihtsast plaanist ja kaardist; leiab Eesti kaardil Läänemere, õpitud saared, jõed, järved, linnad; koostab õpetaja juhendamisel lihtsamaid mõõtkavata plaane; • võrdleb abivahenditele tuginedes taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldusi; selgitab nende tähtsust looduses; toob näiteid nende mõju kohta inimese organismile; • kirjeldab ja võrdleb abivahenditele toetudes õpitud koosluste (erinevad veekogud, asula) elutingimusi, teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke; • teab vee ja õhu omadusi ning tähtsust elusorganismidele; toob näiteid, kuidas inimene mõjutab oma tegevusega vee ja õhu puhtust; jälgib oma pere veetarbimist, toob näiteid vee säästmise võimalustest; • teab mulla tähtsust elusorganismidele ja selgitab abivahenditele tuginedes mulla kaitse vajadust; • mõõdab temperatuuri ja pikkust, valides sobivad mõõtmisvahendid; • viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega.	Ilmakaared Eesti kaart Taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldusi; nende tähtsust looduses Koosluste elutingimused Mulla elusorganismid Temperatuuri mõõtmine Vee ja õhu omadused Praktilised tööd: • (Demo) katsed vee olekute muutuste uurimiseks (nt soojenemine ja jahtumine). • Erinevate omadustega vee võrdlemine. • Lihtsa veeringe teemalise plakati koostamine (abimaterjalidega). • Veetemperatuuri mõõtmine. • Igapäevaelus kasutatavate lahuste valmistamine. • Vee puhastamine erinevatel viisidel - lihtsate demokatsete läbiviimine klassiruumis (turba- ja söefilter, liiva- ja söefilter vms). • Õppekäik veepuhastusjaama. • Vee kasutamise uurimine kodus. Tulemustest lihtsa kokkuvõtte tegemine (vajadusel abiga).
Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja: 1) tunneb huvi Eesti looduse, selle uurimise ja loodusainete õppimise vastu; 2) vaatab, kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud elus- ja eluta looduse objekte, nähtuseid ja protsesse, selgitab abiga nendevahelisi seoseid ning tähtsust looduses; 3) loeb ja mõistab õpetaja abiga jõukohaseid looduslaseid õppetekste, tabeleid, skeeme ja jooniseid; kasutab õpiülesannete täitmisel lihtsat plaani, Eesti kaarti; 3) leiab etteantud allikatest lihtsamat loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast teavet; hindab õpetaja abiga kasutatud allikate usaldusväärsust; kasutab õppimiseks ja teabe otsimiseks meedia- ja tehnoloogiavahendeid; 4) viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid, teeb tugisõnadele toetudes tulemuste põhjal kokkuvõtteid, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega; 5) mõistab inimtegevuse ja keskkonna seoseid kodukoha kontekstis; väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; käitub turvaliselt, järgib tervislikke eluviise.	
7.klass	

- eristab ja rühmitab õpitud elusorganisme erinevate tunnuste järgi; selgitab abivahenditele tuginedes keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele; toob näiteid taimede ja loomade kohastumustest Eesti looduse näitel; - kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes koosluste (veekogud, aed, põld, niit, mets, soo) elutingimusi; teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke; - toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale; mõistab koosluste tähtsust ning selgitab näidete varal nende kaitsmise vajadust; - näitab Eesti asukohta Euroopa kaardil; kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; kasutab erinevaid kaarte Eesti asendi, pinnavormide ja kliima kirjeldamisel; - nimetab Eesti loodusvarasid ja toob nende kasutamise näiteid; selgitab abiga loodusvarade säästliku kasutamise vajadust	Elusorganismid Koosluste elutingimused Inimtegevuse mõju Eesti Euroopa kaardil Eesti loodusvarad Praktilised tegevused/tööd: - Läänemerele iseloomulike toiduahelate ja –võrgustike koostamine. - Erineva soolsusega lahuste valmistamine. Läänemere (7-8 promilli) ja maailmamere soolsuste (35 promilli) võrdlemine. - Biojäätmest komposti valmistamine - Metsaviktoriinide koostamine paberil või kasutades nt digikeskkonda. - Pargipuude olemasolul. Samblike uurimine ja seostamine õhu puhtusega.
8.klass	
- mõõdab õpetaja juhendamisel ruumala, massi, vahemaid looduses ja kaardil ning aega; seostab saadud mõõtmistulemusi igapäevaelus ettetulevate olukordadega; - kavandab ning viib õpetaja juhendamisel ohutult läbi praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega; - kirjeldab tugisõnade abil õpitud ainete/materjalide omadusi ja toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus; taaskasutab võimaluse piires materjale ja esemeid; - leiab õpetaja suunamisel kaartidelt, looduslastest tekstidest, tabelitest ja graafikutest teavet loodusvööndite kohta, seostab organismide kasvukohti ja kohastumisi vastava loodusvööndiga, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele; - rühmitab elusorganisme, toob näiteid erinevate organismide seostest looduses; - väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid	Mõõtmine Praktilised tööd: õpitud ainete/materjalide omaduste uurimine Loodusvööndid Inimtegevus Elusorganismid Loodushoid Praktilised tegevused/tööd: - Mõõteriistadega (sh digitaalsetega) tutvumine (nt köögikaal, kaal, mõõdulint, kalender, stopper). - Sammu pikkuse mõõtmine (nt kolme mõõtmise keskmine tulemus). - Oma/kaaslase kõndimise kiiruse määramine (mõõda teepikkus ja selle läbimiseks kulunud aeg), Piltide abil loodusvöönditele iseloomulike taimede ja loomade tundmaõppimine. - Teabeallikatest loodusvööndite kohta info otsimine õpetaja juhendamisel. Info otsimiseks kasutada erinevaid veebilehti või teatmeteoseid.
9.klass	
seostab inimese elundkondi nende põhifunktsioonidega, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid;	Inimese elundkondade põhifunktsioonid

• toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid; • kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; toob näiteid kodukoha tööstus-, teenindus- või põllumajandusettevõtte tegevuse kohta; • koostab teabeallikate põhjal Euroopa riigi tutvustuse ja reisiplaani, esitleb seda kaaslastele; • käsitleb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat; selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid; • kirjeldab ja selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus; • leiab internetist vajalikku ja jõukohast loodusteaduslikku infot ning hindab abiga selle usaldusväärsust; • kirjeldab jätkusuutliku, säästva, vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ja järgib neid.	Tervislikud eluviisid Kodukoha tööstus-, teenindus ja põllumajandusettevõtted Puhka Eestis /e-keskkond/ Ohutusnõuded Keemia ja füüsika igapäevaelus: praktilised tööd Uurimis- ja praktilised tööd Praktilised tegevused/tööd: • (Lego)klotside abil raku ja koe moodustamine. Üks klots = rakk. Kaks ja rohkem samasugust klotsi koos = kude. • Loomsete kudede (luu-, rasv- ja lihaskude) ehituse võrdlemine mikroskoobiga. • Katsed füüsilise koormuse mõjust pulsile või vererõhule. • Isikliku toitumisharjumuse analüüs (etteantud kava toel).
Õpitulemused III kooliastmes 9. klassi lõpetaja: 1) väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust; 2) toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale; väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; käitub turvaliselt; kirjeldab näidete abil jätkusuutliku, säästva ja vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ning järgib neid; 3) toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid; 4) kavandab õpetaja juhendamisel ning viib ohutult läbi lihtsamaid praktilisi töid, valides sobilikud mõõtevahendid; teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi; seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega; 5) käsitleb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat, selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid; 6) leiab õpetaja suunamisel erinevatest allikatest jõukohast loodusteaduslikku infot; hindab õpetaja abiga kasutatud allikate usaldusväärsust; kasutab õppimiseks, koostööks ja info otsimiseks meedia- ja tehnoloogiavahendeid.	

4. AJALUGU

4.1. Õppeaine kirjeldus

Ajaloo õpetamine põhikoolis kujundab õpilastes huvi ajaloo vastu. See hõlmab arusaamist sündmustest ja muutustest oma lähikonna ning inimkonna ajaloos ja aja kulgemise seaduspärasustest. Õpetus algab õpilase ja tema pere elukäigu seostamisest kodukoha ja Eesti ajalooga. Aine käsitlemine aitab luua teadmist, et iga inimene on osa ajaloost ning et ajalugu mõjutab igaüht. Õpetamine põhineb kontsentrisuse printsiibil, toetudes ajateljele ning lähtudes varemõpitust.

4.2. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Ajalooõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu; teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
- 2) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;

- 3) kirjeldab abivahendite toel olulisi ajaloosündmusi, inimeste eluviisi ja tegevusalasid õpitud ajastutel;
- 4) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 5) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna, kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 6) teab ja väärtustab kombeid ning traditsioone oma kultuuris; väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 7) leiab infot eri teabeallikatest, oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust.

4.3. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 6.–7. klassis

6. klassis algav ajaloo õppimine võimaldab õpilastel suhestuda minevikuga. Ajalooõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloos osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse õpilase isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja kujutlustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Ajalooga tutvumine algab enamasti õpetaja suunamisel ja juhendamisel, kasutatakse praktilisi õpiülesandeid (nt vanematelt ja vanavanematelt teabe kogumine oma pere ja suguvõsa kohta). Korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, vaadatakse õppefilme. Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Ajalootunnis kasutatavad õppetegevused (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised ja laiendatakse sõnavara, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist.

6. klassis omandatakse teadmisi õpilase lähiümbruse kohta, 7. klassis keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo ja üldajaloo õppimisele. Ajaloo õpetamisel on väga oluline muuseumide, ajaloo seotud paikade ja mälestiste külastamine, ajalugu tutvustavate filmide vaatamine ja muul viisil näitlikustamine.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo seostele Euroopa ja maailma ajalooga. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmetamiseks. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 8.–9. klassis tähelepanu pööramine otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele.

8. klassi ajalooõpetuses on oluline tuua selgelt esile seosed varem õpituga, 9. klassis on põhitähelepanu lähiajaloo sündmustel, kuna just neil on igapäevaelus kõige tajutavam mõju õpilasele, tema perele/suguvõsale ja keskkonnale.

Kesksel kohal on õpetaja ja õpilase koostöö. Õpilane vajab õpetaja tuge ja juhendamist põhikooli lõpuni. Arvestades õpilaste lugemisraskusi, loetakse teksti klassis ühiselt ning analüüsitakse seejärel loetut õpetaja suunamisel, et tagada selle mõistmine.

Peale uute mõistete omandamise on olulisel kohal ka sõnavara laiendamine üldisemalt. Põhikooli lõpuni on vajalik näitlikustamine, teavet ei saada ainult õppetekstidest, vaid ka teistest allikatest (õpetaja jutustus, õppefilm, kaardid, fotod jne). Suur osa näitlikustamisest toimub teabe- ja sidetehnikavahendite toel. Õppe raames tehakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne.

4.4. Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemus	Õppesisu
6.klass	
- tunneb huvi oma perekonna ajaloo ja sellega seotud minevikusündmuste vastu; - teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud; - tajub mineviku ja oleviku seoseid; - mõistab ajalist järgnevust ajateljel, omab üldist ettekujutust kodukoha ajaloo perioodidest.	Oma perekonna lugu Kodukoht ja selle elutingimused ajaloo käigus Muinasaeg Ajatelg Kodukoha ajaloo perioodid ajateljel Praktilised tööd: Sugupuu koostamine vanemate või õpetaja abiga; vanemate ja vanavanemate küsitlemine vastavalt õpetaja antud ülesandele; vana foto/pildi leidmine ja selle uurimine vastavalt õpetaja antud ülesandele; muuseumitund; õppekäik.
Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja: 1) tunneb huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa vastu; 2) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloo jaotamist ajastuteks; 3) tajub eluolu ja esemelise keskkonna muutumist läbi aja; 4) teab, kuidas muutus inimeste eluolu muinasajal; 5) teab mõnd olulist ajaloolist isikut ja tema rolli ajaloos.	
7.klass	
- selgitab õpitava ajalooperioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid; - nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg), kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid; - teab vanaaja kultuure ja oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi; - kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust; - teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi; - teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel	Muinasaeg ja vana aeg Keskaja olemus Eesti keskajal Praktilised tööd: erinevate metallide (vask, tina, raud) ja pronksi (sulam) uurimine; erinevate põllukultuuride uurimine ja võrdlemine (nt nisu ja oder), võimalusel tööõpetuse tunnis luust või sarvest mõne eseme valmistamine, nõõri punumine; koriluslik õppekäik parki/metsa.
8.klass	
- selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni; - nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu; - tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas; - teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu; - kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust; - teab, et inimeste teadmised on kujunenud suhtlemises teiste rahvastega; - kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi;	Uusaeg: sündmused, inimeste elu, tähtsamad sündmused Euroopas ja Eestis ajateljel. Majanduslikud ja ühiskondlikud muutused Praktilised tööd: mõne talurahvatoidu valmistamine ja maitsmine, „Postimehest“ mõne uudise lugemine; "Kalevipojast" mõne katkendi lugemine; "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" laulmine/kuulamine.

tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.	
9.klass	
- selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste eluolust Eestis Esimese maailmasõja lõpust tänapäevani; - tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu; - teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; - omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost; - mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus; - teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes; - kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi; - nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna; - kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda; - väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.	Uusaeg Eesti I maailmasõja lõpust tänapäevani Eesti ajaloo seos maailma ajalooga Eri ajastute kultuuri-, teaduse ja tehnikasaavutused Ajatelg: maailmas toimunud olulisemad sündmused EV kodaniku põhiõigused ja kohustused Eesti riigi valitsemiskord Praktilised tööd: Vabadussõja monumentide ja sõjaga seotud paikade külastamine kodukohas; võimalusel osalemine talgutel; mõne väeosa, päästekomando või politseijaoskonna külastamine; volikogu külastamine.
Õpitulemused III kooliastmes 9. klassi lõpetaja: 1) teab, kuidas on läbi ajaloo muutunud eestlaste eluolu ja esemeline keskkond; 2) teab mõningaid Eesti ajalugu mõjutanud sündmusi Euroopa ja maailma ajaloos; 3) teab uusaja ja lähiajaloo sündmusi Eesti ajaloos; 4) mõistab oluliste isikute rolli Eesti, Euroopa ja maailma ajaloos; 5) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloosündmuste täpset dateerimist; 6) teab Eesti Vabariigi valitsemiskorda ja seda, kuidas riik toimib; väärtustab oma kodumaad ja selle kodanikuks olemist.	

5. INIMESEÕPETUS

5.1. Õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetus on lõimitud õppeaine. Ainekava sisaldab nelja põhilist teemade valdkonda: sotsiaalsed toimetulekuoskused (sh enesekohased oskused ja suhtlemisoskused), terviseõpetus, igapäevane elukorraldus ning ühiskonnaõpetus, viimane on lõimitud 1.-5.klassis. Lisaks on inimeseõpetus seotud karjääri planeerimisega, mille osaoskuste arendamine sisaldub nii sotsiaalsete oskuste kui ka igapäevase elukorralduse teemade valdkonnas. Kõikide teemade juures on õpetuse rõhuasetus valdavalt sotsiaalsel ning probleeme ennetaval aspektil. Aine käsitlemise kaudu aidatakse õpilastel õppida tundma oma keha, mõistma ja reguleerima oma tunnetustegevust, võimalikult adekvaatselt hindama enda omadusi ja võimeid ning ümbritsevat keskkonda, sh selle võimalusi ja ohte; kujundatakse positiivse sotsiaalse käitumise oskuseid (toimetulek enese, teiste ning ühiseluga). Õpetuse eesmärk (integreeritult teiste ainetega ning järjepideva kasvatustegevusega) on aidata õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on võimeline kohanema ümbritsevas keskkonnas ning toime tulema iseseisvas praktilises elus.

Inimeseõpetuse õppesisu on koostatud ja selle rakendamine toimub kontsentriliselt: samade teemade puhul laieneb aastast aastasse õppesisu ning suurenevad nõudmised õpitulemustele. Korduvate teemade puhul on iga klassi ainekavas märgitud ainult uus õppesisu: kontsentriline käsitlus eeldab, et eelnevalt õpitut korratakse või tuletatakse meelde, vajadusel kujundatakse puuduvaid teadmisi-oskusi.

Kontsentrist ainekäsitlemist toetab järjepidev ainetevahelise integratsiooni rakendamine ning eakohaste üldpädevuste kujundamine.

Inimeseõpetuse ja teiste õppeainete vaheline lõiming avaldub nii temaatika, kasutatavate (aktiiv) õppemeetodite kui omandatavate pädevuste tasandil. Väga tihe on seos emakeele (sõnavara, lausemallid, tunnetustegevus, etiketikäitumine, suhtlemine jne) ja tööõpetuse ainega (kultuuripärand, säästlikkus ja turvalisus (ohutustehnika), tööprodukti esteetiline välimus jne), samuti loodusõpetuse ja matemaatika ainega.

Inimeseõpetuse teemade käsitlemisel kasutatakse aktiivõppemeetodeid. 1.-5.klassis kasutatakse palju mängulisi elemente ja õppemänge. Teadmiste-oskuste kinnistamiseks loodavates tegevus- ja suhtlussituatsioonides (sh rollimängudes) kujundatakse järjepidevalt oskust mõista, valida ja kasutada variatiivseid repliike, mitteverbaalseid väljendusi (miimika, žestid); harjutatakse etiketikäitumist (nt tervitamine, võõra poole pöördumine jne); kujundatakse turvalise ja loodussäästliku käitumise teadmisi-oskusi.

Inimeseõpetuse tundides hinnatakse õpilase teadmisi, oskusi ja nende rakendamist. Õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärgiks on motiveerida ja toetada õpilast, saada ülevaade püstitatud eesmärkide saavutamisest, õpilase individuaalsest arengust ning saadud teabe kasutamine õppeprotsessi tulemuslikumaks kavandamiseks.

Inimeseõpetuse õppesisus on paljude teemade käsitlemise rõhuasetus õpilase vahetul ümbrusel ja kodukohal, seetõttu tuleb õppematerjal siduda oma kodukandiga (sh kooliga).

5.2. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise ja arenemisega seotud muutusi ning vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
- 2) hoiab oma tervist, järgides tervislikku eluviisi, käitub nii, et ei sea ohtu enda, teiste inimeste ega keskkonna turvalisust;
- 3) märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
- 4) hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
- 5) suudab täiskasvanu suunamisel eristada ning teadvustada oma oskusi ja võimeid, otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 6) tunneb huvi ümbritseva ühiskonnaelu vastu;
- 7) tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti.

5.3. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes *mina* ja *meie*) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Õpitakse koos tegutsema nii matkides kui ka eeskuju ja juhendamise järgi. Omandatakse baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi: teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms.

Õpitakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Kohati võib olla keeruline rollimängudes osalemine. Õpilased vajavad pidevat motiveerivat tagasisidet oma tegevuse ja saavutuste kohta.

Võrreldavate situatsioonide ja illustatsioonide (joonised, fotod) toel õpitakse märkama ja eristama (puhas/must, meeldib / ei meeldi jne) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilisi omadusi. Õpitakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama. Õpitakse ka märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise.

Harjutatakse viisakat käitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne).

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis kujuneb jätkuvalt õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms). Õpilased tutvuvad eesti rahvakommete ja traditsioonidega (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel).

Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisnorme. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi.

Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit. Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja analüüsimine. Järjest enam võimaldab tunnetustegevuse tase õpilastel aktiivsemalt ja iseseisvamalt osaleda (õpi)tegevuste kavandamisel, sooritamisel ja kontrollimisel ning abivahendite valimisel ja kasutamisel.

Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis täienevad õppetegevuse käigus õpilaste sotsiaalsed suhtlemis- ja käitumisoskused. Harjutatakse suhtlemist ja koostegevuse reguleerimist dialoogis (osalemine rühmatöös, rollimängudes, kutse koostegevusele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega, nõustumine ja loobumine, alternatiivne ettepanek, oma arvamuste selgitamine ja kaitsmine). Individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemise, enda ja teiste tegevuste kommenteerimise kaudu suureneb õpilaste verbaalne aktiivsus, kujunevad avaliku esinemise esmased oskused.

Õpitakse mõistma ja nimetama tegevuse eesmärgi, tingimusi, põhjuseid ja tagajärgi, käitumisaktis ilmnevaid emotsioone. Juhendamisel leitakse seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti vahel, tehakse järeldusi ning planeeritakse ja/või korrigeeritakse edasist tegevust/käitumist.

Arenguliselt on õpilaste jaoks oluline pöörata tähelepanu muutustele enda organismis ja käitumises (seksuaalsus, suhtlemine ja käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides jms) ning oma tervisekäitumisele (sh hoolitsemine oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise eest, enesekehtestamine, riskikäitumine).

Õpitakse märkama ja teadvustama kultuurilisi erinevusi. Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadlikuks ja säästlikuks tarbimiseks (prügi sorteerimine, pakendiinfo jmt). Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKT vahendeid.

Õppetegevus 8.–9. klassis

Põhikooli lõpuastmes on kõige olulisem toetada õpilasi iseseisvaks toimetulekuks. Vanuseliselt on oluline tähelepanu pöörata ühiskonnaõpetusega seotud teemadele: eri eluvaldkondadega seotud õigusaktid ja lepingud, ameti valik ja edasiõppimisvõimalused, töötaja õigused ja kohustused, otstarbekad ja vastutustundlikud valikud/otsused, iseseisev raha kasutamine ja säästlik tarbimine,

eluasemega seotud küsimused. Õpilased tutvuvad ja õpivad kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabiivõimalusi; omandavad teadmise, kuidas otsida, küsida ja kasutada elus vajaminevat teavet ja abi.

Õpilane harjutab iseseisva elu alustamise ja soolise küpsemisega seotud rollikäitumist. Teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles, tunneb ära lähisuhtevägivalla. Oluline on teadvustada pere loomise ja laste saamisega seotud vastutust.

Õppetegevuses rakendavad õpilased eelnevatel aastatel omandatud eri situatsioonidele vastavaid suhtlemisoskusi. Kujuneb oskus hinnata oma ning kaasinimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjus-tagajärg seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonnainormidele).

5.4. Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemus	Õppesisu
1.klass	
- tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede-vendade ja vanemate nimed; - nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi; - osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meeldetuletamisel mängureegleid; - vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks; - tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise; - teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel; - teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu); - järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms); - märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust; - nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses; - teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt; - teab, et elab Eestis; - teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.	Mina Mina ja tervis Mina ja minu pere Mina ja kodumaa Mina: aeg ja asjad Ohutu sõidutee Puhtus ja korrashoid IKT rakendamine: endast video-tutvustus Ainetevaheline lõiming: loodusõpetus, kunst Praktilised tegevused/tööd: õppekäik koolimajas, välisalal; kooli ruumide ja töötajatega tutvumine; õppekäik kooli ümbruses/liikluses, teadmiste kinnistamine liikluses;
2.klass	
- alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides; kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, jagab mänguasju; - tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab; käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust); - teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi, nimetab oma kodukoha; - kirjeldab tegevusi, mis talle rõõmu pakuvad; - hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;	Mina ja meie Mina ja pere Mina ja ohutu koolitee Mina ja tervis Ainetevaheline lõiming: matemaatika Õppekäik: ohutu koolitee Praktilised tegevused/tööd: hommikuringis klassikaaslaste tervitamine ja heade soovide esitamine;

- eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta; - tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat); - tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga; - järgib ise ja õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevastes tegevustes (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms); - nimetab näitvahenditele toetudes tervisele kasulikke toite; - nimetab oma lähisugulasi; - teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes; - teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid; - tunneb kella täistundides; - teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel; - oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.	mäng „Minu asjad“: kirjelduse järgi esemete leidmine; katsed helkuritega pimedas ruumis; liiklusolukordade läbi mängimine pisikeste tegelastega, autode ja liiklusmärkidega.
3.klass	
- alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostevõrre, nõustumine, loobumine); - nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb; - hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi; - teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid; - tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni; - teab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise vahendeid ja vajalikkust; - teab terve ja haige inimese tunnuseid; märkab oma enesetunnet ning teavitab sellest kaaslasi; - teab, et ravimeid võetakse haige olles, et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; - kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport; - kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdedevendade vanus, vanemate tegevus; - küsimustele toetudes räägib enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel; - teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa; väärtustab Eestit – oma kodumaad; tunneb Eesti sümbboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill); - tunneb kella täis- ja pooltundides; - nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi; - teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti; - palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi.	Mina ja meie Mina ja pere Mina ja kodumaa Mina ja tervis Ainetevaheline lõiming Praktilised tegevused/tööd: kutsuda lapsevanemaid kooli tegema teematunde, praktilist tegevust; iga päev hommikuringis üks õpilane ütleb aastaaja, kuu ja nädalapäeva, kuupäeva, tähtpäeva/püha; analoog- kui ka digitaalse kella tundmaõppimine.
Õpitulemused I kooliastmes 3. klassi lõpetaja:	

• alustab ja jätkab dialoogi (vastab küsimusele, esitab küsimusi, nõustub või loobub kutses); • teab viisaka käitumise reegleid, püüab neid täita; • hindab õpisisu olulisust enda ja kaaslaste igapäevast käitumist (õige/vale, meeldib / ei meeldi); • tunneb ära ja nimetab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni; • nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb, teab oma keha osasid; • räägib õpetaja suunamisel ja abivahendite toel tervisliku eluviisi põhimõtetest: liikumine, toitumine, puhkus ja enese eest hoolitsemine; • hoolitseb oma hügieeni eest, hoiab puhtust ja korda; • teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning Eesti riigi sümboleid; 9) liikleb ohutult kooliteel ning palub abi õnnetusjuhtumi korral	
4.klass	
• osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade); • nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huviseid; • analüüsib õpetaja juhendamisel olukordade, oma ja kaaslaste käitumise ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi; • jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid; • tunneb koolielus ära konfliktiolukorra ja teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada; • teab enda tervist tugevdavaid ja nõrgestavaid tegureid (toitumine, liikumine, uni) ja harjumusi ning nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele; • nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus; • kirjeldab oma pere traditsioone; • kirjeldab ja väärtustab oma kodukohta; • tunneb kella veerandtunnise täpsusega, seostab kellaega oma päevakavaga; • leiab koostegutses teavet koolistendilt ja kooli kodulehelt; • teab erinevaid ameteid; mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust; • planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist; • sorteerib täiskasvanu suunamisel klassis ja kodus tekkivaid olmejäätmeid; • teab ja kirjeldab turvalise käitumise viise igapäevaelus (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).	Mina ja meie Mina ja kodukoht Mina ja teave Mina ja liiklusohutus Tervislik eluviis Praktilised tegevused/tööd: esmaabi lihtsamate vigastuste puhul: plaastri/sideme kasutamine; igapäevane (nädala jooksul) kellaaja märkimine tabelis õpilaste poolt: mis kell ta tuli kooli, läks koju jne; päevakava koostamine; lauamäng "Taskuraha täringumäng"; klassis/koolis/kodus prügi teadlik sorteerimine; külalisesinejad: politsei või päästja räägivad ohutusest.
5.klass	
• märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes; • osaleb eri tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne); • kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktiolukorras; • kirjeldab ja analüüsib õpetaja suunamisel oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (soovid, põhjus-tagajärg); • kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi, teab hoolitsemata tagajärgi;	Suhtlemine teistega Tervis Konfliktid Riskikäitumine Säästlik majandamine Infoallikad Praktilised tegevused/tööd: rollimängud lähtuvalt teemast; õppekäik jäätmekäitlusjaama; gruppitöö - tunnis käitumise reeglite

• kirjeldab uimastite (alkoholi, tubaka) tarbimise mõju õppimisvõimele ja käitumisele; • jutustab tugikava abil pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas; teab erinevaid rahvuskombeid; • mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga; • määrab aega minutilise täpsusega; koostab õpetaja abiga endale päevakava; • otsib õpetaja juhendamisel teavet teatmeteostest või internetist; • teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias; • teadvustab reklaamide eesmärgi; • mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust; • kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis; • nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises; • kirjeldab ja teadvustab pürotehnika jt ohtlike ainete väärkasutusega kaasnevat tagajärgi.	plakati koostamine; vee ja elektriarvestite näitajate lugemine; evakuatsiooniteede leidmine koolis ja nende järgi evakueerumine.
6.klass	
• märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast ja kohatut käitumist/suhtlemist; • analüüsib ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (käitumise eesmärk, põhjus–tagajärg suhe); • kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist lähtuvalt erinevaid väljendusviise; • mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist; • kirjeldab ja hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms); • teab inimese organismi üldist ülesehitust, tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsad organid; • nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitade hulgast tervisele kasulikke; • teab murdeeaga seotud muutusi inimese kehas ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust; • kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele; • hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad; • koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus); • hangib õpetaja juhendamisel teavet kaastelst (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid); • oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane; mõistab telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalmeedia, televisioon jmt) otstarbeka kasutamise vajalikkust ning teab võimalikke riske;	Suhtlemine eakaaslastega ja täiskasvanutega Mina ise Inimese tervis Inimese areng Inimese välimus Inimene ja kodu Inimene ja teave inimene, säästlikkus ja turvalisus Praktilised tööd ja IKT: õppevideote vaatamine ja arutelu nende põhjal; paaristöö telefonikõne häirekeskuse töötajale.

• teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi; • kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral.	
Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja: • märkab ja aktsepteerib inimeste erinevusi (rahvus, välimus, vanus, tervis jm); • leiab õpetaja juhendamisel infot erinevatest teabeallikatest (sh tekstidest ja internetist); • tunneb kella ja kalendrit ning seostab seda oma elu tegevuste ja sündmustega; 4) mõistab oma õigusi ja kohustusi (suhtlemine, käitumine, õppetöö) ning teadvustab põhjuseid ja tagajärgi; • analüüsib ja hindab enda ja kaaslaste käitumist ning kasutab tuttavates olukordades situatsioonist lähtuvalt erinevaid väljendusviise; • teab murdeeaga seotud muutusi ning oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi; • teab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, tule kasutamisel, toitumisel, uimastite tarbimisel ja internetis suhtlemisel, oskab abi küsida; • teab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises, oskab prügi sorteerida; • selgitab, milleks kasutatakse raha; mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust.	
7.klass	
• selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele; • teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi; • kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist • (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms); • järgib viisakusreegleid, teeb kaaslastele ettepanekuid, vastab nii positiivsetele kui ka negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisreegleid arvestades; • väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist; • kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, puhkamine, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, arstiabi); • oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpisituatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist; • mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab, kust leida infot noorte nõustamisteenuste kohta; • koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine);	Suhtlemine teistega Tervis Murdeiga Suhted teistega Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus Turvalisus ja riskikäitumine Teave ja ühiskond Säästlik majandamine Praktilised tegevused/tööd: õppevideote vaatamine ja arutelu nende põhjal; tutvustava video tegemine tööle kandideerimisel; paaris-/ rühmatöö: plakati koostamine noored.alkoinfo.ee teemadel

• hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; edastab kaaslastele teavet (abiks kavapunktid); • nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt tänapäevaseid sideteenuseid (e-kirjavahetus, telefon, internet, sotsiaalmeedia); oskab kirjutada e-kirja; • teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda ja teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada; • mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused); • mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused); • oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid; • teab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise; oskab jäätmeid sorteerida	
8.klass	
• arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega; • annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpisisituatsioonis olukordadele sobivaid lahendusi; • teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpisisituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi; • nimetab oma emotsioone ja teab erinevaid võimalusi emotsioonide reguleerimiseks; • kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid; teab ja oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega; • teab tervisliku toitumise, kehalise aktiivsuse ja unerežiimi põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus; • kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamiseks arsti poole (registreerimine vastuvõtule, kojukutse, hädaabi); • teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid; • väärtustab lähisuhteid, oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida; tunneb ära lähisuhtevägivalla; • teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine) ja mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist; • teab ja leiab olulisi infoallikaid tervisetabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole;	Suhtlemine teistega Tervis Suhted teistega Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus Turvalisus ja riskikäitumine Teave ja ühiskond Säästlik majandamine Edasine õpitee Praktilised tööd ja IKT: Tutvub terviseportaaliga; riiete hooldusmärkide uurimine, tutvub panga teenustega.

• mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, toitumisel, nutivahendite kasutamisel, uimastite omamisel ja tarbimisel; • hoolitseb oma riiete eest ja valib olukorrale sobiva riietuse; teab riiete hooldusmärkide tähendusi; • teab erinevaid panga- ja e-teenuseid ning vastavaid veebikeskkondi; • teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevaid ja nõrku külgi; • teab sobiva elukutse omandamise võimalusi.	
9.klass	
• valib suhtlemisviisi vastavalt olukorrale ja kasutab asjakohaseid suhtlemise osaoskusi (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi); • hindab oma ja kaaslaste käitumise vastavust ühiskonnas kokkulepitud normidele ja reeglitele; • teab erinevaid peremudeleid ning kirjeldab pereliikmete rolli ja vastutust perekonnas; • teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet; • mõistab lapse saamisega seotud vastutust, kirjeldab lapse arengut ja vanemate rolli lapse kasvamisel; teab peamisi pere ja laste elu reguleerivad seadusi ja sotsiaaltoetusi; • oskab planeerida raha teenimise ja kulutamise seotud tegevusi; • kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi; • hindab nõustaja suunamisel oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppe võimalusi ja tingimusi ning teeb enda jaoks sobiva karjäärivaliku; • teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes; • mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi; tunneb töö otsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid; • teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (tervishoiusüsteem, maksud jm); • oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.	Suhtlemine teistega Tervis Suhted teistega Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus Turvalisus ja riskikäitumine Teave ja ühiskond Säästlik majandamine Pereelu Karjäärivalik Tööelu Eluase Riigi toimimise põhimõtted Praktilised tegevused/tööd: paaristöö - kulude ja tulude uurimine ning selgitamine; õppekäik kodukoha õppeasutustesse
Õpitulemused III kooliastmes • mõistab ühiselu reegleid; suhtleb tavaolukorras vastavalt olukorrale ning reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes; • väärtustab turvalisi lähisuhteid; teab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas; mõistab lapse saamisega seotud vastutust; • mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles; • teab oma tugevaid ja nõrku külgi; otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;	

- teab, kuidas kodust ja tööelu korraldada (eluaseme soetamine, raha teenimine ja kulutamise planeerimine; lepingutega seotud kohustused ja õigused);
- mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid (liiklus, vesi, nutivahendite kasutamine, toitumine, uimastid), oskab ohuolukorras reageerida;
- oskab küsida teavet ning kasutada erinevaid teabeallikaid (sh nõustamis- ja kriisiabi leidmiseks);
- teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (sh tervishoiusüsteemi, maksude suhtes); tunneb end Eesti kodanikuna

6. MUUSIKA

6.1 Õppeaine kirjeldus

Muusikaõpetus toetab õpilase individuaalse eripära kujunemist muusikalise eneseväljenduse kaudu. Muusikaõpetuses avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamisega kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Muusika õppeaine koostisosad on:

- 1) laulmine;
- 2) pillimäng;
- 3) muusikaline liikumine;
- 4) omalooming;
- 5) muusika kuulamine ja muusikalugu;
- 6) muusikaline kirjaoskus;
- 7) õppekäigud.

Muusika on aine, mille õpetuse osad on üksteisega mitmetähenduslikus ja tihedas seoses, seetõttu on neid keeruline eraldada. Õppeaine koostisosad kattuvad muusikaliste tegevustega. Musitseerimise all mõistetakse igasugust muusikalist eneseväljendust, nagu laulmist, pillimängu, liikumist ja omaloomingut. Muusika kuulamisega arendatakse kuulamisoskust, tähelepanu, analüüsivõimet ja võrdlusoskust. Muusikaloos tutvustatakse erinevaid karaktereid, väljendusvahendeid, stiile, heliloojaid ja interpreete. Muusikalise kirjaoskuse all mõistetakse õppekavas sisalduva noodikirja lugemise oskust musitseerides. Õpilaste silmaringi ja muusikalise maitse kujundamiseks on vajalikud õppekäigud (sh virtuaalsed) kontserdipaikadesse, teatritesse ning muuseumidesse. Õpilaste üldkultuurilised teadmised põhinevad teadlikkusel kohalikust, oma riigi ja Euroopa kultuuripärandist ning nende rollist maailmas. See hõlmab teadmisi peamistest kultuurisaavutustest (sh popkultuurist). Oluline on kontserdielu korraldamine oma koolis, et õpilastel tekiks muusika kuulamise harjumus ning ürituste korraldamise kogemus. Muusika kaudu kujundatakse harmoonilist isiksust, puudutades nii keha, tundeid kui ka intellekti. Muusikaõpetusel on tasakaalustav ja toetav roll õpilase emotsionaalses arengus ning teiste õppeainete omandamises. Musitseerides arendatakse õpilase isikupära, omandatakse oskused ja teadmised üksi ja koos musitseerimiseks ning loominguliseks eneseväljenduseks. Rühmas ja üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, sallivust, paindlikkust ja emotsionaalset kompetentsust ning juhitakse õpilase enesehinnangut ja õpimotivatsiooni. Ühislaulmise ja koorilauluga arendatakse sotsiaalseid oskusi ning kujundatakse isamaa-armastust

6.2. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Muusikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb rõõmu muusika kuulamisest ja musitseerimisest;
- 2) tunneb huvi muusika vastu, kuulab erinevat muusikat;
- 3) julgeb muusika saatel liikuda ja kaaslastele esineda;
- 4) kirjeldab kuulatud muusikat, väljendab muusikaalastes vestlustes oma eelistusi ja arvamusi, kasutades õpituid sõnavara;

5) väärtustab muusikat ja muusikategevust inimese, kultuuri ja igapäevaelu rikastajana.

6.3. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal vaba emotsionaalne eneseväljendus, rõõm muusikast. Seda arendatakse eri viisil musitseerides – lauldes, pilli mängides, muusika saatel liikudes. Ühiselt tegutsedes kujundatakse eri sotsiaalseid oskusi: üksteise kuulamine, lihtsatele küsimustele vastamine, koos musitseerimine jms. Sellel kooliastmel on muusikaõpetuses oluline roll laulumängudel. Muusikatunnis õpitud laulumänge ja liisusalme soovitatakse kasutada ka teistes ainetundides ning klassi- ja koolipidudel.

Muusikatundides pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega. Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu; tutvutakse kiire ja aeglase, rõõmsa ja kurva muusikaga. Helivältusi väljendatakse koostevuses õpetajaga konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse käeliigutustega. Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal laulmine ning muusika rütmis liikumine (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis). Eesmärgiks on hoida ning suurendada huvi ja soovi muusikalistes tegevustes osaleda. Ühise musitseerimise kaudu arendatakse õpilaste rütmitunnet, silma ja käe koostööd, liigutuste koordineerimist; kujundatakse muusikalise eneseväljendamise julgust ja oskusi, suhtlemis- ja koostööoskusi.

Laulude valikul arvestatakse õpilaste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldusprobleeme. Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule. Õpilased omandavad mõne pilli esmased mänguvõtted.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õppetegevuses tuginetakse omandatud teadmistele ja oskustele. Esmane on positiivsete emotsioonide saamine muusika tegemisest või kuulamisest. Arendatakse õpilaste rütmis- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi, esinemisjulgust, suhtlemis- ja koostööoskusi.

Õpetaja suunamisel kuulatakse tundides ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat. Pööratakse tähelepanu ka rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, samuti kultuurisündmusi (sh virtuaalseid) ja nendel osalemist. Kujundatakse oskust väljendada oma arvamusi ja eelistusi ning sallivat suhtumist erinevustesse.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis arendatakse jätkuvalt õpilaste individuaalseid muusikalisi võimeid ja huvisid, võimaldatakse erinevaid esinemiskogemusi (laulmine ja pillimäng; esinemine solistina, ansamblis, kooris). Õpilastele tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kirjeldama kuulatud muusikat ning väljendama oma arvamusi ja eelistusi. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, Eesti muusikapärandit ja kaasaegset muusikat. Olulisel kohal õppetegevuses on kontserdi-, teatri- ja muuseumikülastused (sh virtuaalsed).

6.4. Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemus	Õppesisu
1.klass	
- laulab loomuliku hääletooni ja kehahoiuga; - teeb vahet kõrgel ja madalal helil; - teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal; - eristab erinevaid hääli ja müra muusikast; - tunneb rütmivorme TA, TI-TI; - mängib õpitud rütme nii keha- kui ka rütmipillidel kaasa; - liigub lihtsa muusika rütmis, oskab kasutada liisusalme; - tunneb ära Eesti hümn, käitub hümn laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda; - oskab peast mõnda õpitud lastelaulu; - osaleb õpitud laulumängudes, hoiab rivi ja sõõri.	Lastelaulud Laulumängud Rütmivormid Eesti Hümn
2.klass	
- teeb vahet pikal ja lühikesel helil ja reageerib nendele erinevalt; - väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu; - tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS; - mängib õpitud rütme tuttavate laulude saateks kaasa; - mängib lihtsamaid kaasmänge keha- ja rütmipillidel; - laulab lihtsamate regilaulude kooriosa kaasa; - laulab peast 3–4 lastelaulu; - mõtleb välja liigutusi tuttavates laulumängudes ja liisutustes; - tunneb Eesti hümn, käitub hümn laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda; - osaleb õpitud laulumängudes.	Laulumängud Rütmivormid Eesti Hümn Muusikapillid Regilaulud
3.klass	
- oskab peast 3–4 lastelaulu; - laulab tuttavaid laule ilmekalt ja õige kehahoiuga; - rakendab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates ostinaatodes ja/või kaasmängudes; - tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS, TA-A; - viipab käega kaheosalist taktimõõtu; - eristab kurvakõlalist meloodiat rõõmsakõlalisest; - kirjeldab kuulatud muusikapala iseloomu (kurb/rõõmus; aeglane/kiire); - laulab Eesti hümn vastavalt võimetele kaasa; - eristab ja iseloomustab rahvakalendri tähtpäevadega seotud traditsioone, osaleb laulmisel; - osaleb õpitud laulumängudes.	Lastelaulud Rütmivormid Kaheosaline taktimõõt Meloodia Muusikapalade iseloom Rahvakalendri tähtpäevad (kadri- ja mardipäev, jõulud)
Õpitulemused I kooliastmes 3. klassi lõpetaja: - on omandanud esmased koostegemise oskused kõigis muusikalistes tegevustes; - tunneb rõõmu laulmisest ja pillimängust, muusikalisest liikumisest ja muusika kuulamisest; - on saanud esmase ühislaulmise kogemuse, kasutab saateks lihtsamaid lastepille ja kehapilli; - omab muusika kuulamise kogemusi, suudab väljendada oma muusikalisi elamusi;	

5) rakendab omandatud muusikalisi teadmisi ja oskusi muusikalistes tegevustes	
4.klass	
- teab peast 3–4 lastelaulu, sealhulgas vastavalt võimetele Eesti hümn; - laulab tuttavaid laule võimalikult selge diktsiooniga, kõlava tooni ja õige kehahoiuga; - tunneb 3-osalist taktimõõtu ja rütmivältust TA-A-A; - viipab käega 3-osalist taktimõõtu; - mõistab terminite <i>orkester</i> ja <i>orkestrijuh</i>/dirigent tähendust; - eristab vokaalmuusikat instrumentaalmuusikast; - on tutvunud mõne lihtsama muusikainstrumendi esmaste mänguvõtete ja kasutab neid musitseerides.	Lastelaulud, eesti hümn Taktimõõdud ja rütmivältus Mõisted: orkester ja orkestrijuh Muusika žanrid muusikapillid
5.klass	
- laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn; - laulab vaba ja kõlava tooni ning selge diktsiooniga; - saab aru väljenditest <i>valjult, vaikselt, valjenedes, vaibudes</i>; - teeb vahet 2- ja 3-osalisel taktimõõdul; - iseloomustab kuulatud muusikat abivahendite toel; - on tutvunud eesti rahvapillide ja rahvamuusikaga; - on omandanud mõne lihtsama muusikainstrumendi esmased mänguvõtted ja kasutab neid musitseerides.	Laulmine Eesti rahvapillid ja tantsud Lihtsamate pillide valmistamine
6.klass	
- laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn; - laulab vaba ja kõlava tooni ning selge diktsiooniga; - eristab kuulamise järgi marssi, valssi ja polkat; - tunneb levinumaid rahvalaule, rahvalaulu liike; - laulab regilaulu, teab regilaulu esitamise traditsioone; - tunneb eesti olulisemaid rahvapille nii välimuse kui ka kõla järgi, teab nende nimetusi; - teab mõningaid olulisemaid fakte eestlaste laulu- ja tantsupeost; 8) on tutvunud erinevate kooriliikidega; - eristab abivahendite toetudes kõrget ja madalat mees- ja naishäält; - teab, mis on häälemurre, tunneb häälehoiu põhimõtteid ja rakendab neid häälemurde perioodil.	Laulmine Muusika kuulamine ja muusikalugu Laulu- ja tantsupidu Koorid
Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja: - tunneb rõõmu nii individuaalsetest kui ka ühistest muusikalistest tegevustest ja väärtustab musitseerimist; - arendab oma muusikalisi võimeid ja osaleb aktiivselt muusikalistes tegevustes – laulmises, pillimängus, omaloomingus ja muusikalises liikumises; - osaleb aktiivselt muusikalises loomeprotsessis, katsetab oma ideid erinevates muusikalistes tegevustes; - suhtub lugupidavalt enda ja kaaslaste loominguksse, põhjendab ja analüüsib oma arvamusi ja valikuid; - mõistab enda seotust Eesti kultuuripärandiga ja väärtustab laulu- ja tantsupeo traditsiooni;	

6) märkab ja teadvustab kultuurilist mitmekesisust ja suhtub lugupidavalt erinevatesse rahvuskultuuridesse; 7) leiab muusikaalast infot erinevatest teabeallikatest, käitub ohutult virtuaalmaailmas	
7.klass	
• laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn; • laulab pingevalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga; • on tutvunud sümfooniaorkestri erinevate pillirühmadega; • tunneb keel-, puhk- ja löökpille; • oskab kuuldeliselt eristada erinevaid instrumente; • on tutvunud nootide silpnimetustega ja nootide asetusega noodijoonestikul; • eristab kuulamise järgi duuri- ja moll-helilaadi; • tunneb helivältusi ja rütme TA, TI-TI, TIRI-TIRI, TAI-RI, TA-A, TA-A-A, TA-A-A-A ja pause.	Laulmine Keel-, puhk- ja löökpillid Noodid Muusikaline kirjaoskus
8.klass	
• laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn; • laulab pingevalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga; • tunneb taktimõõte 2, 3, 4; • suudab kaasa mängida lihtsamaid rütmistruktuure; • oskab lahendada lihtsamaid rütmiülesandeid; • on tutvunud popmuusika ajalooga ja nüüdismuusikaga.	Laulmine Rütmistruktuure Popmuusika ja nüüdismuusika
9.klass	
• laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn; • laulab pingevalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga; • tunneb järgmisi muusikažanre: ooper, operett, muusikal, ballett, sümfoonia; • on tutvunud üldtuntud näidetega klassikalisest muusikast; • väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille; • on mängujuhiks noorematele õpilastele mängudepäeval, suudab liikumismänge juhtida.	Laulmine Muusikažanrid Eesti rahvamuusika ja -pille Liikumismängud
Õpitulemused III kooliastmes 9. klassi lõpetaja: 1) väärtustab muusikat ja muusikalisi tegevusi oma igapäevaelu rikastajana; 2) osaleb aktiivselt musitseerimise protsessis, rakendab omandatud muusikaalaseid teadmisi ja oskusi – muusikalist kirjaoskust; 3) on tutvunud muusika erinevate stiilidega ja arutleb täiskasvanu suunamisel kuuldud muusika üle; 4) katsetab muusikalises tegevuses erinevaid ideid, hindab isikupära ja väljendusrikkust; 5) tunnetab ja rakendab liikudes muusika karakterit ja väljendusvahendeid; 6) väärtustab kodukoha ja Eesti muusikapärandit ning nüüdismuusikat; 7) tegutseb eetilisel ja ohutult nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades, suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia loodud keskkonda.	

7. KUNST

7.1. Õppeaine kirjeldus

Kunsti õppeaine roll on innustada õppijat avastama ja kasutama oma võimeid (sh seni avaldumata võimeid) kunsti ja visuaalkultuuri loojana ning sellega suhestujana, seega ka kultuurikandjana. Kunsti õppeaine tugineb ülesehituselt visuaalkultuurile ning arendab visuaalset kirjaoskust, mis on tänapäeva maailmas edukaks toimetulekuks tähtis igapäevale. Kunst toetab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni. Kunstiõpetuse eesmärgiks lihtsustatud õppekaval õppija puhul on eelkõige huvi äratamine kunsti ja visuaalkultuuri vastu ning loomingulise algatusvõime toetamine. Õpilane õpib tundma ja kasutama kunstikeelt, arendab vaatlusoskust, kunstilist mõtlemist ja kujutlusvõimet. Kunstiõpetuse tunnid toovad õpilase ellu rõõmu ja mängulusti, millega kaasneb käeliste oskuste ja vilumuste arendamine (treenimine).

7.2. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kunstiõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) suudab luua erinevaid kunstitöid, kasutades õpitud teadmisi ja oskusi, tunneb rõõmu kunstist ja sellega tegelemisest;
- 2) kasutab töövahendeid ja materjale sihipäraselt, ohutult ja säästvalt;
- 3) töötab iseseisvalt ja teeb koostööd kaaslastega;
- 4) kirjeldab kunstitöid ning väljendab oma eelistusi ja arvamusi, kasutades (kunsti)oskussõnavara; väärtustab isikupära ja erinevaid lahendusi;
- 5) tunneb huvi kunstiteoste ja Eesti kunstipärandi vastu, väärtustab enda ja teiste inimeste loomingut.

7.3. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on kunstiõpetuse peamine roll olla siduvaks õppeaineks, kinnistada käelise tegevuse ja eri meelte kaudu teistes õppeainetes omandatud teadmisi ja oskusi. Õpetusega taotletakse, et õpilane tahab ja julgeb end loominguliselt väljendada.

Juhtiv meel on selles vanuses taju. Õpilane täidab ülesandeid valdavalt koostevõttes eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Erinevate vahendite kasutamise ja näitlikustamise kaudu kujuneb õpilastel vaatlus- ja võrdlemisoskus, areneb tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju ning motoorika. Õpitakse kõikide meeltega tajuma objekte ja kujutisi enda ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Motoorika arengut toetavad võimetekohaselt omandatavad maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused.

Töö käigus areneb õpilaste kõne (kuulamine, suuliste lühikorralduste täitmine, suuline väljendusoskus), kuna õpilane saadab oma tegevust kõnega. Õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid. Õpetaja suunamisel õpitakse valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; kujunevad korraharjumused ja oskused ning püsivus oma töö lõpule viimiseks.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassi õpilased õpivad arutlema, olulist teisejärgulisest eristama, esemeid eri põhimõtete järgi ühendama ja esemete eri tunnuseid üksteisest eristama, neid kunstitöös kujutama. Õpilaste taju ja peenmotoorika arengut toetavad keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted – detailsemad joonistused, voolimistööd, lõikamine kääride ja/või paberinoaga, värvide segamine maalimisel jms.

Ühistevõttes rakendavad õpilased õpetaja suunamisel omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meeldetuletamist ja kordamist. Järjepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima. Õpetaja juhendamisel omandatakse esmased digivahendite kasutamise oskused.

Õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi, väärtustama oma ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi. Õpetaja abiga teadvustatakse kunstilise tegevuse terapeutilisi omadusi oma emotsioonide kujutamisel.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õpilased suudavad meelde jätta lihtsamate töövõtete ja nende kasutamise järjekorda. Õpilased õpivad tööprotsessi kavandama. Kirjeldavad suunavate küsimuste abil, milline võiks olla planeeritava töö tulemus. Tööde valmimisel kommenteerivad õpilased oma töid ja annavad neile hinnangu.

Harjutamise tulemusena õpitakse kujutama inimest eri poosides, järgides proportsioone. Õpitakse tundma elementaarseid kujunduspõhimõtteid ning neid oma töös kasutama. Õpetaja suunamisel kasutatakse omandatud mõisteid, vesteldes lihtsamatel kunstiga seotud teemadel. Kunstiga seotult kujundatakse erinevate digivahendite ja -keskkondade kasutamise oskusi, sealhulgas ka autoriõigustega arvestamist. **Õppetegevus 8.–9. klassis**

8.–9. klassi õpilased töötavad nii iseseisvalt kui ka rühmas, rakendavad õpetaja juhendamisel eelmistel aastatel omandatud teadmisi ja oskusi, valides ning kasutades sobivaid töövahendeid ja -võtteid. Süveneb oskus ise oma tööd kavandada, luua, viimistleda ning tulemust hinnata. Õpitakse leidma olulist aine- ja teemaalast teavet, eristama olulist teavet vähemolulisest. Kujuneb oskus käituda turvaliselt nii digitaalsetes kui ka füüsilistes keskkondades, arvestada ühiskondlike normide ja riskidega.

Õpetusega taotletakse, et õpilased oskaksid ja tahaksid end oma võimete piires kunstiliselt väljendada. Kujundatakse teadmist ja arusaamist kunstist kui hobist ja vaimse tervise toetajast.

7.4. Õpitulemused kooliastmeti ja klasside kaupa

Õpitulemus	Õppesisu
1.klass	
- tunneb ära ja kasutab õpetaja juhendamisel erinevaid materjale ja vahendeid (nt paber, värvipliatsid, viltpliatsid, guašid, plastiliin, savi, looduslik materjal, voolimisalus, joonlaud jms); - tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi; - joonistab šablooni või orientiiri abil lihtsamaid kujundeid, vajaduse korral õpetaja abiga; - rebib sirgjooneliselt, lõikab silma järgi ning sirgjoonelist kontuuri mööda paberitükke ja ribasid, vajaduse korral abi kasutades; - liimib liimipulgaga paberit, vajaduse korral abi kasutades; - voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks, vajaduse korral abi kasutades; - voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid, vajaduse korral õpetaja abiga; - hoolitseb õpetaja juhendamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest.	Materjalid ja vahendid Kujudid Värvused Tehnikad: voltimine, voolimine Praktilised tööd: Kunstinäituste korraldamine (klassides, oma korrusel); joonistamine kooliümbruses, pargis; kaartide kujundamine; ühisjoonistus asfaldile (lastekaitsepäeval).
2.klass	
- tunneb ära, nimetab ja oskab õpetaja juhendamisel kasutada erinevaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, looduslik materjal jms); - kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks; - järgib jõukohast mustri rütmi; - jälgib vastavalt võimetele pinna katmisel lihtsa kujutise kontuuri;	Materjalid ja vahendid Mustrid Kujudid Joonistamine Liimimine Lõikamine Voolimine

• leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava objekti/detaili, võrdleb 2–3 tajutava tunnuse (nt värvus, kuju, suurus) alusel näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel; • joonistab vabalt või šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid, vajaduse korral abiga; • kujutab kõrvuti asetsevaid sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana, vajaduse korral suunamisel või näidise abil; • kasutab omandatud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms), vajaduse korral abiga; • täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses suulise juhendamise järgi vastavalt oma võimetele ja omandatud oskustele, vajaduse korral eeskuju ja näidist kasutades, aga võimalikult palju loomingulist iseseisvust säilitades; • hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest	Praktilised tööd: klassi kaunistamine tähtpäevadeks
3.klass	
• kasutab ohutult töövahendeid ja materjale; • kujutab elusolendeid ja eluta objekte neile iseloomulikul viisil; • märkab õpetaja suunamisel esemete ja figuuride detaile, täiendab vajaduse korral oma tööd; • 4) oskab õpetaja juhendamisel materjalist lähtuvalt kasutada sobivaid töövahendeid ja töövõtteid (paberi rebimine, lõikamine ja voltimine; guaššide, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine; savi või plastiliini voolimine eri võtetega); • täiendab mustri rütmi; • kujutab visuaalselt õpetaja suunamisel kujutatu põhilisi tunnuseid (väiksem-suurem, paksem-peenem, pikem-lühem jne) ja õpitud ruumisuhteid pildil (kõrval, ülal, all jne); • valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumikaunistusi; • viib alustatud töö lõpule; • korrestab oma töökoha.	Ohutusreeglid Materjalid Elusolendid ja eluta loodus Erinevad töövõtted Ruumikaunistus Õpipädevus Praktilised tööd: klassi kaunistamine tähtpäevadeks
Õpitulemused I kooliastmes 3. klassi lõpetaja: 1) tunneb rõõmu loomingulisest ja käelisest tegevusest ning õppeprotsessis osalemisest; 2) tunneb ära ja nimetab õpitud töövahendeid ja tehnikaid, kasutab neid kunstitöodes oma võimetest lähtuvalt (vajaduse korral õpetaja abiga); 3) teostab kahe- ja kolmemõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka kavandades, 4) kasutab omandatud tehnikaid ja töövõtteid, töötab keskkonnasõbralikult; 5) viib alustatud töö iseseisvalt või abiga lõpule; 6) oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid, peab kinni rühmas kokkulepitud reeglitest; 7) hoiab õpetaja juhendamisel korras töökoha ja oskab enda järelt koristada; 8) tegutseb võimalikult iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestab kaaslastega; 9) kirjeldab etteantud lihtsate küsimuste abil enda tööprotsessi ja tulemust, oma ja kaaslaste töid ning väärtustab erinevaid lahendusi.	
4.klass	
• kasutab töös erinevaid materjale, sh taaskasutatavaid materjale;	Erinevad materjalid sh taaskasutatavad Säästlik tarbimine

• mõistab töövahendite säästliku kasutamise vajalikkust ja oskab seda juhendamisel rakendada; • kujutab inimeste, esemete ja loodusobjektide peamisi iseloomulikke tunnuseid, väljendab kujutatava ja ka enda emotsioone; • segab põhivärvidest II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul); • kaunistab tähtpäevadeks ruumi; osaleb ühise keskkonna kujundamisel; • suudab töö tegemisel järgida lihtsat tööjuhendit (sh videojuhend) ja võrrelda oma tööd näidisega, vajaduse korral õpetaja abiga; • kirjeldab tööprotsessi, enda ja kaaslaste töid, väärtustab erinevaid lahendusi, vajaduse korral õpetaja abiga; • kasutab võimaluse korral erinevaid digivahendeid.	Inimeste, esemete ja loodusobjektide kujutamine Ruumikaunistused Fotode tegemine ja salvestamine Praktiline töö: õuesõpe - loodusobjektid
5.klass	
• sooritab lihtsamaid töövõtteid videojuhendite järgi; • kasutab suunamisel õpitud tehnikaid kunstitööde loomisel ja lähiümbruse kujundamisel • (stend, klassiruum, oma tuba, päeviku kaaned jne); • kujutab inimest ja muid elusolendeid liikumises; • väljendab kunstitöös erinevaid emotsioone, kasutab selleks värve; • eristab külmi ja sooje värvusi, oskab juhendamisel toone helestada ja tumestada; • tõstab oma töödes esile ja võrdleb kujutatud tegelasi ja objekte suuruse, asukoha ning värvivaliku abil, vajaduse korral suunamisel; • väljendab osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemist üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel; • võrdleb enda ja kaaslaste töid: leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi; • osaleb vestlustes kultuuri ja kunsti teemadel.	Loomade ja inimeste kujutamine liikumises Külmad ja soojad värvused Kollaažid Kunstikultuur
6.klass	
• kasutab töövahendeid ja -materjale tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt, kasutab juhendamisel digivahendeid; • planeerib juhendamisel etteantud tööülesande protsessi ja teeb kavandi järgi valmis töö kas individuaalselt või gruppitööna, võimaluse korral projektiõppe raames; • töötab lihtsama videojuhendi järgi ja pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd; • kujutab temaatilistes töös värvide abil tegevuse aega ja kohta; • väljendab kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemist pildiruumis ees- ja tagapool; • arvestab juhendamisel ja näidise abil inimese täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve kehapikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta;	Töövahendid ja – materjalid Pildistamine Aastaajad Inimese kujutamine Kunstiliigid Graafiline disain Praktiline töö ja IKT: piltide tegemine looduses oma telefoniga ja nende kujundamine; muuseumi ja ART-residentsi külastamine

• kasutab juhendamisel lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel; • tunneb ja oskab kasutada õpitud kunstialaseid mõisteid (skulptuur, maal, graafika jms); • väärtustab kunsti enda isikupära ja emotsioonide väljendusvahendina, väärtustab ka teiste loomingut.	
Õpitulemused II kooliastmes: 1) loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja võimaluse korral neljamõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka kavandades ja uurides, teeb õpetaja abil põhjendatud valikuid õpitud tehnikate, töövõtete, materjalide ja kompositsiooni põhimõtete hulgast; 2) kasutab lihtsamaid kunstialaseid mõisteid; 3) tunneb ja oskab kasutada tingmärke, jooniseid, skeeme ja sümboleid oma kogemuse ja õpitu piires; 4) kasutab õpetaja juhendamisel graafilise disainiga seotud tööde loomisel lihtsamaid kujunduspõhimõtteid; 5) tunneb ja kasutab õpetaja juhendamisel õpitud töövõtteid ja töövahendeid, järgides ohutusnõudeid; 6) teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid; 7) kasutab loomingulist tegevust oma emotsioonide väljendusvahendina; 8) kasutab õpetaja juhendamisel eesmärgipäraselt lihtsamaid digivahendeid; 9) tegutseb õpetaja juhendamisel eetilisel ja ohutult nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades; 10) teab ja järgib kujutiste salvestamise ja jagamisega seotud head tava.	
7.klass	
Õpilane: • leiab vaatluse ja võrdlemise teel kujutatava olulisi tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes; • oskab segada ja kasutab maalimisel värvide erinevaid toone; • oskab juhendamisel kasutada töös ühe-punkti-perspektiivi; • loob erinevate vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid; • kasutab digivahendeid ja digikeskkondi, vajaduse korral abiga; • oskab juhendamisel kombineerida omavahel erinevaid materjale, sh kollaažina; • tunneb ära ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika); • mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust (sh digikunstis) ning autoriõiguste olemust ja tähendust; • märkab ja kirjeldab kujunduselemente ümbritsevas keskkonnas	Temaatilised kunstitööd Toone Digivahendid Kunstitööd Digikunst ja autoriõigused Õppekäik: linna arhitektuur
8.klass	
• kavandab ja teostab suunamisel kunstitöö, valib selle valmistamiseks sobivad materjalid ja töövahendid; • oskab juhendamisel loomeprotsessis omavahel kombineerida erinevaid materjale ja tehnikaid (<i>mixed-media</i>, kollaaž, installatsioon);	Omalooming Näoilmed ja emotsioonid Kahe punkti perspektiiv Graafiline disain Kunstiliigid Õppekäik Praktiline töö: pakendi disain

• leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese näoilmeid ja emotsioone kõige enam iseloomustavaid tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes; • kasutab juhendamisel kahe-punkti-perspektiivi; • eristab ja kasutab õpetaja suunamisel pildi maalimisel koloriiti, andmaks edasi pildil kujutatu õhkkonda, oskab seda kirjeldada, vajaduse korral abiga; • kasutab juhendamisel graafilise disaini võimalusi (kirjakunst, ornament, logo, pakendi disain) nii traditsiooniliste kui ka digitaalsete vahenditega, lähtudes kompositsiooni põhialustest; • tunneb erinevaid kultuurinähtusi ja kunstiliike: etenduskunst, tants ja liikumine, tarbekunst, animatsioon, <i>performance</i>, installatsioon, tänav- ja maastikukunst jne; • teeb omal valikul või õpetaja juhendamisel jõukohase pikkusega kirjaliku töö või esitluse kunstiliigi või kultuurinähtuse kohta individuaalselt või grupitööna; • suudab, vajaduse korral õpetaja suunamisel, valida sobivaid vahendeid oma loominguliste ideede teostamiseks, soovitatult ka koolivälistes keskkondades.	
9.klass	
• kasutab õpitud tehnikaid, töövahendeid ja materjale, järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; • kasutab õpitud kujutamise, kujundamise ja esitlemise viise, sh digivahendeid, järgib autorikaitse reegleid; • oskab oma võimete kohaselt kujutada inimest eri vanuses, meeleolus, asendis, tegevuses ja keskkonnas, oskab juhendamisel ka natuurist joonistada (nt visandada); • teab ja kasutab suunamisel peamisi kompositsiooni- ja proportsioonireegleid; • kirjeldab kunstiteoseid õpitud teadmiste ja oskuste piires, põhjendab oma eelistusi ja arvamusi; • teadvustab kultuurinähtuste ja erinevate kunstiliikidega seotud võimalusi vaba aja sisukaks veetmiseks nii tarbija kui ka loojana; • käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt ja eetiliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues autorsusega; • analüüsib kunsti erinevaid avaldumisvorme (sh meedia ja reklaam), seostab kunste ja kunsti teiste eluvaldkondadega ning ühiskonna muutustega, vajaduse korral abiga; • oskab anda hinnangut enda ja teiste loomingule ja seda põhjendada, vajaduse korral abiga; • on teadlik loomingulise tegevuse, sh kunsti terapeutilisest toimest.	Tööohutusnõuded Digivahendid Inimese kujutamine Kompositsiooni – ja proportsioonireeglid Kultuurinähtused ja kunstiliigid Kunsti avaldumisvormid Kunsti mõju Praktiline töö: oma õpimapi tutvustamine Õppekäik kunstinäitusel
Õpitulemused III kooliastmes: 1) väärtustab loomingulisust, isetegemist ja materjalide taaskasutust; 2) kasutab ja kombineerib juhendamisel traditsioonilisi ja nüüdisaegseid materjale ning töövahendeid turvaliselt ja otstarbekalt; 3) kasutab suunamisel ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;	

- 4) jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil olevat teavet ja juhindub sellest; mõistab tingimärke ja oskab leida veebist vajalikku infot, vajaduse korral abiga;
- 5) käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues ja kasutades autorsusega;
- 6) taotleb tööde omanäolisust, loob juhendamisel kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka teadlikult kavandades, valib ja rakendab loomisprotsessi käigus sihipäraselt materjale, tehnikaid, töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid; võimaluse korral eksponeerib ja esitleb oma töid põhjendatult;
- 7) analüüsib vajaduse korral abiga kunstiloomingu erinevaid avaldumisvorme (kunst, meedia
- 8) ja reklaam, visuaalsed objektid), arutleb nende üle, seostab kunste ja kunsti teiste valdkondadega, ühiskonna muutustega üldisemalt;
- 9) tunneb rõõmu loomingulisest ja käelisest tegevusest ning eneseväljendusest; 9) kujutab ja kujundab esemeid, olendeid, sündmusi jmt nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi;
- 10) mõistab loomingulise tegevuse võimalusi iseenda ja oma emotsioonide väljendamise vahendina, väärtustab loomingulisi tegevusi igapäevaelu rikastajana

8. TÖÖÕPETUS

8.1 Õppeaine kirjeldus

Tööõpetusel on põhihariduse lihtsustatud õppekava alusel õpetatava lapse arengus ja eluks ettevalmistusel täita oluline roll edasise karjääri kujundamisel. Tööõpetuse kaudu omandab laps ainekavas fikseeritud baasoskused, lapsel kujuneb hoiak ja harjumus tööd teha ning teadvustub tööprotsess. Laps hakkab oma tegevust planeerima ja õpitud oskuste puhul ka enesekontrolli sooritama. Tööõpetus aitab õpilasel kujuneda eluga võimalikult iseseisvalt toimetulevaks isiksuseks, kes suudab ja tahab teha võimetekohast tööd. Areneb õpilase peenmotoorika ja läbi tegevuse toimub kõne arendus. Tööõpetusel on seos teiste õppeainetega:

- matemaatika-mõõtmine, punktide ühendamine, sirge joone tõmbamine;
- keel- suulistest korraldustest aru saamine, juhiste lugemine ja aru saamine tekstist;
- loodusõpetus-looduslike materjalide kasutamine ja materjalide taaskasutamine, materjalide säästlik kasutamine.

Käsitööd iseloomustab loov käeline tegevus, mis on oluline õpilase arengus. Tööülesannete valikul lähtutakse eesmärgist arendada õpilaste vaimseid ja füüsilisi võimeid: motoorikat, tähelepanu, ruumitaju, kujutlusvõimet jne. Käsitöös tutvub õpilane kutseõppe võimalustega, kujuneb valmisoleku elada ja töötada tänases ja tuleviku muutvas tehnoloogiamaailmas. Kodundus on õppeaine, kus oluline on inimese üldine heaolu ja igapäevaelus hakkamasaamine. Väärtustatakse eesti toidukultuuri ja traditsioone ning kujundatakse avatud meelt teiste rahvaste toidukultuuri ja tavade suhtes.

III kooliastmes on suunatud õpilaste oskuste süvendatult õppesse, et nad oleksid võimelised lahendama keerukaid probleemülesandeid ja rakendama oma teadmisi loovalt. Õpilased õpivad planeerima ja esitlema tehnilisi ideid, kasutades selleks nii traditsioonilisi kui ka kaasaegseid tehnoloogiaid. Oskuste süvendatud õppes aitab õpilastel mõista tehnoloogiliselt süsteemide toimimist.

Õpiviisid toetavad õpilaste heaolu ja eluks vajalikke oskuste kujunemist ning karjäärivalikuid ja tööelu puudutavaid valikuid.

8.2. Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Tööõpetus kui õppeaine hõlmab kolme valdkonda:

- 1) tööõpetus (1.–4. klass),
- 2) käsitöö ja kodundus (5.–9. klass), 3) tehnoloogiaõpetus (5.–9. klass).

4. klassis on tööõpetus integreeritud õppeaine, mille tundides õpetatakse käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse algtõdesid ning valmistatakse õpilasi ette õpperühmade valimiseks. Alates 5. klassist moodustab kool õpilaste soovide ja huvide põhjal õpperühmad, millesse jagunedes on õpilastel võimalus õppida kas käsitööd ja kodundust või tehnoloogiaõpetust. Õpperühmadesse jagunemine ei ole soopõhine.

Vähemalt 10% õppeks vahetavad õpilased õpperühmad nii, et tehnoloogiaõpetuse asemel õpitakse käsitööd ja kodundust ning käsitöö ja kodunduse asemel tehnoloogiaõpetust. Teemade järjestus õppeaastas kavandatakse käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpetajate koostöös. Käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse taotletavad õpitulemused vahetatud õpperühmades esitatakse kooli tööõpetuse ainekavas.

8.3. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Tööõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb rõõmu ja rahulolu praktilise töö tegemisest ning selle tulemustest, väärtustab tööd ja töö tegijat;
- 2) väärtustab ja hoiab rahvuskultuuri;
- 3) tunnetab oma loomingulisi võimeid ja oskusi; kavandab ja teeb teoks oma ideed, hindab ja vajaduse korral korrigeerib valmistööd;
- 4) oskab kasutada suulisi ja kirjalikke tööjuhendeid, teksti ja lihtsaid tööjooniseid; 5) tunneb ja kasutab säästlikult erinevaid materjale, tunneb töövahendeid ja materjalide töötlemisviise, järgib tööprotsessis ohutuid ja ergonoomilisi töövõtteid;
- 6) hoiab puhtust ja korda ning täidab isikliku hügieeni nõudeid;
- 7) teab tervisliku toitumise vajalikkust, lähtub toitu valides ja valmistades tervisliku toitumise põhimõtetest; käitub teadliku tarbijana;
- 8) töötab üksi ja koos teistega, väärtustab tööks vajalikke isiksuseomadusi ning mõistab, miks on erinevad oskused ja hoiakud igapäevaelus ning tulevases tööelus olulised.

8.4. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi õpilaste juhtivaks meeleks on taju. Tööõpetuse tundides õpitakse kõikide meeltega tajuma objekte ja kujutisi enda ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Käeliste tegevuste käigus areneb lapse tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju ning mootorika. Kujundatakse vaatlemis-, võrdlemis-, järjestamis- ja rühmitamisoskust.

Õpilaste mootorika arengut toetavad rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused, mida nad omandavad vastavalt oma võimetele. Töö käigus õpitakse ka suulisi lühikorraldusi kuulama ja täitma ning küsimustele vastama. Õppetegevuse käigus aktiveeritakse õpilaste kõnetegevust, arendades seeläbi nende suulist väljendusoskust.

Õpilased täidavad ülesandeid valdavalt koostegevuses eeskuju või näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Õppetegevuse käigus kujundatakse korraharjumusi ja tööoskusi. Õpetaja suunamisel õpitakse tundma ja valima töövahendeid (sh digivahendeid) ning töövõtteid, õpitakse kasutama töövahendeid, arvestades õpitud ohutusreegleid. Õpilasi suunatakse märkama ja väärtustama ilu enda ümber.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis jätkub õpetaja osalus õpilaste tegevuses, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise, eeskuju ja näidise järgi. Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ning nende täitmisele. Õpetaja suunamisel rakendab õpilane omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meeldetuletamist ning kordamist. Uued oskused kujundatakse ühistegevuses õpetaja juhendamisel. Järjepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, omandatud

õpioskusi iseseisvalt rakendama. Õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi, väärtustama oma ja kaaslaste töid, erinevaid lahendusi. Õpetaja juhendamisel omandavad õpilased esmased digivahendite kasutamise oskused, õpivad kasutama lihtsamaid robotikavahendeid.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õpilased suudavad meelde jätta lihtsamad töövõtted ja nende kasutamise järjekorra, õpivad tööprotsessi kavandama. Kujundatakse töö planeerimise ja tulemuste hindamise oskusi: õpilast suunatakse küsimuste abil kirjeldama, milline võiks olla planeeritava töö tulemus; harjutatakse töö planeerimisel kirjalikke tööjuhendeid kasutama. Tööde valmimisel suunatakse õpilasi oma tööd kommenteerima ja sellele hinnangut andma, näidist valmistööga võrdlema. Olulisel kohal on nii enda kui ka teiste töö väärtustamine. Arendatakse suutlikkust teha kaaslastega koostööd ja raskuste ilmnemisel abi küsida. Õppetegevuses kasutatakse erinevaid digivahendeid ja digikeskkondi, arvestades sealjuures ka autoriõigustega.

Õppetegevus 8.–9. klassis

Järjepidevalt süvendatakse oskust töötada nii iseseisvalt kui ka rühmas, rakendada eelmistel aastatel omandatud teadmisi ja oskusi, valida ja kasutada sobivaid töövahendeid ja -võtteid. Õpilasel süveneb oskus ise oma tööd kavandada, luua, viimistleda ning tulemust hinnata. Kujunevad erinevad oskused: endale sobiva juhendmaterjali (kirjalikud juhendid, skeemid, joonised, käsiraamatud) valimine vastavalt omandatud oskustele. Õpetaja juhendamisel õpitakse kasutama keerukamaid digitaalseid seadmeid (3D-printer, CNC-pink, tikkimismasin, lasergraveerija jt) ja turvaliselt käituma nii digitaalsetes kui ka füüsilistes keskkondades. Tööõpetuse kaudu valmistub nooruk iseseisvaks võimetekohaseks tööks ja/või täiendus- ning kutseõppeks. Õpilasele tutvustatakse erinevaid ainevaldkonnaga seotud elukutseid, õpetatakse ette kujutama oma toimetulekut kodukoha tööturul.

8.5. Õpitulemused kooliastmeti ja klasside kaupa

Tööõpetus (1.–4. klass)

Õpitulemus	Õppesisu
1.klass	
Õpilane: - tunneb ära kasutatavaid materjale (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jne); - kasutab õpetaja juhendamisel õigesti ja ohutult lihtsamaid töövahendeid; - joonistab šablooni abil lihtsamaid kujundeid; - rebib sirgjooneliselt; - lõikab silma järgi ning kontuuri (sirgjoon) mööda paberitükke ja ribasid; - voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks; - voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid; - hoolitseb koostegevuses õpetajaga oma töökoha ja -vahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest	Materjalid Töövahendid: käärid Töötlemisviisid: rebimine, lõikamine, voolimise
2.klass	
- tunneb ära ja nimetab kasutatavaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal jms); - joonistab šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid õpetaja juhendamisel; - kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks;	Materjalid Töövahendid: käärid Töötlemisviisid: rebimine, lõikamine, voolimise, liimine, voltimine, heegeldamine

• teeb voltimise teel lihtsamaid esemeid; voldib ruudu diagonaalselt pooleks; • kasutab õpitud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms); • oskab sõrmedega heegeldada jämedat ketti; • hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest.	
3.klass	
• eristab erinevaid looduslikke ja tehismaterjale, nimetab ja võrdleb õpetaja abiga materjalide omadusi (õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev jt); • valib õpetaja juhendamisel erinevaid töötlemisviise (rebimine, lõikamine, voltimine, viltimine, voolimine jms) ning kasutab töövahendeid õigesti; • töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, vaatleb ja kirjeldab õpetaja abiga töövõtet tutvustavat videot või pilti; viib alustatud töö iseseisvalt lõpule; • kasutab materjale õpetaja juhendamisel säästlikult; • kasutab joonlauda: mõõdab paberil pikkusi täissentimeetrites, tõmbab sirgjooni läbi ühe ja kahe punkti; • valmistab juhendamisel voltimise teel lihtsamaid kujundeid; • lõikab kääridega mitmesuguseid kujundeid erinevast materjalist: paberist, õhemast kartongist, vildist, fliisist, riidest; • paneb niidi, heegelniidi, lõnga sukanõela silmast läbi; • tikib eelpistet; • heegeldab jämeda heegelnõelaga ketti; • torkab õpetaja juhendamisel naaskliga auke; • valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumi- ja lauakaunistusi, korrastab ja kaunistab ühistegevuses oma klassiruumi; • katab ja koristab õpetaja juhendamisel lauda	Materjalid: looduslikud ja tehis, omadused ja kasutamine Töövahendid : tikkimine, heegeldamine Töötlemisviisid Tööprotsess
Õpitulemused I kooliastmes 3. klassi lõpetaja: 1) tunneb rõõmu käelisest tegevusest ja õppeprotsessis osalemisest; 2) tunneb ära ja nimetab kasutatud materjale, nimetab õpetaja abil materjalide omadusi; 3) teeb vahet enda ja teiste asjadel, oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid; 4) valib õpetaja juhendamisel töö teostamiseks sobivad materjalid, töövahendid ja töötlemisviisid; kasutab õpetaja juhendamisel materjale keskkonnasõbralikult ja säästlikult, järgib esmaseid ohutusnõudeid; 5) viib alustatud töö iseseisvalt lõpule; 6) kirjeldab, esitleb ja hindab õpetaja suunamisel oma soove ja ideid, julgeb oma tööd teostades välja pakkuda erinevaid võimalusi ning valib koostöös õpetajaga välja tööks sobivaima variandi, kasutab vajaduse korral jõukohaseid digivahendeid; 7) täidab kokkulepitud reegleid, arvestab ühiselt töötades kaaslastega; 8) hoiab õpetaja juhendamisel korras töökoha ja oskab enda järelt koristada. 8) teab isikliku hügieeni vajalikkust ning järgib õppetegevuses hügieenireegleid.	

4.klass	
• meisterdab erinevatest materjalidest, valib õpetaja juhendamisel materjalide käsitlemiseks sobivaid töövahendeid, käsitseb tuttavaid töövahendeid õigesti ning ohutult; • otsib ja valib ühistegevuses ideid tööde valmistamiseks, märkab esemetel rahvuslikke elemente; • töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, mõistab ja täidab õpetaja juhendamisel ka lihtsaid kirjalikke tööjuhendeid; • kasutab mõõtmisel joonlauda ja mõõdulinti, märgib õpetaja juhendamisel joonlaua abil punkte ja tõmbab jooni erinevatele pindadele/materjalidele; • paneb niidi nõelasilmast läbi; teeb käsitsi lihtõmblust (traageldab); õmbleb riidele kahe auguga nõöbi; • heegeldab erineva jämedusega materjalist ketti; heegeldab alg- ja ahelsilmust; • kasutab materjale säästlikult, leiab õpetaja juhendamisel võimalusi materjalide korduskasutamiseks; • teab olulisemaid tähtpäevi, kaunistab juhendamisel tähtpäevadeks ruumi; • valmistab juhendamisel lihtsamaid toite (nt võileivad, küpsisetort), koostades eelnevalt ühistegevuses vajalike toiduainete ostunimekirja; • valib valmistatud toidu serveerimiseks sobivad lauanõud, katab ja koristab lauda; • kirjeldab ja analüüsib oma tööd õpetaja juhendamisel, sh kirjaliku kava järgi (võrdleb oma tööd näidisega; hindab tulemuse kasutamist ja esteetilisust).	Materjalid Töövahendid Tööprotsess Töötlemisviisid: õmblemine, heegeldamine Säästlik tarbimine Toidu valmistamine ja laua katmine Eneseanalüüs ja hindamine
Käsitöö ja kodundus (5. – 9.klass)	
5.klass	
Käsitöö: • tikib üherealisi pisteid; • heegeldab alg-, ahel- ja kinnissilmuseid, heegeldab edasi-tagasi ridadena; • oskab õpetaja abiga valida omavahel sobivaid vardaid ja lõnga; • koob parempidiseid silmuseid edasi-tagasi ridadena; • traageldab väljalõigatud detaile; • õmbleb riidele kannaga ja/või kannata nõöpi; • kasutab triikrauda õpetaja juhendamisel; • oskab sooritada lihtsamaid (üksikuid) töövõtteid videojuhendite järgi. Kodundus Õpilane: • koristab klassiruumi, valib sobivad koristusvahendid; • oskab käsitsi nõusid pesta; • korrastab oma töökoha ja töövahendid, järgib hügieeninõudeid toidu valmistamisel;	Tikkimine, heegeldamine, kudumine, õmblemine, triikimine, riiete hooldus Toiduharidus Käitumiskultuur

• valmistab juhendamisel lihtsamaid toite, loeb õpetaja koostatud kohandatud retsepti, tunneb selles sisalduvaid ühikuid (teelusikatäis, supilusikatäis, klaas, gramm), oskab kasutada elektroonilist köögikaalu; • katab laua vastavalt menüüle ja täidab elementaarseid lauakombeid	
6.klass	
Käsitöö Õpilane: • kavandab juhendamisel ja valmistab lihtsamaid esemeid; • valib tikkimiseks sobivaid materjale ja töövahendeid; • tikib kaherealisi pisteid; • heegeldab ringselt; tunneb heegeldamise ja kudumise õpitud tingimärke; • koob parem- ja pahempidiseid silmuseid; • koob ringselt; • õmbleb õmblusmasinaga lihtõmblust. Kodundus • katab lauda vastavalt tähtpäevale; • tunneb pesu- ja hooldusmärke; • loeb retsepti, kasutab õpetaja juhendamisel ohutult õigeid töövõtteid toiduainete töötlemisel; • rakendab juhendamisel tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel; • oskab serveerida lihtsamaid toite ja täidab elementaarseid lauakombeid	Töö kavandamine Tikkimine Heegeldamine Kudumine Õmblemine õmblusmasinaga Toiduharidus
Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja: 1. kavandab ja valmistab juhendamisel lihtsamaid esemeid, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgides ohutusnõudeid; 2) tunneb ja oskab kasutada õpitud materjale; 2. teab tervisliku toitumise aluseid ja oskab koostada juhendamisel oma päevamenüüd; 4) teab Eesti riigi jaoks olulisi tähtpäevi ning oskab õpetaja suunamisel katta lauda ning serveerida lihtsamaid toite, lähtudes vastavast sündmusest; 3. oskab kasutada enamlevinud puhastusvahendeid vastavalt pakendil olevale juhisele; 4. oskab juhendamisel hooldada ja viimistleda erinevast materjalist tooteid; 5. oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid; 6. teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid; 7. oskab õpetaja juhendamisel eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid.	
7.klass	
Käsitöö • kavandab ja valmistab lihtsaid esemeid; • tikib kaherealist pistet; • loeb juhendamisel lihtsamaid heegelskeeme ja koekirju, vajaduse korral otsib neid veebist; • heegeldab ääre- või vahepitse; • koob kahe eri värvi lõngaga; • käsitseb õmblusmasinat, õmbleb kahekordset palistust ja/või kahekordset õmblust Kodundus	Tööprotsess: töö eesmärgistamine ja kavandamine Heegeldamine Kudumine Materjalide masintöötlemine Riiete hooldus Tervislik toit Toidu valmistamine Köögis ohutusnõuded Köögimasinate kasutamine Prügi sorteerimine

• kasutab juhendamisel lihtsamaid võtteid rõivaste korrastamisel; • sorteerib pesu värvi ja materjali järgi, oskab pesumasinal pesuprogramme valida, tunneb triikimismärke, oskab vastavalt tingmärkidele triikimisel temperatuuri valida; • valmistab iseseisvalt lihtsamaid tervislikke toite; • oskab kasutada mõõtenõusid ja kaalu ning teisendada mahu- ja massiühikuid õpetaja juhendamisel; • kasutab õpetaja juhendamisel ohutult lihtsamat köögitehnikat (röster, mikrolaineahi, köögikombain, elektripliit jm); • oskab juhendamisel sorteerida prügi (paber ja papp; pakend; taara, klaas ja olme).	
8.klass	
Käsitöö • kavandab käsitööset, valib selle valmistamiseks õpetaja juhendamisel sobivad materjalid ja töövahendid; • kasutab juhendamisel töövahendeid, viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt; • heegeldab lihtsama skeemi või digitaalse juhendi järgi; • koob lihtsamaid koekirju; koob lihtsaid esemeid; • leiab ja kopeerib juhendamisel lõikelehelte lihtsamaid lõikeid; • kasutab õmblusmasinat, võimaluse korral tikkimismasinat; • viimistleb juhendamisel erinevates tehnikates töid Kodundus • oskab õpetaja juhendamisel etteantud summa piires menüüd ja toidukorvi planeerida; • juhendub pakendiinfost; teeb vahet mõistetel „parim enne“ ja „kõlblik kuni“; • teab nimetada Eesti rahvustoite ja oskab mõnda neist valmistada; • katab laua vastavalt menüüle; • oskab juhendamisel kasutada kodukeemiat; • oskab juhendamisel kasutada nõudepesumasinat (programmid, pesuvahendid)	Tööprotsess: töö eesmärgistamine ja kavandamine Heegeldamine Kudumine Materjalide masintöötlamine Eelarve Pakendid Laua katmine Kodukeemia Köögitehnika
9.klass	
Käsitöö • valib ja kombineerib juhendamisel tööks sobilikke materjale ja õpitud tehnoloogiaid; • heegeldab skeemide ja tööjuhendite järgi; • koob lihtsaid koekirju ja esemeid koekirjaskeemide ja juhendite järgi; • määrab oma riiete suurusnumbri ja kehatüübi sobiva tegumoe leidmiseks; • õmbleb iseseisvalt lihtsamaid esemeid või teostab töid õpetaja valikul mõnes teises käsitöötehnikas (nt kangastelgedel kudumine, masintikkimine, ehete	Tööprotsess: töö eesmärgistamine ja kavandamine Heegeldamine Kudumine Materjalide masintöötlamine Digivahendid Rõivaste hooldus Eelarve Kodukeemia Köögitehnika Jalatsite hooldus

valmistamine, makramee, savitööd, erinev taaskasutus jne); • kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti; • loeb ja mõistab valmisriiete etikette, arvestab neil esitatavat teavet, oskab vajaduse korral leida veebist tingmärkide tähendusi; • oskab hooldada erinevast materjalist rõivaid; • oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale. Kodundus • jälgib tervisekaitse- ja tööohutuse nõudeid, korrastab ruumi; • kasutab ja puhastab köögitehnikat; • valmistab toitu, järgides hügieeninõudeid; • oskab nimetada erinevate rahvaste rahvustoite ja mõnda neist valmistada; • oskab juhendamisel oma kulusid planeerida; • tunneb jalatsite hooldusmärke, oskab kasutada lihtsamaid jalatsite hooldusvõtteid; teab, kus jalatseid parandatakse.	
Õpitulemused III kooliastmes 9. klassi lõpetaja: 1) väärtustab isetegemist ja tervislikku eluviisi; 2) kasutab ja kombineerib traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja tehnoloogilisi vahendeid turvaliselt ning otstarbekalt; 3) valmistab lihtsamaid esemeid, kasutades erinevaid tehnikaid ja materjale; 4) kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti; 5) loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil, retseptil jne olevat teavet ja juhindub sellest; mõistab tingmärke ning oskab vajaduse korral leida veebist vajaminevat infot; 6) oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale; 7) jälgib tervisekaitse- ja tööohutuse nõudeid	
Tehnoloogiaõpetus (5.–9. klass) 5.klass	
• kasutab joonlauda esemete mõõtmisel; • märgib juhendamisel toorikule punkte, sirgjooni, ristjooni, šablooni abil ringjooni ja kaari; • ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja naelliite, mähkimise või jootmise abil); • järkab puitliistust etteantud pikkusega detaile; • saeb õpetaja juhendamisel kõverjoonelisi kujundeid; • viimistleb pinda viili ja lihvpaberiga; • kasutab ohutult õigeid töövõtteid	Materjalid, nende töötlemisviisid Tööprotsess Töövahendid Ohutud töövõtted
6.klass	
• oskab kasutada erinevaid mõõte- ja märkimisvahendeid; • hõõveldab antud mõõtetega nelikantliistu, silindrit ja koonust; • märgib ja töötleb baaspindu, rist- ja keeltappi; • puurib avasid akutrelliga ja puurpingil;	Materjalid, nende töötlemisviisid: hõõveldamine, viimistlemine Tööprotsess Töövahendid Ohutud töövõtted

- ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja tappliitega, jootmise või neetimisega); - viimistleb valmistatud esemeid: toonib (peitsib), pahteldab ja värvib; - oskab töötada lihtsama videojuhendi järgi, pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd; - kasutab ohutult õigeid töövõtteid.	
Õpitulemused II kooliastmes: 6. klassi lõpetaja: 1) kavandab ja valmistab juhendamisel lihtsamaid esemeid, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgides ohutusnõudeid; 2) tunneb ära ja oskab kasutada õpitud materjale; 3) oskab juhendamisel puhastada, hooldada ja viimistleda erinevast materjalist tooteid; 4) oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid; 5) teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid; 6) oskab eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid õpetaja juhendamisel.	
7.klass	
- jätkab puittoorikust detaile 45° nurga all; - märgib toorikule kõverjoonelise kontuuriga detaile; - möödab juhendamisel detaili läbimõõtu nihikuga ja kontrollib harkkaliibriga; - oskab ühendada detaile vähemalt kahel erineval moel; - märgib ja töötleb juhendamisel rööptappe; - puurib avasid silinder- ja reguleeritava puuriga; - saeb kõverjoonelisi kontuure tikksae ja lintsaega (vajaduse korral abiga); - koostab lihtsama tööjuhendi ja/või fotoseeria oma tööprotsessist; - töötab elektriliste masinatega ohutult, oskab ohte vältida.	Materjalid, nende töötlemisviisid: hõõveldamine, viimistlemine, mõõtmise, puurimine, sagimine Tööprotsess Töövahendid Ohutud töövõtted Tööjuhendid
8.klass	
- loeb jooniselt detaili mõõtmeid ja teeb lihtsaid jooniseid; - saeb ja hõõveldab detaile puidutöötuspinkidel; - valmistab juhendamisel keeltappi ja/või puurib (freesib) tapipesasid; - valmistab lihtsamaid esemeid (nt taburet, seinariiu, nukuvoodi jm); - valmistab ja kasutab puiduseotisi; - kinnitab puittooriku treimiseks treipingi tsentrite vahele ja metalltooriku padrunisse (vajaduse korral abiga); - treib juhendamisel puidust silindrilisi ja astmelisi detaile; - koostab lihtsama tööjuhendi ja/või videojuhendi oma tööprotsessist; - järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.	Materjalid, nende töötlemisviisid: hõõveldamine, viimistlemine, mõõtmise, puurimine, sagimine Tööprotsess Töövahendid Ohutud töövõtted Tööjuhendid Tööriistad (käsi- ja elektrilised tööriistad), seadmed ja masinad, nende nimetused ning ohutu kasutamine.
9.klass	

• planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning hindab töö korrektsust ja esteetilisust; • loeb tööjoonist õpitud teadmiste/oskuste ulatuses; • mõõdab joonlauda, nihiku ja mõõdulindi abil eseme joonmõõtmel ja vajaduse korral tähendab neid lihtsa eskiisi kujul üles; • kasutab materjale, töövahendeid ja nüüdisaegseid seadmeid eesmärgipäraselt, vajaduse korral õpetaja abiga; • viimistleb esemeid toonimise, värvimise või lakkimisega; • suudab valmistada jõukohaseid liiteid; • treib juhendamisel keeruka kujuga detaile tsentrite vahel ja ketastoorikuid kinnituskettal; • kirjeldab ja analüüsib oma töö valmimist etappide kaupa ning esitleb lõpptulemust, vajaduse korral õpetaja abiga; • järgib tervisekaitse- ja tööohutuse nõudeid.	Materjalid, nende töötlemisviisid: hõõveldamine, viimistlemine, mõõtmine, puurimine, sagimine Tööprotsess Töövahendid Ohutud töövõtted Tööjuhendid Tööriistad (käsi- ja elektrilised tööriistad), seadmed ja masinad, nende nimetused ning ohutu kasutamine Eneseanalüüs ja hindamine Igapäevaelu oskused ja tehnoloogia
Õpitulemused III kooliastmes 9. klassi lõpetaja: 1) väärtustab isetegemist; planeerib oma tegevust ja kontrollib selle tulemust; 2) kasutab ja kombineerib traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja tehnoloogilisi vahendeid turvaliselt ning otstarbekalt; 3) loeb tööjoonist õpitud teadmiste-oskuste ulatuses; valmistab lihtsamaid esemeid, kasutades erinevaid tehnikaid ja materjale (sh taaskasutus) õpetaja juhendamisel; 4) kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti; 4) loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil jne olevat teavet ja juhendub sellest; mõistab tingimärke ning oskab vajaduse korral leida veebist vajaminevat infot; 5) oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale; 6) jälgib tervisekaitse- ja tööohutuse nõudeid.	

9. KEHALINE KASVATUS

9.1. Õppeaine kirjeldus

Kehalise kasvatus õpetamisel järgitakse üldist eesmärki – kujundada õpilastel motivatsiooni, teadmisi, oskusi ja harjumusi iga päev aktiivselt liikuda, tegeleda liikumisharrastusega ja toetada õpilaste positiivset hoiakut liikumise suhtes. Lõimitult erinevate spordialade ja liikumisviisidega õpetatakse ka tantsulist liikumist, kujundades seeläbi nii teadmisi Eesti tantsukultuurist ja -traditsioonidest kui ka väärtushoiakuid nende suhtes.

Lihtsustatud õppes lisandub spetsiifiline eesmärk – arendada õpilaste psühhomotoorikat ja sensoorseid protsesse, tegelda rehabiliteerimise ja tervendamise tegevustega. Füüsilise tegevusega kaasnevalt aktiveeritakse õpilaste vaimset tegevust (harjutuste eesmärkide mõistmine, korraldustest arusaamine, oma toimingute analüüsimine jne). Rõhuasetus on sotsiaalsete oskuste omandamisel ja kinnistamisel, et õpilased suudaksid pärast põhikooli lõpetamist igapäevaelus iseseisvalt toime tulla.

Valdaval osal intellektipuuetegega õpilastest ilmneb ühe sümptomina motoorika moonutatud või hilistunud areng, mis omakorda lõimub tihedalt kogu tunnetustegevuse ja kõne seisundiga ning praktilise tegevuse puudulike oskustega. Eakohase füüsilise arenguga võrreldes ilmneb intellektipuuetegega lastel mahajäämus lihasliigutuste jõus, liigutuste kiiruses, vastupidavuses,

paindlikkuses jne. Seega on kehalise kasvatuse ülesanneteks nii üldkehaline treenimine kui ka psühhofüüsilise arengu korrektsioon. Kehaliste harjutuste sooritamine parandab organismi üldist seisundit ning kompenseerib tervisehäiretest tingitud puudusi. Kehaline kasvatus saab edukalt täita õppeainele püstitatud eesmärgid ainult sel juhul, kui arvestatakse maksimaalselt õpilaste individuaalseid füüsilise arengu ja soolisi iseärasusi ning vanust.

Lihtsustatud õppel õpilased on väga erineva võimekuse ja potentsiaaliga, seega pakutakse erineva võimekusega õpilastele võrdseid võimalusi ja väljundeid. Õpetaja roll on kehalises kasvatuses väga oluline, kuna õpilased õpivad väga palju eeskuju järgi, vajavad julgustust, innustust, abi ja positiivset toetust.

Õpilasi innustatakse oma kehalisi võimeid arendama. Oluline on isikliku hügieeni harjumuste ja selle kaudu enda tervisest lugupidava käitumise kujundamine, mis aitab ennetada terviseriske.

Talispordialade õpe rakendatakse kas suusatamist või uisutamist.

Ujumisõpetus viiakse läbi I või II kooliastmes.

Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda sooritada kõiki kehalise kasvatuse tunni tegevusi või intensiivselt liikuda, kaasatakse tegevustesse vastavalt nende tervislikule seisundile. Nad sooritavad taastumist toetavaid liikumistegevusi, abistavad õpetajat ja kaasõpilasi.

9.2. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kehalise kasvatuse kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust oma tervisele ja töövõimele ning regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust; soovib olla terve ja rühikas;
- 2) tunneb rõõmu liikumisest/sportimisest ning on valmis liikumist iseseisvalt harrastama, valdab selleks vajalikke põhiteadmisi ja -oskusi;
- 3) liigub/spordib, järgides ohutus- ja hügieeninõudeid, austades kaaslast ja tehes nendega koostööd, järgides kokkulepituid reegleid, hoides keskkonda;
- 4) tunneb huvi kodukohas ning Eestis toimuvate spordi-, liikumis- ja tantsuürituste vastu; teab ja väärtustab nendega seotud traditsioone.

9.3. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis kujundatakse kehalise tegevuse kaudu ühistegevuses käitumise ja suhtlemise oskusi: õpetatakse lühikeste korralduste kuulamist, mõistmist ja täitmist, abi küsimist, abivajaja märkamist ja sellest teatamist.

Kehalisi harjutusi sooritatakse peamiselt matkides ja eeskuju järgi, õpitud oskuse piirides ka suulise korralduse järgi. Õpilase eneseväljendusoskuse ja oskussõnavara kujundamisel lähtutakse tema kõne arengust; õpetamisel kasutatakse eesti keele erimethodika võtteid. Selle etapi eesmärgiks on õpetada last tunnetama oma keha, orienteeruma ja liikuma tuttavas keskkonnas ohutult ning teistega arvestavalt. Tundide käigus omandatakse õpetaja eeskujul algteadmisi ja -oskusi oma keha asendi, rühi ja liigutuste jälgimiseks ning korrigeerimiseks.

Olulisel kohal on esmaste eneseteenindus- ja hügieenioskuste kujundamine.

Õppetundides sooritatakse mängulisi ja mitmekülgseid harjutusi, mis tekitavad rõõmu ja soovi osaleda. Liikumistegevust seotakse looduse ja muusikaga, sest see ergutab õpilaste vaimu ja emotsioone. Õpilast suunatakse vastama lihtsatele küsimustele, mis õpetavad mõistma ja väljendama oma tundeid ning hindama kogetud kehalist koormust.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis on õppetegevuse eesmärgiks hoida ja suurendada õpilaste huvi ja soovi liikumistegevustes osaleda. Õppetegevuses on ühtviisi oluline pöörata tähelepanu nii õpilaste motoorika kui ka kõne,

kognitiivsete, sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arendamisele. Jätkuvalt on olulisel kohal ohutuse ja isikliku hügieeni nõuete mõistmise ning järgimise oskuste kujundamine.

Kujundatakse oskusi sooritada kehalisi harjutusi eeskuju ja suulise juhendamise järgi. Õpetaja abiga, sh kirjaliku plaani järgi harjutatakse kaaslaste ja iseenda tegevuse kommenteerimist ning sooritustele hinnangu andmist. Teadmisi spordist ja liikumisest/sportimisest edastatakse kehalise kasvatus tundides praktilise tegevuse käigus.

Kehalise kasvatus tundides kujundatakse oskusi ja harjumust kontrollida ning korrigeerida oma keha asendit, rühti, liigutusi. Alustatakse spordialade tehniliste elementide õpetamist.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis toetab õpilaste huvi kehalise tegevuse ja liikumise vastu, selles aktiivse osalemise soovi säilimist ja suurenemist õpikeskkonna laiendamine, näiteks osavõtt spordivõistlustest ja/või tantsuüritustest võistlejana, pealtvaatajana ja/või abilisena, spordi- ja/või tantsuürituste jälgimine vahetult või virtuaalselt. Õppetegevuses suunatakse õpilasi suuremale iseseisvusele, arendatakse jätkuvalt nende kognitiivseid, sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengut arvestades suunatakse neid sooritama ka jõukohaseid kirjalikke ülesandeid ning kasutama õpitud terminoloogiat. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega. Lõimitult inimeseõpetusega kujundatakse õpilastel teadmisi murdeeaga seotud kehalistest muutustest ning isikliku hügieeni järgimise vajadusest. Laiendatakse õpilaste teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse mõistma ja põhjendama kehalise aktiivsuse mõju tervisele, õpetatakse jälgima ja analüüsima isiklikku kehalist aktiivsust ning järgima õpitud põhitõdesid. Õpetatakse mõistma kaaslaste füüsiliste võimete erisusi ja arvestama nendega ühistegevustes. Õpilase positiivse enesehinnangu kujunemisel on oluline roll individuaalsel lähenemisel. Õpilastele tutvustatakse ausa mängu põhimõtteid, reegleid ja võistlusmäärusi ning suunatakse neid järgima.

Tundides arendatakse ja täiustatakse õpilaste kehalisi võimeid, kujundatakse liigutusvilumusi. Jätkatakse harjutuste tehnikate õpetamist. Kehalise tegevuse kaudu kujundatakse tahtemoadusi (sihikindlus, otsustavus, julgus, visadus, püsivus, kannatlikkus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime), mis on vajalikud, et õpilane liiguks/spordiks ka iseseisvalt.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis suunatakse õpilasi omandatud oskuste ja teadmiste toel iseseisvalt harjutama ja sportima, endale sobivat kehaliste harjutuste kava koostama ja oma sooritusi analüüsima. Õpilastel kujundatakse oskust kasutada õpitud tehnikaid, hinnata oma füüsilisi võimeid, järgida ausa mängu põhimõtteid ja võistlusreegleid. Arendatakse õpilaste suutlikkust, arvestada liikudes/sportides kaaslastega ning ohutusnõuetega, eristada isiklikke ja rühmahuve, valitseda oma emotsioone, olla valmis tahtepingutusteks.

Õppetegevuses laiendatakse teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse tundma erinevaid spordialasid, Eesti tuntumaid sportlasi ning tuntumaid fakte nende saavutustest. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengust lähtudes on üha rohkem võimalik anda teadmisi spordist ja liikumisest ka tunniväliselt, suunates õpilasi rakendama õpitud teabe otsimise ja infotehnoloogiavahendite kasutamise oskusi õppeülesande täitmiseks. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega, juhendada ja toetada (nt abivahenditega, ajaplaaniga) iseseisvat õppimist.

9.4. Õpitulemused kooliastmeti ja klasside kaupa

Õpitulemus	Õppesisu
1.klass	
- jälgib õpetajat, kuulab ja täidab tuttavaid lihtkorraldusi; - sooritab õpitud harjutusi matkimise ja eeskuju järgi, matkib õpetaja tegevust peegelpildis;	Jooks, Hüpped, kõnd Liikumismängud Kelgutamine Pallimängud

• sooritab lihtsamaid jooksu-, hüppe-, hüplemis- ja kõnniharjutusi, oskab ronida, roomata, ületada takistusi; • mängib õpitud liikumismänge; • oskab laskuda kelgul nõlvakust ja vedada kelku ohutult; • kannab, veeretab ja viskab palli; • oskab liikuda ruumis, jälgida piire ja leiab teadaolevad sihtmärgid; • vahetab riideid, oskab riietusruumis käituda ja hoida korda; • liigub muusikasse matkimisel ja õpetaja suunamisel.	Hügieen Praktilised tööd: lühimat, kelgu ohutu kasutamine
2.klass	
• osaleb ujumise algõpetuse tundides, oskab täita basseinis käitumise nõudeid ja on algõpetuse esimese kursuse lõpuks vähemalt kohanenud veega; • on teisel aastal läbinud ujumise algõpetuse kursuse, julgeb vees tegutseda, sukeldub, hõljub vees, on olemas alusõpetus 200 m distantse läbimiseks ujudes järgib tunnis korranõudeid, • oskab paluda abi, märgata ohtusid ja sellest teavitada; ronib üle, alt ja läbi takistuse; oskab sooritada veereid; • oskab visata ja püüda palli; • mängib õpitud liikumismänge ja järgib õpetaja suunamisel mängureegleid; • oskab kelgul vedada kaaslast, pidurdada ja pöörata laskumisel; • sooritab eeskuju järgi õpitud hüplemisharjutusi; • korrigeerib meeldetuletamisel oma kehahoidu.	Ujumine Ronimine Pallimängud Liikumismängud Kelgutamine Hüplemine Praktilised tööd: lühimat, ujumise algõpetuse esimene kursus.
3.klass	
• korrigeerib õpetaja suunamisel keha asendit, hoiab tasakaalu eri asendites ja vahenditel; • oskab paarilisega koostöös visata ja püüda palli; • oskab suulise juhise järgi sooritada õpitud harjutusi eri vahenditega; • sooritab hoolauvalt toenghüppeid; • osaleb aktiivselt erinevates mängudes, teab õpitud mängude reegleid; • liigub lausmaal suuskadel astuva ja/või libiseva sammuga, kasutab keppe tasakaalu hoidmisel; • viskab viskepalli, hüppab paigalt kaugust ja jookseb püstilähtest erinevaid distantse; • oskab ennast iseseisvalt pesta, kuivatada ja riietuda; • tajub muusika meeleolusid ja oskab selle järgi liikuda.	Tasakaaluharjutused Pallimängud Hüpped Suusatamine Jooksmine Palliviskamine Kaugust hüppamine Hügieen Praktilised tööd: lühimat; harjutused suuskadel;
Õpitulemused I kooliastmes 3. klassi lõpetaja: 1) osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, tunneb rõõmu liikumisest, sooritab õpitud liikumisviise ja kehalisi harjutusi vastavalt individuaalsetele võimetele; 2) teab ja täidab elementaarseid hügieenireegleid; 3) teab ja täidab kokkulepitud mängu-, korra- ja ohutusreegleid tunnis; arvestab õpetaja juhendamisel kaaslastega; 4) sooritab õpetaja juhendamisel harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks, annab õpetaja abiga hinnangu kogetud kehalisele koormusele (kerge/raske);	

5) tunneb ja nimetab abiga õpitud spordialasid pildi ja tegevuse vaatluse järgi. Vastavalt kooli võimalustele ning õpilaste võimetele läbitakse ujumise algõpetus kahe kooliaasta jooksul I või II kooliastmes.	
4.klass	
- oskab ravis kaheks loendada; - sooritab õpitud akrobaatikaharjutusi ja harjutuste kombinatsioone; - mängib rahvastepalli määruste päraselt; - oskab libiseda suuskadel, sooritada suuskadel pöördeid paigal, kukkumisel iseseisvalt püsti tõusta; - järgib iseseisvalt isikliku hügieeni nõudeid; - sooritab tulemusele hooga kaugushüppe, palliviske ja 60 m jooksu püstilähtest; - jookseb vahelduvalt kõnniga 1 km; - teab õpitud oskussõnu.	Rivistumine Akrobaatika Suusatamine Kaugushüpped, palli viskamine Jooksmine Kõndimine
5.klass	
- täidab ohutusnõudeid kõikidel liikumistegevustel; - sooritab õpitud harjutuste kombinatsioone suulise korralduse alusel; - jookseb 1,5 km vahelduvalt kõnniga; - on läbinud vähemalt kahe sportmängu algõpetuse; - kasutab suusatamisel erinevaid laskumis- ja tõusuviise; - oskab erinevaid rippeid, toenguid, tunnetab tasakaalu võimlemisvahenditel; - järgib ausa mängu põhimõtteid ja selgitusel mõistab selle väärtust; - oskab sooritada õpitud lõdvestusharjutusi ja taastuda pingutusest.	Rivistumine Akrobaatika Suusatamine Kaugushüpped, palli viskamine Jooksmine Kõndimine Ohutusnõuded Aus mäng
6.klass	
- oskab lihtsa kooliõue plaani järgi suunduda ühest punktist teise; - esitab õpetaja koostatud võimlemis- või tantsukava; - tegutseb rühmas, arvestades kaasõpilastega; - sooritab talispordialasid vastavalt kooli ja ilmastiku võimalustele: suusatab ja/või uisutab, kasutades õpitud tehnikaid; - mängib kahte sportmängu lihtsustatud reeglitega ja on läbinud vastavalt kooli võimalusele kolmanda sportmängu algõpetuse; - teab ja järgib liiklusohutusreegleid	Orienteerumine Võimlemine Uisutamine Sportmängud Liiklusohutusreeglid Praktilised tööd: lihtsa plaani järgi orienteerumine; tee ohutu ületamine
Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja: 1) osaleb aktiivselt kehalise kasvatus tundides oma individuaalsete võimete kohaselt; tunneb huvi koolis toimuvate spordi- ja tantsuürituste vastu, võtab neist osa osaleja või pealtvaatajana; 2) oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada õpetaja suunamisel ülesandeid rühmas, leppida kokku mängureegleid jms; 3) mõistab (vastab suunavatele küsimustele) ühistegevuse reeglite, isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning täidab neid;	

4) kirjeldab õpetaja suunamisel liikumise/sportimise tähtsust tervisele; teab peamisi liikumistegevusel juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral; 5) püstitab õpetaja abil lühiajalisi eesmärgke oma kehaliste võimete arendamiseks ja analüüsib koos õpetajaga nende täitmist; sooritab õpetaja juhendamisel harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks, annab suunavate küsimuste abil hinnangu oma sooritusele ja kogetud kehalisele koormusele. 6) osaleb ujumise algõpetuse tundides, oskab täita basseinis käitumise nõudeid ja on 7) algõpetuse esimese kursuse lõpuks vähemalt kohanenud veega; 8) on teisel aastal läbinud ujumise algõpetuse kursuse, saavutanud julguse tegutseda vees, sukeldub, hõljub vees, on olemas alusõpetus 200 m distantsi läbimiseks ujudes.	
7.klass	
• kasutab õpitud terminoloogiat; • oskab hüpata kõrgushüppes käärhüpet; • oskab joosta madallähtest 100 m; • oskab tehniliselt sooritada paigalt kuulitõuget; • sooritab kombinatsiooni mitmest võimlemisharjutusest, vahendiga või ilma, kas muusikaga ja/või ilma; • suusatab vahelduval maastikul ja/või uisutab, kasutades erinevaid õpitud tehnikaid ja liikumisviise; suudab vahenditel võimetekohaselt kehtvalt liikuda; • mängib kolme erinevat sportmängu lihtsustatud reeglitega; • tunneb lihtsamaid leppemärke kaardil; • oskab pendelteatejooksu tehniliselt korrektselt sooritada, järgides võistlusreegleid.	Kõrgushüpped Kuuli tõukamine Võimlemine Sportmängud Teatejooks Orienteerumine
8.klass	
• oskab sooritada kombinatsioone rütmika, akrobaatika ja riistvõimlemise põhiharjutustest; • otsib ja leiab suunamisel spordialast teavet; • oskab iseseisvalt läbi viia võistluseelset soojendust ja võistlusjärgset venitust; • sooritab vastavalt oma võimetele kõrgushüpet õpitud tehnikas ja hooga kuulitõuget tehniliselt õigesti; • oskab nimetada Eesti tuntumaid sportlasi; • oskab reeglitepärast mängida vähemalt kahte õpitud sportmängu; • oskab tehniliselt õigesti sooritada ringteatejooksu, teab selle võistlusreegleid; • oskab õpitud talispordialal määrustepärast võistelda; • teab ja järgib ohutusreegleid kõikides liikumistegevustes ja eri spordialadel.	Rütmika, aeroobika Spordialane teave: kuulutused Kõrgushüpped ja kuuli tõukamine Eesti sportlased Ringteatejooks Talisportialad Ohutusreeglid Praktilised tööd: spordialase info (Eesti ja maailma tuntud sportlased) otsimine erinevatest infoallikatest;
9.klass	
• teab ja täidab sportimisel ohutus- ja hügieeninõudeid; • oskab valida jõusaalis endale õigeid raskusi ja koormusi; • oskab lugeda lihtsat maastikukaarti ja selle järgi liikuda; • kasutab õpitud spordialade oskussõnu, teab ja täidab võistlusreegleid;	Jõuharjutused Spordialane teave: kuulutused Eesti sportlased ja spordisündmused Ringteatejooks Talisportialad

• teab Eesti tähtsamaid spordi- ja kultuurisündmusi ning tuntumaid sportlasi; • on orienteeritud iseseisvale liikumistegevusele; • oskab leida spordialast teavet, kasutab erinevaid infotehnoloogilisi vahendeid liikumistegevuse arendamiseks; • oskab iseseisvalt arendada oma kehalisi võimeid; • järgib ausa mängu põhimõtteid, austab vastas- ja kaasvõistlejaid; • oskab anda esmast abi liikumistegevusel saadud vigastuse korral ja/või kutsuda abi.	Ohutusreeglid ja hügieen Digitehnoloogiad spordis Aus mäng Esmaabi Eneseanalüüs ja hindamine Praktilised tööd: õigete raskuste ja koormuse valimine jõusaalis; orienteerumisülesanne: orienteerimine lihtsa maastikukaardi järgi; info otsimine Eesti tähtsamate spordi- ja kultuurisündmuste ning tuntumate sportlaste kohta; liikumispäevik: enda liikumisharjumiste jälgimine mingi perioodi jooksul ja koos õpetajaga tulemuste analüüsimine;
Õpitulemused III kooliastmes 9. klassi lõpetaja: 1) osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides vastavalt oma individuaalsetele võimetele; kirjeldab kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja tööväimele ning selgitab igapäevase liikumise vajalikkust; 2) järgib ohutus- ja hügieeninõudeid kehalise kasvatuse tundides, tunnivälistel spordiüritustel ning iseseisvalt liikudes ja liigeldes; oskab vältida ohuolukordi ning teab, mida teha liikumisel/sportimisel juhtuda võivate õnnetuste korral; 3) järgib sportides/liikudes reegleid ja võistlusmäärusi, liigub/spordib keskkonda hoides, järgib ausa mängu põhimõtteid, austab kaaslast ja teeb nendega koostööd; 4) jälgib ja analüüsib suunamisel oma igapäevast kehalist aktiivsust ning annab selle kohta tagasisidet, sooritab harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks ning annab hinnangu oma tulemustele, kasutab erinevaid vahendeid enda kehalise aktiivsuse mõõtmiseks/hindamiseks; 5) kavandab suunamisel ja sooritab tegevusi oma kehaliste võimete arendamiseks: oskab leida endale sobiliku liikumisintensiivsusega tegevuse, teab ja sooritab aktiivsele liikumisele eelnevaid ning järgnevaid tegevusi (soojendus- ja venitusharjutused), koostab lihtsamaid liikumiste kombinatsioone; 6) kirjeldab suunamisel erinevate spordialade võistlusi ja/või tantsuüritusi ning muljeid nendest, kirjeldab lemmikspordiala; teab Eesti tuntumaid sportlasi, nende spordialasid ja olulisemaid fakte nende saavutustest olümpiamängudel; 7) teab Eesti tähtsamaid spordi- ja kultuurisündmusi, mõistab ning väärtustab liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuris.	

9. VENE KEEL

Vene keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, rõhutades eriti kõnest arusaamise kujundamist.

Vene keelt õpetatakse ainult enne õppeaasta 2023/2024 õpet alustanud õpilastele.

9.1 Õpetuse eesmärgid:

- 1) oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida;
- 2) osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;
- 3) loeb jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet.

- 4) kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
- 5) on omandanud elementaarse ülevaate eesti keele süsteemist, tunneb põhitermineid;
- 6) valdab praktiliselt vene keele lauseehitust, igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru sõnade ja lausete otsesest tähendusest ning oma kogemuste piires ka pragmaatilist tähendusest;
- 7) kasutab vene keelt õpitegevuses ja igapäevases elus;
- 8) kavandab oma tegevust kõne abil, kommenteerib ning hindab seda, reguleerib oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisnormidele;
- 9) tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
- 10) tunneb ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja oskab nimetada mõnda kirjanikku;
- 11) tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt üldinimlikke kõlbelisi arusaamu, valdab vastavat tavaõnnavara.

9.2. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 2. klassis

2. klassis on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks edukaks õppetöoks. Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, diferentseeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda õppetegevustes õpetaja suunamisel ja õpetajaga koostöös. Õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid, sh algoritme. Eesmärgiks on saavutada elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus.

Õppetegevus 3. ja 5. klassis

3. ja 5. klassis tegeletakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse kujundamisega. Tähelepanu pööratakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel. Õpilased vajavad jätkuvalt õppetegevuse reguleerimist. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine õpetaja suunamisel, õppetegevustes kasutatakse materialiseerimisvahendeid, näitlikkust, sh algoritme. Õpilased suudavad mõista ja järgida lühikesi, lihtsaid suulisi ja kirjalikke tööjuhiseid. Vaja on tähelepanu pöörata esemete, nähtuste, sündmuste tunnustele ja neid väljendavate sõnade õpetamisele.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis tegeletakse iseseisvuse kujundamise ja eesmärgistatud töö oskuste ning valikute tegemise oskuste arendamisega. Õpilased suudavad mõista ja täita suulisi ning kirjalikke tuttavaid töökorraldusi. Oluline on kasutada algoritme ning suunata õpilasi aktiivsemalt ka iseseisvalt algoritme järgima ja kasutama, sh oma tegevust kontrollima. Jätkuvalt on õppeprotsessis suur osakaal praktilisel harjutamisel.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis tegeletakse oma tegevuse kavandamise ja hindamisega. Õpetatakse valima ning rakendama tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi ja vahendeid ning enesekontrollivõtteid. Õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid. Arendatakse oskust kuulata ja lugeda jõukohaseid tekste, mõista suulist kõnet, luua keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid lihtsaid suulisi ja kirjalikke tekste.

9.3. Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
- 2) loeb õpitud teksti valdavalt 2–3-silbiliste sõnade kaupa;
- 3) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja löike, vastab küsimustele, sh annab elementaarse hinnangu tegevusaktile;
- 4) annab abistavaid materjale kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
- 5) võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;

- 6) mõistab ja koostab skeemide toel kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus ja tegusõnavorme;
- 7) koostab sõnavormide õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;
- 8) kirjutab pärast analüüsi õigesti 2–3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- 9) kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab viisakusväljendeid; 2) kõneleb õpetaja suunamisel 3–4 lausega oma tegevusest;
- 3) iseloomustab objekti 2–3 tajutava tunnuse alusel õpetaja suunamisel;
- 4) mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4–5-sõnalist lihtlauseid;
- 5) loeb õpitud teksti lühikeste sõnade kaupa;
- 6) vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi abivahendite (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes;
- 7) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria;
- 8) eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas;
- 9) kirjutab analüüsitud 1–2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata;
- 10) teeb lugema õpitud 3–4-sõnalise lause ära kirja.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
- 2) loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- 3) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab hinnangu tegevusaktile;
- 4) annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
- 5) kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;
- 6) mõistab ja koostab kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
- 7) määrab veaohlikud häälikud ja tähed (täishäälikuühendid, rõhuta täishäälikud), muudab sõnavormi õigekirja kontrollimise eesmärgil;
- 8) kirjutab pärast analüüsi õigesti 2–3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- 9) kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- 2) osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abistavaid materjale;
- 3) loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt; loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagma de kaupa;
- 4) täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 5) annab abistavate materjalide toel edasi kuulnud või loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- 6) hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;
- 7) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlause tähendust, eristab osalausetega väljendatud suhteid ja seoseid;
- 8) moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- 9) analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;

- 10) kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegusõna muutevorme õpetaja abiga);
- 11) kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiaeegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abimaterjale, rakendab õpitud enesekontrollivõtteid;
- 12) teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.

Õpitulemused 5. klassis

Õpilane:

- 1) väljendab tuttavates situatsioonides oma seisukohti; küsib abi, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- 2) kasutab koostgevuses eri tüüpi dialoogirepliike, teeb kokkuvõtteid ühistgevusest;
- 3) sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
- 4) loeb õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt; täidab valiklugemise ülesandeid;
- 5) osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel; osaleb jutustamiseks vajaliku abivahendi koostamisel ja annab sellele toetudes tekstilähedaselt edasi loetu sisu lõikude kaupa;
- 6) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele, põhjendab oma arvamust;
- 7) mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset; rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
- 8) kasutab pehmendusmärki kaashäälikute puhul;
- 9) kirjutab häälikuühenditega sõnu pärast analüüsi õigesti;
- 10) kasutab kirjutamisel enesekontrollivõtteid; kontrollib rõhuta täishäälikute, heliliste ja helitute kaashäälikute õigekirja sõnavormi muutmise (võrdleva hääldamise) abil;
- 11) teeb 4–5-sõnalise lause ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust.

Õpitulemused 6. klassis

Õpilane:

- 1) küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- 2) osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abivahendeid;
- 3) loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt ning jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmaide kaupa;
- 4) täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 5) annab abivahendite toel edasi loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- 6) hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;
- 7) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausetega väljendatud suhteid ja seoseid;
- 8) moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- 9) analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
- 10) kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegusõna muutevorme õpetaja abiga);
- 11) kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiaeegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid, rakendab õpitud enesekontrollivõtteid;
- 12) teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust;
- 13) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses vene keeles, osaleb arutelus;
- 2) valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
- 3) nimetab mõnda rahvuskirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;
- 4) kasutab teabe hankimiseks eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid, suudab elementaarselt konspektteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
- 5) koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel;

- 6) edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses vene keeles;
- 7) tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes;
- 8) järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.

Õpitulemused 7. klassis

Õpilane:

- 1) mõistab suhtlemisel seisukohtade võimalikku erinevust, selgitab oma seisukohti, hangib vajaduse korral täiendavat teavet teistelt inimestelt;
- 2) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelaste käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile, oma kogemusele või kehtivatele moraalinormidele;
- 3) iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaolevate tunnuste alusel;
- 4) selgitab talle mõistetavate sündmuste ajalisi ning põhjuslikke seoseid;
- 5) loeb jõukohast tundmatut teksti kõne tempos, õpitud teksti elementaarse ilmekusega;
- 6) hangib tekstist teavet õpetaja juhendamisel;
- 7) rakendab õpetaja juhendamisel temaatilise lugemise oskust, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 8) taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral kasutab teksti analüüsimisel ühiselt koostatud abivahendeid;
- 9) koostab pärast ühist ettevalmistust lühikese kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi kavale, tugisõnadele või sõnaühenditele toetudes;
- 10) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausetega väljendatud suhteid ja seoseid;
- 11) mõistab ja kasutab suunamisel kõnes eri suhteid (aeg, põhjus, koht, tagajärg, eesmärk jms) väljendavaid kaheosalisi liitlauseid;
- 12) tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu;
- 13) kasutab kõnes sõnade käände- ja pöördedorme, analüüsib sõnavormide koostist;
- 14) tunneb ja rakendab kirjutamisel tähekasutus- ja ortograafiareegleid, vajaduse korral abimaterjalidele toetudes või õpetaja suunamisel.

Õpitulemused 8. klassis

Õpilane:

- 1) hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, iseloomustab plaani järgi tegelasi ja tegelaskarjakteri ning nende käitumist;
- 2) märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust, reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
- 3) analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
- 4) kasutab teabe saamiseks õpetaja juhendamisel erinevaid allikaid;
- 5) tutvustab kaaslastele ühte loetud raamatut;
- 6) loeb ja analüüsib jõukohast teksti ning täidab ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiatega ulatuses;
- 7) esitab küsimusi teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt;
- 8) märgistab suunamisel olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis, teeb märkmeid tekstide põhjal;
- 9) taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil: tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; vajaduse korral rakendab tuttavaid abivahendeid;
- 10) kirjeldab abiga tegevusi ja sündmusi oma kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal;
- 11) koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi;
- 12) koostab õpitud tarbekirja etteantud näidise järgi;
- 13) tunneb ära ja moodustab pöörded- ja käändedorme, vajaduse korral toetub näidisele;
- 14) tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab kõnes tuletisi;
- 15) kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
- 16) kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes, oskab vajaduse korral kasutada abistavat materjali.

Õpitulemused 9. klassis

Õpilane:

- 1) suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses vene keeles, osaleb arutelus;
- 2) valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
- 3) tunneb ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja oskab nimetada mõnda kirjanikku;
- 4) kasutab eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid teabe hankimiseks, suudab elementaarselt konspekteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
- 5) koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel;
- 6) edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses vene keeles;
- 7) tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes;
- 8) järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu;
- 9) valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: sõnaliigid, käänamine ja pööramine, liht, koond- ja liitlaused, sõnamoodustus.

10. A-VÕÕRKEEL

10.1. Õppeaine kirjeldus

Lihtsustatud ainekava järgi õpitakse võõrkeelena inglise keelt. Võõrkeele õppe kirjeldus on üles ehitatud, lähtudes keeleoskustasemete kirjeldustest Euroopa keeleõppe raamdokumendis (edaspidi raamdokument). Raamdokumendi ja Euroopa keelemapi põhimõtete rakendamine õppes võimaldab motiveerida õpilasi õppima võõrkeeli, arvestada õppija ealist ning individuaalset eripära, suunata erineva edasijõudmisega õpilasi seadma endale jõukohaseid õpieesmärke ning anda õpilastele objektiivset tagasisidet saavutatu kohta. Võõrkeele õpe algab 5. klassist.

10.2. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Võõrkeele õpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) õpib kuulama ja mõistma lihtsat igapäevast võõrkeelset kõnet; osaleb vestluses;
- 2) omandab võõrkeele häälduse, intonatsiooni ja rütmi;
- 3) omandab sõnavara, mis on vajalik elus toimetulekuks;
- 4) realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
- 5) tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet (reklaam, kuulutused jne);
- 6) täidab lihtsamaid tarbekirja blankette, individuaalset ankeeti;
- 7) kasutab vajaduse korral sõnaraamatuid, vestlussõnastikke;
- 8) omandab elementaarsed keeleüksused ja kasutab neid kõnes.

10.3. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 5. klassis

5. klassis on võõrkeeleõpetus eelkõige propedeutilise suunitlusega: õpilasi valmistatakse ette keeleoskuse omandamiseks. Oluline on, et õpilased saaksid elementaarsed teadmised võõrkeele eripärast, et nad hakkaksid tajuma keelele omast kõla, intonatsiooni.

Võõrkeeleõpetuse eesmärk on õpetada kasutama keelt loomulikes suhtlusolukordades. Õpetaja ülesandeks on luua klassis võimalikult loomulik keelekeskkond. Sellele aitavad kaasa erinevad õppemeetodid, mille käigus kujundatakse suhtlus- ja käitumisoskusi. 5. klassis on esmatähtis kuulumisoskuse ja kuuldust arusaamise arendamine. Õpilasi õpetatakse aktiivselt kuulama, eristama üksikuid sõnu ja väljendeid, aga ka hääletooni ja intonatsiooni. Kuulumisoskuse kujundamine on vahetult seotud matkimise ja järelekoordamisega ning artikulatsiooniaparaadi arendamisega. Oluline on õpetada märkama ka kõneleja miimikat ja žeste, sest need toetavad kõne mõistmist. Õpilane omandab oskuse reageerida initsiatiivsele repliigile (küsimus, teade, korraldus).

Õppetöös kasutatakse suulise eelnevuse printsiipi: see, mida laps hakkab lugema ja kirjutama, omandatakse eelnevalt suulises kõnes. Komplekselt arendatakse kõiki osaoskusi, peamiseks

õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Olulisel kohal on tajutavate abivahendite kasutamine mälu arendamisel, seoste loomise õpetamine.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis hakkab õpilaste tunnetustegevuse tase võimaldama aktiivsemalt ja iseseisvamalt õppetegevuses osaleda. Kujundatakse elementaarseks suhtlemiseks vajalik sõnavara. Õpitakse moodustama ning kasutama grammatiliselt õigeid lauseid õpitud sõnavara ja keeleteadmiste piires. Kujundatakse õpilaste kõnelemissoovi ja suhtlemisjulgust, arendatakse sõnade hääldus ja kirja pildi kokkusobitamist ning lugemisoskust.

Kõneoskuse arendamisel õpetatakse õpilasi kasutama kompensatoorseid strateegiaid (üle küsimine, uuesti alustamine) ja mitteverbaalseid väljendusvahendeid (žestid, miimika, imiteerimine).

Peamiseks õppemeetodiks on jätkuvalt praktiline harjutamine. Jätkuvalt kasutatakse ka suulise eelnevuse printsiipi: see, mida õpilane hakkab lugema ja kirjutama, omandatakse eelnevalt suulises kõnes. Kompleksselt arendatakse kõiki osaoskusi.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis kujundatakse ja kinnistatakse võõrkeeleteadmisi ja -oskusi, mis aitavad õpilasel edaspidi iseseisvas elus toime tulla. Põhiülesandeks on kõnekeele arendamine. Kujundatakse arusaamist kõnest ja tekstist, stimuleeritakse kõnelemissoovi eluliselt vajalikes situatsioonides, õpetatakse orienteeruma igapäevases võõrkeelses teabes, õpetatakse iseseisvalt sõnastikke kasutama ning täitma lihtsamaid tarbekirja vorme. Jätkuvalt kujundatakse keele kõiki osaoskusi.

10.4. Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

10.4.1. Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) saab aru õpitud sõnadest ja lühikestest lausetest, kui räägitakse aeglaselt, hääldab õigesti õpitud sõnu;
- 2) reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele ja juhistele;
- 3) osaleb dialoogis õpitud lausemallide piires;
- 4) oskab teha ära kirja õpitud lühikestest tekstidest;
- 5) oskab öelda arve;
- 6) tunneb ja järgib esmaseid viisakusnorme;
- 7) on saavutanud eel-A1 (Pre-A1) keeleoskustaseme.

Õpitulemused 5. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) tunneb tähestikku; 2) tunneb ära õpitud sõna kirja pildi; 3) tunneb õpitud sõnad/väljendid ära suulises kõnes ja lühikestes kirjalikes tekstides; 4) oskab õpitud sõnu/väljendeid lugeda, hääldada ja tõlkida; 5) oskab vastata jah/ei küsimustele ja teistele lihtsatele küsimustele õpitud sõnavara piires; 6) oskab öelda arve 1–10 ja 10–1; 7) oskab kirjutada lihtsamaid õpitud sõnu/väljendeid.	Mina ja teised: nimi, vanus, välimus, kehaosad, riietus, lemmiktegevused, pere liikmed, sugulased, „Kodu ja lähiümbrus: aadress, maja, korter, aed Kodukoht Eesti: aastaajad ja ilm; loomad, linnud, taimed; Eesti asukoht, keel, pealinn, sümbolid; Riigid ja nende kultuur: õpitavat keelt kõnelevad maad: keel, pealinn, tähtsamad pühad. Igapäevaelu: söögikorrad, liiklus ja liiklusvahendid, Õppimine ja töö: koolipäev, sõbrad, õpetajad, õppeained; Vaba aeg: huvialad, mängud, sport, muusika, raamatud, reisimine, pühad. Meedia: filmid, arvutimängud

Õpitulemused 6. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU

1) saab aru õpitud sõnadest, lühematest lausetest ja neis sisalduvatest väljenditest; 2) oskab neid lugeda õige hääldusega; 3) oskab vastata lihtsamatele küsimustele õpitud teemade piires; 4) reageerib adekvaatselt suulistele ja kirjalikele korraldustele; 5) suudab osaleda dialoogis õpitud lausemallide piires; 6) oskab öelda arve; 7) oskab teha ära kirja õpitud lühikestest võõrkeelsetest tekstidest.	Mina ja teised: nimi, vanus, välimus, kehaosad, riietus, lemmiktegevused, pereliikmed, sugulased, sõprade nimi, vanus, elukoht, välimus, ühised tegevused. Kodu ja lähiümbrus: aadress, maja, korter, aed Kodukoht Eesti: aastaajad ja ilm; loomad, linnud, taimed; Eesti asukoht, keel, pealinn, sümbolid; Riigid ja nende kultuur: õpitavat keelt kõnelevad maad: keel, pealinn, tähtsamad pühad. Igapäevaelu: söögikorrad, liiklus ja liiklusvahendid, tee küsimine ja juhatamine. Õppimine ja töö: koolipäev, sõbrad, õpetajad, õppeained, õpioskused, kooliruumid, õppevahendid, koolivaheajad, ametid. Vaba aeg: huvialad, mängud, sport, muusika, raamatud, reisimine, pühad.

10.4.2. Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) saab kuulates aru lihtsate tekstide põhisisust õpitud sõnavara piires;
- 2) oskab end suuliselt tutvustada, rääkida oma hobidest ja pereliikmetest õpitud lausemallide piires;
- 3) mõistab kaardi või e-kirjaga saadetud lühikesi sõnumeid;
- 4) täidab lihtsat ankeeti isikuandmetega ja kirjutab näidise järgi lihtsaid sõnumeid;
- 5) kasutab õpetaja juhendamisel endale sobivaid keeleõppestrateegiaid ja keeleõppe abivahendeid (sõnaraamatut, interneti);
- 6) teab õpitava keele maa(de) kultuuri(de) põhijooni;
- 7) on saavutanud A2-keeleskustaseme.

Õpitulemused 7. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) saab aru selgelt hääldatud väljenditest, lausetest ning dialoogidest õpitu piires; 2) saab aru lihtsamatest kirjalikest tekstidest, oskab neid lugeda ja tõlkida; 3) oskab vastata küsimustele teksti põhjal suuliselt ja kirjalikult; 4) mõistab kirjalikke lühikesi korraldusi; 5) osaleb dialoogis õpitud lausemallide piires; 6) oskab rääkida endast, oma perest ja lähiümbrusest õpitud sõnavara ning grammatika piires; 7) oskab kirjutada lühemaid lauseid enda ja oma pere kohta; 8) oskab juhendamisel leida teavet veebist ja kasutada arvuti abi õppetöös; 9) on saavutanud A1-keeleskustaseme.	Mina ja teised: iseloom, huvid, võimed, oskused, harjumused, suhted perekonnas, ühistegevused, sõbrad; Kodukoht Eesti: ilmastik, keskkonnasõbralik käitumine; kodukoht, kultuuritavad ja -kombed; Eestimaa loodus ja vaatamisväärsused. Riigid ja nende kultuur: Euroopa maad: riigi nimi, pealinn, rahvused, keeled, õpitavat keelt kõnelevad maad: sümbolid, kultuuritavad, kombed. igapäevaelu: kodused majapidamistööd; söömine kodus ja väljaspool kodu; liiklemine. Õppimine ja töö: kool ja klass, õpioskused, edasiõppimine, kutsevalik, tulevane töö. Vaba aeg: kino, teater, kirjandus, kollektioneerimine; meedia: televisioon, raadio, ajakirjandus, Internet.

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Inglise keel	A1.2	A1.1	A1.2	A1.1

Õpitulemused 8. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) saab aru dialoogidest ja tekstidest õpitud teemade piires; 2) oskab leida neist vajalikku infot ja vastata küsimustele; 3) mõistab kirjalikke tööjuhiseid; 4) oskab kasutada lihtsamaid viisakusväljendeid vestluse alustamiseks ja lõpetamiseks, osaleb lihtsates lühikestes igapäevaelu suhtlussituatsioonides; 5) oskab moodustada lihtsamaid küsimusi; 6) oskab kirja panna oma isikuandmeid (täita formulari), kirjutada õnnesoove; 7) oskab kirjutada lühitutvustust oma igapäevaeluga seotud tegevuste kohta; 8) oskab õppe-eesmärkidel kasutada lihtsamaid digikeskkondi, saata e-kirja.	mina ja teised: iseloom ja välimus, head kombad, õnnetused ja vigastused kodu ja lähiümbrus: kohad ja rajatised, linna ja maaelu erinevused; kodukoht Eesti: keskkonna probleemid ja nende lahendused; ohustatud liigid ja looduskaitse; Riigid ja nende kultuur: sündmused maailmas; Igapäevaelu, õppimine ja töö: elukutsed ja nendeks vajalikud omadused, poodlemine, riided, toidu valmistamine, elustiil; Vaba aeg ja meedia: meelelahutus, puhkusetüübid, sport, spordialad ja vajalik varustus.

Õpitulemused 9. klassis

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) saab aru dialoogidest, lühikestest juttudest, sõnumitest ja teadetest tuttavatel teemadel; 2) tunneb õpitava maa üldisemaid kultuurilisi iseärasusi; 3) loeb nii lühikesi ilukirjanduslikke kui ka faktilist infot sisaldavaid tekste ja leiab vajalikku infot; 4) oskab tutvustada suuliselt ennast, oma perekonda, oma huvialasid ja tegevusi ning oma lähiümbrust õpitud sõnavara ja lausemallide piires; 5) oskab väljendada oma arvamust ja tundeid õpitud lausemallide piires; 6) oskab rääkida minevikus toimunud sündmustest; 7) oskab kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste ning saata e-kirja ja vastata sellele; 8) oskab kasutada õpitud veebilehekülgi ja digiseadmeid; 9) on saavutanud A2-keeleskustaseme.	• Mina ise (välimus, iseloom, huvid). • Minu pere ja kodu (linn, küla, maja/korter, aed, õu). • Minu kool ja klass (koolipäev, koolitee, õppeained, sõbrad, õpetajad). • Minu harrastused ja vaba aeg (sport, kino, muusika). • Mina ja minu arvamus (meeldib/ ei meeldi) • Eestlased ja naaberrahvad (asukoht, keel, pealinn, raha) • Inglise keelt kõnelevad rahvad (asukoht, pealinn, raha) • Tarbekiri (kirja ja postkaardi kirjutamine)

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Inglise keel	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2

11. VALIKÕPPEAINE „KEEL JA KULTUUR“

VALIKAINE „KEEL JA KULTUUR“

Keele ja kultuuriõppe valikainekava koostamise aluseks on järgmised dokumendid:

Põhikooli ja gümnaasiumiseadus § 21 (5) *Põhiharidust omandavatele õpilastele, kelle emakeel ei ole õppekeel või kes koduses suhtluses räägivad õppekeelest erinevat keelt, mis on vähemalt ühe vanema emakeel, korraldab kool keele- ja kultuuriõpet, kui seda soovivad vähemalt kümme sama emakeele või koduse suhtluskeelega õpilast.*
Keele- ja kultuuriõppeks võimaluste loomise tingimused ja kord, VV määrus, redaktsiooni jõustumine 14.09.2012

§ 2. Keele- ja kultuuriõppe ainekava

Keele- ja kultuuriõppe ainekava koostamisel lähtub õpetaja sellest, et keele- ja kultuuriõppe eesmärgiks on õpilase rahvusliku identiteedi säilitamine, teadmiste omandamine rahvuskultuurist, ajaloost ja traditsioonidest ning emakeeleoskuse arendamine.

§ 3 (1) Kool korraldab põhiharidust omandavatele õpilastele vähemalt kahe õppetunni ulatuses nädalas valikainena keele- ja kultuuriõpet.

VALIKAINE „KEEL JA KULTUUR“ AINEKAVA

1. Õppeaine kirjeldus

Õpilase emakeeleõpetuse eesmärk on toetada õpilase mitmekeelsuse arengut ja tagada kultuuriline sulandumine Eesti ühiskonda, kuid hoida sidet oma emakeelse kultuuripärandiga.

Oma emakeele ja kultuuri õppimine aitab õpilasel luua seosed eesti keele kui teise keele ja kirjanduse õppimisega ning mõista keele ja kultuurilise tausta tähtsust üksikisikule, kogukonnale ja ühiskonnale. Emakeele ja kultuuri õppimine aitab õpilasel tähtsustada nii oma emakeelt kui ka väärtustada teisi keeli ja kultuure. Emakeel aitab arendada lapse mõtlemist, eneseväljenduse oskust ning mõjutab lapse kui isiksuse kujunemist. Emakeelt hästi valdav laps saab koolis paremini hakkama ka siis, kui kooli õppekeel ei ole tema emakeel. Keelt on võimalik õppida igas eluetapis, kuid ainult lapseas on seda võimalik omandada emakeelena.

Esimeses kooliastmes keskendutakse emakeeleõpetuses peamiselt suulisele keelekasutusele, õpilane õpib kuulama, küsima, vastama, jutustama. Arendatakse sõnavara, õpilane omandab peamised lugemis- ja kirjutamisoskused, tutvub lastekirjanduse ning eakohaste kultuuritraditsioonidega. Esimesel etapil tutvustatakse õpilasi suulise rahvaloominguteostega, rahvapärismustega. Õppimise ülesandeks pole mitte ainult parimate rahvakunstiteostega tutvumine, vaid ka verbaalse loovuse, laste kujutlusvõime, kõne, mõtlemise arendamine, sõnavara suurendamine, ideede laiendamine meid ümbritseva maailma, inimeste, loomade, taimede kohta. Eesmärk on õppida kasutama keelt erinevates suhtlusolukordades, olla teadlik emakeele tähtsusest ja luua side oma emakeelega. Lisaks alustatakse esimeses kooliastmes emakeeles kirjutamise õppimist.

Esimeses kooliastmes toimub emakeeleõpe pigem mänguliselt, erinevates suhtlussituatsioonides, eakohaste tekstide ja sisuvaldkondade abil. Kujundatakse õpilases julgus oma emakeeles suhelda. Oluliseks toetuseks emakeele omandamisel on kooliväline keskkond, eelkõige kodu, osalemine kogukondlikel üritustel, võimalus viibida oma keele keskkonnas. Õppesisu on valitud selliselt, et õpilane saab laiendada oma teadmisi emakeelest, kultuurist, kirjandusest. Õppesisu toetab õpetamise eesmärki, on eakohane ning tugineb nii õpilase kogemusele kui ka kohalikule eripärale.

Suulise suhtlemisoskuse kujunemiseks harjutatakse rühmas nii teiste kuulamist kui ka ise kõnelemist. Kuulamine, küsimine, vastamine, lugude jutustamine jne annab õpilasele võimaluse tutvuda erinevate suhtlusolukordadega.

Tekstide mõistmise arendamiseks vaadeldakse erinevaid eakohaseid tekste, nagu muinasjutud, lühilood, lihtsad info- ja meediatekstdid, luuletused ning pildid. Harjutatakse küsimuste lugemist, koostamist, neile vastamist, eriti jutustavate ja kirjeldavate tekstide põhjal.

Tekstiloomes õpitakse tundma kirjutamiseks vajalikke algtõdesid ja kirjakeele olemust, sh kirjasüsteemi. Kirjutamist harjutatakse nii klassis rühmaga kui ka individuaalselt. Olulisel kohal on eakohased keelemängud. Erilist tähelepanu pööratakse õpitava keele eripäradele.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmisel keelekasutust vaadeldakse eelkõige aktiivses keelekeskkonnas, st kodus, kogukonnas, koostöös õpilast igapäevaselt ümbritsevate inimestega.

Esimeses kooliastmes lähtutakse tagasiside andmisel järgmisest:

- eneseväljenduse ja suhtlemisoskuse areng
- sõnavara eakohane teadlik kasutamine
- eri liiki tekstidest aru saamine
- lugemisharjumuse kujunemine
- eakohane tekstiloomine
- kultuurieripärade tundmine

Õpilane saab tagasisidet oma keele mõistmise, kasutamise, eneseväljenduse, arutluse, tekstiloomine- ja tõlgenduoskuse kohta.

Teises kooliastmes kujundatakse oskust ja harjumust oma emakeele kasutamiseks erinevates suhtlusolukordades. Õpilane õpib lugema erinevaid tekste, analüüsima saadud teavet, seda struktureerima ja edastama nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õpilane arendab oma keeleoskust keelekeskkonnas suheldes. Õpilane õpib keeli võrdlema ja kasutama keeleoskust teadlikult erinevates õpikeskkondades. Eesmärk on süvendada sidet oma emakeele ja päritolukultuuriga.

Õppesisu valitakse selliselt, et õpilased saaksid oma emakeele, kirjanduse ja muu kultuuriga seotud teadmisi mitmekülgsest avardada. Sisuga toetab õpieesmärkide saavutamist, õppes kasutatakse nii õpilase enda kogemusi kui ka kohalikke võimalusi.

Suulise ja kirjaliku suhtlus suhtlemisoskuse arendamiseks osaletakse rühma tegevustes. Üksteist kuulates, omavahel dialoogis olles ning koostööselt tegutsedes on hinnata enda ja teiste tegutsemist ning saada ise tagasisidet. Üha rohkem kasutatakse keele harjutamiseks ja keelekeskkonna imiteerimiseks emakeelse meedia võimalusi.

Teksti vastuvõtmisel suunatakse õppijat üha enam erilaadsete tekstide juurde, süvendatakse tekstide lugemise ja tõlgendamise oskust. Harjutatakse küsimuste esitamist teksti kohta ning kokkuvõtete tegemist. Tekstidest lähtuv arutelu, lugemiskogemuse jagamine, tekstide analüüsimine loob õpilasele aluse oma sõnavara ja väljenduoskuse laiendamiseks emakeeles.

Tekstiloomes harjutatakse kirjutamisprotsessi etappe, eriliigiliste tekstide ülesehitust, õigekirja eripärasid oma keeles ning nende kasutamist oma tekstides.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmiseks suunatakse õpilaste mõtlema kultuurilise identiteedi kujunemisele, emakeele kasutamise võimalusele kodus ja kogukonnas.

Teises kooliastmes keskendutakse hindamisel õpilase edenemisele, antakse õpilasele tagasisidet tema suulise ja kirjaliku väljenduoskuse, keele mõistmise ja kasutamise kohta. Õpilane saab teavet nii oma keeleoskusest kui ka üldkultuurilise tausta mõistmisest. Lisaks õpetaja tagasisidele annab õpilane ka ise tagasisidet oma keeleoskuse arengule.

Teises kooliastmes lähtutakse **tagasiside andmisel** järgmisest:

- eneseväljenduse ja suhtlemisoskuse areng erinevates suhtlusolukordades
- sõnavara eakohane teadlik kasutamine nii suulises kui ka kirjalikus tekstiloomes
- eri liiki tekstidest aru saamine, teabe hankimine ja hindamine
- õpioskuste areng, sealhulgas iseseisev keeleoskuse arendamine
- keelelise ja kultuurilise identiteedi ning emakeele tähenduse mõistmine

Kolmandas kooliastmes on emakeeleõppe peamiseks ülesandeks teadmiste süvendamine õpilase keeleoskusest lähtudes. Õpitakse tõlgendama, analüüsima ning looma erinevaid suulisi ja kirjalikke tekste. Õpilase suhe oma keele eripära, kultuuritraditsioonide ning keelekogukonnaga muutub mitmekülgsemaks. Õpilane kasutab oma süvenenud keeleoskust erinevates õpikeskkondades, toetades emakeeles õppides õppeainete kooli õppekeeles omandamist. Õpilane väärtustab oma emakeelt ja kasutab seda teadlikult ja loovalt erinevates suhtlusolukordades. Õpilane süvendab oma

õpimotivatsiooni koostöös kooli ja kogukonnaga ning leiab võimalusi oma keeleoskuse arendamiseks ka väljaspool kooli.

Õpilase oma emakeele suhtlemis- ja tekstioskuse õppimine toimub aktiivses keelekasutuse olukorras ja mitmekülgsetes keeletegevustes. Õppesisu on valitud selliselt, et õpilased saaksid oma emakeele, kirjanduse ja kultuuriga seotud teadmisi mitmekülgsest avardada. Sisu toetab õpieesmärkide saavutamist ning tugineb nii õpilase kogemusele kui ka kohalikule kultuurikeskkonnale.

Suulise ja kirjaliku suhtlemisoskuse arendamiseks arutletakse sündmuste üle, mis on lähedased noortele, toimuvad õpilase lähikonnas ja keelekogukonnas. Harjutatakse arutelu, vaidlemist, arvamuste avaldamist, seisukohtade esitamist ja aktsepteerimist või ümber lükkamist. Emakeelse keskkonna ja meedia võimalusi kasutatakse erinevate suhtlusolukordade loomiseks. Hinnatakse iseenda tegevust, harjutatakse tagasiside andmist ja saamist.

Teksti vastuvõtt on oluline, et õpilasel säiliks ja areneks huvi just omakeelsete tekstide vastu. Õpitakse hindama info usaldusväärsust. Lugemiseks ja kuulamiseks valitakse eriteemalisi eakohaseid tekste, et õpilane õpiks tajuma erinevate tekstide eesmärki. Jagatakse lugemiskogemusi erinevates suhtlussituatsioonides nii suuliselt kui ka kirjalikult.

Tekstiloomes harjutatakse eriliigiliste ja erineva eesmärgiga tekstide koostamist, analüüsitakse kirjutamise protsessi. Harjutatakse nii klaviatuuril kui ka käsikirjalise teksti kirjutamise vilumust. Pööratakse tähelepanu emakeelse teksti stiilikasutusele, sh erinevatele väljendite tähendusele suhtlusolukorrast lähtudes.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmiseks tutvutakse emakeelse meedia ja erinevate kultuurisündmustega, samuti loetakse rahvuskirjanike teoseid. Samuti võrreldakse põhjalikumalt oma ja Eesti erinevate piirkondade kultuuritavasid ja traditsioone.

Kolmandas kooliastmes suureneb hindamisel õpilase enda roll oma teadmiste ja oskuste analüüsimisel. Hindamise ülesanne on anda teavet õpilase edenemise kohta, kuidas on arenenud tema suuline ja kirjalik emakeele kasutamise oskus. Õpilane saab ise planeerida edasised tegevused oma õppeprotsessis nii kolmanda kooliastme lõpus kui ka järgmisel haridustasemel.

Põhikooli lõpus tehakse kindlaks, kuidas õpilane on saavutanud põhiharidust täiendava oma emakeele õppimise eesmärgid. Kokkuvõtva hindamise meetodi valib iga konkreetne õppe läbiviija ise ja kirjeldab selle oma ainekavas.

Kolmandas kooliastmes lähtutakse **tagasiside andmisel** järgmisest:

- teadlik eneseväljendus ja suhtlemisoskus erinevates suhtlusolukordades, oskus analüüsida oma valikuid
- sõnavara teadlik valik ja kasutamine nii suulises kui ka kirjalikus tekstiloomes
- ilukirjandustekstide lugemine ja tõlgendamine, emakeelse lugemisvara valimine
- eri liiki tekstide mõistmine, tõlgendamine, teabe hankimine ja kriitiline hindamine
- iseseisev keeleoskuse arendamine, aktiivne emakeele ja muude õpitud keelte kasutamine teabe hankimiseks
- keelelise ja kultuurilise identiteedi, emakeele ning mitmekeelsuse tähenduse mõistmine

2. Õpitulemused kooliastmeti

Õpitulemused on kirjeldatud üldiste õpieesmärkidena.

Esimene kooliaste

Suuline ja kirjalik suhtlus, õpilane

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
- 3) osaleb vestluses, moodustab küsimusi ja vastab ise talle esitatud küsimustele
- 4) kirjutab lihtsamaid teateid.

Teksti vastuvõtt, õpilane

- 1) omandab teadliku lugemisoskuse;
- 2) loeb eri liiki eakohaseid tekste, mõistab nende sisu;
- 3) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste.

Tekstiloom, õpilane

- 1) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamise;ga;
- 2) tunneb joonis- ja kirjatahti, kirjutab loetava käekirjaga;
- 3) kirjutab mõtestatud lauseid.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmine, õpilane

- 1) kujundab eakohase lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, rikastab sõnavara;
- 2) mõistab oma rahvapärimust ja kultuurilist mitmekesisust.

Keelehoole, õpilane

- 1) kirjutab õigesti õpitud keelendeid;
- 2) järgib lihtsamaid õpitud keelereegleid.

Teine kooliaste

Suuline ja kirjalik suhtlus, õpilane

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid erinevates suhtlusolukordades;
- 3) kuulab kaaslaste seisukohti, arvestab nendega, avaldab ise arvamust;
- 4) annab tagasisidet, analüüsib ise saadud tagasisidet.

Teksti vastuvõtt, õpilane

- 1) loeb kokkulepitud tekste ning leiab ise teemakohaseid teoseid ja tekstikatkeid;
- 2) kasutab lugemiskogemust teabe hankimiseks;
- 3) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, esitab küsimusi ja teeb järeldusi.

Tekstiloom, õpilane

- 1) kasutab nii suulises kui ka kirjalikus tekstiloomes eesmärgile vastavat sõnavara ja väljendeid;
- 2) loob juhendamisel eri liiki tekste.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmine, õpilane

- 1) õpilane oskab kirjeldada keelelise ja kultuurilise identiteedi ning emakeele tähendust;
- 2) kasutab emakeele õppimiseks teadlikult koolivälise emakeelse keskkonna võimalusi
- 3) loeb eakohast kirjandust emakeeles.

Keelehoole, õpilane

- 1) mõistab emakeele struktuuri;
- 2) järgib õpitud keelereegleid;
- 3) kasutab keeleinfo leidmiseks erinevaid keskkondi.

Kolmas kooliaste

Suuline ja kirjalik suhtlus, õpilane

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) tegutseb eesmärgipäraselt erinevates suhtlusolukordades, analüüsib oma käitumist ja tegutseb vastavalt olukorrale;
- 3) arutleb eakohastel teemadel, avaldab viisakalt ja põhjendatult arvamust, teeb järeldusi ja annab hinnanguid;
- 4) annab mõtestatud tagasisidet, analüüsib ise saadud tagasisidet ja vajadusel korrigeerib enda seisukohti.

Teksti vastuvõtt, õpilane

- 1) loeb ja kuulab sihipäraselt emakeeles nii oma huvivaldkondade kui ka õppimist toetavaid tekste;
- 2) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid oma emakeeles ning teistes keeltes tekstide mõistmiseks, võrdlemiseks ja analüüsiks;
- 3) analüüsib eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, esitab küsimusi, analüüsib seoseid ja teeb järeldusi.

Tekstiloomed, õpilane

- 1) kasutab nii suulises kui ka kirjalikus tekstiloomes eesmärgile vastavat sõnavara ja loominguilisi väljendeid;
- 2) loob arusaadava ja ladusa väljendusega eri liiki tekste.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmine, õpilane

- 1) kirjeldab keelelise ja kultuurilise identiteedi ning emakeele tähtsust ja positsiooni teiste teda ümbritsevate keelte hulgas;
- 2) kasutab emakeelt teadlikult koolivälises emakeelses keskkonnas, sh emakeelset meediat;
- 3) valib ja loeb eakohast ilu- ja tarbekirjandust emakeeles.

Keelehoole, õpilane

- 1) järgib emakeele õige kirja aluseid, tajub kõne- ja kirjakeele erisusi;
- 2) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- 3) kasutab teadlikult mitmesuguseid keeleallikaid.

3. Õpitulemused ja õppesisu klassiti I kooliastmes

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
eristab helisid, hääli ja häälikuid		
kuulab lühitekste, püüab kuuldot mõista, õpib vastama teksti sisu puudutavatele küsimustele	õpib kuuldot kuulama, mõistma ja meele pidama. Väljendab oma suhtumist kuuldusse.	kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
Kuulamisoskus. Õpetaja, kaaslase ja tehnilise vahendiga esitatud teksti kuulamine, suulise juhendi järgi toimimine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;	kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;	kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
õpilane oskab küsida, paluda ja vabandada. Õpib suhtlema õpetaja ja klassikaaslastega, järgides elementaarseid suhtlusstandardeid	Õpib jätkuvalt õpetaja ja klassikaaslastega suhtlemist. Kasutab viisakaid sõnu. Õpib väljendama oma suhtumist toimuvasse, loetavasse, kuuldusse.	Suhtleb õpetaja ja klassikaaslastega. Kasutab viisakaid sõnu. Väljendab oma suhtumist toimuvasse, loetavasse, kuuldusse.

		Õppige oma vestluskaaslast kuulama.
Suhtlemisoskus. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) ja viisakusväljendite valik suhtlemisel. Eri teemadel vestlemine, arutamine paaris ja rühmas. Oma suhtumise väljendamine, kaaslaste arvamuse küsimine.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse	omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse	omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse
Loeb trükitud silpe, sõnu ja lihtlauseid.	Loeb trükitud ja kirjutatud lauseid. Loeb lühikesi tekste silbi kaupa või terve sõna kaupa.	Loeb trükitud ja kirjutatud lauseid. Loeb lühikesi tekste tervete sõnadega, järgides ekspressiivse lugemise norme.
Lugemisoskus. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendamisel. Käsikirjalise teksti lugemine tahvlilt ja vihikust. Sõna, lause ja teksti lugemine ning sisu mõistmine.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Saab aru sõna ja silbi erinevusest.	Saab aru sõna ja lause erinevusest.	Mõistab silbi, sõna ja lause loogilist seost.
Leksikoloogia ja fraseoloogia. Sõna kui keeleühik. Vanasõnad, kõnekäänud.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Sõnaliigid	Teab, et sõna koosneb juurest, eesliitest, järelliitest ja lõpust. Sõna alus.	Teab kõne põhiosi - nimisõna, omadussõna, tegusõna, eessõna

Morfeemika (sõna koostis) ja morfoloogia. Juur, eesliide, sufiks, muutelõpp. Sõnatüvi. Nimisõnade käänamine. Omadussõna kääne. Isikulised asesõnad kui sidususvahendid lauses ja tekstis. Tegusõna üldiseloostus. Eessõna üldiseloostus.

ÕPITULEMUSED

1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Kasutab väike- ja suurtähti. Teab ja rakendab reegleid жи-ши, ча-ща, чу-щу, чк-чн	Teab ja hakkab rakendama reegleid – rõhutu täishäälik juurtes Topeltkonsonant hääldamatu kaashäälik	kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt
Ortograafia ja interpunktsioon. Täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna juurmorfeemis. HE õigekiri tegusõnadega. Eessõnade õigekiri. Poolitamisreeglid.		

ÕPITULEMUSED

1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
	Eristab deklaratiivseid, küsivaid ja ergutavaid lauseid.	kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste
Süntaks. Sõnaühendi põhiosa ja laiend. Lause põhitunnused. Lauseliigid suhtluseesmärgi järgi: väit-, käsk- ja küsilauseid.		

ÕPITULEMUSED

1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga	sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamise	vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid
Kirjalik väljendusoskus. Töö vormistamine. Töö vormistamine paberil loetavas käekirjas ja arvutis. Teksti ärakiri tahvilt ja õpikust. Oma kirjavae parandamine. Tarbetekste (kutse, õnnitlus) kirjutamine näidise järgi.		

ÕPITULEMUSED

1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS

Jutustava-kirjeldava teksti ja õpituga seotud teabeteksti lugemine.	Jutustava-kirjeldava teksti ja õpituga seotud teabeteksti lugemine.	Õpib lugema diagramme, kaarte, tabeleid
Jutustamis- ja kirjeldamisoskus, suuline väljendusoskus. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti lugemine. Sümbolite, skeemide, kaartide ja tabelite lugemine.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Õppige tekstile pealkirja välja mõtlema.	Õpib esitama küsimusi teksti sisu kohta.	Õpib teksti osadeks jagama ja pealkirjastama
Tekst. Teksti sidusus. Pealkiri, lõigud, jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus, loetava kohta küsimuste, kava, skeemi, kaardi koostamine. Suuliste ja kirjalike tekstide mitmekesisus.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Kirjutab sõnu ja lühikesi lauseid õpetaja dikteerimisel.	Kirjutab õpetaja dikteerimisel lühikesi 5-6 lauselisi tekste.	Kirjutab õpetaja dikteerimisel 7-8 lause pikkuseid tekste.
	Koostab 5-6-sõnalise lause ja kirjutab selle iseseisvalt üles, järgides õpitud reegleid.	Õpib kirjutama lühitekstist kokkuvõtet, kasutades konspekti ja tugisõnu.
Tekstiloom. Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Ümberjutustuse kirjutamine. Jutu kirjutamine pildi täiendusena.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest	Õpetaja ja vanemate abiga valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi	valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi

		Õpib piltide põhjal lihtsaid lauseid koostama ja neid kirja panema.
Lugemiskogemus. Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks. Ümberjutustuse kirjutamine. Jutu kirjutamine pildi täiendusena.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.	rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.	rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.
Sõnavara arendamine. Sõna tähendus(t)e selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Riimuvate sõnade leidmine.		

3. Õpitulemused ja õppesisu klassiti II kooliastmes

ÕPITULEMUSED	4. KLASSI ÕPPESISU
järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetiketi norme keelelise ja kultuurilise identiteedi ning emakeele tähenduse mõistmine	Üldteadmised vene keele kohta. Kirjakeele mõiste. Keelenormi mõiste ja variatiivsus. Kõnekultuur. Vene keele trüki- ja veebisõnastikud. Vene keelt uuriv teadus, selle põhiosad
järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetiketi norme; eristab keelevariante, toob näiteid nende kasutusest kirjeldab vene keele häälikusüsteemi	Foneetika. Graafika. Ortoepia Häälikumuutused kõnes. Vene keele hääldusnormid. Sõnarõhu rasked juhud.
kasutab trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe; arendab oma keeleoskust keelekeskkonnas suheldes esitab oma mõtteid järjekindlalt, loogiliselt ja sidusalt ning teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt saab kuulates aru mitmesuguste tekstide sisust	Leksikoloogia ja fraseoloogia Sünonüümid. Antonüümid. Homonüümid. Mitmetähenduslikud sõnad. Oma- ja laensõnad. Vananenud sõnad ja neologismid. Raamatu- ja kõnekeele leksika. Fraseoloogia kui leksikoloogia osa. Vanasõnad, kõnekäänud, lendsõnad.
järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetiketi norme	Morfoloogia Sõnaliikide süsteem vene keeles. Iseseisvate ja abisõnade.

eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörsõna vorme; kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu arendab õpioskust , sealhulgas iseseisev keeleoskuse arendab kavandab oma tekstide kirjutamist, täiendab ja muudab oma teksti	Nimisõna: Nimisõna süntaktilised ja grammatilised funktsioonid Nimisõnade kõnes kasutamise normid. Omadussõna: Omadussõnade täis- ja lühivormid. Omadussõnade süntaktilised ja grammatilised funktsioonid. Omadussõnade kõnes kasutamise normid. Asesõna: Asesõna süntaktilised ja grammatilised funktsioonid. Asesõnad kui lausete sidususe vahend. Tegusõna: Tegusõnade pööramine. Tegusõnade süntaktilised ja grammatilised funktsioonid. Tegusõnade kõnes kasutamise normid. Määrsõna. Määrsõnade süntaktilised funktsioonid
väljendab oma mõtteid vabalt, loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt kirjalikult; kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid; kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste; kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke	Süntaks Sõnaühend: Sõnaühendi struktuur. Lause: Lause kui süntaksi põhiühik ja kui minimaalne kommunikatiivne ühik. Lihtöeldis. Koondlaused. Korduvad lauseliikmed Kokkuvõtvad sõnad koondlauses. Üte. Otsekõne. Dialoog
eristab vormilt erinevaid suulisi tekste (monoloog, dialoog, polüloog), kõnetüüpe (puhtad ja segatüübid) ning žanre (vestlus, reklaam, instruktsioon, teade); annab tekstile või seisukohale põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid; loeb mõtestatult, nimetab teksti teema ja sõnastab lühidalt peamõtte sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, sõnastab järelduse	Tekst Tekstiliigid: instruktsioon, reklaam, jutustus
loeb mõtestatult, nimetab teksti teema ja sõnastab lühidalt peamõtte; valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi; jutustab loetust, nähtust ning kuuldust, suhtleb kaaslasega ja rühmas; annab tekstile või seisukohale põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja	Kirjandusliku lugemine. Kirjandusliku lugemise temaatika: Looduse imeline maailm. Kuidas oled elanud, mu eakaaslane? Fantaseerime, unistame. Sõprusest, ustavusest, armastusest.

väärtushoiakuid; valib ja loeb sobivaid tervikteoseid lastekirjandusest	Imedemaailm kirjanduses: rahva- ja autorimuinasjutud Kirjandusteoste eri tüübid ja žanrid on esindatud õppekirjanduse ning vabalugemise tekstidena, mis valitakse vene autorite teoste seast.

12. VALIKÕPPEAINE „ERIPEDAGOOGIKA“

12. Valikõppeaine „Eripedagoogika“

Eripedagoogika valikaine kirjeldus

Eripedagoogika valikaine keskendub õppijate individuaalsete vajaduste ja võimete toetamisele. Õppeaine arendab õpilaste lugemis-, kirjutamis-, arvutus- ja probleemide lahendamise oskusi, tugevdades samal ajal sotsiaalseid ja suhtlemisoskusi. Teemad hõlmavad erivajaduste mõistmist, kohandatud õpistrateegiaid ja loovtegevusi, pakkudes terviklikku ja kaasavat õpikeskkonda.

Õppeaine peamised ülesanded:

- 1) mõtlemise arendamine vaimse tegevuse põhitehnikate kasutamisel: analüüs, süntees, võrdlus, üldistamine, klassifitseerimine;
- 2) vaimsete kognitiivsete protsesside arendamine;
- 3) keelekultuuri arendamine ja kõneoskuste kujunemine;
- 4) loova mõtlemise oskuste kujundamine ja igapäevaste probleemide lahendamise võime arendamine;
- 5) õpilaste kognitiivse tegevuse ja iseseisva vaimse tegevuse arendamine;
- 6) suhtlemisoskuste kujundamine ja arendamine;
- 7) omandatud teadmiste ja oskuste rakendamine õppimise protsessis, praktilises tegevuses ja igapäevaelus.

Õppetegevuse korraldus:

Õppeprotsessi korraldamisel kasutatakse meelelahutuslikke ja arusaadavaid ülesandeid ning harjutusi, eriülesandeid, küsimusi, mõistatusi, mängu, ristsõnu jne, mis on noorematele õpilastele atraktiivsed. Otsinguülesanded aitavad leida olukorrale sobivaid lahendusi. Õpilastele luuakse võimalused iseseisvalt tegutseda, otsuseid langetada ja rasketes olukordades ise hakkama saada.

Igas tunnis toimuvad arutelud teatud probleemi lahendamise üle.

Õppeprotsessi käigus kasutatakse selliseid töövõtteid, mis loovad tingimusi õpilaste enesehinnangu tõstmiseks. Õpilane õpib hindama oma edusamme, mis loob erilise positiivse emotsionaalse ja tekitab õppimishuvi.

Ülesanded on üles ehitatud nii, et ühte tüüpi tegevus asendatakse teisega, erinevad teemad ja materjali esitamise vormid vahelduvad tunni jooksul aktiivselt. See võimaldab muuta õppetöö dünaamiliseks, rikkaks ja vähem väsitavaks.

Õpetamisel rakendatakse "spiraali" põhimõtet, see tähendab tagasipöördumist sama ülesande juurde, kuid raskuse kõrgemal tasemel. Iga ülesande täitmise käigus arenevad peaaegu kõik kognitiivsed protsessid, kuid iga kord keskendutakse ühele neist.

Seda arvesse võttes kõik ülesanded tinglikult jagatud mitmeks rühmaks:

- tähelepanu arendamiseks;
- mälu arendamiseks;

- kujutlusvõime parandamiseks;
- loogilise mõtlemise arendamiseks.

Õpitulemused ja õppesisu 1.klassis

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane: oskab kasutada viisakusväljendeid ja alustada dialoogi oma tarvete rahuldamiseks; oskab osaleda dialoogis; saab aru loetust; rühmitab kindlate tunnuste alusel; teeb ära kirja; orienteerub ruumis ja paberil ning tekstis; järgib lihtsat tööjuhust; teab vähemalt 3 meeldejätmise strateegiat;	Tähelepanu Mõtlemine Motoorika Mälu Taju Ülesannete näited: "Kõlavad esemed", "Kirjad õhus", «Jalgpall», "Korrektor", "Joonista, kontrolli", "Peidetud sõna", "Graafiline etteütus", "Kõige rohkem", "Koopiamasin", "Ebatavaline kirjutamine", "Peatumata", "Kunstnikud", "Liikumised suundades", "Veski", «Nukk», "Pane see ise välja", "Kontuurid" jne.

Õpitulemused ja õppesisu 2.klassis

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane: osaleb dialoogis ühistegevuse ajal; võrdleb ja kirjeldab kahte objekti tajutavate tunnuste alusel; osaleb vestluses oma kogemuse põhjal; oskab kontrollida oma töö õigsust; vastab küsimustele; annab hinnangu oma tegevusele; oskab kasutada abivahendeid; oskab keskenduda põhitegevusele;	Tähelepanu Mõtlemine Motoorika Mälu Taju Ülesannete näited: "Kõlavad esemed", "Kirjad õhus", «Jalgpall», "Korrektor", "Joonista, kontrolli", "Peidetud sõna", "Graafiline etteütus", "Kõige rohkem", "Koopiamasin", "Ebatavaline kirjutamine", "Peatumata", "Kunstnikud", "Liikumised suundades", "Veski", «Nukk», "Pane see ise välja", "Kontuurid" jne.

Õpitulemused ja õppesisu 3.klassis

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane: arendab oskusi küsimuste esitamiseks, teabega töötamiseks ning tegevuste analüüsimiseks ja hindamiseks; arendab mõtlemisprotsesse, osates klassifitseerida, üldistada ja teha analoogiaid; kogeb lühiajalise visuaalse ja kuulmismälu mahu suurenemist ning mälu protsesside tõhususe kasvu;	Tähelepanu Mõtlemine Motoorika Mälu Taju Ülesannete näited: Vihje sõna", "Klassifikatsioon", "Segatud lugu", "Topelt dikteerimine", «Kujundus», "Mõtleteis sõnu", "Segane lugu", "Tulnukas", "Arva ära kirjelduse järgi", "Objektide monoloog

omandab grafomotoorsete oskusi; analüüsib oma tugevaid külge; suurendab oma sõnavara; tõstab üldist teadlikkust ja arendab sidusat kõnet. oskab hoida tähelepanu.	"Lihtne ülesanne", "Klassifikatsioon", „Naeruväärsed", "Võrdle paari", "Mis võiks olla", "Üleliigne tingimus", "Loogilise otsingu ülesanded", "Mis võiks olla", "Tõstke esile omadused", "Graafilised suhted", "Leidke erinevusi."

Õpitulemused ja õppesisu 4.klassis

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane: arendab lugemis- ja kirjutamisoskust; tugevdab arvutus- ja probleemide lahendamise oskusi; õpib analüüsima ja hindama teavet; omandab teadmisi loodusteadustest, matemaatikast, keelest ja sotsiaalainetest; parendab tähelepanu ja mälu protsesse arendab grafomotoorseid, ehitus- ja loomingulisi oskusi; suurendab sõnavara ja üldist teadlikkust; õpib koostöövõimet, vastutust ja enesedistsipliini; oskab klassifitseerida, üldistada ja teha analoogiaid.	Tähelepanu Mõtlemine Motoorika Mälu Taju Ülesannete näited: Vihje sõna", "Klassifikatsioon", "Segatud lugu", "Topelt dikteerimine", «Kujundus», "Mõtletis sõnu", "Segane lugu", "Tulnukas", "Arva ära kirjelduse järgi", "Objektide monoloog", "Lihtne ülesanne", "Klassifikatsioon", „Naeruväärsed", "Võrdle paari", "Mis võiks olla", "Üleliigne tingimus", "Loogilise otsingu ülesanded", "Mis võiks olla", "Tõstke esile omadused", "Graafilised suhted", "Leidke erinevusi."

Õpitulemused ja õppesisu 5.klassis

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane: tugevdab lugemis- ja kirjutamisoskust, rõhuasetusega keerukamate tekstide ja kirjutamisülesannete lahendamisel; arendab edasi arvutus- ja probleemilahendusoskusi, kasutades kõrgema taseme matemaatilisi kontseptsioone; täiustab teabe analüüsimise ja hindamise oskusi, kasutades kriitilist mõtlemist; omandab süvendatud teadmisi loodusteadustest, matemaatikast, keelest ja sotsiaalainetest; parendab tähelepanu ja töömälu võimekust, kasutades keerulisemaid ülesandeid; arendab peenmotoorikat ja loomingulisi protsesse, sooritades keerukamaid grafomotoorseid ja ehitustegevusi suurendab sõnavara ja üldist teadlikkust, tõstes sidusa ja arutleva kõneoskuse taset arendab koostöövõimet, vastutustunnet ja enesedistsipliini, osaledes grupiprojektides ja iseseisvates ülesannetes;	Matemaatika: matemaatiliste probleemide lahendamine; geomeetriliste kujundite tundmine ja nende omaduste analüüsimine. Keeleõpe: keerukamate lugemistekstide mõistmine ja analüüsimine; kirjutamisharjutused, mis keskenduvad loovkirjutamisele ja essee koostamisele; sõnavara laiendamine ja aktiivne kasutamine suulises ja kirjalikus kõnes. Loodusõpetus: Loodusnähtuste ja -protsesside süvendatud uurimine. Praktikumid ja katsed loodusteaduste tundmaõppimiseks. Inimeseõpetus: sotsiaal- ja suhtlemisoskuste arendamine, grupitöö ja koostööharjutused; rollimängud ja probleemilahendusülesanded; loovtegevused.

täiustab klassifitseerimise, üldistamise ja analoogiate tegemise oskusi, rakendades neid praktilistes olukordades.	

Õpitulemused ja õppesisu 6.klassis

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane: - arendab süvendatud lugemis- ja kirjutamisoskust, keskendudes analüütilisele ja loovkirjutamisele; - täiustab arvutus- ja probleemilahenduse oskusi, kasutades keerukamaid matemaatilisi ülesandeid; - süvendab teabe analüüsimise ja kriitilise mõtlemise oskusi; - omandab põhjalikke teadmisi loodusteadustest, matemaatikast, keelest ja inimeseõpetusest; - parendab tähelepanu, töömälu ja mäluprotsesse keerukamate ülesannetega; - arendab peenmotoorikat ja loovust grafomotoorsete ja käsitööprojektide abil; - laiendab sõnavara ja tõstab kõne sidusust ja arutlusoskust; - arendab koostöö- ja suhtlemisoskusi grupitööde ja projektide kaudu; - täiustab oskust klassifitseerida, üldistada ja teha analoogiaid praktiliste ülesannete abil.	Matemaatika: - Keerukamad probleemilahendusülesanded. Täiustatud geomeetria, sealhulgas kujundite ja nende omaduste analüüs. Keeleõpe: - Keerukamate tekstide analüüsimine ja mõistmine. Loov- ja analüütilised kirjutamisülesanded. Sõnavara laiendamine ja keerukamate väljendite aktiivne kasutamine. Loodusõpetus: - Süvendatud loodusteaduste teemade uurimine, sealhulgas ökosüsteemid, energia ja keskkond. Praktikumid ja katsed keerukamate loodusnähtuste mõistmiseks. Inimeseõpetus: - Ühiskonna süvendatud mõistmine. Sotsiaal- ja suhtlemisoskuste arendamine: - grupitöö ja koostöö harjutused, keskendudes keerukamatele projektidele; - rollimängud ja probleemilahendusülesanded, et arendada suhtlemis- ja koostööoskusi. Loovtegevused: - draamaõpe, et arendada loovust ja eneseväljendusoskust.

Õpitulemused ja õppesisu 7.klassis

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane: - arendab iseseisva õppimise oskusi; - täiustab kriitilist mõtlemist ja probleemide lahendamist; - parandab suulist ja kirjalikku väljendusoskust; - suurendab teadmisi põhilistes akadeemilistes ainetes.	Matemaatika: keerukamad arvutusülesanded ja algebra. Keeleõpe: loovkirjutamine ja tekstianalüüs. Loodusõpetus: praktilised katsed ja looduse uurimine. Sotsiaaloskused: grupitööd ja rollimängud.

Õpitulemused ja õppesisu 8.klassis

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane: - süvendab teaduslikku ja matemaatilist mõtlemist; - arendab iseseisvat teabeotsingut ja uurimistööd; - täiustab koostööoskusi ja suhtlemisvõimekust;	Matemaatika: geomeetria ja statistikaanalüüs. Keeleõpe: essee kirjutamine ja keerukamate tekstide analüüs. Loodusõpetus: teadusprojektid ja uurimistöö.

laiendab teadmisi keerukamate akadeemiliste teemade kohta.	Sotsiaalskused: konfliktide lahendamine ja meeskonnatöö.

Õpitulemused ja õppesisu 9.klassis

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane: - arendab kõrgetasemelist kriitilist ja analüütilist mõtlemist; - täiustab iseseisva õppimise ja ajaplaneerimise oskusi; - arendab juhtimisoskusi ja vastutustunnet; - süvendab teadmisi valmistudes eksamiteks ja edasiseks õpinguteks.	Matemaatika: keerukad algebra- ja funktsiooniprobleemid. Keeleõpe: uurimistööd ja arutlevad esseed. Loodusõpetus: süvauuringud ja laborikatsed. Sotsiaalskused: juhtimisprojektid ja vastutusgrupid.

VALIKAININE „KEEL JA KULTUUR“

Keele ja kultuuriõppe valikainekava koostamise aluseks on järgmised dokumendid:

Põhikooli ja gümnaasiumiseadus § 21 (5) *Põhiharidust omandavatele õpilastele, kelle emakeel ei ole õppekeel või kes koduses suhtluses räägivad õppekeelest erinevat keelt, mis on vähemalt ühe vanema emakeel, korraldab kool keele- ja kultuuriõpet, kui seda soovivad vähemalt kümme sama emakeele või koduse suhtluskeelega õpilast.*

Keele- ja kultuuriõppeks võimaluste loomise tingimused ja kord, VV määrus, redaktsiooni jõustumine 14.09.2012

§ 2. Keele- ja kultuuriõppe ainekava

Keele- ja kultuuriõppe ainekava koostamisel lähtub õpetaja sellest, et keele- ja kultuuriõppe eesmärgiks on õpilase rahvusliku identiteedi säilitamine, teadmiste omandamine rahvuskultuurist, ajaloost ja traditsioonidest ning emakeeleoskuse arendamine.

§ 3 (1) Kool korraldab põhiharidust omandavatele õpilastele vähemalt kahe õppetunni ulatuses nädalas valikainena keele- ja kultuuriõpet.

VALIKAININE „KEEL JA KULTUUR“ AINEKAVA

1. Õppeaine kirjeldus

Õpilase emakeeleõpetuse eesmärk on toetada õpilase mitmekeelsuse arengut ja tagada kultuuriline sulandumine Eesti ühiskonda, kuid hoida sidet oma emakeelse kultuuripärandiga.

Oma emakeele ja kultuuri õppimine aitab õpilasel luua seosed eesti keele kui teise keele ja kirjanduse õppimisega ning mõista keele ja kultuurilise tausta tähtsust üksikisikule, kogukonnale ja ühiskonnale. Emakeele ja kultuuri õppimine aitab õpilasel tähtsustada nii oma emakeelt kui ka väärtustada teisi keeli ja kultuure. Emakeel aitab arendada lapse mõtlemist, eneseväljenduse oskust ning mõjutab lapse kui isiksuse kujunemist. Emakeelt hästi valdav laps saab koolis paremini hakkama ka siis, kui kooli õppekeel ei ole tema emakeel. Keelt on võimalik õppida igas eluetapis, kuid ainult lapseas on seda võimalik omandada emakeelena.

Esimeses kooliastmes keskendutakse emakeeleõpetuses peamiselt suulisele keelekasutusele, õpilane õpib kuulama, küsima, vastama, jutustama. Arendatakse sõnavara, õpilane omandab peamised lugemis- ja kirjutamisoskused, tutvub lastekirjanduse ning eakohaste kultuuritraditsioonidega. Esimesel etapil tutvustatakse õpilasi suulise rahvaloominguteostega, rahvapärimustega. Õppimise ülesandeks pole mitte ainult parimate rahvakunstiteostega tutvumine, vaid ka verbaalse loovuse, laste kujutlusvõime, kõne, mõtlemise arendamine, sõnavara suurendamine, ideede laiendamine meid ümbritseva maailma, inimeste, loomade, taimede kohta. Eesmärk on õppida kasutama keelt erinevates suhtlusolukordades, olla teadlik emakeele tähtsusest ja luua side oma emakeelega. Lisaks alustatakse esimeses kooliastmes emakeeles kirjutamise õppimist.

Esimeses kooliastmes toimub emakeeleõpe pigem mänguliselt, erinevates suhtlussituatsioonides, eakohaste tekstide ja sisuvaldkondade abil. Kujundatakse õpilases julgus oma emakeeles suhelda. Oluliseks toetuseks emakeele omandamisel on kooliväline keskkond, eelkõige kodu, osalemine kogukondlikel üritustel, võimalus viibida oma keele keskkonnas. Õppesisu on valitud selliselt, et õpilane saab laiendada oma teadmisi emakeelest, kultuurist, kirjandusest. Õppesisu toetab õpetamise eesmärki, on eakohane ning tugineb nii õpilase kogemusele kui ka kohalikule eripärale.

Suulise suhtlemisoskuse kujunemiseks harjutatakse rühmas nii teiste kuulamist kui ka ise kõnelemist. Kuulamine, küsimine, vastamine, lugude jutustamine jne annab õpilasele võimaluse tutvuda erinevate suhtlusolukordadega.

Tekstide mõistmise arendamiseks vaadeldakse erinevaid eakohaseid tekste, nagu muinasjutud, lühilood, lihtsad info- ja meediatekstdid, luuletused ning pildid. Harjutatakse küsimuste lugemist, koostamist, neile vastamist, eriti jutustavate ja kirjeldavate tekstide põhjal.

Tekstiloomes õpitakse tundma kirjutamiseks vajalikke algtõdesid ja kirjakeele olemust, sh kirjasüsteemi. Kirjutamist harjutatakse nii klassis rühmaga kui ka individuaalselt. Olulisel kohal on eakohased keelemängud. Erilist tähelepanu pööratakse õpitava keele eripäradele.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmisel keelekasutust vaadeldakse eelkõige aktiivses keelekeskkonnas, st kodus, kogukonnas, koostöös õpilast igapäevaselt ümbritsevate inimestega.

Esimeses kooliastmes lähtutakse tagasiside andmisel järgmisest:

- eneseväljenduse ja suhtlemisoskuse areng
- sõnavara eakohane teadlik kasutamine
- eri liiki tekstidest aru saamine
- lugemisharjumuse kujunemine
- eakohane tekstiloo
- kultuurieripärade tundmine

Õpilane saab tagasisidet oma keele mõistmise, kasutamise, eneseväljenduse, arutluse, tekstiloo- ja tõlgenduskuse kohta.

Teises kooliastmes kujundatakse oskust ja harjumust oma emakeele kasutamiseks erinevates suhtlusolukordades. Õpilane õpib lugema erinevaid tekste, analüüsima saadud teavet, seda struktureerima ja edastama nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õpilane arendab oma keeleoskust keelekeskkonnas suheldes. Õpilane õpib keeli võrdlema ja kasutama keeleoskust teadlikult erinevates õpikeskkondades. Eesmärk on süvendada sidet oma emakeele ja päritolukultuuriga.

Õppesisu valitakse selliselt, et õpilased saaksid oma emakeele, kirjanduse ja muu kultuuriga seotud teadmisi mitmekülgselt avardada. Sisu toetab õpieesmärkide saavutamist, õppes kasutatakse nii õpilase enda kogemusi kui ka kohalikke võimalusi.

Suulise ja kirjaliku suhtlus suhtlemisoskuse arendamiseks osaletakse rühma tegevustes. Üksteist kuulates, omavahel dialoogis olles ning koostöiselt tegutsedes on hinnata enda ja teiste tegutsemist ning saada ise tagasisidet. Üha rohkem kasutatakse keele harjutamiseks ja keelekeskkonna imiteerimiseks emakeelse meedia võimalusi.

Teksti vastuvõtmisel suunatakse õppijat üha enam erilaadsete tekstide juurde, süvendatakse tekstide lugemise ja tõlgendamise oskust. Harjutatakse küsimuste esitamist teksti kohta ning kokkuvõtete tegemist. Tekstidest lähtuv arutelu, lugemiskogemuse jagamine, tekstide analüüsimine loob õpilasele aluse oma sõnavara ja väljendusoskuse laiendamiseks emakeeles.

Tekstiloomes harjutatakse kirjutamisprotsessi etappe, eriliigiliste tekstide ülesehitust, õigekirja eripärasid oma keeles ning nende kasutamist oma tekstides.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmiseks suunatakse õpilaste mõtlema kultuurilise identiteedi kujunemisele, emakeele kasutamise võimalusele kodus ja kogukonnas.

Teises kooliastmes keskendutakse hindamisel õpilase edenemisele, antakse õpilasele tagasisidet tema suulise ja kirjaliku väljendusoskuse, keele mõistmise ja kasutamise kohta. Õpilane saab teavet nii oma

keeleoskusest kui ka üldkultuurilise tausta mõistmisest. Lisaks õpetaja tagasisidele annab õpilane ka ise tagasisidet oma keeleoskuse arengule.

Teises kooliastmes lähtutakse **tagasiside andmisel** järgmisest:

- eneseväljenduse ja suhtlemisoskuse areng erinevates suhtlusolukordades
- sõnavara eakohane teadlik kasutamine nii suuliselt kui ka kirjalikus tekstiloomes
- eri liiki tekstidest aru saamine, teabe hankimine ja hindamine
- õpioskuste areng, sealhulgas iseseisev keeleoskuse arendamine
- keelelise ja kultuurilise identiteedi ning emakeele tähenduse mõistmine

Kolmandas kooliastmes on emakeeleõppe peamiseks ülesandeks teadmiste süvendamine õpilase keeleoskusest lähtudes. Õpitakse tõlgendama, analüüsima ning looma erinevaid suulisi ja kirjalikke tekste. Õpilase suhe oma keele eripära, kultuuritraditsioonide ning keelekogukonnaga muutub mitmekülgsemaks. Õpilane kasutab oma süvenenud keeleoskust erinevates õpikeskkondades, toetades emakeeles õppides õppeainete kooli õppekeeles omandamist. Õpilane väärtustab oma emakeelt ja kasutab seda teadlikult ja loovalt erinevates suhtlusolukordades. Õpilane süvendab oma õpimotivatsiooni koostöös kooli ja kogukonnaga ning leiab võimalusi oma keeleoskuse arendamiseks ka väljaspool kooli.

Õpilase oma emakeele suhtlemis- ja tekstioskuse õppimine toimub aktiivses keelekasutuse olukorras ja mitmekülgsetes keeletegevustes. Õppesisu on valitud selliselt, et õpilased saaksid oma emakeele, kirjanduse ja kultuuriga seotud teadmisi mitmekülgsetelt avardada. Sisu toetab õpieesmärkide saavutamist ning tugineb nii õpilase kogemusele kui ka kohalikule kultuurikeskkonnale.

Suulise ja kirjaliku suhtlemisoskuse arendamiseks arutletakse sündmuste üle, mis on lähedased noortele, toimuvad õpilase lähikonnas ja keelekogukonnas. Harjutatakse arutelu, vaidlemist, arvamuste avaldamist, seisukohtade esitamist ja aktsepteerimist või ümber lükkamist. Emakeelse keskkonna ja meedia võimalusi kasutatakse erinevate suhtlusolukordade loomiseks. Hinnatakse iseenda tegevust, harjutatakse tagasiside andmaist ja saamist.

Teksti vastuvõtt on oluline, et õpilasel säiliks ja areneks huvi just omakeelsete tekstide vastu. Õpitakse hindama info usaldusväärsust. Lugemiseks ja kuulamiseks valitakse eriteemalisi eakohaseid tekste, et õpilane õpiks tajuma erinevate tekstide eesmärki. Jagatakse lugemiskogemusi erinevates suhtlussituatsioonides nii suuliselt kui ka kirjalikult.

Tekstiloomes harjutatakse eriliigiliste ja erineva eesmärgiga tekstide koostamist, analüüsitakse kirjutamise protsessi. Harjutatakse nii klaviatuuril kui ka käsikirjalise teksti kirjutamise vilumust. Pööratakse tähelepanu emakeelse teksti stiilikasutusele, sh erinevatele väljendite tähendusele suhtlusolukorrast lähtudes.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmiseks tutvutakse emakeelse meedia ja erinevate kultuurisündmustega, samuti loetakse rahvuskirjanike teoseid. Samuti võrreldakse põhjalikumalt oma ja Eesti erinevate piirkondade kultuuritavasid ja traditsioone.

Kolmandas kooliastmes suureneb hindamisel õpilase enda roll oma teadmiste ja oskuste analüüsimisel. Hindamise ülesanne on anda teavet õpilase edenemise kohta, kuidas on arenenud tema suuline ja kirjalik emakeele kasutamise oskus. Õpilane saab ise planeerida edasised tegevused oma õppeprotsessis nii kolmanda kooliastme lõpus kui ka järgmisel haridustasemel.

Põhikooli lõpus tehakse kindlaks, kuidas õpilane on saavutanud põhiharidust täiendava oma emakeele õppimise eesmärgid. Kokkuvõtva hindamise meetodi valib iga konkreetne õppe läbiviija ise ja kirjeldab selle oma ainekavas.

Kolmandas kooliastmes lähtutakse **tagasiside andmisel** järgmisest:

- teadlik eneseväljendus ja suhtlemisoskus erinevates suhtlusolukordades, oskus analüüsida oma valikuid
- sõnavara teadlik valik ja kasutamine nii suulises kui ka kirjalikus tekstiloomes
- ilukirjandustekstide lugemine ja tõlgendamine, emakeelse lugemisvara valimine
- eri liiki tekstide mõistmine, tõlgendamine, teabe hankimine ja kriitiline hindamine
- iseseisev keeleoskuse arendamine, aktiivne emakeele ja muude õpitud keelte kasutamine teabe hankimiseks
- keelelise ja kultuurilise identiteedi, emakeele ning mitmekeelsuse tähenduse mõistmine

2. Õpitulemused kooliastmeti

Õpitulemused on kirjeldatud üldiste õpieesmärkidena.

Esimene kooliaste

Suuline ja kirjalik suhtlus, õpilane

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
- 3) osaleb vestluses, moodustab küsimusi ja vastab ise talle esitatud küsimustele
- 4) kirjutab lihtsamaid teateid.

Teksti vastuvõtt, õpilane

- 1) omandab teadliku lugemisoskuse;
- 2) loeb eri liiki eakohaseid tekste, mõistab nende sisu;
- 3) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste.

Tekstiloomine, õpilane

- 1) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;
- 2) tunneb joonis- ja kirjatähti, kirjutab loetava käekirjaga;
- 3) kirjutab mõtestatud lauseid.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmine, õpilane

- 1) kujundab eakohase lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, rikastab sõnavara;
- 2) mõistab oma rahvapärimust ja kultuurilist mitmekesisust.

Keelehoole, õpilane

- 1) kirjutab õigesti õpitud keelendeid;
- 2) järgib lihtsamaid õpitud keelereegleid.

Teine kooliaste

Suuline ja kirjalik suhtlus, õpilane

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid erinevates suhtlusolukordades;
- 3) kuulab kaaslaste seisukohti, arvestab nendega, avaldab ise arvamust;
- 4) annab tagasisidet, analüüsib ise saadud tagasisidet.

Teksti vastuvõtt, õpilane

- 1) loeb kokkulepitud tekste ning leiab ise teemakohaseid teoseid ja tekstikatkeid;
- 2) kasutab lugemiskogemust teabe hankimiseks;
- 3) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, esitab küsimusi ja teeb järeldusi.

Tekstiloomes, õpilane

- 1) kasutab nii suulises kui ka kirjalikus tekstiloomes eesmärgile vastavat sõnavara ja väljendeid;
- 2) loob juhendamisel eri liiki tekste.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmine, õpilane

- 1) õpilane oskab kirjeldada keelelise ja kultuurilise identiteedi ning emakeele tähendust;
- 2) kasutab emakeele õppimiseks teadlikult koolivälise emakeelse keskkonna võimalusi
- 3) loeb eakohast kirjandust emakeeles.

Keelehoole, õpilane

- 1) mõistab emakeele struktuuri;
- 2) järgib õpitud keelereegleid;
- 3) kasutab keeleinfo leidmiseks erinevaid keskkondi.

Kolmas kooliaste

Suuline ja kirjalik suhtlus, õpilane

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) tegutseb eesmärgipäraselt erinevates suhtlusolukordades, analüüsib oma käitumist ja tegutseb vastavalt olukorrale;
- 3) arutleb eakohastel teemadel, avaldab viisakalt ja põhjendatult arvamust, teeb järeldusi ja annab hinnanguid;
- 4) annab mõtestatud tagasisidet, analüüsib ise saadud tagasisidet ja vajadusel korrigeerib enda seisukohti.

Teksti vastuvõtt, õpilane

- 1) loeb ja kuulab sihipäraselt emakeeles nii oma huvivaldkondade kui ka õppimist toetavaid tekste;
- 2) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid oma emakeeles ning teistes keeltes tekstide mõistmiseks, võrdlemiseks ja analüüsiks;
- 3) analüüsib eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, esitab küsimusi, analüüsib seoseid ja teeb järeldusi.

Tekstiloomes, õpilane

- 1) kasutab nii suulises kui ka kirjalikus tekstiloomes eesmärgile vastavat sõnavara ja loomingulisi väljendeid;
- 2) loob arusaadava ja ladusa väljendusega eri liiki tekste.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmine, õpilane

- 1) kirjeldab keelelise ja kultuurilise identiteedi ning emakeele tähtsust ja positsiooni teiste teda ümbritsevate keelte hulgas;
- 2) kasutab emakeelt teadlikult koolivälises emakeelses keskkonnas, sh emakeelset meediat;
- 3) valib ja loeb eakohast ilu- ja tarbekirjandust emakeeles.

Keelehoole, õpilane

- 1) järgib emakeele õigekirja aluseid, tajub kõne- ja kirjakeele erisusi;
- 2) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- 3) kasutab teadlikult mitmesuguseid keeleallikaid.

3. Õpitulemused ja õppesisu klassiti I kooliastmes

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
eristab helisid, hääli ja häälikuid		
kuulab lühitekste, püüab kuuldut mõista, õpib vastama teksti sisu puudutavatele küsimustele	õpib kuuldut kuulama, mõistma ja meeles pidama. Väljendab oma suhtumist kuuldusse.	kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
Kuulamisoskus. Õpetaja, kaaslase ja tehnilise vahendiga esitatud teksti kuulamine, suulise juhendi järgi toimimine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;	kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;	kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
õpilane oskab küsida, paluda ja vabandada. Õpib suhtlema õpetaja ja klassikaaslastega, järgides elementaarseid suhtlusstandardeid	Õpib jätkuvalt õpetaja ja klassikaaslastega suhtlemist. Kasutab viisakaid sõnu. Õpib väljendama oma suhtumist toimuvasse, loetavasse, kuuldusse.	Suhtleb õpetaja ja klassikaaslastega. Kasutab viisakaid sõnu. Väljendab oma suhtumist toimuvasse, loetavasse, kuuldusse. Õppige oma vestluskaaslast kuulama.
Suhtlemisoskus. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) ja viisakusväljendite valik suhtlemisel. Eri teemadel vestlemine, arutamine paaris ja rühmas. Oma suhtumise väljendamine, kaaslaste arvamuse küsimine.		

ÕPITULEMUSED

1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse	omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse	omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse
Loeb trükitud silpe, sõnu ja lihtlauseid.	Loeb trükitud ja kirjutatud lauseid. Loeb lühikesi tekste silbi kaupa või terve sõna kaupa.	Loeb trükitud ja kirjutatud lauseid. Loeb lühikesi tekste tervete sõnadega, järgides ekspressiivse lugemise norme.
Lugemisoskus. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendamisel. Käsikirjalise teksti lugemine tahvlilt ja vihikust. Sõna, lause ja teksti lugemine ning sisu mõistmine.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Saab aru sõna ja silbi erinevusest.	Saab aru sõna ja lause erinevusest.	Mõistab silbi, sõna ja lause loogilist seost.
Leksikoloogia ja fraseoloogia. Sõna kui keeleühik. Vanasõnad, kõnekäänud.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Sõnaliigid	Teab, et sõna koosneb juurest, eesliitest, järelliitest ja lõpust. Sõna alus.	Teab kõne põhiosi - nimisõna, omadussõna, tegusõna, eessõna
Morfeemika (sõna koostis) ja morfoloogia. Juur, eesliide, sufiks, muutelõpp. Sõnatüvi. Nimisõnade käänamine. Omadussõna kääne. Isikulised asesõnad kui sidususvahendid lauses ja tekstis. Tegusõna üldiseloostus. Eessõna üldiseloostus.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS

Kasutab väike- ja suurtähti. Teab ja rakendab reegleid жи-ши, ча-ща, чу-щу, чк-чн	Teab ja hakkab rakendama reegleid – rõhutu täishäälik juurtes Topeltkonsonant hääldamatu kaashäälik	kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt
Ortograafia ja interpunktsioon. Täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna juurmorfeemis. HE õigekiri tegusõnadega. Eessõnade õigekiri. Poolitamisreeglid.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
	Eristab deklaratiivseid, küsivaid ja ergutavaid lauseid.	kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste
Süntaks. Sõnaühendi põhisõna ja laiend. Lause põhitunnused. Lauseliigid suhtluseesmärgi järgi: väit-, käsk- ja küsilauseid.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga	sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga	vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid
Kirjalik väljendusoskus. Töö vormistamine. Töö vormistamine paberil loetavas käekirjas ja arvutis. Teksti ära kiri tahvlilt ja õpikust. Oma kirjavea parandamine. Tarbetekste (kutse, õnnitlus) kirjutamine näidise järgi.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Jutustava-kirjeldava teksti ja õpituga seotud teabeteksti lugemine.	Jutustava-kirjeldava teksti ja õpituga seotud teabeteksti lugemine.	Õpib lugema diagramme, kaarte, tabeleid
Jutustamis- ja kirjeldamisoskus, suuline väljendusoskus. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti lugemine. Sümbolite, skeemide, kaartide ja tabelite lugemine.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Õppige tekstile pealkirja välja mõtlema.	Õpib esitama küsimusi teksti sisu kohta.	Õpib teksti osadeks jagama ja pealkirjastama
Tekst. Teksti sidusus. Pealkiri, lõigud, jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus, loetava kohta küsimuste, kava, skeemi, kaardi koostamine. Suuliste ja kirjalike tekstide mitmekesisus.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
Kirjutab sõnu ja lühikesi lauseid õpetaja dikteerimisel.	Kirjutab õpetaja dikteerimisel lühikesi 5-6 lauselisi tekste.	Kirjutab õpetaja dikteerimisel 7-8 lause pikkuseid tekste.
	Koostab 5-6-sõnalise lause ja kirjutab selle iseseisvalt üles, järgides õpitud reegleid.	Õpib kirjutama lühitekstist kokkuvõtet, kasutades konspekti ja tugisõnu.
Tekstiloomine. Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Ümberjutustuse kirjutamine. Jutu kirjutamine pildi täiendusena.		

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest	Õpetaja ja vanemate abiga valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi	valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi
		Õpib piltide põhjal lihtsaid lauseid koostama ja neid kirja panema.

Lugemiskogemus. Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks. Ümberjutustuse kirjutamine. Jutu kirjutamine pildi täiendusena.

ÕPITULEMUSED		
1. KLASS	2. KLASS	3. KLASS
rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.	rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.	rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.
Sõnavara arendamine. Sõna tähendus(t)e selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Riimuvate sõnade leidmine.		

3. Õpitulemused ja õppesisu klassiti II kooliastmes

ÕPITULEMUSED	4. KLASSI ÕPPESISU
järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetikeeti norme keelelise ja kultuurilise identiteedi ning emakeele tähenduse mõistmine	Üldteadmised vene keele kohta. Kirjakeele mõiste. Keelenormi mõiste ja variatiivsus. Kõnekultuur. Vene keele trüki- ja veebisõnastikud. Vene keelt uuriv teadus, selle põhiosad
järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetikeeti norme; eristab keelevariante, toob näiteid nende kasutusest kirjeldab vene keele häälikusüsteemi	Foneetika. Graafika. Ortoeepia Häälikumuutused kõnes. Vene keele hääldusnormid. Sõnarõhu rasked juhud.
kasutab trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe; arendab oma keeleoskust keelekeskkonnas suheldes esitab oma mõtteid järjekindlalt, loogiliselt ja sidusalt ning teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt saab kuulates aru mitmesuguste tekstide sisust	Leksikoloogia ja fraseoloogia Sünonüümid. Antonüümid. Homonüümid. Mitmetähenduslikud sõnad. Oma- ja laensõnad. Vananenud sõnad ja neologismid. Raamatu- ja kõnekeele leksika. Fraseoloogia kui leksikoloogia osa. Vanasõnad, kõnekäänud, lentsõnad.
järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetikeeti norme eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;	Morfoloogia Sõnaliikide süsteem vene keeles. Iseseisvate ja abisõnade. Nimisõna: Nimisõna süntaktilised ja grammatilised funktsioonid Nimisõnade kõnes kasutamise normid.

kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu arendab õpioskust , sealhulgas iseseisev keeleoskuse arendab kavandab oma tekstide kirjutamist, täiendab ja muudab oma teksti	Omadussõna: Omadussõnade täis- ja lühivormid. Omadussõnade süntaktilised ja grammatilised funktsioonid. Omadussõnade kõnes kasutamise normid. Asesõna: Asesõna süntaktilised ja grammatilised funktsioonid. Asesõnad kui lausete sidususe vahend. Tegusõna: Tegusõnade pööramine. Tegusõnade süntaktilised ja grammatilised funktsioonid. Tegusõnade kõnes kasutamise normid. Määrsõna. Määrsõnade süntaktilised funktsioonid
väljendab oma mõtteid vabalt, loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt kirjalikult; kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid; kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste; kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke	Süntaks Sõnaühend: Sõnaühendi struktuur. Lause: Lause kui süntaksi põhiühik ja kui minimaalne kommunikatiivne ühik. Lihtöeldis. Koondlaused. Korduvad lauseliikmed Kokkuvõtavad sõnad koondlauses. Üte. Otsekõne. Dialog
eristab vormilt erinevaid suulisi tekste (monoloog, dialoog, polüloog), kõnetüüpe (puhtad ja segatüübid) ning žanre (vestlus, reklaam, instruktsioon, teade); annab tekstile või seisukohale põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid; loeb mõtestatult, nimetab teksti teema ja sõnastab lühidalt peamõtte sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, sõnastab järelduse	Tekst Tekstiliigid: instruktsioon, reklaam, jutustus
loeb mõtestatult, nimetab teksti teema ja sõnastab lühidalt peamõtte; valib lugemise eesmärgile sobiva	Kirjandusliku lugemine. Kirjandusliku lugemise temaatika: Looduse imeline maailm. Kuidas oled elanud, mu eakaaslane?

lugemisviisi; jutustab loetust, nähtust ning kuuldust, suhtleb kaaslasega ja rühmas; annab tekstile või seisukohale põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid; valib ja loeb sobivaid tervikteoseid lastekirjandusest	Fantaseerime, unistame. Sõprusest, ustavusest, armastusest. Imedemaailm kirjanduses: rahva- ja autorimuinasjutud Kirjandusteoste eri tüübid ja žanrid on esindatud õppekirjanduse ning vabalugemise tekstidena, mis valitakse vene autorite teoste seast.

LOOVTÖÖ ÕPETUSE AINEKAVA

Õppe- ja kasvatuseesmärgid:

Põhikooli loovõpetusega taotletakse, et õpilane:
Oskab märgata ja kindlaks märgata probleeme;
Oskab planeerida tegevusi ja valida sobivat strateegiat;
Suudab ideid luua ja ellu viia;
Oskab hinnata enda tegevuse edukust;
Näitab algatusvõimet ja vastutab tulemuste eest;
Reageerib loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele;
Mõistab õppeainete lõimumist

Oodatavad õpitulemused:

- 1) oskab seada eesmärgi, sõnastada uurimusküsimuse või hüpoteesi ning vastutada ülesande elluviimise eest;
- 2) oskab planeerida ja korraldada uuringuid;
- 3) oskab planeerida uurimistöö koostamist;
- 4) arendab loovust ja süsteemset mõtlemist;
- 5) kasutab erinevaid teabeallikaid ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot;
- 6) saab ülevaate ja kogemuse andmete kogumise, töötlemise ning analüüsimise meetoditest;
- 7) vormistab arvutil teaduslikkuse nõudeid järgivat loovtööd;
- 8) esitab, hindab ja põhjendab uurimistöö tulemusi.

Õppekorraldus

Õpilane valib temaatika, milles ta planeerib loovtööd. Seejärel määratakse õpilasele, arvestades üldjuhul tema soovidega, juhendaja. Koostöös juhendajaga tehakse täpsem teemavalik. Loovtöö teema peab lähtuma juhendaja kompetentsusest. Loovtöö teostab õpilane juhendatud õppeprotsessis. Juhendaja tutvustab õpilasele loovtöö kavandamise, teostamise ja vormistamise juhendit ning annab õpilasele vajaliku õppematerjali valitud teema kohta. Õpilane tutvub vastavasisulise kirjanduse ja varasemate loovtöödega, sõnastab koostöös juhendajaga idee, koostab loovtöö kavandi, koostab tegevuskava idee/ülesande lahendamiseks, teostab idee ja vormistab selle. Juhendaja annab loovtööle enne selle esitamist heakskiidu. Loovtöö tulemused salvestatakse viisil, mis võimaldab neid säilitada kooli raamatukogus. Loovtöö sooritatakse 8. klassis, mõjuval põhjusel võib loovtööd sooritada ka muul ajal (näiteks 9. klassis).

Õppesisu

	Õppesisu	Oodatav õpitulemus
1	Sissejuhatus õppeainesse	Teab õppeaine eesmärgi, sisu ja hindamiskriteeriumid
2	Loovtöö teema valiku lähtekohad	Oskab valida loovtöö teemat lähtudes oma huvidest ja iseloomu omadustest.
3	Loovtöö liigid	Teab loovtöö liike ja oskab teha teadlikku valikut
4	Eesmärgistamine	Oskab sõnastada loovtöö eesmärgi ja lõpptulemust

5	Loovtöö etapid	Oskab kavandada loovtöö koostamise ja elluviimise plaani sh ajagraafikut
6	Loovtöö struktuur	On teadlik loovtöö struktuurist ja juhendamisest
7	Läbivad teemad loovtöö elluviimisel	arendab oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi on teadlik võimalustes osaleda tegevustes paikkonna hüvanguks; omandanud kogemusi ning süvendanud teadmisi teistest kultuuridest, saanud elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest, sealhulgas võimalust kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises ja läbiviimises; mõistab internetis leiduvaid võimalusi ja ohte;
8	Projektipõhine tegevus	Oskab näha ja analüüsida probleemi, leida lahendamiskiisi, hinnata saadud tulemust, teab koostöö põhimõtteid ja püüab neid järgida, oskab korraldada koostöös vähemalt ühte üritust
9	Loovtöö kaitsmine	Oskab teha presentatsiooni ja pidada sõnavõttu kuulajakonna ees
10	Tagasisidestamine	Oskab analüüsida oma tegevust, teadvustab oma nõrku ja tugevaid külge.

Hindamine

Loovtööde hindamisel kasutatakse mitmeeristavat hindamist. Mitmeeristavas hindamises kasutatakse termineid „arvestatud“ ja „mittearvestatud“. Töö hindamisel arvestatakse järgmisi aspekte:

Loovtöö kavandi läbimõeldus ja detailsus;

Teema kohasus õpilase huvide ja võimetega;

Töö eesmärgid ja nende saavutamine;

Töö esitlemine ja kaitsmine;

Töö autori panus;

Töö tulemus.